NAZİ IRK YASALARI VE ALMAN ORDUSUNDA SAVAŞAN YAHUDİ KÖKENLİ ASKERLERİN BİLİNMEYEN TARİHİ

inceleme-araştırma

HİTLER'İN Yahudi ASKERLERİ

Bryan Mark Rigg

Profil

HİTLER'İN YAHUDİ ASKERLERİ

NAZİ IRK YASALARI VE ALMAN ORDUSUNDA
SAVAŞAN YAHUDİ KÖKENLİ ASKERLERİN BİLİNMEYEN TARİHİ

HİTLER'İN YAHUDİ ASKERLERİ

NAZİ IRK YASALARI VE ALMAN ORDUSUNDA
SAVAŞAN YAHUDİ KÖKENLİ ASKERLERİN BİLİNMEYEN TARİHİ

BRYAN MARK RIGG

Çeviren: Gökçesu Tamer

PROFİL

İNCELEME-ARAŞTIRMA

ORİJİNAL ADI / Hitler's Jewish Soldiers
TÜRKÇE ADI / Hitler'in Yahudi Askerleri
YAZARI / Bryan Mark Rigg

GENEL KOORDİNATÖR / Münir Üstün
GENEL YAYIN YÖNETMENİ / Cem Küçük
ÇEVİRİ / Gökçesu Tamer
KAPAK TASARIM / Sebahattin Kanaş
İÇ TASARIM / Adem Şenel
BASKI / Ayhan Matbaası
MÜCELLİT / Güven Mücellit

1. BASKI EYLÜL 2006
975-996-032-X

PROFİL: 05
İNCELEME-ARAŞTIRMA: 02

PROFİL YAYINCILIK
Çatalçeşme Sk. No: 15 K.3
Cağaloğlu - İSTANBUL
www.profilkitap.com / bilgi@profilkitap.com
Tel. 0212. 514 45 11 Faks. 0212. 514 45 12

Profil Yayıncılık Maviağaç Kültür Sanat Yayıncılık Tic.Ltd.Şti markasıdır.

Bilgi cehaletten, tarih efsaneden daha iyidir.
-Ian Kershaw, Nazi Diktatörü

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Wehrmacht için savaşan Yahudilerin ve Yahudi kökenli askerlerin tarihini yazdığım bu çalışmanın da arka planda kalan bir tarihi var. Bu tarih Berlin'de bir sinemada başlıyor ve beni bir fikrin peşine takılarak Yale Üniversitesi'ndeki lisans tezimden, Cambridge Üniversitesi'ndeki doktora tezime, oradan da ekinizdeki bu kitaba ulaştıran yol boyunca ilerliyor. Bu tarih, 1992 yılında Almanca öğrenmek ve aile tarihimi araştırmak üzere Berlin'deki Goethe Enstitüsü'ne gittiğimde başladı. Öğretmenlerimden biri, Almancamı geliştirmem için *Europa Europa (Ich war Hitlerjunge Salomon)* adlı filmi seyretmemi önermişti. Bu film, kendi kimliğini inkâr ederek 1941 ve 1942 yıllarında Wehrmacht için savaşan, 1942'den 1945'e kadar da Hitler Gençlik Yatılı Okulu'nda okuyan Yahudi Shlomo Perel'le ilgiliydi. Sinema salonunda yanımda diyalogları anlamama yardım eden yaşlıca bir beyefendi oturuyordu. Filmden sonra ona düşüncelerini sordum. Filmin kendi hayat hikâyesine çok yakın olduğunu söyleyip bir içki içerek konuşmak isteyip istemediğimi sordu.

Birkaç bira içtikten sonra Peter Millies bana İkinci Dünya Savaşı deneyimlerini anlatmaya başladı. 1942 yılında Wehrmacht tarafından silah altına alınıp üç yıl Rusya cephesinde savaşmıştı. Millies bir çeyrek Yahudi'ydi. Savaştan sonra Ruslar tarafından esir tutulmuştu ve 1950 yılına kadar ülkesine dönememişti. Bu konuşma, İkinci Dünya Savaşı sı-

rasında Alman ordusunda savaşan Perel ve Millies gibi Yahudi kökenli başka askerlerin olup olmadığını merak etmeme neden oldu.

İkinci yılımı okumak üzere Yale Üniversitesi'ne döndüğümde profesörler tarafından cesaretim kırılsa da bu konuyu araştırmaya başladım. Perel ve Millies gibi yirmi kişi daha bulabilirsem ilginç bir makale yazabileceğime inanıyordum.

Okuldaki üçüncü yılımda Wehrmacht için savaşan sadece yedi tane Yahudi kökenli askeri tespit edebilmiştim. Oysa bu sayının çok daha fazla olduğunu biliyordum. Yerlerini belirlemek zamana karşı yürüttüğüm bir mücadeleydi. Yaşlanan bu adamlardan her gün binlercesi ölmekteydi. Yale'den aldığım bursla bir yıl okulumu dondurup Almanya'ya gittim. Bir diz üstü bilgisayar, küçük bir yazıcı, bir kamera ve büyük bir sırt çantası almıştım. Her mülakatı kameramla kaydettim. Amacım bir yıl içinde Yahudi kökenli otuz Alman askerine ulaşmak, Alman arşivlerindeki belgeleri incelemek ve Almancamı geliştirmekti.

İlk bir ay içinde bile otuz kişilik hedefimi aşmayı başarmıştım. Araştırmam kartopu gibi büyüyordu: Konuştuğum kişiler beni benzer şekilde Wehrmacht için savaşan akraba ve tanıdıklarına yönlendiriyorlardı. Almanya ve Avusturya'da seyahat ederek mülakatlarımı yürüttüm ve kişisel arşivlerden belgeler topladım.

1994 yılının sonbaharını ve kışını Berlin'deki dil enstitüsünde çalışarak geçirdim. Görüşeceğim insanların çoğu Berlin'de yaşadığı için hafta içi mülakatları yürütürken bir yanda da Alman donanmasının çoğu dosyasını barındıran Deutsche Dienstelle'de araştırmalarımı sürdürdüm. Hafta sonlarında da diğer şehirlerde yaşayan muhariplerle mülakatlarımı yaptım. Mülakat sürecini daha verimli hale getirmek için bisikletle gezmeyi tercih ediyordum. Görüşmeye

gideceğim bazı evler ancak bisikletle ulaşılabilecek yerlerdeydi. Mareşal von Manstein'ın yaveri Alexander Stahlberg'in yaşadığı Gartow adlı küçük kasabanın yakınlarındaki şatoya gidebilmek için yüz milden fazla bisiklet sürmek zorunda kaldım. Stahlberg ziyaretimden tam bir hafta sonra yaşamını yitirdi. 1995 yılının kışından yaz sonuna kadar askeri arşivden faydalanabilmek için Freiburg'da kaldım. Orada da hafta içi Goethe Enstitüsü'nde Almanca derslerine devam ettim. Hafta sonlarında da belge toplamak ve muhariplerle görüşmek için çevre kasaba ve şehirlere gittim. Görüştüğüm kişilerden de arşivlerde ne aramam gerektiğine dair faydalı bilgiler aldım. 1995 Eylülünde Yale Üniversitesi'ne döndüğümde elimde yüzlerce belge vardı. Belgelerdeki muhariplerin içinde çok sayıda yüksek rütbeli (albay ya da daha yüksek) subay vardı.

Yale'den sonra yüksek lisans çalışmalarımı Cambridge Üniversitesi'nde sürdürdüm. 1996 ve 1997 yılları boyunca muhariplerle mülakat yapmaya ve belge toplamaya devam ettim. Bir yandan da Alman arşivlerini inceliyordum.

Berlin'deki Bundesarchiv ve Münih'teki Institut für Zeitgeschichte dışındaki arşivlerde Yahudi ya da *Mischling* şeklinde sınıflandırılan belgelere rastlayamamıştım. Ancak görgü tanıkları ile yaptığım mülakatlar sayesinde binlerce sayfa birincil kaynağı ortaya çıkarmam mümkün oldu. Konuştuğum kişilerin ellerinde mektuplar, günlükler, hatta Göring, Keitel ve Hitler imzalı pek çok resmi belge vardı.

Görüştüğüm kişilerin çoğundan, arşivlerdeki kişisel belgelerini araştırabilmek için imzalı izin aldım. 1994 ile 1998 yılları arasında 430 mülakat yaptım. Bir görüşme ortalama doksan dakika sürüyordu. Sorular üç bölüme ayrılmıştı: Önce görüştüğüm kişinin geçmişi hakkında bilgi alıyordum, sonra Wehrmacht'ta geçen yılları hakkında soru soru-

yordum, son olarak da onları Wehrmacht için savaşmaya iten nedenleri ve Holocaust* hakkında neler bildiklerini öğrenmeye çalışıyordum. Bu mülakatlar bana binlerce *Mischling* belgesine ulaşmamı sağlayan arşivlerin kapısını açtı. Bildiğim kadarıyla bu belgeleri daha önce kimse incelememişti. Yaptığım mülakatlar sayesinde belgelerin arasında kalmış olan boşlukları doldurabildim. Muhariplerin çoğu artık konuşmaya hazır olduğu için şanslıydım. Çoğu kişi daha önce kimseye söyleyemediği şeyleri bana söylemişti.

Mülakatlar sırasında unuttukları ve bastırdıkları geçmişlerine dönüp, kendi anılarıyla sonradan öğrendikleri gerçekleri bir araya getirdiler. Kendi tarihlerinden söz ederken çok heyecanlandılar ve gençlik yılları hakkında uzun uzun konuştular. Sık sık seksen yedi yaşındaki bir adamın yirmi yaşındaki haline geri döndüğüne ve Üçüncü Reich hakkındaki düşüncelerini hâlâ o dönemde yaşıyormuş gibi anlattığına şahit oluyordum. Çoğu zaman konuşan kişinin eşi ya da çocukları, eşlerinin ve babalarının söyledikleri yüzünden şaşırıp kalıyorlardı.

Savaşı kaybeden tarafın askerlerini dinleyen, onların anılarına anlayışla yaklaşan pek fazla kişi olmadığından yenik ülkelerin askerleri genelde geçmişlerini unutmayı tercih ederler. Bu durum Nazi Almanya'sı için de geçerlidir. Ancak genç ve heyecanlı bir öğrenciyle karşılaşınca çoğu evlerini ve yüreklerini açtılar.

Görüştüğüm kişilerin çoğunun dürüstlüklerine inanıyorum. Torunları yaşında olan ve *Mischling* hayatı hakkında bilgi edinmek isteyen birinin tehlike oluşturmayacağını düşündüler. Aşağılayıcı ve acı veren geçmişlerini açıklamak

---

* Burda kastedilen II. Dünya Savaşı'nda Nazilerin yaptığı Yahudi katliamı (Ç.N.)

için çabalarken toplumun kendi durumlarını anlayabileceğini inanmıyorlardı. Onların ifadeleri Wehrmacht, Nazi zulmü ve ahlâki değerleri hakkında bilinen kalıplara uymuyordu. Onların öyküleri karanlıkta kalan korkunç bir tarihe tanıklık ediyordu.

Bu çalışmada birkaç terim kullanıldı: "*Mischling*", "yarı Yahudi" ve "tam Yahudi". Bu terimler, Hitler'in sınıflandırmasıyla Nazi zulmüne maruz kalan insanlar için kullanılan terimlerdir. Kitabın geri kalanında da açıkça ortaya koyduğumu umduğum bir noktayı özellikle ifade etmek istiyorum: Bu terimler ve taşıdıkları anlam (fakat bu terimlerle yaftalanan insanları değil) medeni dünyanın asla unutmaması ve sonsuza kadar lanetlemesi gereken bir zihniyetin ürünüydüler.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada bana çok sayıda kurum ve kişi yardımcı oldu. Bu yüzden yardımcı olan herkesi bu sınırlı sayfalarda sıralamam ve onlara teşekkür etmem imkânsız, ama hepinize yürekten teşekkürlerimi sunarım. Öncelikle kişisel geçmişlerini benimle paylaşan 430 kişiye teşekkür etmek isterim. Eğer bana yüreklerini ve evlerini açmasalardı bu kitap yazılamazdı. Akademik gelişiminde bana yol gösteren profesörlerime özel teşekkürlerimi sunarım. Yale Üniversitesi'nden Profesör Paula Hyman'a, General William Odom'a, Jeffrey Sammons'a ve Henry Turner'a lisans yıllarım boyunca benimle bilgilerini paylaştıkları için teşekkür ederim. Profesör Jonathan Steinberg'e, doktora danışmanımın olarak herhangi bir danışmanın yapması gerekenden çok daha fazla yardımcı olduğu ve özellikle belgelerimin Bundesarchiv daimi koleksiyonuna taşınmasını planladığı için teşekkür ederim.

Basım öncesi metni okuyan ve bana çok değerli geri bildirimlerde bulanan herkese teşekkür ederim: Andy Baggs, Amerikan Askeri Üniversitesi; Michael Berenbaum, Yahudilik Üniversitesi; Mark Bernheim, Ohayo Miami Üniversitesi; Michael Briggs, Kansas Üniversitesi Yayınları (profesyonelliği ve tavsiyeleri için minnettarım); Leslie Brisman, Yale Üniversitesi; Lawrence Burian, J.D.; Peter Cahn, Frankfurt Hochschule für Müsik; Chris Clark, Cambridge Üniversitesi; James S. Corum, Maxwell Havacılık Üssü Yüksek Havagücü Çalışmaları Okulu; Leo Daugherty; Hans-Joachim Fliedner, Kulturamt Stadt Offenburg başkanı;

John Fout, Bard Üniversitesi; Vigor Froehmke, J.D.; Joachim Gaehde, Brandeis Üniversitesi; William Godsey, Viyena Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Tarih Enstitüsü; emekli USMC binbaşı Bruce Gudmundsson, Deniz Harp Okulu; Paula Hyman, Yale Üniversitesi; Eberhard Jäckel, Stuttgart Üniversitesi; Dr. Stan Leavy, Yale Tıp Fakültesi; Geoffrey Megargee, Washington, D. C. Soykırım Müzesi; Manfred Messerschmidt, Alman Askeri Araştırmalar Merkezi tarihi araştırmalar eski başkanı; Freiburg i. Br.; Georg meyer (Alman Askeri Araştırmalar Merkezi, Postdam); Günther Montfort, Freiburg i. Br. Bundersarchiv-Militärarchiv (yardımlarının benim için ne kadar önemli olduğunu biliyor); Kevin Murphy, J.D.; Norman Naimark, Stanford Üniversitesi; emekli yüzbaşı Horst von Oppenfeld (Stauffenberg'in asistanı), Patricia von Papen-Bodek (Kolombiya Üniversitesi Ph.D.); Heinz Puppe, Teksas A&M Üniversitesi; Dr. Fritz Redlich, Yale Tıp Fakültesi; Alex Romain, J.D.; Jeffrey Sammons, Yale Üniversitesi; Almanya Federal Cumhuriyeti Eski Şansölyesi Helmut Schmidt *(Die Zeit)*; Hans Schmitt, Virginia Üniversitesi; Baron Niklas Schrenck von Notzing, Schrenck von Notzing Arşivleri; Friedrich Schuler, Portland Devlet Üniversitesi; Dennis Showalter, Colorado Üniversitesi; Frank Snowden, Yale Üniversitesi; Jonathan Steinberg, Pensilvanya Üniversitesi (yarımları ve desteği için minnettarım); Laura Sudhaus; Nathan Stoltsfus, Florida Devlet Üniversitesi; Steven Welch, Melbourne Üniversitesi; Charles White, Amerikan Askeri Üniversitesi; ve Lothar Zeidler, Rutgers Üniversitesi.

Asimilasyonlarla ilgili bölümde, bana verdikleri tavsiyeler için matematikçilere ve istatistikçilere teşekkür ederim: (USMC) Yarbay Edmund Clayton, Louisiana Devlet Üniversitesi fizik doktoru; okutman Sybille Clayton, Louisiana

Devlet Üniversitesi; Monnie McGee, Hunter Üniversitesi; ve Stan Stephenson, Güney Batı Teksas Devlet Üniversitesi.

Çok değerli yorumlarda ve eleştirilerde bulunan, bu çalışmayı okumuş *Mischlinglere* özel teşekkürlerimi sunarım: Friedrich Baruch, Gerhard Bier, Dr. Robert Braun, Klaus Florey, Werner Goldberg, Michael Günther, Dr. Rudolf Haryd, Michael Hauck, Helmut Krüger, Otto Lüderitz, Ernst Ludwig, Emil Lux, Hanns Rehfeld, Richard Riess, Udo Rühl, Peter Schliesser, J.D., emekli Yüzbaşı Helmut Schmoeckel (*U-Boat 802'in* komutanı), ve Dr. Hans Weil (Yale Üniversitesi).

Bu yıllar boyunca bazılarının bana birçok değişik açıdan büyük yardımı dokundu: Paul Barby, Martin Bloch, Piers Brendon (Churchill Arşivleri, Cambridge Üniversitesi), Dr. Kelly D. Brownell (Yale Üniversitesi), Marlies Flesch-Thebesius, Dekan Susan Hauser (Yale Üniversitesi), Barbara Jacoby, Toni Klein, Ramsay McMullen (Yale Üniversitesi), Beate Meyer, Dan Nyhus, Marilee Rigg, Mary Rigg-Dalbey (Yale Hemşirelik Fakültesi), Albay Martin Senekowitsch (Bundesministerium für Landesverteidigung Viyana, Avusturya), Barry Smith, Henry Soussan, Dr. Howard Spiro (Yale Tıp Fakültesi), Goerg Sudhaus, John Weitz, ve Dr. Kwan-sa You. Hepinize teşekkürler.

"Yahudi kimdir?" bölümü için önemli ipuçları veren ve tavsiyelerde bulunan din bilimcilere ve hahamlara teşekkür ederim: Guy Carter, New Jersey Cizvit Üniversitesi; Haham Zalman Corlin, Ohr Somayach Yeshiva; Haham Baruch Frydman-Kohl, Beth Tzedec Cemaati; Haham Dovid Gottlieb, Ohr Somayach Yeshiva; Haham Avraham Laber, Beth Tephilah Cemaati; Sheila Rabin, New Jersey Cizvit Üniversitesi; Regina Schneider, Xanten Walter Bager Realschule ve Wolfgang Schneider, Xanten Städtisches Stiftsgymnasium.

Çalıştığım tüm yerlerdeki arşiv ve kütüphane görevlileri beni çok etkilediler. Bu dokuz yıl boyunca bana en çok yardımcı olanlar: Cambridge Üniversite Kütüphanesi'nden David Lowe, Deniz Kuvvetleri Üniversite Kütüphanesi'nin tüm çalışanları, Yale Üniversite Kütüphanesi'nin tüm çalışanları, Hamburg Institut für Schiffahrts-und-Marinegeschischte'nin Yöneticisi Peter Tamm, Washington D.C. Birleşik Devletler Ulusal Arşivleri'nden Milton Gustafson, Berlin Bundesarchiv'den Tosrten Zarwel, Berlin Deutsche Dienstselle'den Bernd Gericke ve Peter Gerhardt, Aachen Bundesarchiv'den Ronald Meentz, ve Freiburg i. Br. Bundesarchiv-Militärarchiv'den Yönetici Manfred Kehrig ve Günther Montfort.

Bana yardımcı ve destek olan sayısız isimden burada bahsedebilmeyi isterdim. Yüzlerce insan bu çalışmamda bana maddi anlamda oldu. Burs sayesinde bu çalışmayı yapabildim: Yale Üniversitesi Siliman Fakültesi'nden Richter bursu, Yale Hillel Vakfı'ndan Horowitz Bursu, Yale Üniversitesi'den Dekan Judith Hackman ve Dekan Richard Brodhead tarafından Son Sınıf Projeleri için verilen İhtiyari Dekanlık Bursu, Marshall-Allison Bursu (Yale Üniversitesi Sanat Tarihi Departmanı Margaret Laughlin Marshall-John M.S. Allison Burs Komitesi tarafından iki kez verildi), Alman Akademik Değişim Servis (DAAD) tarafından verilen bazı burslar, Cambridge Üniversitesi'nde çalışmak için verilen Henry Bursu, Darwin Üniversitesi ulaşım yardımı, Claussen *Stiftung,* ve Die Zeit *Stiftung.*

Ayrıca araştırmacılarım Richard Evans'a (Cambridge Üniversitesi) ve MacGregor Knox'a (London School of Economics) rehberlikleri için teşekkür ederim.

Son olarak, sabırlı eşim Stephanie'ye beş yıl boyunca bana danışmanlık ve düzenleme konusunda yardımcı olduğu için teşekkür ederim.

Son derece hassas bir konu üzerinde araştırma yaptığım için değişik geçmişlere sahip birçok kişiye danıştım. Araştırmanın başlarında ne kadar çok yapıcı eleştiri alırsam, o kadar iyi bir iş çıkarabileceğimi anladım. Umarım Üçüncü Reich'ın karanlıkta kalmış bir bölümünü ortaya çıkaracak ve Hitler'in şimdiye kadar belgelenmemiş faaliyetlerini gözler önüne serecek ayrıntılı bir çalışma yapmışımdır. Umarım bu çalışma benimle paylaşılan deneyimlere hak ettikleri saygıyla yaklaşmıştır. Bu metindeki herhangi bir hata sadece bana aittir. Bu kitap basılmadan önce, çalışmada bahsi geçen çoğu insan yazılanları okuma şansına sahip oldu. Onların tarihlerini anlatırken yapılan herhangi bir hata bana aittir. Diğer yazarların çevirilerinden yararlandığım durumlar dışında tüm çevirileri kendim yaptım. Çevirideki herhangi bir hata sadece bana aittir.

OKH Ag P 2/3b

Nur für den Dienstgebrauch
im Heerespersonalamt

[redacted]

Liste von a k t i v e n Offizieren,
die selbst oder deren Ehefrauen jüdische Mischlinge sind
und vom Führer für deutschblütig erklärt wurden

Name u. Vorname	Dienstgrad u. R.D.A.	Dienststelle	Geburts-datum	Bluts-anteile
Adlhoch Franz	Gen.Major 1.11.42 (11)	Kdt. St.O.Kdtr. Rudnja	17. 6.93	Ehefrau 50%
Altmann Helmut	Oberst 1.2.42 (101)	Kdr. A.R.347	4. 1.97	selbst 25%
Andresen Hans	Major 1.1.42 (424)	b. Kw.Trsp.Abt.356 als/Kdr. Abt.	6. 8.07	selbst 25%
A. .old Reinhard	Major 1.6.43 (6)	St. Gen.d.Pi. H.Gru.Nord	21. 5.12	selbst 25%
Aschenbrandt Heinrich	Gen.Major 1.12.41 (10)	Kdt. F.Kdtr.238	-	Sohn aus 1.Ehe, 25%
Behrens Wilhelm	Gen.Major 1.1.42 (5)	Kdr. Div. Nr.193	23. 8.88	selbst ?
Belli von Pino Anton	Oberst 1.4.38 (33)	F.Res.OKH, Dienst regelt Chef Kriegs-gesch.Abt.	13.12.81	selbst 25%
Bieringer Ludwig	Gen.Major 1.7.43 (1)	F.Res.OKH, kdt.zum Mil.Befh.i.Frkr.zur Einweis.i.d.G.eines Feldkdt.	12. 8.92	Ehefrau 50%
Bloch Dr. Ernst	Obstlt. 1.7.41 (45)	F.Res.OKH, kdt.zur 213.I.D. z.Verw.als Btls.Kdr.	1. 5.98	selbst 50%
Bonin Swantus	Oberst 1.4.42 (544)	Vorstand Bekl.Amt Erfurt	-	Ehefrau 50%
Borchardt Robert	Major 1.6.43 (32d)	Pz.Aufkl.Abt.7 Wiedereinberufung als akt.Offz.genehmigt, aber noch nicht arisiert	9. 1.12	?
Borowietz Willibald	Gen.Lt. 1.7.43 (7)	Pz.Jäg.Tr.Schule, hat Ritterkreuz, ist in engl.Gefangenschaft	17. 9.93	3 Kinder (50%) arisiert, Ehe-frau(Jüd)verstb.
Braune Günther	Oberst z.V.	z.Zt. Gehilfe beim Mil.Attaché Madrid	18.10.88	selbst 50%
Bruhnke Dr. Johannes	Oberst-Vet. 1.8.41 (1)	Wehrkr.Vet.IX	-	Ehefrau 25%
Colli Robert	Oberst 1.7.43 (36a)	Kdr. Gren.Rgt.547	27. 6.98	selbst 50%
Emmenthal Karl	Oberst 1.10.42 (50)	Bev.Trsp.Offz.beim AOK 1	26. 6.01	Ehefrau 25%

"Führer'in Alman kanından ilan ettiği, *Mischling* ya da *Mischling*'le evli, aktif görevdeki subaylar". 5 sayfanın 1.si burada gösterilmiştir. Bakınız en sağdaki *Blutsantaile* (kan yüzdesi).

GİRİŞ

Soykırım tarihi çalışmaları tevazu, saygı ve sorumluluk duygularıyla sürdürülür. Konu o denli büyük bir trajediyi barındırmaktadır ki, korkunçluğunu tam anlamıyla kavramak bugüne dek yazılan sayısız kitap ve makalenin katkılarına rağmen hâlâ mümkün değildir. Soykırım ve Nazi dönemine ait araştırılmamış ya da yeterince iyi anlaşılamamış pek çok alan bulunmaktadır. Böyle bir alanın incelenmesini içeren bu kitap, konusu hakkında nihai sözü söyleme iddiasında değildir. Amaç okura Üçüncü Reich* ve Holocaust tarihindeki merkezi konulardan biri olan Yahudi kimliği meselesi hakkında farklı bir bakış açısı sağlamaktır.

Bu kitap İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman ordusunda savaşan Yahudileri ve kısmen Yahudi kanı taşıyan "Yahudi *Mischling*"(1) denilen insanları araştırmaktadır. Yahudiler ile "yarı" ve "çeyrek" Yahudi diye de anılan *Mischling*'ler için Wehrmacht'ta savaşmanın nasıl mümkün olduğu üzerinde durulmaktadır. Pek çok tarihçinin varsayımına göre 1933 ile 1945 yılları arasında Wehrmacht Yahudi soyundan gelen herkesi otomatik olarak bünyesi dışına çıkarmıştır. Bazı tarihçilerse, savaşan az sayıda Yahudi kökenli askerin önemli askeri roller üstlenmediklerini savunmaktadır. Bu varsayımların hepsi yanlıştır. Pek çok profesör ve tarihçi, bu çalışmanın başlangıcında tarihi anlamda önem taşıyan bulgulara ulaşılamayacağını düşünüyordu. Bu varsayım da hatalı çıktı. Bu kitapta, Yahudi soyundan gelip Hitler yönetimi döneminde Wehrmacht'ta(2) görev yapan on binlerce insan incelenmektedir. İkinci Dünya Savaşı sıra-

* Adolf Hitler yönetimindeki Nazi Almanyası (1933-1945) (Ç.N.)

sında Almanya için savaşan *Mischling*'lerin sayısı kesin olarak tespit edilemese bile 150.000'den(3) fazla olduğu tahmin edilmektedir. Alman vatandaşlarının, Nazi liderlerinin, askeri komutanların ve Almanya'da yaşayan Yahudi toplumunun, Yahudi kimliğini nasıl algıladıklarını, oluşturduklarını ve ona nasıl karşı çıktıklarını anlamamıza yardım eden çalışma, şaşırtıcı olduğu kadar önemlidir. Bu kimlik algısının bazı insanların hayatını kurtarırken, bazılarını nasıl ölüm kamplarına gönderdiğini anlatır.

Daha şaşırtıcı olan bu çalışmanın Hitler'in *Mischling*'lerin Wehrmacht'ta görev yapmalarında dolaysız bir rol oynadığı gerçeğini ortaya çıkarmasıdır. Bazı Yahudi kökenli askerlerin yüksek rütbelere terfi etmelerine bile izin verilmiştir. Hitler'in kişisel onayıyla görev yapan generaller, amiraller, savaş gemisi kaptanları, savaş pilotları ve birçok sıradan asker bulunmaktadır. Hitler'in bu hizmeti onaylamasın muhtemel nedenleri de ayrıca incelenmiştir. Değinilen bir başka konu da, eğer Hitler'in savaşı kazansaydı neler yaşanırdı sorusunun olası yanıtlarıdır. *Mischling* politikalarının gelişimini göstermek adına bölümler kronolojik olarak düzenlenmiştir.

"Yahudi kimdir?" sorusu çalışmanın merkezine oturduğu için birinci bölümde, bu konuya değinilmektedir. Bazıları için Yahudi soyundan gelen herkes Yahudi sayılmalıdır. Ortodoks Yahudiler, kökenlerinde Yahudilik olduğu halde Wehrmacht için savaşan birine Yahudi denemeyeceğini söylemektedirler. Her iki uç tanım da hatalıdır. Birinci bölümde Nazilerin Yahudi tanımına da yer verilmiştir.

İkinci bölümde Nazilerin kullandığı *Mischling* terimine değinilmiştir. Bu grubun alt kategorilerini ve özelliklerini anlamadan Wehrmacht için savaşan *Mischling*'leri anlamak imkânsızdır. Bu terim Naziler tarafından kısmen Yahu-

di soyundan gelen insanların tanımlanması için kullanılmadan önce çok başka bir anlama geliyordu. Savaştan sonraysa, aşağılayıcı içeriği nedeniyle akademik çalışmaların dışında bırakılmıştı. Bugüne kadar *Mischling*'lerin acılarını araştıran kimse çıkmamıştır. Wehrmacht için savaşan *Mischling*'lerin tarihini anlamak için Nazilerin terimi nasıl kullandıklarını ve *Mischling*'lerin bu kullanıma nasıl tepki verdiklerini bilmek gerekir.

Üçüncü bölümde ise Almanya ve Avusturya'daki Yahudilerin asimilasyonlarına bakılarak Üçüncü Reich(4) dönemindeki olası *Mischling* sayısına ulaşılması hedeflenmiştir. Tarihçiler genelde Alman Yahudilerinin ayrı bir etnik grup olarak yaşamayıp, büyük ölçüde toplum içine karıştıkları gerçeğini unuturlar. Nesiller boyunca yapılan karma evlilikler sonucunda ortaya çıkan binlerce Yahudi kökenli Hıristiyan Alman'ın varlığı görmezden gelinir. Bu *Mischling*'ler, Hitler tarafından azınlık olarak tanımlanana kadar kendilerine ayrı bir grup gözüyle bakmamışlardı.

Bu kitapta değinilen dördüncü konu bir yüzyıl boyunca Alman ve Avusturya ordularında savaşan Yahudilerdir. Askeri hizmet toplum tarafından kabul edilmek için önemli bir adım olduğundan pek çok Alman ve Avusturyalı Yahudi ailesi güçlü askeri geleneklere sahiptir. Yahudiler, toplumun izin verdiği ölçüde Yahudiliklerini gizlemeyi tercih etmişlerdi. Bu insanlar kendilerini içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak görüyor ve bu toplumlar adına savaşmaktan onur duyuyorlardı.

Beşinci bölümde Wehrmacht'ta savaşan Yahudi ve *Mischling*'ler için 1933 ve 1945 yılları arasında getirilen düzenlemelerin ayrıntılarına değinilmiştir. Wehrmacht'ın *Mischling* sorunuyla başa çıkmak için geliştirdiği yöntemler karmakarışıktı. Bu yöntemler genelde anlık hamlelerle be-

lirleniyordu. Sonuçta Wehrmacht üniformasını giyen on binlerce Yahudi kökenli insan vardı. Kitabın bu bölümü iktidardaki polikratik rejimi ayrıntılı olarak incelemektedir. *Mischling* meselesiyle ilgili karşıt görüşler, kişisel iktidar mücadeleleri, Wehrmacht, SS, Parti, kamu hizmeti birimleri ve Führer'in farklı öncelikleri birbiriyle çarpışmaktaydı. Bu bölümde bunların yanında Almanya'nın savaşı kazanması durumunda Nazilerin *Mischling*'lere neler yapmayı planladıklarına değinilmiştir. Bazı iddialara göre, *Mischling*'lerin öldürülme korkusu yaşamamaları gerekiyordu, çünkü Naziler onları Yahudilerle bir tutmuyordu. Oysa Naziler onları toplum dışına atmayı, kısırlaştırmayı ve sonunda topluca yok etmeyi planlıyordu. Yahudi katliamı tamamlandıktan sonra sıra yarı Yahudilere gelecekti.

Altıncı bölümde, ırk ayrımcılığına karşı Hitler'in bizzat tanıdığı muafiyetler incelenmiştir. Bazı tarihçiler Hitler'in Yahudi soyundan gelen önemli isimlerin çok azına muafiyet tanıdığını ifade ederler. Tanınan muafiyet sayısının birkaç bine ve erden general seviyesine kadar ulaşması ve Hitler'in bu meseleye verdiği önem çoğu tarafından anlaşılamamıştır. Hitler'in bu konuyla kişisel olarak ilgilenmesi ırk meselesiyle ilgili takıntılarını göstermektedir.

Son bölümde de, "Soykırım hakkında kimler bilgi sahibiydi?" sorusu yanıtlanmaya çalışılmıştır. Çünkü Wehrmacht'ta savaşan *Mischling*'ler Hitler'in mezalimine tanık olmuşlardı. Pek çoğu kamplara gönderilen, kurşuna dizilen Yahudilere yapılan zulme şahit olmuştu. Ancak büyük bir kısmı milyonlarca Yahudinin sistematik olarak katledildiğinden haberdar değildi.(5) Yahudi akrabalarının başlarına gelenleri ve savaşın sürmesi durumunda kendi yaşayabileceklerini bilmeleri gerektiği düşünülebilir. Ancak bu çalış-

manın sonunda çoğunun Holocaust'un boyutlarını bilmedikleri ortaya çıkmıştır.

Nazilerin *Mischling* personeline karşı tutumları bugüne kadar derinlemesine araştırılmamıştı. Jeremy Noakes'i *"1989 Leo Baeck Yıllığı"*nda yayımlanan *Mischling*'ler adlı makalesi konuya kısaca incelemiştir. Bu makale kitabın temelini oluşturmuştur. Ursula Büttner, 1988 tarihli *"Die Not der Juden teilen"* adlı kitabında birkaç ailenin deneyimlerine dayanarak *Mischling*'lerin sosyal tarihini yazmıştı. Werner Cohn, *"1988 Leo Baek Yıllığı"nda* yayımlanan makalesinde *Mischling*'lerin kurduğu Paulus Bund adlı yardım teşkilatını incelemişti. Aleksandar-Sasa-Vuletic de, 1999 yılında yayımlanan *"Christen Jüdischer Herkunft im Dritten Reich. Verfolgung und Organisierte Selbsthilfe"* adlı kitabında aynı teşkilattan söz etmekteydi. Nathan Stoltzfus'un 1996 tarihli *"Resistance of the Heart: Intermarriage and the Rosenstrasse Protest in Nazi Germany"* adlı kitabının "Hitler'in Ordusu" başlıklı bölümü *Mischling*'lere ayrılmıştı. *"1999 Leo Baeck Yıllığı"*nda Steven Welch'in sekiz yarı Yahudi Wehrmaht kaçağıyla ilgili kısa bir makalesi yayımlanmıştı. Baete Meyer'in, 1999 yılında yayımlanan *"Jüdische Mischlinge: Rassenpolitik und Verfolgungserfahrung," 1933-1945* adlı kitabı *Mischling* yaşamının değişik yönlerini incelerken, ordudaki *Mischling*'lere kısa bir alt bölüm ayırmıştı. H.G Adler'in kamplara sürülen Alman Yahudileriyle ilgili kitabı, Raul Hilberg'in Holocaust'la ilgili çalışması, Manfred Messershmidt'in Wehrmacht'la ilgili kitabı, Rolf Vogel'in *Ein Stück von uns* adlı kitabı ve Saul Friedländer'in *"Nazi Germany and the Jews"* (Nazi Almanyası ve Yahudiler) adlı kitapları, *Mischling*'lere kısaca değinmektedir. Bu çalışmaların hiçbiri *Mischling* tarihini ya da Wehrmacht'ta savaşan Yahudileri ayrıntılı olarak incelememiştir.

Noakes'in makalesi ve Meyer'in kitabı bu konuya diğerlerinden daha fazla odaklanmakla beraber ancak birkaç sayfa ayrılmıştı.

Bu kitap Wehrmacht için savaşan Yahudileri ve *Mischling*'leri, özellikle de Hitler'e başvurarak bir tür af hakkı elde eden yüksek rütbeli *Mischling* subayları derinlemesine incelemektedir. Hitler'in, *Mischling*'lerle yakından ilgilenmesi Holocaust konusuyla kişisel olarak uğraştığı anlamına gelir. Bu kitap Hıristiyan Alman kültürüyle bazılarının haberdar bile olmadıkları Yahudi mirasları arasında bölünen *Mischling* azınlıkla ilgili farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Hitler'in antisemit fikirleri üzerine yapılan tartışmalar genelde uç noktalarda gerçekleştiği için tam ortada yer alan *Mischling*'ler çoğunlukla ihmal edilmiştir. *Mischling*'lerin ve Wehrmacht deneyimlerinin incelendiği bu kitapta, Üçüncü Reich döneminde pek çok Almanın yaşamış olduğu çıkar çatışmaları gün ışığına çıkarılmıştır. *Mischling* tarihinin ayrıntılı incelenmesi ile Nazi ırk politikasının bütünüyle öğrenilmesi olanağına kavuşulmuştur. Bu çalışma Nazi devletinin silahlı kuvvetleri bünyesindeki Yahudi kimliğinin varlığı ve doğası ile ilgilidir. Aynı zamanda bu kimliğin bütünündeki varlığı ve doğası ile ilgilenmektedir. Sonuç olarak, Hitler ve Nazilerin ırk teorilerinin ne kadar kusurlu, yoz, bitik ve trajik olduklarını ortaya koymaktadır.(6)

BİRİNCİ BÖLÜM

Yahudi Kimdir?

Bu soru çağlar boyunca ateşli tartışmaların kaynağını oluşturmuştur. Bugün dahi İsrail'de Yahudi kimliğini tanımlaması sorununa yönelen ilgi, güvenlik ve barış meselelerinin bile önüne geçebilmektedir. Tel Aviv Üniversitesi'nden hukuk profesörü Asher Moez'a göre, her iki konu da ulus için hayati değer taşıdığından bu durum çok şaşırtıcı gelmemelidir.(1)

"Yahudi" terimi

Yahudi sözcüğü, İsrail'in (Yakup'un) 12 oğlundan biri olan Yahuda'nın ismiyle anılan kavimden türemiştir. Yahudi kavminin kökeni, MÖ 1850 yılı civarında, İbrahim'in liderliğinde Fırat'ı aşarak Kenan ülkesine gelen Aram göçerlerine dayanır.(2) Bu göçerlere *Iwrım* (İbrani) adı verilir.(3) Pek çok kişi İbrahim'i "ilk Yahudi"(4) ve tek tanrılı dine bağlı ilk kişi olarak kabul eder.(5) Yahudilerin kökenine ilişkin odak noktası bazıları için Mısır yönetimindeki kölelik döneminde yaşadıkları toplumsal deneyimler sonucunda oluşturdukları bağ ve ulus haline gelmelerine yol açan Mısır'dan nihai göçleridir. Bazıları ise Tanrının seçilmiş kullarının ulus haline gelmesinde, MÖ 1200 yılı civarında, Mısır'ın terk edilişinden hemen sonra(7) Sina dağında Tanrının emirlerinin (Tevrat'ın)(6) Musa'ya indirilmesini önemli nokta olarak vurgular. Böylece İsrailoğulları Tanrı ile ahitleşmişlerdir. Tevrat ise "bu ahdin kutsal metnidir."(8)

Tevrat'ın indirildiği yıllarda, Yahudiliğin bir sonraki nesle aktarılmasında belirleyici rolü baba oynuyordu. Levililer kitabında aktarılan bir örneğe göre, annesi Yahudi babası Mısırlı olan bir "yarı-Dan", (9) "toplum dışı" kabul sayılarak dışlanmıştı.(10) Bu örnek o dönemlerdeki uygulamanın günümüzde geçerli olan annenin belirleyiciliği kuralından farklı olduğunu gösterir. Yusuf ve Asenath'ın çocukları, anneleri Mısırlı bir On rahibinin(11) kızı olmasına rağmen Yahudi kabul edilirler. Musa'nın çocukları da anneleri Etiyopyalı bir Kuşit olduğu halde Yahudi toplumuna kabul edilmişlerdir. (12) Tevrat'ın indirilmesinden önce Yahudilik soy, inanç ve geleneklerle belirlenen bir kişisel özellikti. Örneğin sünnetli olmak İbrahim'in ve soyunun kimliğini tanımlayan bir unsurdu. İbranilere katılmak için resmi bir din değiştirme işlemine gerek görülmüyordu... Kültürlerini benimsemek yeterliydi. Bu anlamda Sina Dağı'nda Tevrat'ın indirilmesinin öncesinde tüm İsrail oğulları Yahudi sayılıyordu. İlerleyen dönemlerde ise Yahudiliğe geçiş resmi bir din değiştirme işleminin gerçekleşmesine bağlı hale geldi.(13)

Yahudiliğin Güncel Tanımları

Günümüzde dindar Yahudiler, Yahudiliğin tanımını yaparken Tanak'a (kutsal kitap)(14) ve Talmud'a (sözlü Tevrat) (15) bakarlar. Yahudi kanun sistemi Alaha'ya (16) göre annesi Yahudi olan ya da usulünce Yahudiliğe geçiş yapan kişiler Yahudi kabul edilir.(17) Geleneksel Yahudi doktrininin takipçisi bir haham olan Humber Üniversitesinde Profesör Jacob Schochet bu konuyu şöyle yorumluyor: "Babanın dini statüsü hiçbir şekilde belirleyici değildir."(18) Baba ancak erkek çocuğun ruhban sınıfına dahil olup olmayacağının belirlenmesinde önemli rol oynar (örneğin Cohen ya da Levi olmak).(19)

Dindar Yahudilerin annenin belirleyiciliği yasasına göre hareket etmesinin sebebi ne olabilir? Yahudiler için bu kural Tanrının emridir. O dönemde doğan çocukların yalnızca annelerinin kimliğinin kesin olarak bilinebilmesi soyun aktarımının anne üzerinden olmasının sebeplerinden biridir. Bu yasanın konulmasının sebepleri arasında gösterilen bir diğer nokta da, yabancı askerlerden hamile kalan kadınların Yahudi toplumuna kabul edilerek korunmalarıdır. Yahudiler, Yahudi bir anneden doğan çocuğu, ebeveyninin ilerdeki seçimi ne olursa olsun Yahudi kabul ederler. Örneğin çocuk doğduktan hemen sonra vaftiz edilse bile, eğer annesi Yahudi'yse, Yahudi kabul edilir. Yahudilik, çocuğun doğumuyla beraber elde ettiği haktır ve ebeveyni bu hakkı çocuğun elinden alamaz.(20)

Alaha'ya göre Yahudi doğan ya da sonradan Yahudiliği benimseyen biri için geri dönüş yoktur.(21) Başka bir dinin gereklerini yerine getirenler dahi Yahudilikten dönmüş sayılmazlar. Ortodoks haham Dovid Gottlieb'in dediği gibi, "Yahudi olan Yahudi kalır."(23) Siyasi düşünür Karl Marx, şair ve yazar Heinrich Heine, besteci ve orkestra şefi Felix Mendelssohn-Bartholdy gibi ünlü isimler, Hıristiyan geleneğine göre vaftiz edilmiş olmalarına rağmen Yahudi kabul edilirler.(24) Wehrmacht'ta görev alan Shlomo Perel (Josef Perjell ismini kullanmıştır) bu konuyla ilgili şunları yazmıştır: "Yahudi olmak zordur, ancak daha da zoru (Yahudi olarak doğan biri için) Yahudi olmamaya çalışmaktır."(25) Hiciv ustası Kurt Tucholsky de 1935 yılında İsveç'te sürgündeyken yazdıklarıyla Perel'in söylediklerini desteklemektedir: "Yahudiliği 1911 yılında bıraktım, bunu yapmanın aslında imkânsız olduğunu bildiğim halde."(26)

Birçok Yahudi için kimliklerinin belirlenmesinde dini inançlarının önemi çok azdır ya da hiç yoktur. Onlara göre

Yahudilik her şeyden önce etnik bir bağdır. Eğitim, aile, dayanışma gibi değerler onlar için yüksek önem taşır. Kendini Yahudi diye adlandıran pek çok kimse, kimliğinin içindeki dinsel unsuru kabul bile etmemektedir.[27]

Yahudiler, kendilerini tekil bir ailenin parçası olarak kabul ederler. Dini gereklilikleri yerine getiren Yahudiler her gün en kutsal Yahudi duası Shema'yı yinelerler. Shema'nın kökeni Tesniye 6:4'e dayanır (Deutronomy 6:4). Bu kutsal söz şöyle der: "Dinle ey İsrail! *Adonai* bizim tanrımızdır. *Adonai* birdir ve tektir." [28] Bu dua bir ulusa sesleniştir. Nicholas De Lange'ın yazdığına göre, "Yahudi olmak demek, ortak tarihi deneyimi benimsemek demektir. Yahudi olmak demek, özünde bir halkın üyesi olmak demektir."[29] Siyonizm'in ilk savunucularından Moses Hess 1862 yılında şöyle demiştir: "Yahudilik her şeyden önce ulus olmakla ilgilidir, tarihi birkaç bin yıl geriye uzanır ve insanlığın tarihi ile el ele gelişip bugüne gelmiştir."[30]

Yahudilik bir "ırk"[31] değildir. Tüm Yahudilerin paylaştıkları kendilerine özgü genetik özellikler bulunmamaktadır. Bunun ötesinde, Yahudi olmayanların da din değiştirerek topluma dahil olmaları her zaman mümkün olduğundan, ortak fiziksel özelliklerin taşınması beklenemez. Yahudiler tüm dünyaya yayıldıkları dönemlere kıyasla değişik etnik kimlikler, kültürel özellikler ve gelenekler edinmişlerdir. Ancak hepsinin İsrail'le bir bağlantısı bulunur ve dine bağlı kalanlar Tevrat'la ruhsal ilişkilerini sürdürmektedirler. Modern çağlarda, İsrail'e göç edenlerle yerleşmiş bulunanlar arasında gerilimler yaşanabilmektedir. İsrail'e gelenlerin Yahudi olup olmadığını belirlemekle yükümlü görevliler, bu hassas konuda zorluklarla karşılaşmaktadırlar. En son Etiyopya'dan göç eden yoksul Yahudilerin (Falaşalar)[32] gelişiyle İsrail'de kimin "koşer Yahudi"[33] olduğuna ilişkin

tartışmalar başlamıştır. İsrail hükümeti bu insanları zulümden kurtardıktan sonra ülkeye getirip, vatandaşlık, ev, yiyecek ve eğitim verdiği halde Yahudilik statülerini onaylamamıştır. Etiyopyalıların kültürel ve dini farklılıklarını değerlendiren İsrail Yüksek Mahkemesi ve Hahamlığın ortak kararına göre Etiyopyalı Yahudiler "[Yahudilerle] evlilik için kısıtlı bir din değiştirme (*giyur lechmura*)[34] gerektiren '*şüpheli Yahudiler*'dir [italikler yazara aittir]." [35] Pek çok dini lider için Etiyopyalıların Yahudiliğinin sorgulanmasının temelinde Afrikalı Yahudilerin, bir tür "gizlenmiş-Yahudilik"[36] dinine bağlı olmaları yatmaktadır. Benzer şekilde, Rus Yahudilerine de "şüpheli Yahudi" gözüyle bakılmaktaydı. Demir Perde'nin yıkılmasında sonra, on binlerce Rus Yahudi'si İsrail'e göç etmişti. Çoğu Rusya'nın yoksulluğundan ve gördükleri zulümden kaçmışlardı. İsrail'i varlıklarını özgürce sürdürebilecekleri bir umut ülkesi olarak görüyorlardı. Oysa Hahamlık Rusya'dan gelenlerin Yahudiliğine kuşkuyla yaklaşmış, onların Rusya'daki yoksulluktan kaçan, Yahudiliğin anlamını kavrayamamış, sadece Yahudi babadan doğmuş bulunan sahte Yahudiler olduğunu iddia etmişti. [37]

Yahudiler arasındaki kültürel değerler ve tarihi miras farklılıkları, Yahudiliğin ve İsrailliliğin değerlendirilmesinde karmaşaya yol açabilmektedir. İsrail hükümetinin Yahudilik tanımı kutsal yasanın tanımına yakın olsa da, ki bu tanım Yahudi bir anneden doğmayı ya da Yahudi dinini benimseyerek başka bir dine mensup olmamayı içerir, İsrail ulusu konu hakkında ikiye bölünmüştür.[38] Örneğin 1998 yılında Lübnan'da bulunan iki Rus Yahudi'si çıkan bir çatışmada öldüğünde Hahamlık askeri mezarlıkta Yahudi töreniyle gömülmelerine izin vermemiştir. Sadece babaları Yahudi olan bu askerler Yahudi kabul edilmemişlerdi.[39] İsrail or-

dusuna hizmet ederken hayatını kaybeden askerlerin kendilerini İsrail'e adamış, Yahudiliğe sonuna kadar bağlı kişiler oldukları düşünülebilir. Ancak hahamlık bu tür bağlılıkları tam bir Yahudi olarak tanımlamak için yeterli bulmamıştı. Hahamlık için Yahudilik kişinin kendini nasıl gördüğü, dine ve devlete bağlılığı ile belirli kurallarla tanımlanan resmi statüsüyle alakalıdır. Bir insan kendini Yahudi olarak kabul edip, devletine bağlı bir İsrail vatandaşı olabilir, hatta İsrail savaş kahramanı bile olabilir, ama bunlar resmi anlamda Yahudi kabul edilmesi için yeterli değildir. Görünen o ki, dini inanışlar, kültürel geçmişler, etnik yapılar ve kişilerin kendilerine bakışlarındaki farklılıklar "Yahudi kimdir?" sorusunu karmaşık ve çözümsüz kılıyor.

Yahudiliğin kendi içinde de Ortodoks, Muhafazakâr ve Reformist hareketler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.[40] Örneğin Ortodoks ve Muhafazakâr Yahudiler için birinin Yahudi kabul edilmesi için annesinin Yahudi olması ya da din değiştirmesi gereklidir.[41] Oysa Reformistler baba tarafından aktarımı da kabul ederler. Muhafazakâr Yahudilik "Alaha'nın kutsallığını kabul etmekle beraber değişmezliğini de sorgular." Reformistler "her iki prensibin kesinliğini sorgular."[42] Ortodokslara göre ise bu iki hareket de Alaha'ya göre geçersizdir. Üç grup arasındaki ideolojik farklılıklar ateşli tartışmalara neden olmaktadır. Ortodokslar, diğer iki hareketin mensuplarının organize örgütlenmemeleri için tutkuyla savaşmaktadırlar. Onlara göre Muhafazakâr ve Reformist hareket mensupları, özellikle de doğuştan Yahudi olmayıp sonradan din değiştirenler, gerçek Yahudi değildir.[43] İsrail "Din Bakanlığı", din değiştirme işlemini Ortodoksların gözetiminde gerçekleştirmeyenleri Yahudi kabul etmez. Bakanlık, denizaşırı ülkelerdeki muhbirler aracılığıyla, Yahudiliğiyle ilgili şüpheye düşülen on binlerce

göçmenin kaydını tutmaktadır. Bu göçmenlerin Dönüş Yasası ile ülkeye girişleri engellenmese de, pek çok haham onlar için Yahudi evlilik ya da cenaze töreni gerçekleştirmemektedir.(44) Başka bir deyişle, bir Ortodoks Yahudi içini Reformist ya da Muhafazakâr Yahudi, Yahudi bir anneden doğmadıysa ya da Ortodokslar nezaretinde din değiştirmediyse "kesinlikle Yahudi değildir."(45) Ortodoks Yahudi hareketinin amaçlarından biri "diğer akımları gayri meşru ilan etmektir"(46). Bu ayrımlar birçok kişinin İsrail'in geleceğiyle ilgili endişe duymasına yol açmaktadır. Çatışma, İsrail'in sosyal yapısını ve ulusun bütünlüğünü bozmaktadır. Çatışan gruplar birbirlerinin varlığını ve "boykotlar, şantaj ve yaptırımlarla"(47) İsrail'in bütünlüğünü tehdit etmektedirler. Ortodoks Haham Schochet'e göre, "Bencillik, kibir ve narkisizm (bireysel ve kurumsal düzeylerde) en kötü düşmanımızın bile vermeyi başaramadığı zararı verebilir."(48) "Yahudi kimdir?" ve "Yahudilik nedir?" sorularının etrafında dönen bunca tartışmaya bakıldığında, bu çalışmanın insanların Yahudiliğini incelerken karşılaştığı güçlükler anlaşılabilir. *Mischling*'leri ve onların Wehrmacht'taki hizmetlerini anlamak için herkes öncelikle kendi önyargılarını ve inanışlarını kabullenmelidir. Bu tarihi okurken, Yahudiliğin tanımı olan "Yahudi kimdir?" sorusu önem kazanmaktadır.

Yahudi Yasası (Alaha) ve Mischling'ler (Melezler)

Mischling'ler bu dini tanımlamalar yüzünden karmaşaya düşüyorlardı. Pek çoğu araştırma sırasında yapılan mülakatlarda onlara açıklanmadan önce Alaha'nın anlamını dahi bilmiyordu. Helmut Krüger, kendisini bir Yahudi haline getirmeye çalışan Yahudilerden bunaldığını dile getirmişti. Tam on iki yıl boyunca Nazileri bir Yahudi değil, Al-

man vatanseveri olduğuna ikna etmeye çalışmıştı. Nazi kıyımından sağ çımayı bir şekilde başarmış olsa da onları bir "Arj"(49) olduğuna asla ikna edememişti. Bugün bile, konu hakkında fikri sorulan dindar Yahudiler, Yahudi bir anneden doğan Krüger'in Alaha'ya göre Yahudi kabul edildiğini kesin ve net bir şekilde söylüyorlar. Krüger ise annesinin Yahudiliğiyle hiçbir ilgisi olmadığı konusunda ısrar ediyor. Kendini bir Alman olarak doğmuş ve bir Hıristiyan olarak yetişmiş kabul ediyor. Antisemit olduğunda değil, sadece bir Yahudi gibi hissetmediğinden Yahudi olarak anılmaktan hoşlanmıyor. Alaha onun için hiçbir şey ifade etmiyor. "Amcam Hermann Krüger NSDAP'ta (50) Ortsgruppenleiter (51) olduğu için ben de bir Nazi miyim? Bu sorunun yanıtı da hayır. Yahudi olmadığım gibi Nazi de değilim."(52) Yahudi din adamları Krüger gibi insanların kim olduklarını kabullenmekten korktukları için kendi Yahudiliklerine karşı nefret geliştirdiklerini iddia ederler. Krüger'in inanışına göre ise, kendisi sadece Helmut Krüger'dir. Kendi seçimiyle değil, şans eseri Alman-Yahudi bir annenin çocuğu ve bir Alman olarak doğmuştur. Pek çok Yahudi gibi annesi de asimile olmuş ve Yahudiliğini gizleyerek baskın toplumun içine karışmıştır. Krüger'in bu bakış açısı diğer *Mischling*'ler arasında da yaygındır. Büyük bir çoğunluğu, kendi Yahudiliğini nasıl tanımlayacağını bilmediği gibi, dindar Yahudiler tarafından Yahudi olduğu söylendiğinde karmaşa içine düşmektedir. Kimileri kendilerince bir Yahudilik hissederler, anneleri Yahudi olduğu için değil de yarı Yahudi kimliklerinden dolayı gördükleri Nazi zulmü nedeniyle kendilerini Yahudi kabul ederler. Yahudi kimlikleri dini ya da kültürel bir aktarım değil, görülen ortak zulüm sonucunda oluşmuştur.

Doğu Yahudileri Alman Yahudilerine Karşı

Hitler'in iktidara gelmesinden önce Alman Yahudileri ve Doğu Yahudileri arasında yaşanan trajik çatışmayı incelemek *Mischling*'ler için Yahudi olmanın ne anlama geldiğini anlamaya yardımcı olacaktır. Nazizmin yükselişinden önce, Alman Yahudileri ne yazık ki Doğu Yahudilerine (*Ostjuden)* karşı ayrımcılık uyguluyorlardı. Fakir, kültürel anlamda geri kalmış ve "kirli" kabul edilen *Ostjuden*'in, eğitimli ve kültürlü Alman Yahudilerinin (Jeckes) (53) ismini de kötüye çıkardığı düşünülüyordu.(54) Yine de *Ostjuden*'e hayırseverlik duygularıyla yardım eden Alman Yahudileri de vardı. Komünizm, katliamlar ve ekonomik zorluklar nedeniyle Doğudan göç eden Yahudilere merhametle yaklaşıyorlardı. Ne var ki *Ostjuden*'e yardım eden Alman Yahudileri azınlıktaydı. Genel inanış, *Ostjuden*'in çağdışı gettolarda yaşayarak rafine Alman eğitimi (*Bildung)* (55) ile kıyaslandığında "Polak Tevrat barbarlığı" ile yetiştiği yönündeydi. Alman Yahudilerine göre Doğudan gelen bu "getto-Yahudileri" akıl ve bilginin hâkim olduğu bir dünyada işlevsiz kalmış bulunan akıl dışı ve batıl Yahudi mistiklerinin inanışına bağlıydılar: *Ostjuden*e göre ise sapkın *daitsch* (Alman) kardeşleri sakallarını keserek, modern yaşama uyum sağlayarak ve Sabat'ın kutsallığını korumayarak (56) *Yiddishkeit* (Yahudilik) dışına çıkmışlardı. Birçoğu Almanya'da başlamış olan Reform hareketini reddediyordu.(57) Örneğin Viyana Yahudileri, *Ostjuden'i* hoş karşılamamış ve "kaftana bürünmüş sakallı insanlar"ı (58) hor görmüşlerdi.

Keza Alman Yahudilerinin ve *Mischling*'lerin çoğu, Hitler'in antisemit fikirlerinin, "Bolşevikler diyarından" göç eden *Ostjuden* temel alınarak oluştuğunu düşünüyordu. Naziler de 1933 (59) yılında *Ostjuden* karşıtı kararnameler yayınlayarak ve daha sonra 1938 (60) yılında on sekiz bin

kişiyi sınır dışı ederek bu önyargıyı güçlendirdiler. Yüzde 75 Yahudi olan Wolf Zuelzer'in açıklamalarına göre, Alman Yahudilerinin önyargılarını sürdürmelerinin nedeni kültürel yalıtımları ve "ilkel" yaşam tarzlarıydı. Zuelzer'e göre, "Alman Yahudilerinin çoğunluğu için kaftanı, kürk şapkası ve geleneksel saç örgüsüyle bir Ortodoks *Ostjude* Karanlık Çağlar'dan uzanıp gelmiş korkutucu bir görüntüdür."(61) Yirminci yüzyılın başında "Almanya'daki yerel Yahudi topluluklarının çoğunda Doğu Yahudilerinin oy kullanmasına, Alman ulusu mensubu olmamaları gerekçesiyle izin verilmiyordu."(62) Ulusal Alman Yahudileri adlı ortanın sağında yer alan teşkilatın kurucusu, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman ordusunda savaşmış bir Yahudi olan Dr. Max Naumann 20 Mart 1935 tarihinde Hitler'e yazdığı mektupta kendisinin ve takipçilerinin *Ostjuden*i Almanya dışında tutmak için savaştıklarını söylüyordu. Naumann bu "yarı-Asyalı Yahudiler güruhu"nu "tehlikeli misafirler" olarak algılıyor ve "acımasızca kovulmaları" gerektiğini düşünüyordu.(63)

Naumann, Hitler'in *Ostjuden*'i zor kullanarak Almanya dışına çıkarmasını istiyordu.(64) Hitler'in dünya görüşüne (*Weltanschaung*)(65) bağlılığını kanıtlayarak Naziler tarafından kabul görmeye çalışıyor, teşkilatı için Hitler'den onay almayı umuyordu. Bu arzusunun ne denli imkânsız olduğunu anlayamamıştı. Naumann'ın teşkilatı yalnız değildi. Deutsche Vortrupp (Alman Öncü Birliği) denilen Hans Joachim Schoeps önderliğindeki üniversite öğrencileri, Nazizmin merkezinde "ırkçılık ve ırk düşmanlığı" değil, Alman toplumunun yeniden canlandırılması idealinin yer aldığına inanıyordu. Schoeps ve grubu, Almanya'nın yeniden inşasında Nazilere destek olmak istiyorlardı. Nazilerin kendilerini ulusçu Alman Yahudileri olarak Alman ulusunun bir

parçası gibi görmelerini bekliyorlardı. Yahudilerle Ariler arasında bir takım sorunların var olduğunu kabul ediyor, fakat bu sorunlar için hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde *Ostjuden*'i suçluyorlardı.(66) Naumann'ın ve Schoeps'in teşkilatları 1935 yılında Naziler tarafından dağıtılacaktı.(67) Alman Yahudilerinin çoğu *Ostjuden*'i kendi sosyal konumları için büyük bir tehlike olarak görüyordu. Almanya'da kalmalarına izin verildiği sürece antisemit duyguların yoğunlaşmasına yol açıyorlardı. 1920'lerde ve 30'larda yapılan bazı bildirilerde *Ostjuden*'i "aşağı" olarak damgaladılar ve onları göçe zorlamak için devlet yardımı talep ettiler.(68) Yahudiler de dahil olmak üzere pek çok Alman, Hitler'in Birinci Dünya Savaşı sonrasında hızla artmakta olan *Ostjuden* göçünü durduracağını umut ediyor ve bu yaklaşımı onaylıyordu.(69) Bazı tahminlere göre 1920'lerde Almanya'da çoğu Polak olmak üzere yüz binden fazla yabancı Yahudi yaşıyordu.(70) Düşük ücretlerle çalışan bu yabancılar, Alman Yahudileri tarafından tehdit olarak algılanıyordu. Bazı Alman Yahudilerinin tepkisinin gerisindeyse, *Ostjuden*'in kendi kimliklerinin reddetmiş oldukları kısmını temsil etmeleri yatıyordu. Bütün Alman Yahudileri gayet iyi biliyordu ki, tarihte bir dönem kendi ataları da aşağıladıkları *Ostjuden* gibi görünüyordu.(71) Bu gerçek onları öylesine utandırıyordu ki, *Ostjuden*'e küstahça davranıyor, onları hor görüyorlardı. *Ostjuden,* Alman Yahudilerinin araya mesafe koymak için onca savaş verdikleri her şeyi temsil ediyordu.

Robert Braun, Yahudi babası Dr. R. Leopold Braun'un *Ostjuden*'i sevmeyen bir antisemit olduğunu söyledi.(72) Pek çok Alman Yahudisi ve *Mischling,* aileleri kuşaklardır Almanya'da yaşadığından *Ostjuden*'den farklı bir muamele görmeleri gerektiğini düşünüyordu. Örneğin ünlü askeri ya-

zar yarı Yahudi Emekli Yarbay Albert Benary,[73] *Arierparagraph'a*[74] (Ari olmayanlara kamu hizmetinin yasaklanması)[75] tepki olarak Nazi hükümetine bir mektup yazmıştı. Savaşta yer almış bulunan, ailesi yüzyıldan uzun süredir Almanya'da yaşayan bir subayın "yepyeni bir Almanya inşa edilirken" dışlanmasını hakaret olarak görüyordu. Kendisinin ve ailesinin Alman *Blut und Boden*[76] ile temasları sonucu Alman vatandaşı olarak kabul edilmelerini rica ediyordu.[77] 16 Ekim 1933 tarihindeki savunmasında şöyle diyordu:

Ailem Doğu'daki gettolardan gelmiyor. Kuzey Afrika'dan, İspanya üzerinden Almanya'ya batıdan gelmişler ve yolda Yahudi olmayan kanla karışmışlar. Yine de ailem, taşıdığı Yahudi kanından utanmamaktadır. Yahudi kökenlerimizi ilk Yahudilere kadar takip edebiliriz. Ailemin şiarı, ya da savaş çığlığı diyebilirsiniz, Makabillerden gelir:[78] "Vaktimiz dolduğunda, kardeşlerimiz uğruna, şerefimizi korumak için ölelim". İnanıyorum ki bu şiar, Nasyonal Sosyalist yüreklerde de yankılanmaktadır...İnanıyorum ki ikinci sınıf Alman olarak kabul edilmemeyi talep etme hakkına sahibim.[79]

Benary de Nazilerin gerçek niyetlerini anlamayı başaramamıştı. Kendisinin ya da ailesinin ne kadar şerefli davrandıkları ya da Yahudi ailesinin hangi sınıftan geldiği Nazilerin umurunda değildi. Onlar için sadece Ari ırka mensup olmayan biriydi. Naziler tarafından "ikinci sınıf Alman" muamelesi görmesinin Almanya'da yaşanan büyük değişimleri anlamasına yol açması gerektiği halde, Hitler iktidarda kaldığı sürece atalarının kendisini Ari toplum dışında bırakacağı gerçeğini kavrayamamıştı. Büyük olasılıkla subay arkadaşına sadakat duygusu ile hareket eden Reichswehr[80] dairesinin şefi Albay Walter von Reichnau, Benary

lehinde bir yazı yazarak, vatana hizmetlerinden dolayı görevinde kalması gerektiğini bildirmişti. Görünen o ki, Reichnau'nun yardımına rağmen, Benary zorluklar yaşamaya devam etti.[81] Nazilerin çoğunluğu Benary'nin ne dediği ile ilgilenmiyorlardı. Onlar için Doğu ve Batı Yahudilerinin birbirleri hakkında ne hissettiklerinin bir önemi yoktu, ya da yarı Yahudi bir Alman'ın kendi hakları ile ilgili ne düşündüğü pek az dikkate değer buldukları bir şeydi.

Hitler'in ve Nazilerin Yahudi Tanımları

Hitler'in antisemit fikirleri, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Viyana'da yaşadığı yıllarda[83] ve savaş sonrasında devrim Almanya'yı kasıp kavururken[84] edindiği deneyimler sonucunda "kanlı bir Doğu Avrupa antisemitizmi"[82] haline gelerek olgunlaşmıştı. 1920'lerin başında Yahudiler hakkında konuşmaya ve yazmaya başladığında, nefreti büyük ölçüde Doğu Yahudileri ve Yahudi Komünistlere yönlenmişti.[85] İnancına göre İsa'yı Yahudiler öldürmüştü ve onlar bu dünyanın mikroplarıydı. Komünistlerden de aynı derecede nefret ediyordu, Komünizmi bir Yahudi hareketi olarak kabul ediyordu. Hitler'in "uluslararası Yahudi"[86] dediği Kurt Eisner'in sosyalist devrime önderlik ettiği 1918-1919 [87] yıllarında Münih'te bulunuyordu. Ona göre Eisner gibi "Yahudi Bolşevikler" Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisinden sorumlu oldukarı gibi, bu yenilgiden kazançlı da çıkmışlardı.[88] Yarı Yahudi Kont Anton Arco-Valley'in, 1919 Şubatında Eisner'i öldürmesinden sonra Münih'te Kızıl Terör yoğunluk kazandı. Kızıllar, Rosa Luxemburg'un Berlin'den Münih'e gönderdiği Rus Yahudisi Eugen Leviné önderliğinde güç kazanmaya çalışıyordu.[89] Bavyera'daki bu karmaşaya şahit olan Hitler, durumu "Yahudi yönetimi"[90] olarak tanımladı. Özü gereği tehlikeli bir

hareket olan Komünizmin Yahudi işi olduğunu düşünen Hitler, tüm nefretini Yahudilere yönlendirdi.

Daha sonra köken ve siyasi yönelimlerine bakmaksızın tüm Yahudilerden nefret etmeye başladı. 1935 yılında Hitler hükümeti "yüzde 50"[91] den fazla Yahudi olan herkesi resmi olarak Yahudi ilan etti. Peki, Hitler Yahudileri ya da Yahudiliği nasıl tanımlıyordu? Hitler bile Yahudilerle ilgili bazı olumlu yönleri kabullenmişti:

Dünya üzerindeki hiç bir halkın kendini koruma güdüsü bu sözde "seçilmişler" kadar güçlü değildir. ..Hangi topluluk onlar kadar büyük badireler atlatıp, insanlığın en büyük felaketlerinden değişmeden çıkabilmiştir? Bu gerçekler ne kadar güçlü bir yaşama ve türü sürdürme iradesi olduğunu gösterir:[92]

Hitler'in Yahudileri bir şekilde övmesi hayret verici. Yahudilerin kendilerini güç durumlara karşı korumalarını takdire layık görüyor. Yahudileri yok etmek gibi bir işe kalkışırken ne denli zorlanacağını bildiğini anlayabiliriz. Hitler'in sözlerinde, halihazırda var olanı yok ederek tarih ötesi ve yenilmez bir ırk yaratma isteği gizli. "İki tane seçilmiş halk olamaz. Biz Tanrının halkıyız. Bu her şeyi açıklamıyor mu?"[93] demişti. "Ari ırkın", "Yahudi ırkının" yerini alması gerektiğine inanıyordu. Yahudilerin gücünü abartıyordu. Hitler'in bu sözleri, Yahudilere ve temsil ettiklerini düşündüğü şeylere nasıl gıpta ettiğini gösteriyor.

Gerçek şu ki, Hitler'in Yahudilere tavrı hayatı boyunca değişikliğe uğradı. Gençlik dönemindeki yaklaşımı biraz muğlak görünüyordu. Örneğin, Viyana'da yaşadığı dönemde tektanrılılığı keşfettikleri için ilk medeni ulus olduklarını söylemişti.[94] Viyana İmparatorluk Opera'sında Wagner'in "*Tristan ve Isolde*" ve "*Uçan Hollandalı*" eserlerini sahneye koyan saygın Yahudi Gustav Mahler'i sıklıkla övmüştü.[95]

Yine de bu dönemde ani antisemit nöbetler geçirmeye meylediyordu.(96)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, antisemit düşünceleri serpildi. Konuşmalarında sıkça Yahudi karşıtı ifadelere yer verdi ve onları parti platformunun merkezine yerleştirdi. Örneğin 6 Nisan 1920'de Yahudilerin yok edilmesi için Almanların şeytanla işbirliği yapmalarını bile mubah olacağını iddia etti.(97) Yahudiler, merkezinde Almanların bulunduğu Ari idealinin karşısında yer alan gerçek kötülüğü temsil ediyordu. Bunun sonucunda bir Yahudi, tanımı gereği bir Ari'den farklı davranacaktı. Hitler'e göre Yahudiler aynı zamanda cinsellik saplantısı olan insanlardı. "Yüzlerinde şeytani bir hazla" diyordu Hitler, "halkından çalıp bozacağı masum kızları kirletmek için pusuda bekler kara kafalı gençlik...Sistematik olarak kadınlarımız ve kızlarımızı kirletirken, kendi soyundan hiç fire vermez", başkalarının "kanını" bozar.(98) Hitler'in hastalıklı cinsel hezeyanları Yahudilerin toplumu kirleterek bozduklarına ilişkin inancının gücünü ortaya koyuyordu. Birinci Dünya Savaşı yenilgisinden ve aşağılayıcı Versay anlaşmasından sonra Hitler, küskün Alman insanlarına siyasi yem olarak "Yahudi-düşman"ı sundu. Yahudiler iktidar yolunda ve ırk siyasetinin hayata geçirilmesinde odak noktası olmayı sürdürdüler. Eğer onlar olmasaydı, Nazilerin bir düşman yaratması gerektiğini söylüyordu : "Önemli olan soyut değil, elle tutulur bir düşmana sahip olmaktır."(99) Bu Yahudi düşmanın tanımını yapmak Hitler'in en zor işlerinden biri oldu. Bazı üniversitelerde ırksal tanımlamalar yapan çevreler bulunsa da, 1930'lara kadar Yahudilik Alman toplumunda genelde dini bir unsur olarak biliniyordu. Hitler'den önce Alman toplumsal ve siyasi gelenekleri Yahudilerin Hıristiyanlığa geçerek Yahudiliklerinden sıyrılmalarına izin veriyor, hatta bunu teşvik

ediyordu. Hitler iktidara geldiğinde, Yahudilik resmi anlamda "ırk" haline geldi.

Nazi doktrini de Alaha gibi Yahudiliğin kalıtımla aktarıldığını söylüyordu. Fakat, Hitler'e göre Yahudilik sadece anne tarafından değil, baba tarafından da aktarılıyordu.(100) Nazi bilimadamları Yahudiliği, Yahudilere atfettikleri büyük kulak, iri burun, kısa gövde, yayvan ayaklar, tüylülük ve kirlilik gibi kalıtımla aktarıldığını söyledikleri dış görünüş özellikleriyle sınıflandırmaya çalıştılar.(101) Antisemitikliğiyle nam salmış saldırgan gazete *Der Stürner*'in editörü Julius Streicher Yahudilerin ve Ari'lerin kan hücrelerinin farklı şekillerde olduğunu iddia etmiş, uzmanların bu farkı belirleyememelerinin nedenini de "kötü niyetli Yahudilerin bu alanda araştırma yapılmasını engellemeleri"(102) olarak göstermişti. Streicher, "Yahudilerin" bu tür bir araştırmayı ne şekilde engellediğini ise netlikle ifade edemiyordu. Prag Nazi Irk Ofisi'nin başında bulunan Dr. Bruna Kurt Schultz yarı-Yahudilerin yirmi dört Yahudi yirmi dört Ari kromozomu taşıdıklarını iddia ediyordu. Ancak, bu iki kromozomun nasıl ayırt edileceğini açıklayamıyordu. (103)

Kafatasçı ve sözde bilimsel araştırmaların sonucu ortaya çıkan önyargılar Yahudiler ve *Mischling*'ler üzerinde yıkıcı etkiler gösterdi. 24 Kasım 1936 tarihinde Münih Parti Meclisi'nden Herr *Volk*mann, Nazi Partisi üyesi Dr. Heinrich Neumann'ın Ari'liğinin, Yahudilere benzeyen dış görünüşü nedeniyle belgelenmemesini önerdi. Neumann'ın soyağacında Yahudiliği gösteren hiçbir iz olmamasına rağmen, yalnızca dış görünüşü Yahudi olarak ilan edilmesi için yeterli bulunmuştu.(104) Yarı-Yahudi Rudolf Sachs, Kahverengi gömleklilerin(105), sırf büyük burunlu olduğu için bir lise öğrencisi olan sınıf arkadaşını dövmelerini anlattı. Arkadaşı "Yahudi olmadığını" iddia etmiş olsa da, acı-

masızca dayak atanlara göre "ancak bir Yahudi'nin burnu bu kadar büyük olabilirdi."(106) Yine Kassel şehrindeki halka açık bir yüzme havuzunda bir Gestapo'yu(107) Yahudi sanan SA'lar, onu acımasızca dövmüşlerdi.(108) İçişleri Bakanı Dr. Wilhelm Frick, devlet görevlilerinin, ismi Yahudi ismine benzeyen kişilerin soyağacını araştırabileceklerini iddia etmişti.(109) Normalde, Nazilerin Yahudiliği tanımlarken dış görünüm ya da isim çağrışımı yerine kilise ve yerel mahkeme kayıtlarına bakmaları gerekiyordu.(110)

Hitler çok fazla çabalamasına rağmen, Yahudiliği dini yönünden ayıramamıştı.(111) Nazilere göre, Hıristiyanlığa geçen Yahudiler, hâlâ Yahudi kabul edilmeliydi.(112) Ancak Yahudi dinine geçen Hıristiyanların çoğu yüzde 100 Yahudi sayılıyordu.(113) Naziler din değiştiren Hıristiyanlara, yasal olarak tam Yahudi kabul edildikleri anlamına gelen *Geltungsjuden*(114) adını vermişti. Örneğin 3 Temmuz 1942'de, Adalet Bakanı 1920 yılında bir Yahudi ile evlenip sünnet olan ve oğlunu Yahudi olarak yetişen biri için şöyle demişti: "Kendini Yahudilikle özdeşleştiren herkes, Alman halkı (*Volk*)(115) dışına çıkmış sayılır ve bir Yahudi gibi muamele görür."(116)

Parteikanzlei'nin başı ve Hitler'in özel sekreteri Reichsleiter(117) Martin Bormann'ın yayınladığı genelgede Hitler'in her Ari'nin Hıristiyan olmadığını şart koşmadığını belirtmesi ilginçtir. 1943 yılında Hitler "Müslüman Almanların Nazi Partisi üyesi olarak kalabileceklerini, dinin kişisel ve vicdani olduğunu"(118) ilan etmiştir. Ancak Naziler Yahudi dinini mutlak kötü ve tehlike kaynağı kabul etmişlerdi.

Keza Yahudiliğe geçenler, tıpkı Alaha gibi, çocuklarına Yahudilik aktarabilecek gerçek Yahudiler olarak görülüyordu. Oysa Hıristiyanlığı kabul eden Yahudiler, Nazilerin gözünde hâlâ Yahudi idi. Örneğin Hıristiyanlığı kabul eden fi-

lozof Edith Stein Auschwitz'e gönderilip, gaz odasında öldürülmüştü.(119) Martin Gilbert'in yazdığı üzere "On binlerde Alman Yahudisi, kendi nazarlarında hiçbir şekilde Yahudi değildi."(120)

Sonuç olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman silahlı kuvvetlerinde hizmet veren Yahudi ve *Mischling*'ler incelenirken Alaha'nın gözardı edilmemesi gerekir. Bu tanımlamaların, bugünden geçmişe bakışımız üzerinde etkisi çok büyüktür."Binlerce Yahudi Alman ordusuna hizmet etmişti" ifadesi Alaha tanımına göre doğrudur. Özellikle bu çalışmada incelenen yarı Yahudilerin yüzde 60'ı, çeyrek-Yahudilerin yüzde 30'u, Alaha kabullerine göre Yahudi'dir. Ancak bu tür bir tarih incelemesinde Nazi tanımlamalarının dikkate alınması gerekir. Çünkü o dönemde, Yahudilik tartışılırken Nazilerin ne dediği önem taşıyordu. Bu çalışmada adı geçenlerin pek çoğu kendilerini Yahudi olarak tanımlamıyorlardı, fakat Hitler'in ırk kuramları ve politikalarına göre Yahudi'ydiler. Keza bu çalışmada da tartışılan Yahudilik Alaha tanımlamalarından çok Nazi yasaları temel alınarak incelendi.

Der Führer und Oberste Befehlshaber der Wehrmacht

Ich genehmige, daß der

Gefreite Wilhelm v. G w i n n e r

3. Kompanie Panzerjäger Abteilung 32

unter Ausnahme des § 15 (2) des Wehrgesetzes während

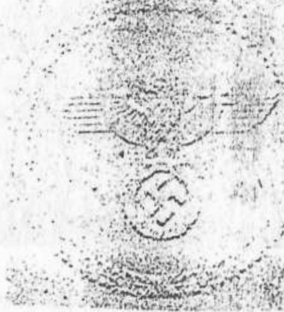
des Krieges zum Vorgesetzten befördert werden kann.

Nach Abschluß des Krieges werde ich bei voller

Bewährung über die Gleichstellung mit deutschblütigen

Personen entscheiden.

Führerhauptquartier, den 5. M ä r z ~~Februar~~ 1941

Çeyrek Yahudi (son rütbesi teğmen) Gefreiter Wilhelm von Gwinner'e Hitler tarafından verilen *Genehmigung* (muafiyet). Çevirisi: " Bölük 32, 3'üncü Panzerjäger Birliği'nden Özel Birinci Derece Wilhelm v. Gwinner'ın, askeri kanunun § 15(2) muafiyet maddesi hükmünce savaş sırasında yetkili konumlara getirilebileceğini onaylıyorum. Savaştan sonra askeri başarılarına bağlı olarak Wilhelm von Gwinner'in Alman kanından ilan edilip edilmeyeceğine ben karar vereceğim. Führerhauptquartier, 5 Mart 1941. İmza: Adolf Hitler."

Der Leiter
der Reichsstelle für Sippenforschung

Nr. I 1150 a (68)

Es wird gebeten, dieses Geschäftszeichen bei weiteren Schreiben anzugeben.

Berlin NW 7, den 15. Dezember 1939
Schiffbauerdamm 26 Fernsprecher: 42 33 83
Drahtanschrift: Reichssippenforschung

Bescheinigung

über die Einordnung des

Hauptmanns Walter Hollaender,

Infanterie-Regiment 46,

geboren zu Verden am 15.10.1903,

im Sinne der ersten Verordnung zum Reichsbürgergesetz vom 14. November 1935 (RGBl. I S. 1333):

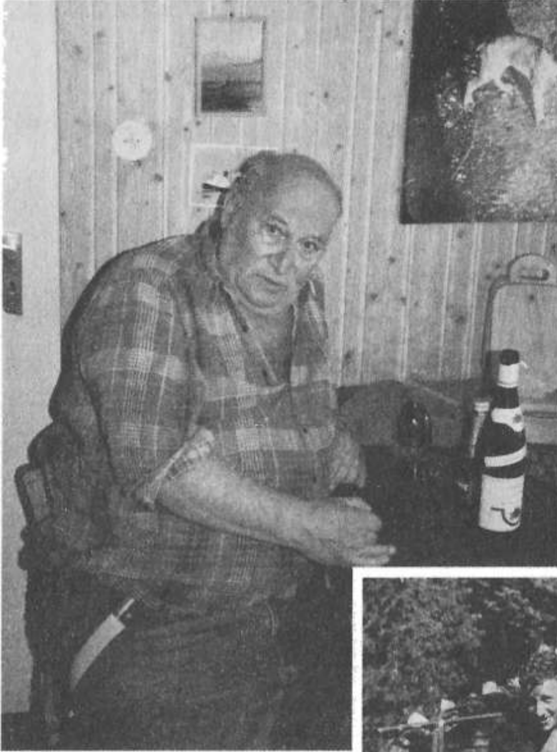
deutschblütig

Yarı Yahudi Walter H. Hollaender (son rütbesi Albay) için düzenlenmiş resmi Alman kanı sertifikası. Çevirisi: "46. Piyade Birliği'nden, 15 Ekim 1903 Verden doğumlu, Albay Walter H. Hollaender'ın 14 Kasım 1935 (RG B1.I S. 1333) Reich vatandaşlık kanunun ilk ek kararnamesi uyarınca düzenlenmiş sınıflandırma Sertifikası: Alman Kanına sahip. İmza: Kurt Meyer."

SEIT 1852
MAMPE
Halb & Halb
Feine Kräuter und ausgewählte Bitter-Orangen bilden die Grundlage für seine Geschmacksfülle und wohltuende Bekömmlichkeit.
In der Lizenz der Carl Mampe GmbH Berlin, Vertrieb in Berlin: Mampe Vertrieb 12099 Berlin
31 % vol
1,0 ℓ

Özellikle Berlin'de yaşayan birçok yarı Yahudi kendilerini *Mampe* diye adlandırıyorlardı. Bu terim o sıralarda Berlin'de çok popüler olan bir kokteyl isminden türemişti; herkes tarafından bilinen, yarı tatlı yarı acı bir konyak (*Kräuterlikör)* markasıydı.

Yukarıda: Çeyrek Yahudi Fritz Binder, 1944 (son rütbesi asteğmen); *sağda*: 1941. Binder'e göre 1945'de Hitler onu *Ehrenarier* (Fahri Ari) ilan etti. (Askeri ödülleri: EKII, Piyade Hücum Nişanı, Yara Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Ich erkläre durch meine Unterschrift ausdrücklich, daß ich deutschen bzw. artverwandten Blutes bin.

Unterschrift des Bewerbers

Das Lichtbild und die eigenhändige Unterschrift des Bewerbers sowie die nebenstehenden Personalangaben werden hiermit beglaubigt.

Der Bewerber hat sich durch Vorlage des (Name, Nr. und Datum) amtlichen Ausweises ... genügend ausgewiesen.

(Nichtzutreffendes ist zu streichen)

Stempel und Unterschrift einer amtlichen Stelle (Militär- bzw. Polizeibehörde, Hochschule oder Schule) einer zuständigen NS-Gliederung oder Ortsgruppe des Nationalsozialistischen Reichsbundes für Leibesübungen

Reichs-Sport-Medal Document, 1941. Age 21 as soldier.
Signature missing below:
"I declare to be of German or racially equivalent blood

Institut für Leibesübungen
Universität Leipzig

2 104

Yarı Yahudi Dieter Bergmann (son rütbesi Unteroffizier).

Yarı Yahudi Wilhelm Dröscher 1970'lerin başında (*yukarıda*) ve 1942 (*aşağıda*); üsteğmen oldu ve Hitler'in *Genehmigung'unu* aldı. Savaştan sonra SPD'de çok etkili bir politikacı oldu. (Askeri ödülleri: Altın Alman-Haçı, EKI, EKII, Birinci Derece Yakın Savaş Nişanı, Gümüş Yara Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Yarı Yahudi Albay Walter H. Hollaender, Ritterkruez ve Altın Alman-Haçı takıyor; Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: Ritterkruez, Altın Alman-Haçı, EKI, EKII, Piyade Hücum Nişanı ve Yakın Savaş Nişanı.)

Çeyrek Yahudi Jürgen Krackow (son rütbesi asteğmen); Hitler'in *Genehmigung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Altın Yara Nişanı, Gümüş Panzer Hücum Nişanı.)

Yarı Yahudi Helmut Krüger (son rütbesi Gefreiter). (Askeri madalyaları: EKII ve Yara Nişanı.)

Çeyrek Yahudi Amiral Bernhard Rogge Ritterkruez ve meşe yaprakları takıyor; Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung*'unu aldı. (Askeri ödülleri: Ritterkruez'a meşe yaprakları, Ritterkruez, Japon İmparatorundan samuray kılıcı, EKI ve EKII.)

Yarı Yahudi Karl-Arnd Techel (son rütbesi Unteroffizier. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Paraşütçü Birliği Hücum Nişanı ve Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Mareşal Erhard Milch (*solda*) General Wolfram von Richthofen ile birlikte. Hitler Milch'i Ari ilan etti. 1940 Norveç seferi sırasında gösterdiği başarılar için Ritterkruez ile ödüllendirildi.

Yarı Yahudi Herbert Lefévre (son rütbesi Hauptgefreiter); Hitler'in *Genehmigung'unu* aldı ve Nazi Partisi üyesiydi.

Çeyrek Yahudi ve Nazi Partisi üyesi Franz Mendelssohn (son rütbesi Marine-Oberbaurat). Alman-Yahudi filozof Moses Mendelssohn'ın akrabası olan Franz Mendelssohn torpido botlarının ve U-botların yapımında çalıştı. *Yukarıda*: Kızının düğününde: Marine-Baurat Müller-Thode, Eva-Irene Mendelssohn, Werner Müller-Thode, Marine-Oberbaurat Franz Mendelssohn. *Aşağıda*: Masasında, 1940. (Askeri ödülleri: EKII, İkinci Derece Savaş Liyakat Haçı, ve İkinci Derece Friedrich-August Haçı. Birinci Derece Savaş Liyakat Haçı için tavsiye edilmişti.)

Yarı Yahudi Helmuth Kopp (son rütbesi Gefreiter) (*ön sırada sağdan ikinci).* ((Askeri ödülleri: Yara Nişanını almaya hak kazanmıştı ama yetkililer askeri dosyasını incelerlerse Yarı Yahudi olduğunun ortaya çıkacağını düşündüğü için yaralarını bildirmekten korktu.)

Yarı Yahudi Helmuth Kopp Yahudi annesi Helene'nin mezarının yanında.

Çeyrek Yahudi Rolf von Sydow (son rütbesi Obergefreiter). Sydow sonunda teğmenliğe terfi etti ama keökeni hakkında yalan söylediğini-Wehrmacht'ta affedilemez bir suç- öğrendiklerinde yetkililer rütbesini geri aldılar. Gülümseyen fotoğrafı Fahnenjunker olduktan sonra, subay olma yolunda ilerlerken çekilmiş. İkinci fotoğraf rütbesi geri alındıktan ve hapiste yattıktan sonra çekilmiş (Askeri ödülleri: EKII ve Gümüş Panzer Hücum Nişanı.)

İKİNCİ BÖLÜM

"Mischling" Kimdir?

1945 yılı sonrasında çok kişi Hitler tarafından *Mischling* diye tanımlandıkları günleri unutmak için çaba sarf etti. Bu isimle damgalanmak, Naziler tarafından ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmek, üzerlerinde silinmez izler bırakmış; tarihi, toplumlarını ve kendilerini nasıl algıladıklarını büyük ölçüde etkilemişti. Pek çoğu kendilerini tanımlarken bu terimi kullanmayı tercih etmese de, kişisel tarihlerini ve kimliklerinin gelişimini tarif ederken kullanmak zorunda kalmışlardı. Bu terim deneyimlerine, acılarına, davranışlarına ve kimliklerine birçok yönden anlam katmaktadır. Bu anlamda, aşağıdaki anektod çok şey anlatır:

1937 yılında, 5 yaşındaki yarı Yahudi Erwin Fuchs, ağabeyiyle beraber bir otobüse bindi. İki çocuk da Yahudilerin toplu taşıma araçlarında oturmasının yasak olduğunu bildiklerinden ayakta duruyorlardı. Çocukların yakınında oturan bir kadın biraz sıkılarak Erwin'in oturabileceği küçük bir yer yaratıp, "Burada senin için yarım bir yer var evlat" dediğinde, küçük Erwin de kuşku dolu gözlerle ağabeyine bakıp, "Hangi tarafım Yahudi, sağ mı sol mu?" diye sordu.(1)

Mischling Terimi

Mischling sözcüğü "yarım kan, kırma ya da melez" anlamına gelir. Aslında herkesin kökeni karışık bir geri plana dayanır. İronik bir şekilde Hitler bile, "hepimiz karışık, bozulmuş kanın hastalığını taşıyoruz"(3) demiştir. *Mischling* ise, aslında kırma hayvanları tanımlarken kullanılan bir

terimdir. Terimin değişik "ırkların" karışımı anlamı temel alınarak, insanlar için ilk kullanımı Almanya'nın Afrika kolonilerinde biri siyah biri beyaz anne babadan doğan çocuklar için olmuştur. O dönemde bazı Almanlar bu çocuklara, "Rehoboth piçleri"(4) diyorlardı. 1920'lerde, Fransız askerlerin işgal ettikleri Alman bölgelerinde(5) ilişkiye girdikleri kadınlardan doğan çocuklarına *Mischling* deniliyordu. Hitler'in inancına göre Yahudiler bu Fransız zencilerini "Beyaz Irk"ı(6) bozmak için Almanya'ya getirmişti. Bu birlikteliklerin sonucu olan çocuklar, onlara verilen isimle Rhineland Piçleri, Hitler iktidarı döneminde sterilize edilecekti. Bu korkunç muameleye maruz kalan en az iki yüz kişi vardı.(7)

1933 yılında General Helmut Wilberg *Mischling* terimini bir zenci ve Hispaniğin ortak çocuğu olarak tanımladı.(8) Bu tanımlamayı yapan Wilberg'i şaşırtansa, kendisinin 1935 yılında Nuremberg yasaları ile Yahudi annesi dolayısıyla *Mischling* ilan edilmesiydi. Bu yaftanın kendisine yapıştırılması Wilberg'i dehşete düşürmüştü. Çoğu Alman, değişik ırk tanımlaması için siyahların ve beyazların yeterince farklılık gösterdiğine inanıyordu. Ancak Hıristiyan Almanlar ve Yahudiler arasındaki fark, hele Yahudi atalara sahip olan ve olmayan Hıristiyanlar arasındaki fark herkes için görünür değildi. Alman yarı Yahudi yazar Carl Zuckmayer şöyle yazmıştı: "Aynı kültür, dil ve ten rengini paylaşan insanlar için *Mischling* terimini kullanmak tamamen saçmalık. Bunu ancak delinin biri düşünebilir."(9) Nazilerin *Mischling* terimi çok güçlü bir olumsuz anlam taşıyordu ve Ari'leri bu şekilde sınıflandırılmaktan sakınmaya teşvik ediyordu.

Naziler, iktidara geldikten iki yıl sonra *Mischlinge* ve Ari'leri ayırmak için yasalar uygulmaya koydular. 1935 yı-

lında, Nuremberg Yasaları ile iki yeni ırk kategorisi yaratıldı: yarı Yahudiler (birinci derece Yahudi *Mischling*) ve çeyrek Yahudiler (ikinci derece Yahudi *Mischling*). Büyük anne ve babaları arasında ikisi Yahudi olanlar yarı Yahudi, biri Yahudi olanlar çeyrek Yahudi kabul edildi. Din olarak Yahudiliği benimsemiş herkes tam Yahudi sayıldığından, tüm *Mischling*'ler tanım gereği Hıristiyan'dı.(10) Bu yasalara göre yüzde 25'ten az oranda Yahudi "kanı" taşıyanlar Alman kabul ediliyordu.(11) SS dahilinde ya da Partide bulunanlar 1800 yılından itibaren saf Ari atalarını kanıtlamak zorundaydılar.(12) SS subayları içinse bu tarih 1750 yılına kadar çekilmişti.(13) Yüzde 25 ya da daha fazla oranda Yahudi kanı taşıyanlar resmen ikinci sınıf vatandaş muamelesi görecekti. Nuremberg yasalarından etkilenen pek çok kişi bu yeni uygulamalara karşı çıkmadı. Bu yeni durumun yaşamları için ne anlama geleceğini öngöremedikleri gibi otoriter devlet yapısı içinde karşı koyma şansları olmadığını biliyorlardı. Yarı Yahudi Hans-Geert Falkenberg'in dediği gibi, "Bu yasalar saçmalıktı ve Almanya'da hiç kimse onları tartışmamıştı bile. Bunu unutmayın!"(14)

Hitler'e göre *Mischling*'ler "uğursuz birleşmelerin" ürünüydü. *Mischling*'lerin, "cinsel hayatın kirliliğinin karşı konulamayan yayılması, ebeveyninin ahlâki çürümüşlüğünün hastalıklı çocuklarda ortaya çıkışı" olduğunu iddia ediyor, "Kan ve ırkın bozulması bu dünyadaki birincil günahtır ve buna boyun eğen insanlığın sonunu getirecektir"(15) diyordu. Onun gözünde *Mischling*'ler, "Piçler... İnsan ve maymun arasında kalmış yaratıklar"dı.(16)

1935 Nuremberg yasaları *Mischling* kategorilerini büyük anne ve babaların dinlerine göre belirlemişti. Fiziksel tanımlama yapmak için güvenilir "bilimsel" verilerden yoksun olan Nazi görevliler, kilise arşivlerine(17) resmi yerel

kayırlara başvurmak zorunda kalmışlardı. Kilise ve sinagoglarda tutulan doğum kayıtlarında doğan her Alman bebek Hıristiyan ya da Yahudi olarak tanımlanmıştı. Ari ataları kanıtlamak için büyük ebeveynlerin her biri için doğum, vaftiz ya da evlilik sertifikası (ya da bu belgelerden birkaçı) sunmak gerekliydi. Büyük büyük ebeveynden daha yakın bir dönemde gerçekleşen Hıristiyanlığa geçiş kandaki Yahudi lekesini çıkarmaya yetmiyordu. Naziler asimilasyondan tiksiniyorlardı. Hitler bu süreci alaycı bir tavırla şöyle tarif ediyordu: "Kötünün de kötüsü olursa, bir damla vaftiz suyu, hem işi hem de Yahudiyi aynı anda kurtarabilir."(18) 4 Ekim 1936 tarihinde Frick, "Din değiştirerek soyu saklamaya çalışmak tamamen ortadan kalkacak"(19) diye ilan ediyordu. 1933 yılında Nazilerin iktidara gelişinden sonra asimilasyon süreci durduğu halde, asimilasyonun sonuçları, yani *Mischling*'ler Nazilerin kafasını karıştırmaya devam etti.

Mischling'lerin hem Alman hem Yahudi olmaları Naziler için karmaşaya yol açıyordu. SS-Obersturmbannführer(20) ve Gestaponun Yahudi Tahliye Bürosu şefi Adolf Eichmann *Mischling*'lerin belirsiz ırksal konumlarının onları koruduğunu kabul etmişti.(21) Naziler için *Mischling*'ler, bir yandan da yarı ya da dörtte üç Alman, dolayısıyla yüzde 50 ya da yüzde 75 değerliydiler. Yahudiler ve *Mischling*'lerle ilgili karışıklıktan dolayı sinirleri tepesine çıkan Luftwaffe başkanı ve Hitler'den sonra gelen ikinci adam Hermann Göring'in(22) şöyle dediği söylentileri dolaşıyordu: "Kimin Yahudi olduğuna ben karar veririm!" (Wer Jude ist, bestimme ich).(23) Göring birkaç *Mischling*'in Luftwaffe'de hizmet etmişti ki, bu kişilerden üçü daha sonra General oldular.(24) Göring ancak birebir tanıdığı ya da kendisiyle bir şekilde temasa geçerek dikkatini çekmiş olan *Mischling*'leri koruyabildi. Birinin "Yahudi olmadığına" karar ver-

se bile, o kişi için Hitler'den onay alması gerekiyordu. Irk statüsünün resmi olarak değişmesi isteniyorsa, kimin Yahudi olup kimin olmadığına ancak Hitler karar verebilirdi.(25)

Çoğu *Mischling* zaman içinde Nazilerin haklarını ellerinden aldığını anladı. Naziler, *Mischling*'lerin vatandaşlığını uygulamada reddediyorlardı.(26) *Mischling*'lerin yönetim kadrolarında yer almaları mümkün değildi. Arilerin, Yahudilerle ve *Mischling*'lerle cinsel birliktelikleri cezalandırılıyordu. Bu suç, *Rassanschende* (ırkın kirletilmesi)(27) diye adlandırılıyordu ve Naziler tarafından geniş anlamda yorumlanıp çok kişiyi değişik şekillerde etkilemişti. Yarı Yahudi ve ağır yaralı Wehrmacht gazisi Werner Eisner bir Ari ile birlikte olduğu için Auschwitz'e gönderilmişti.(28) Ancak, *Rassenschande* suçu işlemiş olmak için mutlaka cinsel birliktelik gerekmiyordu. Alman Yahudisi Dr. Hans Serelman, 1935 Ekiminde hayatını kurtarmak için Yahudi olmayan birine kan verdiği için toplama kampına gönderildi.(29) Dieter Bergman'ın Ari babası Ernst, ki sadık bir Nazi idi, *Mischling* oğluyla aynı evde yaşadığı için devlet kuvvetleriyle sorunlar yaşadı. Bir gece, içinde bulundukları durumu tartışırken, Dieter beraber yatmadıkları sürece Nazilerin onları ayırmak için neden bulamayacaklarını söyledi.(30)

Rassenschande suçunu işleme korkusu pek çok *Mischling*'i Ari'lerle ilişkiye girmekten alıkoymamıştı. 1996 yılında yapılan bir mülakatta yarı Yahudi Robert Braun ve eşi Margot'a birlikte oldukları için cezalandırılmaktan korkup korkmadıkları soruldu. Savaştan sonra Robert'le evlenmiş olan Margot şaşırmıştı. Sonunda Robert'in elli yıldır *Rassenschande* hakkında bildiklerini karısından sakladığı ortaya çıktı. Kadının, sevgililerin en doğal davranışını gerçekleştirmeleri yüzünden başlarına gelebileceklerden haberi yoktu. Ona neden açıklamadığı sorulduğunda Robert, "Ne-

deni açıkça ortada değil mi?" diye yanıtladı. Hepimiz güldük. Oysa o dönemde alacakları cezalar ölümcül bile olabilirdi.[31] Bazı durumda *Rassenschande* cezaları daha ılımlı olabilmişti. Örneğin Rudolf Sachs ve Ari kız arkadaşı Traute Siedler birlikte yakalandıklarında sadece birbirlerini görmeyi bırakacaklarına dair bir belge imzalamaya zorlanmışlardı. Onlara ikinci bir şans verilmeyeceği söylenmişti.[32] Sachs'a göre SS'ler bir daha yakalandıkları takdirde kampa gönderileceğini söylemek istemişlerdi. Bir daha yakalanmamaya gayret edip ceza almamayı başardılar.

Naziler *Mischling*'lerin bazı üniversitelerde eğitim, belirli sivil ve askeri görevler ve Hıristiyan ibadethanelerine gitmek gibi kimi popüler faaliyetlere katılmalarını yasakladı. Çoğu Parti ve SS gibi Nazi örgütlerine de katılamıyordu. Eğer dikkat çekici bir askeri kariyerleri yoksa, üniversitelerde tıp ya da hukuk eğitimi alamıyorlardı. Orduya alınsalar bile astsubay[33] ya da subay olmaları mümkün değildi. Gerhard Frecht bunu şöyle yazmıştı: "Bir çeyrek Yahudi olarak liseyi bitirmeme izin verilmişti. Ama üniversitede okuyamadım. Orduya hizmet vermek zorundaydım, ama asla bir Unteroffizier[34] olamadım, genelde diğer herkesten aşağı bir konumdaydım."[35]

Frecht *Mischling*'lere uygulanan sınırlamalarla mücadele etti. Arilere açık olan fırsat kapılara onlara kapalıydı, dışlanmış ve aşağılanmış hissediyorlardı. Orduda bazı konumlara ve rütbelere ulaşamamak, üniversitelerde belirli konularda eğitim alamamak gibi kısıtlamaların yanı sıra, bir takım kiliselerden de dışlanmışlardı. Örneğin Evangalische Landeskirche, Protestan Kilisesi içinde, "Yahudi ırkına mensup Hıristiyanların yeri ve hakkı olmadığını" resmi olarak açıklamıştı.[36]

Çeşitli görevliler hükümetin uyguladığı "ırksal" kısıtlamalar devam ettiği sürece, *Mischling*'leri karanlık bir geleceğin beklediğini tahmin diyordu. İçişleri Bakanlığına bağlı ırk yasaları görevlisi Dr. Bernhard Lösener, 30 Ekim 1933 tarihinde, *Mischling*'lerin Yahudilerle bağdaştırılma ve kendilerini ait hissettikleri Alman toplumundan dışlanma sonucu iki yönlü psikolojik sarsıntı geçirdiklerini ifade etti.(37) Stuttgart'taki Ari olmayan Hıristiyanlar örgütünün lideri Erwin Goldmann daha da ileri giderek 1934 yılının Kasım ayında şöyle iddia etti: "*Mischling*'ler, kendilerini gönüllü olarak Alman *Volk'un*dan ayıran yüzde 100 Yahudilere göre daha ağır duygusal sarsıntılar yaşamaktalar."(38) 11 Ekim 1935 tarihinde ise zulüm görmelerinin kendilerini tehlikeli kılacağını, çünkü "Alman kanı"nın kendilerini zorlu düşmanlar kılacağını söyledi.(39) Lösener şöyle diyordu: "Yarı Yahudiler, Yahudilerden daha fazla ciddiye alınmalıdır", çünkü zeka, iyi yetiştirilmenin getirileri ve hem Yahudi hem Alman özelliklerine sahiplerdi.(40) Lösener'in uyarıları şu şekilde devam ediyordu: "yarı Yahudiler kendilerini Yahudilerden ayırıp, ırklar arası (Yahudi ve Ari) bir konuma yerleştirirlerse tehlikeli olur." Bu durumda, Lösener'e göre "parya" ve "desperado"ya dönebilirlerdi.(41) Bu yabancılaşma, o denli umutsuz hissetmelerine yol açabilirdi ki, intikam duygusuyla hükümetin karşısına çıkabilirlerdi.

Tüm bu tahminler, *Mischling*'lerin Almanya'ya bağlılığını hafife alıyordu. Pek çoğu bir noktada rejime direnmeyi düşünse de, çok azı hayatlarını riske atmaya istekliydi. Bazıları Beyaz Gül ve 20 Temmuz 1944 direniş gruplarında yer aldı.(42) Ancak, çoğunluğunun direnme şansı olmadı ve sayıları zaten az olan gruplara katılmadılar. Her tür ihlâlin şiddetle cezalandırılacağının farkında olduklarından, dikkatleri üzerlerine çekmemek için ellerinden geleni yaptılar.

Örneğin yarı Yahudi eski asker Erik Blumenfeld, Hitler karşıtı faaliyetleri nedeniyle Gestapo'ya ihbar edilip Auschwitz'e gönderilmişti.(43)

Lösener'in inanışına göre, yarı Yahudilerin çoğu kendini Alman hissediyordu ve Yahudiliği reddetmişlerdi. *Mischlnig*'leri Alman *Volk'un*dan ayırmanın tek sonucunun onları düşman etmek olmayacağı, bunun yanında pek çoğunun intiharına da yol açacağı konusunda uyarıda bulunuyordu. Hükümet onları Yahudi olarak damgaladığı takdirde, intihar oranının önemli ölçüde artacağını söylüyordu.(44) Lösener'in dikkatli gözlemlerine göre *Mischling*'ler, Yahudilerle özdeşleştirilmek istemiyorlardı. Nuremberg Yasalarından sonra, Yahudilerle, hele *Ostjuden* ile bir tutulma ihtimalleri onları şoka sokmuştu. *Mischling* aileleri nesillerdir Almanya'da yaşamaktaydı ve Yahudi miraslarıyla tüm bağlarını koparmışlardı. Alman toplumunun gelişimine katkıda bulunmuş, Almanya için savaşmış ve kültürünü ilerletmişlerdi. Hitler iktidara gelmeden önce Yahudi geçmişlerinden haberdar olmayanlar dahi bulunuyordu. Bir anda toplum düşmanları denilen insanlarla aynı kategoride yer aldıklarını kabullenmek zorunda kaldılar. Yarı Yahudi Hans Pollak Yahudi atalarının varlığını 1935 yılında öğrendi. Okul ve basın aracılığıyla Yahudiler hakkında bilgi edinmişti ve onlarla bir tutulduğu için kızgındı.(45) Yahudi olarak tanımlanmaktan duyduğu üzüntü bugün bile zaman zaman ortaya çıkıyor. Hans Herder ise, büyükbabasının Yahudi olduğunu öğrenmenin Üçüncü Reich zamanında başına gelen en kötü şey olduğunu söylüyor. "Açıkyüreklilikle söylüyorum ki, Yahudileri sevmem" diyordu 1996 yılında. "Yahudileri sevmem. Gerçek bu. Asla bir Yahudi'ye kötülük yapmam, sonuçta Yahudiler de insanlar...Bir Yahudi ile tanıştığımda, o benim için artık bir Yahudi değildir, sizin

gibi, benim gibi bir insandır."[46] Yarı Yahudi ve Unterarzt[47] Robert Braun'un dediği gibi, "*Mischling*'ler genelde bir hayli antisemittir."[48] Yarı Yahudi Joachim Gaehde ise durumu şöyle tasvir ediyor: "*Mischling*'lerin çoğunun kendilerini Yahudi değil de Alman gibi gördüklerini hissediyordum. Yahudi kanı ile lekelenmemiş olsalar, memnuniyetle SS'lere katılırlardı."[49] Çoğunluğu kendini Ari hissediyordu ve Yahudi olarak değerlendirilmeyip sadık Almanlar gibi görülmek için ellerinden geleni yaptılar.

Naziler Yahudilerin görünüşlerini ve davranışlarını belirli kalıplarla ortaya koyduklarında sadece toplumun Yahudilere bakış açısını etkilemediler. Bu kalıplardan Yahudilerin ve *Mischling*'lerin kendileriyle ilgili algıları da etkilendi. Bunun sonucunda, çoğu Yahudi stereotipine uyan özellikleri ve davranışları nedeniyle acı çektiler. Yarı Yahudi Dieter Bergmann sarı saçlarının ve mavi gözlerinin büyük burnunu dengelemesini umuyordu. Sürekli banyoda, yatakta ya da çalışırken, burnunu bastırıp yukarı kaldırdığını, böylece daha az "Yahudi"[50] görünmeye çalıştığını söylüyor. Bu "burun problemi" yarı Yahudi Hartmut Ostendorff için o kadar büyük bir sorun olmuştu ki, 1930'larda daha az Yahudi gibi görünmek adına estetik ameliyat olmuştu.[51]

Aşağıdaki anektod, Nazilerin Yahudi fiziksel görünüşüyle ilgili fikirlerinin toplumun insanlara bakışını nasıl etkilediğini resmediyor. Çeyrek Yahudi, Marine-Oberbaurat[52] Franz Mendelssohn katıldığı bir partide fuayeye kısa boylu, şişman, hırpani kılıklı, ama Ari bir soyluyla birlikte girmişti. Maitre d'hotel hiç sormadan şişman adamı Mendellsohn, 1.92m boyunda, ince yapılı ve yakışıklı Mendellsohn'u da soylu olarak tanıttı. Adam durumu düzelttiğinde, etraftakilerin utanmasının ötesinde, Mendellsohn da büyük sıkıntı yaşamıştı.[53]

Nazilerin Yahudileri cinsi sapıklar olarak tanımlamaları da *Mischling*'lerin kendi cinsel gelişimlerine bakış açılarını etkilemişti. O dönemlerde ergenlik çağında olan çeyrek Yahudi Rolf von Sydov, Yahudilerin ve *Mischling*'lerin sapık olarak anlatıldığı biyoloji kitaplarında kendisinin de tanımlandığını düşündü. Ergenlik çağındaki bir erkek için son derece normal olan cinsel fantezilerinin ve masturbasyonun Yahudi sapkınlığının belirtileri olduğunu düşündü. "Ben aşağılık biriyim. Bunu kimse bunu kimse anlayamaz"(54) diye yazmıştı. Nazi propagandası yüzünden, tamamen normal olan düşüncelerinin ve davranışlarının Yahudilere özgü olduğunu düşünmüş ve bu yüzden rezillik olduğuna inanmıştı.

Eşcinsel *Mischling*'ler çok daha fazla acı çektiler, çünkü hem Yahudilikleri hem de "cinsel sapkınlıkları" yüzünden zulme maruz kaldılar. Bu çalışmada incelenen çoğu *Mischling* eşcinsel, cinsel tercihlerini saklamayı başarmışken, Yahudi atalara sahip olduğunu gizleyememişti. Üçüncü Reich'da eşcinsellik yasadışı olduğundan, bu suçu işlediği belirlenen bir *Mischling* hayli sert şekilde cezalandırılıyordu. Yarı Yahudi Hauptgefreiter(55) Herbert Lefévre Hitler'den *Genehmigung*(56) almış ve Kriegsmarine'de(57) aşçılık yapmıştı. Aynı zamanda SA ve Parti üyesiydi. 1944 yılında homoseksüellik suçu yüzünden ölüm cezasına çarptırıldı. Cinsel nedenlerle bazı askerlere fazla yemek vererek aşçılık görevini kötüye kullanmıştı. Kanzlei des Führers'den (*KdF*)(58) Oberbereichsleiter Werner Blankenburg, 24 Mart 1944 tarihinde mahkemeye Lefévre lehine bir yazı yazmıştı. Lefévre'i 1928 yılından beri tanıdığını, onun atalarının geçmişini ancak 1933 yılından sonra öğrenen değerli bir birey olduğunu bildirmişti. Hitler onu "özel muafiyet (*Sondergenehmigung)*" ile ödüllendirerek Wehrmacht'ta kalma-

sını sağlamıştı .Blankenburg, Lefévre ile tanışıklığı sırasında eşcinselliğini fark etmediğin belirtiyordu. Heteroseksüel olduğu varsayımını desteklemek isteyen Blankenburg, Lefévre'in Hamburg'da bir kadınla evlenmek için başvuruda bulunduğunu söylüyordu. *KdF*'nin bu kadar üst düzeyinde bulunan birinin hem eşcinsel hem *Mischling* olan birine destek için böyle bir yazı yazması çok etkileyici. Bu tür bir desteğe rağmen, Lefévre'in cinsel tercihi çok net ortadaydı. Marinesabsrichter (deniz kuvvetleri yargıcı) Dr. August Berges yarı Yahudi Lefévre'in Wehrmacht'ta kalmasına izin verilerek kendisine tanınan fırsatı kullanmadığına karar verdi. Bunun yerine "Yahudiliğinden gelen suç içgüdüleri (*jüdischen Erbteils verbrecherische Instinkte)*" ortaya çıkmıştı. Parti üyeliği ve Hitler'den aldığı *Genehmigung* bu denizcinin sapkın davranışını mazur gösteremedi. Mahkeme Lefévre'in ayrıcalıklı konumundan dolayı görev ve sorumluluklarının çok daha fazla bilincinde olması gerektiğine karar verdi. Merhamet göstermediler. Lefévre 6 Temmuz 1944 tarihinde asıldı. Görevliler yedi dakika içinde öldüğünü kaydettiler.(59)

Mischling'lerin Kendileri ve Irk Yasaları Hakkındaki Görüşleri

1933 yılında Yahudi geçmişleriyle yüzleşmek zorunda kalan *Mischling*'lerin bir kısmı inkâr etmeyi seçti. Sevilmeyen azınlıkla bir tutulduklarına inanamıyorlardı. Bunun ötesinde, pek çoğu Yahudiliği tanımlarken bile sorunlar yaşı*yordu.* 1935 sonrasında, tüm ırk yasalarına ve Yahudi karşıtı propagandaya rağmen, *Mischling*'ler kendilerini nasıl kabul edecekleri konusunda son derece kararsızdılar. Örneğin Heinz Gerlach 11 Mayıs 1941'de Eğitim Bakanı

Bernhard Rust'a[60] Yahudi annesinin Ari özellikleriyle ilgili yazdığı mektupta onun konumunu, dolayısıyla kendi durumunu hafifletmeye çalışmıştı: "Annemin yüzde 100 Yahudi olduğuna inanmıyorum, çünkü akrabalarımızdan ve tanıdıklarımızdan hiçbiri de inanmıyor! Annemde Yahudiliğin zerresi bile yok. Bilinçli olarak Yahudilerden uzak dururdu, kendisi de onlardan nefret ederdi."[61] 22 yaşındaki Gerlach toplumsal ilişkilerin kuralarının tamamen değiştiği bir dünyada yaşıyordu; hayatı boyunca doğru bildiği her şey hızla muğlaklaşıyordu. Alaha'ya göre Gerlach bir Yahudiydi, ancak tamamen Ari ve Alman gibi hissediyordu. Naziler için o bir yarı Yahudiydi. Onun durumu, bir *Mischling* için Yahudi olarak tanımlanmanın ne anlama geldiğinin tipik bir örneğiydi. Rolf von Sydow Nazi filmi *Jud Süss*'ü[62] seyrettikten sonra şunları yazmıştı: "Bu film hiçbir şekilde beni anlatmıyor. Ben Yahudi değilim. Sinagoga gitmiyorum...İnsanlara ihanet etmiyorum...Yahudi gibi görünmüyorum. Ben Almanım. Ben bir aristokratım...Diğerlerinden daha iyiyim...Suçlu oldukları için büyükannemden ve büyükbabamdan nefret ediyorum. Ari oldukları için arkadaşlarımdan nefret ediyorum. Dünyadan nefret ediyorum. Kendimden nefret ediyorum."[63]

Sydow gibi pek çok *Mischling* de Nazilerin Yahudi tanımları yüzünden acı çekiyordu. Utanç, aşağılanma ve kendinden nefret etme Naziler tarafından "Yahudi" olarak damgalanmanın getirdiği sonuçlardı. Yahudilikle duygusal bağları yoktu ve Nazilerin tarif ettiği Yahudilik onları dehşete düşürmüştü. Hızlı bir şekilde Alman dostlarına Yahudi değil de Ari olduklarını kanıtlayacak şekilde davranmayı öğrendiler. Bazıları Yahudi yanlarından nefret etmeye başlayıp, bunu kanıtlamak için bir nevi antisemit oldular. Örneğin yarı Yahudi Unteroffizier Hans Mühlbacher amirle-

rinden biri tarafından "Nazi eğitimi ürünü" olarak tanımlanıyordu. "Düşman Yahudiler" göz önüne alındığında, Nazi felsefesi ile tamamen uyum sağlıyordu. Ancak, amiri Mühlbacher'in Almanlığa bağlılığını ifade ederken, bazı "ırksal sorunları" olduğunu eklemeyi de ihmal etmiyordu.[64]

Alman Yahudileri ve *Mischling*'ler, Nazi yasalarınca yüzde 100 Alman kabul edilmeseler de, kendi düşüncelerinde çoğu hâlâ Alman'dı. Kendilerini Nazi ideolojisine göre yeniden tanımlamayı başaramamışlardı. Dresden Teknik Üniversitesi'nden romantik edebiyat profesörü Yahudi Viktor Klemperer 1939 yılının Ocak ayında Yahudiler ve Ariler arasındaki farklılıklar ve sürtüşmelere ilişkin şunları yazmıştı: "Protestanlarla Katolikler arasındakinin yarısı kadar bile değil...ya da Doğu Prusyalılar ve Güney Bavyeralılar...Alman Yahudileri her zaman Alman *Volk'un*un bir parçasıydı... Almanlar hayatı içinde kendilerini yuvada hissettiler... Onlar Almanlar ve öyle kalacaklar."[65] Bir *Mischling* için yarı Alman olmak en az "yarı Yahudi olmak ya da birine neden yarı sünnetli olduğunuzu açıklamak"[66] kadar tuhaf gelen bir şeydi. Başka biri şunu iddia ediyordu: "Yarı Katolik ya da yarı Protestan olmak diye bir şey yoktu ki. Nazi yasaları bu kategoriler kadar anlamsız geliyordu."[67]

Çoğu *Mischling* sadece tutkulu Almanlardı. 1940 yılında Unteroffizier Dieter Bergmann Yahudi büyük annesi Elly Lansberg née Mockrauer'e şöyle yazmıştı:

Köklerim Almanya'da olduğu için kendimi nasıl bütün hissettiğimi anlamıyor musun? Anavatanım olmasa yaşamım çok üzücü bir hal alırdı, muhteşem Alman sanatı olmasa, Almanya'nın güçlü geçmişine ve onu bekleyen güçlü geleceğe inancım olmasa. Sence tüm bunları kalbimden söküp atabilir miyim?...Benim de anneme, babama, savaş meydanında kahra-

manca ölerek Anavatana sevgisini gösteren kardeşime karşı sorumluluklarım yok mu?"(68)

Bergmann bu mektubu kendisini "Nazi" olduğu için suçlayan büyükannesine karşı savunmak için yazmıştı. Askeri görevini tutkuyla yerine getirmişti ve kendini Almanya'ya bağlı hissediyordu. Büyükannesi onun geleceği için endişeleniyor ve Bergmann'ın hayal dünyasında yaşadığını düşünüyordu. Oysa Bergmann ordu hizmetinin ve davranışlarının Almanlığını kanıtlayacağını umuyordu: "Bir gün Almanlar arasında Alman olarak kabul edilmek, canım annem Yahudi olduğu için ikinci sınıf vatandaş sayılmaktan kurtulmak istiyorum."(69) *Mischling*'lerin trajedisi, artık yüzde 100 Alman olmadıklarını bir türlü kabullenememeleriydi. Hitler için onlar *Volk'un* bir parçası değildi. Oysa onlar Hitler'in söylediklerine ve yaptıklarına rağmen Alman kaldıklarına inanıyorlardı. 1933 yılından başlayarak savaşın bittiği 1945 yılına kadar tırmanan sert Nazi yasalarına rağmen Almanya'da kalmaları bu inanışlarıyla açıklanabilir. Klemperer'in 30 Mayıs 1942'de yazdığı şu sözler bu durumu örnekliyor: "Ben Almanım ve Almanların geri gelmelerini bekliyorum. Hepsi bir yere kayboldular."(70)

Irk yasaları ne kadar mantık dışı olsa da, *Mischling*'lerin çoğunluğu en doğal haklarını kısıtlayan bu yasalara saygıyla yaklaşma yükümlülüğündeydi. Onlar da o yıllarda yaşayan pek çok Alman gibi, yasalara saygılı vatandaşlar olarak yetişmişlerdi. Büyük Alman-Yahudi filozof Moses Mendelssohn "*Jerusalem*" adlı çalışmasında şöyle diyordu: "Yasalara inanmayanlar bile, resmi geçerlilik kazandıktan sonra onlara uymak zorundadır."(71) Mendelssohn Nazi yönetiminin soydaşlarına yapacaklarına şahit olsaydı belki de fikrini değiştirirdi.(72) Ancak yasalarla ilgili bu kanaati Nazi yasalarının nasıl kabul gördüğünü açıklıyordu. Resmi olarak kabul edilen her şeye uymak gerekliydi.

Yahudi akrabalarını reddederek ırksal statülerini değiştirmeye çalışanlar da vardı. 1933 yılında RMI'da ırk araştırmaları uzmanı(73) olarak göreve atanan Dr. Achim Gercke daha 1935 yılında Yahudi atalara sahip ailelerin bunun aksini kanıtlamak için ellerindeki tüm gücü kullandıklarını yazmıştı. İnsanlar Yahudi akrabalarını reddederek çocuklarını yasalardan korumaya ve onları "tam kan Alman"(74) haline getirmeye çalışıyorlardı. Naziler pek çok kimsenin Yahudi geçmişini inkâr edeceğini, çocuklarının ebeveyni olarak Yahudi eşleri yerine Ari sevgililerini göstereceklerini tahmin etmişti. Örneğin 26 Temmuz 1944'te Himmler'in bürosu SS-Haupsturmführer'e(75) Parteikanzlei'nın *Mischling*'ler hakkında derlediği bilgileri gönderdi. Bu raporda, pek çok diğer konunun yanında çocuklarının ırk statüsünü değiştirmek için Ari sevgilileri icat eden kadınlardan söz ediliyordu. Protokolde şu ifadeye yer verilmişti: "Deneyimlerimiz gösteriyor ki, çocuğunun Almanlığı konusunda her anne yalan söylemeye dünden razıdır."(76) Devlet Havacılık Sekreteri Mareşal Erhard Alfred Richard Oskar(77) Milch'in "Arileştirilmesi"bir *Mischling*in babayı reddetmesinin en ünlü örneklerinden biridir. 1933 yılında Frau Clara Milch, dah sonra SS generalliğine terfi edecek olan Hagen polis şefi damadı Fritz Heinrich Hermann'a giderek, altı çocuğunun babasının kocası anton Milch değil, ölmüş amcası Carl Bräuer olduğuna dair yeminli ifade verdi. SA Albayı Theo Crneiss, Milch'i Göring'e ihbar ettiği zaman, Göring Milch'in annesinin ifadesini Hitler'e götürdü.(78) 1935 yılında Hitler annenin ifadesini kabul etti ve Göring'e (Reich Office for Geneology Research) Reich Nesep Araştırmaları Bürosu(79) başkanı Dr. Kurt Meyer'e evrak işlerini tamamlatması talimatını verdi. 7 Ağustos 1935'te Göring Meyer'e belgelerde Milch'in babasını değiştirmesini ve evraklarını

saf Ari geçmişini belgeleyecek şekilde değiştirmesini söyleyen bir yazı yazdı.[80] Göring'in sorgu yargıçlarından John E. Dolibois'nın ifadesine göre, savaştan sonra Göring "yarı Yahudi Milch"in "kendi Luftwaffe"sinde[81] kalmasına yardım ettiği için gurur duyuyordu. İronik olarak, pek çok kişi de Milch'in annesinin Yahudi olmasından şüphelenmekteydi.[82] Robert Wistrich'in iddiasına göre annesi gerçekten de Yahudiydi; ancak o da bu konuda bir kanıt sunamıyordu.[83] Wistrich'in haklı olması, Milch'in yarı Yahudi değil, yüzde 100 Yahudi olduğu anlamına geliyordu ki, bu da onun koltuğunu yeniden sallandırıyordu. Milch davasında, Naziler enseste karşı çıkmadılar, asıl mesele Yahudi kökenlerdi. Milch güçlü bir mareşal oldu, tarihçi James Corum'a göre "Luftwaffe'yi yönetti, planlama, üretim ve hatta strateji konularında en etkili kişiydi."[84] Milch'in Nazilerin elit kadrolarıyla da yakın teması vardı. Himmler, Goebbels, Hess ve Blomberg gibi isimleri evinde ağırlıyordu.[85] Milch'in annesi çocukların korumak için kendisinin ve kocasının saygınlığını feda etmişti. Annesi yalan söylemeseydi Milch kariyerini kaybetmekle kalmayıp, Down şendromlu kızı Helga'yı da Hitler'in ötenazi programından koruyamayacaktı.[86] Milch'in annesinin beyanatı kızının da SS subayı kocasıyla evli kalmasını sağladı. Bu annenin davranışları, çocuklarının üstündeki ırk lekesini silmek isteyen kimi başarılı, kimi başarısız binlerce Ari annenin davranışının bir örneğiydi.

Ancak yalan ifadeyle çocuklarının statüsünü değiştiren annenin yaptığının çocukları üzerinde ölümcül sonuçlara yol açtığı da oldu. Klaus Menge 30 Ekim 1940 tarihinde ordudan atıldığında, annesi babanın Yahudi kocası değil Ari sevgilisi olduğuna dair yemin etti. Mahkemeler annenin iddialarını kabul ettiler ve Klaus 26 Nisan 1941 tarihinde se-

vinçle orduya döndü. Birkaç ay sonra, 24 Eylül 1941'de savaşırken ölecekti.[87]

Bu hileye karşı uyanık olan mahkemeler her kadının çocuğunun babasıyla ilgili iddiasını kabul etmiyordu. Wolfgang Spier'in annesi onun ve kardeşi Ruth'un babalarının Ari sevgilisi olduğunu iddia ettiğinde, Naziler çocukları Hamburg'a ırk enstitüsüne (Hanseatik Üniversitesi Irk Biyoloji Enstitüsü)[88] test yapılmak üzere gönderdiler. Bilim adamları başlarını, burunlarını ve vücutlarını kontrol ettiler. Enstitü Ruth'un kesinlikle bir Ari'den doğduğuna, fakat Wolfgang'ın babasının Yahudi (Julius)[89] olduğuna karar verdi. Sonunda Spier yarı Yahudi olarak kaldı.

Babalarının Ari olduğunu ispatlamaya çalışan çok kişi, annelerinin ve büyükannelerinin başkalarıyla ilişkiye girdiğini iddia ederek onların karakterlerine saldırmıştı.[90] Joachim Löwen[91] kardeşiyle ilgili şunları anlatıyor: "Öz kardeşim [Heinz] Gestapo'ya giderek annemin hafifmeşrep olduğunu, fahişelik yaptığını söylemişti. Gestapo davamızı gözden geçirdi ve bizi *deutschblütig* (Alman kanından) ilan etti." Bu suçlama Löwen'in annesini yıkmıştı. Heinz Rusya cephesinde, Waffen-SS ön saflarında bir Oberscharführer[92] olarak savaşırken öldü. Joachim de savaş boyunca bir Panzer firmasında Unteroffizier olarak hizmet verdi. Her iki kardeş de babalarının Yahudi olduğunu bilmelerine rağmen daha iyi bir hayat için onu reddetmeleri gerektiğini hissediyorlardı.[93] Yarı yahudi bir asker de anne ve babasının gerçek ebeveyni olmadığını, hastanedeki karışıklık sonucu yanlış bebeği aldıklarını iddia etmişti. Daha sonra hikâyesini değiştirerek annesinin gelişigüzel ilişkiler yaşayan birisi olduğunu söyledi.[94] Beate Meyer Hamburg'da yarı Yahudilerin babalarının gerçek babaları olmadığını kanıtla-

yarak ırk statülerini değiştiren kırk iki vakayı araştırmıştı.[95] Meyer'in tespitlerine göre, bu iddia ile ortaya çıkanlar genelde baba olduğu söylenen kişinin ölü bir akraba, ev sahibi, iş arkadaşı, patron gibi kişiler olduğunu söyleyecek kadar dikkatliydiler. Bu kişilerin mahkemeye çıkarılması elbette mümkün değildi. *Mischling*'lerin Ari babalarını tespit etmek için genellikle ırk testleri kullanılıyordu.[96] Annesi 1933'ten önce ölen Jürgen Grün[97] yarı Yahudi babası tarafından yetiştirilmişti. Nazi mahkemesine babasının kendisini yetiştiren yarı Yahudi değil, annesinin Birinci Dünya Savaşı sırasında ölen Ari çocukluk arkadaşı olduğu iddiasıyla başvurdu. Mahkeme davayı inceledikten ve enstitüde ırk testleri yapıldıktan sonra Grün, Ari ilan edildi. İki yıl sonra, 1941 yılında Moskova eteklerinde savaşırken komutanı onu çadırına çağırarak ilan edilen babasının, savaşta ölen askerin, tam bir Yahudi olduğunun ortaya çıktığını söyledi. Artık bir yarı Yahudi olan Grün ordudan atıldı.[98]

Memurlar; Yahudi babalar hakkında yalan söylemenin *Mischling*'ler arasında yaygınlaştığı konusunda birbirlerini uyarıyorlardı. 30 Temmuz 1942'de *KdF*'den Oberbereichsleiter Werner Blankenburg, Genel Wehrmacht Yerel Bürosu'nda[99] çalışan Kumandan Richard Frey'e, Joachim Leftin'in Yahudi babasını inkâr ederek Wehrmacht'a girmeye çalıştığını yazmıştı. Blanenburg bunun doğru olmadığını açıkladı. Leftin babasını biliyordu. Daha sonra Leftin'in Alman annesine inanmadığını bildirdi. Leftin'in annesi 28 Mart 1934'te, Hitler bir yıldan uzun bir süredir iktidardayken, Yahudi dinini benimsemişti. Blankenburg, en sonunda Leftin'in mektubunun "tipik Yahudi arsızlığı (*typisch jüdische Frechheit*)"[100] olduğunu yazmıştı. Blankenburg, Frey'i Yahudi babalarını inkâr edip, gerçek babalarının "Alman

kanı taşıyan" adamlar olduğunu iddia eden *Mischling*'lerle ilgili uyarıyordu, *Mischling*'lerden gelen bu tür başvuruların "azami dikkatle" incelenmesi gerektiğini yazmıştı.[101]

Yahudi atalarını inkar edenler, gerçek ortaya çıksa da çıkmasa da, köklerine dair gerçekten kaçamıyorlardı. Çeyrek Yahudi Amiral Bernhard Rogge şöyle diyordu: "Birinin varlığı ve soyu lanetlenebilir, ama bu olmuş olanı geri çeviremez. Ne kadar isterseniz isteyin, aile ağacınızdan kendinizi silemezsiniz... Gerçeği saklayabilirsiniz, ondan nefret edebilirisiniz, utanabilirsiniz. Ancak gizlilik, nefret ve utanç içinde olsa da onu kabullenmek zorunda kalırsınız."[102] Rogge'ye göre soyunuz hakkında ne yalan uydurursanız uydurun, bu yalanı tıbbi olarak belgeleseniz dahi, kim olduğunuz gerçeğini değiştiremezdiniz. Hitler'den alınan bir *Deutshblütigkeitserklärung* (Alman kanı sertifikası)[103] ya da resmi Ari sertifikaları ne kadar isteseniz de gerçeği değiştirmiyordu. Çok kimse soylarını gizlemeyi başarmıştı, ama, bir Ari olarak yaşamak duygusal ve psikolojik rahatsızlıklar yaşamalarına neden olacak şeyler yapmalarına ve söylemelerine yol açıyordu.

Ari isimlerine sahip olan *Mischling*'lerin soylarını saklamaları Yahudi isimlilerden daha kolaydı. Soyadı, bir *Mischling*'in toplum tarafından nasıl algılandığı kadar, onun kendine ne gözle baktığını da etkiliyordu. Soyadı Cohn, Mendelssohn ya da Levi olanların üstlerindeki Yahudi damgasından kurtulmaları soyadı Bergmann, von Sydow ya da Gerlach olanlardan çok daha zordu.

Yahudi akrabalarıyla temasını sürdüren ve evlerinde kimi Yahudi geleneklerini uygulayan *Mischling*'lerin Nazi zulmünü anlamaları, en azından ayrımın kaynağını kavramaları biraz daha kolaydı. Çünkü kendilerini bir şekilde Yahudi gibi de hissedebiliyorlardı. Bu çalışmada incelenen-

ler arasında, Yahudi babaya sahip yarı Yahudilerin Yahudilikle bağları, Alaha'ya göre Yahudi kabul edilen, anne tarafı Yahudi olanlardan çok daha güçlüydü. Bu gerçek, toplumsal yapının Alaha'yı alt edişini gösteriyordu. Çocuğun yetişmesinde, babanın dini inanışı anneden çok daha etkiliydi. Bunun sebebi büyük ihtimalle Alman ailelerinin babaerkil yapısıydı. Çalışmada incelenler arasında sünnetli olanların çoğunun babasının Yahudi olması da bu durumu destekliyor.(104) Wolfgang Behrendt şöyle diyor: "Babam Yahudi olmaktan memnundu... Bana dualar öğretmişti... Benim kalbim de kesinlikle Yahudi. Bu beni asla terk etmeyecek... Harika, Yahudiler, işte benim hayatım."(105) Bazılarının Yahudilikle yegane teması ebeveynleri aracılığıylaydı. Sonuçta, büyüklerinden Yahudilikle ilgili bilgi alarak yetiştirilenler bir bağ hissediyorlardı. Onlar bu bağı başkalarıyla paylaşmakta zorlandıkları çok özel bir şey olarak tanımlıyorlar. Ancak bu bağ gerçek ve bugün bile onlarla beraber yaşamakta.

Mischling'lerin Toplumdan Dışlanması

Mischling'ler arkadaşları, sevgilileri ve ailelerinin hem Yahudi hem Ari tarafları tarafından reddediliyorlardı.(106) Yarı Yahudi Wilhelm Dröscher 1938 yılında günlüğüne kız arkadaşı Ruth dışında hiç kimsenin kökenlerini bilmesini istemediğini yazmıştı. "Acaba kimse bunun zayıf ve işkence görmüş kalbime nasıl bir yük bindirdiğini biliyor mu? Sadece o bilebilir, daha sonra, ama ne zaman? Ne zaman? Ne zaman?"(107) Sonunda cesaretini toplayıp Rutha'a gerçeği söylediğinde de terk edilmişti.(108) Bu tür deneyimler *Mischling*'lerin Ari kadınlarla yakınlaşıp ilişkiye girerken duraksamalarına yol açtı.(109) Irk yasaları *Mischling*'lerin

yaşam tarzlarında büyük değişiklikler yapmalarına ve güvensizlik içinde yaşamalarına neden oldu.

Irk nedenleri diye anılan gerekçelerle boşanma davaları açıldı. Bazı Ariler zor günlerde Yahudi eşlerine destek olacak cesareti gösteremediler. Bazı Yahudiler, çoğunlukla kadınlar, eşlerinin ve çocuklarının çıkarlarını düşünerek Ari eşlerinden kendilerini boşanmalarını istediler. Nazi görevlilerinin, Arileri Yahudi ve *Mischling* eşlerinden boşanmaya ikna etmeleri çok zor olmadı. Naziler Arilere bu boşanmaların eşlerine de yarar sağlayacağını söylemişlerdi, tam tersi gerçekleşti. Boşanma sonucu Yahudi taraf "imtiyazlı karma evlilik" korumasından da faydalanmaz hale geldi.(110) Özellikle 1941 sonrasında pek çoğu kamplara sürüldü.(111) Örneğin, Robert Braun'un babası annesinden boşandıktan hemen sonra Fransa'ya Drancy'deki toplama kampına gönderilmişti. Annesinin boşanmasının sebebi duyduğu korku kadar, Gestapo tarafından boşanmanın her ikisi için de daha iyi olacağı konusunda ikna edilmesiydi.(112) Ayrıca bazı Ari erkekler de "*pro forma* boşanma" yoluyla işlerini kaybetmeden kendilerinin ve ailelerinin geçimini sağlamayı sürdürmüşlerdi.(113)

Bazı Yahudi eşler intihar etmeye karar vermişti. Varlıklarının Ari hayat arkadaşlarının işlerini kaybetmelerine yol açtığını, çocuklarını sıkıntıya soktuğunu düşünüyorlardı. Çoğu ailelerinin omuzlarına bindirdikleri "yük" yüzünden suçlu hissediyorlardı. Ölümlerinin "aile için en iyisi" olacağını düşünüyorlardı.(114)

Birkaç Ari ebeveyn kendi yarı-Yahudi çocuklarını terk etmişti. Eski Oberschütze Peter Scholz ırkı dolayısıyla Wehrmacht'tan atıldığında babası Julius'a gitti. Annesiyle babası birkaç yıl önce boşanmışlardı. Zengin babasının, cimriliği ve antisemitliğine(115) rağmen, kendisine bir iş bulacağını umuyordu. O dönemde iş bulmak bir *Mischling* için giderek zor-

laşan bir şeydi. Konuşma sırasında tartışmaya başladılar. Scholz Birinci Dünya Savaşı'nda savaşmayan babasını korkak olmakla suçladı. Öfke dolu baba ayağa kalktı ve şöyle bağırdı: "Çık dışarı Yahudi! Dışarı, pis Yahudi"(116)

Max Scheffler bir Yahudi ile evli kaldığı takdirde işini kaybedeceğinden endişeleniyordu. En büyük hatayı bir Yahudi ile evlenmekle yaptığını, bu yüzden bakması gereken üç Yahudi çocuğa sahip olduğunu söylüyordu. 1937 yılında Yahudi karısı Helena Weiss'dan boşandı. Oğulları (Günther, Hubertus ve Karl-Heinz) annelerini korumak için ellerinden geleni yaptılar. Orduda görev almanın en iyi yöntem olduğunu düşündüler.(117) Diğer ikisi daha sonra ordudan atılsa da, Günther Scheffler savaş boyunca birliğinde kaldı. İkinci ve Birinci sınıf Demir Haç (EKII ve EKI) aldı.(118) Wehrmacht'ta görev yaptığı sürece Gestapo'nun annesini rahat bırakacağını düşünmüştü. Helena savaştan sağ çıkmayı başardı. Max Nazilere katıldı ve Üçüncü Reich boyunca oğullarını görmezden geldi.(119) Bazı Ari ebeveynler *Mischling* çocuklarını korumayı bile istememişlerdi ki, "Berlin Yahudi hastanesinde terk edilmiş çocuklar vardı."(120)

Daha da ilginci, bazı Yahudi büyük ebeveynler yarı Yahudi torunlarını inkâr etmişlerdi. Helmuth Kopp, 1920'ler de ve 1930'ların başinda Yahudi büyükbabası Louis Kaulbars'ı gördüğü birkaç seferde kırbaçlandığını ve büyükbabasının kendisine goy dediğini anlattı.(121) Annesi Yahudi olsa da, büyükbabası onu Yahudi kabul etmemişti. Bir gün büyükannesi kocasına karşı çıkarak "O kızımın, Helene'nin çocuğu!" dediğinde büyükbabanın yanıtı, "Hayır, O Wilhelm'in goyu!" şeklindeydi. Kopp 1995 yılında hissettiklerini, "Ruhum zarar görmüştü" sözleriyle ifade etmiştir. "Durum tam bir *meshuga*ydı (delilik)." 18 Kasım 1925'te anne-

sinin ölümünden sonra Kopp Yahudi teyzesi ve eniştesinin yanına taşınmıştı. Zorla gittiği Ortodoks okuluna öğle yemeği olarak sosis ve tereyağı götürdüğü için başı belaya giriyordu. Teyzesi Sarah Moses née Kaulbars 12 yaşında geç kalınmış geleneksel *bris (sünnet)*(122) olmaya zorlamıştı. Operasyon sonrasında altı hafta bir çubukla yürümek zorunda kalmıştı. Yıllar sonra 1941 yılında Kopp bu ortamdan kaçarak Wehrmacht'a katıldı.(123)

Bazı durumlarda da Yahudi olarak yetiştirilen *Mischling*'ler başka inancı benimsemek istediklerinde Yahudi akrabaları tarafından reddedildiler. Yahudi annesi ve büyükbabası tarafından Yahudi inancıyla yetiştirilen Alfred Bütow daha sonra Hıristiyanlığa dönmeye karar verdi. Bunu yaptığı zaman da büyükbabası Alfred'in onlar için öldüğünü söyledi.(124) Kopp'un ve Bütow'un büyükbabalarının bu tavırları, karma evlilikleri yasaklayan Nuremberg Yasalarının bazı Ortodoks Yahudiler tarafından kabul görmesinin nedenini anlamayı kolaylaştırır.(125) *Mischling*'ler ırk yasaları ile baş etmek zorunda kaldıklarında etraflarında destek olacak pek az insan bulabilmişlerdi. Ailelerinin Ari ya da Yahudi hangi tarafına dönerlerse dönsünler, acı veren reddedilişler yaşıyorlardı. Örneğin Hans Rehlfeld şöyle yazmıştı:

Hayatım boyunca değiştiremeyeceğim üç şey için dışlandım. Birincisi, Yahudi akrabalarım, annem Hıristiyan (*Schickse*)(126) olduğu için beni reddettiler. İkincisi, babam Yahudi olduğu için Almanlar reddettiler. [Savaştan sonra) dış görevlerde çalıştığım yıllarda da etrafımdakiler Alman olduğum için beni dışladılar (Alman olduğuma göre kesin Nazi'ydim).(127)

Rehfeld, babası Martin'in 1940 yılında Gesatpo(129) tarafından yönetilen Breslau(128) hapishanesindeki ölümünden sonra kardeşleriyle beraber geçimlerini sağlayamadık-

larını anımsıyor. Yahudi akrabaları onlara yardım etmeyi reddedip Alman akrabalarına gitmelerini söylemiş, Almanlar da Yahudi akrabalarının ilgilenmesini istemişti. Rehfeld'in Yahudi büyükannesi Nathalie née Schey babası için bir mezar taşı yaptırmıştı. Taşta, "Burada sevgili oğlum yatıyor" yazıyordu. Kocası ya da babasından hiç söz edilmiyordu. Rehfeld şu sonuca ulaşmıştı: "Yahudi akrabalarım annemle babamın evliliğini asla kabullenmemişlerdi."(130) Rehfeld'in yaşadıkları *Mischling*'lerin çoğunun deneyimleriyle benzeşiyordu. Her yönden kendilerine düşman olmaya başlayan bir dünyada yapayalnız hissediyorlardı.

Alman örgütleri tarafından "Yahudi kampı"na itilen Yahudiler üzücü bir şekilde Yahudi örgütlerin de kendileriyle birlikte olmak istemediklerini keşfediyorlardı. Bazı *Mischling*'lerin Yahudilere karşı düşmanca tutumları yüzünden reddedilmiş olmaları da mümkündür. Zulüm gördükleri dönemde Yahudi toplum kurumları kaynaklarının zamanında Yahudi atalarından utanç duymuş kişilere değil gerçek Yahudilere yardım etmek için kullanılması gerektiğini düşünüyordu. Bazıları da Yahudiliklerinden utandıkları için değil de, yardım eli uzatılmak için yeterince Yahudi olarak görülmedikleri için reddedilmişti. RMI'dan Rösener 10 Kasım 1935 tarihinde nerdeyse istisnasız tüm Yahudi toplumunun "yarı-Yahudilere yardımı"(131) reddettiğini yazmıştı. Örneğin Rehfeld ve kardeşleri Yahudi örgütlerinden göç etmeleri için yardım istediklerinde *Mischling* oldukları için reddedilmişlerdi.(132) Lösener'in yazdıklarına göre çoğu "yarı Yahudi zaten Yahudi toplumu ile temas etmekten kaçınıyordu."(133) Bunun sebebi ya kendilerini Yahudi hissetmemeleri ya da Yahudi örgütleriyle yaşadıkları olumsuz deneyimlerdi. *Mischling*'ler pek çok açıdan kendilerini ortada bırakılmış hissediyorlardı. Naziler için cinsel günahın

ürünüydüler, dindar Yahudiler için de ebeveynlerinden biri toplum dışından kimseyle evlenmemek kuralını ihlâl etmişti. Her iki durumda da Nazi Almanyası'nda toplumsal yelpazenin her iki ucunu oluşturan gruplar tarafından kabul görmüyorlardı. Avusturyalı bir Yahudi olan Frau Olga Mülbacher 1943 yılında günlüğüne şöyle yazmıştı : "Bu gerçek Gestapo'yu çok şaşırtsa da, Hıristiyanlarla evlenmek Yahudiler arasında büyük onursuzluk olarak değerlendiriliyordu."(134) Dindar Yahudiler karma evlilikleri kabul etmedikleri ve böyle evlilikler yapanları toplum dışına ittikleri için genç *Mischling*'lerin çoğu Yahudi geçmişlerinden haberdar değildi. Yahudi büyükanne ve babalar Yahudi olmayan kişilerle evlenen oğullarını ve kızlarını reddettikleri için pek çok *Mischling* Yahudi toplumunun dışında yetişmişti.(135) Bu sebeplerden dolayı yardım için Yahudi toplumun başvurmak zorunda kalanların kafası karışmıştı ve çaresiz hissediyorlardı.

Genç Hannah Klewansky 1938 yılında *Reichkristallnacht*(136) sonrasında babası Eugen'in nereye götürüldüğünü öğrenmek için Gestapo ofisine gittiğinde oradaki bir tabelada bu araştırmaları Yahudi Toplum Merkezi'nin yaptığını okudu. Merkeze gidip sevdiklerinden haber almaya çalışan endişeli insanların oluşturduğu uzun sırada bekledi. Sırası geldiğinde, Yahudi sekreter ailenin dosyasını çıkardı. "Baban Hıristiyan mı?" diye sordu. Hannah da babasının din değiştirmiş bir Yahudi olduğunu söyledi. Görevli kendisinin Yahudi olup olmadığını sorduğunda, annesi Yahudi olmadığından bir Hıristiyan gibi yetiştirildiğini söyledi. Sekreter, Hannah'ı, "Sizin gibilere hizmet vermiyoruz" diyerek kovdu. Hannah cesaretini yitirmeyerek Gestapo'ya geri döndü ve babasını bulmalarını istedi. Görevli memur onu iki SS subayının kağıt oynadığı arka odaya götürdü. Subay-

lara gördüklerini beğenip beğenmediklerini sorarak kadını odaya bıraktı. Hannah orada tecavüze uğradı.(137)

Hannah'ın sarsıcı öyküsünün de gösterdiği gibi, genç *Mischling*'ler yardım istemek için nereye gideceklerini bilemiyorlardı. Bu çaresizlik duygusu kendini adamış birer Nazi'ye dönüşen akrabalarıyla başa çıkmak zorunda kaldıklarında daha da pekişiyordu. Dieter Bergmann'ın Parti üyesi halası Valerie von B. née Bergmann 1941 yılında bir gün şöyle demişti: "Sevgili oğlum, vatanımızın Marksist-Yahudi komplolara karşı saf ve muzaffer kalması için senin gibilerin yok edilmesi gerekiyor. Üzgünüm sevgili oğlum. Biliyorsun seni seviyorum."(138) Hans-Geert Falkenberg 1940 yılının Mart ayında vaftiz annesi Dora Rogoszinsky née Elmer ile akşam yemeği yerken kadın ona büyükannesini sordu. "Duymadınız mı?" dedi Hans-Geert, "Yahudilerle beraber Stettin'den doğuya sürüldü." Vaftiz annesi bunu neden daha önce söylemediğini sorunca, kendisinin Nazi olduğunu bildiğinden daha önce anlatmadığını söyledi. "Geert" dedi kadın, "Doğal olarak Yahudilerin Almanya'nın talihsizliği olduğunu düşünüyorum, ama bunun Ninenle bir alakası yok." Geert'e göre bu, o dönem Almanya'sının şizofrenisiydi.(139) Beate Meyer de bu tür durumların ciddi sorunlara yol açtığını kaydeder. (140)

Bu çaresizlik duygusunun kökeninde büyük ölçüde "yeni" bir kimlikle yüzleşme zorunluluğu yer alıyordu. Genelde, kendilerini içinde buldukları bu yepyeni duruma uyum güçlükleri yaşıyorlardı. Graf Wolf von Bredow karısına yazdığı mektupta oğullarının subay olmak için Hitler'den izin almak istediğini yazmıştı: "Ben onun yerinde olsaydım davama bakan Nazi görevlilerine aynen şunu derdim: 'Nasıl istiyorsanız öyle yapın. Daha az umursayamazdım. Ben kim olduğumu biliyorum ve bu bana yetiyor.

Nokta. *Finito.'"*(141) *Mischling*'lerin ebeveynleri de çocuklarının hüsranı nedeniyle ikileme düşmüştü. Bredow'un yirmi dört yaşındaki oğlu Achim babasının kendisinden ne yapmasını istediğini bilmiyordu, hâlâ kendi kimliğini keşfetmeye çalışıyordu. İstikrarlı çevrelerde büyüyen ergenlerin bile büyüme sırasında yaşadığı sıkıntılar düşünülecek olursa, *Mischling*'lerin yaşadığı kişilik krizinin standart büyüme sıkıntılarının birkaç kat büyüğü olduğu gerçeği şaşırtıcı gelmeyecektir. Yarı Yahudi Heinz Puppe 1997 yılında şunları yazmıştı: "Bireyler aile, etnik grup, ülke, okul gibi gruplara ait olmayı ister ve buna ihtiyaç duyarlar. Sorun şu ki, benim grubuma ait olmayanlar 'onlar' haline gelir...Globke(142) ve ortakları tarafından *Mischling* olarak damgalanmak hiçbir yere ait olmadığımı hissettirdi."(143) Nazilerin onları içine ittiği yabancılaşma duygusu Hitler başa geçene kadar Alman toplumu tarafından kabul gören *Mischling*'ler için bir hayli acı verici olmuştu. Pek çoğu hâlâ bir tür kayıp, kalıcı bir yabacılaşa duygusu hissetmektedir.

Ari Olma Mücadelesi

Pek çok *Mischling* yaşadıkları sorunlar ve anormal hislere rağmen Ari olarak kabul görmek ve normal olarak sınıflandırılmak için mücadele etti. Nazilerin hangi tarafın baskın olduğunu öğrenmek için *Mischling*'leri büyük bir dikkatle incelediğini biliyorlardı.(144) Dolayısıyla, büyük çoğunluğu Ari taraflarının Yahudi taraflarını gölgede bıraktığını kanıtlamak için mücadele etti. Nazi ideolojisi *Mischling*'leri aşağı sınıf olarak kabul ettiği için, toplum tarafından kabul edilmek umuduyla etraflarındaki Arilerden daha iyi olmaya çabaladılar. Genç *Mischling*'ler özellikle atletizm alanında kendilerini geliştirmeye çalıştılar. Hans-Geert Falkenberg'in öğretmenleri *Mischling* ve Yahudilerin ikinci

sınıf olduğunu düşünüyordu. Buna karşılık kendi yaptıklarını şöyle anlatıyor: "Eksikliğimi telafi etmeye çalıştım... En iyi uzun mesafe koşucusuydum, en iyi boksördüm, en iyi yüzücüydüm, en iyi golcüydüm, her ne istiyorlarsa oydum. Doğuştan atlet olduğumdan değil, düşündükleri her şeyin tamamen saçmalık olduğunu kanıtlamak için... En iyi olma güdümü bugün bile içimde taşıyorum."(145) Rolf von Sydow da okulda ve spor alanında aynı çabayı göstermişti, fakat başarısından şüphe duyuyordu. "Bazen korkuya kapılıyorum" diye yazmıştı, "çünkü bu kadar iyi olmamam gerektiğini biliyorum. Aslında bu kadar iyiysem bu bana ayrıcalık tanınmalı demektir."(146) 1940 yılının Aralık ayında Sydow bir boks maçında Ari rakibini "her tarafı kan içinde kalana kadar" dövmüştü. *Mischling*'lerin ve Yahudileirn Nazilerin tanıttığı gibi korkaklar olmadıklarını kanıtlamak istemişti. Sydow maç sırasında hissettiklerini şöyle açıklıyordu : "Daha sert vurdukça, sanki insanlar *Mischling* olduğuma daha az inanıyorlardı. Çünkü *Mischling*'ler korkaktı. Tam Yahudilerden de kötüydüler."(147) Nazi standartlarıyla savaşmaya çalışan *Mischling*'ler bile bu standartları içselleştirmişlerdi.

Kabul görme arzuları Wehrmacht'a katılmalarıyla yeni bir boyut kazandı. Pek çoğu silahlı kuvvetlere katılmanın "Ariliklerini" kanıtlamanın bir yolu olduğunu düşünüyordu. Örneğin Helmut Krüger bir asker olarak her zaman kulaklarında Yahudilerin korkak oldukları gibi Nazi fikirlerinin yankılandığını söylüyordu: "Aptalca bir mantıkla yanıldıklarını onlara kanıtlama ihtiyacı hissediyordum. Böylece savaş başladığında keşif görevlerinde bulunmak üzere gönüllü oldum. Krüger'in bürosu cesaretinde dolayı onu EKII ile ödüllendirmişti.(148) Jürgen Krackow da 1943 yılında babasına şöyle demişti: "İyi olmak yetmiyor. Herkesten daha

keskin, daha sert, daha hızlı, daha cesur olmalıyım."(149) Teğmen Wierhyn-Pesch kendisini düztaban bir Yahudi olduğu için piyadeliğe kabul edilmediği için Panzer birliklerini seçmekle itham edince Krackow kendini kanıtlamak için daha fazla çabalamak zorunda kaldı.(150) Daha sonra, Hitler'den *Genehmigung* aldı ve tank subayı olarak birkaç nişanla ödüllendirildi. Savaşta cesaret göstererek Almanya'ya sadakatini sergilemek için elinden ne geliyorsa yaptı. EKII, EKI ve Altın Yara Rozetini aldı.(151) Kardeşi Reinhard'a göre ise bu kadar cesur bir asker haline gelmesinin nedeni "korkak Yahudi (*feiger Jude)* diye anılmak istemeyen bir *Mischling* olmasıydı.(152)

Pek çoğu hizmetlerinin silah arkadaşları ve toplum tarafından "normal" kabul edilmek için yeterli olacağına inanıyordu. Yarı Yahudi Wilhem Dröscher 1940 yılında, "büyük adam (*Kerl*) ve değerli bir Alman" olduğunu kanıtlamak için cephede hizmet etmek istediğini yazmıştı. Hitler'den *Genehmigung* alarak, binbaşılığa terfi ederek ve Demir Haç ile Altın Alman Haçı nişanlarının ikisini de alarak "değerli bir Alman" olduğunu kanıtlama arzusunu gerçekleştirecekti.(153) *Mischling*'lerin çoğunluğu bu arzu uğruna gerekenden de fazlasını yaptı. Bu yüzden bazılarının kendi değerlerini kanıtlamak uğruna erken ve gereksiz ölümleri göze aldığını varsaymak yanlış olmaz. Bu çalışmada incelenen 1,671 Yahudi ve *Mischling* askerden 7 Yahudi, 80 Yarı Yahudi ve 76 çeyrek Yahudi savaşırken ölmüştü. 244 kişi Demir Haç,(154) 1 kişi Gümüş Alman Haçı,(155) 19 Altın Alman Haçı(156) ve 18 kişi de Almanya'nın üst düzey askeri madalyalarından olan Şövalye Haçı (Ritterkreuz)(157) almıştı.

Ritterkreuz almak için savaş sırasında çok önemli ve cesaret gerektiren başarılar göstermek gerekiyordu. Ünlü yıldız pilot ve Bundeswehr generali Johannes Steinhoff'a

göre kısmen Yahudi olan üç pilot Ritterkreuz kazanmıştı: Yüzbaşı Siegfried Simsch (95 kişi öldürmüştü), Üsteğmen Oskar "Ossi" Romm (92 kişi öldürmüştü) ve Feldwebel Rudolf Schmidt (51 kişi öldürmüştü). Tanınmış Amerikalı yıldız pilotlarının öldürdükleri kişi sayısının sadece 20 olduğu düşünülürse Simsch, Romm ve Schmidt'in başarılarının ne kadar etkileyici olduğu daha iyi anlaşılır. (158)

1943 yılında Dokuzuncu Ordu komutanı Mareşal Walther Model yarı Yahudi Yarbay Walter Hollaender'i(159) Ritterkreuz için aday göstermişti. Hollaender, 5-6 Temmuz'da Fırtına (*Sturm*) Birliği 195 ile Orel'in güneyinde Dmitrowski yakınlarında, çok iyi savunulan düşman mevzilerinin altı kilometre içine kadar başarıyla ilerlemişti. Bu olay Hisar (*Zitadelle*) diye de anılan Kursk Savaşı sırasında yaşanmıştı. Bizzat ön saflarda savaşan Hollaender ve adamları düşman hattını yarmayı başarmıştı. Birlik yirmi iki düşman tankını ve birkaç mevziiyi yok etmeyi başarmıştı. Model, Dokuzuncu Ordu'nun sol kanadının Hollaender sayesinde güvenceye alındığını ve Sovyetlerin yedek ve ikmal yollarının kesildiğini iddia etmişti. Hollaender 20 Temmuz 1943'te Ritterkreuz aldı.(160)

Çeyrek Yahudi Amiral Bernhard Rogge neredeyse iki düzine düşman gemisini batırıp ele geçirdiği baskın komutanlığındaki başarıları nedeniyle Ritterkreuz'una meşe yaprakları(161) bile eklemişti. Rogge'nin yaptıklarının 1942 yılında Japonya'nın Asya'daki İngiliz sömürgelerini işgali operasyonunu yürütme biçimini önemli ölçüde etkilediği söylenebilir. Rogge ve adamları 11 Kasım 1940 tarihinde İngiliz gemisi *Automedon*'u batırmadan önce İngiliz kabinesinin "Uzakdoğu komutanı" için hazırladığı "çok gizli" belgeleri ele geçirmişti. Bu belgelerde İngiltere'nin Uzakdoğu'daki askeri gücü ayrıntılarıyla yer alıyordu. Kraliyet

Hava Gücü birliklerinin sayısı, gemilerin sayısı ve tipleri, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın askeri rollerinin değerlendirilmesi, Singapur istihkâmları hakkında önemli notlar ve Japonya'nın savaşa katılmasının fizibilitesini değerlendirmesi bu belgelerle ele geçen bilgilerdi. Rogge bu bilgileri Japonlara vererek samuray kılıcı ile ödüllendirildi.(162) Japon İmparatorundan samuray kılıcını Rogge'nin dışında sadece Göring ve Rommel almışlardı.(163)

Ritterkreuz alan kişiler savaşta önemli stratejik rol oynamışlardı. Birçok düşman uçağını vurmuş, sayısız düşman tankını yok etmiş, düşman gemilerini batırmış ve gurur duydukları bu madalyayı almak için yüzlerce insan öldürmüşlerdi. Ordudaki *Mischling*'lerin büyük çoğunluğu sıradan askerler olsa da, bazılarının tarih kitaplarına geçen katkıları olmuştu.

Çoğu Ariler gibi davranıyordu: Almanya'ya sadık oldukları Nazi hükümetine inandıkları, başka türlü davranmaktan korktuklar için, fırsatçılıklarından ya da genelde olduğu üzere tüm bu sebeplerin bir araya gelişiyle. Heinz Gerlach 11 Mayıs 1941 tarihinde Bakan Rust'a şunları yazmıştı: "Annem ve babam beni gerçek bir Alman olarak Führer'i ve Vatan'ı sevmek üzere yetiştirdiler."(164) Bu çalışmada Parti üyesi olan dört Yahudi, on beş yarı Yahudi ve yedi çeyrek Yahudi belgelenmiştir.(165) Diğerleri arasında Parti üyesi olmasalar da Nazi ideolojisine inananlar ve Hitler'e oy verenler vardı.(166) Wehrmacht askeri Yahudi Shlomo Perel şöyle diyordu: "Hayatta kalabilmek için kılık değiştirmeli, başka biri olmalıyım. Bir Nazi... Böylece, bir Alman askeri haline geldim. Naziler tarafından nasıl öğretildiyse öyle davranmaya başladı. Bir Nazi gibi ve böylece bir Nazi haline geldim."(167) Bir gün Hitler Berlin Opera Binası'na geldiğinde yarı Yahudi Dieter Bergmann onu görmek

için aceleyle yanına yaklaştı, heyecana kapılarak kolunu o ünlü hareketle uzatarak, "*Heil* Hitler!"diye haykırdı.(168) Yüzde 75 Yahudi(169) olan Yarbay Heinz Dieckman o dönemlerle ilgili şunları aktarıyor: "Ben küçük bir Nazi'ydim. Hitler'e hayrandım. O benim için muhteşemdi... Bugün sadece şeytanı görüyoruz, ama o zamanlar göremiyorduk." Dieckman'a göre ideoloji gözlerini kör etmişti ve iyiyle kötüyü ayırt edemiyorlardı.(170) Yahudi olduğu için okuldan atılan, dayak yiyen ve hakaretlere maruz kalan Peter Schliesser bunlara rağmen Hitler'in ideallerine inanıyordu. Ona göre "Almanya'yı gerilemekten kurtaran ve yoksulluğu gözle görülür şekilde ortadan kaldıran"(171) Hitler çok etkileyici bir iş yapmıştı. Ne var ki Hitler hayranlığı çabuk bitecekti. Birinci Dünya Savaşı sırasında madalya kazanan Avusturyalı babası Yarbay Otto 1944 yılında Auschwitz'e, Peter'in kendisi de bundan iki ay sonra Saksonya Weissenfels'de(173) OT (Organization Todt)(172) çalışma kampına gönderildi. Pek çoğu iyi birer oyuncuya dönüşüp, "Nazi" rolünü oynadılar. Yarı Yahudi Hans Mühlbacher şöyle yazmıştı: "[Naçiz Reich'ı içinde] Hayatta kalmak ve ihbarcılara kurban gitmemek için kendinizi kurtarmalı be bir başka 'benliğe' sığınmak zorundaydınız. Gerçek benliğiniz ancak gizlice var olabilir ya da güvenilir arkadaşlarınızla konuşurken ortaya çıkabilirdi."(174) Mühlbacher etrafındaki birçok insanı kendini davaya adamış bir Nazi olduğuna inandırmıştı.(175) Ancak bunu başaranların seyrek görülmüş olması da mümkündür.

Bir süre için Wehrmacht *Mischling*'lere ve bazı Yahudilere vatanseverliklerini kanıtlama ve ayrımcılıktan korunma fırsatını tanıdı. Pek çoğu da herhangi bir kısıtlama olmadan askeri görevi kabul etti. Wehrmacht'a kabul edildiklerinde çoğu kendilerini bir yere ait hissetti ve hayatlarının kendi

kontrollerinde olduğunu düşündü. Yarı Yahudi Hans Messinger asker olmanın sivil hayatı boyunca hissettiği "dışlanma" duygusundan kurtulmasına yol açtığını söylüyordu.(176) Aynı üniformayı giyiyor, aynı yemeği yiyor ve "ortak düşmana" karşı savaşıyorlardı. *Untermenschen* (insan altı) olmadıklarını kanıtlama fırsatları vardı. "Orduda görev yapmak;" diyordu Ernst Ludwig, "kendime ve başkalarına bir yarı Yahudi olarak ikinci sınıf olmadığımı kanıtlama imkânını sundu."(177) Yarı Yahudi Otto Lüderitz şöyle diyordu: "Gönüllüydüm. Normal bir Alman olmak, Almanlığımı kanıtlamak istiyordum. Dışarıda kalmak istemiyordum."(178) Lüderitz'in asker olma isteği, oğulları hizmet edebildiği için gurur duyan Yahudi ailesi tarafından da pekiştiriliyordu.(179) Yarı Yahudi Dieter Bergmann, "Orduda 'çocuklardan biri' olmanın ve kabul görmenin elle tutulur rahatlığını hissediyordum"(180) diye yazmıştı. Yarı Yahudi Oberschütze Hugo Freund birliğinde "gerçek bir yoldaşlık" hissettiğini söylemiş, ırk yasaları nedeniyle 1940 yılında ordudan atıldığında silah arkadaşlarıyla kalmayı tercih ettiğini belirtmişti. "Ordu benim ailemdi" diyordu Freund kısaca.(181) Waffen-SS subayı Yahudi Heinz-Günther Löwy özellikle birbirlerinin hayatını defalarca kurtardıkları için adamlarıyla arasında özel bir bağ kurulduğunu iddia ediyordu.(182) Savaş sırasında kendileriyle Ariler arasında bir fark olmadığını görmüşlerdi. Çeyrek Yahudi Fritz Binder şöyle diyordu: "Bugün bile olağanüstü süpermenlerin (*Herrenmenschen*) savaş başladığında altlarına pisledikleri düşünmek beni güldürüyor. Ölüm Yahudileri ve üstün ırkları bir birbirinden ayırmıyordu."(183) Savaş sırasında kendisini etrafındakilerle eşit hissetmişti ve bu kendine verdiği değeri arttırmıştı. Diğer pek çok kişinin deneyimleri de Binder'le benzeşiyordu. Oysa bu eşitlik duygusu ırkları nede-

niyle terfi alamayınca ya da ordudan atılınca solup gidecekti. Bir yandan da Wehrmacht görevleri nedeniyle Gestapo'dan korunduklarını düşünüyorlardı. Ilse Körner merhum kocası yarı Yahudi Teğmen Hans Joachim Körner'le ilgili şunları yazmıştı: "Cesareti ve savaşma isteğiyle sıyrılmak, böylece Nazilerin zulmünden kaçmak istiyordu."(184)

Mischling'lerin Savaştan Sonra Kimlikleriyle Uzlaşmaları

Mischling'lerin çoğu toplumun orta sınıfına mensuptu ve Naziler tarafından *Mischling* olarak damgalandıktan sonra gerileyen statülerinden utanıyorlardı. Wehrmacht'a katılmak bazıları için yitirdikleri prestijlerini geri kazanma fırsatı anlamına geliyordu. Ancak bunun da bir bedeli vardı. Savaş boyunca büyük bir ikilem yaşadılar. Bir yere ait hissetme, kırılan gururlarını onarma, askeri hizmet sayesinde kendilerini ve ailelerini koruma gibi istekleri vardı. Tüm bunları gerçekleştirebilmek içinse Hitler'e hizmet etmeleri gerekiyordu. Yarı Yahudi Gefreiter Richard Riess şöyle diyordu: "Yaptığım şey özünde şahsımın ve ailemin çıkarlarına aykırıydı. Hizmet etmek zorundaydım. Can düşmanıma hizmet etmek zorundaydım. Bunu babama yardım etmek için yaptığımı söyleyerek açıklıyordum. Ancak hiç de rahatlatıcı değildi ve sonunda hizmetimin hiçbir işe yaramadığını gördüm... Her zaman neden bir caniye –kötü kalpli Hitler'e- hizmet ettiğimi sordum kendime."(185) Bu ikilem *Mischling*'ler arasında salgın bir hastalık gibi yayılmıştı.(186) Çoğu bu duyguyu ruhlarının ya da kalplerinin ikiye bölünmesi benzetmesiyle tarif ediyordu. Bir yandan orduda kendilerini güvende hissediyor, diğer yandan da Yahudi ailelerine ihanet ettiklerini düşünüyorlardı. Aileleri Nazi zulmü ile acı çekerken Wehrmacht'ta güven içinde yaşayanlar

suçluluk duyuyordu. Bazıları bu hizmeti Yahudi ailelerini korumak için yaptıklarını söyleyerek açıklıyorlardı. 1940 ve 1941 yıllarında Wehrmacht'tan atılana kadar çoğu aileleri için geçici koruma sağladı. Yarı Yahudi Hans Meissinger şöyle diyor: "Üçüncü Reich ordusunda bir asker olmak tabii ki kendimi kötü hissetmeme yol açıyordu. Bu çelişkili duyguları tamir etmek bugün bile zor. Diğer Almanların yapmak zorunda olduğu şeyi yapıyor olmak annem Rosa'nın etrafında bir kalkan oluşturmamı sağlamıştı. Ordudan atıldığım zaman bu kalkan da bir anda yok oldu."(187) Kendilerini ve ailelerini yapabildikleri her şekilde korumak *Mischling*'lerin insani tepkisiydi. Ancak bunu yaparken pek çoğu korumak istedikleri o insanlara ihanet ettiklerini düşünüyordu. Bunun da ötesinde, Yahudi ataları yüzünden kendilerinden nefret eden Hitler'e hizmet ederek, inançlarına ihanet ettiklerinin farkındaydılar. İçinde bulundukları durum büyük bir paradokstu, ancak gururları diğer herkesle bir olmak için her tür fırsatı değerlendirmeye çalışmalarına neden oluyordu. Pek çoğu yaşadıkları bu ikilemleri o dönemde tam algılayamamıştı. Paradokslar zaman içinde, yaşananların yansımalarıyla netleşti.

Geriye dönüp bakanlar, toplum dışına itilmenin, özellikle Wehrmacht'tan atılmanın Hitler'e daha eleştirel bakmalarına yol açtığını söylediler. Helmut Krüger annesi Yahudi olduğu için şanslı hissediyordu. Çünkü annesi sayesinde durumu daha net algılayabildiğini, Yahudi bir anneye sahip olmadığı takdirde Parti'ye ya da SS'e katılmış olabileceğini düşünüyordu.(188) Eski Alman Şansölyesi, İkinci Dünya Savaşı sırasında Luftwaffe'de üsteğmen olan Helmut Schmidt de, Yahudi büyükbabası olmasaydı Nazilere katılmış olabileceğini söyleyerek Krüger'in sözlerine katılıyordu.(189) Kendilerinin ve ailelerinin maruz kaldığı zulüm yü-

zünden çoğu Nazi rejiminden nefret etmeye başlamıştı. Hans Koref 1936 yılında büyükbabasının Yahudi olduğunu öğrendiğinde rahatsızlık duymuştu. Ancak daha sonra Yahudi kökenleri, kendisini "insan olmayan"(190) şeklinde damgalayan Hitler'den nefret etmesine yardımcı oldu. *Mischling*'lerin büyük çoğunluğu soylarının Yahudilere dayandığını ve bu kökenleri yüzünden zulüm gördüklerini bildiklerinden Hitler'e ve rejimine eleştirel gözle bakabildiler. Ancak birkaçı da kökenlerinde Yahudilik bulunmasaydı Nazilere katılabileceklerini ifade ettiler.(191)

Mischling'lerin diğer *Mischling*'leri bulabilmek gibi ilginç bir hünerleri vardı. Pek çoğu birbirleriyle temas kurmuştu. Bunun nasıl başardıkları sorulduğunda pek çoğu şu yanıtı veriyordu: "Birbirimizin kokusunu alabiliyorduk."(192) *Mischling*'leri bir araya getiren dini inanç, ulus biriliği ya da ortak miras değildi. Bu toplumu oluşturan ortak kaderleriydi. Zamanla benzer özellikler sergilemeye başladılar. Bu davranış değişiklikleri de ancak diğer *Mischling*'lerin fark edebileceği boyutlardaydı.

Bazıları savaş bitene kadar Yahudi kökenleri hakkında bilgi sahibi olmamıştı. Savaşta pek çok madalya alan üsteğmen Heinz Dieckmann'ın büyükbabası savaş bittikten kısa bir süre sonra ona Yahudi olduğunu söyledi. Savaş sırasında onu korumak için bu gerçeği saklamışlardır, ama Müttefiklerin yaklaşımları tamamen farklıydı. Büyükbabası Dieckmann'a "gayrı meşru" bir çocuk olduğunu söylemenin vaktinin geldiğine karar verdi. Ona annesinin bir yarı Yahudi, gerçek babasının da bir Komünist Rus Yahudi olduğunu açıkladı. Nefret ettiğini düşündüğü insanlardan biri olduğunu öğrenmek Dieckmann'a çok ağır gelmişti. Savaşın bitmesinden birkaç ay önce bir el bombasından sıçrayan parça yüzünden sünnet derisi alınmıştı. Gerçeği öğrendikten

sonra sünnetli olduğunu düşünmek de ironik gelmişti ona.(193)

Savaş bittikten sonra Müttefiklerin ve çoğu Yahudi'nin *Mischling* kavramını ve Wehrmacht'ta görev yapan Alman Yahudilerini anlamaları hayli zor oldu. Toplama kamplarından Müttefikler tarafından kurtarılan bazı yarı Yahudiler POW'ler(194) gibi muamele gördüler. Çünkü Müttefikler OT çalışma kamplarını paramiliter örgütler olarak görüyordu, bu durumda *Mischling*'ler de OT "askerleri"(195) olarak algılanıyordu. Sabırsız Müttefik yetkililerine yarı Yahudi'nin ne olduğunu ve yarı Yahudilerin Hitler yüzünden yaşadıklarını açıklamak bir hayli güçtü. Müttefiklerin çoğu sadece Nazi ve Yahudi kavramlarını anladıklarından, arada kalanlar görmezden geliniyordu. Egon Bossart şöyle diyordu: "Onlar için Nazilerden biri değildik, ama Almandık. Her an olabileceklerden korkuyordum."(196) Yarı Yahudi Alfred Bütow kendisini sorguya çeken Amerikalıya eski bir asker ve Yahudi olduğunu söylediğinde sorgu memuru, "Kendi Yahudiliğinize ihanet etmişsiniz" demişti. Bütow umduğu kadar çabuk serbest bırakılmamıştı.(197) Hermman Lange de Rus askerine yarı Yahudi olduğunu, artık askerlik yapmadığını, annesinin ve büyükannesinin toplama kamplarında öldüğünü anlatmakta güçlük çekmişti. Tüm bu açıklamalarla ilgilenmeyen Rus, silahını Bütow'un kafasına dayayıp tetiği çekmişti. Neyse ki silah boştu. Daha sonra başka bir Rus asker Bütow'a yarı Yahudi'nin ne demek olduğunu anlamadığını, bir Almanın ya Yahudi ya da asker olması gerektiğini söylemişti. O günden sonra Lange herkese Yahudi olduğunu söyledi.(198) Lange şanslı olanlardandı. Yarı Yahudi eski asker Karl Helmut Kaiser Rus askerilerine durumunu açıklamaya çalışırken soğukkanlılıkla vurulup öldürülmüştü.(199)

Ordudan atılan Yahudi asker Günther Kallauch evine dönmeye çalışırken yolda toplama kampından kurtulan bir grup kamp tutsağıyla (*KZ Häftlinge*) karşılaştı. Kallauch hayatta kalma mücadelesini anlatıp Yahudi olduğunu söylediği halde, bir Yahudi'nin Wehrmacht üniforması giymesini anlamayan yolcular tarafından acımasızca dövüldü.[200] Yarı Yahudi Helmuth Kopp savaştan sonra Güney Amerika'ya göç etmeye çalıştı. Karşılaştığı herkese Yahudi olduğunu söylüyor, bunu ispatlamak için Shema'yı tekrar ediyordu. Berlin'de Columbia'da bağlantıları bulunan bir hahama giderek yardım talep etmişti. Kopp, hahamın ofisine girdiğinde odada başka Yahudi ve *Mischling*'lerin de bulunduğunu görmüştü. Ona savaş sırasındaki deneyimlerini soran hahama dürüstçe bir Gefreiter olduğunu ve 1941 ile 1944 yılları arasında *Selbstfahrlafette* (kendinden itişli top) kullandığını anlatmıştı.[201] Çok şaşıran haham, bu kadar uzun bir sürede mutlaka Yahudileri de öldürmüş olması gerektiğini söylemişti. Kopp hahamın tepkisini şöyle anlatıyor: "Bu haham tam bir fanatikti. Onun için Yahudi'den çok bir goydum. Tek umursadığı tam Yahudiler ya da dindar Yahudilerdi. Onu Yahudi öldürmediğim konusunda bir türlü ikna edemedim. 'Orduda görev yapmaya başladığım anda birdenbire Yahudilerden nefret etmeye başladığımımı sanıyorsunuz', dedim ve orayı terk ettim."[202] Kopp'un karşılaştığı haham da genel bir görüşü paylaşan pek çok kişiden biriydi: Bütün Wehrmacht askerleri Nazi'dir ve "Yahudi katilidir".[203] Tarihsel olarak bu yanlış bir düşüncedir. Kopp'un anlattıkları hahamın savaşta olan bitenler hakkındaki görüşlerinin tam aksiydi. Buna rağmen, hahamın Alman askerleri hakkındaki fikirlerini değiştirmek mümkün değildi. Kopp için yardım almak üzere Yahudilere başvurmak aşağılayıcı bir hal almıştı. Yahudilerin kendi durumunu kolay kolay anlamayacağını

ve Alaha'ya rağmen gerçek bir Yahudi olarak kabul edilmeyeceğini çabuk kavramıştı. Yahudi teşkilatları Alfred Bütow'a yardım etmeyi reddettiği için yarı Yahudi eski asker din değiştirerek Hıristiyan olmuştu.[204]

Bazı yarı Yahudiler Müttefikleri kendi zor durumları hakkında ikna etmek konusunda daha başarılıydı. Eski Unterofizzier Karl-Arnd Techel tutsak edildiği kamptaki durumunu Müttefik yetkililerine açıkladığında serbest bırakılarak evine gönderilmişti.[205] Savaştan birkaç yıl sonra pek çok yarı Yahudi, Müttefiklerden ve Almanya'da kurulan bazı ajanslardan (örneğin Bavyera Eyaleti Tazminat Ofisi)[206] Nazi zulmüne maruz bırakıldıklarına dair mektuplar aldı.[207] Bazıları kendilerine ve ailelerine karşı işlenen suçlar için tazminat aldı.[208]

Mischling akrabalarını reddeden Ari aileler savaştan sonra bununla yüzleşmek zorunda kaldılar. Bir anda çoğu Alman Hitler'i ve yaptıklarını desteklemediğini iddia etmeye başlamıştı. Müttefikler bu iddialara ancak bir Yahudi tarafından da desteklendiğinde inanıyorlardı. Müttefikler zaman içinde *Mischling*'leri de Yahudi olarak görmeye başladıklarından *Mischling* akrabaların önemi artmıştı. Heind Puppe şöyle yazmıştı: "Ailemin Ari kanadı Üçüncü Reich döneminde beni dışlamıştı, ama bin yıllık Reich'ın çöküşünden sonra benimle görüşmek için pek hevesliydiler. 'Tüh, ufak bir hata yaptık. Sevgili Heinz, bizi affet, olanları unutalım'. Hiçbir şeyi unutmadım ve affetmedim. Yaşadığım hiçbir şey beni bırakıp gitmeyecek... Hafızamı kesip atamam ki."[209] Puppe'nin Ari akrabalarıyla yaşadığı deneyim genele yayılmıştı. Bu çalışma sırasında savaştan sonra pek çok *Mischling*'in Ari akrabalarına yardım etmediği görüldü. Pişmanlıklarını inandırıcı bulmadıkları fırsatçı Ari akrabaları hakkında aşağılayıcı fikirlere sahiptiler.

Mischling'lerin çoğunun Hitler'den önce Yahudilikle bir bağı yoktu ve savaştan sonra da Yahudi akrabaları onlara sahip çıkmamıştı. Buna rağmen 1945 yılından sonra pek çoğu Yahudi kökenlerini yeniden keşfetmeye çabaladı. Savaştan sonra Yahudilikle ilgili okumalar yapmaya, İsrail'e gitmeye ve Yahudi atalarını araştırmaya başladılar. Kitaplık raflarında Yahudiler, Yahudi felsefesi, İsrail ve Yahudilikle ilgili kitaplar sıralanıyor, evlerinde bir yerde bir menora(210) bulunuyordu.(211) Yahudi miraslarıyla gurur duymaya başlayanlar İsrail'deki kökten dinci akımları da Nazizm 'e benzeterek reddediyorlardı.(212) Bazıları da sünnet olup Yahudi dinini benimsediler.(213)

Bazı *Mischling*'lerin ailelerinin Yahudi mirasına gösterdikleri ilgi kendilerinden bile fazlaydı. Sayısız çocuk ve torun İsrail'e giderek Yahudilikle ilgili çalışmalar yaptı, hatta İbranice öğrendi. Yarı Yahudi Werner Eisner'in oğlu Mijail (Michael), İsrail'e göç etmekle kalmayıp İsrail ordusuna katıldı.(214) Annesi Yahudi olmadığı gibi bir SS görevlisinin kızı olduğundan din değiştirmesi gerekliydi.(215)

İsrail, Hitler döneminde yaşadıkları acıların üstesinden gelmeye çalışan birçok *Mischling*'e yardım etti. Onlar İçin İsrail'in askeri başarıları korkak Yahudi tiplemesini çürütüyordu.(216) *Mischling*'ler kendilerini ve vatanseverliklerini kabul edecek bir ülke arayışındaydılar. Bazıları eski Alman gururlarını ve askeri değerlerini İsrail'e yönlendirdiler. Wehrmacht'ta görev yapan birkaç *Mischling* ve Yahudi 1945 sonrasında İsrail'e giderek İsrail Bağımsızlık Savaşı'nda ve daha sonraki çatışmalarda yer aldılar.(217)

Bazıları İsrail ve Birleşik Devletlerdeki akrabalarıyla temasa geçmeye çalıştı. Wehrmacht'ta yer aldıkları ve Hitler'e hizmet ettikleri gerekçesiyle reddedilenler oldu. Helmuth Kopp yaşadıklarını şöyle açıklıyor: "Almanya'yı terk

edemiyordum. Param yoktu. Annemi ve babamı kaybetmiştim. Hitler'in ordusundan yer almak istemezdim, ama buna mecburdum. Şimdi akrabalarım bana Yahudi Nazi diyorlar. Benimle hiçbir bağlantıları olmasın istiyorlar."(218) *Mischling* ve "gizli" Yahudilerin Wehrmacht tarafından silah altına alındıklarına dair söyledikleri çoğu zaman kulak arkası edildi. Dindar bir ailede yetişen Karl-Heinz Löwy Yahudi olduğunu gizliyordu. Waffen-SS'e alındı ve bir Sturmmann(219) olarak görev yaptı (Werner Grenacher takma adıyla). Savaştan sağ kurtulmasının Tanrı'nın ihsanı(220) olduğunu hissettiğini söyleyen Löwy, onu anlamayan ve çektiklerini anlama konusunda isteksiz olan Yahudiler'den yakınıyordu. Bağlantıya geçmeye çalıştığı Yahudi akrabalarının kendisini reddettiklerini iddia ediyordu.(221)

Yahudi akrabaları ve dinin diğer mensupları tarafından dışlandıklarını iddia eden *Mischling* sayısı az değildi. Savaştan sonra akrabalarıyla bağlantı kurmak isteyip ters tepkiler alanlar çoğunluğu oluşturuyordu. Yarı Yahudi Anton D. Mannheim sinagogunda dua ederken Wehrmacht hizmetini öğrenen Yahudiler tarafından dışarı atılmıştı. Aşırı dinci Yahudilerin uçlardaki inançlarına gönderme yapan çeyrek Yahudi Karl Partsch şöyle diyordu: "Bazı Yahudiler Naziler kadar kötüdür."(222) *Mischling*'ler ve karma evlilikler yapan Yahudiler Ortodoks Yahudilerin kendilerine karşı önyargılı olduklarını hissediyordu. Frankfurt'un önde gelen bankerlerinden olan yüzde 37.5 Yahudi Michale Hauck akademik dünyadaki Yahudilerin *Mischling*'leri sevmediğini söylüyordu: "Kendi gruplarından olmayanlardan hoşlanmıyorlar. Bizi tarihten dışlıyorlar. Onlar için biz toplum dışına atılmalıyız."(223) Savaştan sonra Adolf Blum ve karısı Lenni Frankfurt tren istasyonunda şehrin hahamıyla karşılaştılar. Lenni hahama savaştan sağ kurtulmasını Wehr-

macht askeri olan Ari kocası Adolf'un kendisiyle evli kalmasına borçlu olduğunu söyledi. Haham da Yahudi olmayan biriyle evlendiği için günahkâr sayıldığını söyleyerek çifti istasyonda öylece bırakıp gitti.(224) Bu tür deneyimler yarı Yahudi Walter Schönwlad'ın şu sözlerini anlamamızı kolaylaştırıyor: "Bir Yahudi sadece dindir, onun dışında her şey Hitler, onun dışında her şey ırkçılık." Schönwald'a göre İsrail'in de kendi "ırk yasaları" vardı, zira dini mahkemeler Yahudilerle Yahudi olmayanların evliklilerini onaylamıyor, reformist ve Muhafazakâr hareketleri tanımıyorlardı.(225) Karma evliliklerden doğan *Mischling*'lere zulmeden Naziler gibi, bu evlilikleri lanetleyen dindar Yahudiler de ayrımcılık yapıyordu. Pek çok *Mischling*, kendi varlıklarının soykırımın etkisini hafiflettiğini kabul ediyordu. Karma evlilikler yapan Yahudileri ve bu evliliklerden doğan çocukları katletmek Naziler için daha zor olmuştu.

Dindar Yahudilerle yaşadıkları sorunlar nedeniyle *Mischling*'ler Ortodoks Yahudileri antisemitizmin sorumlusu olarak görüyorlardı. Çeyrek Yahudi Fritz Binder'e göre "gerçeği" sadece kendilerinin bulduğunu iddia eden ve kendi yaşam tarzlarının en doğrusu olduğunu söyleyen Yahudiler "Naziler kadar kötüydü."(226) Yarı Yahudi Bergmann şöyle diyordu: "Dindar Yahudilerin her gün dua edip kendilerini diğerlerinden biri olarak yaratmadığı için Tanrı'ya şükretmeleri midemi bulandırıyor."(227) Yahudi Oppenheim ailesinin soyundan gelen yüzbaşı ve Stauffenberg'in(229) yaveri çeyrek Yahudi Horst von Oppenfeld, Ortodoks Yahudilerin karşılaştıkları sorunların nedeni olarak asimile olmamalarını gösteriyordu: "Onların sorunu, diğerlerinden farklı olmayı istemeleri."(230) Sonuç olarak pek çok *Mischling* dindar Yahudilerden uzak durmayı tercih ediyordu.

Mischling'ler 1945 yılından sonra yaşadıkları acı deneyimleri geride bırakarak normal hayatlarına dönmeye çalıştılar. *Mischling* sözcüğünden nefret etseler de, Nazilerin ortaya koyduğu tiplemeye uymadıklarını ispat etmek için gizliden gizliye ellerinden geleni yapmaya devam ettiler. Çoğu savaştan sonra kendi alanlarında en iyi olmaya gayret etti ve bunu başardı. *Mischling* olmadıklarını vurgulamaya çalıştılar. Yine de geçmişten söz ederken, *Webfehler* (atalarına ilişkin sorunlar)(231) ya da *falscher Makel* (yanlış leke)(232) konularını tarif ederken bu sözcüğü kullanmaya devam ettiler. Kimlikleriyle uzlaştıklarını göstermek için "ırksal durumlarını" gün ışığına çıkardılar. O dönemde Berlin'de popüler olan "*Mampe* Yarı yarıya"(233) sözcüğünü kendileri için kullanmaya başladılar. Bu çalışma kapsamında yapılan mülakatlara kadar kendi deneyimleri hakkında hiç konuşmamış olanların sayısı hayli fazlaydı. Pek çoğu hâlâ kimlik sorunları yaşıyor ve nereye ait hissettiklerini bilmiyor. Nazizm döneminde yaşadıkları deneyimler hayatları boyunca hissettikleri güvensizliğin kaynağı olmuş durumda. Örneğin Hans Günzel savaştan sonra evlendiği ilk karısına, gerçeği bildiği takdirde kendisiyle evlenmeyeceğinden korkarak Yahudi değil İtalyan kökenli olduğunu söylemişti.(234) Savaşın bitiminde bile korkularından kurtulamayan Reinhard Krackow da, nişanlısı Edith'e çeyrek Yahudi olduğunu bile bile kendisiyle evlenip evlenmeyeceğini sormuştu. Evliliği elli yıldan uzun süren Krackow, çocuklarına Yahudi atalarından hiç söz etmemişti.(235) Özellikle Viyana'da yaşayan çok sayıda *Mischling* geçmişleri hakkında aileleriyle bile konuşmadıklarını söyleyerek bir yabancıya mülakat vermeyi reddetti. Bazıları hâlâ "kısmen" Yahudi oldukları öğrenildiği takdirde toplumdan dışlanmaktan korkuyordu. Rusya cephesinde savaşan Obergefreiter Joachim

Zelter'in oğlu Rolf Zelter babasının yüzde 75 Yahudi olduğunu savaştan sonra öğrenmişti. Annesiyle yüzleştiğinde kadın ona çocuklarının bunu bilmemesi gerektiğini, bunun ancak çok büyük sorunlara yol açacağını söyledi. Bu çalışmada incelenen pek çok aile gibi Zelter ailesi için de Yahudi kökenler gizlenmeli ve unutulmalıydı.(236)

Münih'te yarı Yahudi Heinrich Hamberger(237) ile konuştuktan sonra kız arkadaşı akşam gideceği yere beni de götürmesini önerdi. Hamberger onu susturmaya çalışsa da kadın, "Genç Amerikalının ilgisini çekecektir" diyerek ısrar etti. Ayda bir ordudan arkadaşlarıyla bir barda buluştuklarından söz etti.(238) Konuyu tartıştıktan sonra iki koşulu kabul edersem kendisiyle gidebileceğimi söyledi: Hiçbir koşulda Yahudi geçmişinden söz etmeyecektim ve yaptığım araştırmanın konusunun Wehrmacht'ta savaşan *Mischling*'ler olduğunu söylemeyecektim. Kabul ettim.

Birkaç saat sonra bara girdik. Bizi yüksek bir ses ve burun deliklerimizi dolduran duman karşıladı. Şarkı söyleyen, içen ve savaş anılarından söz eden bu yaşlı adamların arasında oturmak tuhaf hissetmeme yol açıyordu. Aradan geçen yılların eriyip gittiğini ve bu adamların "eski güzel günlere" döndüğünü görüyor gibiydim. Bir süre sonra Hamberger beni yalnız bıraktı. Eski komutanlarından biriyle konuşmaya başladım. Wehrmacht'ın ne kadar onurlu olduğu konusunda beni etkilemeye çalışıyordu. Sadece dinliyordum. Konuşurken, çalışmalarım sırasında Wehrmacht'ta savaşan Yahudiler ve Yahudi kökenli kişilere rastladığımı söyleyip bununla ilgili bir şey duyup duymadığını sordum. Komutan etrafına baktı, odanın diğer ucundaki Hamberger'i işaret ederek yaşlı ve yaralı kafasını salladı. Kaba sesini alçaltarak, Hamberger'e söyleme, ama onun Yahudi olduğunu biliyoruz" dedi. Şaşırmış gibi yaptım ve söylememeye söz

verdim. Bu olay *Mischling*'lerin "Yahudilikleri" ve "Yahudi" olarak damgalanmakla ilgili yaşadıkları genel güvensizliği çok güzel yansıtıyordu.

Hamberger'in silah arkadaşları aslında onun Yahudi olmasını umursamıyorlardı. Yaşlı adamlar için o sadece birliğin bir üyesi, eski bir silah arkadaşıydı. Bu da güçlü dostluk bağları kurulmasına yol açmıştı. Wehrmacht askerleri için, birlik arkadaşlarının Ari ya da *Mischling* olmaları fark yaratmıyordu. Bu gerçek, zaman içinde *Mischling*'lerin kendilerine ve orduda geçirdikleri döneme bakış açılarını büyük ölçüde etkiledi. Arkadaşlarının "sorunlu durumlarını" bilip bilmediklerine önem vermeden kendilerini yakınları arasında hissetmeye, dış koşulları hesaba katmadan sadık bir grup içinde bulunduklarını düşünmeye başladılar. Bu tür bir bağ, birlikte savaşan kişiler arasında sıkça görülen bir yakınlık olsa da, yıllarca zulüm gören *Mischling*'ler için özellikle arzu edilen ve hoş karşılanan bir ilişkiydi.

Nazi yasalarına göre bir insanın yüzde 25 ya da yüzde 50 Yahudi olması durumunda *Mischling* sayıldığını söylemek bu insanların yaşadıkları sorunları açıklamak için yeterli değildir. Yaşamları belirsizlik içinde geçmiş ve farklı oldukları için acı çekmişlerdi. Büyük çoğunluğu hâlâ kendilerini nasıl tanımlayacaklarını bilmiyorlardı. Onlar birincil olarak Almanlar mı, Yahudiler mi? Canilerin suçuna mı ortaklar, yoksa kurban mı sayılmaları gerek? Geçmişte de günümüzde de bir *Mischling*'in kim olduğuna dair bir uzlaşmaya varmak zorunda hissetmiştir. *Mischling* olmak Nazi yasaları uyarınca belli bir yüzdede Yahudi kanı taşımaktan öte bir durumdu. Onlar için bir kâbus, bugün bile varlığını sürdüren bir kimlik belirsizliği kabusuydu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Asimilasyon ve Alman Ordusunda Yahudiler

Wehrmacht'ta görev yapan *Mischling*'lerin gerçek sayısını tespit etmek çok zor bir iş olmasına rağmen, bu sayının en az 150,000 olduğunu tahmin ediyorum. Bu bölümde yer alan tablolarda gösterildiği gibi, elimizde bulunan veriler değişkenlik gösteriyor. Gelecekte daha kesin sonuçlara ulaşabileceğimiz ölçüm yöntemleri geliştirecek akademisyenler yetişeceğini umuyorum. Bu tür çabaların hepsinin bizi benzer sonuca getireceğini düşünüyorum: Wehrmacht'ta görev alan *Mischling*'lerin sayısı, tahmin edilenlerden çok daha fazlaydı. Bu gerçeği daha iyi anlamak için, Hitler'in iktidara gelişinden neredeyse iki yüz yıl Almanya ve Avusturya'da başlayan asimilasyona göz atmak gerekir.(1) Alman Yahudilerinin asimilasyonu o kadar başarılı olmuştur ki, bazı tarihçilere göre 1933 yılına gelindiğinde Yahudi'den çok birer Alman haline gelmişlerdir.(2) Örneğin 1936'da hazırlanan bir Gestapo raporuna göre Siyonist grupta yer alamayan Yahudiler, özellikle asimilasyon taraftarları, "Almanlardan bile daha Almandı".(3) Alman Yahudilerinin nesiller süren asimilasyon çabaları ırklar arası evliliklere ve melez nesillerin doğumuna yol açmıştı. Bu duruma o kadar sık rastlanıyordu ki, Naziler çıkabilmek için tatmin edici bir yöntem bulmayı başaramadılar.

Almanya ve Avusturya'da Yahudi Asimilasyonu

Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda yaşayan yaklaşık yetmiş bin Yahudi 1800 ve 1900 yılları arasında Hıristiyanlığı benimsedi.[4] Bu rakama Yahudi dinini bıraktığı halde başka bir din benimsemeyenler dahil edilmemiştir.[5] Filozof Moses Mendelssohn'dan üç nesil sonra yaşayan, ünlü asimilasyon taraftarı Ruth Gray 1871 yılında şöyle yazmıştı: "Alman Yahudileri, konuşma, görünüş ve kültür bakımından Alman haline geldikleri gibi, vatanseverlikleriyle de Alman oldular." 1890'da dilbilimci Heymann Steinthal, "Bugün ancak iyi bir Alman olursak iyi bir Yahudi oluruz, ancak iyi bir Yahudi olursak iyi bir Alman oluruz...Peygamberlerle beraber, Lessing, Herder, Kant, Fichte, Schiller ve Goethe ve iki Humboldt içimizdeki heyecanı körüklüyor. Bu insanlar başka hiçbir toplumun içinden çıkamazlardı."[6] Kimi Yahudiler için Alman toplumuyla asimile olmak "iyi bir Yahudi" olma kavramıyla bütünüyle tutarlıydı. Yahudi dinini bırakma gereği hissetmediler çünkü hem Alman hem Yahudi olmakta bir çelişki görmüyorlardı. Büyük bir kısmı içinse, "üstün vatanseverlik"leri[7] ve Alman olarak kabul edilme istekleri, Steinthal'ın iyi Yahudiler iyi Almanlar olur görüşüne rağmen, dinlerini bırakmalarına yol açtı.

Ondokuzuncu yüzyıl biterken din değiştirme oranları arttı (bakınız tablo 1).[8] 1880 ve 1920 yılları arasında yaklaşık 29,000 Yahudi Hıristiyanlığa geçti (yılda yaklaşık 725 kişi).[9] Aynı dönemde Viyana'da da yılda 500 ile 700 arasında Yahudi din değiştirmişti. Sosyolog Arthur Ruppin'e[10] göre, 1868 ile 1929 yılları arasında Viyana'da 28,777 Yahudi, Yahudi olmayan kişilerle evlenmek için dinini terk etti.[11] Din değiştirme veya dinden ayrılma oranı Avrupa'nın hiçbir şehrinde Viyana kadar yüksek değildi (bakınız tablo

1).[12] Din değiştirenlerin çoğu genç Yahudilerdi. Çocuklarının Yahudilere düşman bir toplumun içinde kabul görmelerini kolaylaştırmak için onları vaftiz ettiren ebeveynler de vardı.[13]

Alman Yahudilerin bir kısmı ayrılıkçı[14] diye anılan bir gruptu. Ayrılıkçılar başka bir dini benimsemeden Yahudi inancını terk etmişlerdi.[15] Demografi uzmanı Felix Theilhaber 1911 yılında, din değiştirme, evlilik dini bırakma gibi sebeplerin etkisiyle 2000 yılında Almanya'da hiç Yahudi kalmayacağını öngörmüştü: "Çağdaş Yahudiler, artık neden Yahudi kalmaları gerektiğini bilmiyorlar" diyordu.[16]

Bazı Yahudiler saygı, istedikleri kişiyle evlenebilme özgürlüğü, daha iyi sosyal konum ve iyi bir iş sahibi olma arzusuyla din değiştirmişti. Baskın din Hıristiyanlıktı, bu nedenle iyi birer Alman olmak isteyen Yahudiler bu dini benimsediler.[17] Hıristiyan-Alman toplumu da onları kabullenmeye istekliydi. Gazeteci Sebastian Haffner şu noktayı belirtiyor: "Dini antisemitizm Yahudilerin yok edilmelerine değil din değiştirmelerine odaklanıyordu. Vaftiz edildiklerinde her şey yoluna girmiş demekti."[18] Almanya'da Hıristiyanlar Yahudilerin din değiştirmesini sağlamak için örgütler kurmuşlardı.[19] Oysa Theilhaber'in dediğine göre, Hıristiyanlığın çekiciliğine kapılarak dinini değiştiren Yahudilerin sayısı çok azdı. Din değiştirmenin temel amacı asimilasyondu. Örneğin ünlü Alman Yahudi şair ve yazar Heinrich Heine din değiştirdiğinde "Avrupa kültürüne giriş bileti" aldığını ifade etmişti. [20]

Bazı Yahudiler bu inancı bir adım ileri götürerek bir Ari ile evlenmenin Yahudi Almanı daha fazla Alman yapacağını öne sürmüştü. Yüzde 37,5 Yahudi olan Michael Hauck'un Yahudi büyükbabası Henry Oswalt, kızının bir Yahudi ile evlenmesini yasaklamıştı. O da bu yasağa uydu.

Tablo 1. Almanya ve Avusturya Yahudileri Arasındaki Muhalif ve Dönmeler

Yıl	**Yer**	**Sayı**	**Kaynak**
Muhalif			
1868-1929	Viyana	28.777	Ruppin, Modern World,s.332
1873-1908	Berlin	2.209	Theilhaber, Untergang, s.96
1873-1922	Berlin	4.953	Behr, s.98
1912-1923	Viyana	10.429	Behr, s.98
1924-1925	Viyana	1.698	Grunwald, s.527
1919-1937	Viyana	17.000	Meyer, German-Jewish History, cilt. 4; Barkai, s.33; Robertson, s.386
Dönmeler	Berlin	1.582	Lowenstein, s.120
1770-1830	Almanya	5.200	Lea, s.31
1800-1847	Almanya	22.520	Gay, s.31
1800-1900	Almanya	11.000	Deut.jüd. 1871-1918, s.20
1800-1870	Prusya	2.200	Fischer, s.138
1822-1840	Prusya	396	Behr, s.104
1825	Prusya	400	Behr, s.104
1828	Prusya	356	Behr, s.104
1831	Prusya	391	Behr, s.104
1834	Prusya	345	Behr, s.104
1837	Prusya	312	Behr, s.104
1840	Viyana	110 Serbest düşünenler dahil	Frankel and Zipperstein, s.237; Rozenblit, s.237
1880-1928	Prusya	18.705	Behr, s.105
1880-1910	Almanya	12.000	Gay, s.202
1880-1919	Almanya	25.000	Deut.jüd. 1871-1918, s.20-21
1886-1889	Viyana	165	Ruppin, Jews of Today, s.165
1900-1903	Avusturya	2.700	Ruppin, Jews of Today, s.186
1880-1925	Almanya	22.695	Ruppin, Modern Jews, s.330
1900	Viyana	599	Frankel and Zipperstein, s.237; Rozenblit, s.237
1901-1905	Viyana	3.543 Serbest düşünenler dahil	Ruppin, Jews of Today, s.190
1911-1925	Almanya	5.775	Marcus, s.246
1910	Viyana	512	Oxaal, "Jews of Vienna," s.32
1912-1923	Viyana	10.429	Behr, s.98

Bakınız Ivar Oxaal, "The Jews of Young Hitler's Vienna," in Jews, Antisemitism, and Culturein Vienna, ed. Gerhard Botz, Ivar Oxaal, and Michael Pollak (New York, 1987),

Annesi Heinrich Heine'nin kuzeni olan büyükbaba ailesinin daha fazla Almanlaşarak toplum tarafından kabul görmesini istiyordu. Yıllardır onları izleyen damga yüzünden yorgun düşmüştü ve "gettodan kurtulmayı"(21) her şeyden çok istiyordu. Tarihçi Dietz Bering'e göre, "Alman Yahudiler çoğunluk tarafından kabul edilmek için çabalayan azınlıktı."(22) Bir Yahudinin baskın Alman toplumuna kabul edilmesinin en hızlı yöntemi Yahudi olmayan biriyle evlenmekti. Theilhaber'e göre bu evlilikler Alman Yahudi nüfusunun sonunu hazırladı,(23) Alman Yahudilerinin "ırk bilincini" yitirdiklerini ortaya koyuyorlardı.(24)

Bu birleşmelerin doğal sonucu Almanya ve Avusturya'da dünyaya gelen kısmi Yahudi çocuklardı. Almanya'daki karma evlilik ve din değiştirme oranlarının sürekli yükselişine bakıldığında ve yüzyılın başında Almanya'da doğum oranının tüm kuzeybatı ve orta Avrupa'dan yüksek olduğu gerçeği göz önüne alındığında, bu evliliklerden onbinlerce çocuğun doğduğu sonucuna varılır.(25) Theilhaber'in öngörülerini haklı çıkarır şekilde, Birinci Dünya Savaşı öncesinde evlilik yapan Alman Yahudilerin yüzde 30'undan fazlası Yahudi olmayan kişilerle evlenmişti.(26) 1901 ve 1929 yılları arasında Almanya'da 36,000 karma evlilik gerçekleşti.(27) Sadece Viyana'da(28) 1919 ve 1937 yılları arasında karma evlilik sayısı büyük olasılıkla 17,000'e(29) yakındı.(30) Bu sayıya göre, Avusturya'da yılda ortalama 895 karma evlilik gerçekleşiyordu.(31) Ortalamaya bakarak, 1901 ve 1929 yılları arasında Avusturya'da 25,000 karma evliliğin gerçekleştiğini varsayabiliriz.(32) O dönemde ortalama bir ailenin iki ya da üç çocuğu olduğu düşünülürse, Almanya ve Avusturya'daki 61,000 birliktelikten yaklaşık 122,000 yarı Yahudi çocuğun doğduğu söylenebilir (bakınız tablo 2).(33) 1900 ve 1929 yılları arasındaki

karma evlilikler Hitler iktidarı dönemimde askerlik çağında olan yarı Yahudilerin çoğunluğunun dünyaya gelmesine yol açtı.(34)

1870 ile 1900 yılları arasında Almanya'da 20,000 karma evliliğin gerçekleştiği tahmin edilebilir.(35) Sadece Prusya'da 1875 ile 1900 yılları arasında 8000 karma evlilik yapılmıştı.(36) Avusturya içinse 1870 ve 1900 yılları arasında yapılan karma evlilik sayısı tahminlere göre 3,000'di.(37) Ortalama Alman ailesine bakıldığında, Almanya ve Avusturya'da gerçekleşen toplam 23,000 evlilikten 46,000 ila 69,000 arasında yarı Yahudi çocuk doğmuş olmalı.(38) 1929 yılına gelindiğinde bu yarı Yahudilerden 92,000(39) ila 197,000 arasında çeyrek Yahudi dünyaya gelmiş olması mümkün (bakınız tablo 2 ve 3). Burada yarı Yahudilerin Yahudi olmayanlar da evlendiği varsayılmıştır. 1870 ile 1900 yılları arasında gerçekleşen karma evlilikler de Üçüncü Reich döneminde askerlik çağında olan çeyrek Yahudilerin çoğunun doğumuna neden olmuştu.

Almanya ve Avusturya'daki kayıt yöntemleri nedeniyle Hitler'in iktidarı döneminde yaşayan *Mischling*'lerin sayısı eksik tutulmuştur. Gerçekleşen evliliklerin sadece Katolik ya da Protestan şeklinde kaydedilmeleri nedeniyle sosyologların diğer eşin önceden Yahudi olup olmadığını bilmeleri mümkün değildir. Başka bir deyişle, Naziler karma evliliklerden doğan çocukları *Mischling* diye tanımlasalar da, sadece kaydı tutulan karma evlilikler Hıristiyanlarla evlenen din değiştirmiş Yahudileri kapsamaz. Şunu söylemek yeterli olacaktır ki, 1933 yılına gelindiğinde Almanya ve Avusturya'da kendilerini Yahudi diye tanımlamadıkları halde, onlarca yıldır gerçekleşen karma evlilikler ve din değiştirmeler sonucunda doğduklarından Yahudi kökenlere sahip onbinlerce insan yaşıyordu.

Naziler iktidara geldiğinde, yıllarca süren asimilasyonun yarattığını düşündükleri sorunları çözmeye çalıştılar. Almanya'ya ne kadar sadık olduklarının önemi yoktu, Yahudiler ve *Mischling*'ler artık Alman kabul edilmiyordu. Onları ya da atalarının asimilasyonu artık saygı görmüyordu. Hitler için asimilasyonun her şekli, toplumun yok edilmesine yönelik uzun vadeli bir senaryonun parçasıydı.

Hitler, asimile olmuş Yahudilerin kimlikleri saklı kaldığı için en büyük tehlike olduklarını iddia ediyordu.(40) Arilerle evlenerek soyun saflığını bozuyorlardı.(41) *Mein Kamph*'da Yahudilerin *Volk*'u "kirlettiğini" söylüyordu: "Bu siyah parazitler sistematik bir şekilde deneyimsiz sarışın kızlarımızı kirletiyorlar, böylece bir daha yerine koyamayacağımız bir şeyi yok ediyorlar."(42) Yahudi *bakterinin* Ari kadınları etkileyerek saf Ari ırkı doğurmalarını engellemesinden korkuyordu. Bu cinsel istismarı sona erdirme konusunda kararlıydı.

Asimilasyonu tersine çevirmek zordu. Alman Yahudilerin ve *Mischling*'lerin çoğu Ari Almanlar gibi görünüyor, davranıyor ve giyiniyordu. Yahudilerin çoğu isimlerini değiştirmekle yetinmemiş, baskın kültürden gelen insanlarla evlenmiş, baskın dini benimsemişlerdi. Bu Yahudileri ve onların *Mischling* çocuklarını belirlemek hayli güçtü. Bazı Almanlar Yahudi kökenlerinin farkında ancak, 1933 sonrasında vardılar. Ruppin bu durumu 1939 yılında şöyle anlatmıştı:

Bir Yahudi, şayet tarafsızsa, kimliğini kendi çocuklarından bile saklama eğilimindeydi. Bu insanlar, daha çok çocukları, Yahudilikle tüm bağlarını koparmışlardı. Genelde kendi Yahudiliklerinin bile farkında olmadan diğerleriyle özgürce evleniyorlardı. Bu yüzden 1933 yılında resmen başlayan "Yahudi büyükanne" avı büyük sürprizlere neden olmuştu. (43)

Tablo 2. Almanya ve Avusturya'da Milletler Arası Evlilik

				YARI YAHUDİ ÇOCUKLARIN TAHMİN SAYISI				ÇEYREK YAHUDİ ÇOCUKLARIN TAHMİN SAYISI			
Yıl	Yer	Sayı	Kaynak	Theilhaber (1.4)[b]	Lenz (2-3)	Rigg (2.8)[4]	Deniz Kuvvetleri İstihbaratı	Theilhaber (1.4)	Lenz (2-3)	Rigg (2.6)[e]	Deniz Kuvvetleri İstihbaratı
1874-1900	Prusya	8.091	Meiring,s.91	11,327	16.182-24.275	22.655	23.949	15.858	32.364-72.819	58.903	70.889
1875-1908	Prusya	7.270	Theilhaber, Untergang, s.103-4	10.178	14.540-21.810	20.356	21.519	14.249	29.080-65.430	52.926	63.696
1876-1900	Prusya	7.184	Behr, s.112	10.940	15.628-23.442	21.879	23.129	15.316	31.256-70.326	56.885	68.462
1876-1900	Bavaria	502	Behr, s.112	703	1.004-1.506	1.406	1.486	984	2.008-4.518	3.656	4.399
1870-1930	Almanya	50.000	Meyer, Germany Jewish History; Barkai,s.252	70.000	100.000-150.000	140.000	148.000	N/A	2.008-4.518	3.656	4.399
1881	Avusturya	51	Cohen, Jewish Life s.304	71	102-153	143	151	99	204-459	372	447
1881-1906	Avusturya	2.488	Ruppin, Jews of Today s.166	3.483	4.976-7.464	6.966	7.364	4.876	9.952-22.392	18.112	21.797
1881-1907	Viyana	1.824	Ruppin, Jews of Today s.167	2.554	3.648-5.472	5.107	5.399	3.576	7.296-16.416	13.278	15.981
1900-1908	Almanya	7.088	Theilhaber, Untergang, s.104	9.923	14.176-21.264	19.846	20.980	N/A			
1901-1908	Almanya	6.222	Ruppin, Jews of Today s.165	8.711	12.444-18.666	17.422	18.417	N/A			
1901-1924	Prusya	21.694	Behr, s.112	30.372	43.388-65.082	60.743	64.214	N/A			
1901-1924	Bavaria	1.575	Behr, s.112	2.205	3.150-4.725	4.410	4.662	N/A			
1901-1933	Almanya	42.326	Meiring, s.91	59.256	84.652-126.978	118.513	125.285	N/A			
1902-1914	Almanya	14.644	Kahn, Der Jude, Jahr I 1916-1917, s.856	20.502	29.288-43.932	41.003	43.346	N/A			
1900-1927	Almanya	33.800	Bienenfeld, s99	47.320	67.600-101.400	94.640	100.048	N/A			
1901-1925	Almanya	30.171	Behr, s.112	42.239	60.342-90.513	84.479	89.306	N/A			
1901-1929	Almanya	36.257	Berman, s.123	50.760	72.514-108.771	101.520	107.321	N/A			
1901-1930	Almanya	36.168	Noakes, "Nazi Policy",s.291	50.635	72.336-108.504	101.270	107.057	N/A			

1906-1930	Almanya	33.000	Marcus, s.246	46.200	66.000-99.000	92.400	97.680
1909	Viyana	216	Cohen, Jewish Life s.304	302	432-648	605	639
1910	Viyana	155	Oxaal, Jews of Viyana s.33	217	310-465	434	459
1914	Avusturya	212	Bloch and Taubes s.304	297	424-636	594	628
1914-1918	Prusya	4.000	Deut.jüd.III, s.19-20	5.600	8.000-12.000	11.200	11.840
1919-1937	Viyana	17.000	Meyer, German-Jewish history Barkai, s.33	23.800	34.000-51.000	47.600	50.320
1926-1929	Avusturya	1.667	Bloch and Taubes, s.10	2.334	3.334-5.001	4.668	4.934
1921-1930	Almanya	15.288	Noakes, "Nazi Policy s.291	11.403	30.576-45.864	42.806	45.252
1920-1926	Almanya	12.422	Lenz,Menschliche, s.228-29	17.391	24.844-37.266	34.782	36.769

a Doğum oranları bu ortalamaların alındığı farklı yıllara tatbik edildiği için, okuyuculara doğan çocukların 1870 ile 1930 yılları arasındaki tam doğum oranı yerine potansiyel sayıların genel izlenimleri vermeye niyetlenilmiştir. Behr'in tahminlerine göre, karışık evliliklerden 19. yüzyılın dönümü öncesi 1900'lü yılların başlarına göre daha çok çocuk dünyaya geldi.

b Theilhaber çok açık bir şekilde sadece Yahudi eşlerin Yahudi kaldığı evliliklere odaklanmıştı. Her karışık evliliğin ortalama 1.4'ü 1900'den 1908'e kadar (Theilhaber [1911], s. 113) alınmış istatiklerden elde edilmiştir. "Die Juden in Deutscland von 1935-1939" isimli çalışmasında, Bruno Blau 1939'da karışık evliliklerin yüzde 31.8'inden çocuk olmadı (Blau, "Die Juden in Deutscland", s. 279). Stefan Behr Prusya'daki 1875 ile 1926 arasındaki her karışık evliliğin 1.22'lik bir ortalaması olduğunu buldu (Behr, s. 114). Bu rakamlar büyük ihtimalle bu çalışmada kullanmak için güvenilir değil, bu çalışmadaki çoğu *Mischlinge* ebeveynleri dini olarak Yahudi kalmamışlardı. Bu yüzden bunlar dini olarak Yahudi kalan Yahudi ebeveynlere odaklanan Theilhaber'in, Blau'nun ve Behr'in çalışmalarını içermeyecekti. Ayrıca Blau'nun verdiği 1939'daki çocuksuz evliliklerin yüzdesi çiftlerin çocuk yapma konusunda cesaretlendirilmediği Third Reich dönemi esnasındaki baskı yüzden daha yüksek olacaktı.

c Bu ortalama bu çalışmada belgelendirilmiş yarı-Yahudi 174 aileden alınmıştır. Bu ortalama karışık evliliklerden olan çocuklarla konuşarak belirlendiğinden, bu çalışma çocuksuz karışık evlilikleri belgelendirememiştir. Mümkün olduğunda, çocuksuz karışık evlilikler yapmış olan teyze ve amcalar nihai çeteleye dahil edilmiştir.

d Bu rakamlar ABD Deniz Kuvvetleri tarafından 1944'de derlenmiş verilerden çıkarılmıştır. Behr'e göre 1875 ile 1926 arası Prusya'daki Yahudi ailelerin çocuklarının ortalaması 2.8'di. Theilhaber her Yahudi ailesinin ortalamasını 1900'de 2.8, 1904'de 2.7 olarak koymuştu. Theilhaber hem 1900 hem de 1904 için Hıristiyan çift oranını 4.1 olarak koymuştu (Theilhaber, s. 113). Bu çalışmadaki yarı-Yahudilerin çoğunun ebeveyni Hıristiyan olduğu için, Theilhaber'in kullanmayı çok sevdiği inançlar arası evlilik kategorisinden ziyade Hıristiyan kategoriye uyacaklardı.

e Bu ortalama bu çalışmada belgelenmiş çeyrek Yahudi 75 aileden alınmıştır.

f Barkai muhalif olan 17 binlik çoğunluğun Yahudi olmayanlarla evlenmek için Musevilikten ayrıldığını iddia ediyor. Sonuç olarak 17 bin kişi sanki hepsi Yahudi olmayanlarla evlenmek için Musevilikten ayrılmış gibi (Ruppin'in sözleri) yalnız bırakıldılar. Özellikle de Avusturya'daki Yahudiler ya Hıristiyanlığı döndüklerinde ya da günah çıkartmadan sadece Hıristiyanlarla evlenebiliyorlardı.

Tablo 3 Karışık Evlilikler ve Bu Evliliklerden Almanya ve Avusturyada Dünyaya Gelen Muhtemel Çocuk Sayısı, 1878'den 1929'a

Yıl	Evlilik Sayısı	Her Evliliğin Ortalama Çocuk Sayısı	Toplam Çocuk Sayısı	Toplam Torun Sayısı
1870-1900	23.000	2-3	46.000-69.000	92.000[2]-197.000
1900-1929	61.000	2-3	122.000-183.000	N/A

Kaynak: Değişik asimilasyon kaynaklarını kullanan Bryan Rigg'in tahminleri (bakınız tablo 2 ve 4).

a Bu sayı kusursuz bir matematik modeline göre çıkarıldı. Yarı Yahudilerin bazıları *Misclinge* ve Yahudilerle evlendikleri ya da evlenmedikleri halde, 1944'deki Deniz Kuvvetleri Birimi rakamları gösteriyor ki, 1870'den 1929'a (birkaç boşlukla) net üreme oranı en az 92 bin çocuk olacaktı. Bakınız Deniz Kuvvetleri İstihbarat Birimi, edisyon Almanya, 3. cilt, Economic Geography, s. 73.

Ruppin *Mischling* ailelerin 1933 sonrası yaşadıkları kafa karışıklığını çok iyi dile getirmişti. Pek çoğunun böyle düşmanca bir ortamda Yahudi olmanın ne anlama geldiğine dair en ufak bir fikri yoktu. Gelecekte ne anlama geleceğine dair bilgileri ise çok daha azdı. Naziler geçmişini bilmeyen Yahudi kökenli ailelerin karşısına kökenleriyle ilgili gerçekleri söyleyerek çıktığında pek çoğu inanmama, öfke ve umutsuzluk içeren tepkiler verdi. Yeni ırk tanımlamaları sadece *Mischling*'leri değil, Hıristiyanlığı benimseyen ve artık kendini Yahudi gibi hissetmeyen Alman Yahudilerini de karmaşaya düşürdü. Mathilde Blanck yarı şaka yarı ciddi şöyle diyordu: "Artık Yahudi olduğumuzu unutmuştuk."**(44)** Sonuçta kendilerine Yahudi muamelesi yapılması onlara göre adaletsizlikti. 15 Mayıs 1935'te Gestapo lideri Reinhard Heydrich bu "sorunu" *Das Schwarze Korps* adlı SS yayın organında "Görünen Düşman" başlıklı makalesinde ele almıştı:

Asimilasyoncular, Almanya'da yıllarca yaşamalarına dayanarak Yahudi ırklarını inkâr ediyorlar. Alman ve vaftiz edilip Hıristiyan olduklarını iddia ediyorlar. Bu asimilasyoncular, Nasyonal Sosyalistlerin bu ırka özgü sadakat ilanları ve onları diğerlerinin gözünde küçük düşürecek protestolarla yaratmaya çalıştığı prensipleri alt üst edip yıkmaya çalışan kişilerdir.(45)

Heydrich'in "asimilasyoncular"ın ırk politikasına nasıl tepki verdiklerini tarif etmesi pek çok kişinin ne kadar umutsuz duruma düştüğünü gösterir. Din değiştiren Yahudiler ve *Mischling*'ler kendilerini Alman gibi hissetmelerine rağmen "Yahudi" olarak damgalanmıştı. Dolayısıyla hükümet düşmanı ve "Alman olmayan" ilan edilmişlerdi. Pek çoğu paniğe kapıldı. Bazıları o umutsuzca etraflarındaki Arilere sadık Alman vatanseverleri olduklarını ispatlama çabasına giriştiler. Diğerleriyse korkuyla donakalıp, hiçbir şey yapamadılar.

Hitler iktidarı ele geçirdiğinde, 1812(46) ve 1871(47) yıllarında Yahudilere tanınan eşit vatandaşlık haklarını resmi olarak iptal etti. Daha sonra "gizli Yahudi" avı başladı. Gizli Yahudiler tamamen asimile olmuş Yahudiler ve kendilerini Yahudi diye tanımlamayan Yahudi kökenli kimselerdi. Bu cadı avının hedefi onbinlerce insandı. 1939 yılında, Almanya'da 328,176 Yahudi kalmıştı. 1933'te(48) Yahudi nüfusu 600,000'di. Naziler Yahudi olmayan kişilerle evlenen 30,000 Yahudinin kaydını da tutmuştu.(49)

17 Mayıs 1939'da Naziler ilk "resmi" *Mischling* rakamlarını açıkladılar: 72, 738 yarı Yahudi ve 42,811 çeyrek Yahudi.(50) *Mischling* terimi 1933 sonrasında doğan Yahudi kökenli Almanlar için uygulanmadığından sonuçlar büyük ölçüde hatalıydı. Bu istatistikleri 1935 yılının sonunda ya da 1936 yılının başında kaydetmeye başlayan

ofis, Almanya'daki bütün *Mischling*'leri tanımlamayı başaramadığı gibi, Almanya'nın 1935 ile 1940 yılları arasında işgal ettiği ülkelerde yaşayan *Mischling*'leri dikkate almamıştı. Bu dönemden Almanya'nın kontrol ettği nüfus 67'den 90 milyona çıkmıştı.(51) Saarland 1935'te halkoyu ile yeniden Almanya'ya dahil olmuş, 1936'da Rhineland ele geçirilmiş, 1938 yılının Mart ayında da Avusturya sınırlara katılmıştı (*Anschluss*).(52) Avusturya'da yaşayan 220,000 Yahudi(53) ve onbinlerce *Mischling* vardı.(54) 1938 yılında Sudetenland'ın işgaliyle 27, 374 Yahudi ve binlerce *Mischling* daha katıldı. Daha sonra, 15 Mart 1939'da, 300,000 "tam ya da tama yakın" Yahudi'siyle Çekoslovakya işgal edildi.(55) Tarihçi Raul Hilberg, Alman Himayesindeki (Protectorate)(56) alanda yaşayan *Mischling* nüfusunun 30,000(57) olduğunu tahmin ediyor. Naziler, 23 Mart 1939'da Memmelland'ı tekrar işgal ettiler, burada yaşayan Yahudi ve *Mischling* sayısı bilinmiyordu. 1939'da Polonya işgal edildiğinde serbest liman şehri Danzig(58) Almanya sınırlarına katıldı, 1940 yılında Fransa'nın yenilgisiyle de 30,000'den fazla Yahudi(60) ve bilinmeyen sayıda *Mischling* ile Alsace-Lorraine(59) tekrar işgal edildi. Ancak Mayıs ayındaki sayıma Memelland, Danzig ve 1939 Mayısından sonra işgal edilen doğu ve batı topraklarında yaşayan nüfus dahil edilmemişti.(61) 40,000 Baltık, 120,000 Valhynia, 40,000 Litvanya, 80,000 ila 100,000 arası Bukovenya ve 100,000 ila 130,000 arası Besarabya Alman'ından kaçının Yahudi kökenli olduğuna dair bir bilgi yoktu.(62) Naziler Avusturya ve Sudetland nüfuslarını dahil etmeye yeltendiler. Ancak buralardan gelen sonuçlara kuşkuyla yaklaşılmalı, çünkü görevlilerin Avusturya'daki yedi milyon insanın kaydını tutmak için sadece bir yıl, Sudetland'daki üç buçuk milyon insanın kaydını tutmak için de altı aydan biraz daha

fazla bir vakitleri olmuştu. Bunun ötesinde, Nazi bürokratlar *Mischling* tespitine, Yahudilerin tespitine verdikleri kadar önem vermiyorlardı.

Mischling'lerle ilgili veriler, insanlardan kendilerini Yahudi, *Mischling* ya da Ari olarak sınıflandırılmaları istenerek toplanmıştı. Pek çok kimse gerçek statüsünü bilmediği gibi, büyük bir kısım da yalan söyledi. Yine de doğruyu söyleyen çok kişi vardı. Fakat aile ağaçları incelenmemişti ve toplanan veriler eksikti. RMI'dan ırk araştırmaları uzmanı Dr. Achim Gercke 1935 yılında, "Almanya'da yaşayan herkesin damarındaki Yahudi kanını tespit edebilmek için otuz yıl çalışacak bin tane aile araştırmacısına ihtiyacımız var"(63) demişti. Oysa, o karmaşık ve stresli dönemde sayıca az memur ekibinin sayım yapmak için sadece üç buçuk yılı vardı. 1939 yılında ortaya çıkan rakamlar Reich dahilindeki Alman *Mischling* nüfusunun çoğunu göstermiyordu.

1935 yılında bu zor görevin üstesinden gelmek için çabalayan Gercke, 1806(64) 1812 ve 1871'de tanınan haklar nedeniyle çok fazla *Mischling* olduğunu söyledi. Yahudilerle evlenen çok fazla subay, profesör ve siyasetçi bulunduğundan *Mischling*'leri toplumdan tamamen uzaklaştırmaya kalkışmanın tehlikeli olabileceği konusunda uyarılarda bulundu. Ona göre en az 600,000 *Mischling* vardı.(65) Tarihçi Leni Yahil şöyle yazmıştı: "[*Mischling*'lerle ilgili] muğlak tanımlamalar ve istatistiki verilerin yokluğu kaç kişinin tam ya da kısmi Yahudi olarak kabul edildiğine dair tanımlayıcı bilgi vermemizi engelliyor."(66) Bazı yazarlar iki ila üç milyon arasında *Mischling* olduğuna dair tahminlerini belirtiyor, ki bu sayı da gerçek dışı değildir.(67) RMI'dan Lösener 30 Ocak 1933'te, önde gelen o çok fazla insan da etkilendiğinden *Mischling* sayısının yüksek olması gerektiğini söyledi.(68) 8 Ekim 1935'te toplam 200,000 yarı Yahu-

di nüfustan askerlik çağında 40,000 ila 45,000 kişi bulunduğuna inanıyordu. Bu sayıya yakında askerlik çağına ulaşacak 30,000 kişi daha eklenecekti.[69] RMI devlet sekreteri Hans Pfundetner, 3 Nisan 1935'te Hitler'in Wehrmacht yaveri Friedrich Hossbach'a yazdığı mektupta, asimilasyon kayıtlarının, toplam 750,000 *Mischling* nüfusundan askerlik çağında bulundan kabaca 150,000 yarı Yahudi ve çeyrek Yahudi olduğunu gösterdiğini söylemişti.[70] Tarihçi Warner Cohn da Nazi Almanyası'nda en az 500,000 kısmi Yahudi bulunduğunu tahmin etmektedir.[71] RMI'ya göre, 1943 yılının Temmuz ayında 16,000 yarı Yahudi ve yarı Yahudilerle evli askerlik çağında 32,000 kişi vardı. Bu sayıların, toplam *Mischling* nüfusunu bir hayli eksik değerlendiren Mayıs 1939 sayımına dayanılarak ortaya konduğu açıktır (bakınız tablo 4).[72] Yerel askerlik şubeleri ve polis karakolları önceleri askerlik için başvuran yarı Yahudileri kaydediyordu. Hitler'in yarı Yahudilere askerlik görevini yasakladığı 1940 yılının Nisan ayından sonra geri çevrilen *Mischling*'lerin tam bir listesi ise tutulmamıştı. Bunu gösteren kayıtlar askerlik çağındaki yarı Yahudi sayısına ilişkin 1939 sayımından daha kesin tahminlere yardımcı olurdu. Bir yarı Yahudinin askerlikten atılmasının sebebi sadece kişisel dosyasında, askerlik hizmeti defterinde ve yerel karakollarda kaydediliyordu. Bu bilgileri içeren merkezi bir veri bankası yoktu.

Asimilasyonu açıklayan rakamlar da 1939 sayımında ortaya çıkan 70,000 yarı Yahudi ve 40,000 çeyrek Yahudi istatistiklerinin eksikliğini açıkça ortaya koyuyor. Çeyrek Yahudi nüfusunun yarı Yahudilerden fazla olması gerekirdi. Yahudi İnancına Bağlı Alman Vatandaşları Merkez Topluluğu'nun[73] 47,695 yarı Yahudi ve 713,543 çeyrek Yahudi gösteren 1935 yılının Mayıs ayı verileri matematiksel oran-

lar açısından daha doğruydu.[74] Kayda geçen asimilasyon rakamlarına bakıldığında 1939 sayımının gösterdiğinin iki ya da üç katı kadar *Mischling* olması gerektiği ortaya çıkar.[75] 1939 sayımında belirlenen nüfus, insanların bilgisizliği, ilgi eksikliği ya da yalan söyleyenler yüzünden olduğu kadar; Nazilerin bu tür bir sayım yapma konusundaki deneyimsizlikleri nedeniyle de eksiktir. Sosyolog Bruno Blau 1949 yılında bu tür bir sayımın daha önce hiç yapılmadığını ve muhtemelen bir daha da yapılmayacağını yazmıştı.[76] Lösener de 1939 yılının Mayıs ayında gerçeği gizleyenler yüzünden kesin *Mischling* sayısının ortaya çıkmadığını söylemişti.[77]

Bu verilerin de gösterdiği gibi, Almanya'da Nazilerin bilgisi dışında onbinlerce *Mischling* yaşıyordu. Daha ilginci, tanım gereği Hitler'in düşmanları olan bu *Mischling*'lerin binlercesi Alman silahlı kuvvetlerine hizmet etti. Naziler önceleri yarı Yahudilerin orduya katılmasına izin veriyordu, fakat 1940 yılında muafiyet tanınacak özellikte olmayanlar atıldılar.[78] Peki Wehrmacht'ta görev yapan *Mischling* sayısı kaçtı?

Bu çalışmada, belgelere ve kişisel beyanatlara dayanılarak, Wehrmacht ve/veya SS ya da Waffen SS'de görev yapan 967 yarı Yahudi, 607 çeyrek Yahudi ve 97 tam Yahudi tespit edildi. Yahudilerin şöyle sıralanıyordu: 71 er, 4 astsubay, 15 teğmen, 3 yüzbaşı, 2 binbaşı, 1 albay ve 1 amiral. Yarı Yahudilerin şöyle sıralanıyordu: 808 er, 77 astsubay, 38 teğmen, 9 yüzbaşı, 5 binbaşı, 15 albay, 11 general, 3 amiral ve 1 mareşal.[79] Çeyrek Yahudilerin rütbeleri ise şöyleydi : 422 er, 55 astsubay, 63 teğmen, 20 yüzbaşı, 10 binbaşı, 24 albay, 10 general ve 3 amiral. Çalışmada tespit edilen Yahudi kökenlere sahip Alman askeri sayısı toplam 1,671'dir (bakınız tablo 5).[80]

Tablo 4. Üçüncü Reich Esnasında Tahmini Mischlinge Sayısı

					WEHRMACHT SERVİSİ İÇİN ELVERİŞLİ OLAN 18-45 YAŞLARI ARASI MISHLINGE SAYISI		
Tarih	Kaynak	Yarı Yahudi Sayısı	Çeyrek Yahudi Sayısı	Toplam Mischlinge Sayısı	Yarı Yahudi	Çeyrek Yahudi	Toplam
Haziran 1943	RMI	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	16.000		
Mayıs 1939	Nazi sayısı	72.738	42.811	115.549	18.185[a]	10.703	28.888
1935	Dr. Achim Gereke, head of the Reich Ministriy of the Interior for Racial Research	Bilinmiyor	Bilinmiyor	600.000			150.000
Ekim 1935	Dr. Bernhard Lösener, in the RMI	200.000	Bilinmiyor	200.000	40.000-45.000		
Nisan 1935	Hans Pfundtner, state secretary in the RMI	Bilinmiyor	Bilinmiyor	750.000		150.000	150.000
Mayıs 1935	Central Assciation of German Jews	47.695	71.543	119.238	11.924	17.886	29.810
1939	Bruno Blau in Judaice 5 and 7	69.943	40.060	109.003	17.486	10.015	27.501
	Bu çalışma için (bkz. 2. bölüm ve tablo 2)	122.000-183.000	92.000-197.000[c]	214.000-380.000	61.000-91.500	46.000-98.500	117.000-190.000

a 72.738 yarı Yahudi'nin yarısı kadın olduğundan, bu sayı -36.369 erkek bırakılarak- çıkarıldı. Bu grubun büyük ihtimalle yüzde 50'si askerlik çağı olan 18 ile 45 yaşları arasındaydı. Sonuç olarak 18.185 kişi askerlik hizmeti yapabildi. Bu yöntem bu tablodaki çeyrek-Yahudilerin sayısını ve Bruno Blau ve Yahudi İnancı Alman Yahudileri Merkez Birliği rakamlarını belirlemek için kullanıldı.
b Buradaki veri evlilik dışı doğan çocukları hesaba katmıyor.
c Bu sayı saf bir matematik modeline göre çıkarıldı. Yarı Yahudilerin bazıları *Misclinge* ve Yahudilerle evlendikleri ya da evlenmedikleri halde, 1944'deki Deniz Kuvvetleri Birimi rakamları gösteriyor ki, 1880'den 1929'a (birkaç boşlukla) net üreme oranı en az 92 bin çocuk olacaktı. Bakınız Deniz Kuvvetleri İstihbarat Birimi, edisyon Almanya, 3. cilt, Economic Geography, s. 73.

Çalışmanın ilk yıllarında sadece tam ve yarı Yahudilere odaklanıldığından rakamlar temsili değiller. Çeyrek Yahudilere de Yarı Yahudiler kadar zaman ayırdığımızda, onlar savaşın sonuna kadar orduda kaldıklarından daha yüksek bir oranının öldüğü ortaya çıktı. Çalışma kapsamında, İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman ordusunda görev alan 10 Yahudi, 146 yarı Yahudi ve 75 çeyrek Yahudi ile mülakat yapıldı (bakınız tablo 6).

Eğer İkinci Dünya Savaşı sırasında askerlik çağında olan 92,000 ila 197,000 arası çeyrek Yahudi ve 122,000 ila 183,000 arası yarı Yahudi doğmuşsa, Wehrmacht personelinde onbinlerce *Mischling* bulunmalıydı. Bu çocukların yüzde 50'sinin [81] kız olduğu düşünülürse, 46,000 ila 98,500 arası çeyrek Yahudi ve 61,000 ila 91,500 arası yarı Yahudi erkek Üçüncü Reich döneminde askerliği elverişli yaştaydı.[82]

Lösener'in verileri, kaydı tutulan karma evlilikler, kaydedilmemiş evliliklere ilişkin tahminler ve 1936-1940 yılları arasında işgal edilen topraklarda yaşadığı tahmin edilen *Mischling* nüfusu dikkate alındığında 1935-1945 yılları arasında Wehrmacht'ta en az 60,000 yarı Yahudinin görev yaptığı söylenebilir (bakınız tablo 1 ve tablo 2). Bu aslında çok ılımlı bir tahmin. Son derece eksik bilgiyle çalışan Lösener bile, 1935 yılında askerlik çağında olan 40,000 ila 45,000 yarı Yahudi tahmin edip, buna eklenecek 30,000 kişiden söz etmişti. Dahası, OKH (ordu yüksek komutası)[83] dahilinde çalışan emekli Bundeswehr Albayı Otto Wolters 1940 yılında en az 70,000 yarı Yahudinin ordudan atıldığını tahmin etmiştir. [84]

Orduda görev yapan çeyrek Yahudilerin sayısını kesin olarak tespit edebilmek için 1870 ve 1900 yılları arasında yapılan karma evliliklerin kayıtlarına ve 1936-1940 arasın-

da işgal edilen bölgelerde yaşayan çeyrek Yahudi nüfusuna bakmak gerekir. Eldeki verilere göre, bu çalışmada 1935-1945 yılları arasında en az 90,000 çeyrek Yahudi'nin görev yaptığı tahmin edilmektedir. Bu da oldukça ılımlı bir tahmindir. Wolters'e göre, çeyrek Yahudiler yarı Yahudilerin "iki katı kadardı." Bu da 140,000 kişi yapıyor. Bu rakamlar daha önce düşünülenden çok daha fazla, ama karma evlilik oranlarına bakıldığında anlam kazanıyorlar (bakınız tablo 2). Wehrmacht'ta 17 milyon asker görev aldığından,(85) olası *Mischling* askerlere dair ılımlı rakamlar, bu çalışmanın tahmini (150,000), Werhrmacht'ın toplam insan gücünün yüzde 1'inden azını temsil eder.

Görev yapan tam Yahudilerin sayısı ise bilinmemektedir. Bu çalışma için toplanan verilerden elde edilen her 967 yarı Yahudi için 97 tam Yahudi oranı tahmin edilen 60,000 yarı Yahudi'ye uygulanırsa, Wehrmacht'ta 6,019 tam Yahudinin görev yaptığı varsayılabilir. Wehrmacht'ın büyüklüğüne oranla burada belirtilen rakamlar çok küçük olmakla beraber, Yahudi soykırımı ışığında ürkütücüdür. Yahudi atalara sahip 150,000 kişinin Wehrmacht'ta yer aldığını kabul etmek hayli zordur. Fakat elimizdeki deliller gerçeğin böyle olduğunu desteklemektedir.

Alman ve Avusturya Ordularında Görev Yapan Yahudilerin Tarihi

Hitler'den önce yaklaşık iki yüz yıl kadar Alman ordularında görev yapan Yahudilerin tarihini bilmeden Wehrmacht'ta yer alan binlercesini anlamak imkânsızdır (bakınız tablo 7).(86)

Alman ordularında görev yapan Yahudilerin tarihi onların kendilerini Alman hissettiklerini ve Almanya'nın uluslararası prestijini geliştirmek, sınırlarını genişletmek için kat-

kıda bulunmak istediklerini gösterir. Yahudilerin Alman ordularında subay olamadıklarını söyleyen tarihçiler yanılmaktadırlar.(87) Gerçekte pek çoğu subay olmuş, fakat bunun için din değiştirmek zorunda kalmıştır. Alam Yahudileri, savaş zamanında ülkeleri için en büyük fedakarlığı yapabileceklerini gösterme konusunda isteklilik göstermişlerdir. 1871 yılına kadar Almanya çok sayıda eyalete bölünmüş durumda olduğundan kesin rakamlara ulaşmak imkânsızdır. Fakat Prusya, Bavyera ve Avusturya örnekleri daha sonra Hitler iktidarında birleşecek olan Almanca konuşulan topraklarda izlenen politikalara dair bir fikir verebilir.

Büyük Frederick Dönemi

1760 yılında "aydınlanmış despot" Büyük Frederick savaştaki cesaretinden dolayı Yahudi Konstantin Nathenael von Salèmon'u generalliğe terfi ettirdi. Salèmon'un oğlu da daha sonra bir Prusya subayı olacaktı. Frederick'in ordusunda savaşan Yahudilerin sayısı ise bilinmiyor. Fakat Prusya kralı bir Yahudi'yi general yaptıysa, Yahudi nüfusun bir kısmının orduda savaşmasına izin verdiğinden şüphe duymak için bir neden yok demektir. Aslında 1701 yılından beri yürürlükte olan bir yasaya göre Prusya'da yaşayan herkes devletin koruyucusu sayılıyordu (Yahudilerin bu yasaya dahil edilip edilmediği bilinmemektedir).(88) Frederick'in 1756-1763 yılları arasında (Yedi Yıl Savaşları) durumunun korkunçluğuna bakılırsa, etnik köken ve din farklılığı gözetilmeksizin eli silah tutan herkesin orduya alındığı sonucuna ulaşılabilir.(89) Frederick döneminde subay olarak görev yapan Yahudiler büyük olasılıkla vaftiz edilmişti. Aynı dönemde vaftiz olan Yahudiler Avusturya ordusunda savaşırken herhangi bir sorunla karşılaşmıyorlardı.(90) Frederick döneminde orduda savaşan Yahudiler olsa da Prusya devleti onların hizmetini resmi olarak tanımıyordu.

Tablo 5. Rigg'in Buluşlarına Göre Third Reih, Esnasında Wehrmacht, Waffen-SS ve SS'de Hizmet Etmiş Yahudi ve Mischlinge'lerin Rütbeleri

Rütbe	Yahudilerin Sayısı	Yarı Yahudilerin Sayısı	Çeyrek Yahudilerin Sayısı	Toplam Sayısı
Askerler	65	799	420	1.284
Denizciler	5	5	1	11
SS Men	1	4	1	6
Astsubaylar	4	77	55	136
Teğmen (Wehrmacht)	13	38	63	114
Teğmen (Untersturmführer/ Obersturmführer(SS)	2	0	0	2
Yüzbaşı	3	9	20	32
Binbaşı	2	5	10	17
Yarbay Albay	1	15	23	39
Yarbay Albay Obersturmbann-Standartenführer (Waffen-SS)	0	0	1	1
Genaller	0	11	10	21
Amiraller	1	3	3	7
Feldmareşal (Beş Yıldızlı Genarel)	0	1	0	1
Toplam	97	967	607	1.671

Not: Amiraller hariç tüm deniz kuvvetleri rütbeleri kara kuvvetleri rütbelerine çevrildi. Tablo 5 ile 6'daki veriler temsili değildir. Bunlar rasgele örnek tekniklerle hazırlanmadılar, sadece uygun örnektiler. Sonuç olarak bunlar bu çalışma esnasında toplanan sayıları göstermek amacıyla kullanıldı.

Tablo 6. Wehrmacht yada OT Kamplarında Hizmet Eden Mischlinge ve Yahudilerle Röportaj Yapılan Yerler

Röportaj Yeri	Yarı Yahudilerin Sayısı	Çeyrek Yahudilerin Sayısı	Yahudilerin Sayısı	Toplam Sayısı
Berlin	45	8	2	55
Bremen	0	1	0	1
Brandenburg	0	1	0	1
Avusturya	13	4	0	17
Bavyera	25	11	1	37
Hessen	29	10	2	41
Hamburg	8	5	1	14
Schleswig-Holstein	1	1	0	2
Baden-Württemberg	22	10	0	32
Niedersachsen	2	7	1	10
Nordhein-Westfalen	10	13	0	23
Nordhein-Pfalz	0	3	0	3
Sachsen-Anhalt	1	0	0	1
Sachsen	3	0	0	3
Kanada	2	0	1	3
İsrail	0	0	1	1
ABD	11	0	1	12
İsviçre	1	1	0	2
Toplam	173	75	10	258

Not: Röportajlar 1994 ile 1998 arasında yapıldı.

Frederick aynı zamanda *Schutzjuden* (91) çalıştırıyordu. Saray maiyetinde yer alıp, ordu için tedarikçilik yapıyorlardı. Örneğin Marc Raphael ve Jacob Wolff Kırım'daki Tatar Hanı'ndan ordu için at almakla görevlendirilmişlerdi. Kral, yönetimindeki Yahudileri ordusu için üretim yapacak fabri-

Tablo 7. 1756'dan 1918'e Kadar Prusya, Alman ve Avusturya Ordularında Hizmet Etmiş Yahudilerin Sayısı

Savaş	Asker	Subay	Şehit
1756'dan 1763'e kadar süren Prusya Savaşı	Bilinmiyor	En az	Bilinmiyor
Prusya'nın Bağımsızlık Savaşı 1813-1815	En az	23	En az
Prusya 1815-1827	1.100	Bilinmiyor	N/A
Prusya 1827-1844	2.200	Bilinmiyor	N/A
Avusturya 1798-1821 arası	35.000	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Avusturya 1855	Bilinmiyor	157	Bilinmiyor
1844, Prusya'nın Danimarkayla yaptığı savaş	194	Bilinmiyor	Bilinmiyor
1886, Prusya'nın Avusturya'ya karşı yaptığı savaş	En az 1.025	26	Bilinmiyor
Avusturya 1872	12.471	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Avusturya 1893	40.669	2.181	Bilinmiyor
Avusturya 1897	Bilinmiyor	1.993	Bilinmiyor
Avusturya 1898	52.282	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Avusturya (1900 civarı)	Bilinmiyor	2.180	Bilinmiyor
Avusturya 1904	Bilinmiyor	1.662	Bilinmiyor
Avusturya 1911	44.016	1.871	Bilinmiyor
Almanya 1914-1918	100.000	3.200	12.000
Avusturya 1914-1918	300.000	Bilinmiyor	25.000

Not: Avusturya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğunu belirtmek için kullanıldı.

kalar inşa etmeye de teşvik ediyordu.(92) Veitel Ephraim ve Danie Itzig, Yedi Yıl Savaşları sırasında birliklere erzak ve ekipman sağlayarak "Frederick'in yenilgiden kurtulmasına yardım etmişlerdi."(93) Frederick, zekası ve topluma katkılarından dolayı Alman Yahudi filozof Moses Mendelssohn'a

Yahudilerin özgürlüklerini kısıtlayan bazı yasalardan muafiyet bahşetmişti.[94] Ancak bunlar Frederick'in Yahudileri sevdiğini göstermez, gerçekte onlardan nefret ediyordu.[95] Görünen o ki, nefreti mantığını gölgede bırakmıyordu. Ülkesinde işlerin sorunsuz yürümesi için Yahudilere ihtiyaç duyduğunu biliyordu. Yahudilerin Prusya ordularında resmi olarak görev yapabilmeleri içinse bir elli yıl daha geçmesi gerekecekti.

Bağımsızlık Savaşı (1812-1815) ve 1870'e Kadar Ondokuzuncu Yüzyıl

11 Mart 1812'de Prusya'nın ilk başbakanı (*Staatskanzler*) Karl August von Hardenberg Yahudileri özgürlük tanıdı ve askerlik yapma izni verdi.[96] Genelkurmay Başkanı ve Savaş Bakanı Gerhard von Scharnhorst 1806 yılında Jena ve Auerstedt yenilgilerinden sonra ordu-millet fikrini ileri sürdü. Şöyle yazmıştı: "İlerde devletin her bireyi, doğumuna bakılmaksızın, askerlik hizmeti yapmakla yükümlü olacaktır..."[97] 1813-1815 yılları arasında yapılan Prusya Bağımsızlık savaşı sırasında yaklaşık 731 Prusyalı,[98] Yahudi Napolyon'a karşı savaşmıştı. Bunların 561'i gönüllülerdi.[99] Bir Alman Yahudi şunları yazmıştı: "Kim Anavatan için savaşmaya ve fethetmeye çağıran sesin kıvancını hissetmez? Vatan için ölmek, sen bir ölümlünün alnına yazılacak en güzel yazgısın."[100] Luise Grefmus (gerçek adı Esther Manuel'dir) Yahudi kocasını savaşta yitirdikten sonra Prusya ordusuna katılmaya karar verdi. 1813 ve 1814 savaşlarında görev aldı ve daha sonra da Wachtmeister oldu.[101] İki kere yaralandı ve kendisine Demir Haç verildi.[102] Sadece 1815 yılında Belle-Alliance muharebesinde (Waterloo) bile yedek milislerden 55 Yahudi ölmüştü.[103]

1813 ve 1815 (105) yılları arasında Prusya 72 Yahudi'ye Demir Haç nişanını verdi, bir kişi de Pour le Mérite nişanı (104) ile ödüllendirildi. Moritz Oppenheim Bağımsızlık Savaşı sonrasında Demir Haç nişanıyla geleneksel ailesinin evine dönen Yahudi asker tablosunda bu yiğit Alman Yahudilerini resmeder. Moses Mendelssohn'un en küçük oğlu Nathan, 1813 yılında göreve çağrıldı ve daha sonra teğmen oldu.(107) Kayıtlara göre biri albay, 22'si teğmen olmak üzere 23 Prusyalı Yahudi subay vardı.(108) Savaştan sonra, bir tanesi hariç bütün Yahudi askerlerin ordudan ayrılmaya zorlandıkları iddia edilmektedir. Yetkililer barış döneminde Yahudi subayların kendi yapılanmaları için faydalı olmayacağını düşünüyorlardı. Yalnızca, "Yahudi Binbaşı" diye anılan Binbaşı Meno Burg'un orduda kalmasına izin verildi. Danzig ve Berlin Topçu Subay okullarında ders vermeye devam etti. Subay olmasına rağmen, Berlin Yahudi Cemiyeti kurul üyeliği yapmaya da fırsat buluyordu.(109) Yahudi subayların (ve erlerin) orduda kalmasına izin verilmemesine rağmen, Hardenberg Bağımsızlık Savaşı sırasında verdikleri hizmetler için kadın erkek bütün Alman Yahudilerden övgüyle söz ediyordu.(110) Muhalefetin varlığına rağmen Prusya ordusundaki Yahudi varlığı devam etti. 1815'ten 1827'ye 1,100 Prusya Yahudisi silahlı kuvvetlerde görev yaptı, 1827'den 1844'e kadar bu sayı 2,200'e çıktı.(111)

Yahudiler aynı dönemde Bavyera için de savaştılar. Prusya'ya kıyasla Bavyeralılar daha fazla hoşgörü sahibiydi.(112) Hatta pek çok Yahudi Bavyera ordusuna katılmak üzere Prusya'yı terk etmişti. Bavyera ordusunda Yahudilerin terfi şansı katı *Junker* (113) kontrolündeki Prusya ordusuna göre çok daha yüksekti. Oysa *Junker* aileleri arasında Yahudilerle evlilik bağı bulunuyordu.(114) Prusya'daki gibi

Avusturya ordusunda da Yahudi kadınlarla evlenen subaylara rastlamak mümkündü.[115]

Hitler bu evlilikleri orduyu tehlikeye atmakla suçluyordu: "Özellikle de asil soydan gelen subaylar arasında Yahudi kadınlarla evlenmek moda olduktan sonda kadim ordu için tehlike baş gösterdi."[116] Ondokuzuncu yüzyıl boyunca asil fakat fakir Prusyalı subaylarla zengin Yahudi ailelerin kızlarının evliliğine sık rastlanılıyordu. Böylece erkek para kazanırken kadın da toplum tarafından kabul ediliyordu. Hatta Şansölye Otto von Bismarck asillerle Yahudilerin evliliklerini destekliyordu.[117] Alman yazar Theodor Fontane 1893 yılında şöyle demişti: "Damarlarında Yahudi kanı taşımayan ancak birkaç aristokrat general vardır."[118] Prusyalı subayların Yahudi kadınlarla yaptıkları evliliklerin Yahudileirn orduya kabulünde de olumlu etkisi olması mümkündür.

Prusya ve Bavyera ordularında Yahudilere yer verilse de, Yahudilerin orduya entegre edilmesinde Avusturya çok daha başarılıydı. II. Joseph 1782 tarihli Hoşgörü Belgesi ile Yahudilerin askerlik yapmaları gerektiğini söylemişti. Joseph bu uygulamayla Yahudilerin "devlet için daha faydalı"[119] olmalarını umuyordu. Pek çok Yahudi toplumsal statülerini yükseltme arzusuyla askerlik görevini yerine getirdi.[120] 1821 yılına gelindiğinde 35,000 Yahudi, Napolyon'a karşı Avusturya saflarında savaşmıştı.[121] Ondokuzuncu yüzyılda Avusturya Yahudileri Prusya ve Bavyera'daki soydaşlarına göre daha başarılıydı. Örneğin 1829 yılında Heinrech Heine'nin kardeşi Gustav von Heine-Geldern Avusturya süvari birliğine katıldı (seçkin bir görevle) ve üsteğmenliğe yükseldi.[122] 1855 yılına dek, Avusturya-Macaristan ordusunda çoğu tıbbi hizmette olmak üzere

157 Yahudi subay vardı. 1893 yılında orduda 40,344 Yahudi asker ve 2,179 Yahudi subay bulunuyordu.[(123)] 1898 yılına gelindiğinde Avusturya-Macaristan ordusunda görev yapmış olan Yahudi sayısı 52,000'in üzerine çıkmıştı.[(124)]

Prusya ordusunda yer alan bir Yahudi'nin subay olabilmek için Burg gibi çarpıcı yeteneklere sahip olması, din değiştirmesi ya da yönetici sınıfların desteğini alması gerekiyordu. 1848 yılında, Alman Yahudisi Jacob Wilhelm Mossner Prusya prensinin devrimden sonra İngiltere'ye kaçmasına yardım etti.[(125)] 1860'da kral olan prens, Mossner'in oğlu Walther'i süvari birliklerinin en "feodal"inde görevlendirdi. Walther üç savaşta görev yaptı (1866, 1870-1871 ve 1914-1918) ve general oldu. Aile sonunda İmparator II. Wilhelm tarafından soylu ilan edildi.[(126)]

1864 yılında 194 Yahudi Danimarka'ya karşı Prusya ordusunda savaştı. 1866'da Prusya ordusunda Avusturya İmparatorluğuna karşı savaşan Yahudilerin sayısı en az 1,025'ti. Orduda iki Yahudi general, dört albay ve yirmi de tıbbi hizmetlerde kurmay subay vardı.[(127)] Kesin sayı bilinmemekle beraber, aynı dönemde Avusturya ordusunda da 10,000 ila 20,000 arasında Yahudi askerin görev yaptığı tahmin edilmektedir.[(128)]

Birinci Dünya Savaşı'na Kadar

Fransa-Prusya Savaşı (1870-1871)

1870-1871[(129)] yıllarında Fransa'ya karşı 120'si subay olmak üzere 12,000 Yahudi savaşmıştı, bunlardan 373'ü Demir Haç nişanı ile ödüllendirildi,[(130)] 483'ü de savaş sırasında yaralandı ya da öldü.[(131)] Yahudilerin savaş meydanında Yom Kippur [(132)] ibadetlerini yerine getirmelerine bi-

le izin verilmişti.(133) Metz yakınlarındaki törende 1,200 Alman Yahudi bulunuyordu. Savaşın zaferle sonuçlanmasının ardından, Yahudiler verdikleri hizmetin Alman seçkinlerinin arasına kabul hakkını kazandıracağını düşünüyordu.

1870 ve 1899 arasında Prusya ordusunda 5 Yahudi subaylığa terfi etti. Bavyera ordusunda da 50 ila 100 arasında Yahudi yedek subay yapıldı. 1872'de 135 Prusya kurmay subayından biri Yahudiydi.(134) Prusyalı yetkililer, daha fazla Yahudinin terfi ettirilmemesinin nedeni olarak, dini gelenek ve bayramların Yahudileri askeri sorumluluklarından alıkoymasını göstermişlerdi.(135) 1897 yılında Alman Amiral Eduard von Knorr vaftiz olmayı reddeden ve koşer yemek talep eden bir Yahudiyi kabul etmemişti.(136) Askerlere özel yemek temininin zorluğu sıklıkla Yahudilerin terfi edememelerinin, belirli görevlere kabul edilmemelerinin ve hatta askerlik yapma izni alamamalarının gerekçesi olarak gösteriliyordu.(137) Oysa o dönemde Alman Yahudilerinin çoğu koşer kurallarını sıkı sıkıya uygulamıyordu. Bir tarihçinin yazdığına göre ordu "Yahudilerin [tuhaf alışkanlıkları ve etnik kökenleri nedeniyle] (138) üstlerindeki subayın emirlerini yerine getirememelerinden" korkuyordu. Yetkililer pek çoğunun ilerlemesine engel olsa da, Alman ordusunda görev yapan binlerde Yahudi vardı.

1885'ten 1914'e kadar 30,000 Yahudi Prusya ordusunda askeri eğitim almıştı, ancak hiçbiri yedek subay olarak görevlendirilmedi.(139) Din değiştiren 1,200 ila 1,500 Yahudi'den 300'ü ise yedek subay yapıldı. 1906 yılına gelindiğinde 33,067 Alman subayından sadece 16'sı Yahudiydi.(140) Bunun aksine aynı dönemde Avusturya-Macaristan ordusunda biri mareşal olmak üzere 2,180 Yahudi subay vardı.(141) Dr. Sigmund Freud bile Avusturya ordusunda as-

keri doktor olarak görev almıştı.[142] Yahudiler imparatorluk nüfusunun sadece yüzde 4.5'ini oluşturuyordu, ama ordudaki oranları yüzde 8'di.[143] Yahudi subaylar arasında 6 general, 17 albay ve 1 amiral bulunuyordu. Üç Avusturya savaş gemisinin komutanı da Yahudi kaptanlardı. [144]

Prusya ordusunda, din değiştiren Yahudilere ve Yahudi kökenli Hıristiyanlara genelde diğer Prusyalı askerler gibi davranılıyordu.[145] Ancak din değiştirme tam kabul için yeterli olmayabiliyordu. Tarihçi Holger Herwig şöyle yazıyor: "Vaftiz edilen birkaç Yahudi yönetici subay kademesine kabul edilmişti, ancak bu Yahudilerin yönetici subaylar tarafından *ipso facto* kabulü anlamına gelmiyordu".[146] Yahudiler, dinden dönenler ya da dönmeyenler, barış dönemlerinde Prusya ordusunda zorluklarla karşılaşıyorlardı.[147]

Alman silahlı kuvvetlerinin Yahudileri subay olarak atamaktan kaçınması Yahudi işadamlarıyla ticari ilişkiler kurulmasına engel değildi. Tarihçi Jonathan Steinberg'e göre yönetimdeki denizci subaylar, "Prusyalı meslektaşlarının aksine, özellikle Hamburg'da klüplere üye olup hatırlı Yahudilerle özgürce görüşüyorlardı. Deniz subaylarıyla Yahudi toplumunun üyeleri arasında ortak çıkardan kaynaklanan karşılıklı saygı ve sosyal ilişkiler gelişmişti." Büyük Yahudi sanayici Albert Ballin Hamburglu subaylarla görüşüyordu ve kayserle teması vardı. Hatta Kayser onu sarayda kabul etmiş ve maiyetindeki subayların Ballin'in kızıyla dans etmesini sağlamıştı.[148]

Orduda görev yapan Yahudilerin derin bir görev anlayışı vardı. Prusya savaş bakanı General Karl von Einem 22 Mart 1904'te Yahudilerin hizmetinin kötü olmadığını beyan etti. Askeri görevlerini barış zamanında layıkıyla yerine getirdiklerini ve savaşta da aynısını yapacaklarını hissettiği-

ni söyledi.[149] Ancak geçmişte olduğu gibi Prusyalıların çoğu daha fazla hoşgörü gösteren Bavyera ordusunda görev yapmayı tercih ediyordu.[150]

Birinci Dünya Savaşı

Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman Yahudileri vatanseverliklerini ve ülkeleri için savaşma isteklerini ispatlayacaklardı. Savaş patladığında Yahudi İnancına Bağlı Alman Vatandaşları Merkez Birliği 1 Ağustos 1914 tarihinde şu açıklamayı yayımladı:

Tarihin bu karar anında, anavatan oğullarını bayrak altına çağırıyor. Her Alman Yahudi, Almanya için can vermeye hazırdır. Bu görevi yerine getirmek kaçınılmaz sonumuzdur. Dindar yoldaşlarım! Gücünüzü Vatana adarken göreve çağrılmayı beklemeyin. Acele edin ve gönüllü olun. Hepiniz, tüm kadınlar ve erkekler, Vatana yardım için tüm yetenekleriniz ve paranızla elinizden gelen her şeyi yapın.[151]

Alman Yahudileri büyük ölçüde sadık ve kendini adamış vatanseverlerdi. Ünlü Alman Yahudisi Hermann Cohen 1916 yılında sadakatini ve vatanseverliğini tutku dolu şu sözlerle ifade ediyordu: "İşte, halkımız için destan yazmanın kaçınılmaz olduğu bu günlerde, bizler, Yahudiler olarak, Almanlığımızdan gurur duyuyoruz. Dünya üzerindeki bütün dindaşlarımızı Almanlığın dini önemi, etkisi, kültürel ve dini gelişmeler adına tüm milletlerden Yahudiler üzerindeki haklı iddiası konusunda ikna etme görevimizin bilincindeyiz."[152] 10,000 kişiden fazla gönüllü vardı. Toplam 100,000 kişilik Alman-Yahudi nüfusundan 55,000'i Birinci Dünya Savaşı'nda görev yaptı. Ön saflarda savaşanların yaklaşık yüzde 78'i, 12,000 kişi, cephede

öldü.(153) 30,000'den fazlası madalya kazandı, ve 19,000'i terfi etti. Yaklaşık 2,000 Yahudi subay oldu ve 1,200 Yahudi de askeri subay oldu. Tahminlere göre 30 Yahudi din görevlisi Alman ordusunda görev yaptı. Bu din görevlerinden biri de ünlü haham Dr. Leo Baeck idi (EKI almıştı). Savaştaki 10,000 Alman pilotundan 120'si Yahudiydi.(154) Teğmen Wilhelm Frankl görevde ölmüştü yüksek prestijli Pour le Mérite'yi almıştı.(155) Teğmen, savaşta 16 kişi öldürmüştü.(156) Savaşan en geç Yahudi gönüllü on üç yaşındaki Joseph Zippes'di. Çatışmada her iki bacağını da kaybetti.(157) En yaşlı Yahudi de 1914 yılında cephede savaşırken ölen Alman Reichstag milletvekili Ludwig Frank'tı. Frank öldüğünde 40 yaşındaydı.(158) Bir Alman Yahudinin yazdığı şiir 1914 yılında Yahudilerin neler hissettiğini çok iyi anlatıyordu:

Biz bir bütünüz, tek halk, tek ordu
Sevgi ve sadakatle yaşarız.
Birlikte ayaktayız! Farklarımız yok olur
Soylu ya da değil, Yahudi ya da değil,
Toprağımızda tek halk yaşar!
Kayser ve Reich için hep beraber savaşır.(159)

Yoldaşlık ve görev duyguları eski önyargıların üstesinden gelmiş gibiydi. Ulusal mücadele döneminde iki grup arasında birlik ve beraberlik ruhu öne çıkmıştı. Yahudi İnancına Bağlı Alman Vatandaşları Merkez Birliği 1914 yılında şöyle yazmıştı: "Her şeyini vatan için feda edeni geri çeviremeyiz, Hıristiyan ya da Yahudi, Ari ya da Semit. Vatan her şeyden önce gelir."(160) Bir başka Yahudi yazdığı makaleyi şu sözlerle sonlandırmıştı: "Alman Yahudiler Hı-

ristiyan yoldaşlarıyla atalarını ve dinlerini sorgulamaksızın omuz omuzlardır." [161] Yahudi Kıdemli Başçavuş Fritz Beckhardy Almanlığıyla gurur duyduğunu göstermek için bir tarafında gamalı haç [162] bulunan bir uçakla uçmuştu.[163] Bir başka pilot, Teğmen Josef Zürndörfer şöyle yazıyordu: "Bir Alman olarak tehlikeye düşen Anavatanı savunmak için cephedeyim. Bir Yahudi olarak da din kardeşlerimin tam ve eşit haklara sahip olmaları için savaşıyorum."[164] Yahudiler sadece vatanseverlikleri nedeniyle değil, eşit sosyal haklara kavuşmak için de savaşıyorlardı.

Yahudilerin Almanya'nın savaşına destekleri sadece askeri hizmetleri değildi. Diğer becerilerini de Almanya'nın hizmetine sunmuşlardı. Vaftiz edilmiş bir Yahudi olan Profesör Fritz Jacob Haber cephane ve patlayıcı yapımına yardım ediyordu.[165] Kimyasal savaşı organize ediyor ve cephedeki gaz operasyonlarını bizzat yönetiyordu. Bunlara ek olarak, Profesör Richard Willstätter ile beraber "Alman ordusunun kullandığı ilk gaz maskesini tasarlamışlardı."[166] Banker Max Warburg ve sanayici Walter Rathenau ordunun dört uzun yıl boyunca faaliyette bulunmasını sağlayacak mali planlamaların yapılmasına yardım etmişlerdi.[167] Savaşın sonunda, Genelkurmay levazım komutanı General Erich Ludendorff kriz sırasında akıl sağlığını yitirmek üzereyken Warburg mücadeleye devam etmelerini talep etmişti.[168] Bu Yahudiler kendilerini Alman hissediyor ve Almanya'nın kaderine inanıyorlardı.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğunda ise, Birinci Dünya Savaşı sırasında orduda görev yapan 300,000[169] Yahudi'den 25,000'i subaydı,[170] 25,000 kişi de savaşta hayatını kaybetti.[171] Hepsi de yüzbaşı rütbesinde olan 76 Yahudi askeri din görevlisi vardı. Savaş sırasında 24 Yahudi

generalliğe terfi etti.(173) 76 Yahudi cesaretlerinde dolayı Altın Madalya ile ödüllendirildi,(174) 22 kişi de Üçüncü Sınıf Demir Taç Şeref Nişanı aldı.(175) Vaftiz edilmiş bir Yahudi olan General Baron Samuel Hazai "monarşi dahilindeki en önemli subaydı."(176) Sadece Viyana'daki Yahudi mezarlığında 160 teğmen, 40 yüzbaşı, 40 albay, 16 binbaşı ve 20 general yatmaktadır.(177) Avusturya-Macaristan ordusunda Yahudilere gösterilen hoşgörü Alman ordusundan fazlaydı. Orduda on üç ulustan ve on iki dini gruptan asker vardı.(178) Gerek Alman Reich'ında gerekse Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda Yahudilerin yer almasına istek duyulması Yahudilerin topluma ne kadar entegre olduklarını gösterir.

Hitler iktidara geldiğinde binlerce Alman ve Avusturyalı *Mischling* ailesi nesillerdir silahlı kuvvetlerde görev yapmıştı. Af için başvuranlar da sıklıkla bu geçmişi dile getiriyorlardı. Wehrmacht askeri yarı Yahudi Ulrich Engelbert Hitler'e yazdığı mektupta babasının Birinci Dünya Savaşı'nda subay olarak görev yaptığını ve Demir Haç nişanları aldığını, büyükbabasının da 1870-1871 savaşlarında hizmet ettiğini, büyük büyükbabasının da 1813-1815 arası Bağımsızlık Savaşı'nda gönüllü olduğunu belirtmişti.(179) Wehrmacht'a gönüllü olarak katılan Gert Dalberg, Berlin Üniversitesi'ne yaptığı başvuruda Yahudi Babasının Birinci Dünya Savaşı'nda subay olarak görev yaptığını, Her iki Demir Haç nişanını da, Hohenzollern Şövalyelerinin kılıçlı Haç'ını, Osmanlı Demir Yarım Ay Madalyası'nı aldığını belirtmişti. Dalberg'in babası aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı sonrasında Freikorps bünyesinde Komünistlerle savaşmıştı.(180)

General von Deimling Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bütün Almanları şunları unutmamaları konusunda uyarmıştı: "Binlerce Yahudi savaşa gönüllü gitti, binlercesi vatan için bir kahraman gibi öldü, binlercesi de sakat kaldı. Benim birliklerimde Yahudiler Hıristiyan yoldaşları gibi cesaretle savaştılar ve ben de onlara Demir Haç verdim."(181) Ancak savaş sırasında da, sonrasında da pek çok Yahudi subaylar ve silah arkadaşları tarafından hor görülmüştü.(182) Bu Yahudilerin (Prusya adına savaşanların) bir antisemit olan İmparator II. Wilhelm'e bağlılık yemini etmeleri de durumun ironik yanıydı.(183) Bu muameleye rağmen Yahudilerin büyük kısmı bu savaşta yer almalarının vatandaşlarına onların da gerçek Almanlar olduğunu kanıtlayacağına inanıyordu. Çoğu hizmetleri karşılığında hem teoride hem uygulamada eşit haklara sahip olacaklarına inanıyordu. Bir Yahudi durumu şöyle açıklıyordu: "İnsanları Yahudilerin de herkes gibi insanlar olduklarına, Şeytan ya da Melek değil, soylusuyla sıradanıyla, iyisiyle kötüsüyle, normal insanlar olduklarına ve ataların iyi vatandaşlar olmaya, vatan görevini yerine getirmeye engel oluşturmadığına ikna ettiğimizde görevimiz tamamlanmış olacak." (184) Savaş sırasında Alman Yahudilerinin bir mücadelesi de diğer insanlarla aynı karakter özelliklerini taşıdıklarını göstermekti.

Savaş Yahudilere Almanya'ya sadakatlerini gösterme fırsatı tanımıştı. Bu Yahudiler Birinci Dünya Savaşı'nda bağlılıkla savaştılar ve her davranışlarıyla bir Alman gibi hissettiklerini gösterdiler. Ancak 1916 yılının Ekim ayında (185) Prusya Savaş Bakanlığı tarafından yapılması istenen *Judenzählung* (Yahudi sayımı) Yahudilerle Arilerin Almanya tarafından henüz eşit kabul edilmediğini gösterir.(186) Reichstag Savaş Bakanlığı'nın istatistiki verilerinden yararla-

narak "savaş ekonomisinin ofis ve ajanslarında" kaç Yahudi'nin çalıştığına bakmıştır.[187] Alman hükümeti ve ordunun bu araştırmayı yapmalarının nedeni kaç Yahudi'nin askerlik görevinden "kaytardığını" ortaya çıkarmaktı.[188] Sonuçsa ironikti, ön saflardaki birliklerde savaşan Yahudi oranı, Toplam nüfusun içindeki Yahudi oranında çok daha fazlaydı. Alman Yahudileri vatan görevinden kaytarmıyorlardı. *Judenzählung* yüzünden hayal kırıklığına uğramış ve incinmiş olsalar da Yahudilerin çoğu Hıristiyanlarla birlikte vatan hizmetine devam ettiler.[189] Hitler dönemindeki Yahudilerin aksine 1916 yılında Alman Yahudilerinin vatanseverliklerini kanıtlamak ve ülkelerine hizmet etmek için fırsatları vardı. Ne yazık ki Hitler'in iktidara gelmesiyle Almanya tüm yapılanları unutacaktı. *Mischling*'lerin gurur duydukları askeri gelenekten yetişen ailelere sahip olduğu bilgisiyle, Wehrmacht'a hizmet etmelerinin neden tahmin edildiği kadar garip olmadığı daha net anlaşılabilir.

ADOLF HITLER

BERLIN, den 27.Oktober 1937.

Nach Vortrag des Chefs der Kanzlei des Führers der NSDAP. habe ich auf dem Gnadenwege entschieden, daß Ihre sowie Ihrer Geschwister Nachkommen trotz nicht einwandfrei geklärter Abstammung als arisch im Sinne der Vorschriften der NSDAP. sowie der reichsgesetzlichen Bestimmungen zu gelten haben.

gez. Adolf Hitler

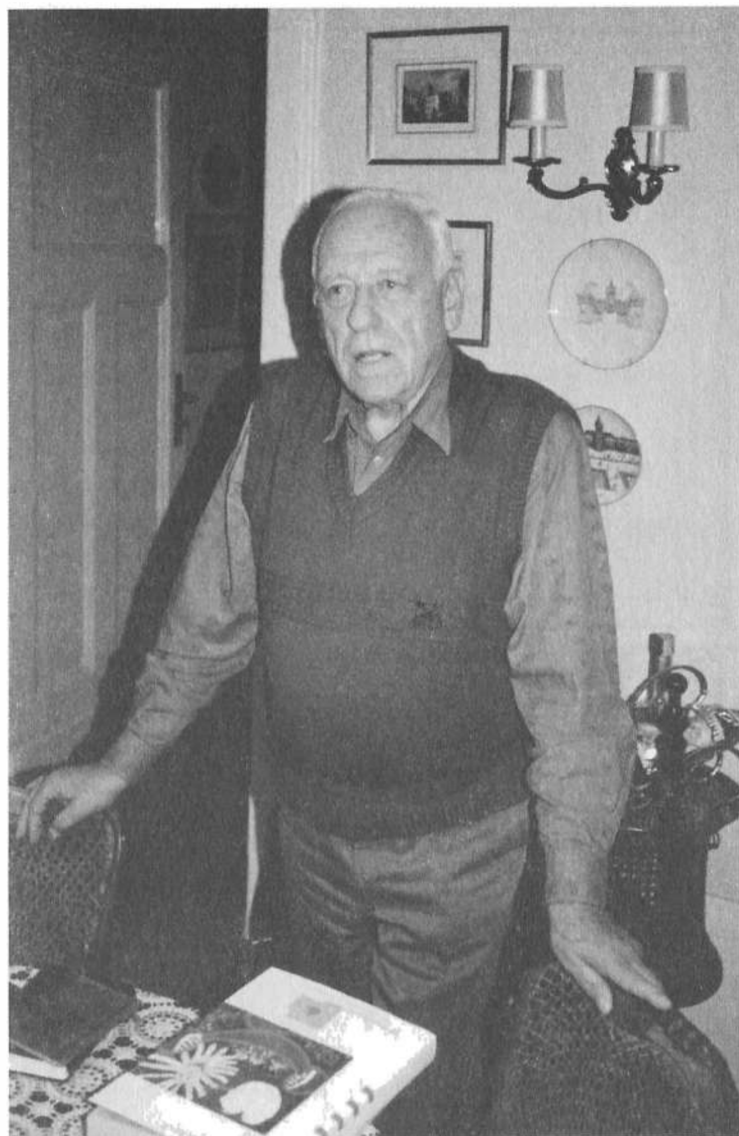
Herrn
Dr.August G a n g h o f e r
Berlin - Charlottenburg 9
Stallupöner Allee 45

ohne Adresse

Yarı Yahudi Dr. August Ganghofer ve kardeşinin çocukları için Ari bildirgesi. "Kanzlei des Führers der NSDAP Başkanı [Bouhler] tarafından yapılan sunumdan sonra etnik kökenininiz tam anlamıyla net olmasa da, sizin ve kardeşinizin çocuklarının NSDAP düzenlemeleri ve federal kanunları uyarınca Ari olarak sınıflandırılmasına karar verdim. İmza: Adolf Hitler." Ganghofer'ın bazı yeğenleri Wehrmacht'ta askerlik yaptı.

Yarı Yahudi Werner Goldberg'in (son rütbesi Gefreiter) 1939'da çekilen bu fotoğrafı, başlığı "İdeal Alman Askeri" olan bir Nazi propaganda gazetesinde kullanıldı; yeni fotoğraf *(yan sayfa)* 17 Kasım 1994'de 8:30 civarı çekildi.

Yarı Yahudi Hermann Aub'un Askeri Hizmet defteri (*yukarıda ve aşağıda). Yarı* Yahudileri ordudan atan 8,4,1940 ve 20.4.1940 kanunları belirtilmiş ve sayfanın üst kısmına el yazısı ile "n.z.v." (*nicht zu verwenden*-kullanılmayacak) yazılmış (*aşağıda*). Ordudan atılan çoğu Yarı Yahudi'nin benzer kayıtları vardı. Eğer Nisan kanunları ve "n.z.v." ibaresinin bahsi geçen kişinin Yarı Yahudi olduğuna delalet ettiği bilinmezse, bu kişi yedek kuvvetlerin bir parçası olarak görülürdü.

Yemin töreni sırasında.

Yarı Yahudi Hermann Aub tarafından 1939'da çekilmiş bu fotoğraf ortodoks Yahudileri Alman askeri arabasını iterken gösteriyor. Bu Wehrmacht çalışanlarının Yahudilere ettikleri tacizin tipik bir örneğiydi.

Achim von Bredow (son rütbesi Gefreiter), yüzde 37.5 Yahudi. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Gümüş Panzer Hücum Nişanı, Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Yarı Yahudi Edgar Francken (son rütbesi üsteğmen) Hitler'in *Genehmigung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKII ve Gümüş Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Horst Geitner (son rütbesi Obergefreiter). (Askeri ödülleri: EKII ve Gümüş Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Komutan Paul Ascher, *Bismarck* savaş gemisinde Amiral Lütjens'in kurmay subayı; Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII ve İkinci Derece Savaş Liyakat Haçı)

Yarı Yahudi Michael Günther (son rütbesi Obergefreiter). Askeri ödülleri: EKII.)

Hochschul-Nummer | Reichs-Nummer

Ausweiskarte

für

Herrn Wolfram

Geburtsort:

2.4.1915

Staatsangehörigkeit:

Wohnort der Eltern: Hamburg

Yarı Yahudi Wolfram Günther (son rütbesi Obergefreiter). (Askeri ödülleri: EKI, EKII.)

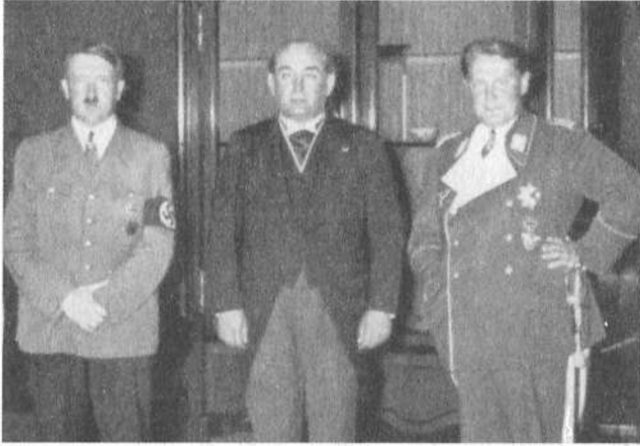
Yahudi Teğmen Paul Ludwig (Pinchas) Hirschfeld. (Askeri ödülleri: Yara Nişanı ve kılıçlı İkinci Derece Savaş Liyakat Haçı.)

(*Aşağıda*) Paul Ludwig (Pinchas) Hirschfeld elinde kılıçlı İkinci Derece Savaş Liyakat Haçı'nı tutuyor, Hanover dışında bir askeri mezarlık, 1996. (Fotoğrafı çeken: Ian Jones, *London Telegraph)*

Hitler ve General Werner Blomberg.

Hitler ve Luftwaffe'nın başı Hermann Göring (*sağda*), Hitler'den sonra ikinci adam. Ortada Başbakan Gömbös.

Dr. Hans-Heinrich Lammers, hükümet sözcüsü ve Reichskanzlei başkanı.

Hitler ve Paul von Hindernburg, mareşal ve Reich'in başakanı.

Yahudi Yüzbaşı Edgar Jacoby, Fransa'daki 696 Propoganda Seferi'nin sefer komutanı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII ve Yara Nişanı.)

1941'de Berlin'de bir askeri geçit töreni sonrasında çoçuklarıyla çekilmiş bir fotoğraf, Barabara Jacoby (*solda*) ve Klaus Edgar Jacoby (*sağda*).

Çeyrek Yahudi Hans-Christian Lankers (son rütbesi Gefreiter).

Yarı Yahudi Anton Mayer (son rütbesi Gefreiter), "*Mischlinglerin*" af başvurularına ekledikleri tipik seri fotoğraflardan.

Yarı Yahudi Richard Riess (son rütbesi Gefreiter).

Yarı Yahudi Christoph-Michael Salinger (son rütbesi Gefreiter).

Çeyrek yahudi Klaus von Schmeling-Diringshofen (son rütbesi yüzbaşı); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı.

(Eigenhändige Unterschrift des Inhabers — Rufname, Familienname)

1. Größe
2. Farbe der Haare
3. Farbe der Augen
4. Besondere Kennzeichen

1	Geburtstag	29. Dezember 1921
2	Geburtsort	Berlin
	Kreis	
3	Staatsangehörigkeit	Deutsches Reich
4	Familienstand led., verh., gesch., verw.	ledig
5	Heimatanschrift	Bln - Tegel (Wohnort) (Kreis) (Straße und Hausnummer)
6	Anschriften von Personen, die in besonderen Fällen zu benachrichtigen sind	Vater Willy

Yarı Yahudi Kurt Zeunert'in Organisation Todt çalışma kampı için çekilmiş fotoğrafı.

Organisation Todt kayıt defterinin bir örneği.

Hitler'in ordu yaveri, binbaşı Gerhard Engel (sağda; soldaki kişi bilinmiyor). (Fotoğrafı çeken: Charles Hamilton, R. James Bender yayınlarının müsadesi ile)

Yarı Yahudi Dietmar Brücher (son rütbesi Kanonier). (Askeri ödülleri: EKII ve Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Peter Gaupp (son rütbesi Soldat).

Yarı Yahudi Dieter Fischer (son rütbesi Obergefreiter); Hitler'in *Genehmigung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKII, Yara Nişanı, Piyade Hücum Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası1941-1942.)

Erklärung

gem. § 10 Abs. 1 der Verordnung über das Erfassungswesen vom 15. Februar 1937.

Mir sind nach sorgfältiger Prüfung keine Umstände bekannt, die die Annahme rechtfertigen könnten, daß ich Jude bin. Über den Begriff des Juden bin ich unterrichtet worden.

Mir ist bekannt, daß ich die sofortige Entlassung aus dem Reichsarbeitsdienst und dem aktiven Wehrdienst zu gewärtigen habe, falls diese Erklärung sich als unrichtig erweisen sollte.

Wuppertal, den 14. XII. 1939

(Eigenhändige Unterschrift des Dienstpflichtigen)

Birçok Wehrmacht askerinin imzalamak zorunda kaldığı soy bildirgesi.

Unterkunftsgerätelager Paris
Eing. 10. SEP. 1941

Oberkommando der Wehrmacht
Az. 12 i 10—20 J (Ic)
Nr. 524/40 geh.

Berlin, den 8. April 1940

I 12 i
10/36

2001248

Geheim!

1601/41g.

Betr.: Behandlung jüdischer Mischlinge in der Wehrmacht

Der Führer und Oberste Befehlshaber der Wehrmacht hat nachstehende Entscheidung getroffen:

1. 50%ige jüdische Mischlinge oder Männer, die mit 50%igen jüdischen Mischlingen oder Jüdinnen verheiratet sind, sind je nach Lebensalter (§§ 10 und 11 des WG) der Ersatzreserve II bzw. der Landwehr II zu überschreiben, jedoch mit dem jeweiligen Zusatz »n. z. v.« (nicht zu verwenden), um sie von den übrigen Wehrpflichtigen dieser Kategorien grundsätzlich zu unterscheiden.

   Ausgenommen bleiben hiervon die Offiziere, die auf Grund der Führerentscheidung (OKW — WZ (II)/J — Nr. 651/39 vom 13. 3. 39) in der Friedenswehrmacht verblieben sind.

   In besonders gelagerten Fällen behält sich der Führer Ausnahmen vor, die über OKW zu beantragen sind.

2. 25%ige Mischlinge und Wehrmachtangehörige, die mit 25%igen Mischlingen verheiratet sind, verbleiben in der Wehrmacht und können während des Krieges ausnahmsweise befördert und als Vorgesetzte verwendet werden, wenn eine besondere Bewährung erwiesen ist.

   Außerdem können ehemalige Unteroffiziere, Beamte und Offiziere, die 25%ige Mischlinge sind, oder solche, die mit 25%igen Mischlingen verheiratet sind, bei ausreichender Begründung während des Krieges in der Wehrmacht verwendet werden.

   Jeder Beförderungs- bzw. Wiedereinstellungsantrag ist dem Führer über OKW zur Entscheidung vorzulegen.

Um beschleunigte Durchführung der angeordneten Maßnahmen sicherzustellen, wird um umgehende Bekanntgabe vorstehender Verfügung gebeten.

Die Verfügungen OKW Nr. 190/40 J (I c) vom 16. 1. 40 und OKW Nr. 280/40 J (I c) vom 20. 1. 40, letztere mit Ausnahme der für Freimaurer geltenden Bestimmungen, werden hiermit aufgehoben.

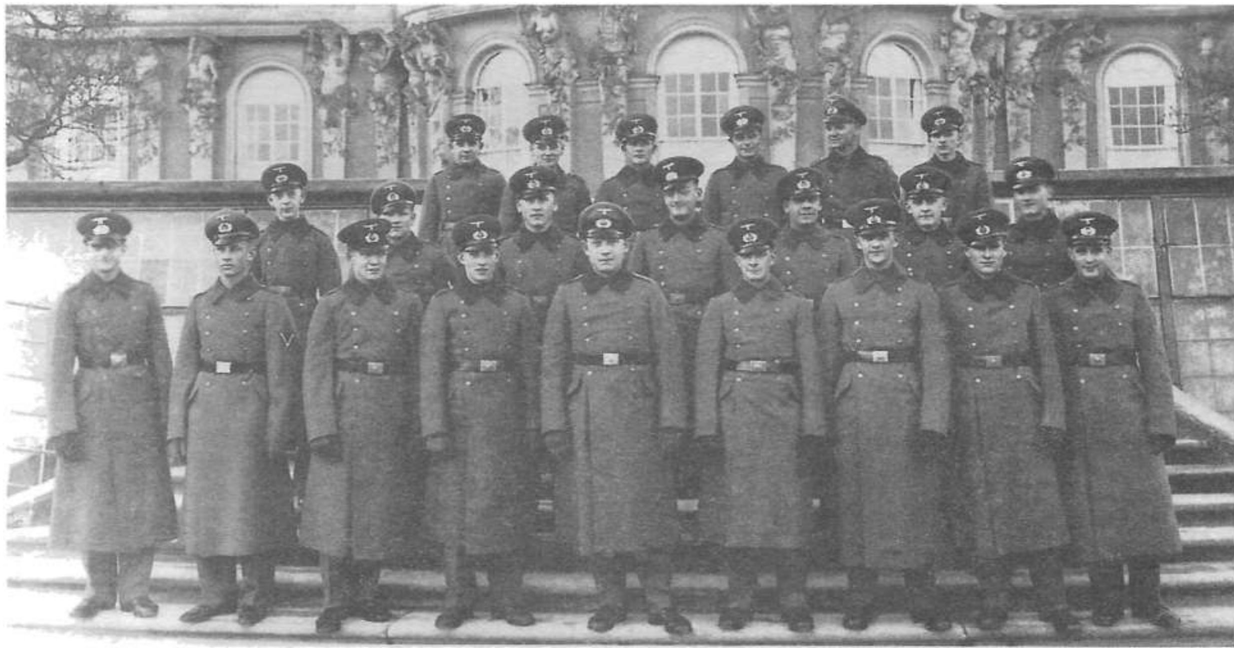
Der Chef des Oberkommandos der Wehrmacht

Keitel

Yarı Yahudiler'in Wehrmacht'tan atılması emri, 8 Nisan 1940.

Yarı Yahudi Karl Henle (son rütbesi yüzbaşı); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı.

Panzer Abwehr 23. Alay'da bir müfreze: Hitler'e yemin etmek için Potsdam sans Souci. Nachrichten (muhaberat) müfrezesındeki yirmi iki askerden üç tanesi yarı Yahudi idi: Karl-Heinz Scheffler (*orta sıra, saüdan dördüncü*), Rudolf Sachs (*ön sıra, sağdan üçüncü*), ve Hannes Bergius (*ön sıra, en sağ*).

Yarı Yahudi kardeşler Johannes (*yukarıda*) ve Karl (*yan sayfa*) Zukertort (ikisinin de son rütbesi generaldi); ikisi de Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Irk Politikası ve Nuremberg Kanunları, 1933-1939

1933'te Irk Politikasının Başlaması

1942'de eski bir Wehrmacht askeri Berlin'deki SS karargâhına girdi. Çevresindekilerden tedirgin, yavaşça yürüdü. Sivil ceketinin üstünde savaşta kazandığı EKII ve EKI madalyaları takılıydı. Bir SS subayı ne istediğini sordu. Hugo Fuchs babasını nereye götürdüklerini sorduğunda, SS subayı hayretle baktı ve, "Eğer o madalyaları takmıyor olsaydın, seni doğruca babanın olduğu yere gönderirdim!" dedi. Fuchs babasını asla göremedi. Babası Sachsenhausen toplama kampında öldürülmüştü.[1] Naziler Yahudi babasını hapsedip öldürürken, bir adamın cesurca orduya hizmet edebilmesi imkansız gözüküyordu.

Ama Fuchs yalnız değildi. İkinci Dünya Savaşı sırasında, binlerce değilse bile, yüzlerce Yahudi ve onbinlerce *Mischling*, yalnız Wehrmacht'a hizmet etmekle kalmadılar, aynı zamanda bazı çok yüksek mevkilere getirildiler. Üçüncü Reich zamanında Wehrmacht ya da SS'de hizmet etmiş her Yahudi, bunu sahte belgelerle yaptı. Üstleri onları Ari asıllı olarak biliyorlardı. Nazi askerlik yasaları *Mischling*'lerin askere alınmasını gerektiriyordu. Ancak yetkili pozisyonuna gelemiyor ve Hitler'in muafiyeti olmadan onbaşı rütbesinin üstüne terfi edemiyorlardı. Üçüncü Reich süresince *Mischling*'leri etkileyen kanunlar gittikçe daha kısıtlayıcı oldu. Ve sonunda onlar da Yahudilerle aynı kanlı yolda ilerlemek zorunda kaldılar.

Mischling'lerin orduya nasıl hizmet ettiklerini anlamak için, Alman silahlı kuvvetlerinin ırk politikalarını bilmek gerekir. Hitler'in ırk teorisi basitti: Yahudiler Alman (= Ari) halkını yok ettiler; bu yüzden yok edilmeliler. Naziler önceleri kamu hizmeti için tehlike arz edecek kadar Yahudi olanları tam olarak tespit etmenin zorluğu karşısında hayrete düştüler.

30 Ocak 1933'te Hitler'in iktidara gelmesinden sonra ayrılmalarını gerektiren bir kanun çıkarılmamış olmasına rağmen Yahudiler işlerini kaybetmeye başladılar. 1 Nisan 1933'te Naziler din değiştiren ya da değiştirmeyen tüm Yahudilere karşı bir boykot başlattılar.(2) Perakende satış noktalarını, avukatları ve doktorları da kapsayan bu Yahudi firmalarına karşı boykot, binlerce insanı etkiledi.(3) Zaman zaman şiddetlenen bu boykot Yahudilerin yaralanmasına, hatta birkaçının öldürülmesine yol açtı.(4) Bir çok kişi çeşitli devlet dairelerine itiraz mektupları yazdı. Endişe içindeki insanlar ve ailelerinden gelen mektuplara cevap olarak Mareşal ve Reich'in Başkanı Paul von Hindenburg, 4 Nisan 1933'te Hitler'e şöyle yazdı:

Savaşta yaralanmış ya da cephede askerlik yapmış; ya da savaşta ölenlerin oğullarıyla, savaşta ölmüş oğlu olan kamu görevlilerinin, hakimlerin, öğretmenlerin ve avukatların-şimdiye kadar aksini gerektiren bir durum olmamışsa, mesleklerine devam etmelerine izin verilmelidir. Eğer onlar Almanya için kan dökmeyi ve ölmeyi göze almışlarsa, Anavatan'ın onurlu muamelesini hak etmişlerdir. (5)

Ertesi gün Hitler Hindenburg'u gizlice bilgilendirdi: "Savaşta hizmet etmiş ve acı çekmiş emektar askerleri ya da uzun yıllar kamu hizmeti yapmış ve işten atılmayı hak etmeyen Yahudileri dikkate alan bir yasa bir haftadır hazırlanmaktaydı".(6) 1933 Mart'ında Yetki Kanunu Hitler'e ner-

deyse limitsiz güç vermesine rağmen Hindenburg'un bu önerisini dikkate alması Hitler'in yeni konumunda tamamen güvende hissetmediğinin göstergesiydi.[7] Hitler, Hindenburg'un desteği olmadan, yetkilerini kaybetmemek için ihtiyaç duyduğu ordu desteğine sahip olmayacağını biliyordu.[8] Hitler "Yaşlı Adam"a karşı yalnızca nefret duyuyordu. Hindenburg da "Bohemyalı Onbaşı"ya güvenmiyordu. Ancak ondan daha az güçlü bir konumda olan Hitler, özellikle 1932 yılı boyunca aralarında bir samimiyet olmadığı, Hindenburg'un " yol-ortası Yahudi karşıtı iddialarını"[9] ciddiye almak zorundaydı.[10]

7 Nisan 1933 tarihinde yürürlüğe giren Kamu Hizmetinin Restorasyonu Kanunu (daha sonra ek kararnameleriyle *Arierparagraph* olarak anıldı) tüm Ari olmayan kamu görevlilerinin işten çıkarılmasını hükmetti. Bazı tarihçilerin iddiasının aksine, bu kişiler Yahudi olarak tanımlanmamıştı.[11] Hindenburg'un isteği üzerine kanun, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce kamu hizmetine girenlere, Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan askerlere ve babalarına ya da oğullarını savaşta kaybedenlere muafiyet sağladı.[12] 11 Nisan'da bu kanuna ilave olarak çıkarılan ilk ek kararname "Ari ırka mensup olmayan"ı en az bir Yahudi ebeveyn ya da büyük ebeveyne sahip kişi olarak tanımladı. Naziler, Yahudi inancını benimsemiş bir ebeveyn ya da büyükbabayı gayrı Ari kabul ettiler.[13] Zamanında bu kararname bazı Yahudi ve *Mischling*'lerin geçimlerini sağladıkları işlerine devam etmelerine olanak verdi. Peter Gaupp'un Yahudi büyükbabası, Birinci Dünya Savaşı subay hekimi Dr. Sammy Ascher'ın [14] işine devam etmesine izin verildi.[15] Gaupp, Nazilerin bu subaylara muafiyet sağladıkları için "bir tür kalbe" sahip olduklarını düşünüyordu.[16] Ama genel olarak bu kanun, Ari olmayan binlerce kişiyi olumsuz yönde etkiledi.[17]

Birkaç yıl içinde Hindenburg muafiyetleri tam Yahudilere hiç yardım edemez oldu.

Birçokları bu kanunların neden yürürlüğe girdiğini anlayamadı. 25 Nisan 1933'te Profesör Klemperer şöyle yazdı: "Hiç şüphesiz Hitler hareketinin kaderi Yahudi sorununa bağlıdır. Nazilerin bu konuyu neden bu kadar önemli hale getirdiklerin anlayamıyorum. Bu sorun onların çöküşleri getirecek." (18) Nazilerin kendilerinin de farkına vardıkları gibi bu ırk politikaları birçok soruna yol açtı.

Arierparagraph'ın 1933 tarihli ek kararnamelerinde belirtilen muafiyetler ile korunması gereken bazı kamu görevlileri işlerinden atıldı. Yahudi asıllı devlet memuru, Arthur Partisch işten çıkarılışına itiraz etmek için 8 Temmuz 1933 tarihinde Hermann Göring'e şöyle yazdı: "18 yıl boyunca, Birinci Dünya Savaşı cepheleri de dahil olmak üzere, Anavatana sadakatle hizmet etmiş bir insana bu derece acımasızca davranmak, kesinlikle Führer'in isteği olmaz... Benden hoşlanmayan bazı iş arkadaşlarımın kişisel intikam çabalarının kurbanı olduğumu düşünüyorum."(19) Buna benzer binlerce şikâyet oldu. İşten çıkarılmalarının gerçek sebebini bilmek isteyenler öfke içinde itiraz ettiler. Ari asıllı olmamalarının işlerini kaybetmeleri için geçerli bir neden olduğuna inanamadılar. Hitler bu problemleri dikkate alarak 14 Temmuz'da bir açıklama yaptı: "Sadece doğrudan savaşta yer almış kişiler için bir istisnai durum olabilir. Önemli olan savaş alanlarında bulunmak değil, savaşa katılmış olmaktır. Çeşitli birimlerin görevlerini kontrol edecek bir komisyon oluşturulması gereklidir."(20) Bu tür emirler, halihazırda *Arierparagraph*'ı nasıl yorumlaması gerektiği konusunda kafası karışık olan bürokrasi için daha fazla iş yükü yarattı. Daha fazla yönergeye ihtiyaç vardı.

Frick, 1 Eylül 1933 tarihinde Nisan kanunlarına ikini bir ek kararname yayımladı:

Ari asıllı olma kavramını, Kamu Hizmeti Restorasyonu Kanunları Bölüm 3 ile tanımlarken dikkate alınan din değil, soy, ırk ve kandır. Ari asıllı olmayanlar sadece bir ebeveyni ya da büyük ebeveyni Yahudi inancını benimsemiş olanlar değildir... Bu yüzden hiç bir ebeveyn ya da büyük ebeveyn Yahudi olmasa bile, Ari asıllı olmamak başka yollardan da tespit edilebileceği için, Kanun Ari asıllı olmama ihtimalini göz ardı etmez.(21)

Başka yolların neler olduğunu açıkça belirtilmiyordu. Kamu görevlileri her türlü Ari asıllı olmama şüphesi karşısında işten çıkarılmaktaydı. Uç noktadaki bu hükmün, uygulanabilir olmadığı daha sonra ortaya çıktı. Ari asıllı olmamayı kanıtlamanın tek güvenilir yolu dini kayıtlardı.

Savunma Bakanı, General Werner von Blomberg, 27 Mayıs 1933 tarihinde silahlı kuvvetlere bağlı çalışan kamu görevlilerinden (örneğin, cephane fabrikalarındaki işçiler) Ari asıllı olmayanların işten atılmasına yol açan kararnameyi onaylayarak, ırk kanunlarını askerleri etkileyecek duruma getirdi.(22) Blomberg, muhtemelen silahlı kuvvetlerin politikleştirilmesine içerleyen subaylardan gelen itirazlara bir cevap olarak, 1933 Haziran'ında Reichswehr'in yeni benimsenen ırksal düzenlemeleri göz ardı edemeyeceğini belirtti. (23) Çalkantılı Weimar yılları boyunca, Reichswehr, politik manevraların içinde yer alsa da hiç bir zaman tek bir parti ya da politikacı tarafından yönetilmemişti.(24) Ancak Hitler iktidara geldiğinde, silahlı kuvvetler gittikçe artan bir şekilde, sonunda tamamen Hitler tarafından yönetildiği vakte kadar Nazi partisine olan desteklerini gösterdiler. Tarihçi James Corum'a göre, "Hitler ordunun hayal edemeyeceği çapta bir silahlanma gerçekleştirerek ve Almanya'yı

yeniden büyük bir askeri güce dönüştürerek, ordunun hayranlığını ve minnettarlığını kazanmıştı."(25) Örneğin daha sonra Üsteğmen olan Paul-Ludwig Hirschfeld şöyle diyordu: "Bir Yahudi olarak Hitler'den nefret ediyorum ama yaptığı bazı şeylerden dolayı da takdir etmeliyim... Hitler zeki biri ve [özellikle ordu için] çok şey başardı." (26) Tüm rütbelerdeki ordu mensupları Hitler'in hükümetini, politikalarını ve yeni, güçlü bir Reichswehr hayalini memnunlukla karşıladılar. (27) Geleneksel olarak askerler yaşadıkları toplumda saygıdeğer mevkilere gelirler. Bu yüzden birçok Ari olmayan askeri personel Reichswehr'de kaldıkları sürece ırk politikalarından etkilenmeyeceklerini düşünüyorlardı. Fakat bazıları Nazi Almanyası'nın duvarlarından yavaşça üstlerine kapandığını hissediyordu.

1933 ve 1934 yılları boyunca, hükümete askerlerin etnik kökenleriyle ilgili birçok rapor ve hâlâ orduda hizmet ettiklerine dair ihbarlar geldi. Birçok Ari asıllı olmayan asker endişelenmeye başladı. Teğmen Ernst Prager, 1933 yılında terfisi gündeme geldiğinde üstlerine babasının Yahudi olduğunu bildirdi. Kendini "subaylar kanunlardan etkilenmese bile ailesi hakkında rapor vermeye" mecbur hissetti. Blomberg 21 Temmuz 1933'te "hiçbir şeyin terfisine engel olamayacağı" konusunda kendisine güvence verdi.(28)

Görünüşe göre Hitler ve üst düzey askeri yetkililer 1933 yılında orduda ne kadar çok gayri Ari bulunduğunun farkında değillerdi. Belki de Ari olmanın onurunu ve savaşçı ruhunu içerdiği için, Hitler 5 Nisan 1933'te Hindenburg'u askeri birliklerin "[ırk olarak] saf" oldukları konusunda temin etti.(29) Oysa Hitler muhtemelen başka türlü düşünüyordu. Alman ordusunda hizmet eden Yahudilerle kişisel deneyimi olmuştu ve Birinci Dünya Savaşı sırasında EKI'sını bir Yahudi'nin aday göstermesi sonucunda almış-

tı.[30] Ayrıca Hitler sorumlu albay Gerhard Engel'e Birinci Dünya Savaşı sırasında cesurca savaşan Yahudiler'den bahsetmişti.[31] Blomberg, 1933 Ekim'inde bir dergiye yaptığı resmi açıklamada silahlı kuvvetlerde hiç Yahudi bulunmadığını söyledi.[32] İkisi de kamu önünde Nazi ideolojisine bağlı kalırken aslında Ari asıllı olmayanların orduda hizmet ettiklerini biliyorlardı.

17 Ocak 1934'te Yüksek Rütbeli Kamu Görevlileri Cemiyeti'nin halkla ilişkiler ofisi Blomberg'e Reichswehr'de sekiz yüzden fazla Ari olmayan askerin çalıştığına dair söylentilerle ilgili yorumunu sordu. Mektubu yazanlar Blomberg'den bu tür iddiaları yalanlayacak kanıtlar sunmasını ve söylentileri yayanları cezalandırmasını istiyorlardı.[33] Elinde istatistikti veri olmamasına rağmen Blomberg bu iddiaları reddetti. Blomberg'in 28 Şubat 1934 tarihinde Reichswehr için *Arierparagraph*'ı yayımlamasının sebebi belki de Ari asıllı olmayan askerlerle ilgili daha fazla spekülasyon yapılamasını engellemekti.[34] Kamu çalışanları kanunları gibi, bu askeri ırksal düzenlemeler de Birinci Dünya Savaşı'nda savaşanlar ya da onların çocukları için geçerli değildi. Tüm diğer Ari asıllı olmayanlar ordudan atılacaklardı. Hindenburg muafiyetleri korumasında olmayan gayrı Ariler, 31 Mayıs tarihine kadar rapor edilecekti. Tarihçi Manfred Messerschmidt ırk kanunlarının silahlı kuvvetlerde uygulanmasını şöyle tanımladı : "Askeri birliklerin geleneklerinden büyük bir kopuş". [35] Blomberg bu kararname ile, askeri politikaların arkasındaki temel yönlendirici gücün Nazi ideolojisi olacağına dair açık bir mesaj verdi. Reichswehr'in siyasi meselelerden bağımsızlığına son vermiş oldu. 1933 ve 1934 yılları boyunca Blomberg bu siyasi değişikliği ufak ufak vurgulamaya devam etti. 19 Eylül 1933'te askeri personele üniformalı SA üyelerini selamlamaları em-

rini verdi. [36] Reichswehr müzik birliklerine Nasyonal Sosyalist şarkılarını çalmaları için izin verdi. [37] Ayrıca 25 Şubat 1934'te tüm üniformalarda Nazi ambleminin[38] bulunmasını emretti. [39] Tarihçi Ian Kershaw'a göre Blomberg'in ırk kanunlarını ve Nazi amblemini Reichswehr'e sokması, ülkenin silahlı kuvveti olan Reichswehr'in özerkliği açısından ciddi tehdit olarak algılanan SA teşkilatına karşı Hitler'in desteğini almak için "bilinçli çabalar"dı. [40] Blomberg, *Arierparagraph*'ı siyasi nedenlerden dolayı uyguladığı halde ideolojik inançlarından vazgeçmesi gerekmemişti. Daha sonra Hitler'in Blomberg için diyeceği gibi, "Birliklere Nasyonal Sosyalist Weltanschauung'u kabul ettirilmesi Savaş Bakanı'nın anlayışı ve sonsuz sadakati sayesinde oldu."[41] Bu ırk politikaları ile Reichswehr personelinin idare ve kontrol ediliş biçimleri köklü bir biçimde değişmişti.

Arierparagraph yüzünden Reichswehr'den uzaklaştırılan kişi sayısı ılımlı bir tahminle yetmiş ila yüz arasındadır.[42] Hindenburg muafiyetlerinden dolayı birçok değerli Ari asıllı olmayan asker işlerine devam ettikleri için Blomberg ve Hitler kazanılan avantajın kaybedilen birkaç askerden daha ağır bastığını düşünüyordu.[43] Uzaklaştırılanların çoğu zaten genç ve deneyimsizdi. Blomberg, Reichswehr'in bu kayıplardan fazla zarar görmeyeceğine inanıyordu. Atılan kişi sayısı 1934 Nisan ve Mayıs aylarında yayımlandığı için bu kanun kapsamında 1934'ün sonlarına doğru ve 1935 boyunca kaç askerin görevden uzaklaştırıldığı bilinemiyor. *Arierparagraph* yüzünden 1935 ve 1938 yılları arasında çok sayıda kişi ordudan atıldı.(44) Bu uzaklaştırılmaların sebebinin *Arierparagraph* değil daha sonra çıkarılan kanunlar olduğu söylendi. Fakat bürokratlar bu kanunu *Mischling*'ler*in* ordudan atılma sebebi olarak gördüler ya da diğer kanunlardan haberleri yoktu. Bu nedenle

Arierparagraph yüzünden atılanların sayısını belirlemek zordu. Messerschmidt de "Reichswehr'de Ari asıllı olmayan kaç kişinin hizmet ettiğinin belirlenemeyeceği" konusunda hemfikirdir.[45] Kanun hem devlet memurlarını hem de askerleri kapsadığı için *Arierparagraph* yüzünden yüzlerce kişinin işten çıkarıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz.[46] Ekseriyetle atılanların büyük bir çoğunluğunun tam Yahudi olduğu düşünülüyordu. Ama bu çalışmada belgelenen ordudan atılmış otuz kişiden yalnızca iki tanesi tam Yahudi'dir, geri kalanlar ise yarı ya da çeyrek Yahudiler'dir. Bu kişilerin çoğu ırklarının görevlerinden uzaklaştırılmalarına sebep olmasına çok şaşırıyorlardı..

Binbaşı Hans-Heinrich Lebram 1934'te donanmadan atıldığında şunları yazmıştı: "1934 Mart'ında [savaş gemisi] *Königsberg* komutanı[47] bizden Ari asıllı olduğumuzu kanıtlamamızı istediğinde dünya başıma yıkılmış gibi hissettim."[48] Lebram üzgün ve hayal kırıklığına uğramış bir şekilde Kriegsmarine başkomutanına ulaşmaya çalıştı, ama Amiral Erich Raeder onunla görüşmekten kaçındı. Lebram savaştan sonra şöyle iddia etti: "Raeder neden işten atıldığımı bana söyleyemeyecek kadar korkaktı." [49] Lebram'ın komutanlarından, daha sonra Bismarck savaş gemisinin ve Prinz Eugen kruvazörünün filo kaptanı olan Kaptan Günter Lütjens, Raeder'ın Lebram ile görüşmeyi kaldıramadığını çünkü bu olayın onu "çok derinden"[50] etkilediğini söyledi. Raeder, Lebram'a onu donanmadan atmak zorunda kaldığı için "büyük üzüntü" duyduğunu, ama emirleri uygulaması gerektiğini yazdı.[51] Lütjens büyük bir ihtimalle Lebram'ın neler hissettiğini anlıyordu. Karısı ve karısının kardeşi Amiral Otto Backenköhler de yarı Yahudi'ydiler. Lütjens'in iki oğlu da donanmada subaydı ve aynı sebepten dolayı atılma tehlikesi altındaydı-

lar.[52] Lütjens, öfke içindeki Lebram'a *Arierparagraph*'ın "Führer'in isteği" olduğunu söyledi. [53] Lebram daha iyi bir açıklama beklediğini söylediğinde de, Lütjens bu olayın anlaşılmasının güç olduğunu, ama "hiçbir şeyi değiştiremeyeceklerini" itiraf etti.[54] Kriegsmarine Lebram'ı 31 Temmuz 1934 tarihinde donanmadan uzaklaştırdı. [55] Kardeşi Teğmen Walter Lebram ise donanmadan atılacağını sezince üzüntüden intihar etmişti. [56]

Donanmadaki birçok asker *Arierparagraph*'ın adaletsiz bir yasa olduğunu düşünüyordu. Bazıları görevlerinden uzaklaştırılan Ari asıllı olmayan donanma personeline yardım elini uzattı ve sivil hayatta iş bulmalarına yardım etti. Örneğin Hans-Heinrich Lebram ticari deniz birliğine transfer edildi ve savaş süresince Atlantik kıyısındaki çeşitli Alman cephelerine askeri mühimmat sevkiyatı yaptı.

Diğer donanma mensupları yeni ırk kanunlarını kabullendiler. Kendisi de yüzde 12,5 Yahudi olan, Blomberg'in donanma sorumlu subayı Kaptan Hans-Georg von Friedeburg (daha sonra U-botların birlik amirali oldu) *Arierparagraph*'ı "Führer'imizin düşünce tarzında hareket etmek için gerekli" olarak kabul etmiş.[57] Hitler'in ateşli destekçisi Friedeburg [58] çeyrek Yahudi olabilirdi ve bu yüzden donanmadan atılma riskiyle karşı karşıyaydı. [59] Lebram gibilerin yaşadığı aşağılanma ve ayrımcılıktan kurtarılmıştı.

Izdırap çekenler yalnızca Lebram ailesi değildi. Çeyrek Yahudi Teğmen Klaus von Schmeling-Diringshofen *Arierparagraph* kapsamında, 1934 yılının Haziran ayında ordudan atıldı. Artık "Almanya'ya hizmet etmesine izin verilemeyeceği" bildirilmişti. [60] Schmeling-Diringshofen görevinden ayrılmadan bir gece önce konuyla ilgili şunları yazmıştı:

Temkinliyim ve tetikteyim... Bu teğmen olarak geçirdiğim son saat. Nasıl oturup yazdığımı ve Almanya için hala bir şey ifade ettiğim şu son saati nasıl geçirdiğimi anlıyor musunuz?... Askeri üniformamı giyiyorum. Hala giymeme izin var ve sonuna kadar giyeceğim. Bu benim için yavaş yavaş ölmek gibi. Bana ne olacak? Daha önce ne yaptım?... Bu hayatı dört yıl ve iki ay boyunca yaşadım ve on dakika içinde kaybedeceğim [saat 23:50].[61]

Berlin Wehrkreis III [63] personel başkanı Albay Erich von Manstein'ın (daha sonra Mareşal olan, Almanya'nın en iyi komutanlarından biri) [62] yardım çabalarına rağmen, Schmeling-Diringshofen ordudan ayrılmak zorunda kaldı.[64] Daha sonra Schmeling-Diringshofen Manstein'a şunları yazdı: "Belki Almanya'nın bize ileride ihtiyacı olacaktır. Böyle bir durumda biz (kendisi ve kardeşi) Almanya'nın yanında olacağız."[65] Mesleki ve toplumsal açıdan, ordudan atılmak Schmeling-Diringshofen gibi askerlerin başına gelebilecek en utanç verici şeydi. Hayatını nasıl devam ettireceğini bilemeyen Schmeling-Diringshofen için, bir asker olarak mesleğinden ayrılmak hayatının sonu anlamına geliyordu. Tüm umut ve hayallerinin yıkılması genç adamın kendine güvenini yok etti. İşten atılan Ari olmayan birçok kişi bunun sebebini anlayamamıştı. Oyunun kuralları aniden değişmişti, seçtikleri ve üstün başarılar gösterdikleri mesleklerini neden sürdüremediklerini akılları almıyordu.

Ordudan ayrıldıktan sonra Çin'e giden Schmeling-Diringshofen orada Chiang Kai-shek'e Milliyetçi ordusunun eğitimine yardım etti.[66] Anlaşıldığı kadarıyla General Ludwig Beck (1934'te askeri kuvvetler başkanı ve 1935'ten 1938'e kadar ordu genel personel başkanı) ordudan uzaklaştırılan gayrı Ari birçok askerin, General Hans von Seeckt [67] ve daha sonra General Alexander von Falkenhausen [68]

başkanlığında danışman olarak Çin'de askeri pozisyonlara atanmaları konusunda yardımcı olmuştu. Örneğin Beck, Schmeling-Diringshofen'den birkaç ay önce, sonradan *Ritterkreuz* kazanan, yarı Yahudi Binbaşı Robert Borchardt'ı Çin'e göndermişti. [69] Borchardt, Milliyetçi Çin Ordusu'nun ilk mekanize birimlerinin eğitiminden sorumluydu. Çin birlikleriyle birlikte Japon'lara karşı verilen savaşa da katıldı.[70] Çin'deki *Mischling*'lerin çoğu Almanya'ya dönmek ve anavatana hizmet etmek istiyorlardı. Schmeling-Diringshofen Çin'e gitmeden önce yakın arkadaşı General Dietrich Beelitz'e şunları söylemişti: "Savaş başlarsa; ki başlayacak, beni buraya geri getirmek için elinden gelen her şeyi yap ki ülkeme hizmet edeyim. Senin bağlantıların var." Beelitz şu yanıtı vermişti: "Ordudan atıldığına inanamıyorum. Hiç Yahudi'ye benzemiyordu." "Schmeling tam bir Ari gibi görünüyordu. Takma adı *Blubo* idi, *Blut und Boden*'dan (kan ve toprak) geliyordu.[71] Alman gibi görünen tek bir asker varsa bu Schmeling-Diringshofen'di."[72] Garip bir şekilde Almanya 1938'de savaş başlamadan önce Çin'deki *Mischling* askerlerinin çoğunun Wehrmacht'a dönmesine izin verdi.[73] Fakat savaş ihtimali netleşene ve Japonya ile ittifak ihtimali güçlenene kadar bu askerlerin bir çoğu Çin'deki zorunlu sürgünlerine devam ettiler.

Yahudi Öncü Askerleri Federasyonunun[74] kurucu başkanı, emekli Kaptan Dr. Leo Löwenstein[75] 23 Mart 1934 tarihinde Hindenburg'a bir mektup yazarak Yahudileri askeri hizmetten mahrum bıraktığı için *Arierparagraph*'ı eleştirdi. Nasyonal Sosyalist hükümete rağmen, Yahudilerin silahlı kuvvetlerde onurlu bir yere sahip olduklarını düşünüyordu.[76] Ertesi gün Löwenstein Reichswehr Bakanlığındaki Binbaşı Hermann Foertsch'e şunları yazdı: "Alman Yahudileri Alman vatandaşları olarak sahip oldukları bu temel

haklarından mahrum bırakılmalarını asla kabullenmeyeceklerdir".[77] 1934'e kadar kendilerine Alman hisseden Alman Yahudileri, on yıldır sahip oldukları imtiyazların neden birden bire ellerinden alındığını anlayamadılar.

1961 yılında Bundeswehr[78] Savunma Baklanlığı halkla ilişkiler memuru Albay Gerd Schmückle, *Arierparagraph* ile Alman askeri tarihinde Wehrmacht'ın liderlerinin silah arkadaşlarına[79] yardım etmeyi unuttukları karanlık bir sayfa açıldığını kabul etti. 1934 yılında yalnızca Albay von Manstein itiraz edecek cesarete sahipti.[80] Manstein 21 Nisan 1934'te Beck'e yazdığı mektupta Schmeling-Diringshofen olayının onu ırk politikaları hakkında düşünmeye sevk ettiğini anlattı. Manstein şöyle yazdı: "Bu genç adamların onuru bizim onurumuzdur".[81] Manstein'ın savı şuydu; eğer Rech askerlerden hayatlarını feda etmelerini isteyebiliyorsa, bu askerlere birden bire "artık gerçek bir Alman" olmadıklarını söyleyemezdi.[82] Ona göre hayatını *Volk* için seve seve feda etmeye hazır herkes büyükannesinin kökenine bakılmaksızın Ari olduğunu kanıtlamıştı.[83] Manstein, Beck'e ayrıca daha önce hiç önemli olmadığı halde artık Almanların Ari asıllı olmayanlara hizmet etmek istemediklerini ve Nazizmi hoş karşıladıklarını söyledi. Parti mensuplarının hoşuna gitmese de Manstein saygı kazanmış teğmenlerin hiçbirinin soy kütüğünün sıradan askerler tarafından sorgulanmasına izin vermedi.[84]

Manstein ordunun kendi mensuplarını yargılama hakkını Parti çalışanlarına bırakmasını istemiyordu.[85] *Arierparagraph*'ı askeri birliklerin gücünü eline geçirmek ve onları yok etmek için "belirli unsurlar" tarafından düzenlenmiş bir komplo olarak görüyordu.[86] Birlik komutanı General Erwin von Witzleben de "tüm yetkisini" kullanarak, Manstein'ın bu itirazını destekledi.[87] Manstein'ın, bakanlık büro-

su başkanı ve Blomberg'in personel şefi Albay Walter von Reichenau'ya yazdığı mektup Blomberg'e gösterildiğinde, Blomberg ordu komutanı General Werner von Fritsch'e, Manstein'a disiplin cezası vermesini emretti. Fritsch hiçbir şey yapmadığı için Manstein şanslıydı.[88] Fritsch Yahudi karşıtı[89] olmasına rağmen Hitler'den ve "onun yakın arkadaşlarından"[90] hoşlanmıyordu. Muhtemelen bu yüzden hükümet yerine Manstein'ın tutumunu benimsedi. Manstein'ın itirazları buna rağmen sonuçsuz kaldı.

Manstein toplumdaki Yahudi etkisinin kaldırılması konusunda hemfikirdi. Ancak 1934'te yazdığı mektup gösteriyor ki, Yahudiliğin Nazi ideolojisinin iddia ettiğinden farklı bir anlam ifade ettiğinin farkındaydı. O Yahudiliği etnik değil kültürel bir kimlik olarak görüyordu. Orduda hizmet eden Alman kültür ve inancını benimsemiş tüm Ari asıllı olmayan kişilerin Alman olduklarına inanıyordu. Manstein'ın Beck'e böyle bir mektup yazmasının sebebi muhtemelen sadece astı Schemeling-Diringshofen'e yardım etmek değildi. *Mischling* askerler olan iki büyük yeğenine de yardım etmek istiyordu.[91]

Nazi ideolojisini uygularken farklı önceliklere sahip olan tek kişi Manstein değildi. İlginç bir şekilde Göring karısına gizlice gerçekte ırk teorisine inanmadığını söylemişti. Yahudilerin diğer insanlardan farklı olmadıklarını söyledi. Sırıtarak, "onlar biraz daha akıllı' derdi, "ve tüm diğer ırklar gibi iyi ve kötü yanları var". [92] Öte yandan, kimin Yahudi olup olmadığını anlayabileceğini iddia ederek, yarı Yahudilerin Luftwaffe'nin yüksek konumlarında çalışmalarına izin verdi. Göring kendi teşkilatının yönetimini mümkün olduğu kadar elinde tutma çabasıyla tanınırdı. [93] Soy kütüklerine bakılmaksızın kimlerin yetkili pozisyonlara gelip gelemeyeceklerini konusunda ona sadece Hitler karışabilirdi. Diğer

taraftan Yahudilerin öldürülmesine sebebiyet veren emirler ve resmi fiiller yayımladı. Göring ve başka birçok kişi için kişisel ilişkiler bazen Nazi ideolojisinden daha önemliydi. Ama gayri resmi ne derse desin genelde Nazi politikalarına tam destek verdi.

1934'ten 1935'e kadar, Hitler'in "stratejik dehasına" (94) övgüler yağdıran Blomberg, silahlı kuvvetleri Hitler ideolojisine daha yakın hale getirdi. Doğal olarak Hitler bu değişimi hoş karşıladı. Hitler askeri destek olmadan toplumu kontrol edemeyeceğini ve Avrupa'ya hükmedemeyeceğini biliyordu. Blomberg'in sadık hizmetine olan minnettarlığını 1934 Haziran'ında Reichswehr'in üstünlüğünü garantilemek uğruna SA'larını feda ederek gösterdi("Uzun Bıçaklar Gecesi") (95)Hasta olan Hindenburg daha sonra Hitler'e yazarak "Alman milletini" kurtardığı için teşekkür etti. Bu Hitler'in "devletin başı tarafından meşrulaştırılmasını" sağladı.(96) 29 Haziran'da Blomberg *Völkischer Beobachter*'de Reichswehr'in "....bizden biri olan Hitler'in arkasında olduğunu" yazdı. 2 Ağustos 1934'te Hindenburg'un ölümünden sonra Hitler başkanlık ofisini devraldı ve tüm yürütme gücünü eline almasını sağlayan şansölye görevine geldi.(97) Her iki koltuğu da elinde bulunduran Hitler'in "gücü, bu gücü kullanmasını engelleyen tüm resmi kısıtlamaları fiilen ortadan kaldırdı."(98)

Reichswehr Hitler'e tam hakimiyet uğraşında yardımcı olacaktı. Mecbur olmadan ve teşvik edilmeden Reichswehr Hitler'e ve yeni elde ettiği gücüne saygınlık kazandıracak politikalar uyguladı. Takma adı "Nazi General"(99) olan Nazi sempatizanı(100) General von Reichenau Hitler'in silahlı kuvvetlerin başkumandanı olduğuna dair yeni bir askeri sadakat yemini taslağı hazırladı.(101) Hırslı Reichenau bu yeni taslağı Blomberg'e götürdü ve o da taslağı şevkle

Hitler'e iletti. Hitler taslağı onayladı ve o andan itibaren askeri personel Almanya yerine Hitler'in şahsına sadakat yemini etti. Yemin şöyleydi: "Tanrıya bu kutsal yemini ederim ki, Alman Halkının ve *Reich*'ının *Führer*'i, Silahlı Kuvvetlerin Başkumandanı Adolf Hitler'e koşulsuz itaat edeceğim ve cesur bir asker olarak bu yemin için hayatımı vermeye her zaman hazırım."(102) 1918'den önce askerler *kayser* ve Almanya için yemin ederlerdi ve Weimar Cumhuriyeti süresince anayasaya ve başkanlığa sadakat yemini ettiler.(103) 1934'teki yeni yemin belirli bir insana itaati emrediyordu; Hitler ve her bir asker arasında kişisel bir bağ oluşturulmuştu. Führer silahlı kuvvetlerden bu yeminden daha iyi bir boyun eğiş ve daha net bir güvenoyu isteyemezdi. Yeni yemin her şeyden daha kesin olarak Hitler'in silahlı kuvvetler üzerinde kayserlerden beri eşi görülmemiş bir hakimiyet kurduğunu doğrulamaktaydı. Hitler şimdi ülkedeki en yüksek otorite olmuştu. Yarı Yahudi Albay Christoph von L'Estocq daha sonra şöyle yazdı: "...Hitler için ölmeyi ya da yaşamayı istemek mecburiyetinde olmak korkunç bir yüktü." (104) Beck o günü ordu için "kara gün" olarak adlandırdı, ama yemin etmeyi reddetmedi.(105) Bu yemini reddetme cesaretine sahip olan Walter Schloss gibi bir *Mischling* ya da herhangi bir asker uzun süre direnemezdi. Schloss bu yemini edemeyeceğini, çünkü babasının bir Yahudi olduğunu söyledi. Tutuklandı ve mahkemede altı ay hapis cezasına çarptırıldı. Schloss'un Berlin yüksek askeri mahkemesine (Oberkriegsgericht) temyiz başvurusundan sonra cezası dört aya indirildi. Cezasını tamamladığında ordu onu birliğine geri gönderdi. Arkadaşları ve üstleri onu sıcak bir şekilde karşıladılar. Fakat Eylül 1934'te savaş başlamadan önce yemin etmeye zorlandı. Eğer etmezse çalışma kampına gönderilmekle tehdit edildi. Schloss gözlerinde yaşlarla Hitler'e sadakat yemini etti. (106)

Çoğu askerin iddiasına göre yemin halka açık bir törende topluca edilmişti. Diğerlerinin arasında yeminin sözlerini tekrarlamadan duran askerler, bu sözlerin kendileri için bağlayıcı olamayacağını söylüyorlardı.(107) Bu yeni yemin, 1930'da Hitler SA'ların yüksek liderliğini üzerine aldığı ve tüm SA liderlerinden "gelecekteki başkaldırılara karşı bir güvence olarak şahsına koşulsuz itaat yemini" talep ettiği zaman oluşturduğu eski yeminin yerine geçti.(108) Blomberg, Hitler'in silahlı kuvvetler üzerinde kontrol kurmasını sağlayan süreci hızlandırdı. Hitler'e bu yemini ederek Reichswehr "yeni düzeni tamamen kabul ettiğini sembolik olarak kabul etti".(109) Ayrıca Ağustos'ta Blomberg tüm askerlerin Hitler'e "*Mein Führer* (liderim)" diye hitap etmelerini önerdi.(110) Reichswehr'in kendini tamamen ellerine bıraktığını bilen Hitler, 19 Ağustos 1934'te "en büyük önceliğinin silahlı kuvvetleri desteklemek ve korumak" olacağına söz verdi.(111) 1934 yazının sonlarına doğru Hitler'in "popülaritesi doruk noktasına ulaşmıştı".(112) Reichenau, Röhm'ü öldürerek gerçek bir asker olduğunu kanıtladığı ve SA tehdidini ortadan kaldırdığı için silahlı kuvvetlerin Hitler'i sevdiğini yazdı.(113) Hitler'in 1933 ve 1935 yılları arasındaki askeri, politik ve toplumsal başarıları, askeri liderlerin bu büyük iktidar değişimini daha kolay kabullenmelerini sağladı. (114)

16 Mart 1935 tarihinde Hitler Almanya'da her genç erkeğin artık Wehrmacht denilen silahlı kuvvetlere hizmet etmesini zorunlu kıldı(115) ve on iki kıta ve otuz iki tümenden meydana gelen bir barış ordusu oluşturma hedefini koydu. Bu kararlarla Hitler Versay antlaşmasının getirdiği kısıtlamalara bir son vermiş oldu(116). Böylece Alman halkının gözünde popülaritesini daha da arttırdı.(117) Hitler askeri eğitimin Almanları birbirine ve Nazi yönetimine bağlayaca-

ğına inanıyordu. Tam Yahudi gençlerin de askerlik şubelerine başvurması gerekiyordu, ama beklendiği gibi, Wehrmacht onları sadece kayıt altına aldı, askerlik yapmalarına izin vermedi.(118) Hitler bazı Ari olamayan (yarı ve çeyrek Yahudiler) kişilerin askere alınmalarını istedi ama yetki gerektiren pozisyonlara gelemediler.(119) Garip bir şekilde Hitler ve Nazizm'den korkup aileleriyle birlikte göç etmek isteyen bazı gayri Ariler, Wehrmacht tarafından silah altına alındıkları için gidemediler.(120) *Mischling*'lerin askeri kayıtlara dahil edilmeleri bir sene önce *Arierparagraph* kapsamında çıkarılan ve Ari olmayanlara herhangi bir konumda askerlik yapmayı yasaklayan kuralla çelişiyordu. Hitler ve Blomberg, *Arierparagraph* ile sergiledikleri sert tutumdan, şikâyetlerden kaçınmak ya da Wehrmacht'ı birçok potansiyel askerden mahrum bırakmamak için geri adım atmış olabilirler.(121) 1935'te Hitler "Alman savaş gücünde herhangi bir zayıflığa yol açmamak için" *Mischling*'lerin asimilasyonuna taraftar olduğunu söyledi.(122)

Çok sayıda tam Yahudi silahlı kuvvetlerde hizmet etmek istediği için Löwenstein 1935 Mart'ında Reichskanzlei başkanı ve Hükümet Sözcüsü Dr. Hans-Heinrich Lammers'e bir mektup yazarak Yahudilerin askerlik hizmeti yapmaya hakları olduğunu iddia etti.(123) Birkaç ay sonra Hitler'den Alman Yahudilere geçmişte "gururla" taşıdıkları gri askeri üniformayı giyme hakkını vermesini rica etti.(124) Ulusal Alman Yahudileri Birliğinin başkanı Dr. Max Naumann da Hitler'e bir mektup yazdı ve eğer Birinci Dünya Savaşı'nda yaptıkları gibi silahlı kuvvetlere hizmet etme şansı tanınırsa her Alman Yahudisinin "bir Ari kadar iyi olduğunu" kanıtlayacağını söyledi.(125) 1935 Mart'ında Alman Öncü Kolu diye bilinen bir Yahudi organizasyonun başkanı Hans Joachim Schoeps hükümete Löwenstein ve

Naumann'ınkine benzer bir mektup yazdı.(126) Bu tarz mektuplara cevap olarak SA'nın bir kolu olan *Das Schwarze Korps* "Yahudilere silahlı kuvvetlere yazılma çabalarından vazgeçmelerini önerdi".(127) 1940 yılında bile Yahudiler hala Wehrmacht'a girmeye çalışıyorlardı. 4 Mart 1940'ta OKW(128) tekrar bir bildiri yayımlayarak "Yahudilerin, barış zamanında olduğu gibi, askerlik hizmeti yapmalarına izin verilmediğini" duyurdu.(129) Yahudilerin Wehrmacht'ta hizmet etmeleri hiçbir zaman onaylanmadı.

Wehrmacht, ırk kanunlarını infaz ettikçe, Ari subaylar Ari olmayanları ihbar etmeye ve raporlarında astlarına karşı Nazi terminolojisini kullanmaya başladılar. Bu silahlı kuvvetler için nispeten yeni bir uygulamaydı. Örneğin 1935 yılında rutin bir performans değerlendirmesi sırasında General Heinrich Doehla, yarı Yahudi Binbaşı Karl Helwig'in soyundan ötürü askerleri etkin olarak eğitemediğini yazdı.(130) Bazı Ari subaylar gerçekten Nazi ideolojisine inandıkları ya da hoşlanmadıkları birinden kurtulmak istedikleri içinden (ya da her ikisi nedenden de dolayı) bu tür ihbarlar gittikçe yaygınlaştı.

Wehrmacht'ı ırksal açıdan saflaştırma çabaları yalnızca askeri personelle sınırlı değildi. Bazı ikinci derece emirler askerlerin yalnızca Arilerle ilişki kurulmasını sağlamaya amaçlıyordu. 21 Aralık 1934'te genelde *Mischling* askerlere tolerans gösteren Fritsch şöyle yorumda bulundu: "Bir subayın eşini ülkedeki Ari gruplar içinden seçmesi doğaldır".(131) 21 Mayıs 1935'te Wehrmacht çalışanları ile "gayri-Ari köken"e sahip insanlar arasında evliliği yasaklayan bir Müdafaa Kanunu yayımlandı.(132) 15 Temmuz 1935'te Blomberg tüm Wehrmacht askerlerinin "Ari olmayan dükkanlardan" alış-veriş etmesini yasakladı.(133)

Reichenau 1935'te, prensipte Ari olmayanlar yetkili pozisyonlara gelemeseler bile, savaş çıkması halinde Wehrmacht'ın bu durumu ele almak için özel düzenlemeler kullanacağını ve Hitler'in son bir onay vereceğini söyledi.(134) Silahlı kuvvetlerin Ari olmayan askerlerle ne yapılacağı konusunda açık politikaları olmasına rağmen onları belirlemek için etkin bir yöntemleri yoktu. Askerler rutin olarak dinlerini silahlı kuvvetlere bildirirlerdi. Ama silahlı kuvvetler hiçbir zaman askerin ebeveyninin ya da büyük ebeveyninin dinini araştırmazdı. Şimdi ise subaylar kendilerinin ve eşlerinin aile ağaçlarını teslim etmek zorundaydılar ve askerlerin de soy bildirgesi imzalamaları gerekiyordu.(135) Birçok subay kimliklerini dürüstçe açıkladılar ve yalan söyleyenlerin çoğu sonradan ifşa edildi. Bu kadar çok aile dokümanını araştırmak nerdeyse imkânsız olduğu için, Wehrmacht askerlerin zorunlu Ari deklarasyonunu dürüstçe imzaladığına inanmak durumundaydı. Birçok asker korktukları için dürüst davrandılar. Bazıları da sert cezalara rağmen yalan söylemeyi göze aldılar. Örneğin yarı Yahudi Richard Cohn evraklarında Ari olduğunu iddia etti. İsmi açık bir şekilde Yahudi menşeli olmasına rağmen kimse onun soyunu araştırmadı.(136) Yetkililer soyu hakkında yalan söyleyen Yahudileri ya da *Mischling*'ler*i* yakaladıkları zaman onları genellikle hatalı rapor vermekten hapse atarlardı. Örneğin yarı Yahudi Teğmen Hans-Joachim Körner'in soyu hakkında yalan söylediği ortaya çıktığında Breslau'daki 408. Bölük askeri mahkemesi onu dört ay hapse mahkûm etti. Körner'in anneannesi Polonya'ya sürüldükten sonra memleketindeki Parti'nin *Ortsgruppenleiter*'ı orduya Körner'in yarı Yahudi olduğunu bildirdi. (137) Fransa'da Propaganda Bölüğü 696'nın bölük komutanı olarak görev yapan Kaptan Edgar Jacoby'nin Yahudi olduğu ancak kız kardeşi Käthe

Himmelheber bir Nazi *Frauenschaft* toplantısına katıldıktan sonra ortaya çıktı. Sorgulama sırasında Pinnerbergli *Ortsgruppenleiter* Alfred Krömer, Käthe'nin davet edildiğini ve kardeşinin bir subay olduğunu söylediğini belirtti. Krömer hemen yerel Wehrmacht yetkililerine Käthe'nin "küstahlığını (*Frechheit*)" gösteren bu olayı bildirdi.[138] Jacoby'nin komutanı ona soyu hakkında söylediği yalanın ortaya çıktığını söylediği zaman Jacoby kalp krizi geçirdi. Kardeşi yüzünden gerçek soyu ortaya çıkmıştı ve sahte belgeleri artık onu bir Ari gibi gösteremeyecekti. Sağlığı kötü olduğu halde ve Birinci Dünya Savaşı'nda Demir Haç nişanı kazanmış bir subay olmasına rağmen Jacoby askeri mahkemeye çıkarıldı, ordudan atıldı ve kampa gönderildi.[139] Çeyrek Yahudi Rolf von Sydow da soyu hakkında yalan söyledi ve subay oldu. Wehrmacht yalanını öğrendiğinde rütbesi elinden alındı ve hapse atıldı.[140]

Birçok kişi ordunun onlara verdiğinden daha fazlasını hakkettiklerine inanıyorlardı ve bunun için yalan söylediler. Sydow hapse atılmasının yanlış olduğunu düşünüyordu ve "onurunu kurtarıncaya, yani tekrar subay oluncaya kadar" mücadele etmeye yemin etti.[141] Anne babasına yazdığı bir mektupta kaderine duyduğu öfkesini şöyle ifade ediyordu: "Bu kararın acımasızlığını kaldıramıyorum...Yeteneklerimden dolayı hakkettiğim şeyleri almak istiyorum."[142] Yetkililer daha sonra Sydow'u serbest bıraktılar ve orduya *Obergefreiter* olarak geri döndü.[143] Daha üst bir rütbeye asla sahip olamadı. Ama o şanslı olanlardandı. Yalan söylemekten suçlanan birçok asker, hapiste kaldı ya da çalışma kamplarına gönderildiler.

Bazen yalan söyleyen bir *Mischling* yetkililer tarafından yakalandığında, mevki sahibi sadık silah arkadaşları tarafından korunurdu. Örneğin 19 Ağustos 1939'da Onyedinci Si-

lahlı Birliğin komutanı General Werner Kienitz, OKH Personel Bürosu'ndan yarı Yahudi Yüzbaşı Robert Colli'yi ordudan atmasını istedi. Kientitz Gestapo'dan Colli'nin "Ari olmadığına" dair bilgi almıştı. Colli'nin komutanı ve muhtemelen OKH Personel Bürosu'ndan birileri (büyük ihtimalle daha sonra General olan Seegers)(144) bu suçlamaları göz ardı etti. Colli görevinde kaldı ve sonunda *Deutschblütigkeitserklärung* (Alman kan takdiri) aldı. Albay rütbesine ulaştı ve hem Altın Alman Haçı hem de Ritterkreuz nişanlarını aldı. Bir bacağını da savaş sırasında kaybetti.(145) Yarı Yahudi Deniz-Oberbaurat ve Nazi Parti üyesi Franz Mendelssohn 1930'larda takip edildi, ama Colli gibi üstleri tarafından korundu. Soyadı açık bir kanıt olsa da (Mendelssohn, Moses Mendelssohn'ın küçük-küçük-küçük torunuydu), sonunda hiçbir yetkili Mendelssohn'ın Yahudi soyundan geldiğini kanıtlayamadı. Birçoğu onu kardeşi Alexander'ın yaptığı gibi soyadını değiştirmesini salık verdi. O reddetti. Tuğamiral Ernst Wolf ve Amiral Eugen Lindau Mendelssohn'u korudular ve o torpido gemileri ve denizaltılar üretmeye devam etti.(146)

Wolf ve Lindau'nun, Mendelssohn için yaptıkları olağandışı değildi. Wehrmacht Personel Bürosundaki diğerleri bazen Ari asıllı olmayan subayları, onları ihbar etmeyerek saklıyorlardı. Albay Karl-Heinrich Fricke, Ordu Personel Grup Bürosu'nda(148) (P_l)(149) bulunan 5. Bölüğünü (Ordu Kıtaları Mühendislik ve Muhaberat Birlikleri)(147) Albay Rolf Menneking'den devraldığında, Menneking ona üç subayın dosyasını verdi ve şöyle dedi: "Bu üç üst rütbeli subay Ari değil. Bunu benden başka kimse bilmiyor. Bu üçünün görevlerinde kalmalarına ve terfi etmelerine ırk kanunlarına rağmen izin verdim... Şimdi bu senin sorumluluğun altında."(150) Deniz Kuvvetleri Personel Bürosundan sorumlu

Amiral Patzig ve Hitler'in Kara Kuvvetleri yaveri Engel de, Menneking ve Fricke'nin yaptığını aynısını yaptılar. Askeri personel dosyalarıyla uğraşanların, Ari asıllı olmayan bir subayın ırk durumunu ihbar etmeyerek, onun orduda kalmasını sağlaması kolaydı.

Personel bürosundakilerin yardımı olmaksızın Yahudi asıllı olduklarını başarılı bir şekilde gizleyenler de vardı. Daha sonra Üst Teğmen olan Paul-Ludwig Hirschfeld Yahudi'ydi ve savaş başlamadan önce başka bir şehre taşınarak kendini Ari olarak kaydettirdi. (151) Mendelsohnn ve Jacoby gibi o da evraklarında yalan beyan verdi, ama Yahudi Jacoby'den farklı olarak Yahudi nişanlısı hariç tüm ailesi ile ilişkisini kesti. Kısa bir süre sonra orduya katıldı ve yükseldi. Görevini yaptı ve hatta birkaç defa tüm alayının hayatını kurtardı. Manevra yeteneği yüzünden silah arkadaşlarına ona "akıllı Yahudi" adını takmışlardı.(152) Ayrıca mevkiini Yahudilere yardım etmek için kullanabildiğini söyledi: "SS'ler ve askeri polis tarafından tutuklanan Yahudilere gizlice özel izinler verdim (*Passierscheine)* [fazladan yemek almaları ya da memleketlerine gidebilmeleri için]. Bunu birliğim doğuya; Litvanya'ya, Letonya'ya ve Rusya'ya doğru ilerlerken yaptım. Baskı altındaki Yahudilere yabancı ülkelere kaçan Yahudilerden daha fazla yardım edebildim!"(153) Daha sonra savaş sırasında Hirschfeld nişanlısının evraklarını da tahrif etmeyi başardı ve askeri üniformasını giyerek evlendi. Hirschfeld bu şekilde savaştan kurtulan tek kişi olmadığını iddia ediyordu:

Gerçek şu ki bazı eğitimli Yahudiler dinlerini değiştirerek [ve Wehrmacht'a subay olarak hizmet ederek] ölümden ve toplama kamplarından kurtulmaya karar verdiler. O zamanlar Almanya'da üniforma giyenler güvendeydi...O zaman kim Yahudi olduğunu söyleyebilirdi? Kimse! Bu yüz-

den Yahudi olduklarını gizlediler ve kimseyle paylaşmalarına izin verilmedi. (154)

Hirschfeld orduda hizmet edebildiği için kendini şanslı hissettiğini söyledi, çünkü bu sayede hayatta kalabilmişti: "Wehrmacht'a hizmet etmek benim kurtuluşumdu...Erkek kardeşim, kız kardeşim, ailem hepsi Soykırım sırasında öldüler. Tüm ailemi kaybettim."(155) Hirschfeld Wehrmacht'a hizmet ederken elinden geldiğince dinine bağlı bir Yahudi olarak kaldığını iddia etti. Elinden geldiğince Shema duasını ettiğini söyledi. Hirschfeld, Tanrı'nın yardımı olmadan bugün hayatta olamayacağına inanıyor. Yahudilerin Wehrmacht'ta hizmet ettiği gerçeğini öğrenince New York Ortodoks Haham Chaskel Besser şöyle dedi: "[Yahudilerin askerlik yapması] İlk bakışta tuhaf görünebilir. Ancak bunu hayatta kalmak için yapmış olabileceklerini anlıyorum."(156) Birçok kişi soylarını saklamaya çalıştı; bazıları Hirschfeld ve Mendelsohnn gibi başarılı oldu, diğerleri de Jacoby ve Sydow gibi başarısız. Hepsi Hitler iktidarı sırasında daha iyi hayatlar yaşamak istediler ve bunu için Yahudi geçmişlerini gizlemeleri gerekiyordu.

Wehrmacht'ın askerlerin kendi ırkların bildirmelerine güvenmesi ya da biri onların kimliğini ifşa edene kadar beklemesi, Wehrmacht'ın Ari olmayan askerleri, özellikle subayları çok sıkı bir şekilde aramadığını göstermekteydi. 1930'ların ortalarında, savaş yaklaşmaktayken Wehrmacht bulabildiği tüm deneyimli subaylara ihtiyaç duyuyordu. Bu çalışmada belgelenen birçok Ari asıllı olmayan kişi sadık ve iyi askerlerdi.

Garip bir şekilde, Naziler Ari olmayan birinin Wehrmacht'ta hizmet ettiğini kanıtlamak istediklerinde, bazen bir Nazi organizasyonunun yerine bir Yahudi organizasyonunun yardımına başvurulardı. Alman Yahudileri Merkez

Arşivleri başkanı Jacob Jacobson Nazilere bu ırk araştırmalarında yardımcı oldu. Merkez Arşivlerinde Naziler silahlı kuvvetlerdekiler dahil birçok insanın Yahudi geçmişini belgeleyebildiler. Örneğin 1930'ların sonuna doğru bir gün "Yahudi'ye benzeyen bir ordu subayı" "Yahudi geçmişine sahip olup olmadığını araştırmak için" Jacobson'a gönderildi.(157) Jacobson gerçekte bu subaya hiç yardım etmek istememesine rağmen Yahudi soyuna mensup olduğuna dair hiç kanıt bulamadı. Subay sonuçtan memnun olarak ayrıldı. Ertesi gün Jacobson askerin anne ve babasının Yahudi mezarlığına gömülmüş olduğunu şans eseri keşfetti.(158) Bu askere ne olduğuna dair kayıtlar mevcut değilse de büyük bir ihtimalle ordudan atıldı. Ari olmayanlar arasında bu askerin Yahudi geçmişine karşı duyduğu "cehalet" yaygındı. Birçok tam Yahudi cahil gibi davrandığı halde bazı *Mischling*'ler, özellikler çeyrek Yahudiler gerçekten 1933 sonrasına kadar kendi soylarını bilmiyorlardı.

Birçokları Yahudi soyundan geldiklerini ilk defa kamu görevlileri onlara ispatladıktan sonra öğrendiler. Örneğin Unteroffizier Kreuzer, astlarından biri olan çeyrek Yahudi Reinhard Krackow'a *Judenbengel* (159) diyerek ve başka antisemit isimler takarak, kendisinin de çeyrek Yahudi olduğunu öğrendiği ana kadar hakaret etti. Ordu rütbesini Obergefreiter'e düşürünce büyük sarsıntı geçirdi. Hatta Krackow'un babası Hans'dan yardım istemeyi bile göze aldı.(160) Şaşırtıcı şekilde Krackowlar şanssız adama yol göstermeye karar verdiler. Eğer biri Yahudi soyundan geldiğini gerçekten bilmediğini kanıtlarsa, yetkililer genelde daha merhametli davranıyorlardı.(161)

Bazıları Ari asıllı olmayanları, "ırk olarak saf" bir Wehrmacht'a ihtiyaç olduğuna inandıkları için ihbar ettiler. Diğerleri ise bunu ırk kanunlarını terfilerinin önünde duran

birinden kurtulmak, intikam almak ya da sadistçe davranmak için bir fırsat olarak gördükleri için yaptılar.[162] Birçok insan, Ari asıllı olmayan askerlerin ve subayların görevleri için endişe duymalarına yol açan, bu cadı avına katıldı. Ordudan atılmasalar bile çoğu terfi ettirilmedi ya da istenmeyen görevlere gönderildiler.

Sorun yaşamak için Ari asıllı olmamak şart değildi. Ari olmayan biriyle evli olmak da yeterliydi. Örneğin 1935 Temmuz'unda Münih karakoluna, askeri psikolog Dr. Zeise'nin bir Yahudi ile evli olduğunu iddia eden isimsiz bir mektup gönderildi. Polis bu bilgiyi orduya gönderdi. Ve 1936 yılının başlarında General Wilhelm Keitel Zeise'yi alıkoymanın yerinde olacağına karar verdi.[163] Olay, Yedinci Ordu Birliği'nin komutanı Reichenau'ya intikal etti. Reichenau Zeise'yi ordudan atmak istese de, yetkililere başka bir iş ararken yardımcı olması için Zeise'nin üç ay daha maaşını almasına izin vermelerini söyledi. Belgelerde Zeise sonunda ne olduğunu açıkça belirtilmemişti.[164] 1937'de raporlardan etkilenen Lammers hükümet yetkililerine suçlamaları durdurmaları için başvurdu.[165] Hayatlarından memnun olmasalar, antisemit olsalar ya da ahlakı açıdan çökmüş olsalar bile çok az sayıda Alman insanların ihbar edildiklerinde yaşadıkları trajediyi görmekten mutluluk duyuyordu.[166] Biri Zeise gibi ihbar edildiğinde ya da Schmeling-Diringshofen gibi teşhir edildiğinde Wehrmacht genelde o kişiyi ordudan atardı.

1935 Nuremberg Irk Yasaları ve Sonrası

15 Eylül 1935 tarihinde yürürlüğe giren Nuremberg Yasaları ırk politikalarını netleştirmede ve Ari toplumundaki Yahudi etkisini tamamen kaldırmada önemli bir aşama teşkil etti.[167] Şaşırtıcı bir şekilde Nazi ırk politikalarının daya-

nağı olan bu kanunlar alelacele yazılmıştı. Eylül 1935'te Hitler Alman Yahudilerine daha fazla kısıtlama getirmenin zamanının geldiğine karar verdi. Özellikle birçok Parti Militanı *Arierparagraph'*la ilgili hayal kırıklıklarını dile getirdikten sonra. Alman kanını ve onurunu korumak için yeni kanunların taslağını hazırladı. Bu kanunlar "Ariler ile Ari olmayanlar arasındaki evlilik problemlerini düzenleyecekti."(168) 13 Eylül 1935'te kanunu formüle etmeleri için RMI'dan Lösener ve aralarında hükümet sözcüsü Hans Pfundetner ve Dr. Wilhelm Stuckart'ında bulunduğu kişileri çağırdı.(169) Bu kanunları 15 Eylül'deki Parti kongresinde sunmak istiyordu. Kanunları yazılması için sadece iki günlük bir süre vardı. Bu iki gün boyunca kanun taslağını hazırlamakla görevli olanlardan bazıları hiç uyumadı. 13 Eylül'den önce bu tarz kanun taslaklarını hazırlamak için birçok ön çalışma yapılmıştı, ama hâlâ kanunun sertliğinde ve dilinde anlaşma sağlamaları gerekiyordu. Milyonların kaderini tayin eden kanunları hazırlarken öğle yemeklerinde mönülerin üstlerine notlar aldılar. Hitler, onlardan ırk ideolojisini kanuna dönüştürmelerini istemişti. Reich Irksal Gen (Generacial) Araştırmalar Bürosunun başkanı Dr. Kurt Mayer bile bu yeni kanunları ilk defa resmi açıklama yapıldığı zaman duydu. Taslağı hazırlanışı sırasında ona danışılmadığı için duyduğu öfkeyi, aşağılanmayı ve şaşkınlığı açıkça ifade etmişti.(170) Hitler'in bu kanunları kendi "ırk bilimcileri" tarafından ortaya çıkarılmış bir "bilimsel gerçek" üstüne kurmak gibi bir iddiası yoktu. Onun itici gücü mantık değil, bir düşmana ihtiyaç duymasıydı. Hitler, eğer Naziler Yahudilere sahip olmasalardı onları icat etmeleri gerekecekti demişti.(171) Hitler ırk politikası konusunda tek yetkilinin kendisi olduğuna inandığı için kanunun neyi ifade ettiği konusunda son söz hakkına sahipti.

15 Eylül 1935'te yayımlanan ve bizzat Hitler tarafından onaylanan kanun, Yahudileri vatandaşlıktan çıkardı, Yahudi ev sahiplerinin Alman hizmetçi çalıştırmalarını, bir Alman'ın bir Yahudi ile evlenmesini ve Almanlar ile Yahudiler arasındaki cinsel ilişkiyi yasakladı. Bu kanunlar Almanlara yeni bir ahlâk anlayışı getirdi. Reichstag oturumları sırasında Hitler Nuremberg kanunlarının Yahudilere, "Almanların Yahudilerle katlanılabilir bir ilişki kurabilmeleri için bir zemin" yaratarak, yardımcı olacağını iddia etti.(172) Hitler'in bu açıklaması "dış dünyaya yönelik açık bir kandırmacaydı".(173) Hitler ne derse desin, bu kanunları Yahudileri dışlamak, onlara ayrımcılık uygulamak ve toplumun dışına itmek için kullandı.(174) Eğer bu "katlanılabilir durum" oluşmazsa ve eğer Yahudilerin Almanya'da ve yurt dışında ajitasyonları devam ederse durumun tekrar incelenmesi gerektiğini söylediği konuşmasından bu kolayca anlaşılıyordu.(175) Bir başka deyişle, Hitler Yahudilere zulmetmek için daha sıkı kanunlar ve politikalar uygulayacaktı. Hitler'e göre Nuremberg Kanunlari sadece daha alçaltıcı hükümlerin habercisiydi. Homojen ve uyumlu bir Ari toplumu yaratmak için Hitler önce Yahudileri "gerçek Almanlarla" bağdaşmayan bir "halk" olarak dışlamak zorundaydı. Nuremberg yasaları Hitler'in "bu parazitlerden"(176) kurtulmak ve toplumda ırk uyumunu pekiştirmek için ilk adımlarını atmasında yardımcı oldu.

15 Eylül 1935 tarihli Nuremberg Kanunları Yahudiler ve Almanlar arasındaki evlilikleri yasaklamıştı, ama kimlerin Yahudi sayıldığını belirlemeyi başaramamıştı. Yıllardır süren Alman-Yahudi asimilasyonu bu durumu cevabı zor bir soru haline getirmişti. Tartışma takip eden birkaç ay boyunca sürdü. Hitler yarı Yahudileri tam Yahudi ilan etmekle, onları yarı Yahudi olarak ayrı tutmak konusunda kararsız

kaldı.[177] *Mischling*'ler ve ırklar arası evlilik meseleleriyle ilgili birçok tartışma yapıldı. Örneğin Nazi militanları *Arierparagraph*'ın çok müsamahakâr olduğunu düşünüyorlardı. Reichsärzteführer (Reich doktorlarının başkanı) ve fanatik bir antisemit olan Dr. Gerhard Wagner ırk kanunlarının hazırlanması sırasında Hitler ile birçok konuşma yaptı. Tüm yarım, çeyrek ve hatta sekizde bir Yahudilerin hepsini tam Yahudilerle eşitlemek istiyordu.[178] Bunlar gibi köktenciler kısmi Yahudilerin tam Yahudilerden daha tehlikeli olduklarını inanıyorlardı, çünkü sahip oldukları Alman-Yahudi kanının onlara devletin düşmanlarını Ari becerileriyle yönetme imkanı sağladığını iddia ediyorlardı.[179]

RMI'daki ırk teoristi Dr.Achim Gercke, 1935 Eylül'ünde *Mischling*'ler*in* aslında gizli Yahudiler olabileceklerini yazarak yeni bir tartışma başlattı. Gerçekte matematiksel olarak "yüzde 50, yüzde 25, yüzde 12.5, yüzde 6.25 ...*Mischling*" tanımlamalarını yapanlar Mendel'in genetik kanunlarını anlamadığını diye iddia etti. Gercke *Mischling*'ler*in* "saf Yahudileri baskın çıkarabilecekleri" yapabilecekleri konusunda da uyardı.[180] Bunlar olurken Hitler, yarı Yahudileri Yahudi olarak ilan etmek konusunda kararını açıklamayı reddetti. Hitler'in kararsızlığı onun tipik yönetim şekliydi. Güvendiği birkaç astı tarafından ortaya atılan önerilerden birini seçmesi gerektiğinde, Hitler genelde son kararı vermekten kaçınırdı.[181] İyi bir politikacı olan Hitler, muhtemelen *Mischling*'ler*in* Ari ailelerinin desteğini kaybetmemek için yarı Yahudileri, Yahudi olarak ilan etmedi.

Naziler sadece Yahudi kökenli insanları değil, Yahudi eşe sahip Ari Almanlara da zulmettiler. RMI'daki Stuckart, bir Yahudi ile evlenen Alman'ın, adi bir Alman olduğunu iddia etti. Böyle anne-babalardan doğan çocuklar Yahudiler'den daha iyi davranılmayı hakketmiyorlardı, çünkü Al-

man yarıları gerçekten de korunmaya değmezdi.(182) Streicher, Yahudi dölünün bir Ari kadını ebediyen kirlettiği, kadın daha sonra bir Ari ile evlendiği halde "saf kan Ari bebekleri" doğuramadığı konusunda Frick'i ikna etmeye çalıştı.(183) Neyse ki bu kanunları hazırlamakla görevli Lösener gibi adamlar Gercke ya da Streicher'in düşüncelerini çok ciddiye almadılar.(184)

Yahudiliği belirleme sürecinde, Lösener kendilerini Alman hisseden insanları gayri Alman olarak damgalamanın ve böylece onları baskı altında tutmak için damgalamanın getirdiği zorlukları fark etti. Lösener bazı Birinci Dünya Savaşı tecrübesi yaşamış, yüksek rütbeli yarı Yahudileri (bir Pour le Mérite alan kişiyi) ve Nazi hareketinin seçkin destekçilerini Yahudi olarak damgalamanın yaratacağı yıkıcı toplumsal tepkilerden korkuyordu.(185) Lösener birçoğu Alman gibi hissettiği ve Yahudiliği reddettikleri için hükümetin onları Yahudi olarak damgalanması halinde bu insanların intihar oranlarının çarpıcı bir şekilde artacağını iddia etti.(186) Lösener ayrıca, eğer yarı Yahudilere Yahudi gibi davranılırsa, silahlı kuvvetlerin 45,000 askeri kaybedeceği konusunda uyardı.(187) Ona göre "kanunlar iki yüzlülüğü, kanıtlanmış gerçeklere dönüştürmüştü [ve] ırksal nefreti en aza indirgeyecekti" ve "yasal ayrımın yasal koruma anlamına gelmesinden endişe duyuyordu".(188) Savaştan sonra Lösener muhakemesini şöyle açıkladı: "Kısacası artık hiç kimse Yahudi problemi ile ilgili hiçbir hareket yapamıyordu; örneğin tam Yahudiler. Daha önce dağları yerinden oynatabilirdiniz. Ayrıca o zaman taktik açısından yapabileceğim en aptalca şey olurdu. Çünkü konumumu kullanma ihtimalimi [yarı Yahudilere yardım etmek için] tamamen ortadan kaldırırdı".(189) Yahudilerin lanetlendiklerini biliyordu, ama eğer yetkililerin onları Yahudi olarak damgalamasını engel-

lerse *Mischling*'ler*i* aynı kaderi paylaşmaktan kurtarabileceğini düşünüyordu. Asıl olarak Wagner tarafından yönlendirilen Parti ve Stuckart ve Lösener tarafından yönlendirilen RMI arasındaki bu savaşı RMI kazandı. Hitler bu iki grubun konuyu tartışmalarından memnundu.(190) Görünen o ki Hitler, Parti fanatiklerinin sert kanunlarından dolayı toplumda olabilecek rahatsızlıktan korktuğu için kanunun RMI versiyonunun kanunlaştırılmasına izin verdi. Tarihçi Nathan Stoltsfus'a göre Hitler'in RMI'ya izin vermesindeki tek kaygısı "kendi popülaritesiydi". (191)

14 Kasım 1935'te RMI 15 Eylül Nurmberg Kanunlarına bir ek kararname yayımladı. Bu kararname her biri kendi içinde yönetmeliklere sahip Alman, Yahudi, yarı Yahudi (birinci derece Yahudi *Mischling*) ve çeyrek Yahudi (ikinci derece Yahudi *Mischling)* ırksal kategorilerini yarattı.(192) Hitler o an için yarı Yahudilere tam Yahudi olarak davranmaktansa, onları ayrı tutmaya kara vermişti. Tam Yahudiler üç ya da dört Yahudi büyük ebeveyne sahiplerdi.(193) Hitler'e göre yüzde 50'den fazla Yahudi olan biri kurtarılamazdı ve habis sayılmalıydı (*übel*).(194) Yarı Yahudilerin iki Yahudi büyük ebeveyni vardı, ve çeyrek Yahudiler bir Yahudi büyük ebeveyne sahiptiler.(195) Naziler bu ırk kategorilerini belirlemek için dini kıstaslara başvurmak zorunda kaldılar.(196) Kesin olarak doğumla, vaftizle, evlilikle ve ölüm belgeleriyle belirleniyorlar. Genelde adliyelerde ve kiliselerde tutulan bu kayıtlar bir kişinin hangi dine mensup olduğunu ya da hangi dini terk ettiğini gösteriyordu. Bir *Mischling* Yahudi dinine mensupsa ya da bir Yahudi ile evli ise Naziler onu tam Yahudi sayıyorlardı. Yahudiler yalnızca Yahudilerle veya yarı Yahudilerle, yarı Yahudiler ise yalnızca Yahudilerle veya diğer yarı Yahudilerle evlenebiliyorlardı. Her ne kadar uygulamada zorlukla karşılaşsalar

da, çeyrek Yahudiler yalnızca Ari'lerle evlenebiliyorlardı. 1935 yılından önce Yahudi-Ari evlilikler yaşanıyordu. Bu evliliklere "ayrıcalıklı karma evlilik" deniyordu ve Yahudi eşe bir nebze koruma sağlıyordu.(197) Almanya'daki Soykırım'dan kurtulan çoğu Yahudi, gayri-Yahudilerle evli olanlardı. (198) Aynı zamanda Hitler bazı *Mischling*'lere, Kasım 1935 ek hükümlerinin 7. Kısmı başlığında , muafiyet için başvuru hakkı tanıdı. Bazı durumlarda Hitler *Mischling*'le-r*in* kendilerine Ari demesine onay verdi.

1935 Nuremberg Kanunları gelecek on yılın ırk politikalarının temelini oluşturdu. Müteakip resmi belgeler genelde "Ari olmayan" terimini(199), daha belirli "birinci veya ikinci derece Yahudi *Mischling*i" ve Yahudi olarak değiştirdi. 1938'e gelindiğinde Hitler, Nuremberg Kanunlarının çok "insani"(200) olduğunu düşünse de, bu kanunları hiç değiştirmedi.

Lösener'in tahmin ettiği gibi bu kanunlar, durumlarını bir şekilde aydınlığa kavuşturarak, Yahudi kökenli birçok kişiyi sakinleştirmişti. Yarı Yahudi Peter Gaupp 1933'ten 1935 ırk kanunlarına kadar geçen süreyi "kanunsuz yıllar"(201) olarak adlandırdı ve şöyle dedi:

1935'te kanunlar çıktı, Nurmberg Kanunları. O zaman ilk defa kanuni açıdan nerde durduğumuzu anladık...Daha önce hepsi tahmindi. Bir Nazi ile tanışırdınız ve sizi öldürebilirdi ya da çok merhametli bir Nazi ile tanışırdınız ve o size yardım edebilirdi...1935'ten önce, Nuremberg kanunları çıkmadan kendi yolunuzu bulurdunuz... Hiçbir kural olmadığını bilirdiniz. Nerde durduğunu ilk belirleyen ilk form, ah, kanuni suret Nurmberg Kanunlarıydı.(202)

Mischling'ler baskı altında hissediyorlardı, ama en azından nereye ait olduklarını biliyorlardı. Bazı Yahudiler kanunları hoş karşıladı, çünkü artık "düzenli bir hayat" ya-

şayabileceklerdi.(203) Dahası kanunlardan sonraki birkaç yıl çoğu *Mischling* oldukça "normal" bir hayat sürdü. Yani eğitim alabildiler, flört edebildiler, silahlı kuvvetlere yazılabildiler... Ari dostlarının ve iş arkadaşlarının büyük çoğunluğunun kanun çıktıktan sonra kendilerine farklı davranmadığını çoğu *Mischling* şaşkınlık içinde fark ettiler. Kershaw şöyle yazmış: "Nuremberg Kanunlarının yayımlanması ve 1938 yazı arasında 'Yahudi Sorunu' Alman halkının bir çoğunda fikir oluşturamayacak kadar alakasız bir sorundu."(204) Birçok insan yeni kanunları ciddiye almadı. Kershaw'ın iddiasına göre "[Nuremberg Kanunları] çıkarılırken, birçok insan bunun farkında değildi".(205) Anlaşılan o ki bu kanunlardan haberdar olanlar, *Mischling*'ler dahil, itiraz etmeden kabullendiler.(206) Çeyrek Yahudi Hans Koref bu kanunları "dünya tarihindeki en büyük saçmalık silsilesi" olarak gördüğünü söyledi, ama bağlayıcı olduklarını kabul ediyordu.(207)

1936'da Stuckart ve asistanı RMI'dan Dr. Hans Globke, ırk kanunlarıyla Yahudi kanunları arasında çok az fark olduğunu iddia ettiler: "Yahudilerin peygamber Ezra onlara emrettiği zamandan beri yaptıkları gibi, Alman halkı da kendi kanlarını saf tutmaya çalışıyorlardı".(208) Naziler ne derse desin, bu kanunlar Yahudilerin ve *Mischling*'lerin aşağılanmalarına ve acı çekmelerine sebep oldu. Çeyrek Yahudi Hans Ranke şöyle dedi: "Şok olmuştum [bu kanunları duyunca]. Artık işe yaramaz bir Alman olduğumu hissettim."(209) Reichstag, Alman halkının gelecekte var olması için gerekli olan safkanlılığı garanti altına aldığını düşünüyordu.(210) Lammers 20 Şubat 1936'da Frick'e yazdığı mektupta, Hitler'in *Mischling* politikasının amacının "karışık ırkı yok etmek" ve *Mischling*'leri vatandaşlık haklarından vazgeçmeye zorlamak olduğunu söyledi.(211) Naziler

Nuremberg Kanunlarını, *Mischling*'leri belirlemek, kontrol etmek, canavarlaştırmak ve en sonunda Ari toplumundan uzaklaştırmak için kullandılar. Almanlar üç yıldır Nazi yönetimi altında yaşıyorlardı ve anti-Yahudi düzenlemeleri kabul etmek durumunda kaldılar. Ayrıca sıradan vatandaşlar genel olarak bu kanunlara büyük saygı duyuyorlardı ve meşruiyetlerini sorgulayamazlardı. Kanunlara gizlice karşı olanlar da cezalandırılmaktan korktukları için sessiz kalıyorlardı. Karşı çıkmak intihar etmek olurdu.

Wehrmacht bu kanunlar uyarınca hemen yeni düzenlemeler getirdi. O sırada savaş bakanı olan Blomberg, *Arierparagraph'da* yaptığı gibi, Nuremberg Kanunlarını[212] silahlı kuvvetlerde uygulamaya başlamak için bir yıl beklemedi. Parti'nin Wehrmacht üzerinde gittikçe artan kontrolü ile ilgili çıkan tartışmaların hemen hepsinde Blomberg Parti'nin tarafını tuttu. Bu durumda farklı değildi.[213] 12 Kasım 1935'te Blomberg "Parti üye kartı olmasa bile, şüphesiz her askerin Nasyonal Toplumcu olduğunu" söyledi.[214] Savaş Bakanından gelen böyle bir açıklama sıradan bir *Mischling* askerin huzurunu kolaylıkla kaçırabilirdi. 27 Kasım 1935'te, Nuremberg Kanunlarına ilk ek kararname yayımlandıktan birkaç gün sonra, Blomberg tüm subayların ve askeri memurların Ari asıllı olduklarını ispatlamalarını emretti.[215] Blomberg bu emri ırk olarak güvenilmez olanları belirlemek için çıkarttı. Büyük ebeveynler hakkında en ufak bir şüphe varsa araştırma yapılacaktı. O ana kadar Hindenburg muafiyetinden faydalanan subaylar artık bu ayrıcalığa sahip değillerdi. 31 Aralık'ta Wehrmacht, *Arierparagraph* tarafından en çok korunanları ordudan attı.[216] Bu atılanların sayısı hâlâ bilinmemektedir.

Sadece tek bir subay resmi kanallardan 1935'in bu yeni ırk kararnamelerine itiraz etti. Birinci Dünya Savaşı Mare-

şali August von Mackensen 3 Aralık 1935'te Hitler'e başvurarak, ciddi olarak yaralanmış ve sakat kalmış, ve bu kanunlar yüzünden maddi sıkıntı çekme ihtimali olan Yahudi savaş emektarlarıyla ilgilenilmesi gerektiğini öne sürdü. Ama genel olarak Yahudiler söz konusu olduğunda, Nazi zulmünü hoş karşılıyordu.(217) Mackensen'e saygı duysa da, Hitler bu öneriyi dikkate almadı. 1933'te Hindenburg'un benzer önerisi karşısında yaptığının tersine kanunları tekrar gözden geçirmedi. Hitler'den beklediği tepkiyi alamayan Mackensen, 11 Ocak 1936'da Blomberg'e aynı öneriyi sundu. Bu muafiyetlerin ordunun çıkarına olacağını iddia etti.(218) Mackensen'in önerisi yine önemsenmedi. Yahudi gazilere yardım edilemezdi.

Nuremberg Kanunlarından sonra bazı *Mischling* kara subayları, Luftwaffe'ye transfer konusunda teşvik edildiler. Birçoğu Göring'in onları daha fazla ayrımcılığa maruz kalmaktan koruyacağına inanıyordu.(219) Bazı subaylar evraklarında hile yaparak ya da kendilerini koruyacak bir komutan bularak (ya da her ikisi birden) görevlerinde kaldılar.(220) Örneğin kamu görevlileri sonradan Marin-Oberbaurat olan Franz Mendelssohn'un peşine düştüklerinde, Mendelssohn dokümanlarında hile yaptı ve kendisini korumaları için üstlerini bu konuda bilgilendirdi. Daha sonra Nazi Partisi'ne üye oldu.(221) *Mischling*'lere karşı kısıtlamalar arttıkça, özellikle Birinci Dünya Savaşı'nda bulunmak önemi yitirdikten sonra, Mendelssohn gibi subaylar gerekli önlemleri aldılar. Komutanları hâlâ eski kanunları izleyenler şanslıydı. Örneğin Onuncu Ordu Bölük komutanı, 1936'da OKH'ye çeyrek Yahudi kaptan Peter Sommer'i (sonra Waffen-SS Obersturmbannführer oldu) görevden uzaklaştıramayacağını, çünkü babasının Birinci Dünya Savaşı'nda öldüğünü söyledi.(222) Wehrmacht'taki bu karışık-

lıklar, Hitler *Mischling*'lerle ilgili daha fazla koşul yayımladığında daha da arttı.(223) Bu süre zarfında Hitler ve bazı arkadaşları, bazı *Mischling* subaylara hiç eziyet etmeden görevlerinde bıraktılar.

1936'nın ilk yarısı boyunca, Wehrmacht Yahudi subayları bulmak ve haklarında işlem yapmak içim Reichskanzlei ile birlikte çalıştı. İşin mahiyeti göz önüne alındığında, bu görevlilerin Yahudilerin ve *Mischling*'lerin nasıl ele alınacağı konusunda düşünmekten başka bir şey yapmamış olmaları gerekir. Yandaşlarına göre Yahudileri tartışmadan on dakika konuşamayan(224) Hitler, ırk politikalarını çıkaran asıl kişi olduğuna göre, Nazilerin ırk kanunlarını biçimlendirmek ve uygulamak için bu kadar zaman ayırmış olmaları şaşırtıcı değildir. Blomberg, "Wehrmacht'ta Ülkesine hizmet etmesine izin verilmiş. Herkes vatandaşlık haklarına sahip olmalıdır" diyerek *Mischling*'leri vatandaşlık hakkından mahrum bırakan kanunlara karşı çıktı.(225)

Vatandaşlık tartışmasının yanı sıra, subaylar ve görevliler *Mischling*'lerin yetkili pozisyonuna gelip gelemeyeceklerini de tartıştılar. Mart 1936'dan Haziran'a kadar Blomberg, Lammers ve Frick ile ırk kanunlarının silahlı kuvvetlerdeki uygulamasının *Mischling*'ler için yetkili pozisyonuna "gelemezler" mi yoksa "gelmemeliler" mi dediğini tartıştı. Tartışma Reich'ın özel muamele garantisi verilmiş *Mischling*'leri nasıl ele alması gerektiği konusundan çıkmıştı. Muhtemelen Blomberg, 1934'te *Arierparagraph'ın* ve 1935'teki taslak kanunun uygulanmasındaki deneyimlerine dayanarak, daha esnek bir tutumu destekledi. Blomberg gerçekte subayların değil, astsubayların orduda yetkili pozisyonlara geldiklerini ve Wehrmacht'ın ırksal gerekleri subaylar ve kariyer askerleri için ele alması gerektiğini iddia etti,(226) Wehrmacht'ın tam kontrolünü devretmeye hazır

değildi. Mayıs 1936'da Hitler Blomberg'le bir uzlaşmaya vardı. Yeni ırk politikası şöyle yorumlandı: "Yahudi *Mischling*'ler Wehrmacht'ta yetkili pozisyonlara gelemezler, ama Wehrmacht kişinin muafiyete değer olup olmadığına kara verebilir."(227) Hitler kanunlara boşluklar yazılmasına izin verse de, kamu önündeki açıklamalarına bakıldığında kimse bu tarz muafiyetleri onayladığına inanamazdı.

13 Mayıs 1936'da Hitler, Wehrmacht'a ırk ilkelerini ve bu ilkeleri gerçeğe dönüştürmek için tasarlanmış kanunları öğrenmesi ve öğretmesi için emir verdi:

Nasyonal Sosyalist devlet olgusu ırk fikrinin ve saf Alman halkından ya da benzer kandan özel olarak seçilmiş liderlerin geliştirilmesini gerektirir. Bu yüzden Wehrmacht için, profesyonel askerlerini, dolayısıyla liderlerini ırk kriterlerini kanunsal düzenlemelerinde üstünde bir katılıkta uygulayarak seçmesi, doğal bir yükümlülüktür.. Böylece milletin askeri okullarına Alman halkının en iyilerinin seçilmesi sağlanacaktır.(228)

Hitler'in bir sonraki paragrafı askerlerin ırksal olarak nasıl seçileceklerini anlatan talimatlar içeriyordu.(229) Hitler'in bu tarz açıklamalarını ciddiye alan Blomberg, Nazi "öğretisinin tüm eğitsel kurumları, özellikle askerleri, içermesini" sağladı.(230) Ancak Hitler kamu önünde savunduğu köktencilikle, kapalı kapılar ardında *Mischling*'ler için muafiyetler sağlayarak çelişiyordu.

1936 yazında Mareşal von Blomberg ve Hitler, yarım ve çeyrek Yahudilerin askerlik hizmeti yapması gerektiğini ama Hitler'in onayı olmadan yetkili konumlara gelemeyecekleri politikasını yürürlüğe koydular.(231) Şaşırtıcı olanı, Wehrmacht'ın bu ön politikalarla çeyrek ve yarı Yahudiler arasında bir ayrım yapmamasıydı- onlar sadece *Mischling*'ler*di*.(232) Yine de kanunlara rağmen birçok *Mischling*

asker yetkiler tarafından fark edilmedi, çünkü tüm insanların soy kütüğünün dökümünü çıkarmak zordu .

Bu süre zarfında, Wehrmacht yetkileri endişeli ailelerden, öfkeli Parti üyelerinden ve demoralize olmuş askerlerden mektuplar aldı. Nuremberg Kanunları sadece kamu görevlilerini değil tüm toplumu etkilediğinden şikâyetlerin ve muafiyet için başvuranların sayısı arttı. 1933'te kamu hizmetinde ve 1934'te silahlı kuvvetlerde yürürlüğe giren *Arierparagraph,* Parti Soy Kütüğü Ofisi'nin üstünde çalıştığı vaka sayısının 1933'ten 1934'e kadar 4,887'den 7,692'ye çıkmasına sebep olmuştu. Buna bağlı olarak çalışan kadrosu 1933'te 27'ken bu sayı 1934'te 126'ya çıktı.[(233)] Soy Kütüğü ofislerinde çalışan sayısı artmaya devam etti. Uzmanlar tüm Almanların soy kütüğünün kontrol edilmesinin 80 milyon Reichsmark tutacağını tahmin ettiler. [(234)] Bu tahmin Avusturya'nın *Anshcluss'*undan ve dahil olan insan sayısını ciddi biçimde arttıran, Sudentenland ve Memelland'da yaşayan Almanların birleşmesinden önce yapılmıştı.[(235)] 1935 Nuremberg Yasalarının muafiyet maddesi öğrenildiği zaman binlerce *Mischling* yardım için hükümete mektup yazdı. Aynı şekilde birçok Ari, *Mischling*'ler için mahkumiyet ve karalama mektupları yazdı.

Parti, silahlı kuvvetlere *Mischling*'leri belirlemeleri için sık sık yardımcı oluyordu. Örneğin 8 Ocak 1936'da Mannheim'de Kreisleiter[(236)] olan Dr. Reinhard Roth, Karlsruhe'deki Baden Gauleiteri[(237)] Robert Wagner'e şöyle yazdı:

Saf Ari olmayan ve anti-Nasyonal Sosyalist duygularını birçok kez açıkça ifade eden, politik açıdan bu kadar şüpheli birinin ordu mensubu olabilmesi, bizim için kesinlikle anlaşılır bir şey değildir... Berlin'deki bankası bile, onun ticari işlemlerinden Yahudi kökenli olduğunun açıkça anlaşılabileceğini söyledi.[(238)]

Bu bilgi Wehrmacht'a iletildi ve Reichenau'nun masasına geldi. Yarı Yahudi Schlebrügge şanslıydı, çünkü ordu onun hakkında işlem yapmadı. 20 Mart 1936'da Reichenau, Wagner'e ordunun ve siyasi polisin (*politische Polizei*) Schlebrügge'nin evraklarında şüpheli bir şey bulamadığını yazdı.(239) 13 Temmuz 1936'da Wagner'in yardımcısı Reichenau'ya Schlebrügge'nin Yahudi olduğunu bildirdi, bu sefer kökeni hakkında detaylı bilgiler de eklemişti.(240) Buna rağmen kayıtlar Schlebrügge'nin birliğinde kaldığını ve savaşın sonunda Ritterkreuz sahibi bir albay olduğunu yazıyor.(241) 1944'te üstleri onu "tutumda ve hareketlerinde Nasyonal Sosyalist" olarak tanımladılar.(242) Reichenau'nun soğuk cevabından anlaşılacağı gibi, birçok subay Parti'nin yetkilerini azaltma çabalarından hoşlanmıyordu. Bu olayda Reichenau, Schlebrügge'nin yeteneklerine ırk kanunlarından daha fazla değer veriyordu.

Birçok subay sadece kendi kökenleri değil, eşlerinin kökenini de belgelemek zorundaydılar. Yüzlerde kişi *Mischling*'ler*le* evliydi. 27 Ocak 1936'da Abwehr'de(243) bir konferans sırasında, Abwehr çalışanları gelecekteki subayların ve eşlerinin Ari olmasının şart olduğunu, ama şimdiki subayların eşlerinin kökenleri yüzünden cezalandırılmaması gerektiğini savundular.(244) Ancak 1 Mart 1936'da Blomberg, tüm çalışanlara eşlerinin Ari olduğunu kanıtlamalarını emretti.(245) Bir subay, Yahudi ya da *Mischling* bir eşe sahip olduğunda, Wehrmacht bazen o kişiden eşi ve kariyeri arasında bir seçim yapmasını isterdi. Göring, General Bernhard Kühl'in Yahudi karısını ve yarı Yahudi oğullarını birkaç yıl boyunca korumuştu. Oğullarından biri subay oldu. Sonunda 1938'de, muhtemelen Hitler'in zoruyla, Göring, Kühl'e bir ültimatom vererek ya karısını bırakmasını ya da ordudan ayrılmasını söyledi. Kühl karısını boşadı. Karısı

Amerika'ya gitti ve Kühl general olarak kaldı. Oğlu, Teğmen Heinz-Jürgen Kühl subay olarak kaldı ve Hitler'den *Deutschblütigkeitserklärung* aldı. Heinz-Jürgen 1944'te Rommel'in Deutsches Afrika-Korps'unda öldü.[(246)] Ültimatom verilen tek kişi Kühl değildi. Raeder'ın arkadaşı, Donanma Kaptanı Arnold Techel, Yahudi karısı Paula née Pick'i terk etmeyi reddetti. Bu yüzden 1938'de ordudan atıldı.[(247)] Birçok asker bu tarz ırk kanunlarının askeri meselelerde yeri olmadığını düşünse de, bu kanunları ciddiye almak zorundaydılar. 15 Ocak 1935'te Fritsch çeşitli Wehrmacht ofislerine gönderdiği mektupta şöyle dedi: "Ordu birlikleri arasındaki kardeşlik ruhundan beklediğim, subayların kesinlikle silah arkadaşlarının ya da onların eşlerinin gayri Ari kökeniyle ilgili dedikoduları ya da spekülasyonları yaymaktan kaçınmalarıdır... Bir subayın gayri Ari kökenine dair her tür yazışma gizli tutulacaktı."[(248)] Görünen o ki dedikodular yayılıyordu. *Mischling* subaylar ve eşlerinin ırksal kusurları popüler bir sohbet konusuydu.

11 Ekim 1936'da Savaş Bakanlığı *Mischling*'lerin askerlik için gönüllü olamayacağını duyurdu;[(249)] ancak bu geniş çapta uygulanmadı. 1936 ve 1940 yılları arasında birçok *Mischling* gönüllü oldu. Wehrmacht onları daha sonra da alabilirdi. Ama üniversiteye daha erken gidebilmek ya da savaşacakları askeri kolu seçebilmek için askerlik görevlerini en kısa sürede tamamlamak istiyorlardı. Ayrıca iyi bir askeri geçmiş, genç bir adamın istediği üniversiteye kabul olma şansını arttırıyordu. Havada savaş rüzgârları eserken, Wehrmacht gönüllüleri geri çevirmedi. Buna rağmen silahlı kuvvetler bazen *Mischling*'lerin gönüllü olmasını zorlaştırdı. Örneğin yarı Yahudi Felix Bruck 1938'de gönüllü olduğunda, Wehrmacht onu ırk testinden geçmeye zorladı. Çeşitli vücut organlarını ölçmeleri için üç görevlinin önünde

soyunması gerekti. Bruck bunun "inanılmaz derecede aşağılayıcı" olduğunu söyledi. Wehrmacht onu reddetti, ama bir sene sonra orduya alındı.[250]

19 Ekim 1936'da OKH yarı ve çeyrek Yahudileri birbirinden ayıracak bir emir yayımladı. Komutanlara, yarı Yahudileri Oberschützen'den[251] daha üst bir rütbeye getiremeyeceklerini; çeyrek Yahudilerin de özel durumlarda üst rütbelere terfi ettirilebileceklerini bildirdi.[252] Klemperer bu emir biliyordu. 1939'da yarı Yahudi oğulları orduda olan, "hatta Gefreiter olmasına izin verilen" Meyerhof ailesi hakkında bir mektup yazdı.[253] Klemperer açıklamaya gitti; ancak kanunlardan dolayı Wehrmacht Meyerhof'u daha üst bir konuma atamadı.[254] Irk kanunları çıktığında birçok gazete de yayımlamıştı. Çelişkili olan, *Mischling*'ler orduda hizmet ettiği ve Wehrmacht'ta yüzlerce *Mischling* asker olduğu halde, 15 Aralık 1936'da OKH'nin askerlerin Yahudi kökenli sivillerle ilişkiye girmemelerini emretmesiydi. Eğer subayların bu gibi ilişkileri varsa, OKH onları bu ilişkileri uygun bir biçimde bitirmelerini istedi.[255] Ancak bu emir onu uygulayacak birçok kişinin *Mischling* ya da *Mischling*'ler*le* her gün iletişim halinde olan Ari askerler olduğunu dikkate almadı. 28 Mart 1938'de OKW, Wehrmacht çalışanlarına Yahudi ev sahiplerinden daire kiralamamalarını tavsiye etti. 16 Temmuz 1938'de Wehrmacht askerlerinin bir Yahudi'nin evinde geceyi geçiremeyeceklerine dair bir emir yayımladı.[256] Kanun *Mischling*'lerin ev iznindeyken aileleriyle kalma iznine sahip olup olmadıklarını belirtmiyordu.

Ancak birçok *Mischling* ırksal düzenlemeleri bilmiyordu. Ayrıca hükümetin *Mischling*'lere nasıl davranılacağına dair çıkardığı kanunlara rağmen, tüm üst rütbeli subayların bu yeni ırk kanunlarını bilmiyorlardı. Örneğin 24 Ocak

1938'de Yedinci ordu Birliği Komutanı, Münih Savaş Okulu'na kökenlerini kontrol etmeden askerleri terfi ettirmesini söylemişti. Yetkililer, okula *Mischling* olduğu kanıtlanan tüm askerlere verilen statülerin hemen iptal edilmesini talimatını verdi. Mektubun devamında *Gnadenackt* (merhamet) sayesinde Parti üyesi kalma izni olan "Yahudi *Mischling*'ler*in*" bile NCO ya da asker olamayacakları belirtilmişti.[257]

Askeri ırk kanunları yayımlandıktan sonra birçok *Mischling* belirlendi. Wehrmacht bazen atılma ve belirli rütbelere indirilme arasında seçme şansı veriyordu. Yarı Yahudi Üsteğmen Karl Henle, er rütbesine geri dönmeyi reddetti ve ordudan ayrıldı. Ancak 30 Ağustos 1941'de Wehrmacht eğitimli askerlere ihtiyaç duyduğunda, Hitler Henle'yi tekrar aktif bir ordu mensubu yaptı. 30 Ağustos 1941'de Hitler onu *deutschblütig* ilan etti. Henle orduya hizmet etmenin Yahudi babasını koruyacağını düşündü. Savaştaki cesaretinden dolayı üstleri onu EKII ile ödüllendirdiler.18 Ağustos 1942'de savaşta yüzbaşı olarak öldü.[258] Fakat 1930'larda bazı *Mischling* askerler Henle gibi belirlenip ordudan atılmadılar. Hizmet etmeye devam ettiler ve normal şartlarda terfi ettiler.

1938 Şubat'ına gelindiğinde Hitler'in onayı olmadan Wehrmacht'ta büyük ölçekli hiçbir şey yapılamıyordu. 4 Şubat 1938'de Hitler, Blomberg'i görevinden aldı. Çünkü Blomberg'in oldukça genç ikinci karısı, Margarethe Gruhn'un[259] hayat kadını olduğunu rapor edilmişti ve pornografik fotoğraflar çektirmişti. Hitler savaş bakanına çok kızgındı.[260] Blomberg utanç içinde ayrıldı. Blomberg karısının kirli geçmişini bildiği halde, onu terk etmeyi reddetmişti. Mart 1938'den kısa bir süre sonra Fritsch homoseksüellikle suçlandı ve daha sonra askeri mahkemeler ithamın ya-

lan olduğunu ortaya çıkarsa da, utanç içinde görevinden ayrıldı. Birçok ordu mensubu bu tutumu hoş karşıladı. İşten çıkarmaların alışılmışın dışında olduğunu düşünenler ise Hitler'in Wehrmacht'ı yeniden örgütlemesini bir emrivaki olarak kabul ettiler. O zaman komuta yapısındaki bu düzenlemelerin tüm kartları Hitler'in eline verdiğini fark etmediler.(261) 4 Şubat 1938'de Hitler, "Bundan sonra tüm silahlı kuvvetleri, ben, doğrudan komuta edeceğim" diye ilan etti.(262) Tarihçi Wilhelm Deist , "Wehrmacht artık devletin temelinin bir parçası değil onun aracıydı" diye yazdı.(263) Şimdi artık "Nasyonal Sosyalist Wehrmacht'tı.(264) Hitler'in silahlı kuvvetler üstünde tam kontrolü vardı(265) ve bu ona "savaşa ya da barışa karar verme"(266) yetkisi veriyordu. Aslında yetki sahibi insanlar Hitler'in yeni konumunu ciddiye alıyorlardı. Örneğin Amiral Wilhelm Canaris 3 Mart 1938'de bir OKW konferansında, "Bugün, her Alman subay kayıtsız şartsız Nasyonal Sosyalist olmalıdır" ve bu yeminle Hitler'e bağlı hissetmelidir, diye açıkladı.(267)

OKW'nin kontrolünü ele geçirdikten sonra Hitler, dikkatini yeni askeri güçlerini denediği Avusturya'ya verdi. 11 Mart 1938'de Hitler, Wehrmacht'a Avusturya'ya işgal etmesini emretti. Bu karar birçok Avusturyalı tarafından memnuniyetle karşılandı.(268) 15 Mart 1938'den itibaren Nurmberg Kanunları Wehrmacht'a katılacak Avusturya askeri personeli içinde geçerli oldu. Blomberg'in yerine gelen Keitel, 23 Mart 1938'de tüm Yahudilerin eski Avusturya ordusundan atılması emrini resmi olarak yayımladı.(269) Genel olarak Almanlardan daha ateşli antisemit olan Avusturyalılar bu değişikliği hoş karşıladılar.(270) 1938'in sonuna gelindiğinde Wehrmacht etnik kökenleri yüzünden çoğunluğu subay, en az 238 Avusturya ordu mensubunu atmıştı. Muhtemelen altmışaltı kadar yüksek rütbeli asker kökenleri

yüzünden ordudan atılmıştı.(271) Bu yüksek rütbeli altmışaltı subay sivil hayat ayak uyduramadılar. İddialara göre 1938'de bir general öldürüldü. Bir yarbay Mauthausen'e gönderildi ve orada intihar etti. Başka bir yarbay Buchenwald'a gönderildi ve orada öldü. Dört asker hapse atıldı. İçlerinden bir general hapiste öldü.(272) Politik sebeplerden dolayı Avusturya Bunderheer'den atılan yüksek rütbeli asker sayısının altmış altıdan fazla olduğunu söyleyebiliriz.(273) Bazı subaylar Nazilerin onları uzaklaştırmasını beklemedi. En kötüsünden korkan, bir emekli Yahudi albay önce karısını vurduktan sonra intihar etti.(274) Sadece o değildi. Beş yüzden fazla Avusturya Yahudisi, yeni Nazi hükümetin korkunç şeyler yapmasından korktukları için, intihar etti.(275)

Birçok Avusturyalı ırk kanunlarını fark etmeden kabul etti. Ancak şimdi Ostmark Alman devletinden Almanlar olarak bilinen, bazıları Wehrmacht'ın ırk politikalarının hepsini anlamadılar. Avusturyalı Yahudi asker Jofes Getreuer şöyle yazdı:

Avusturya ordusu Wehrmacht'tan nişanını alır almaz benden daha fazla eğitim vermemem istendi. Bizim garnizonumuza konuşlandırılan Alman askerleri çok iyiydi. Kimse benimle uğraşmadı. Özgürce konuşabiliyor ve Führer'e karşı çıkabiliyordum. (Bir gece otuz askerin önünde konuştum) ve Alman askerlerinin sempatisini kazandım. Hatta Avusturyalı Nazi arkadaşlarım beni koruma altına aldılar.(276)

Getreuer'in birçok silah arkadaşının onun birlikte kalmasına itirazı olmazdı. O asimile olmuş bir Yahudi'ydi ve Herkes kadar Alman'dı.

Almanya'da olduğu gibi yeni işgal edilen Ostmark'ta da görevliler ırk kanunlarını uygulamakta zorluk yaşadılar.(277)

3 Kasım 1938'de OKW'ın başkanı Keitel, subayların, astsubayların, ve Yahudi veya Yahudi *Mischling* askerlerin ya da Yahudi veya Yahudi *Mischling*'lerle evli askerlerin ordudan atılmaları emrini tekrarlayarak, OKH, OKM[278] ve OKL' ye[279] ırk kanunlarının önemini hatırlattı. Keitel özel durumlarda çeyrek Yahudilerle evli olanların görevlerinde kalabileceklerini ekledi. Sadece kariyer şansı olan askerlerin ayrılmak zorunda olduğunu belirtti. Alman *Mischling*'ler gibi genç Avusturyalı *Mischling* erkekler, hâlâ zorunlu askerlik görevini yapmak durumundaydılar.[280] Örneğin. Dr. Robert Braun 1938'de askerlik çağrısını aldığında Wehrmacht'a mektuplar yazarak, hata yaptıklarını, çünkü yarı Yahudi olduğunu belirtti. Wehrmacht mektuplarını göz ardı etti ve onu askere aldı. Braun 1949'da kökeni yüzünden atılana kadar orduda tıbbi Unterartz olarak hizmet etti.[281] Belki de Braun'un durumunda yaşanan karışıklıktan dolayı Keitel, 23 Kasım 1938'de ırk kanunlarının sadece kariyer ihtimali olan askerleri kapsadığını tekrarlayan bir ek kararname yayımladı. *Mischling*'ler ve *Mischling*'lerle ya da Yahudilerle evli olanlar askerlik görevlerini yapmak zorundaydılar, ama askerlikleri bitince orduda kalmayı seçemezler ya da terfi etmeyi bekleyemezlerdi.[282] 1938'de Keitel *Mischling*'lerin yetkili pozisyonlara gelmesine izin vermeme politikasını bir adım daha ileriye götürdü ve yapılan iş bir derece yetki gerektirdiği için *Mischling*'ler koruma görevi yapamaz diye emretti.[283]

1938'den 1939'a kadar *Mischling*'ler, sürekli belirsizlik hissinden ve Yahudilerin akrabaları için kimlik kartlarının çıkartılması, *Reichkristallnacht,* yüzünden toplumsal hayatta birçok zorlukla karşılaştılar. 1938'in sonuna doğru Hitler, cömertçe, Mareşal Göring'e babası Yahudi ve annesi Ari olanların Yahudi bölgelerine gönderilmelerini engel-

leyen bir kararname yazması talimatını verdi. Çocukları Wehrmacht'a hizmet etmek zorundaydılar ve bu yüzden bu tarz bir eziyet çekmemeliydiler. Eğer anne Yahudi ise muafiyet uygulanmıyordu.(284) Hitler Yahudilerle ilişki içinde olan Ari kadınlarının, Yahudilerle birlikte olan Ari erkekleri kadar cezalandırılmamaları gerektiğine inanıyordu.(285) Bu kararname, Hitler'in ailelerine ayrımcılık uygulayan bir rejim için insanların hayatlarını riske atmaya zorlayan bu politikanın içerdiği paradoksun anlaşılması açısından az rastlanır bir kararnamedir. Bu kararname bazı Yahudileri geçici olarak korudu.

1939'da Wehrmacht Yahudilere uyguladığı cezaları arttırdı. 20 Ocak 1939'da Hitler Yahudi'yle evli subayların ordudan atılmasını emretti.(286) Bunun sonucu kaç kişinin atıldığını kimse bilmiyor. Ayrıca ordu *Mischling*'leri askeri mühimmat fabrikalarından da atmaya başladı. Bu süre zarfında, Kriegsmarine birçok *Mischling* kararnamesini göz ardı etti. 26 Ağustos 1939'da Kriegsmarine, *Mischling* sivil iş sahipleriyle çalışma konusundaki tutumunu açıkladı: "*Mischling*'ler orduya hizmet etmek zorunda oldukları ve Alman toplumuna entegre edilmek istendikleri için ekonomik kazançları engellenmemelidir. Sonuç olarak Yahudi değillerse ve bir takım özel liderlik görevi yapmıyorlarsa, *Mischling*'leri askeri endüstrilerde çalıştırmamak için hiçbir sebep yoktur".(287) Kriegsmarine ırk kanunlarını uygulamada her zaman ordunun gerisinde kalmış gibidir. Bilinçli bir şekilde ağır davrandılar mı bilinmez, ama bu politikaları yüzlerce *Mischling'in* Kriegsmarine'de kalmasına yardımcı oldu.

Raeder ve Göring gibi bazı güçlü insanlar, ırk kanunlarını uygulamaya mecbur kılıyorlardı. Bazı subayların eşlerinin Ari olmadığı gerçeğini gözardı etmeyi seçmişlerdi ve

ikisi de bazı yüksek rütbeli *Mischling*'leri bilerek görevlerinde tutmuşlardı. Raeder ve Göring bazı *Mischling*'lere yardım etmiş olsalar da, Nazi hükümetini yürekten desteklemeye devam ettiler. Örneğin 12 Mart 1939'da birkaç ay önce Yahudilerin acılarına nispeten yakın hisseden Raeder, Alman Kahramanlık Günü'nde çok ateşli bir antisemit bir konuşma yaptı. Konuşmasının bir bölümünde, "Kaynağını Alman savaşçı asker ruhundan alan Nasyonal Sosyalizmin, Alman halkı tarafından ortak ideoloji olarak seçilmiştir... Irk yok edici aktivitelerini kendi toplumumuzda da yeterince gördüğümüz Uluslararası Yahudilik ve Bolşeviklik ile savaşmak için yapılan açık ve cömert davetlerin sebebi işte budur."(288) 1939'da Göring, Heydrich'e Yahudi problemini, Yahudileri göçe zorlayarak "çözmesi" emrini verdi.(289) Ama 1941'e gelindiğinde Yahudi problemini "çözme" metotları radikal bir şekilde değişmişti. Göring artık Heydrich'i Avrupa'daki tüm Yahudileri yok etmekle görevlendirmişti.(290) Raeder ve Göring kurumları için önceliklerini belirlerken, bazı durumlarda *Mischling* silah arkadaşlarını korumanın ırk kanunlarını uygulamaktan daha ağır bastığını hissettiler. Bu tutumları askeri emir-komuta zincirinde ırk politikalarının uygulanışının tipik bir örneğiydi.

1939, İkinci Dünya Savaşı Başlıyor

Birçok Nazi *Mischling*'lere nasıl davranacakları konusunda kararsız kalmış ve çelişkili davranışlar sergilemişti. Aynı şekilde *Mischling*'ler de, Yahudiler ve Yahudilik konusunda garip tepkiler verdiler. *Mischling*'ler sık sık Yahudi olmayanların hissettikleri antisemit duyguları hissettiler. Bugün birçok kişi, sadece Alman olamayan Yahudilere karşı ırkçık yapılığına inanma eğilimdedir. Bu düşünce *Mischling*'lerde de oluşmuştu, özellikle altı sene boyunca Nazi

antisemit propagandayla yaşadıktan sonra. 1939'da Almanya Polonya'yı işgal ettiğinde birçok *Mischling,* çoğu Birinci Dünya Savaşı Alman-Yahudi subayların hissettiği gibi, *Ostjudenlerin* görünüşleri, alışkanlıkları ve yaşam şartları karşısında dehşete kapıldı ve iğrendiler.(291) Yarı Yahudi Obergefreiter Heinz-Günter Angress, birliği Polonya'nın içlerine doğru ilerledikçe *Der Stürmer'ın* (ateşli bir antisemit gazete) abartmadığını hissetiğini söyledi. Oradaki Yahudiler "korkunç görünüyorlardı".(292) Daha son Unteroffizier olan Hans Mühlbacher günlüğüne şöyle yazdı:

Yahudiler Cumartesi günleri daha iyi giyiniyorlar ve gettonun dışına çıkıyorlar (Ropczyce, Polonya). Gettoda yürüyorum. Orada çok korkunç insanlar görüyorum. İğrenç yüzleriyle evlerinin duvarlarına yaslanıyorlar, iş yapıyorlar ve oradan geçen uzun boylu askerlere hayranlıkla bakıyorlar...Gerçekten bu iki dünya birbirinin tam zıttı...Yahudiler ebedi Ahasverus oldukları izlenimini veriyorlar.(293) ... Muhtemelen yüzyıllar süren karma evlikler sonucu Yahudiler daha çökmüş bir izlenim yaratıyorlar.(294)

Mühlbacher'ın annesi Yahudi olduğu halde kendisi ile gettodaki geleneksel Yahudiler arasında hiçbir bağ olmadığını düşünüyordu. Onları zayıf ve kendilerini Almanlar gibi taşıyamadıkları için özsaygıdan yoksun olarak tanımlıyordu. Bu Yahudileri "çökmüş" ve "karma evlilik" ürünleri olarak tanımlaması onlara yukardan baktığını gösteriyordu. Onlara antisemit bir isim takmıştı "Ahasverus". Ama Mühlbacher'ın Yahudi ailesi Viyana'ya yerleşmeden önce Doğudan "gelmişti".

Çoğu *Mischling* atalarının bir zamanlar *Ostjudenlere* benzediğine inanamıyordu ve onların modası geçmiş geleneklerini ve fakirliklerini utanç verici buluyorlardı. 1939'da Polonya'nın işgali sırasında bir Landser(295), yarı Yahudi

Gefreiter Friedrich Schlesinger atalarının gördüğü *Ostjudenlere* benzediğini düşünmekten bile iğreniyordu.(296) Mülakat yapılan birçok kişi; Yahudilerin sakalını kesen, geleneksel kıyafetleri içindeki Yahudileri askeri vagonları itmeye zorlayan ve Yahudileri silahla acımasızca iten eden askerlerin fotoğraflarını gösterdiler ya da hikâyelerini anlattılar(297) Ne yazık ki çoğu *Mischling* diğer askerler tarafından kötü muamele gören Polonya Yahudilerine yardım etmek için hiçbir şey yapmadı. Bugün birçok insan yardım etmenin aptalca olacağını ve sonuçsuz kalacağını iddia ediyor. Ama zaman zaman buna kendileri bile inanmıyorlardı. Bugün Yahudiliğe ve Yahudi ailesine (*Mischpoke)* güçlü bağlarla bağlı olan yarı Yahudi Hans Berhein(298), Alman askerler Polonyalı Yahudilerin sakallarını keserken ve onları döverken bir şey yapmadan yanlarında durduğunu "utanarak itiraf etti". Özellikle personel doktoru yürüyüş kolundan çıkıp muhtemelen Yahudi olan bir Polonyalıyı sebepsiz yere, soğukkanlılıkla vurduğunda bir şey yapmadığı için pişmanlık duyuyor. Bernheim yürümeye devam etmişti.(299) Nadir de olsa birkaç kişi Polonyalı Yahudilere yapılanlara müdahale etti. Örneğin yarı Yahudi Gefreiter Helmut Krüger askerlerin bir sinagogu yağmaladıklarını gördüğünde, onlara Tanrı'nın evinde olduklarını hatırlattı. Utanan askerler sinagogu terk ettiler.(301) Krüger'in müdahalesi gibi müdahaleler nadirdi. Çoğu *Mischling* askeri silah arkadaşlarıyla Alman zaferlerini kutladılar ve orduda olmalarının ülkelerine döndüklerinde onları ayrımcılıktan koruyacağını umdular. Yahudi Polonyalıların kendi vatandaşları tarafından eziyet görmesinden çok rahatsız olmadılar. *Mischling* subaylar *Ostjuden'e* karşı uygulanan antisemitizmin kendilerine ve ailelerine zarar vermeyeceğini düşünüyorlardı, ama yanılıyorlardı. Hitler'in gerçek niyetini hafife almışlardı.

1939'da Polonya'da birçok yarı Yahudi kendilerini kanıtladılar. Örneğin Polonyalılar Tpmaszow yakınlarındaki cepheye saldırdıklarında, yarı Yahudi Kanonier(302) Dietmar Brücher cesurca yaralı arkadaşlarını savaş alanından yakın saflara taşıdı. Bazı subaylar arkadaşlarının "insanı dehşete düşüren davranışlarını" tanık oldu. Yara almayan az kişiden biri olduğu için Brücher tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyan yaralı silah arkadaşlarına yardım etmeye devam etti. Savaş alanında koştururken birden yere yığıldı. Bacağından vurulmuştu. Düşman yakındaydı ve Polonyalıların yaralı Almanlara yaptıklarına dair duyduğu söylentilerden dolayı korku içindeydi. Polonyalılar Brücher'i fark ettiler ama ona dokunmadılar. Hatta içlerinden biri durup yarasını sarmasına yardım etti. El sıkıştılar ve Brücher, "Savaş iğrenç bir şey (Krieg ist Scheisse)" dedi.(303)

Sonunda Brücher birliği tarafından bulundu ve iyileşmesi için Viyana'ya gönderildi. Askeri hastanedeyken Yahudi halası Gretel Florey née Pick ziyaretine geldi. Brücher sefer sırasında yan birliğinde olan oğlu, Klaus Florey için endişeleniyordu. Halası ona oğlunun kurtulduğunu ve onunda Viyana'da askeri hastanede olduğunu bildirmekten mutluluk duydu.(304)

Komutanı Yarbay Schlike "Düşman karşısındaki cesareti" için Brücher'i EKII ile ödüllendirdi. Brücher ayrıca Yara Nişanı aldı. Schlike mektubunu "seni tekrar aramızda görebilmek" için bir an önce iyileşmen dilekleriyle bitirdi.(305) Her *Mischling,* Brücher'in faydalandığı resmi tanınmadan faydalanamazdı.

Ekim 1939'da Polonya'daki çarpışmalar sona erdi. Artık terfilerin ve madalyaların zamanı gelmişti. Bu süreç ırk politikalarıyla daha karmaşık bir hale gelmişti. Bazı *Mischling*'ler üstlerine, yarı Yahudi oldukları için EKII ya da EKI

alamadıklarından dolayı üzüntülerini bildirdiler. Ayrıca *Mischling*'lerin astsubay ya da subay olmalarına izin vermeyen ırk politikaları genelde, daha az kalifiye Arilerin bu pozisyonlara getirilecekleri anlamına geliyordu. Örneğin Fritz SteinwasserIn komutanı, "iyi bir asker" olduğu halde, yarı Yahudi olduğu için üzülerek onu çavuşluğa terfi ettiremeyeceğini söyledi. Ordudaki beş yıllık hizmetinden sonra Stenwasser hâlâ Stabsgefreiter[306] olarak kalmıştı ve rütbe ona kötü bir şaka gibi geliyordu. Savaş sırasında neden bu mevkide kaldığını bilmeyen insanlar bu kadar iyi bir askerin nasıl terfi ettirilmediğini merak ettiler. Birçoğu sadece bir aptalın beş sene boyunca Stabsgefreiter kalacağını düşündüğünden ona çirkince davrandılar. Terfi edenlerin maaşına oranla çok düşük olan maaşı, ona uğradığı ayrımcılığı sürekli hatırlattı.[307] Obergefreiter Michael Günther'in üvey kardeşi Gefreiter Konrad Schenck'e 28 Şubat 1940'da yazdığı mektup terfi demeyen birçok yarı Yahudinin[308] hissetiği hayalkırıklığını çok iyi açıklıyor:

Terfi ettirilemiyorum. Bunun zorluğunu sadece orduda uzun süre hizmet etmiş biri gerçekten anlayabilir. Eğer bir aptal (Depp) olsaydım katlanması bu kadar zor olmazdı. Ama yüzbaşım bana sürekli, beni Unteroffizier pozisyonuna terfi ettiremediği için nasıl gerçekten üzgün olduğunu anlatıyor. Ve silah arkadaşlarım bana sürekli neden terfi ettirilmediğimi soruyorlar.[309]

Günther dört yıl boyunca başarıyla hizmet ettiği ve *Abiturient* olduğu halde ne kadar iyi olursa olsun kökeninin terfisine engel olacağı gerçeğini kabul etmek zorundaydı. Günther'ın subayı onun adına Hitler'e bir başvuruda bulundu. Bir yıl sonra subay Hitler'in merkez karargâhından Führer'in Günther konusunda "henüz karar vermediği" cevabını aldı. Günther'ın subayı daha sonra tekrar başvurdu,

ama sonuç aynıydı. Subay bu kötü muamele için Günther'den özür dileme yürekliliğine sahip olsa da, Günther yetersiz ve kullanılmış hissetti. Arkadaşlarının neden terfi edemediğini sormaları sadece hissettiği aşağılık duygusunu ve hayal kırıklığını arttırdı. Günther gibi birçok *Mischling,* zekâları ve yaptıklarından dolayı hak ettikleri ödülleri alamamaktan rahatsızdılar.

Mischling'lerin terfi ettirilmeme sebebi birlikler arasında hemen yayıldı. Yüzde 37.5 Yahudi olan Achim von Bredow kökeni yüzünden asla terfi edemedi. Kardeşi Ada'ya şöyle yazmıştı: "Tek rahatsız edeci şey bir süre sonra tüm alayın benim utanç verici durumumu öğrenecek olması [görünen o ki müfrezedeki birçok kişi bu durumu biliyor]. Burada hayat korkunç. Sonsuza kadar Gefreiter olarak kalacağım...Eğer işe yaramazsa [af için başvuru], tüm bunlardan uzaklaşmak için alayımı değiştirmek istiyorum".(311) İki gün sonra Bredow anne babasına bir mektup yazdı: "Ne yazık ki buradaki durumum bir kısır döngü". (312) *Mischling*'ler genelde asker arkadaşlarının bu durumu anlayışla karşıladıklarını söylediler; ancak silah arkadaşlarının onları sakat gibi gördüklerini hissettiler. Birliklerindeki askerlerin onların bu durumunu biliyor olması utanç vericiydi. Onlara sık sık aşağılık olduklarını hatırlatan bir kurumda, gururlarını ve özsaygılarını yitirmemek için mücadele ettiler.

Çoğu *Mischling* sadece bu askeri tutum yüzünden üzüntü duymuyordu, ayrıca Nazilerin Yahudi ailelerine karşı sergiledikleri tutumdan rahatsız oluyorlardı. Eve dönen *Mischling* subaylar ailelerinin uğradığı zulüm karşısında öfkeye kapıldılar. Geleneksel olarak subay anne babaları toplum tarafından saygı görürlerdi. Ama subayların Yahudi anne babaları 1939-1940 arası bu şan ve şereften mahrum bırakıldılar. Polonya'daki savaş sonunda, 1939-1940

kışında binlerce *Mischling* eve döndü ve anne babalarını işlerini kaybetmiş, bazı dükkânlardan alış-veriş edemez buldular ve Naziler herkesin içinde yüzlerine tükürüyorlardı. 17 Ağustos 1938'de yürürlüğe giren kanunlar 1 Ocak 1939'a kadar Yahudilerin isimlerinin başına İsrail ya da Sara ismini eklemelerini şart koşuyordu. 5 Ekim'de pasaportların J (*Jude*-Yahudi) harfi koymaları gerekti.(313) Alman Yahudileri ve *Mischling*'ler şehirde ve parklar "sadece Ariler için" yazan banklar ya da kapılarında, "Yahudiler Giremez" yazan restoranlar görmeden yürüyemiyorlardı. Bu yazılar ve benzerleri *Mischling* aileleri ve Almanya için savaşıp hayatlarını tehlikeye atmış subayları incitiyordu.(314) 1930'ların sonlarına doğru *Mischling* subayların ailelerine biraz da olsa korunma altına alınsa da, 1940'ların başında daha fazlasını hakkettiklerini düşünüyorlardı. Birçok *Mischling* subay ailelilerinin maruz kaldığı kötü muameleler yüzünden komutanlarına dert yandılar. Ayrıca askeri bürolara, oğulları Polonya seferinde savaşmış ailelerin şikâyetleri yağıyordu. Wehrmacht'ta üç oğlu bulunan bir Yahudi, Clara von Mettenheim ordu baş komutanı General Walther von Brauchitsch'e 8 Aralık 1939'da yarı Yahudi subaylar adına bir mektup yazdı. Ondan Parti ile beraber çalışarak bu subayların ve ailelerin yaşadıkları sorunları ortadan kaldırmasını istedi:

Size üç askerin annesi ve eski bir askerin [Yarbay Erwin Fischer](315) karısı olarak yazıyorum... Oğulların baştan aşağıya askerler. Bir oğlumun vaftiz babası Almanya'nın taç prensi (316) ve eski arkadaşım [General von] Seeckt de vaftiz sırasında öteki oğlumu taşıyordu. Oğullarım benim yüzünden *Mischling*'ler. Oğullarım Polonya'da çarpışırken, savaş sırasında yapılacak daha önemli bir şey kalmamış gibi, burada bizlere iş-

kence ettiler...Lütfen [yarı Yahudi askerler ve ailelerine karşı uygulanan kötü muameleleri durdurun.) [317]

Bayan von Mettenheim çaresiz hissediyordu ve kendileri gibi toplumsal statü sahibi bir ailelerin bu eziyetlere neden katlanmak zorunda olduğunu anlayamıyordu. Ailesinin başına gelen talihsizlik yüzünden kendini suçlu hissediyordu ve Brauchitsch'e oğullarının karşısına çıkan engelleri kaldırması için yalvardı. Polonya'daki savaştan dönen oğlunun, annesine sürekli eziyet edildiğini ve kız kardeşinin bir kurumdan uzaklaştırıldığını öğrenince, nasıl öfkelendiğini anlattı. Örneğin Obergefreiter Dieter Fischer annesini Yahudi kimlik belgesini alması için Hermes Weg sokağındaki Yahudi işleri Bürosuna götürdü.[318] Üstündeki üniformasında EKII, yara nişanı ve taarruz nişanı vardı. Bu nişanları sadece birliğine geri dönmek üzere olduğu için takmıştı, bürodakilerin bu nişanları görünce nasıl şaşıracaklarını tahmin edememişti. Cepheye son derece üzgün ve annesini için endişe içinde döndü. Bayan von Mettenheim bu mektuba oğlunun resmini de koymuştu:

Oğlumun Wehrmacht'ı ırksal açıdan alçaltmadığını kanıtlamak için... Size yalvarıyorum, nüfuzunu kullanın ve Parti'nin bu insanları [Yahudi *Mischling*'ler ve akrabaları (jüdish Versippte)] rahat bırakmasını sağlayın... Bu insanlar zaten ikinci sınıf asker olarak görüldükleri için kötü hissediyorlar, bir de savaşırken evdeki aileleri için endişe duymasınlar. [319]

Frau von Mettenheim'ın talebi mantıklıydı, Wehrmacht'ın bu gibi durumların yaşanacağını önceden tahmin edeceğini düşünebilirsiniz. Fakat öyle olmadı. Ordunun bu talebe cevap vermeden önce Frau von Mettenheim'ın etnik kökenini araştırmaları gerekiyordu. 16 Aralık'ta OKH ona yazarak ne kadar gayri-Ari olduğunu sordu.[320] Von Met-

tenheim cevap verdi ve muhtemelen Seeckt ile olan ilişkisi yüzünden, Keitel ona bu davalarla ilgilenen büronun subayların Yahudi ebeveynleri konusunda neler yapılabileceğini araştırdığını bildirdi.[321] 16 Ocak 1040'da Frau von Mettenheim genel Wehrmacht bürosunun [322] başkanı General Hermann Reinacke'den, bu konulardan OKW değil RMI'ın sorumlu olduğunu bildiren, bir mektup aldı.[323] Görünen o ki, OKW tarafından bir kenara itilen Frau von Mettenheim talebini daha sonra RMI'ya göndermiştir.

Belki bu tür itirazlara sinirlendiği için, Hitler 16 Ocak 1940'da "durumun ne olduğunu açıkça görebilmek için" Wehrmacht'a kaç tane *Mischling* askeri olduğunu belirlemesini emretti.[324] Keitel hükümete bu sayının Nisan'dan önce belirlenemeyeceğini bildirdi.[325] 16 Ocak'ta Hitler bir OKW kararnamesiyle, çeyrek Yahudilerle evli kişilerin savaşta görev alabileceklerini, ama etkin bir subay olamayacaklarına karar verdi.[326] 20 Ocak'ta OKW Yahudilerle ya da Yahudi *Mischling*'lerle evli kişilerin Wehrmacht'a kalabilecekleri, ama çavuş rütbesinden daha yüksek bir rütbeye gelemeyecekleri kuralını onayladı.[327] Ama pratikte bu gerçekleşmedi.

1940'ların başında silahlı kuvvetler ve hükümet hâlâ *Mischling*'lerle ilgili açık bir politika belirleyememişlerdi. Hitler uygulamanın sınırlarını çizmiş olduğu halde, *Mischling*'lerle ilgili sık sık yeni kararnameler yayımlıyordu. Bu yüzden hükümet yetkilileri eski ve çelişkili politikalar uygulamaya devam ettiler. Ian Kershaw şöyle yazdı: "Hitler'in kararlarının yapısı belirsizliğin sürekli olmasına sebep oluyordu... Bazı kararnamelerinin açık uçlu olması, başka mercilerin hükümlerinin üstüne çıkacak bir güç sağlıyordu ve bu da ciddi uygulama problemleri yaratabilirdi."[328] Hayatlarını düzenleyen yeni kararnameleri yakından takip

edebilmek bir *Mischling* ailesi için oldukça zordu. Örneğin 12 Ocak 1940'da Hans Schenck avukat arkadaşı Dr. Ferdinand Bang'a, şu anda orduda olan küçük oğlu Konrad'ın tıp fakültesine alınmamasından şikâyet eden bir mektup yazdı. Komutanı Konrad'a yardım etmek istemiş ve onu Unteroffizier'liğe terfi ettirmişti. Fakat resmi işlemler sürerken komutan Schenck'in *Mischling* olduğunu öğrenmiş ve terfi iptal edilmişti. Babası şaşkındı, çünkü diğer oğlu hiçbir zorlukla karşılaşmadan Unteroffizier olmuştu.(329)

14 Şubat 1940'da Admiralstabsarzt Dr. Fikentscher, yarı Yahudi ve emekli denizci doktor Ferdinand Rohr (Birinci Dünya Savaşı fırtına taburu ünlü komutanı Willy Rohr'un kardeşi) adına OKW'ya başvurdu.(330) Rohr sadece kendini ve çocuklarını değil, tüm diğer çocukları düşünerek, *Mischling*'lerin yaşadığı zorlukları anlatmıştı.(331) Fikentscher'ın Rohr'u dinlemesi ve şikâyetini doğrudan OKW'ya götürmesi dikkate değerdir ve Hitler'i de biraz etkilemiş olabilir. Bu konferanstan sonra Hitler'in savaşta kendini ispatlamış ve *deutschblütig* ilan edilmiş subayların yarı Yahudi ailelerini korumayı düşündüğü belirtti.(332) Aralık 1939'da Rohr'un bu peşinden koşulan muafiyetten yararlanacak iki yeğeni vardı (Heinz ve Joachim Rohr). Fakat yarı Yahudi babaları Willy Rohr'a verilebilecek herhangi bir koruma anlamsızdı, çünkü o Ferdinand Rohr'un tek ölen oğluydu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mischling'lere karşı uygulanan politikalar sıkılaşıyor, 1940-1043

Wehrmacht'taki Mischling politikası daha katı hale geliyor, 1940

Mart 1940'da yarı Yahudilerin askeri geleceği karanlık görünüyordu. Hitler'in düşmanı ve Clara von Mettenheim'ın yakın arkadaşı, ünlü Protestan din bilimci Heinrich Grüber Mart 1940'da OKW'den tanıdığı bazı kişilerle von Mettenheim'ın oğullarının durumunu tartışmayı denedi: " Bu genç adamların içine düştükleri zor durumu anlatmaya çalıştım; ama yetkililer pek anlayış göstermediler.(1) 26 Mart 1940'da *KdF*'nin başkan yardımcısı Viktor Brack'e(2) yazılan bir nota göre, Wehrmacht baş yaveri Albay Rudolf Schmundt Hitler'e, oğlu Dieter ile Yahudi kimlik kartını almaya gittiğinde Frau von Mettenheim'ın yaşadığı utanç verici tecrübeyi anlatmış. Schmundt Hitler'e Dieter'in Polonya'daki cesaretinden ötürü madalya aldığını ve annesine nasıl davranıldığını görünce şaşkına döndüğünü anlattı. Hikâyeyi duyan Hitler bu tip durumlara müsamaha gösterilemeyeceğini söyledi. Hitler "Ya yarı Yahudiler Wehrmacht'ı derhal terk etmeliler ya da hükümet onların Yahudi ebeveynlerini korumalıdır" dedi. Hitler tam Yahudileri korumak istemiyordu, bu yüzden tüm yarı Yahudilerin ordudan atılmasını emretti.(3) Naziler *Mischling*'lerin kendilerini ve ailelerini korumak için savaşta olağanüstü çaba sarf ettiklerini düşünüyorlardı. Naziler bu davranıştan

hoşlanmadılar. Klemperer alığı duyumlara dayanarak, yarı Yahudilerin ordu bu cesur subayları yükseltmek istediği için atıldıklarını yazdı, bu Parti'nin müsamaha gösteremeyeceği bir fikirdi.(4)

28 Mart 1940'da, Brack'in *KdF* II. Kısmındaki yardımcısı, *Mischling* başvurularından sorumlu Oberbereichsleiter Werner Blankenburg, yarı Yahudi subayların ailelilerinin yaşadıkları sorunları tartıştı. Hitler'in Kara Kuvvetleri'nden sorumlu yaveri Gerhard Engel'e Yahudi ebeveynlerin asker oğullarıyla sinemaya gidemediklerini, oğullarının asker olmasına rağmen vesika kartlarıyla problem yaşadıklarını ve cephede savaşırken oğullarının işlerini kaybettiklerini yazdı. Blankenburg bu tip olayların birliklerin moralini bozduğundan şikayet etti. Ayrıca yarı Yahudilerin mesuliyete dönüşebileceklerini açıkladı. Eğer devlete düşman olurlarsa, askeri eğitimlerini ve sahip olabilecekleri askeri sırları Nazilere karşı kullanabilirlerdi. Bu yüzden Blankenburg tüm yarı Yahudilerin ordudan atılmaları önerisini destekledi.(5) Blankenburg eğer yarı Yahudiler ordudan atılmazlarsa, askeri hizmetin ailelerine ne gibi faydalar sağlayacağını bilmenin önemli olduğunu savundu. Blankenburg, Engel'e eğer Keitel isterse *KdF*'nin başkanı Philipp Bouhler'ın onunla buluşmayı istediğin bildirdi. Blankenburg ayrıca böyle bir buluşmanın gerçekleşmesi halinde Lammers'in de orada olmasını önerdi. Blankenburg'a göre yarı Yahudilerin toplam sayısı rejimin kararında çok önemli rol oynayacaktı.(6) 16 Ocak'ta Hitler tüm *Mischling*'ler*in* sayılmasını emrettiği halde bu sayım hâlâ yapılmamıştı. OKW'nin Hitler'e bir yanıt verip vermediği hâlâ bilinmiyor. Wehrmacht yaverleri Blankenburg'un endişelerini paylaşıyorlardı, bu yüzden *KdF*'nin yarı Yahudileri ordudan atma inisiyatifini alma isteğini hoş karşıladılar.(7)

8 Nisan 1940'da OKW, Hitler'in doğrudan emri ile yarı Yahudilerin ve yarı Yahudi ya da Yahudiler evli askerlerin ordudan atılmasını öngören bir yönetmelik yayımladı. Keitel kararnameyi imzaladı.[8] Bu emir, emir-komuta zincirinden geçerek bölük seviyesine geldi.[9] Blankenburg *Mischling*'ler*in* sorunlarıyla ilgili yazdığı 8 Mart 1940 tarihli mektubun Hitler'in yarı Yahudileri ordudan atma kararını etkilediğine inanıyordu.[10] Blankenburg Hitler'i etkilemiş olabilir, ama büyük ihtimalle Hitler Mettenheims'ın problemlerini duyduktan sonra 26 Mart'ta tüm Yahudileri çıkarmaya çoktan karar vermişti.

Bu emir açıkça istisnai yarı Yahudilerin muafiyet için başvurabileceklerini belirtiyordu. Hitler bu tarz dilekçeleri dolduran yarı Yahudilerin, yetkililer ve kendisi onların durumlarına karar verene kadar, görevlerinde kalmalarına izin verdi. 8 Nisan kararnamesinden önce Hitler'in affına hak kazanan yarı Yahudiler görevlerinde kalabileceklerdi. Hitler çeyrek Yahudilerin ve çeyrek Yahudilerle evli olanların kalmasına izin verdi, ama Hitler'in onayı olmadan astsubay ya da subay olamayacaklardı. Bu onayı da ancak savaşta istisnai başarı göstererek alabileceklerdi. Ayrıca, emekli astsubay, subay ya da kamu görevlisi olan çeyrek Yahudiler ve çeyrek Yahudilerle evli olanlar ancak yeteneklerinin kesinlikle vazgeçilemez olduğunu kayıtlayabilirlerse görevlerine geri dönebileceklerdi. Tüm başvurularla ilgili kararları Hitler kendisi verecekti.[11] "Yüzde 25'den daha az Yahudi" olanlar bu kanundan etkilenmiyordu. Ama bu Yüzde 25'den daha az Yahudi olanların rahat bırakıldığı anlamına gelmiyordu. Örneğin Tycho ve Prosper Du-Bois Reymond kardeşler subay olmaya çalıştıklarında, Wehrmacht onların bu isteklerini "yüzde 12.5 Yahudi" oldukları için reddetti.[12]

20 Nisan 1940'da OKH, 8 Nisan OKW kararnamesini onayladı. OKH Yahudi, yarı Yahudi ve çeyrek Yahudi tanımlarını tekrarlardı ve her askerin soy bildirgesi imzalaması emrini destekledi. *Mischling* politikalarını ele alırken resmi açıklamalarla sonuçları birbirine karıştırmamak önemlidir. Savaş hazırlıkları yüzünden Wehrmacht'ın orduda olan tüm yarı Yahudileri belirlemek, belgelemek ve çıkarmak için ayıracağı yeterince personeli ve zamanı yoktu. Wehrmacht ,9 Nisan 1940'da Norveç ve Danimarka'yı işgal eden birliklerde bulunan yarı Yahudileri ordudan atamadı. Bürokratik aksilikler veya Fransa'ya saldırı planlarının gizliliği yüzünden ya da birçok kişinin yarı Yahudi olduğu bilinmediğinden, Fransa seferine hazırlanan birliklerin birçoğuna dokunulmadı.(13)

Orduda kalanlar sadece Wehrmacht onları belirleyemediği için değil, birçok birlik yeni kararnameyi uygulamadığı için kaldılar. Doğal olarak soy bildirgelerini imzalamaları istenen çoğu yarı Yahudi, etnik kökenleri hakkında yalan söylediler.(14) Örneğin, Obergefreiter Heinrich Bamberger'in çavuşu onu karargaha çağırdı ve yarı Yahudi mi çeyrek Yahudi mi olduğunu sordu. Bamberger yalan söyledi ve "Çeyrek Yahudi'yim" dedi. Çavuş ona yüzde 25 Yahudi olduğunu ibraz eden bir ifade imzalattı. Wehrmacht onun varlığına müsamaha gösterebilirdi, ama haketse bile asla terfi edemeyecekti ya da madalya alamayacaktı.(15) Buna ek olarak, belge Bamberger'i eğer orduya hakkında disiplin cezası vermesi için bir sebep verirse normalden daha şiddetli cezalandırılacağı konusunda uyarıyordu. Bamberger şöyle yazdı: "Belgeyi imzaladım ve birliğime döndüm. Çok üzgündüm. Nerdeyse ağlayacaktım."(16) Bamberger'in komutanı onun durumunu inceleseydi, yalan söylediğini anlayacaktı. Bamberger soy bildirgesini imzaladıktan sonra,

birliği onun peşini bıraktı. Kökenleri sorulduğunda, bazı yarı Yahudiler komutanlarına Ari olduklarını söylediler ve komutanları onlardan hiç şüphelenmedi. Eğer hiç kimse, Bamberger'in vakasında olduğu gibi, kökenlerini araştırmazsa, bu *Mischling*'ler rahat bırakılıyorlar ve birliklerinde kalıyorlardı.

Neden çoğu birlik Hitler'in kararnamesini tam anlamıyla uygulamadı? Bazı yarı Yahudiler, komutanları deneyimli subayları birliklerinde tutmak istedikleri için kaldılar. Görüşülen kişiler birçok defa komutanlarının Nisan kanunlarını tamamen göz ardı ettiklerini ve bu yüzden birliklerinde kaldıklarını ifade ettiler. Örneğin Luftwaffe tarafından Göring'in özel koruma müfrezesinde bir göreve getirilerek onurlandırılan, Obergefreiter Horst Geitner eğer yarı Yahudi olduğu ortaya çıkarsa neler olacağından hep korkardı. Birlik komutanı Üst Teğmen Ladach'a bu endişelerinden bahsettiğinde, Ladach göz kırptı ve korkacak hiçbir şey olmadığını söyledi.Geitner görevinde kaldı. Daha sonra Rusya cephesinde savaşırken, ödülünü teslim eden asker kökenini bilmesine rağmen, cesareti ile müfrezesinde EKII alan ilk kişi oldu.(17)

Görüşülen birçok kişi üstlerinin, onların Yahudi kökenli olduklarını bildiklerini ama yeteneklerine duydukları saygı yüzünden kalmalarına izin verdiklerini açıkladıklarını anlattı. Komutanları sık sık onları yetkililerin ilgisini çekecek dikkatsizlikler yapmamaları konusunda uyarıyordu. Bazı komutanlar bu konuları Fransa'ya düzenlenen seferden sonra ele alacaklarını söylediler. Fransa'ya düzenlenen sefer yeni ırk kanunlarından daha önemli bir meseleydi. Örneğin Dieter Fischer'in komutanı savaş sona erene kadar Hitler'in kararnamesini yok saymaya karar verdi. Sonunda ordudan atılmadan önce kazandığı bu ek zaman Fischer'e

kendini gösterme ve eşitlik için mücadele etme fırsatını verdi. Belki de Fischer'inki gibi komutanların yarı Yahudi subaylarına sahip çıkmalarının sebebi, birliklerinin yaklaşan savaşta ellerinden geldiğince iyi mücadele edebilmesiydi. Ve birbirini tanıyan, eğitimli subayların bunu başarma şansları daha yüksekti. Komutanlar ayrıca aylar ya da yıllardır birliklerini eğiten bu subaylara karşı sadık hissediyorlardı. Zor şartlar altında birlikte çalışan askerler genelde birbirine bağlı bir aileye dönüşürler.(18)

Fransa'daki hızlı zaferden sonra komutanlar artık savaşmak için yarı Yahudilere ihtiyaç duyduklarını ya da savaş yüzünden konuyla ilgilenemediklerini söyleyemezlerdi. Fischer'in komutanı onu atmak zorunda kaldı. Fischer birliğinden ayrılırken, tüm silah arkadaşları ve birlik komutanları onu yolcu etmek için tren istasyonuna geldiler.(19) Silah arkadaşlığı bağı ne kadar güçlü olursa olsun ya da komutanlar yarı Yahudilerdeki insanlığı ne kadar açık görürlerse görsünler, savaş bittikten sonra çoğu komutan yarı Yahudileri ordudan atma emrine uydu. Şaşırtıcı bir şekilde bu çalışmadaki yarı Yahudilerin hemen hemen hepsi komutanlarının durumlarına anlayış gösterdiğini ve onlara düzgün davrandığını söyledi.(20) Karl-Arnd Techel şöyle dedi: "Benim komutanım bana iyi bir asker olduğumu ve yarı Yahudi olmamı umursamadığını söyledi. Böyle bir terimin sadece 'deli Hitler' tarafından kullanıldığını söyledi."(21) Yarı Yahudi Obergefreiter Otto Lüderitz, "Üstlerim bana olağanüstü iyi davrandı ve EKII almamı sağladılar. Durumum karşısında ne kadar anlayışlı ve nazik olduklarına hala şaşırıyorum" diye ifade etti. (22)

Birçok asker yarı Yahudilere Wehrmacht'a kalmak için izin başvuru yapak isteyip istemediklerini sordu. Çoğu af için başvurmaya karar verdi. Başvuru yapmayan birkaç kişi

derhal uzaklaştırıldı. Örneğin Haziran 1940'da Gerd zu Klampen'e Wehrmacht'ta kalmayı isteyip istemediği soruldu. Reddedince, birkaç gün içinde evine gönderildi.(23)

Birçok insanın etnik kökeni bilinmediği için komutanları bu askerin sorulara dürüst cevap verdiklerine güvenmeleri gerekiyordu. Bazen yoklama sırasında subaylar birlikteki tüm yarı Yahudilerin bir adım öne çıkmalarını ya da daha sonra ifade vermelerini istiyorlardı. Yoklama yöntemi bazı yarı Yahudilere yalan söyleme olanağı verdi. Bu durumda yalan söylemek ayakta durmak kadar basitti. Yoklamalar sırasında birçoğu dürüst davrandı, ama bazıları eğer kendilerini ele verirlerse cezalandırılmaktan korktukları için yalan söylediler. Obergefreiter Hans Günzel şöyle dedi: "Çavuşumuz yoklama sırasında yarı Yahudilerin bir adım öne çıkmasını söylediğinde, olduğum yerde kaldım ve 'Tanrım yardım et' diye düşündüm. Başka biri kendini ele verdi. Bir daha onu görmedik."(24) Diğerlerinin kimlikleri çoğu zaman sadece kişinin Yahudi mi, gayri Yahudi mi olduğunu belirten "soy bildirgesini" imzalamaları istendiğinde ortaya çıktı. Bazıları dürüst davranarak "yarı Yahudi" yazdı ya da bürokratlara belgeleri dürüstçe imzalayamayacaklarını söylediler. Ancak, yoklama durumunda olduğu gibi, birçoğu kendilerine göre gayri Yahudi olduklarını "dürüstçe" yazdılar ve böylece birliklerinde kaldılar.

Yarı Yahudiler 8 Nisan kararnamesine değişik şekillerde tepki gösterdiler. Bazıları ordudan atılma emrini şans olarak gördüler. Unterartz Robert Braun, "Artık o aptala hizmet etmek zorunda olmadığı için mutlu" hissettiğini hatırlıyor.(25) Hitler'in emri altında olmaktan nefret etseler de, birçoğu Almanya'ya bağlı hissediyordu. Crete'te paraşütle inen, Unteroffizier Karl-Arnd Techel şöyle dedi: "Paraşütçü asker[Luftwaffe'nin seçkin bir kolu] olmaktan ve Alman-

ya'ya hizmet etmekten gurur duyuyordum, ama bunu yapabilmek için Hitler'e hizmet etmek zorunda olmaktan nefret ediyordum. Atıldığımda artık bu ikilemle başa çıkmak zorunda değildim."(26) Bazıları askeri yaşamdan nefret ediyordu. Schütze(27) Joachim Le Coutre'nin kız arkadaşı ona bir gazetede okuduğu kararnameyi bildirdiğinde, Coutre hemen birliğine durumunu bildirdi ve atılma talebinde bulundu. Wehrmacht'tan nefret ediyordu ve Wehrmacht askerlerinin "büyük pislikler" olduklarını düşünüyordu. Aldığı cevap şu oldu: "Herkes buraya bunun gibi bir hikâye ile gelebilir ve eve gitmek isteyebilir." Daha sonra Le Coutre durumunun incelenmesini istedi ve birkaç gün sonra ordudan atıldı.(28) Kökenini bildiren tek kişi Le Coutre değildi. Başkaları da farklı sebeplerden aynı şeyi yaptılar. Terfi alamamaktan sıkılmışlardı, savaştan sıkılmışlardı, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmekten sıkılmışlardı ve inanmadıkları bir dava uğruna savaşmaktan sıkılmışlardı. Bu yüzden bazıları yeni ırk kararnamesini memnuniyetle karşıladılar.

Çoğu, silah arkadaşlarının onları eve gidebildikleri için tebrik ettiklerini anlattılar.(29) Bazıları yarı Yahudilerin bu özgürlüğünü kıskandı.(30) Çeyrek Yahudi bir subay, Wolfgang Spier'e şans diledi ve imrenerek belirtti: "Keşke bir tane daha Yahudi büyük ebeveynim olsaydı!."(31) Peter Gaupp çoğu asker arkadaşıyla beraber büyümüştü ve birliğini ve silah arkadaşlarını "aile" olarak görüyordu. Yarı Yahudi olduğunu biliyorlardı, ama görünen o ki, çoğu bundan rahatsızlık duymuyordu.(32) Gaupp orduda kalmak için izin istedi, ama reddedildi. Gaupp ayrılırken arkadaşları onun için bir parti düzenlediler.(33) Ancak ordudan atılan tüm yarı Yahudilerin silah arkadaşları Gaupp'un birliğindeki insanlar kadar arkadaş canlısı değildi. Gefreiter Michael-Christoph Salinger'in ordudan atılma sebebi ortaya çıktığın-

da, arkadaş olarak gördüğü bir asker yanına geldi, suratına tükürdü ve ona, "Yahudi domuz" dedi. Salinger'a nasıl hissettiği sorulduğunda şöyle cevap verdi: "Garip, ama alınmamıştım...O an şöyle düşündüm: 'Umarım tükürüğünde mikrop yoktur' ve daha sonra, 'Affet onları, çünkü ne yaptıklarını bilmiyorlar' diye düşündüm."(34)

Neyse ki Salinger'in başına gelenler istisnaydı. *Mischling*'lerin büyük çoğunluğu, atılma emri yayımlandıktan sonra, komutanlarının ve silah arkadaşlarının anlayışlı davrandıklarını ifade ettiler. Unterartz Robert Braun ayrılırken komutanının onun için "en iyi askerlerden biri" dediğini hatırlıyor.(35) Hatta bazı komutanlar yarı Yahudi subaylarını atmak zorunda oldukları için özür dilediler. Örneğin Gerd Grimm'in komutanı ona saygılı davrandı ve yapmak zorunda olduğu şey için üzüntü duyduğunu söyledi, ama Wehrmacht ondan yarı Yahudileri atmasını istemişti.(36) Savaştan ve askeri yaşamdan nefret etmelerine rağmen, birçoğu hâlâ silah arkadaşlarına karşı iyi duygular besliyorlardı. Tanıdıkları askerler genelde onlara saygılı davranıyorlardı. Friedrich Schlesinger'in arkadaşları Yahudiler hakkında konuşmaya başladıklarında, içlerinden biri, "Yahudilerde problem olduğunu biliyorsun. Ama sende yok, Schlesinger. Sen iyisin"dedi. (37)

Birçok komutan ordudan atılan yarı Yahudiler için olumlu tavsiye mektubu yazdılar.(38) Standart bir tavsiye mektubu şöyleydi: "Hans Cornely, birinci derece *Mischling,* görevine bağlı ve saygın bir subay olmasına rağmen kökeni yüzünden terfi ettirilmedi. Ayrıca Yahudi kökenli olması EKII ile ödüllendirilmesini engelledi."(39)

Bir yarı Yahudinin atılması sarsıcı olabiliyordu. Birkaçı ciddi aşağılanmaya maruz kaldı. Wolfgang Jordan'ın komutanı, tüm birliği hazırolda beklerken onu çağırdı ve Jor-

dan'ın ırk olarak aşağılık olduğu için ordudan atıldığını açıkladı. Komutan evrakları tamamladı ve Jordan birkaç saat sonra toplum içinde aşağılanmanın verdiği yıkıntı ile birliğinden ayrıldı.(40) Richard Riess Viyana'ya, evine gönderildi. Oraya vardığında ilk önce, kafasını ve diğer organlarını ölçmeleri için bir SS bürosuna uğraması gerekiyordu. SS onun için resmi bir yarı Yahudi sertifikası hazırladı. Riess korkuyordu. SS'in siyah Fransız POW albaylarının kafalarını uçurduğunu görmüştü ve kendisi de başka bir "aşağılık ırktan" olduğu için SS'in ona yapabileceklerinden korkuyordu. SS sadece ona Wehrmacht'a hizmet etmeyi hakketmediğini söyledi ve "*Mazel tov*!"(41) diyerek onu gönderdi. Karl-Heinz Scheffler siyah POW'ların gördüğü muameleyi yarı Yahudileri neyin beklediğinin bir işareti olarak görüyordu.(42) Birçok insan 1939'da Polonyalı Yahudilere nasıl davranıldığını görmüştü ve aynı şeyin başlarına gelmesinden kokuyordu. Bazı yarı Yahudiler etnik kökenleri açıkladığında, ordudan atılana kadar bile yaşayamadılar. Wilhelm Vielberth'in kökeni açıklandığında, subayı silahını çıkartıp onu kafasından vurdu.(43)

Nisan 1940 kararnamesinden sonra bazı subaylar birlikleri içinde yarı Yahudileri bulundurdukları için cezalandırılmaktan korktular. Yarı Yahudilerin varlığını ordudaki kariyerleri için bir tehlike olarak gördüler. Başkaları ise komutaları altındaki askerlerin *Mischling* olduğunu öğrendiklerinde ihanete uğramış hissetiler. Bu subaylar yarı Yahudileri sık sık onların düzenbaz olduklarına inandıkları için, disiplin cezası vermekle tehdit ettiler. Ancak askerlerin genelde etnik kökenlerini dürüstçe bildirdikleri ortaya çıktı. Bu bilgileri görmezden gelen ya da gizleyenler yarı Yahudiler değil, yetkililerdi. Örneğin Gefreiter Heinz Bleicher 1942 sonbaharında birlik komutanının yanına çağrıldı. Ko-

mutanı ona, "Neden bize Yahudi olduğunu söylemedin?" diye bağırdı. Bleicher nazikçe tüm belgelerinde "birinci derece *Mischling*" yazdığını açıkladı. Bu cevaptan tatmin olmayan komutan, "Yahudi biri" olarak Ari'leri eğittiği için Bleicher'i mahkemeye verdi. Duruşmalardan sonra Bleicher'in tüm hataları affedildi; çünkü kendisi değil üstleri kurallara uymamıştı. Bir süre sonra ordu Bleicher'i kovdu ve evine gönderdi. (44)

Daha sonra Parti ya da Gestapo (ya da ikisi birden) birçok *Mischling'i* belirlediler. Bu insanların (Wehrmacht'ta hizmet edenler) sürgün edilmiş ya da hapse atılmış Yahudilerin çocukları ya da torunları oldukları ortaya çıktı. Bu askerlerin birçoğu sürgünlerin başladığı 1941 sonu ve 1942 başına kadar bulunamamıştı. Demek ki Wehrmacht ve Parti arasında çok güçlü bir koordinasyon yoktu.

Bu tür sorunlara rağmen, birçok yarı Yahudi Wehrmacht'ta kalmak istedi. Bir taraftan ayrılmak istediklerini iddia ettiler; diğer taraftan da Wehrmacht'ın onların Nazi mezaliminden koruyacağını düşündüler. Sadece Wehrmacht'ta kalarak Nazilerden kaçmak mümkün olabilir diye düşündüler. Funker(45) Friedmann Lichtwitz şöyle yazdı: "Orduda her şey farklıydı. Orduda korunuyordunuz [örneğin Gestapo'dan]."(46) Birçoğu şanslarını arttırmanın tek yolunun orduda kalmak ve bir madalya almak olduğunu biliyorlardı. Örneğin 6 Eylül 1940'da Dieter Bergmann büyük bir savaşta kendini kanıtlamak ve anavatana hizmet etmeye layık olduğunu göstermek istediğini yazdı.(47) Birçoğu savaşta kendini kanıtladı ve binlercesi Demir Haç madalyası aldı.(48) Bazen savaşta kendini gösterme çabaları trajedi ile sonuçlanıyordu. Çoğu *Mischling* madalya almak için kendilerine verilen görevlerden daha fazlasını yaptılar ve bu hayatlarına mal oldu. Bu çalışmada belgelenen 967 yarı

Yahudi'den 80'i savaşta öldü [49]ve 607 çeyrek Yahudi'den 76'sı aynı kaderi paylaştı.

Birçok yarı Yahudi ailelerine yardımcı olmak için orduda kaldılar. Unteroffizier Egon Bahr üniforma giydiği için Yahudi, Yahudi yıldızı takmak zorunda kalan ve evden çıkmaya korkan, annesine normal vesika kartı almayı başardığını iddia etti.[50]Hükümet Yahudilere besin değeri yüksek, balık, süt ve kümes hayvanı gibi yiyecekleri yemeyi yasakladığında ve Yahudilerin alışveriş edebilecekleri yerleri ve zamanı kısıtladığında [51] Bahr, Yahudi annesinin sağlığını korumak için çabaladı. Ailesinin evlerinde kalmasına izin verilmesi ve babasının işkence görmemesini sağlamak için Walter Hamburger Münih'te ayrılırken, üniformalı bir şekilde Gestapo ve Gauleting'u[52] ziyaret etmek zorundaydı. Hamburger'e göre bu çabaları ailesine yardımcı oldu. Ayrıca Hamburger, Gestapo'nun babasını tutuklamadığını çünkü eve geldiklerinde annesinin onlara kendisinin üniformalı bir fotoğrafını gösterdiğini anlattı. Annesi babasını tutuklamak üzere olan Gestapo'ya kafa tutmuştu. Bir Gestapo annesine bunun nasıl mümkün olduğunu sorduğunda, ona bunu öğrenmek istiyorsa "Führer'e sorması gerektiğini" söyledi. Ve Gestapo gitti.[53] Bazıları sevdikleri Yahudileri korumanın tek yolunun askerlik yapmak ve şeref madalyası almak olduğuna inanıyorlardı. Helmut Krüger, EKII alarak kardeşini ve Yahudi annesini koruduğuna inanıyordu.[54]

Sonuçta bazıları da savaşa inandıkları için savaştılar ve hatta hayatlarını feda ettiler. Zafer sarhoşluğuna kapılmışlardı. 1 Eylül 1939'da yarı Yahudi Dietmar Brücher günlüğüne herkesin şöyle dediğini yazdı: " Versay'ın eski adaletsizliği silinmeli."[55] Çeyrek Yahudi Hans-Christian Lankes Eylül 1939'da günlüğüne şunları yazdı: " Alman birliklerinin Varşova'ya girmesi bugünün en güzel haberi!."[56] Un-

teroffizier Bergmann da 9 Haziran 1940'da günlüğüne şöyle yazdı: "Fethediyoruz! Tüm zamanların en büyük kıyımı 4 Haziran'da bitti."(57) Bergmann 2 Ağustos 1940'da "tüm kalbimle inanıyorum ki" Almanya savaşı kazanacaktır diye yazdı. Ve devam etti. "Zafere inanmalıyım, çünkü zafer için çok şey feda ettim. Ayrıca Anavatana duyduğum aşk yüzünden zafere inanıyorum."(58) Birçok *Mischling* savaşmak istiyordu ve ölebileceklerini biliyorlardı, tıpkı geçmişte babalarının Almanya için öldükleri gibi. Almanya milletler arasındaki şerefli yerini tekrar kazansın diye savaşıyorlardı ve asker olmaktan gurur duyuyorlardı. Bergmann da Nazi propagandasına inanmış görünüyordu, 22 Ağustos 1940'da İngiltere'nin "Yahudi kapitalist domuzlar (*jüdische Kapitalistenschweine*)" tarafından kontrol edildiğini yazdı.(59) Tarihçi Marion Kaplan şöyle yazdı: "Nazilerden hoşlanmayan ya da karşı çıkan birçok kimse yaratılan atmosferden etkilenmiş ya da kafası karışmış durumdaydı."(60) Birçok *Mischling* gibi Bergmann da kendini Yahudi olarak görmüyordu ve savaş heyecanına kapılmıştı. Birçok *Mischling'in* içinde bulunduğu karışık durum buydu- Alman'dılar ve Almanya'nın savaşına dahil olduklarını hissediyorlardı. Birçok genç adam gibi, bazıları savaştan heyecan duyuyordu. Örneğin yarı Yahudi Unteroffizier Emil Lux "büyük bir savaşçı olmanın (*Kämpfer)* harika bir duygu" olduğunu söyledi." Lux savaşta karşılaştıklarında Rusların kaçışmalarını görmenin ne kadar heyecan verici olduğunu anlattı. (61)Dieter Bergmann şöyle dedi: "Bir asker olarak güçlü hissediyordunuz. Güçlü ve Alman hissediyordunuz. İnsanlara korku salıyordunuz."(62) Nisan 1941'de yarı Yahudi Luftwaffe paraşütçü Karl Arnd Techel cephane alığında, günlüğüne şöyle yazdı: " Sonunda geldi [Girit'e saldırı]. Uzun süredir beklediğim an. Yayılma. Düşmanın üstüne 'atılma' zama-

nı!"[63] Çoğu insan askerliği sadece bir görev olarak görmüyordu, kendilerini savaşa gitmenin heyecanına kapılmış buldular. Yurt dışında yaşayan bazı insanlar 1939'da savaş başladığında, orduya yazılmak için hemen Almanya'ya döndüler.[64] Savaşı kaçırmak istemiyorlardı. Hatta bazıları esir alındıklarında bile Almanya'ya dönmek için ellerinden geleni yaptılar. Örneğin cep savaş gemisi *Graf Spee* River Plate Savaşında bombalandığında, yarı Yahudi baş topçu subay Paul Ascher Arjantin'de hapse atıldı. Kısa bir sürede kaçtı ve Almanya'ya geri döndü. 1941'de *Bismarck* savaş gemisinin filo operasyon subayı oldu.[65]

Çoğu durumlarını çelişkili bulmuyordu, özellikle Fransa'daki savaş bitene ve Wehrmacht birçoğunu atana kadar. Ağustos 1949'da Bergmann gerçek durumu anlamaya başladı: "Savaşın sonuçları konusunda tamamen olumlu olamam. Naziler benden kurtulmak istiyor."[66] Bergmann Nazilerin onu uzaklaştırmak için birçok sebebi olduğunu biliyordu, sadece Yahudi değil aynı zamanda eşcinseldi. 1940'da ailesi ayrımcılık işaretlerini açıkça görmeye başladı. Kardeşi Schütze Ulrich Bergmann 18 Mayıs 1940'da savaşta öldüğü halde, ailesinin etnik kökeni, savaşta ölen diğer oğullar ve kardeşler gibi onurlandırılmasına engel oldu. Ulrich'in komutanı "ırksal hatası" yüzünden onun adını yerel gazetelere veremediklerini söyledi.[67]

Savaşta hayatını kaybeden bir Landser'in ailesine yapılan saygısızlığın bir başka örneği de Hans Meissinger ve annesi Rosa, ölmüş kardeşi Ernst'in asker arkadaşıyla karşılaştıklarında yaşandı. "Arkadaşı" Plorin asker arkadaşının ailesine taziyelerini bildirmek istedi. Plorin dostluğu için Ernst'i saygıyla andı ve savaşta nasıl cesurca öldüğünü anlattı. Konuşma sırasında Frau Meissinger kendisi Yahudi olduğu için, oğlunu "Hitler'in ordusu"nda kaybetmenin çok

acı verici olduğundan bahsetti. Plorin bunu bilmiyordu. Çok şaşırdı ve Yahudileri Almanya'nın düşüşünden sorumlu oldukları için lanetledi. Frau Meissinger I. Dünya Savaşı askeri olan, saygıdeğer kardeşlerinden bahsederek ona karşı çıkmaya çalıştı. Daha sonra Hans ve annesi bu " şiddetli karşılaşma sahnesini" terk ettiler. Frau Meissinger çöktü ve ağladı. Sonra Plorin'in karısı Frau Meissinger'e seslendi ve en kısa sürede sürülmesi için onu lanetledi.(68) Her geçen gün, yarı Yahudilerin Nisan 1940'dan önce inandığı askerliğin onlara yardımcı olabileceği fikri, Yahudi karşıtı önlemlerin artışı ile yok oluyordu. Fakat tahammülsüzlüğün gittikçe arttığı bu ortamda birçoğu asker olarak kaldı.

Hitler Fransa'daki savaş sırasında *Mischling*'leri belirlemenin ve atmanın zorluklarını anlamış görünüyordu. Schmundt zafer kazanmış Führer'e, Fransız savaşı sırasında çoğu Yahudi'nin birliğinde kaldığı ve birçoğunun madalya aldığı bilgisini verince, Hitler öfkelenmedi. Buna kesinlikle hazır değildi, ama yapabileceği bir şey olduğuna da inanmıyordu.(69) Bu adamlar görevlerini tamamlamışlardı, şimdi bulunmaları ve ordudan atılmaları gerekiyordu.

Fransız savaşından sonra birçok yarı Yahudi subay, hükümetin onları vatandaş olarak onurlandırmak ve ailelerini korumak zorunda olduğunu düşünüyordu. Ne yazık ki yanılıyorlardı. Ama asker olarak kazandıkları deneyimler eşit hakları için savaşma isteklerini arttırıyordu. Hatta Hitler bile bir bakıma onlara katılıyordu. 2 Ekim 1940'da Schmundt, *KdF*'nin başkanı Philipp Bouhler'e Hitler'in, yarı Yahudi askerlerin Reich'a ve Nasyonal Sosyalist devlete, kazara da olsa büyük hizmet ettiklerini, söylediğini yazdı. Hitler birçoğunun madalya aldığını kabul ediyordu ve onlara ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılmasının Nazi devletine yakışmayacağı konusunda hemfikirdi. Sonuç olarak

Hitler Schmundt'a böyle madalyalı subayların derhal *deutschblütig* ilan edilmesini söyledi. Hitler bu *Ausnahmebehandlung'un* (istisnai muamele) sadece savaştaki kahramanlıkları için madalya alan *Mischling*'ler için geçerli olduğunu, subay akrabalarının bundan faydalanamayacaklarını belirtti.(70)

Hitler'in bu kararnamesi birçok bakanlıkça tekrarlandı. Örneğin 19 Aralık 1940'da Blankenburg, Lösener'e Hitler'e göre savaşta madalya almış *Mischling*'ler*in* *deutschblütig* ilan edilmesini gerektiğini yazdı.(71) Hitler, ayrıca bu cesur *Mischling*'ler*in* üniversiteye girmelerinde hiçbir zorluk çıkartılmamasını emretti.(72) Fakat pratikte birçok cesur *Mischling* hiçbir ayrıcalıktan faydalanamadı.

8 Nisan 1940'dan Aralık 1940'a kadar Wehrmacht binlerce Yahudiyi görevinden uzaklaştırdı.(73) Bir OKH çalışanı yetmiş binin üstünde kişinin atıldığını belirtti.(74) Ne yazık ki, gerçekte kaç kişinin atıldığını hesaplanamıyor. Hala Fransa'daki erken zaferini (Almanya'nın dört yıllık I. Dünya Savaşı'nda kazanmadığı) kutlayan OKW, binlerce kişinin ordudan atılmasını umursamıyor gibiydi. Haziran 1940'dan itibaren Wehrmacht'ta yaklaşık 5.8 milyon asker vardı.(75) Görünen o ki, binlerce askerin kaybedilmesi askeri yetkilileri endişelendirmiyordu. Kıtadaki savaş bittiğine göre, birçokları İngiltere'nin teslim olmasının an meselesi olduğunu düşünüyorlardı. Fransa'ya düzenlenen seferden hemen sonra Wehrmacht asker çıkarmaya başlamıştı.(76)

Sadık bir şekilde hizmet etmiş olsalar da, Wehrmacht'takilerin birçoğu resmi olarak ordudan atılmalarını kabul ettiler. Eğer OKW Rusya'da Almanya'yı neyin beklediğini bilseydi, binlerce iyi eğitimli, savaş deneyimi olan subayların atılmasına karşı çıkabilirlerdi. Yine de Wehrmacht'ın bu subayların geri dönmesi için çabaladığını gösteren hiçbir belge henüz bulunamamıştır.

1940 yazında, binlerce yarı Yahudi'nin ordudan atılmasına karşı çıkmanın faydası yoktu. Birçoğu yeni terfi etmiş[77] Generaller, özellikle Hitler tarihin en büyük zaferlerinden birini[78]kazanmışken ve "Almanya'daki popüleritesinin zirvesindeyken"[79], bu konuya ahlâki açıdan açıkça karşı çıkmadılar. "İnsani" tartışmalar da Hitler'i etkilemezdi. Genel personel ordu komutanı General Franz Halden, Nuremberg davaları sırasında şöyle demişti: "Hitler'in beni en çok etkileyen tarafı, hiçbir etik ya da ahlâki yükümlülüğünün olmamasıydı."[80] Hitler açıkça ahlâki değerleri olan bir akla sahip değildi. Yarı Yahudiler silahlı kuvvetlerden resmi olarak atıldıktan sonra tam Yahudilerle aynı kaderi paylaşmaya bir adım daha yaklaştılar. Ve Wehrmacht göz yumdu.

Öte taraftan, silahlı kuvvetler tüm yarı Yahudileri ordudan atmanın ya da onları kayıt altına almanın imkânsız olduğunu anladı. Silahlı kuvvetler daha önce *Mischling*'lerle hiç ilgilenmedikleri için Wehrmacht'a girmeden önce askerlerin kökenini kontrol edecek deneyime, çalışana ya da zaman sahip değildi.1940'dan önce orduda olan herkesin aile ağacını araştırmak nerdeyse imkânsızdı. Hitler, özellikle savaş sırasında Wehrmacht'ın yapmak için istekli ve muktedir görünmediği bir cadı avı başlatmıştı. Bu çalışmada belgelenen yarı Yahudilerin yüzde 50'den 1941 yılında hâlâ ordudaydı. Birçoğu sonradan belirlendi ve bazıları asla bulunamadı.

1941 boyunca Wehrmacht, bürokratlara *Mischling*'lerle nasıl başa çıkabileceklerini hatırlatmak için 1940 kararnamesini tekrarladı. Belki Wehrmacht bunu insanların kafası kanunlar yüzünden karışık olduğu ve kanunları uygulamadıkları için yaptı. 8 ocak 1941'de Luftgaukommando 6[81] şu kararnameyi yayımladı: "Yarı Yahudilerin Gefreiter ya

da daha yüksek rütbelere terfi etmeleri yasaklanmıştır çünkü hâlâ Luftwaffe'de bulunan yarı Yahudiler çoktan ordudan atılmışlardır ve artık alınmayacaklardır."[82] Bu belge ayrıca çeyrek Yahudilerle ilgili, Hitler'in Eylül 1940'de belirttikleriyle hemen hemen aynı olan politikaları da içeriyordu.

Birçok Nazi, *Mischling*'leri "Alman kanına" sahip oldukları için Yahudiler kadar "habersiz" ve tehlikeli görüyordu. Çoğu, yarı Yahudiler ile Yahudilere aynı şekilde davranılmasını istiyordu. Alman yarı Yahudileri için tek hafifletici etken, yarı "Alman kanına" sahip olmalarıydı, bu onları "yarı iyi" yapıyordu. Yarı Yahudileri Yahudilerle birlikte öldürmelerini engellemek için Lösener bu noktayı birçok kez Reichskanzlei ve Parti üyelerine aktardı.[83] Göring 1941'de hükümetin yarı Yahudilerle Yahudilere aynı şekilde davranma ihtimali olduğunu duyduğunda, Stuckart'a savaş sırasında yarı Yahudilerle ilgili hiçbir karar almamasını yazdı.[84] Mareşal Keitel, Reich Güvenlik Başkanlığı'nda Yahudi sorunuyla ilgilenen departman başkanı SS-Oberstrummbahnführer Eichmann'ın yarı Yahudileri de *Endlösung'a* dahil etmeyi istediğini öğrendi.[85] Bundan sonra Şubat 1941'de Keitel Hitler'le buluştu. Huzursuz olan Keitel buna karşı çıktı; eğer ailelerine Yahudi gibi davranılırsa, çoğu çeyrek Yahudi'nin yük altında kalacağını belirtti. Birliklerin morali açısından bu davranıştan kaçınmak gerekiyordu.[86] Keitel'in tepkisi bu aşamada böyle bir politikanın mantıksız olduğuna inandığını gösteriyordu. Ama yarı Yahudileri Yahudi olarak sınıflandırmak isteyen tek kişi Eichmann değildi. 5 Nisan 1941'de, ordu tıbbi birliklerinin başı Generaloberstabsarzt Dr. Anton Waldmann, *Deutsches Ärzteblatt* dergisine "yarı Yahudilere tam Yahudiler gibi davranılması gerektiğini" yazdı.[87] Mart 1941'de Parti Irk-

Politikası Bürosu başkanı Dr. Walter Gross, yarı Yahudilerle Yahudileri eşitlemenin gerekli olduğunu, çünkü onların da istenmeyen olduklarını söyledi. Eğer ortadan kaldırılmazlarsa, istenmeyen Yahudi ırk unsurlarının Avrupa'da kalacağını iddia etti. Gross'un iddiasına göre, eğer bu plan uygulanırsa, çeyrek Yahudilerin sayısı en düşük seviyede tutulabilecekti.(88) Savaş sonrası mahkemede, Eichmann 1941 Eylül'ün de SS'in Alman yarı Yahudilerini Yahudi olarak sınıflandırmayı tartıştığını söyledi. Ancak eğer hükümet ailelerine "kelimenin tam anlamıyla" Yahudi gibi davranmaya başlarsa, çeyrek Yahudilerin göstereceği tepki yüzünden, ordu buna engel oldu. Eichmann şöyle dedi: "Konu Hitler'e kadar gitti ve o kanunun kapsamını genişletme önerisini reddetti."(89) Hitler bunu, birçok danışmanının karşı fikrine rağmen yaptı.

Ama bu tarz bir itiraz konuyu kapatmadı. Üçüncü Reich sona ermeden önce tartışma sık sık alevlendi. Belki birçok SS ve Parti çalışanının sert tepkisinin sebebi, *Mischling*'ler*in* orduda olmasının Yahudi ailelerine yardımcı olduğunu görmeleriydi. Ve bu da yetkililer için karışıklık ve daha fazla bürokratik işlem demekti. Ayrıca çoğu Parti ve SS çalışanı sadece yarı Yahudilerin Yahudiler gibi yok edildiğini görmek istiyordu. Ancak silahlı kuvvetlerdeki ve Lösener'in altında RMI'da çalışan bazı kişiler, SS ve Parti'nin yarı Yahudileri Yahudi gibi sınıflandırmasına karşı mücadele etmeye devam ettiler. Aralık 1941'de Lösener Yahudi'nin ne olduğunu tekrar tanımlamanın sadece zaten işi başından aşkın bürokrasiye daha fazla zorluk getireceğini, Yahudi sorununun karmaşıklığını daha da arttıracağını ve gereksiz yere binlerce aileyi etkileyeceğini söyledi.(90) Birçok yarı Yahudinin Wehrmacht'ta hizmet etmekte olduğu gerçeği de bu sorunu daha karmaşık hale getiriyordu.

Genelde askeri hizmet Yahudi akrabalara fayda sağlıyordu. Mart 1941'de Hitler, ayrıcalıklı karma evlilik yapmış ve tek oğullarını savaşta kaybetmiş ebeveynleri koruyan bir kararname yayımladı. Hitler oğullarının "kahramanca ölümünün" bu ebeveynlere özel ayrıcalıklar sağladığına inanıyordu.(91) Bu belge ayrıcalıklı karma evliliklerin eskisi kadar koruma sağlamadığını gösteriyordu ve bir yarı Yahudi'nin askerlik hizmetinin ailesine koruma sağlaması, bu durumda, sadece savaşta hayatını kaybetmesi ve başka kardeşinin olmaması halinde mümkün oluyordu. İlginç bir şekilde Hitler bu kararnameyi Mart 1941'de, yarı Yahudilerin Wehrmacht'tan atılması emrini verdikten nerdeyse bir sene sonra yayımladı. Hitler'in şehit yarı Yahudi ailelerine ek koruma getirmesi merak konusudur, çünkü askerlerin çoğu Mayıs-Haziran 1940'da Fransa'da kanunsuz askerlik yaparken ölmüşlerdir. Nazi bürokratları bu kararnameyi ancak 1945'de kabul etmiş görünüyorlar. Örneğin 1945'de bir Gestapo ajanı Yahudi Marianne Gärtner'i tutuklamaya gittiğinde, Gärtner ona oğlu Rainer'in ölümünü bildiren bir ordu mektubu gösterdi. Adam geri döndü ve, "Oğlun hayatını kurtardı" dedi. Gestapo onu almadan gitti.(92)

Daha önce ayrıcalıklı karma evlilikle korunan, boşanmış ya da dul kalmış insanlara da bazen oğullarının askerliği yüzünden merhamet gösterildi. Mesela Yahudi dul Olga Mühlbacher 1943'de, oğlu şehit olan Yahudi bir ebeveynin artık Yahudi yıldızı takmak zorunda olmadığını duydu.(93) Anlaşılan savaşın ilk kısmında, Ari kocası olan ya da Wehrmacht'ta yarı Yahudi oğlu olan Yahudiler bazı ayrıcalıklara sahiptiler, ve eğer eşleri ya da çocukları savaşta ölürse bir Ari anneye veya eşe verilen desteğin aynısını alıyorlardı.(94) Fakat Frau Mühlbacher oğlunun hizmetinden faydalanmasına rağmen, bu korumanın uzun sürmeyeceğini hissedi-

yordu: "Oğlumun savaşta yaptıklarına güvenmek bir anlamsızdı. Bir işe yaramayacaktı... Kendime yardım etmemin tek yolu vardı- yarı Yahudi olmamak... Oğlumun *Arisierung*[95] başvurusu uzun süre önce yapılmıştı; ancak Theresienstadt'a gönderilirsem bu bir hata olur!."[96] Frau Mühlbacher yaklaşan dehşeti önceden sezmişti. Bir yarı Yahudi'nin askerlik hizmeti ebeveyne koruma sağlasa da, Hitler'in savaşı uzatması ya da kazanması halinde işe yaramayabilirdi. Hitler Yahudi anne ve babaların oğullarını savaşa göndermelere izin verdiğinde ve daha sonra bu ebeveynleri oğullarının hizmetinden dolayı koruduğunda, bazı Nazi militanlar hayrete düşmüş olmalı. 30 Mart 1941'de Rusya'yla yaklaşan savaşı tartıştıktan sonra Hitler bir grup generalline şöyle bir hatırlatmada bulunmuştur: "Generallerimden emirlerimi anlamalarını isteyemem, ama emirlerime uymalarını isterim."[97] Hitler yüksek rütbeli Parti üyelerini ve hükümet görevlilerini aynı şekilde görüyordu. Hitler hükümetine *Mischling*'lere belirli bir şekilde davranmalarını emrettiğinde, yeni politikaları ne kadar çelişkili görünürse görünsün hükümetin bu emirlere uymasını beklerdi. Hitler bu tuhaf tutumu sadece ırk politikasında değil, aynı zamanda askeri ve ekonomik politikalarda da gösterirdi.[98]

Parteikanzlei, Reichskanzlei, *KdF*, RMI OKW *Mischling*'lerle ilgili uygulamaları yülürlüğe koymaya başladıklarında, birçok yarı Yahudi'nin Hitler'in onayı olmadan askerlik yaptığı ortaya çıktı. Bu askerlere izin verdikleri için kınandıklarında, birçok birlik bu Yahudi askere sahip oldukları konusunda hiçbir fikirlerinin olmadığını iddia ettiler. 2 Nisan 1941'de OKH buna cevap olarak, kalan tüm yarı Yahudileri belirlemek için, "soy bildirgesini" doldurmayan tüm askerlerin bu bildirgeyi imzalamasını emretti.[99] Daha önce olduğu gibi askeri yetkililer *Mischling*'le-

rin dürüstlüğüne güvendiler. Wehrmacht'ın tüm kademelerine ne kadar fazla sayıda belgenin geldiği tahmin bile edilemez. Milyonlarca değilse bile on binlerce asker "Ari asıllı" ya da "Yahudi değil" (ya da her ikisi birden) ibareleri bulunan evrakları imzalamak için, bazen iki kere, komutanlarının odasına çağrıldılar. Dürüst cevap verdikleri için birçok yarı Yahudi bu şekilde belirlendi. Obergefreiter Wolfgang Voigt, askerlerin hizmet kulübesinde çalıştığı için, birliğinde bu emri ilk gören kişi oldu. Ne yapacağını bilemedi. Birkaç gün süren kararsızlıktan sonra, soy bildirgesini imzalamaya gitti. Formu doldururken başçavuşu(100) omzunun üstünden onu izliyordu. "Yarı Yahudi" kelimelerini görür görmez çavuş göz yaşlarına boğuldu. Voigt, çavuşun neden bu şekilde tepki verdiğini bilmiyordu. Belki de emir eri gitmek zorunda olduğu için ağlamıştı ya da Voigt'in geleceğinin karanlık göründüğünü biliyordu. Voigt Mayıs 1941'de atıldığında evraklarını aldı ve eve döndü.(100)

Birçok *Mischling* dürüst cevap verdiklerini söylediler; çünkü yalan söyledikleri ortaya çıkarsa kendilerinin ve ailelerinin başlarına gelebileceklerden korkuyorlardı. 6 Nisan 1941'de Balkanlar'da savaşın başlaması yine Nazilerin *Mischling*'lerin izini sürmelerini aylarca engelledi. 1941 baharında, Hitler Nisan 1940 kararnamelerini yayımladıktan bir yıl sonra, birçok yarı Yahudi askerlik yapmalarının yasak olduğunu bilmediklerini söylediler. Bu sırada çoğu kanunsuz terfi ettirilmiş ve madalya almışlardı. 1941 yazında bir sabah denetim sırasında, Unteroffizier Felix Bruck'un birlik komutanı adamlarına içlerinden birinin ihanet ettiğini ve orduyu kötüye kullandığını bildirdi. Bruck'un kökenini öğrenmişti. Birkaç gün sonra ordu Bruck'u attığında, onu hemen ayrılmaya zorladılar hem de onu hiç terfi ettirmemeleri gerektiğini iddia ederek rütbesini geri aldılar.(102)

Mischling Hayatı ve Politikası, 1941-1943

22 Haziran 1941'de, 1940'da Wehrmacht'la Fransa'ya giren yarı Yahudilerin büyük çoğunluğu ordudan atıldı. Tüm birimler aynı emri aldıkları halde, ilginç bir şekilde, Kriegsmarine orduya ve Luftwaffe'ye göre *Mischling*'leri çıkarmada iki-üç sene geriden geliyordu. İddialara göre, Raeder, Hitler'lerle olan ilişkisi sayesinde, bazı ırk politikalarının Kriegsmarine'i etkilemesini engelledi.[103] Orduda sığınılabilecek tek yer "Çöl Tilkisi" Mareşal Erwin Rommel komutası altındaki Deutsches Afrika-Korps'tu (DAK). Bu çalışmanın bulgularına göre, Rommel'in yarı Yahudileri ırk kanunlarından kıta Avrupa'sında askerlik yapanlar kadar etkilenmediler.[104] Bunun doğrudan Rommel'den kaynaklanıp kaynaklanmadığı hâlâ açık değil. Albay Claus von Stauffenberg'in personel subayı çeyrek Yahudi, Yüzbaşı Horst von Oppenfeld'e göre Rommel ırk kararnamelerini kendine dert etmedi. Rommel hiçbir zaman kişisel olarak Oppenfeld'e yardım etmemiş olsa da, Oppenfeld DAK'da bulunduğu sürede kökeni yüzünden hiçbir zorlukla karşılaşmadı.[105] Fakat bu çalışmanın araştırmaları Rommel'in DAK'ı konusunda kesin bulgular vermez. Tarihçi Beate Meyer'a göre Nazi görevliler DAK'ta tek bir subayı aradılar. Ama onu bulana kadar, bu subay POW olmuştu.[106] Rommel'in yarı Yahudilerin ordudan atılması emrini uygulamamasının sebebi belki de bu emirden haberdar olmamasıydı. Rommel iki yılını çölde savaşarak geçirdi. Diğer birçok generalin aksine, ona burada Hitler'in müdahalesi olmadan birçok operasyonu gerçekleştirme özgürlüğü verilmişti. Özellikle 1941'de Rusya'nın işgalinden sonra, çoğu insan Afrika seferini yan etkinlik[107]olarak gördü. Bu yüzden emirlerin Rommel'e ulaşmamış olması, Rommel'in bu emirleri bilinçli bir şekilde uygulama kararı almış olmasından daha muhtemeldir.

Rommel Yahudilerin katledildiklerini bildiği halde ırkçı Nazi politikalarının DAK'ı nasıl yöneteceğini etkilemesine izin vermedi. Oppenfeld, Rommel'in yurt dışı operasyon alanlarında Yahudilerin bulunması için emirleri engellediğine inanıyordu. (108) Haziran 1942'de, Hitler iddialara göre OKW kanallıyla Rommel'e tüm Alman Yahudilerini (özgür Fransızların yanında savaşırken esir alınan politik sığınmacılar) öldürme emri verdi. Fakat Rommel açıkça bu emri gözardı etti ve esirleri "onlara tüm diğer savaş esirleriyle aynı muameleyi yapan" İtalyanlara teslim etti.(109)

1940-1941 arası ordudan atılan çoğu yarı Yahudi evlerine döndü. İlk önce olabileceklerden korktular. Richard Reiss "büyük boşluk" diye adlandırdığı şeyle karşılaştığını hissetti ve onu neyin beklediğini bilemiyordu.(110) Birçoğu, 1944'te OT angarya kamplarına gidene kadar ya işe girdiler ya da üniversiteye gittiler. Hand Mühlbacher ve Hans Meissinger roket bilimci olarak çalıştılar.(111) Mühendis olan Mühlbacher Peenemünde'de düşman gemilerini batırma amaçlı güdümlü roket programında çalıştı (HS$_{293294}$).(112) Meissinger ise DVL'de (Deutsches Versuchsanstalt für Luftfahrt)(113) havadan-yere füzeler ve hava gücü kontrol ve takip teorisi üstünde çalıştı.(114) Kurt Hohenemser bir silah fabrikasında çalıştı. Hohenemser çalışma arkadaşlarıyla, vakit geçirmek için Amiral Battı oynadığını hatırlıyor.(115) Helmut Krüger Brest'te U-bot hazneleri inşa etti. Hatta emrinde zorunlu çalışan bir grup Yahudi işçi bile vardı.(116) Ordudan atıldıktan sonra çoğu normal hayatlar sürmeye başladılar. Bazıları üniversiteye gitmek ve çalışmak dışında kayak yapmaya gittiler, tenis oynadılar, kız arkadaşları oldu ve sosyalleştiler.(117) Birçoğu askeri polis ya da sıradan Alman vatandaşları onlara, neden üniforma giymediklerini sorduğunda can sıkıcı anlar yaşadılar. Ama genelde, ken-

dilerini gerçekten sorgulayan insanlara askeri hizmet kayıtlarında (*Wehrpass)* [119] yazdığı gibi yedek kuvvetlerin[118]üyesi olduklarını söyleyerek daha fazla sıkıntı yaşamaktan kaçındılar. Yarı Yahudilerin hizmet kayıtlarının çoğunun terhis sayfasında "n.z.v." (*nicht zu verwenden-* kullanılmayacak) ibaresi bulunuyordu. Ayrıca yarı Yahudileri aktif hizmetten men eden 8 ya da 20 Nisan 1940 yasasına gönderme yapılıyordu. Bazılarının hizmet kayıtlarında *wehrunwürdig* (askerlik yapmaya layık değildir) yazıyordu. Ne olursa olsun, terhis evrakları yarı Yahudileri SS'lerden korumaya yeterli değildi. Gestapo bir yarı Yahudi'yi AWOL'la[120] gittiği şüphesiyle tutukladığında, adam onlara yarı Yahudilerin askerlik yapmasına izin verilmediğini anlatmaya çalıştı. SS ona inanmadı. Onu Theresienstadt'a[121] yolladılar. Fakat bu her zaman olan bir şey değil, bir istisnaydı.

Mayıs 1941'de Hitler *Mischling*'lerin cinsel ilişkileriyle ilgilenmeye başladı. Balkanlar'da savaş devam ettiği ve Rusya ile savaş yaklaşmakta olduğu halde Hitler, Hükümet Sözcüsü Pfundtner'in 7 Mayıs 1941'de bildirdiği gibi, ırk kanunlarının kapsamının Ariler ve yarı Yahudiler arasında cinsel ilişkiyi yasaklayacak şekilde genişletilmesini istedi.[122] Hitler'in *Mischling*'lerle ilgili özel konulara yönelmesi, muhtemelen tam Yahudilere karşı gittikçe katılaşan politikasıyla ilintiliydi. Örneğin 7 Haziran 1941'de Lammers, Parteikanzlei başkanı Bormann'a Führer'in savaştan sonra Almanya'da Yahudi istemediğini bildirdi.[123] Hitler'in yarı Yahudi askerlerin ailelerini Soykırım'a dahil etmeyi istediğine hiç şüphe yoktu. Bu sadece bir zamanlama meselesiydi.

Wehrmacht'ın SS ve Parti ile çalışma isteği Yahudiler ve *Mischling*'leri kanlı bir geleceğin beklediğini gösteriyordu. 1941 Mart'ında Keitel çoktan Reissführer-SS Heinrich Himmler'in fethedilen bölgelerde politik yönetmelik hazır-

lamaya tam yetkisi olduğunu bildiren bir Wehrmacht yönetmeliği yayımlamıştı. Keitel bu yönetmeliğin binlerce savunmasız insanın, özellikle Yahudilerin, öldürülmesi anlamına geldiğini biliyordu. 28 Nisan 1941'de Heydrich, ordu vardiya çavuşu General Eduard Wagner ile Almanya Rusya'yı işgal ettiğinde SD'nin(124) ordu hatları arkasında çalışabileceği konusunda bir anlaşma imzaladı.(125) Rusya ile savaş ideolojik olacaktı. Yaklaşan savaşta silahlı kuvvetlerin nasıl davranması gerektiğini açıklayan bir yönerge OKH tarafından onaylandı ve 1941 Mayıs'ının ortasında Wehrmacht birimlerine gönderildi: "Bolşevik provokatörler, gerillalar, sabotajcılar, Yahudiler ve her türlü aktif ve pasif direnişe karşı girişilen bu savaş, acımasız ve dinamik yöntemler gerektiriyor".(126) Wehrmacht aynı zamanda "Yahudi-Bolşevik dünyasının görüşünü yansıttıkları" ve "gerçek asker" olarak kabul edilmedikleri gerekçesiyle bütün Sovyet politik subayların (komiserler) öldürülmesini emretti.(127) Bu askeri emirler "Führer yasaları" altında devreye girdi ve *Kommissarbefehl* (komiser emri) 1941 bahar ve yazı boyunca uygulandı.(128) Halder ordudaki birçok kişinin Barbarossa (129) planı ve savaşın stratejik amacı konusunda kuşkuları olduğunu yazmıştır. Halder askeri hedeflerin "ideolojik hedeflerden daha az önemli" olabileceğini ve Bolveşik sistemin yıkılıp Yahudilerin yok edilmesinin düşmanın savaşma gücünün zayıflatılmasından daha öncelikli olduğunu düşünmeye başlamıştı.(130) Doğru düşünüyordu. Fakat bu savaş metodu askeri liderlerden (131) hiç olumsuz tepki almadığı gibi Halder'in, Hitler'in ırkçı ideolojisini Rusya'ya saldırmak için kullanmasını da engelleyemedi.(132)

Wehrmacht'ta hiç kimse "Führer Yasası"ından veya Kommissarbefehl'den şikayetçi değildi. OKW operasyonlarının lideri ve Hitler'in baş danışmanı General Alfred Jodl

(133) Hitler'in Polonya ve Fransa zaferinden sonra, Führer'in "kararlarını hayata geçirecek teknik destek ve uygulamak için muntazam çalışan bir askeri organizasyon dışında hiç bir şeye ihtiyacı olmadığını" açıklamıştı.(134) Başka bir deyişle, biri bu emirlerden ahlaki yönünü eleştirirse, özellikle de bu kişi bir *Mischling* askeri ise, Hitler veya herhangi yüksek rütbeli bir Nazi tarafından ciddiye alınmayacaktı.

Birçok Alman Hitler ve onun rejimine alıştığı, hatta benimsediği için Hitler'in emirlerine karşı çıkmayı hiç düşünmemişti. Polonya ve Fransa zaferlerinden sonra Hitler Alman halkı nezdinde daha da popüler oldu.(135) Hitler'in başarısı ile sarhoş olmuş birçok general Barbarossa planının politik, ekonomik veya ideolojik yönünü sorgulamıyordu. O zamanki ruh halini, Kara Mareşal von Mackensen'in Barbarossa'dan birkaç hafta sonra yazdığı sözler çok iyi yansıtıyor: "Yaşadığım sürece..... Führer ve anavatanın kurtarıcısı Hitler'e minnettarlıkla bağlı olacağım. O, 1919'dan beri aradığım Alman."(136) Almanlar 1941'de Hitler'i onaylamasalardı, ölüme mahkûm edileceklerdi; dolayısıyla susmaları gerektiğini biliyorlardı. Yaşamak veya görevde kalmak isteyenlerin devlet politikasına bağlı olması gerekiyordu.

Barbarossa'nın ilk haftaları olan 1941'in Haziran ve Temmuz'u süresince, ideolojik hedefler stratejik hedeflerden daha üstün gelmiş gibi görünmekteydi. Barbarossa'nın açılış haftasında Hitler'in Einsatzgruppen'i (137) Yahudileri büyük bir hızla katletti. (138) Hitler'in baş Wehrmacht Yaveri Schmundt, Yahudilerin katlinin "savaştan sonra yenilen düşman hatlarını yıkma hareketinin" bir parçası olduğunu iddia etti. (139) Schmundt 11 Temmuz 1941'de arkadaşı Irmgrad Böhrne'ye yazdığı mektupta Almanya'nın "onlar Almanya'ya saldırmadan önce "Asyalı Doğu"ya saldırdığı için Tanrı'ya şükreder; "Hitler'in bu hareketi Avrupa'yı ve

batı kültürünü kurtaracaktır". 20 Ekim 1941de ona tekrar yazar ve "Yahudi anarşisine" karşı yeni bir Avrupa için savaştıklarını söyler.(140)

Barbarossa'nın ilk ayında önceki sekiz yılda Almanya'da ölenden daha fazla Yahudi öldü. (141) Wehrmacht'ın yardımı olmadan SS bu kadar Yahudiyi öldürmeyi başaramazdı. Keitel, Eylül 1941'de hükümette çalışan Yahudilerin değiştirilmesini emrederek SS'e yardım etmeye devam etti (142); böylelikle bu Yahudiler kamplara gönderilebildi. 21 Ekim 1941'de Hitler , bu musibeti (Yahudileri) yok ederek insanlığa çok büyük bir hizmette bulunduğunu açıkladı. (143) Öte yandan, Yahudilerin katli devam ederken Hitler *Mischling*'ler için bazı şaşırtıcı kararlar almıştır. Temmuz 1941'de Hitler, çeyrek Yahudilerin savaştan sonra "Alman kanı taşıyan" vatandaş sayılacaklarını açıkladı. Manfred Messerschmith Hitler'in bu "taktiğinin" "*Mischling*'leri biraz olsun rahatlattığını" yazdı. (144) Hitler bazı Nazi dostlarına savaştan çıkmış *Mischling* subaylarına, Nazilerin cesur *Mischling* askerlerine minnettarlık duyduklarını göstermek istediğini söyledi. (145) Hitler mutsuz eski askerlerin Almanya içinde ve dışında yaratabileceği tatsız durumlardan kaçınmak istediğini de ekledi. Dolayısıyla çeyrek Yahudilere savaştan sonra *deutschblütig* olarak muamele etmek niyetindeydi. Daha da ilginci, Hitler ordudan atılan bazı "değerli" yarı Yahudilere, Wehrmacht'a dönme ve subay olma fırsatı verdi. (146) Geri döneceklerin seçiminde güçlü askeri veya sivil bağlantılar (veya ikisi birden) oldukça büyük rol oynuyordu. Belki de Hitler bu tecrübeli askerlerin Ari nitelikler göstermeleri için ikinci bir şansı hak ettiklerine de inanıyordu. Bu *Mischling* politikasındaki tutarsızlığa verilebilecek güzel bir örnektir.

1941 kışı boyunca, Naziler insan kıyımına kısırlaştırmayı da eklediler. Kısırlaştırma yeni bir fikir değildi, yüzyıl boyunca kullanılmış ve Almanlar kısırlaştırma teknikleri konusunda oldukça tecrübe kazanmışlardı. Alman makamları 225,000 özürlüyü kısırlaştırmışlardı. (147) Naziler 3. Reich zamanında bu tekniği yüz binlerce insanın üzerinde kullanarak daha da geliştirdiler. (148) 2 Ekim 1941'de Gross ve Lammers, ikisinin de hemfikir olduğu *Mischling* kısırlaştırılması konusunda konuştular. Lammers kısırlaştırmayı yapmak için Wehrmacht'ın işbirliğine ihtiyaç olduğunu savunuyordu. Lammers, Keitel'in fikrini destekleyeceğini, dolayısıyla askeri destek sağlayacağını düşünüyordu. Lammers'e göre anlaşma sağlandıktan sonra Hitler'e haber verilmeli ve plan için onay alınmalıydı.(149)

1941 yılı boyunca Naziler Yahudilerin yok edilmesini bir numaralı hedefleri olarak belirlemekle birlikte hâlâ *Mischling* sorununu tartışıyorlardı. Naziler (onlara) Alman gibi mi davranacakları, onları kısırlaştıracakları yoksa katledecekleri konusunda karar veremiyorlardı. Fakat birçoğu Yahudi sorununu tartışırken, Yahudiler ve onların *Mischling* çocukları arasındaki bağlantıyı unutmuş görünüyorlardı. Naziler Yahudileri öldürdüklerinde binlerce *Mischling* de yakınlarını kaybetmişti. *Mischling*'ler Soykırım'a biraz daha yaklaşmıştı. Wehrmacht bile hala bünyesinde bulunan *Mischling*'lere karşı daha sert bir politika uygulamaya başlamıştı.

Bu çalışma sırasında hiçbir yasal OKW belgeyi incelenmediği halde, Wehrmacht'ın birkaç Yahudiyi ceza taburlarına gönderdiği belgelenmiştir. Bu kişiler önemsiz suçlar işledikleri veya sadece *Mischling* oldukları için (veya her ikisi birden) sürülmüşlerdi. Örneğin Hugo Friendlander yarı Yahudi olduğu için 1942 yılında Frontbewahrungseinhe-

it'a[150] gönderildi. 1943'de savaşta öldü.[151] Yarı Yahudi Heinz Shindler bir Nazi'ye hakaret ettiği için bu birimlerden birine gönderildi. Rusya'da bir Bewahrungbattaillion'da [152] birkaç ay askerlik yaptıktan sonra savaşta bir kolunu kaybetti.[153] Bu taburlara gönderilen askerlerin büyük bir kısmı geri gelmedi. Bu birimler Himmelffahrtskommandos – "doğrudan cennet müfrezesi" olarak biliniyordu. Beate Mayer bir yarı Yahudinin bir Ari ile evlenmeyi hak etmesi için iki ay boyunca Bewahrungssoldat olması gerektiğini belgeledi[154] Bu askerlerin büyük bir kısmı hayatta kalamadı. Hitler'in *Genehmigung'u*na sahip olan Yarı Yahudi Dieter Fischer bin kişi ile birlikte Ekim 1941 de Rusya'ya bir Bewahrungbattaillion taburunda gönderildi. 9 Aralık 1941'de yaralı olarak geri gönderildiğinde Bewahrungbattaillion'dan geriye sadece 35 kişi kalmıştı.[155]

Friedlander, Shindler ve Fischer'in yaşadıkları, yüksek rütbeli Alman subayların Hitler'in antisemit haçlı savaşındaki güçlerini göz önüne alındığında şaşırtıcı değildir. Keitel, çeyrek Yahudi arkadaşı Albay Felix Bürkner'e *Deutschblütigkeitserklärung*[156] almasına yardım etmesi ve yarı Yahudilerin Yahudi olarak sınıflandırılmasına karşı çıkmasına rağmen[157], 12 Eylül 1941'de askeri komutanlara ölümcül bir emir verebilmiştir. Emir, "Bolşeviklikle savaş, öncelikle Bolşevikliğin ana taşıyıcıları olan Yahudilere karşı, acımasız ve enerjik yöntemler gerektirir" diyordu.[158] Hitler, "Yahudi"nin yok edilmesi için "Yahudi Bolşevikliğinin" yok edilmesi gerektiğini düşünüyordu.[159] OKW ve Reichskanzlei halka bu mesajları verirken, birçok *Mischling* de bir taraftan hedef gösterilirken bir taraftan nasıl orduda görev yaptıklarını merak ediyordu.

Wehrmacht da kendine benzer sorular sormaktaydı. Söz konusu askerleri ordudan atmak için OKH 30 Eylül

1941'de yayımladığı bir genelge ile "Ari bildirgesini" imzalamayan askerlerin bildirgeyi imzalamasını şart koştu.[160] Askeri yetkililer de, muhtemelen hükümet emirlerinin subaylara ulaşmadığını düşündükleri veya subaylar bu emirleri uygulamadıkları için bu emri tekrarladılar. Örneğin yarı Yahudilerin yedek polis kuvvetlerinde görev yapması Ekim 1942'ye kadar yasaklanmıştı.[161] Genellikle bu yasalar fazla bilinmiyor ve göz önüne çıkarılmıyordu. Örneğin yarı Yahudi olan Hans Christian Lankers'in subayı ona, kendisini subay adaylığına terfi ettirdiğini söylediğinde, Lankers bunun yasal olmadığını söylemişti. Subayın kafası karışmış, Lankers yarım saat boyunca ırk kanunlarını ona açıklamak zorunda kalmıştı.[162] Diğer zamanlarda subaylar ırkçı yasaları atlatmanın yollarını buluyorlardı. Johannes Heckert şöyle yazmıştı:

"1941'de Rusya'nın işgali sırasında Unteroffizier'liğe terfi etmiştim. Almanya'dan hiç posta gelmediği için göstereceğim kâğıtlarım yoktu. Orduda Hitler'in Yahudi mezalimine karşı biraz olsun tolerans gösteriliyordu. Amirim bana "yapman gereken tek şey sadece büyük-büyük annenin Yahudi olduğuna dair bir ifade imzalamak, tamam mı?" dedi. "Evet efendim" diye cevap verdim. Ertesi gün bir Unteroffizier'dim.[163]

Heckert'in komutanı ona Nazi ideolojisinden daha fazla önem veriyor ve onu kaybetmemek için belgeleri nasıl düzenlemesi gerektiğini biliyordu. Komutanının yardımı ile Heckert kökeninden dolayı endişelenmekten kurtulmuştu. İlginç olarak, Heckert'e göre Wehrmacht'ta birçok kişi Hitler'in Yahudi mezalimine göz yummamıştı. Tarihçi Jonathan Stainberg'in yazdığına göre "Hitler'in azgın antisemitizmi...... Wehrmacht'ta gereksiz gözüküyordu."[164] Ari subayların çok sayıda *Mischling'e* orduda kalmaları için yar-

dım etmeleri, Steinberg'in tezini doğruluyor. Ari subaylar altlarındaki *Mischling*'lere şaşırtıcı derecede iyi davranmışlardır. Birçok Alman subay ırk kanunlarının saçma olduğunu ve asıl görevlerini yapmak için gerekli olan değerli zamanlarını çaldığını düşünmekteydi. Ne de olsa *Mischling*'ler ya yarım ya da dörtte üç Almandılar.

Yasaların uygulanmadığına dair bir başka belge, Wolfram Günther'in Ocak 1943'de üvey kardeşi Konrad Schenck'e yazdığı mektuptur: "Babam bana artık terfi edilmeyeceğin için üzüldüğünü söylüyor. Şimdi bir Gefreiter oldun ve bu "ezeli sistemden" dışarı ilk adımdır. Seni samimiyetle tebrik ederim. İlerideki terfilerle ilgili bilmen gereken birkaç şey var. Normal şartlarda terfi edilmeyeceğimiz gerçeğini kabul etmemiz gerekir. Buna dayanmak zordur; beş yıllık askerliğim boyunca her şeyi bırakıp gitmek istediğim çok zaman oldu. Fakat bu çözüm değil. Hayattan nefret etmeden ve direnmeden bu durumu kabullenip yaşayacak bir tavır takınmalısın..... Sana ayrıca (birlikteki) tecrübemden yola çıkarak söylemek isterim ki, bir istisna dışında bütün komutanlarım ve arkadaşlarım bana saygılı davranmakla kalmayıp özellikle arkadaşça ve yardımsever davranmışlardır. Arkadaşlarımın birçoğuna, tabii kişiye ve duruma uygun bir biçimde, durumumdan bahsettim... Bunu konuşmaktan korkmaman gerek."

Wolfram, eğer komutan da niyetliyse, olağanüstü cesaretin terfi ile sonuçlanabileceğini de ekledi[(165)]. Günther'in mektubu, birçok yarı Yahudinin ırk kanunları karşısında hissettiği umutsuzluğu yansıtır. Günther'in bulduğu en iyi başa çıkma mekanizması ilgisiz olmaktı. Daha ilginci, Günther birimindeki birçok Ari subaya, onlara ırksal geçmişini anlatmış olmasına rağmen, güvenebileceğini biliyordu. Günther'e göre, problemler hakkında konuşmak, du-

rumlarıyla başa çıkmak için en iyi yollardan biriydi. Günther'in mektubu ayrıca 1943 yılında dahi bazı Yahudilerin çok zorlukla karşılaşmadan orduda kalmanın yollarını bulduklarını gösteriyor. Örneğin 13 temmuz 1943'de Üsteğmen Schlierenkämper, "zeki" ve "cesur " Gefreiter Friedrich Schlesinger'in tank savaşında EKII ve "Hücum Rozeti" aldığını rapor etmiştir. Schlierenkämper ayrıca eğer Schlesinger yarı Yahudi olmasaydı "uzun zaman önce" Unteroffizier rütbesine terfi etmiş olması gerektiğini eklemişti. (166) Görülüyor ki Schlierenkämper Nisan 1940 da çıkan yarı Yahudilerin askerden atılmasıyla ilgi yasayı ya bilmiyor ya da uygulamıyordu. Günther ve Schlesinger gibi birkaç yarı Yahudi 1940 yasasıyla kovulmaları gerekmesine rağmen savaş sonuna kadar birimlerinde kaldılar.

Naziler evlerindeki Yahudilere de eziyet etmeye başlayınca ve Alman Yahudilerinin kamplara gönderilmesi hızlanınca, binlerce *Mischling* subayın tedirginliği arttı. İsrail'deki yargılanması sırasında Eickmann, 1941 ve 1942 yılları arasında Hitler ve Keitel'in, savaşa giden *Mischling*'lerin ailelerinin kamplara gönderildiğini öğrendikleri zaman üzülmelerinden endişe ettiklerini söylemiştir. (167) Lösener ayrıca, kamplara gönderimlerin yarı Yahudi askerler üzerinde yaratacağı zararlı etki için de endişeleniyordu. Lösener 4 Aralık 1941 de Hükümetin *Mischling* ve onların ailelerine, özellikle savaş süresince, önem verilmesi gerektiğini yazdı. Lösener, aileleri kamplara gönderilirken *Mischling*'ler*in* orduda görev yapmasının mantıksızlığına dikkat çekti. Lösener, Ernst Prager'in durumunu buna örnek olarak gösterdi. Hitler tarafından *Deutschblütigkeitserklärung* verilen Prager'in babası Heinrich (aynı zamanda 1. Dünya Savaşında savaşmış ve EKII ve gazi madalyası sahibi), eğer toplum içinde Ari ırktan biri ile konuşursa aylarca hapis ce-

zasına çarptırılmakla tehdit edilmiştir. Naziler ayrıca ona (babasına) Yahudi yıldızı takma zorunluluğu getirmişler ve angaryaya zorlamışlardı. [168] Buna rağmen Prager bazı açılardan şanslıydı. Birçok asker ebeveynlerinin veya büyük ebeveynlerinin kamplara gönderildiğini ve muhtemelen öldürüldüğünü öğrenmişti. En azından Prager babasının yaşadığını ve nerede olduğunu biliyordu.

Diğer *Mischling* askerleri bu kadar şanslı değildi. Bundeswehr General Johannes Steinhoff, Ritterkreuz'u için meşe yaprakları almaya gittiğinde, Kara Mareşal Milch bir isteği olup olmadığını sordu. Steinhoff ilk önce uçaklar için daha fazla cephane istedi. Milch bunun yapılabileceğini söyledi ve başka bir isteği olup olmadığını sordu. Bunun üzerine Steinhoff, Yahudi annesi ve büyük anne/babası kamplara gönderilen yarı Yahudi Feldwebel Rudolf Schmidt için bir şey yapılıp yapılamayacağını sordu. Steinhoff, Milch'e, "Yere iner inmez Gestapo'nun sizi sorguya çekebileceğini bilerek bütün gün Rusya üzerinde görevli uçmanın ne kadar zor olduğunu, özellikle siz, çok iyi bilmelisiniz" dedi. Schmidt'in ailesinin akıbeti bilinmiyor. Daha sonra Schmidt bir görevden dönemeyince, savaşta kaybolduğu rapor edildi.[169] Öte yandan Berlin Yahudi hastanesinde Jenny Lux başka bir hastaya, oğlunun, yarı Yahudi Emil Lux'un, Wehrmacht askeri olduğundan bahsediyordu. Diğer kadın, oğlu düşman uçağı düşüren bir subay olarak Ritterkreuz takarken kendisinin yıldız takmak zorunda olmasının çelişkili olduğunu söyledi.[170] Belki de Jenny Lux, Rudolf Schmidt'in annesiyle karşılaşmıştı.

Bazen aktif görevdeki bir subay üst düzey bir subayın yardımıyla akrabalarına yardım edebiliyordu. Örneğin 1941 kışında Naziler üç torunu da Wehrmacht'ta görevli olan Helen Kruger'i doğuya sürdüler. Çocukların Ari babası

da Hitler'in askeri emir subayı olan Engel'in bir arkadaşıydı. Durumu duyduktan sonra Engel yardım etmeye karar verdi. Bernt von Helmont dediğine göre, "Engel'in büyük annemi serbest bırakması için Hitler'e karşı en büyük kozu torunlarının hepsinin EKII ve başka madalyalara sahip olmalarıydı". (171) Helmont büyükannesinin serbest bırakıldığını, ama Gestapo'nun kendilerini eğer neler olduğunu kimseye söylerlerse bütün ailenin öldürüleceğini söyleyerek tehdit ettiğini hatırlıyor.(172) Helmont ailesinin durumu 3. Reich zamanında kişisel politikaların ve Hitler'e ulaşmanın, ihtiyacı olan insanlara yardım etmek için ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.

Mischling subaylar bazen doğrudan bir aile ferdine yardım edebiliyordu. Jürgen Krackow üzerinde siyah panzer üniforması olduğu halde babasıyla birlikte kamp istasyonuna gitti. Krackow ilgili memura, yanındaki Yahudinin oğlu olduğunu söylediğinde memurun kafası karıştı ve ispatlamasını istedi. Krackow ispatlamanın gereksiz olduğunda ısrar etti. Cephede görevli bir subayın babasının kampa gönderilemeyeceğini söyledi. Memur "Babanız yarı Yahudi olduğuna göre sizde en az çeyrek Yahudi olmalısınız " dedi. Krackow, "Doğru" diye bağırdı. Sonra Krackow, Hitler tarafından şahsen imzalanmış subay olarak çalışmasına izin veren bir belge olduğunu söyledi. Krackow'un babası kampa gönderilmedi.(173) Krackow babasını gönderilmekten üç kez kurtarmış olmalı. Babasını kurtardığı son seferde buz gibi bir SS subayı, "Peki o zaman, küçük iyi şeyini (*gutes Stück*) yanına al, Albay" dedi.(174) Hitler'in *Genehmigung* nişanı sahibi Albay H. Ruge(175), erkek kardeşinin Fransa'daki bir OT angarya kampından çıkartılmasını ayarlayabilmişti.(176) Bu olay kurtulmalarına yardım edebilecek bir ağabeyleri olmayan diğer yarı Yahudileri gücendirmişti.(177)

Bazen subaylar akrabalarının kamplara gönderilmesini engelleyemiyordu. Buna ilaveten, akrabalar eğer kamplara gönderilmişlerse onları kurtarmak, özellikle tam Yahudi iseler veya Helmont ailesi gibi ailelerle iyi bağlantıları yoksa imkânsız gibiydi. Bazıları ailelerini kampta ziyaret edebiliyor, fakat serbest bırakılmalarını sağlayamıyorlardı. Örneğin 1943'de Albay Joachim Cohen'in [(178)] izinli olduğu zaman Sachsenhausen'deki Yahudi babasını ziyaretinde talihsiz olaylar yaşandı. Kamp Amiri nasıl olup da Cohen'in panzer subayı olabildiğini anlamadı. Kamp amiri Cohen'in başarısını annesinden aldığı Ari kana borçlu olduğunu söyleyince Cohen babasının 1. Dünya Savaşı gazisi eski bir subay olduğunu söyledi. Daha sonra amire babasını koruyup koruyamayacağını sordu. Amir "Yahudi profesörün" elbiselerini ve botlarını temizlediği sürece yanında kalabileceğini söyledi. Babasıyla konuşmasına izin verilen beş dakikada Cohen babasına şunları söyledi: "Baba, savaş bittiğinde buradan çıkacaksın. Beraberce özgür yaşayacağız ve eğer cepheden sağ çıkarsam Hitler bizim Ari olduğumuzu ilan edecek..... Baba, bana güvenebilirsin. Cephede ve her yerde elimden geleni yapacağım. Savaştan sonra her şey yoluna girecek." [(179)] Cohen babasını ziyaret etmekle büyük bir cesaret göstermişti. Subay olmasının psikolojik avantajından yararlanmıştı. Babasını Sachsenhausen'de görecek ve cesaretlendirecek kadar kedine güveniyordu. Cohen'in babasıyla yaptığı konuşma, Cohen'in subay olmasının kendilerini koruyacağını ümit ettiğini gösteriyor. Babasının yaşayacağına gerçekten mi inandığı yoksa onun ölüm korkusunu mu hafifletmeye çalıştığı bilinmiyor. Ayrıca eğer Cohen orduda başarılı olursa, sadece kendisinin değil, muhtemelen babasının da "Ari" ilan edileceklerine inanıyordu. İkisinin de akıbeti bilinmiyor.

Akrabaları için ne yapacaklarını bilemeyen bazı *Mischling*'ler amirlerinden yardım istemişlerdir. 1940'da yarı Yahudi Werner Golderg, hasta babasına eziyet edildiği haberini alınca komutanı ile konuştu. Bir subayın babasının yiyecek kuponlarının azaltılması ve çalışma kampına gönderileceği tehdidiyle komşuları nazarında küçük düşürülmesinin saçma olduğunu söyledi. Goldberg'in komutanı, konuyu emir-komuta zincirinde bir üst noktaya taşıdı. Sonunda "generallerinin yeğeni olan bir arkadaşlarının vasıtası ile" Goldberg Postdam Garnizonun generali Kont Eric von Brockdorff-Ahlefeldt ile tanıştı. Toplantı sırasında Goldberg durumu izah etti. Sonuçta General Goldberg'i terfi ettirdi, silah taşıma izni verdi ve doğru insanlara gidip "işleri bir Alman asker için olması gerektiği gibi düzenlemesi için" talimat verdi.(180) Goldberg, Berlin'deki askerleri bir askerin babasının çalışma kampına gönderilmesinin kabul edilemez olduğuna ikna etti. General von Brockdorff-Ahlefeldt olmasaydı Goldberg'in hasta babasına yardım etmesi mümkün olamazdı.

1943'de Obergefreiter Heinrich Schlepegrell evinden iki kere atılan Yahudi büyükannesine ardım etmek için gerekli kişilere ulaşmaya çalışıyordu. Amiri Kaptan Ehrlich 19 Aralık 1943'de yetkililere gönderdiği yazıda Schlepegell'in cesareti ve kazandığı madalyalardan dolayı, Nazilerin seksen yaşındaki Yahudi büyükannesine yardım etmeleri gerektiğini yazdı.(181) Schlepegell daha sonra, "Ne yazık ki yardım edemedim. Büyükannem Mart 1944'de kendini öldürdü" diyecekti.(182) Başka bir örnek ise, Fransa'dayken Nazilerin büyükannesi Johanna Broell née Bendeix'i kampa gönderdiklerini öğrenen, Obergefreiter Ludwig Reinhard'dır. Reinhard'in gitmek için ordudan izin almak istedi fakat isteği kabul edilmedi. Bir arkadaşı onu dışarı çıkarıp

kendine gelene kadar rahatlatmasaydı, göz yaşlarına boğulacaktı. Ne yazık ki Reinhard büyükannesi için bir şey yapamadı. "Büyükannesini kurtaramayacağını anlayınca bir bebek gibi ağladı."(183) Prager, Helmolt, Krackow, Cohen, Goldberg, Schlepegrell ve Reinhard'in yaşadığı travmalar binlerce *Mischling'in* yaşadıklarını anlatıyor. Büyük bir kısmı Naziler kamplara gönderdikten sonra akrabalarını bir daha hiç göremedi.

Lösener, cephede kendini kanıtlayan yarı Yahudiler savaştan sonra Hitler tarafından *deutschblütig* ilan edileceklerine göre, akrabalarına eziyet edilmemesi gerektiğini savunmuştur.(184) Ne yazık ki sadece birkaç bürokrat Lösener'in tavsiyesine uymuştur. *Mischling*'ler*le* ilgili sorunların fazlalığından dolayı bazı bürokratlar bu konuyla savaştan sonra ilgilenmeyi teklif etmiş (185);fakat çoğunluk o kadar beklemek istememiştir. 2 Ekim 1941de Gross yarı Yahudilerin kısırlaştırılıp çeyrek Yahudilerin doğmalarının engellenmesi konusunu yeniden açtı. Böylelikle bir nesil sonra toplumda *Mischling* kalmayacaktı.(186) Lammers ve diğer subaylar Gross'un planını desteklediler. (187)

Naziler *Mischling* üzerindeki kontrollerini arttırmak amacıyla evliliklerini de düzenlemek istediler. Birçok Nazi *Mischling* evliliklerinin kontrol ve elimine edilmesinin yeni *Mischling*'ler*in* doğmasını engellemenin tek yolu olarak görüyordu. Gross çeyrek Yahudilerle Arilerin evliliğinin geçersiz olduğunu açıklamıştı. Gross, çeyrek Yahudilerin sadece kendi aralarında evlenmelerine izin verilmesi ve eğer bu evliliklerden çocuk olursa Naziler tarafından öldürülmesi gerektiğine inanıyordu.(188) Pratikte bazı çeyrek Yahudiler Arilerle evlenmekte sorun yaşadı, bazıları ise yaşamadı.(189) Wehrmacht personelinin çeyrek Yahudilerle evlenmesi 15 Şubat 1939'da çıkan bir yasayla (190)yasaklanması-

na rağmen birçoğu buna uymadı.[191] Rosa Taraba ve kocası Karl'ın evlenirken yaşadıkları tek sorun, Karl'ın *Mischling* olması yüzünden Hitler'in *Mein Kampf* kitabının onlara verilmemesiydi.[192]

Hitler de *Mischling*'lerin çoğalmasının engellenmesi gerektiğini düşünüyordu. 1 Aralık 1941deki konuşmasında "2. ve 3. nesil Yahudi *Mischling*'lerin sıklıkla Yahudilerle evlenmesi hayret verici" olduğunu belirtti.[193] Öte yandan eğer çoğalmaya devam ederlerse evrim gereğince güçlü Ari kanının zayıf Yahudi kanını bastıracağına inanıyordu. "Doğa, sonuçta, zararlı unsurları yok eder. Yahudi unsurları neticede yedinci, sekizinci ve dokuzuncu nesillerde oradan kalkacak ve kanın saflığı sağlanacaktır" dedi[194] Belki de Hitler'in *Mischling*'lerin orduda kalıp ve Arilerle evlenmelerine izin vermesinin nedeni, akıl ve fizik olarak Ari'ye benzeyen bir *Mischling* ailesinin yedinci kuşağında Ari çocukların dünyaya geleceğine olan inancıydı. Nazilerin yedinci kuşağı belgelemek için gerekli yasaları çıkarmamaları ve Hitler'in *Mischling* neslinin yok ortadan kalkmasını istemesi yüzünden, bir *Mischling* ailesinin bu güvenli nesle ulaşma ihtimali çok azdı. Hitler aynı kapsamda ırk kanunlarını çıkararak gelecek nesilleri birçok sorundan koruduğunu söyledi.[195]

Birçok Nazi 1941'in sonlarına doğru *Mischling*'ler*i* ortadan kaldırmak istemiştir. Birçoğu, kısırlaştırma bir çözüm olmasına karşın, en kolay çözümün yarı Yahudileri Yahudilerle eşitlemek olduğunu düşünüyordu. Lösener Parti'deki muhafazakarların yarı Yahudileri Yahudilerle eşitleme isteği yüzünden dehşete kapılmıştı. Partinin zaten yarı Yahudiler ve aileleriyle yeterince sorun yaşadığını düşünüyordu.

1941 Şubat'ında Keitel yarı Yahudilerlerle Yahudileri aynı kefeye koymanın sayısız çeyrek Yahudi'nin hayatını

alt üst edeceği konusunda ısrarlıydı. Lösener 4 Aralık 1941'de hükümetin savaştan sonra tüm çeyrek Yahudileri *deutschblütig* ilan etmeye planladığını yazdığında, tartışma daha da yayıldı. Lösener, nerdeyse tüm çeyrek Yahudilerin bir yarı Yahudi ebeveyni olduğunu açıkladı.(196) Ve şöyle devam etti. " Safkan Alman olarak kabul etmek istediğiniz insanların ailelerini hatta akrabalarını kısırlaştırmamalı, itibarlarını zedelememeli ya da kamplara göndermemelisiniz. Bu durum yeni bir Devlet düşmanı sınıf yaratabilir."(197) Lösener ayrıca yarı Yahudilerin düşman edilmemesi konusunda uyarıda bulundu; çünkü onlar Yahudiler'den daha tehlikeliydiler. Akıllıydılar, çok iyi eğitime ve "Alman kanına" sahiptiler ve bunlar onları "doğuştan lider" yapıyordu. Onların "Alman kalıtımları Yahudilere bırakılmamalı, amaçlarımız için kullanılmalıydı."(198) Lösener, yarı Yahudilerin ayrı statülerini korumalarına izin veren bazı bürokratların desteğini de aldı. Fakat onların Yahudi akrabalarını koruyacak kadar destek alamadı. Lösener'in çalıştığı atmosfer göz önünde bulundurulursa, bu imkansızdı.

1941 yılbaşından çok kısa bir süre önce, bu duruma daha fazla dayanamayan Lösener, Stuckart'a istifasını sundu. Stuckart'a SS'in Alman Yahudilerini Riga'ya gönderdiğini ve oraya vardıklarında, yetkililer tarafından vahşice öldürüldüklerini yazdı. Lösener artık Yahudi meseleleri uzmanı olarak çalışmayacağını söyledi. Stuckart "tüm bunların Hitler'in yüksek emirleriyle gerçekleştiğini" hatırlatarak, Lösener'i kalmaya ikna etmeye çalıştı. Lösener göğsünü gösterdi ve cevap verdi: "İçimde bana ne yapmam gerektiğini söyleyen bir yargıç var."(199) Stuckart, Lösener'i Yahudi meselesini ele alırken "yeterince dinamik" olmamak ve Nuremberg Kanunlarına "katı" bir şekilde bağlı olmakla suçladı. Artık terfi ettirilmemesinin sebebinin bu olduğunu

söyledi ve Lösener'in istifasını kabul etmedi. Lösener RMI'de Stuckart'la çalışmaya devam etti ama ırk politikasında bir daha aktif rol almadı. Mümkün olduğunca az çalıştı ve Stuckart'la konuşmasından kısa bir süre sonra sıra dışı uzunlukta bir tatile çıktı. Sonunda, Mart 1943'de transfer edildi.[(200)] 1941'den sonra Lösener'in etkisi kaybolduğunda, *Mischling*'ler de en güçlü ve sesli savunucularını kaybetmiş oldular. Aynı zamanda, en büyük düşmanları, Parteikanzlei Martin Bormann'ın da daha fazla dikkatini çekmeye başladılar.[(201)] Bormann onlarla ilgilenmeye başladığında, *Mischling*'lerin durumu daha kötüye gitti. Ayrıca bazı Wehrmacht çalışanlarının *Mischling*'lere yardım etme imkanları da azaldı.

19 Aralık 1941'de Moskova yakınlarındaki son saldırı durma noktasına geldiğinde ve Rus karşı saldırısı hız kazanmaya başladığında Hitler, Baş Brauchitsch Ordu Komutanını görevinden uzaklaştırdı ve resmi olarak ordunun komutasını aldı.[(202)] Brauchitsch'i görevden alırken Hitler şöyle dedi: "Orduyu Nasyonal Sosyalist yönde eğitmenin Ordu Baş Komutanı'nın görevidir. Hiçbir General'in bunu yapmaya muktedir olmadığını biliyorum. Bu yüzden ordunun baş komutanlığını üstlenmeye karar verdim."[(203)] Carl Hermann şöyle yazdı: " Bu Wehrmacht'ın ideolojik entegrasyonunu tamamlamanın son adımıydı."[(204)] Hitler tüm askeri yapıyı yüksek iradesi altına sokmuştu. 1942'de General Jodl'un dediği gibi, savaş mantıksızlıkta son haddine ulaşmıştı, "Almanya'nın generalleri, yüksek maaşlı astsubay seviyesine indirgenmişti."[(205)]

Hitler antisemit ideolojisinin propagandasını yapmaya devam etti. 30 Ocak 1942'de Berlin Spor Sarayı'nda, "Savaş Yahudilerin hayal ettiği gibi bitmeyecek; yani Arilerin yok olmasıyla. Bu savaşın sonucu Yahudilerin tamamen or-

tadan kaldırılması olacak" dedi.(206) *Mischling*'leri bekleyen kader de aynı derece kanlı olabilirdi.

Ancak Wehrmacht hâlâ yarı Yahudileri çağırıyordu. Eğer bazı *Mischling*'ler*in* kendi ya da aile üyelerinin çabaları olmasaydı, birkaçı kanunlara aykırı olduğu halde askerlik yapacaktı. Irk kanunlarının onları, Doğu'daki "kıyma makinesine" gitmekten koruduğunu düşünüyorlardı. Görüşülen birçok kişi, Rusya'daki savaşa gitmelerini engelleyen bir kanun çıkardığı için Führer'e minnet duyduklarını ifade ettiler. Çoğu, kayıt yapan kişi onların kökenini öğrendiğinde, 1941 ve 1944 arası askeri hizmetten muaf tutulduklarını anlattı. Örneğin 1943'de yarı Yahudi Wolfgang Ebert'in askerlik kağıdı geldiğinde, annesi Sonja oğlunun belirtilen zamanda bilgi vermesini beklemektense doğrudan Postdam askerlik merkezine gitmeye karar verdi. Rus Yahudisi olan Sonja Ebert née Himelstein oğlunu savaşta kaybetmek istemiyordu. Kayıt alanlara Yahudi olduğunu kanıtladı ve sonuç olarak oğlunu askere almamalıydılar. Adamlardan biri Ebert'in *Wehrpass'ına* "n.z.v." (*nicht zu verwenden*-kullanılmayacak) yazdı ve onu yedek birliklere atadı. Ebert'in annesi çıkarken, "Ve ayrıca, savaş bitti oğlumu sadece hasta diye kaydetmelisiniz" diyerek oradaki askerlerin kafasını karıştırdı.(207) Sonja şanslıydı, çünkü kayıt alan kişiler onun bu küstahlığını ve bir Ari ile evli olduğunu ihbar etmemişlerdi. Birçok yarı Yahudi Ebert kadar şanslı değildi. Bazıları 1941 ve 1944 arasında askere çağrıldılar ve Rusya'daki kanlı savaş meydanlarında savaştılar. Bu durumda bile, yetkililer yasalara aykırı bir şekilde askerlik yapan yarı Yahudileri atarak hatalarını düzeltmeye çalıştılar. Modern tarihin en büyük savaşlarından birini veren Wehrmacht, tabii ki bu adamları bulmakta bazı zorluklar yaşıyordu. Savaş sona ermeden Wehrmacht'ta on yedi milyondan fazla asker hiz-

met etmişti[208]. Wehrmacht'ın bu adamların ırk olarak saf olup olmadıklarını araştırması mümkün değildi. Yetkililer askere alma sürecinde birçok *Mischling'i* ayırt etmeyi başardılar, ama 1941 baharını takiben savaş birliklerini katılmalarından sonra, onları ayırt etme ve ordudan atma şansları çok düşüktü.

SA bile yarı Yahudileri uzak tutmada sorun yaşadı.[209] 12 Şubat 1924'de Blankenburg, SA-Gruppenführer[210] Grigensohn'un bürosuna, muafiyetleri reddedilen *Mischling*'lerin sık sık SA' de hazırlık eğitimini tamamladıkları iddiasında bulunduklarını yazdı. Blankenburg, Reichskanzlei SA personel müdürüne SA yaveri olarak hizmet etmiş olan Grigensohn'dan SA bürolarına bu duruma izin verilmediği bilgisini geçmesini istedi.[211] Savaş boyunca SA üyesi olan yarı Yahudi Walter Scheinberger, üstlerinin etnik kökenin bildiklerini, ama umursamadıklarını iddia etti.[212] Yarı Yahudi Werner Seldis Berlin'deki SA'da çalışan sadece *Mischling* değil, birkaç Yahudi tanıdığını iddia etti. Genelde ailelerini korumak için SA'ya giriyorlardı. Seldis'e göre SA çalışanları ona "Yahudilerini koruyacaklarını" ve "onları SA'da tutmak için mücadele edeceklerini" söylediler.[213] Hatta Aralık 1943'te Bormann, emekli-albay ve çeyrek Yahudi Felix Bürkner'in SA'da lider pozisyonuna getirilmesinden şikayet ediyordu. SA, Bürkner'in etnik kökenini bilmediğini iddia etti.[214] Eğer SA savaşmadığı halde böyle problemle yaşıyorsa, savaş sırasında Wehrmacht için yarı Yahudileri ordudan atmaya çalışmak daha büyük bir zorluktu.

Çoğu Ari Wehrmacht çalışanı *Mischling* siyasetiyle ilgilenmedi. 1941'de Rus cephesinde savaştıktan sonra komutanı, Edgar Francken'e şöyle dedi: "Senin gibi iyi bir asker... subay okuluna gitmeli." Edgar ona yarı Yahudi olduğu için bunu yapamayacağını söyledi. Komutanı, "Saçma,

gidiyorsun" dedi.[215] Daha sonra Francken Hitler'in *Genehmigung*'unu aldı ve subay oldu; fakat daha önce ailesi çok büyük sıkıntılar yaşadı. Naziler Edgar'ın durumunu onaylamadan önce, bir SS ırk askeri babası Hermann'ın vücudunu ölçtü. Hermann'ın fiziksel özellikleri (uzundu ve alnı genişti) ve annesinin yalan ifadesi sayesinde, [216] SS Hermann'ın tam değil yarı Yahudi olduğuna karar verdi. Böylece Edgard çeyrek Yahudi oluyordu ve kolaylıkla aftan yararlandı [217].

1942'de bazı kamu görevlileri *Mischling* politikalarını uygulama konusunda gittikçe daha fazla ihmalkâr olmaya başladılar. Lammers 16 Ocak 1942'de Bormann'a hükümetin yarı Yahudileri daha ciddi ele alması gerektiğini yazdı.[218] Ayrıca Bormann, Lammers ve diğerleri Yahudi problemini resmi açıdan nasıl ele almaları gerektiği konusunda huzursuzluk yaşıyorlardı. Nazilerin kullandığı katletme yöntemleri verimsiz ve problemliydi.[219] İnfaz timlerinde bulunanlar psikolojik güçlükler yaşıyorlardı.[220] Naziler bu yöntemlerle yüz binlerce insanı katlettikleri halde, daha verimli ve hızlı bir yöntem arıyorlardı.[221] Buna ek olarak, Naziler hâlâ bu kanlı planlarına *Mischling*'leri dahil edip etmeyeceklerini bilmiyorlardı. 20 Ocak 1942'de Heydrich Berlin-Wannsee'dèki villasına Yahudi problemini tartışmak için Stuckart, Eichmann ve Dış İşleri Bakanlığı "Yahudi Masası" (*Judenreferat)* başkanı Franz Rademacher gibi üst düzey yetkilileri çağırdı.[222] Heydrich ve diğerleri Wehrmacht'ın problem yaratabileceğini düşündüklerinden silahlı kuvvetleri çağırmadılar.[223] Göring'in 31 Temmuz 1941'de Heydrich'e yazdığı ünlü mektup, Nazilerin *Endlösung*'a bakışlarında önemli bir dönüm noktasıdır. Nazilerin *Mischling*'lerle yaşadıkları problemler kadar, bu mektup da Heydrich'in bu toplantıyı organize etmesine yol açmış ola-

bilir. Göring'in mektubu Heydrich'e, "Avrupa'da Alman etkisi altındaki yerlerde Yahudi problemine kökten çözüm getirmek için" fevkalade güçler veriyordu.[224] Yahudilerin sistematik katli bir süredir devam etmesine rağmen, müteakip konferans da bu "çözüm" nasıl uygulanacağının planlanması açısından önemliydi. Heydrich çoktan on bir milyon Avrupalı Yahudi'nin yok edilmesi kararına varmıştı ama *Mischling*'ler konusunda ne yapılacağını bilmiyordu.[225]

Daha sonra Wannsee Konferansı (ya da ilk Nihai Çözüm konferansı) diye anılan bu konferansın büyük bir kısmı *Mischling*'lerin içinde bulunduğu çelişkili duruma ayrılmıştı. Müzakereler esnasında birçok kişi genelde tüm çeyrek Yahudilerin *deutschblütig* ilan edilmesi konusunda hemfikirdi. Sadece iki yarı Yahudi ebeveyni, aşağılık ırk özellikleri, polis kaydı olan, istenmeyen politik aktivitelere katılmış ya da " Yahudi gibi davranan veya hissedenler" Ari muamelesi görmeyeceklerdi.[226] *Endlösung* konusunda, çoğunluk yarı Yahudilerle aynı davranılması konusunda hemfikirdi. Almanlarla evli, çocuğu olan ve af sahibi yarı Yahudiler için muafiyet vardı; ancak muafiyet sahibi yarı Yahudiler savaştan sonra detaylı ırk testinden geçeceklerdi. Çoğu Almanya'da kalan yarı Yahudilerin kısırlaştırılabileceğini düşünüyordu.[227] Stuckart kısırlaştırmayı tercih ediyordu çünkü onları öldürmek çok fazla bürokrasiye ve soruna yol açabilirdi.[228] Toplantı çoğunluğun Yahudilerin yok edilmesi kararına varmasıyla sona erdi, ama yarı Yahudiler konusu çözümsüz kaldı.

Yarı Yahudileri, Yahudi ilan edip etmeme tartışmaları sırasında Hitler yine hükümetini şaşırttı. Führer, ordudan atılmış ama savaşta kendini göstermiş olan *Mischling*'lerin tekrar aktif göreve çağrılmalarını istiyordu. Eğer savaşta başarı göstermeye devam ederlerse Hitler onları *deutschblütig*

ilan edecekti. Hitler'in kaç kişiyi tekrar göreve çağırdığı ve *deutschblütig* ilan ettiği bilinmiyor.(229) Üstelik Hitler savaşta hayatını kaybeden Yahudi *Mischling*'ler*in deutschblütig* beyannamesi almalarına izin veren bir kararnameyi onayladı. Bu kararname ayrıca savaşta ciddi yaralar almış *Mischling*'lerin de *Deutschblütigkeitserklärung* almalarını öngörüyordu. Irk kanunlarına eklenen bir iki yeni madde, Hitler tarafından *deutschblütig* ilan edilen kişilere binlerce yeni isim ekledi.(230)

1942 Mart'ında Naziler yarı Yahudileri, Yahudi olarak tanımlamanın artılarını ve eksilerini tekrar tartıştılar. 6 Mart 1942'de gerçekleşen ve ikinci Wannsee Konferansı (ya da ikinci Nihai Çözüm Konferansı) olarak anılan bu toplantı, birinci Wannsee Konferansı'nın kaldığı yerden devam etti. Katılımcılar yarı Yahudilerin kısırlaştırılması konusunda uzlaştılar. Naziler onları kontrol etmek için, kısırlaştırdıktan sonra, bir yerde toplayacaktı. Bir çok yaşlı Yahudi'nin gönderildiği Theresienstadt toplama kampı model alındı.(231) Lammers'in bürosu askeri hizmet yapmış yarı Yahudilerin kısırlaştırılması için Yahudi ve Alman diye iki grup oluşturulabileceğini bildirdi. Naziler bu insanları fiziksel özelliklerine göre ayırmaları gerektiğini karar verdiler; çünkü üçünü bir ırk olarak "*Mischling*'ler*in* ebediyen varolmalarını" istemiyorlardı.(232) Lammers'in bürosu yarı Yahudileri kısırlaştırmanın ve sonra istedikleri yerde yaşamalarına izin vermenin Nazi hedeflerini inkâr etmek olacağını iddia ettiler. Stuckart, eğer onları tek bir şehirde tecrit etmezlerse kısırlaştırmanın ırksal ikilemi çözemeyeceğini ve karşı karşıya oldukları bürokratik problemleri azaltmayacağı konusunda uyarıda bulundu. Kısırlaştırma ve kamplara gönderme, *Mischling*'lerin hayatta kalmasına izin verdiği için, "lütuf" olarak görülüyordu.(233)

Ayrıca Naziler, yarı Yahudilere kısırlaştırılma ve kampa gönderilme arasında seçim hakkı tanımayı tartıştılar. Çoğu, Stuckart'ın iddia ettiği gibi, yarı Yahudilerin kamplara gönderilmektense kısırlaştırılmayı kabul edeceklerine inanıyorlardı ve bu politika onların ortadan kaldırılmalarını sağlayacaktı.(234) Hiçbir karara varılamadı. Wannsee'deki ilk toplantıdan sonra *Mischling* problemi çözülememişti. Çoğu Partili hâlâ yarı Yahudilere, Yahudi gibi davranmak istiyordu, ama Hitler karasız kaldı. Hitler belki bu kararların toplumda yaratacağı sorunlar yüzünden bir sonuca varmak istemiyordu. Örneğin 7 Mart'ta Goebbels, Yahudileri yok etmenin "mutlaka birçok son derece hassas sorunu beraberinde getireceğini" yazdı. "Yarı Yahudilere ne yapılacaktı? Onların akrabası Yahudilere ne olacaktı? Yahudilerle evli olanlar? Açıkçası hâlâ yapacak çok işimiz var ve hiç şüphe yok ki bu problemin çözümü birçok kişisel trajediye sebep olacaktır."(235) O anda birçoğu, bu tarz trajik ve yoğun emek gerektiren sorunların patlak vermesini istemiyordu.

Stuckart, Lösener'in daha önceki açıklamalarına dayanarak, bakanlıkları (özellikle Himmler'in bürosunu) yarı Yahudilere, Yahudi gibi davranılmaması gerektiği konusunda ikna etmeye çalıştı. 1942 Mart ayında, Hitler'in yaklaşık üç bin *Geltunsjuden'e* yarı Yahudilik statüsü vermesinden sonra, "onları tekrar Yahudi olarak damgalamanın Führer'in emirleriyle çelişmek" olacağını iddia etti.(236) Stuckart şöyle devam etti:

Führer'in başka lütufların yanı sıra, çok sayıda [yarı Yahudi] asker ve asker eşine Alman ırkına dahil olma statüsü verildiğine dikkat çekmek isterim. Führer, eğer savaşta başarı gösterirlerse, Wehrmacht'ta kalan çok sayıda [yarı Yahudi] kişiye de savaştan sonra aynı statüyü vereceği sözünü vermişti... Tüm bunlar gösteriyor ki Reich sınırlarında yaşa-

yan yarı Yahudilerin her hareketi, her zaman Alman halkına zararlı değildir.[237]

Yarı Yahudileri, Yahudi ilan etmek Hitler'i yüksek rütbeli subay ve eşlerini kamplara göndertmek zorunda bırakacaktı ve bu da Wehrmacht'ta moralleri ciddi şekilde bozabilir ve toplumda huzursuzluk yaratabilirdi. Stuckart ayrıca bu yarı Yahudilerin Ari akrabalarını ve "yüzde 50 Alman kanı taşıdıklarını" da göz önünde bulundurmak gerektiğini söyledi. Stuckart yarı Yahudiler in zeki olduklarını söyledi. Çoğu yarı Yahudiler Almanya'ya sadık olduğuna göre, onların bu yeteneklerinin düşmanın eline geçmesindense Reich için kullanılması gerektiğini ekledi.[238] Yarı Yahudiler, bürokratlar ve özellikle Hitler bu konuda kararsız kaldığı için şanslıydılar.[239] Stuckart, Almanya'nın en yüksek otoriteri olan Hitler'in yarı Yahudiler in yönetilmesiyle ilgili politikaya çoktan karar verdiğini hatırlatmaları için yalvardı. Onların statülerini değiştirmenin bürokratik kaosa yol açacağı konusunda uyarıda bulundu. Stuckart yarı Yahudileri yok etme isteği karşısında şaşırıyordu; çünkü çoğu hiçbir tehdit arz etmiyordu.

Belki de birçok bürokrat yarı Yahudilerin savaş riskini paylaşmak durumunda olmamalarından rahatsızlık duyuyordu. Yarı Yahudilere karşı bu kadar sert davranılmasının istenmesinde bu nokta etkili olmuş olabilir. Bu çalışmada görüşülen kişilere göre 1940-1944 arasında Rusya'daki askerlerin karşı karşıya oldukları açlık, soğuk, hastalık ve ölümle karşılaştırıldığında asker olmaları yasaklanan yarı Yahudiler daha iyi bir yaşam sürdüler. Yarı Yahudiler evde kalıp, üniversiteye gider ve çalışırken, Ari silah arkadaşları Rusya'ya gitmek ve Almanya için ölmek "onuruna" sahiptiler. Örneğin 1940'da ordudan atılan Helmüt Krüger daha sonra tüm birliğinin 1941'de Moskova yakınlarında savaşır-

ken öldüğünü öğrendi.[240] Birçok yalnız kız arkadaş, eş ve dul Almanya'daki *Mischling*'lere boş zamanlarında arkadaşlık etti.[241] 1942 Nisan'ında SD, "Alman kanı" taşıyan erkek arkadaşları ve kocaları savaşırken yarı Yahudilerin Alman kadınlarıyla birlikte olmaları konusunda duyduğu öfkeyi ifade etti. SD eğer bir yarı Yahudi'yi evli bir kadınla yakalarlarsa, onu toplama kampına göndereceklerinin belirtti.[242] İlginç bir şekilde bu çalışmada bahsi geçen bazı Ari kadınlar, tehlikeli olduğunu bildikleri halde yarı Yahudi erkek arkadaşlarına sadık kalmışlar.[243]

Wehrmacht hâlâ yasa dışı yollarla orduda kalan *Mischling*'leri arıyordu. 14 Mart 1942'de Hitler, *Genehmigung* almış *Mischling* askerlerin, astsubayların ve kamu görevlilerinin orduda kalabileceğini; fakat bu onayı almamış olanların derhal atılması emrini verdi. Ancak araştırılan *Mischling*'ler, eğer olağanüstü başarılar göstermişlerse af için başvurabilirlerdi. Başvuranlar Hitler onların hakkında karar veren kadar görevlerinde kalacaklardı.[244]

Bu hükümler sorunu çözmedi. Binlerce *Mischling* Wehrmacht'ta kaldı. OKH birimlerinde yasadışı *Mischling*'ler bulunduğunu fark ettiklerinde, komutanları genelde astlarının etnik kökenlerini bilmediklerini iddia ettiler. Haziran 1942'de OKH tüm birimlerinden, herkesin Ari bildirgesini imzalamasını gerektiren 8 Nisan 1940 ve 16 Temmuz 1941 kararnamelerine uymalarını söyledi. OKH, birçok birliğin hâlâ askerlerin sadece Yahudi olup olmadıklarını belirttikleri eski bildirgeleri kullandıklarını keşfetti. Bu yüzden birçok *Mischling* içtenlikle Yahudi olmadıklarını bildirdiler.[245] OKH bu Yahudi *Mischling*'leri yakalamak için yeni bildirgelerde herkesin yüzde yüz Ari olduklarını bildirmelerini emretti. OKH güncel bildirgelerin tamamlanma zamanı uzadıkça Personel Ofisi'nin gelecekteki iş yükünün arttığını iddia etti.[246]

1942 Mayıs'ında Hitler Lammers'e *Mischling* probleminden sıkıldığını ve bu sorunla savaştan sonra ilgileneceğini söyledi.(247) Hitler'in bu fikir değişikliği Heydrich'in Haziran ayındaki ölümüyle birleşince, yarı Yahudilere, Yahudi gibi davranma meselesini birkaç aylığına rafa kaldırma kararı tartışmalarına sebep oldu.(248) Hitler yarı Yahudi sorununu savaş sonrasına ertelemek istediği halde kamu görevlilerinin *Mischling*'leri göz ardı etmelerine izin veren çok sayıda ırk kanunu ve ek kararname yayımladı.(249)

Örneğin 10 Temmuz 1942'de *KdF*'nin başkanı Bouhler, Parteikanzlei'nin başkanı Bormann'a eğer yarı Yahudiler'i *Volk'tan* temizleme amacına ulaşılacağını bilse *Mischling* sorunun çözümündeki gecikmelere müsamaha gösterebileceğini yazdı. Ancak Bouhler, Bormann'a, "Durumun bu olmadığını siz de biliyorsunuz" dedi. Bouhler Irk Ofisi'nin yarı Yahudilerin yasadışı doğan çocuk sayısıyla ilgili yayımladığı rakamların yüksekliği karşısında rahatsızlık duydu. Parti'nin (Bormann'ın) bu sorunla savaşmak için hiçbir şey yapmadığından yakındı. Bormann "bu zavallı yaratıkların" doğumunu durduracak bazı önlemler önerdi, ama görünen o ki, kimse bu önerileri dikkate almadı.(250) Bouhler ve Bormann'ın birbirlerine karşı duydukları düşmanlık yüzünden *Mischling* problemine çözüm bulmayı zorlaştırdı.(251) Yine de her ikisi de yarı Yahudiler'i yok etmenin, onları kontrol etmekten çok daha kolay olduğuna inanıyorlardı. özellikle Bormann, onların hükümetin değerli zamanını boşa harcadıklarını düşünüyordu. Fakat Wannsee Konferansı göstermişti ki, bu tarz bir politikanın uygulanması o an için imkansızdı.

11 Haziran 1942'de Rademacher, Wannsee Konferansı'nı yarı Yahudileri, Yahudilerle aynı seviyeye getirmek istenmiyordu, ama Nazilerin büyük çoğunluğu kısırlaştırma

programını hoş karşıladı, diyerek özetledi. Ancak yarı Yahudileri kısırlaştırmak milyonlarca hastane günü demekti. Tüm tıbbi kaynaklar savaşa ayrıldığını için bu imkânsızdı. Zamana ve eğitime ihtiyaç duyulduğu kadar kısırlaştırma tekniklerinin de geliştirilmesi gerekiyordu. Naziler zehirli bitkiler, X ışınları ve cinsel organların kesilmesiyle ilgili deneyler yaptılar, ama sonuçlardan memnun olmadılar. Ayrıca toplu kısırlaştırma yapmak için daha fazla eğitimli cerraha ihtiyaç vardı.(252) Stalingrad'daki olaylar yüzünden toplu kısırlaştırma planları ertelendi.(253) Himmler gerçekten yarı Yahudileri ayrı bir şehre sürmek istiyordu.(254)

Belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Naziler, muafiyet sahibi *Mischling* askerlerini kısırlaştırmaya ve/ya da kamplara göndermeye başlarlarsa karşılaşacakları problemleri tartışmadılar. Mantıksız görünse de muafiyet sahibi birçok *Mischling* asker aynı kaderi paylaşmak zorunda kalacaktı. Bu tarz, sadık askerleri yok etme planları sadece Hitler'in gittikçe daha fanatikleştiğinin gösteriyordu.

Halder'e göre, o zaman zarfında birçok konuda radikalleşmişti. 24 Eylül 1942'de Hitler tarafından ordudan atılan Halder, Hitler'in Genel Personel'in "[Nasyonal Sosyalizm] fikrine kökten inanç" konusunda eğitilmesi gerektiğini söylediğini yazdı. Halder'in yazdıklarına göre, "Hitler iradesini orduda da uygulamada kararlıydı."(255) Halder bu sonuca varmakta geç kalmıştı, ama 1942'de Hitler'in varlığını daha fazla hissetmeye başlaması, Hitler'in artan radikalliğinin göstergesiydi. Hitler ordunun Nazizm'e daha fazla bağlı olması konusundan bahsederken, belki de aklında *Mischling*'ler vardı. 25 Eylül 1942'de OKW, Hitler'in hâlâ orduda olan yarı Yahudilerin atılmasını emrettiğini bildirdi.(256) Bu insanlar belirlendiklerinde, çoğu kez otoritelere yalan söyleme, kanunsuz terfiden para kazanma ve Ari kız arkadaş

sahibi olma gibi bir ya da birkaç kanunu ihlâl ettikleri için toplama kamplarına gönderildiler.

Naziler yarı Yahudi askerleri kamplara gönderdiklerinde yeni bir problem ortaya çıktı. Yarı Yahudi Werner Eisner, kendisinden çocuk bekleyen bir Ari ile birlikte olurken yakalandığında, SS onu 7 Aralık 1942'de *Rassenschande* yüzünden Auschwitz'e gönderdi. Auschwitz'te trenden indikten sonra gaz odası için sıraya girdi. Üniformalı bir fotoğrafını çıkardı ve, "Şimdi bir Wehrmacht askerini öldüreceksiniz" diye bağırdı. Fotoğrafını inceleyen bir SS, onu sıradan çıkartarak hayatını kurtardı. Bu SS görevlilerinin emekli bir askeri gaz odasına gönderme konusunda içleri rahat etmemişti.[257]

Yarı Yahudileri kısırlaştırma ve kamplara gönderme konusunda dedikodular dolaştıkça, hâlâ aktif görevde bulunan *Mischling*'lerin de huzursuzluğu artıyordu. Birçoğu eğer ordudan atılırlarsa, kamplara gönderileceklerinden korkuyordu. Bazıları ordudan atılmadan uzaklaşmaya karar verdiler.[258] 1942'de yarı Yahudi Denizci[259] Kurt Schinek birliğinden ayrılıp İsviçre'ye gitmeye çalıştı, ama yakalandı. 7 Ekim 1942'de subayı Teğmen Berlling onu savunmak için iyi bir asker olduğunu ve hafifletici sebeplerinin olduğunu yazdı. Schinek'ten bir kızı olan ilk nişanlısı Liselotte Steinbrech'in, onu ırkı yüzünden terk ettiğini açıkladı. Berlling mahkemeden Schinek'i serbest bırakmalarını istedi ve onları Schinek'in Yahudi kökeni yüzünden yaşadığı birçok sorunun, onun yanlış karar vermesine sebep olduğuna inandırmaya çalıştı.[260] 8 Ekim 1942'de Schinek'in yeni nişanlısı Thea Liebe yetkililere bir mektup yazdı: "Özellikle nişanlımın sınırı geçmeye çalışmasının sebebinin korkaklığı olmadığını bildiğim için bu haber beni çok şaşırttı. Wehrmacht ona evlilik izni vermeyi reddettiği için İsviçre'de ev-

lenmek istedik [orada izin vardı]... Bir asker kızı olarak, bir asker kaçağıyla asla gitmezdim zaten..."(261) Schinek'le evlenmek istediği açıkça belirtmesi ve bu yüzden *Rassenschande* suçunu işlemesi, Liebe'nin ya ırk kanunlarını bilmediğini ya da onları umursamadığını gösteriyordu. Ne yazık ki onun bu içten yalvarışı işe yaramadı. Zaten Schinek'in en başında görevde olmaması gerekiyordu, ama görünen o ki, o bunu bilmiyordu. Mahkeme izinsiz birliğini bırakamayacağına karar verdi. Ve Schinek idam edildi.(262)

Evlilik (263) dışı doğan Gefreiter Werner Kohn da birliğini bir kadın ve Nazilerin yarı Yahudilerle ilgili planları yüzünden terk etti. 9 Haziran 1942'de mahkemeye, Wehrmacht'ı sevdiğini ve asker kalabilmek için kökeniyle ilgili yalan söylediğini yazdı. Adından dolayı bazı arkadaşları onun Yahudi olduğundan şüphelense de, Kohn değil Cohn isminin Yahudi olduğunu açıkladı. Anlaşıldığı üzere arkadaşları onun bu açıklamasını kabul ettiler. Kohn askerlik yaparken, "Birkaç kere *Mischling*'ler*in* ordudan atılması gerektiğini duydum... Bu konularda derin derin düşündüm. "Hamile nişanlım [Maria Hempfling], geleceğim ve *Mischling*'lerle ilgili hükümlerin gittikçe katılaşması yüzünden birliğimi terk ettim."(264) Mahkeme anlayışlı davranmadı. Parti üyeliği (1934'de kökeni yüzünden atılmıştı) ve askerlik yapmış olmasına rağmen hapse atıldı. Aylar sonra bir Bewährungs birliğinde, ön cephede yer almak için başvuruda bulundu ama mahkeme onu reddetti.(265) Savaş sonuna kadar hapishanede kaldı. Beki Kohn daha önce Parti üyesi olduğu için mahkeme ona Schinek'e davrandığı kadar sert davranmadı. Bu konudaki belgeler açık değil.

Gefreiter Anton Mayer'in durumu trajikti. 1943'de birliğinden, sadece nişanlısı için değil aynı zamanda yarı Yahudi olduğu anlaşıldığında yetkililerin yapacaklarından endi-

şelendiği için ayrıldı.(266) Mahkeme onu ölüm cezasına çarptırdı. Anton, çaresizlik içinde, 23 Temmuz 1944'de Oramiral Karl Dönitz'e şöyle yazdı:

Korktuğum için [birliğimi terk ettim]...Değerimi kanıtlayabilmek için derhal cepheye gönderilmeyi talep ediyorum...Korku yüzünden yaptığım aptalca bir şey için kefaret ödeyebileceğimi kanıtlayacağım... Roma'da yaşarken bu yüzden eziyet çekmeme rağmen, her zaman iyi bir Alman olduğuma inanmanız için size yalvarıyorum... Ailemin tek oğlu olduğum gerçeğini düşünmeniz için size yalvarıyorum, Herr Grossadmiral...Yaşasın Yüce Führer. Yaşasın Yüce Almanya.(267)

Mayer'in bu çabası, toplumdaki konumunu ve ona sunulan seçenekleri ne kadar az anladığını ortaya koyuyor. Eğer Kriegsmarine'de şüphe çekmemeye gerçekten çalışsaydı, birliğini asla bırakmazdı. Açıkçası Mayer kökenini bildiremeyecek kadar dehşete kapılmış, donanmada kalamayacak kadar ürkmüş, meşhum sonuçları olmadan korkularından ve görevlerinden nişanlısına kaçamayacağını fark edemeyecek kadar dar görüşlüydü. Dönitz, Mayer'in mektubunu dikkate almadı ve mahkeme ölüm cezası verdi. Ancak Mayer idam mangası tarafından vurulmadı. Kafası kesildi. Mayer'in bu kadar acımasızca cezalandırılmasını Allgemeines Marineamt'ın başkanı(268) Amiral Walter Warzecha sağladı.(269)

Şaşırtıcı bir şekilde, Kriegsmarine'den *Mischling*'lerin uzaklaştırılması, Aralık 1942'de çeyrek Yahudi Amiral Martin Baltser Deniz Kuvvetleri Personel Bürosu'nu Amiral Conrad Patzig'den devraldıktan sonra başladı. O ana kadar Patzig Kriegsmarine'deki çoğu *Mischling'e* yardımcı olup, onları saklayabilmişti (270). Muhtemelen üstleri kökenini bildikleri için Baltzer ırk politikalarını ciddi bir şekilde uygu-

lamazsa başına gelebileceklerden korktu. Baltzer'in ilişki içinde olduğu insanların katı davranmasının sebebini belki de onlarla uğraşmak istememesiydi.

Yahudi sorunu ile ilgili tartışmalar şiddetlendiğinde, General Schmundt 31 Ekim 1942'de tüm askerlerin, Almanya'nın en değerli evlatlarını kaybettiği bir savaşta yer almasının sebebinin Yahudi etkisini olduğunu kabul etmelerini öngören bir kararname yayımladı. Schmundt'un iddiası şuydu: "Sözde saygıdeğer Yahudilerle diğerleri arasında hiçbir fark yok... Şu anda Bolşevik Yahudi düşmana karşı verilen savaş Yahudiliğin gerçek yüzünü tüm açıklığıyla göstermektedir. Bu yüzden askerler, inanarak, Yahudiliği ve Yahudilikle tüm ilişkiyi reddetmek zorundadırlar. Bu sert tavrı benimsemeyenler artık asker olmaya uygun değillerdir". (271) Schmundt kariyerinin başında bazı *Mischling*'lere yardım etmiş olsa da, artık Parti çizgisiyle uzlaşmış gözüküyordu ve Yahudi olan herkese ve her şeye karşı daha az müsamahakârdı. Schmundt'un bu tutumu askeri liderler arasında Yahudilere karşı gittikçe artan hoşgörüsüzlüğün bir göstergesiydi.

Bürokratlar Ekim ayında kısırlaştırma programını tekrar gündeme getirdiler. 27 Ekim 1942'de üçüncü bir Nihai Çözüm konferansı düzenlendi. Yabancı bürosundan Karl Klingenfuss, Almanya'da kalmak isteyen yarı Yahudilerin kısırlaştırılmasını ve reddedenlerin kamplara gönderilmesini önerdi. Genel görüş bu kararın "zarif bir teveccüh" olacağı şeklindeydi.(272) Bu öneri kamu görevlilerinin desteğini aldı, ama Hitler uygulamayı reddetti.(273)

Hitler yarı Yahudilerin kısırlaştırılmasını emretmeye hazır hissetmediği halde onların ve onlarla ilişkili insanların özgürlüklerini kısıtlayıcı kararlar vermeye devam ediyordu. Örneğin bir askerin daha önce bir Yahudi ile evli olan bir

kadınla evlenmek için 2 Kasım 1942'de yaptığı başvuruyu reddetti. Engel, Genel Wehrmacht Yerel Bürosu'nda [274] çalışan Komutan Frey'e Hitler'in, "Bu kadının, koşulları ne olursa olsun, bir Yahudi ile evlenmeyi istemiş olması karakter zayıflığının göstergesidir ve göz ardı edilmemelidir" dediğini yazdı.[275] Kısa bir süre sonra, Aralık 1942'de Hitler hiçbir askerin daha önce bir Yahudi ile evli olan bir kadınla evlenemeyeceklerine dair bir kararname yayımladı. Bazı durumlarda Hitler, askerlerin muafiyet başvurusunda bulunmalarına izin verdi. Ama genelde böyle kadınların bir Wehrmacht askerini hakketmedikleri düşünülüyordu. [276] Streicher biraz daha ileri giderek bir Yahudi ile sevişmenin bile vücudu zehirleyeceğine inanıyordu, ama bir aşının olabileceğini de kabul ediyordu.[277]

ALTINCI BÖLÜM

Dönüm Noktası ve Angaryanın Başlaması 1943-1944

Angarya ve Mischling'ler İçin Durumun Kötüleşmesi

1943 yılı "*Mischling* Sorunu"(1) için dönüm noktası oldu. O sıralarda Nazilerin bir kısmı savaşa katılan *Mischling*'lere karşı sergilenen sert tutumu sakıncalı buluyordu. Berlin'deki bazı bürokratlar ordudan atılmış bulunan tahmini 8,330 kişiden oluşan yarı Yahudi grubu tekrar göreve çağırmayı tartışıyordu.(2) OKW bu insanların iyi askerler olduklarına dair bir rapor hazırlamıştı. Reichsreferent Dr. Gussmann şöyle diyordu: Savaşa katılmalarına izin verilerek, damarlarındaki Kuzeyli kanının Yahudi kanını alt edip edemediğini kanıtlama fırsatı tanındığını söyleyebiliriz."(3) Bu belgeden yola çıkarak Wehrmacht'ın yedekte duran bu insan gücünü kullanmakla ilgilendiği sonucuna ulaşabiliriz.

Ancak Parti bu fikri onaylamadı. Heydrich'den görevi devralan Ernst Kaltenbrunner 3 Mart 1943 tarihinde hainlerin, homoseksüellerin, yarı Yahudilerin, Yahudilerle evlenenlerin ve Çingenelerin özel askeri birliklerde görev yapmalarına izin verilmeyeceğini yazmıştı.(4) Gussmann 10 Şubat 1943 tarihindeki Hauptverbindungsamt ile hükümetin, *Mischling*'lerden oluşan çalışma taburları oluşturmasını önerdi. Yahudilerle evlenen Almanlar da bu taburlara dahil edilmeliydi. Bu tür taburların oluşturulmasıyla bazı *Mischling*'ler görevlerinden alınacak, böylece onlara iş verilmesi-

ne karşı çıkan Ariler memnun edilecekti. Arilerle evlenen Yahudileri ve yarı Yahudileri çalışma kamplarına göndermek, onlara tam Yahudi muamelesi yapılıp yapılmayacağı tartışmalarına da bir son verecekti. Kaltenbrunner ve *Mischling*'lerle ilgili politikalar üzerinde çalışan bir memur olan Sachbearbeiter Heinrich Dietz[5] çalışma kampı önerisini destekliyorlardı. Dietz *Mischling*'lerin orduda görev yapmasına karşıydı. Çünkü askeri hizmet yoluyla *deutschblütig* ilan edilmeleri mümkündü. Dietz bu adamların üniforma giymemeleri gerektiğini ve özellikle "sağlıksız bataklıklar ve diğer tehlikeli bölgelerde"[6] çalıştırılmaları gerektiğini düşünüyordu. Onun istediği, başka bir deyişle, bu grubun yavaş ama sistematik bir şekilde ortadan kaldırılmasıydı. 17 Temmuz 1943 tarihinde Gussmann Dietz'in planını yeniden dile getirerek Hitler'in kararnamesine göre yarı Yahudilerin, Yahudilerle ya da *Mischling*'lerle evlenenlerin işlerinden atılıp angarya taburlarına alınmaları gerektiğini yazdı. Yapmaları beklenen iş özellikle bombalanan bölgelerin temizliğiydi. Çalışırken Wehrmacht personeli tarafından korunacaklardı.[7] Taburların organize edilmesinde OKW, işçi bürosuyla birlikte çalışacaktı ve Reichskanzlei projenin sorumluluğunu Bormann'a verecekti.

Göring, yeni kararnamelerin bazı astlarını olumsuz etkilemesinden korkuyordu. Bormann'a kendisinin bazı imtiyazlar tanıma hakkına sahip olması gerektiğini ve her şeyi Hitler'le tartışmak istediğini ifade etti.[8] Göring istediği ayrıcalıkları elde etmeyi başarmış olmalı ki, aynı ay içerisinde hem yarı Yahudi hem de Yahudilerle evlenen ve o sırada önemli askeri görev yapmakta olmayan Arilerin çalışma kamplarında toplanacaklarına dair bir kararname çıkardı.[9] Göring'in yardım ettiği insanlar görevlerinde kaldığından, kamplar hakkında başlangıçta olumsuz olan görüşlerini değiştirmesi vakit almadı.

Tablo 8. Bu çalışmalardan belgelendirilmiş SS ve Wehrmacht'te Hizmet Etmiş Mischling'lerin Doğum Yılları

Doğum Yılı	Birinci Derece Mischlinge Sayısı	İkinci Derece Mischlinge Sayısı	Toplam Sayısı
1875		1	1
1878	1		1
1880	1		1
1881		2	2
1882	1		1
1883	1		1
1885		1	1
1886	1	2	3
1887		2	2
1888	2		2
1890	2	1	3
1892	1	1	2
1893	1	2	3
1894	3	2	5
1895	2	1	3
1896	4	1	5
1897	2	2	4
1898	6	1	7
1899	5	3	8
1900	6	2	8
1901	3	1	4
1902	2	3	5
1903	9	1	10
1904	5	2	7
1905	5	3	8
1906	4		4
1907	8	5	13
1908	7	2	9
1909	6	3	9
1910	11	5	16
1911	17	4	21
1912	10	11	21
1913	26	6	32
1914	29	7	36
1915	25	11	36
1916	45	5	50
1917	40	14	54
1918	55	17	72
1919	71	18	89
1920	69	22	91
1921	49	14	63

devam ediyor

Tablo 8. devam ediyor

Doğum Yılı	Birinci Derece Mischlinge Sayısı	İkinci Derece Mischlinge Sayısı	Toplam Sayısı
1922	35	15	50
1923	23	9	32
1924	8	17	25
1925	14	16	30
1926	9	5	14
1927	8	11	19
1928	10	4	14
1929	1	1	2
1930	1	0	1
1931	2	0	2
Toplam	646	256	902

Not: Bryan Mark Rigg'in tespit ettiğii 1574 Mischlig'in sadece 902'sinin doğum tarihleri mevcuttur.

İşçi seferberliği sorumlusu Fritz Sauckel 13 Ekim 1943 tarihinde, Hitler'in emirlerine dayanarak sivil yarı Yahudilerin ve Arilerle evlenen Yahudilerin OT kamplarında toplanacağını ilan etti.(10) Hitler sadece savaşa destek veren taburlarda görev alan *Mischling*'lerin kamplardan muaf tutulmasına karar vermişti.(11) Çalıştıkları kurum için vazgeçilmez olduklarını kanıtlamak zorundaydılar. Örneğin Gerhard Wundermacher'in patronu Dankbardt, kendisini Siemens'in yararı için koruyacağını söylemişti.(12) Ne yazık ki

yarı Yahudilerin büyük çoğunluğu OT kamplarına gitmek zorunda kaldı. Ordudan atılanlar ırk statüleri yüzünden dişe dokunur işler bulamamışlardı. İşverenler de 1943 ve 1944 yıllarının koşullarında onları şirketlerinde tutmak için geçerli nedenler sunamamıştı. Eğitimine devam etmekte olan grup da kamplara gitmekten kurtulamamıştı. Bunlardan bazıları, savaş hizmetleri nedeniyle muafiyet kazanmıştı.(13) (Tablo 8 bu çalışmadan incelenen *Mischling*'lerin yaşlarını gösterir.)

Bu kararların uygulamaya konulması da, daha önceki deneyimlerden farksız olarak beklenenden daha zordu. Askeri teçhizat üretiminin başındaki Albert Speer , bir yıl sonra 19 Ekim 1944 tarihinde Himmler'e yazdığı mektupta yarı Yahudilerin ve Yahudilerle evlenen kişilerin OT kamplarına gönderilmesinin yol açtığı sorunlardan bahsetti. Mühimmat fabrikalarında çalışan kalifiye işçilerin yerinin doldurulmasının çok zor olduğunu söylüyordu. Çalışacak uygun kişiler bulunana kadar bu kişilerin kamplara toplanmasının ertelenmesini rica ediyordu.(14)

Aktif görevdeki *Mischling*'ler 1943 yılı boyunca Parti'den gelen agresif saldırılara maruz kaldılar. 18 Aralık 1943 yılında, artık Hitler'in kişisel sekreteri olan Bormann, *Mischling*'lerin Wehrmacht'ı saklanma yeri olarak kullandıklarını iddia etti ve görevlerine önem vermediklerini ima etti. Bunu söylerken kullandığı örnek Krampnitz Süvari Okulu'nun eski başkanı ve Keitel'in eski silah arkadaşı çeyrek Yahudi Albay Felix Bürkner'di. Bormann'a göre Bürkner bu göreve Keitel ve General Fritz Fromm ile yakınlığı sayesinde getirilmişti. Gördüğü desteğe rağmen damarlarında dolaşan Yahudi kanının kendini gösterdiğini düşünüyordu. Bürkner ordudan atıldığında arkadaşlarına Yahudi'den kurtuldukları için rahatlamış hissetiğini yazmıştı. Bormann

yayımladığı genelgeyi *Mischling* askerleri *deutschblütig* ilan ederek onların Wehrmacht'ta savaşmasını mümkün kılmanın *Volk* için zararlı olduğunu söyleyerek sonlandırmıştı. Gizlenmiş Yahudilik çirkin yüzünün yeniden ortaya çıkmasının Reich için hiç de iyi olmayacağını yazıyordu. Bormann için *Mischling*'lerin askerlik yapabilmeleri başından beri saçmalıktı. Schmundt da Bürkner'in karşısında durduğu için, Keitel meseleyi Hitler'e götürerek arkadaşına yardım edemeyeceğini hissediyordu. Bu yüzden arkadaşı için hiçbir şey yapmadı. Bürkner de ordudan atıldı.(15) Bormann siyasi ve örgütsel işlerinden(17) sorumlu bulunduğu Deutscher Volkssturm(16) adlı paramiliter örgütün Wehrmacht'ın yaşadığı *Mischling* sorunlarına benzer sorunlar yaşamaması için elinden geleni yaptı.

Almanya'nın her tür insan gücüne ihtiyaç duyduğu bir dönemde, 9 Aralık 1944 tarihinde Yahudilerin, Çingenelerin ve yarı Yahudilerin Volkssturm'da görev yapamayacaklarını ilan etti. Çeyrek Yahudiler'den de sadece yüksek mevkilerde bulunanlar hizmet edebilecekti. Muafiyet için yapılan başvuruların Parteikanzlei tarafından incelenmesi konusunda ısrar ediyordu.(18) Ancak 1944 yılının giderek kaotikleşen savaş ortamında ırk politikalarının uygulanmasını sağlamak zorlaşıyordu. Bormann'ın kısıtlamalarına rağmen birçok *Mischling* Volkssturm'da görev aldı. Bazıları da bu kısıtlamaları askeri görevden kaçmak için kullandı. Örneğin Volkssturm Hermann Nast-Kolb'u göreve çağırdığı zaman, Nast-Kolb Gauleiter'e başvurarak göreve uygun olmadığını iddia etmişti. Yarı Yahudi olduğunu ve annesinin toplama kampında bulunduğunu söylüyordu. Gauleiter de onu Volkssturm görevlerinden muaf tutmuştu.(19) Ancak ırkları ne olursa olsun Volkssturm'a katılmak zorunda kalan ve bu birimlerde yaşamını yitiren çok kişi vardı. Ordudan

atılan yarı Yahudi Albay Ernst Bloch Volkssturm'da görev yapmakla kalmamış, bu birimde savaşacak adamlara eğitim de vermişti. 1945 yılında Berlin yakınlarındaki Volkssturm'da can verdi. [21]

Sauckel yarı Yahudilerin ve Arilerle evlenen Yahudilerin toplama kamplarına gönderilmesini 1943 yılında emretmişti. Bu emrin uygulanması ile ilgili ilk büyük adım 1944 baharında[22] "*Aktion Hasse*"[23] ve "*Mitte*"[24] sırasında atıldı. Bu sırada kamplara gönderilenlere "OT-men" ya da "B-men" deniliyordu.[25] Himmler de aktif askeri görev yapmayan yarı Yahudilerin ve Yahudilerle evlenen Arilerin OT kamplarına gönderilmelerini emretti.[26] Bu şekilde kampa gönderilenler arasında suçlular, homoseksüeller ve Çingene *Mischling*'ler de yer alıyordu. OT kamplarında Ariler ile evlilik yapmayan Yahudiler de görülebiliyordu. Eski Gefreiter Herbert Beyer kendi OT toplama kampında sarı yıldız taşıyan Yahudilerin bulunduğunu hatırlıyor.[27] OT kamplarına gönderilenlerin çoğu Wehrmacht muharipleriydi. Ordu onların sadık hizmetlerini unutmuştu. 21 Mart 1944 tarihinde Sauckel, Yarı Yahudilerin ve Yahudilerle evlilik yapanların OT kamplarına gönderilmelerine ilişkin emrini tekrarladı.[28] Yarı Yahudilerin çoğu bu emirden kaçamadı. Kamplara gitmekten kurtulanlar sadece savaş için yararlı işlerde çalıştıklarını ispatlayabilenlerdi. Bazıları da işyerlerinden aldıkları belgeleri tahrif ederek kendilerine ihtiyaç duyulduğu iddiasıyla kampa gönderilmekten kurtuldu.[29] Bazı yarı Yahudiler de SS'den gelen emirlere uymamıştı. Friedrich Schlesinger üç farklı şehirdeki üç farklı kız arkadaşının yanında saklanarak Gestapo'dan kaçmıştı.[30]

Hasse ve *Mitte*'nin yanında, Ost Linde Glogau bölgesinde (günümüz Polonyası'nda Glogów) OT kamplarına sürgünler *Aktion Barthold* adlı çağrı sinyali ile yürütüldü.

Bu kampa çağrılanlar arasında erkeklerin yanında kadın yarı Yahudiler de vardı. Kadınlar kamplarda kol gücü isteyen ağır işlerde çalıştırıldılar. Christoph-Michael Salinger'e göre kamptaki kadınların sayısı 250 civarındaydı.(31) Öyle görünüyor ki, OT tarafından çalıştırılan kadınların çoğu Ost Linde gibi kamplara gönderilmek yerine yerel alanlarda ince işlerin yapılmasında kullanılmışlardı.(32) 1944 yılının Mart ayında sayıları iki bin ila üç bin arasında değişen Yahudi ve Çingene *Mischling* ile Yahudilerle evlenen Ari, zorla çalıştırılmak üzere Baden eyaletinden batıya sürüldüler.(33) Aynı yılın Mayıs ve Ekim ayları arasında Hamburg'daki benzer kamplara 820 yarı Yahudi ve Yahudilerle evlenen 127 kişi sürüldü.(34) Viyana, Berlin, Frankfurt ve Münih'ten OT kamplarına binlerce kişi gönderilmişti.

Yerel polis karakollarında ve Gestapo ofislerinde dağıtılan çağrı kartlarında belirli tren istasyonlarına kıyafet ve tuvalet malzemeleriyle birlikte başvurmaları için birkaç günlük ya da haftalık süre tanınıyordu.(35) Bazen de, işe alım ofisleri yerel gazetelerde "*Mischling* kayıtları" başlığı ile ilanlar yayımlıyordu. Bu ilanlarda yarı Yahudilere nerede ve ne zaman kayıt olmaları gerektiği bildiriliyordu.(36) Pek çoğu birden fazla akrabalarını Soykırım esnasında kaybetmiş olsalar da "U-boat" (denizaltı, sahte belgeler kullanarak saklanan insanlar için kullanılan bir terim) olarak şanslarını denemedi ya da İsviçre'ye kaçmaya çalışmadı. O günlerde kaçak bir *Mischling*'i saklamak tehlikeli suçluları saklamaya eşdeğerdi. Başka bir ülkeye kaçma ihtimali ise çok azdı. Helmut Rehfeld Breslau'dan İsviçre'ye, Basel'e kaçmaya çalışmıştı. Kat etmesi gereken mesafe yaklaşık yedi yüz mildi. Her yirmi milde bir kontrol noktalarında neden üniforma giymediğine ve nereye gittiğine dair sorguya çekilmişti. Sadece birkaç mil ilerledikten sonra sınıra asla

ulaşamayacağını fark edip vazgeçmişti.[37] Yarı Yahudilerin OT çağrılarına uymak dışında çok az seçenekleri vardı. Çoğu belirtilen zamanda teslim oldu. Tek bildikleri SS'lerin OT kamplarını "soykırım faaliyetleri" için bir maske olarak kullanabilecekleriydi. Babası 1939 yılında Sachsenhausen'de öldürülen Gerhard Guttstadt da istasyona teslim olmuştu.[39] Pek çoğu başka seçenekleri olmadığını söylüyordu. Herbert Bayer teslim olmadan önce intihar etmek üzere olduğunu hatırlıyor.[39] OT kamplarına gönderilmektense kendilerini öldürmeyi seçen yarı Yahudilerin sayısı hiç de az değildi.[40] Bazıları *Sippenhaft* adı verilen süreçten korkuyorlardı. Bu durumda emirlere uymayan kişinin yanında ailesi de cezalandırılıyordu.[41] Hermann Steinthal yaşadıklarını şöyle açıklıyor:

Hangisinden daha çok korktuğumu bilmiyorum: Emirlere uymak ya da uymamak. Her ikisi de tehlikeliydi ve hangisinin daha tehlikeli olduğunu bilmem imkansızdı. Bizi nereye götürdüklerini, bizi neyin beklediğini bilmiyorduk...Evet, belki saklanabilirdik. Ama kimden saklanacaktık? Kiminle beraber? Etrafta Yahudileri saklayan cesur insanlar vardı. Her şeyden önce, onlardan birini tanımıyordum. Naziler de aradıkları kişiyi bulamayınca ailesine zarar veriyorlardı *[Sippenhaft]*. Ailemden ve tanıdıklarımdan birkaç kişinin yaptığı gibi intihar edebilirdim, ama bunu düşünmedim bile. [42]

Steinthal burada yarı Yahudilerin içine düştükleri ikilemi çok güzel anlatıyor. Olan bitenler onları silip süpürmüştü ve gelişmeleri etkileyebilecek gücü kendilerinde görmüyorlardı. Steinthal kaçıp saklanmayı düşünse de, diğer yarı Yahudiler gibi fazla seçeneğinin olmadığını fark edip OT çağrısına uymayı tercih etti. Kendisine bildirilen hareket noktasına giderek Wolfenbüttel OT kampına gönderilenlere katıldı.

İstasyonlara gidenlere genelde akrabaları eşlik ediyordu. Burada yarı Yahudiler hayvan taşıma vagonlarına bindirilip günlerce yiyecek ve su verilmeden yolculuk yapmak zorunda bırakılıyorlardı.(43) Normal yolcu trenleriyle yola çıkarılanlar da vardı.(44) Toplama kamplarında aylarca hatta yıllarca kalan insanların aksine OT kamplarına gönderilenlerin çoğu savaştan sağ kurtulmayı başardı. OT kamplarında tutulanlar uzun ve yorucu çalışmalar yapmak zorunda olduklarından bu kamplardaki koşullar, ölüm kamplarındaki kadar kötü değildi.

Wehrmacht'ta görev yapan *Mischling*'lere getirilen kısıtlamalar 1944 yılında iyice artmıştı. 4 Eylül 1944 tarihinde Hitler hâlâ görevde bulunan yarı Yahudilerin artık madalya alamayacaklarını açıkladı.(45) Bormann da Hitler'den *Deutschblütigkeitserklärung* alan yüksek rütbeli subayların ordudan atılması için bastırmaya başladı. 1944 yılının sonlarında ve 1945 yılının ilk aylarında, kendileri ya da eşleri *Mischling* olan birkaç yüksek rütbeli subay ordudan uzaklaştırıldı. Hitler, 2 Kasım 1944 tarihinde Yahudi ve *Mischling* devlet memurlarının işerinden atılmalarını emretti.(46) Ordudan uzaklaştırılan yarı Yahudiler, savaşta bulunmuş subaylar olarak kendileri için çok aşağılayıcı bir tecrübe yaşamak üzere OT kamplarına gönderildiler. *Neue Zürcher Zeitung* 15 Ocak 1945 sayısında, bu subaylar için OT kampına gönderilmenin çok zor olduğunu yazmıştı.(47) Herbert Bayer de, ordudan atıldıktan sonra bir hafta içinde OT kampına gönderilen ve "bu yüzden tamamen yıkılan"(48) bir yüzbaşıyı hatırladığını ifade ediyordu. Heinz Wollenberg de Wolfenbüttel/Braunschweig'de(49) OT kampına girer girmez gözyaşlarına boğulan bir subaydan bahsediyordu. Bazı yarı Yahudiler, kamplarda Demir Haç nişanlarını(50) takıyordu. Beyer de Rositz kampında Ritterkreuz'unu

çıkarmayan bir arkadaşı olduğunu aktarıyordu.[51] Cephede hâlâ savaşmakta olan bazı çeyrek Yahudiler de OT kamplarında çalıştırılan babalarının durumlarının belirsizliği yüzünden endişe duyuyorlardı.[52]

1944 yılına gelindiğinde Nazi hakimiyetindeki Avrupa'da binlerce toplama ve çalışma kampı bulunuyordu.[53] Pek çok kampta yarı Yahudiler de hapsedilmişti. Speer savaştan sonra kullanılan işgücü ile ilgili cehaletten yakınıyordu.[54] OT kamplarında siper, yol ve demiryolu yapıldığını kabul edip, işgücünün nereden geldiğine ve çalışanlara nasıl davranıldığına ilişkin bilgi vermiyordu.[55] 1944 yılının Mayıs ayında OT kamplarının yönetimi Speer'in teşkilatından alınarak SS Yapı İdaresi'ne verildi. Bu dönemde de OT kamplarında yarı Yahudilere yapılan muamele değişiklikler göstermekteydi.

Pek çok OT kampı mahkumlara düzgün barınaklar, iyi yemek ve normal çalışma saatleri gibi imkânlar tanıyordu. Bazı OT birimlerinde kendilerini savunmak zorunda kalmaları halinde kullanılmak üzere silah da bulunuyordu.[56] Kurt Einstein'a göre, onun kampındaki mahkumlar Pazar günlerinde kiliseye, sinemaya gitmek ya da gezintiler yapmak üzere dışarı çıkma iznine sahiplerdi.[57] Bazı kamplarda kız arkadaşların ya da kardeşlerin OT çalışanlarına yiyecek getirmelerine izin veriliyordu.[58] Belirli kaplarda çalışan bazı mahkumlar OT üniformaları giyiyorlardı.[59] Ernst Ludwig, yaklaşık üç yüz yarı Yahudi'nin çalıştığı Zerbst kampında gece gündüz ağır işlerde çalıştırıldıklarını, ama Luftwaffe gardiyanlarının kendilerine iyi davrandığını söylüyor. Bu kampın çalışanları yeni Messerschmitt Me 262 savaş jetleri için büyük bir havaalanı inşa etmişlerdi. Yiyecek fazla bir şey bulamamalarına rağmen koşullar Ludwig'in tanımıyla yaşanılabilir düzeydeydi.[60]

Dieter Bergmann da kampta "iyi" hissettiğini söylüyordu. Çok çalışsa da açıkhava işleri nedeniyle kendisini enerjik hissediyordu. Sekiz yüz yarı Yahudi ile birlikte çalıştığı kampta Fransa'da V-1 bombalar için atış alanları yapıyorlardı.(61) Almanya'nın merkezinde madenlerin ve rafinerilerin bulunduğu Harz dağlarında pek çok OT kampı vardı.(62) Eski Funker Hermann Rath yüz kişilik bir yarı Yahudi grubu ile birlikte Zeitz yakınlarında bir madene gönderilmişti. Burada günde on dört saat çalışıyorlardı. Rath kampta yakında öleceğini hissediyor ve "tanımlanamaz bir korku" ile yaşıyordu.(63) Peter Schliesser de ağır işlerde çalışmıştı. Saksonya'daki kampta onunla birlikte çalışan yarı Yahudiler çoğunlukla kalitesiz ve az yiyecekle yaşıyor ve sağlıksız koşullarda barınıyorlardı.(64)

Bazı OT kamplarında gardiyanlar yerine sadece yarı Yahudilerin rapor verdiği nöbetçiler vardı.(65) Bazen deneyimli yarı Yahudiler nöbetçi olarak kullanılıyordu.(66) Ancak bazı durumlarda da bu kamplarda toplama kamplarına benzer bir vahşet yaşanabiliyordu.(67) İnsanlar dövüşüyor, açlık ve ağır işler yüzünden ölüyorlardı. Bazıları travma ve stres yüzünden intihar etmişlerdi. Weissenfels/ Halle, Derenburg/Harz, Rositz gibi kamplarda ve Paris'teki Porte des Lilas metro istasyonu yakınındaki Casernes Mortier barakalarında SS personeli gardiyanlık yapmıştı.

OT kampları ılımlı da olsa, sert de olsa mahkumlar toplama kampına gönderilme korkusu yaşıyordu. Ost Linde OT kampında tutulan Christoph-Michael Salinger kurallara uymayan *Mischling*'lerin Auschwitz'e gönderildiklerini hatırlıyor.(68) Derenburg'da da, SS'ler *Mischling*'leri kaçmaya çalışırlarsa toplama kampına göndermekle tehdit ediyorlardı. Pek çok OT kampı komutanı kaçmaya çalışan olursa sadece onun değil tüm kışlanın ölüm kampına yollanacağını

söylüyordu. Bu yüzden kamp sakinleri genelde birbirlerini ihbar ediyordu. Albert Schlichting Derenburg kampındna kaçtığında kamptaki diğer mahkumlar onu arayıp bulmuş ve kampa geri getirmişlerdi. Heinz-Herbert Kerry, Ernst ve Heinz Scheinberger kardeşler, Aristotales Trembelis ve birkaç kişi daha korku ve öfkeyle Schlichting'i öldüresiye dövmüşlerdi. Bu vahşete tanıklık eden bir diğer mahkum, Peter Cahn şöyle diyordu: "Bu bir cinayet değildi, tam anlamıyla *Totschlag*'dı (katliam)".(69) Diğer OT kaçakları bulundukları anda toplama kamplarına gönderilmişti. Eski Funker Friedmann Lichtwitz üç kamp sakiniyle birlikte (isimlerinin Flesichmann ve Claus Cohen olduğunu anımsıyor) Rositz'den kaçmayı başarmıştı. Münih'te bir ay saklandıktan sonra, Frau Einstein tarafından ihbar edilen Lichtwitz, Dachau'ya gönderilmişti. Lichtwitz burada kamptan beraber kaçtığı Flesichmann ve Cohen'le karşılaşmıştı.(70)

Kaçma serüvenleri başarıyla gerçekleşenler de vardı. Hans-Geert Falkenberg 1944 yılında Paris, Casernes Mortier kampından birkaç kişiyle beraber kaçmıştı. Sahte belgeler temin ederek savaş bitene kadar Fransa ve Almanya'da OT memuru gibi dolaştı. Bugün kaçışının hayatını kurtardığına inanıyor.(71)

Savaşın sonuna yaklaşırken *Mischling*'ler de Soykırım'ın kapanan dişlerinin ucunda duruyorlardı. 1944 yılının sonunda Himmler düşmana yakın kamplardaki *Mischling*'lerin, düşman kuvvetler gelip onlar serbest bırakmadan önce öldürülmelerini emretti. Harald Ettheimer, savaştan sonra bir arkadaşının kamp belgeleri arasında SS'in onları öldürmesine dair bir "Himmler emri" bulduğunu iddia ediyordu.(72) Kamptakilerin şansı yaver gitmiş, emir uygulanmamıştı. Bu tür bir emir gerçekten verilmiş olsa bile OT kamplarındaki SS komutanları uygulamamışlardı.(73) Nor-

mal Nazi kampı davranışının aksine, gardiyanlar görevini terk ettiği zaman *Mischling*'ler de serbest kalmıştı.

Savaşın sonunda mahkumlara ne yapılacağına ilişkin kararlar kamp komutanlarına bırakıldı ve OT kampları dağıtıldı. Bazı mahkumlara işgale başlayan Müttefik kuvvetlerine karşı Wehrmacht bünyesinde savaşma izni verilmişti. Horst Schmechel'in aktardığına göre, komutanları OT-Frontführer(74) Bauer bu seçeneği sunduğunda kaptaki iki yüz yarı Yahudi'den üçü savaşmayı tercih etmişti.(75) Klaus Budzinski de SS kamp komutanının yarı Yahudilere silah verdiğini, onlara "sevgili *Mischling*'lerim" diye hitap ettiğini ve Müttefiklere karşı savaşacaklarını söylediğini hatırlıyor.(76) Nazilerin bu son dakika çabası az rastlanan bir olgu değildi. 1945 yılında, Çingeneler ve Çingene *Mischling*'ler oldukça kötü şöhrete sahip olan Özle SS Dirlewanger Taburu'na alınmışlardı ve cephede savaşmak üzere silahlandırılmışlardı.(77)

3 Ocak 1945 tarihinde, muhtemelen Parti'nin baskısı ile, Wehrmacht *Mischling*'lere ilişkin son emirlerinden birini yayınladı. Bu emre göre "Yahudi *Mischling*" subaylar, ayrıcalık tanınmış olanlar bile, kilit görevlere getirilmeyecekti ve albaylıktan daha üst rütbelere terfilerinden kaçınılacaktı.(78) Bu son emir Parti'nin büyük olasılıkla bu kadar çok *Mischling* generalin varlığını "keşfetmekten" usandığını gösteriyordu. Bu generallerin çoğu 1944 sonbaharında ordudan atılmıştı. Yüksek görevlerdeki bu adamları uzaklaştırmak ordunun moralini olumsuz etkilediği gibi, etkili savaşma yeteneğini de azaltmıştı.

Görünen o ki, sadece aktif subaylar ordudan atılmıştı. *Mischling* yedek subaylar savaş bitene kadar hizmette kaldılar. Bu çalışmada belgelenen yarı Yahudilerin yaklaşık yarısı savaşın son aylarını toplama ya da çalışma kampla-

rında geçirmişti. Diğerleri de ya bulunamadıkları için ya da kendilerine ayrıcalık tanındığı için çalışmaya ya da okumaya devam edebilmişlerdi.

Hitler'in ırk takıntısı, özellikle de üst düzey ve deneyimli subayları görevlerinden alma isteği *Mischling*'ler kadar *Mischling*'lerle evlenenleri de hedef almıştı. Hitler'in uzaklaştırma emrinden sadece birkaç subay kurtulabilmişti. General Gotthard Heinrici üstün askeri zekası nedeniyle Hitler tarafından ayrı tutulmuştu. Heinrici savaşı ordu komutanı olarak bitirdi ve savaşın sonunda Berlin savunmasında Oder muharebesini yönetti.(79) 1945 yılının Ocak ayında Himmler yarı Yahudilerin çalışma taburlarına gönderilmesi emrini yineledi.(80) Hitler bu sırada hastalanmıştı. Henüz ellili yaşların ortasında olmasına rağmen başı ve elleri gözle görünür şekilde titriyordu (muhtemelen Parkinson yüzünden), gözlerine kan oturmuştu ve zaman zaman dudaklarından salya sızıyordu.(81) Sağlığı böyle kötü durumdayken bile Yahudi takıntısı devam ediyordu. Çoğu Wehrmacht gazisi binlerce yarı Yahudi'yi cephe yerine çalışma kamplarına göndermesi Hitler'in ırk takıntısını ve yıkıcı politikasını bir kez daha gözler önüne sermişti. Bu takıntılı düşünceler 30 Nisan 1945 tarihinde kendini vurduğu ana kadar varlığını sürdürmüştü. Şöyle diyordu Hitler: "Ulusun liderlerini ve takipçilerini ırk yasalarımıza derin bir bağlılıkla ve tüm insanlığın tutsaklarına-uluslararası Yahudiliğe- karşı acımasız bir direnişle görevlendiriyorum."(82) Birkaç gün sonra ise savaş sona ermişti.

Almanya Savaşı Kazansaydı Mischling'lere Ne olurdu?

Hitler yoluna devam edebilseydi ya da savaşı kazansaydı, Nazi'lerin "yok etme mekanizması" yarı Yahudileri de içine alacaktı. Büttner şöyle yazmıştı: "Yarı Yahudilerin de

'tam Yahudilerin' kaderini paylaşması an meselesiydi."[83] Çeyrek Yahudiler de ayrımcılık, seçici kısırlaştırma ve muhtemel yok edilme tehlikesi ile karşı karşıya kalacaklardı. *Mischling*'lerin yok edilmeleri daha 1930'lı yıllarda tasarlanmıştı. 14 Kasım 1935 tarihinde Nuremberg Yasaları'na getirilen ilk destekleyici kararnamenin 5. Madde, 2. bölümünün (c) paragrafında 15 Eylül 1935 tarihinden sonra doğan yarı Yahudilerin kanunları ihlâl etmeleri halinde Yahudi kabul edilecekleri belirtilmişti.[84] Stuckart ve Globke'nin 1936 yılında ırk yasalarıyla ilgili yaptıkları yorumda belirttikleri gibi, "*Mischling*" ırkının yok edilmesi "*Mischling* Sorunu" için amaçlanan yasal çözüm yoluydu.[85]

Naziler *Mischling*'lere nasıl davranacaklarına dair asıl planlarını ihlâl ederek yollarına devam ettiler. Örneğin Naziler bir yarı Yahudi'nin Yahudi toplumunu terk etmediğini ve hamile Ari sevgilisiyle evlenmeye çalıştığını öğrendikleri zaman, adam SS'ler tarafından Auschwitz'e gönderilmişti. SS şöyle yazmıştı: "Sadece Yahudiler değil *Mischling*'ler ortadan kalkana kadar elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz."[86] Naziler *Mischling*'lere de Yahudilere davrandıkları gibi davranmayı planlıyorlardı. Yahudilerin en tehlikelisi olarak gördükleri kılık değiştirmiş Yahudileri ortadan kaldırmanın bu şekilde mümkün olacağına inanıyorlardı. [87]

1943 yılında Himmler, Lammers'e *Endlösung*'un yarı Yahudileri de içereceğini söylemişti.[88] SS Irk ve Yeniden Yerleştirme Bürosu Başkanı Dr. Richard Hildebrandt 17 Mart 1943 tarihinde Himmler'e "Yahudi *Mischling* Sorununun" Nihai Çözümü ("*Endlösung der Judenmischlingsfrage*") ile ilgili bir mektup yazmıştı. Merkez Irk Bürosu'ndan SS-Standartenführer[89] Dr.Bruno Kurt Schultz'un çeyrek Yahudilerin ikinci sınıf olup olmadıklarını belirlemek için

ileri seviyede testler yapılmasını önerdiğini söylüyordu. "Yahudi gibi görünen" birine yarı Yahudi muamelesi yapılması gerekliydi. Bu yöntemi haklı çıkarmak için bir çeyrek Yahudi'nin, yarı Yahudi ebeveyninden yüzde 25'ten fazla "Yahudi kanı" almış olabileceği iddiasını ortaya atıyordu.(90) Himmler 22 Mayıs 1943 tarihinde Bormann'a *Mischling*'lerin çocuklarının gelecekte "hayvanlar ve bitkiler gibi" testlere tabi tutulmasını umduğunu yazmıştı. Irk olarak aşağıda yer alanlar kısırlaştırılacaktı. Böylece Alman gen havuzu korunacaktı(91). Himmler'in inancına göre "*Mischling*'ler sevimsiz yaratıklardı", doğanın "ucubeleriydi".(92) Himmler'in yöntemleri yürürlükte olsaydı, yarı Yahudiler başlangıçtan veri *Endlösung*'un bir parçası kabul edilirlerdi. 1944 yılının yazında Himmler'in bürosu yüz yıl içinde hayatta kalan *Mischling*'ler bulunduğu takdirde onların sadece "üçüncü, dördüncü ve beşinci derece *Mischling*'ler" olacaklarını ilan etti. Bu süreçte yarı Yahudilerin ve çeyrek Yahudilerin ortadan kalkacağı umuluyordu. "Alman Reich'ının Yahudilikten tamamen temizlenmesi," diye devam ediyordu bildiri, "ve Alman *Volk*'unun Yahudi-*Mischling* kanından arındırılması bugünkü en büyük ırksal-siyasi görevimizdir."(93) Sistematik kamp sürgünleri ve *Mischling*'lerin tamamen ortadan kaldırılması çalışmaları başlamadan önce Alman toplumunun bu konuda hissizleştirilmesi gerekiyordu. 1944 yılında alınan yarı Yahudileri OT çalışma kamplarına gönderme kararı bu konuda atılan ilk büyük adımdı. O zamana dek *Mischling*'leri kamplarda toplama ve yok etme fikirleri kuramsal düzeyde kalmıştı.

Alman *Mischling*'ler, Alman olmayanlara göre bir hayli şanslıydılar. Doğu bölgelerindeki Alman olmayan *Mischling*'ler yok edilmek üzere imlenmişlerdi.(94) Doğu Toprakları Reich Merkez Güvenlik Ofisi 1941 yılının yazında şöy-

le yazmıştı: "Nihai Çözüm açısından baktığımızda... Yahudilerin gelecekte tekrar ortaya çıkmamaları için hem siyasi hem ırksal açıdan Yahudilik kavramını mümkün olduğunca geniş bir şekilde tanımlamalıyız... Ebeveynlerinden biri Yahudi olan herkes Yahudi kabul edilmelidir."(95) İşgal edilen alanlar için uygulanan bu politika çok açıktı: Tüm yarı Yahudiler, Yahudiler ile birlikte ölüm kamplarına gönderilecekti. Almanya'daki gibi bir yarı Yahudi-tam Yahudi ayrımı yapılmayacaktı. Polonya genel valisi Hans Frank 16 Aralık 1941 tarihli raporunda yok etme planına *Mischling*'leri de dahil etmişti:

Yahudiler bizim için parazittir. Burada tahmini 2,5 milyon, *Mischling*'lerle beraber 3.5 milyon Yahudi var. Hepsini zehirleyemeyiz ama yok edilmelerini sağlamak için gerekeni yapacağız. Burada Reich bünyesinde tartışılan yöntemlerin uygulanmasından söz ediyorum. Valilik bölgesi de Reich gibi *judenfrei* olacaktır. (96)

Frank Nazilerin ancak *Mischling*'ler de yok edildiğinde "Yahudi hastalığından" kurtulacağını hissediyordu. Polonya ve diğer bölgelerde uygulanan politikalar da bu düşünce biçimini takip ediyordu. 1940 yılının yazında Polonya'daki *Mischling*'ler gettolara sürülmüştü.(97) Toplama kamplarına gönderim planlarında Yahudiler gibi yarı Yahudiler de yer alıyordu.(98) Yunanistan, Macaristan ve hatta İtalya'daki bazı *Mischling*'ler de kamplara gönderildi.(99) Klemperer himaye altındaki bölgelerde 4 Temmuz 1942 tarihinde Heydrich'e düzenlenen suikastın ardından çıkan yasa gereği Yahudi yıldızı taşımak zorunda kalan *Mischling*'lere rastlamıştı.(100) Yarı Yahudi Danes, Danimarka'dan kaçma gereği hissetmişti. Danimarka'dan İsveç'e kaçan 5919 Yahudi kökenli mülteciden 1310'u yarı Yahudi'ydi.(101) Naziler Lüksembourg, Hollanda, kuzey Fransa, Danimarka, Vichy

Fransa'sı, Belçika, Polonya, Baltık Devletleri ve Rusya'daki yarı Yahudileri de kendilerini Yahudi olarak tanımlamaya zorlamışlardı.[102] Bu verilere bakarak Holocaust sırasında yüz binlerce Alman olmayan *Mischling*'in yaşamını yitirdiğini söyleyebiliriz.

Naziler, Ari Almanlardan, özellikle *Mischling*'lerin akrabalarından deste kalabilmek için Alman *Mischling*'lerine Alman olmayanlardan daha iyi davranmışlardı. Alman olmayan *Mischling*'lerin, özellikle doğuda yaşayanların, bu tür lobi grupları yoktu.[103] Irkla ilgilenen bilim adamlarına göre bir Alman yarı Yahudi'si, bir yandan da yarı Ari sayılıyordu. Bütün Arilerin korunması gerektiğinden Alman *Mischling*'lere karşı izlenecek politikalar en iyi deyişle sorunluydu. Bu ideolojik ikilemin çözülmesi o kadar uzun bir zaman aldı ki, Naziler Alman yarı Yahudileri ölüm kamplarına göndermeden savaş sona erdi.

Himmler, Alman yarı Yahudilerin ve Yahudilerle evlenen Arilerin yok edilmelerini istiyordu. Alman *Mischling*'lere karşı birkaç vahşi hareket çoktan yapılmıştı. *Mischling*'leri yok etmek için bir kurum oluşturulmuştu.[105] Beyaz Rusya genel komiseri Wilhelm Kube 1941 yılında Alman Yahudileri ve *Mischling*'lerinin ayrı tutulup tutulmayacağını öğrenmek istemişti. Görünen o ki, "kısmi Yahudileri (*Mischling*), savaşta madalya kazananları ve 'Ari' eşleri olanları" öldürmek istemiyordu.[106] Belgelerden anlaşıldığı kadarıyla Yahudi kökenli Almanlar herhangi bir özel muamele yapılmamıştı. Onlar da yok edilmek üzere damgalanmıştı. 1942 yılında Gestapo Şefi Heinrich Müller, toplama kamplarındaki Yahudi ve yarı Yahudilerin yok etme kamplarına gönderilmeleri için bir emir yayımladı.[107] 1943'de bazı Alman yarı Yahudileri ve Yahudi olmayanlarla evlenmiş olan Yahudiler Varşova gettosuna gönderil-

di.[108] Sınır dışı etme konusunda uzmanlaşan Hauptsturmführer[109] Alois Brunner, 1942 ve 1943 yıllarında bazı Alman *Mischling*'leri doğuya göndermişti. Bir *Mischling*'in belgelerini incelerken *Mischling* sözcüğünün üstünü karalayarak "Yahudi" yazdı, bu sırada şöyle diyordu: "Ne? Şimdi sen *Mischling'sin*?...Seni pis Yahudi."[110] 1943 ile 1944 yılları arasında bakımevlerindeki *Mischling* çocuklar Hadamar'ın ötenazi merkezine gönderilerek zehirlenmişti.[111] 9 Kasım 1944 tarihinde *Der Stürmer*'de yayınlanan bir makale şöyle başlıyordu: "Aramızdaki Yahudiler, yarı Yahudiler kadar tehlikeli değiller, çünkü yarı Yahudiler Alman nüfusun içine karışabiliyor... Umuyoruz ki bu tehlikeli insan grubunun her istediğini yapamayacağı gün bir an önce gelir. Yarı Yahudilerin icabına bakılmadığı sürece, Yahudi sorunu ancak kısmen çözülmüş olacaktır."[112] Bu makale Nazilerin çoğunluğunun arzusunu yansıtıyordu. Avrupa Yahudilerinin yok edilmesi süreci ancak Yarı Yahudilerin de ortadan kaldırılmasıyla tamamlanabilirdi.

1944 yılının sonlarında ve 1945 yılının başlarında bazı *Mischling*'ler Reich'tan Theresinestadt'a sürüldüler.[113] 1944 yılının sonunda Auschwitz boşaltılırken, *Mischling*'ler SS tarafından Ravensbrück'e aktarıldılar.[114] Hamburg yakınlarındaki OT kampında çalışan Hans Kirchholtes Neuengamme toplama kampında çok sayıda yarı Yahudi'nin tutulduğunu anımsıyor.[115] Wolf Zuelzer'in yarı Yahudi annesi, bir Ari ile evli olduğu halde Yahudi yıldızı taşımak zorunda kalmıştı. Mühimmat fabrikasında çalışmaya zorlanan kadın daha sonra da Theresienstadt'a sürülmüştü. Bu çalışma sırasında Auschwitz, Buchenwald, Minsk, Gross-Rosen, Sachsenhausen ve Dachau'daki kamplara gönderilen Alman yarı Yahudilere ilişkin belgelere rastlanmıştır.[116] Kamplara gönderilmelerinin temel nedeni büyük

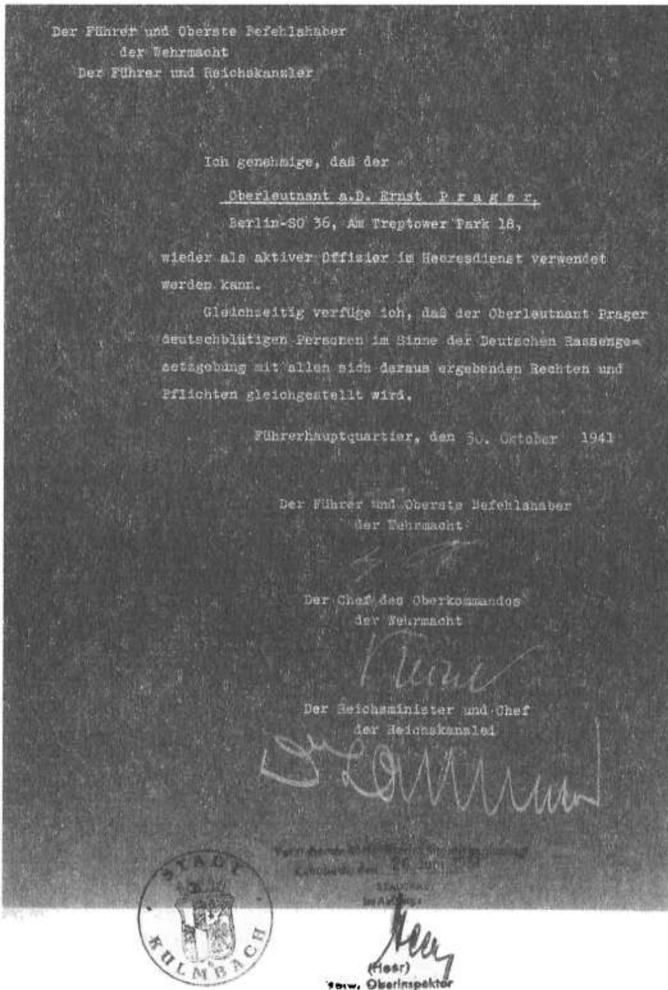
ihtimalle Nazi emirlerine karşı gelmek, örneğin OT kampından kaçmaktı.

Yarı Yahudileri yok etmenin alternatifi kısırlaştırmaydı. On iki yıllık Nazi rejimi sırasında yaklaşık dört yüz bin insan sterilize kısırlaştırılmıştı.(118) Kitlesel kısırlaştırmayı mümkün kılan teknikler geliştirilmişti. Bir *Geltungsjude* olan Hans-Oskar Löwenstein de Witt, Naziler tarafından zorla kısırlaştırılan edilen on sekiz ve on dokuz yaşlarındaki bir *Mischling* çifti tanıdığını iddia ediyordu.(119) Yarı Yahudi Gerhard Bier de bir yarı Yahudi'ye kısırlaştırıldığı takdirde kampa gönderilmeyeceğinin söylendiğini hatırlıyor. Şansını zorlamak istemeyen adam kısırlaştırılmayı kabul etmişti.(120) Soykırım tarihçisi Yehuda Bauer şöyle yazmıştı: "Benimsenen net bir politika yoktu. Kısırlaştırma deneyleri yapılıyordu ve belirsiz sayıda *Mischling* bu şekilde sakatlanmıştı."(121) Çeyrek Yahudi Fritz Steinwasser'in dediğine göre, amcası SS belgeleri arasında ailelerindeki Yahudi ve *Mischling*'leri kısırlaştırmak ve doğuya sürmek için yapılan planları bulmuştu.(122) Hitler hiçbir zaman onay vermediği için evrensel bir kısırlaştırma süreci yaşanmamıştı.

Hayatta kalan *Mischling*'ler yaşamlarını son kertede Hitler'in kendilerine nasıl davranılacağına ilişkin kararsızlığına borçluydular. Hitler onların Yahudiler gibi yok edilmeleri, kısırlaştırılmaları ve sürülmeleri gibi seçenekler arasında kararsız kalmıştı. Öldürülmeleri halinde doğabilecek toplumsal rahatsızlıklardan korkuyordu. 1938 yılında *Reichkristallnacht*(123) sonrasında gelen tepkiler, 1939 ile 1943 yılları arasında ötenazi programının(124) kiliseler tarafından öğrenilmesinin yarattığı huzursuzluk ve 1943 yılında Goebbels'in ofisinin önündeki protesto gösterileri(125) çok fazla Alman'ın hayatı etkilendiği takdirde huzursuzluğun kaçınılmaz olduğunu göstermişti. Eichmann Kudüs'te

şöyle diyordu: "*Mischling*'ler bir zorluklar ormanı sayesinde korunuyorlardı. Yahudi olmayan akrabaları ve etkili bir kısırlaştırma yönteminin bulunmayışı onları korumuştu."(126) Hitler sürekli yarı Yahudilerle savaştan sonra ilgileneceğini söylüyordu. Pek çok *Mischling,* Hitler yönetimde kalsaydı neler yaşanabileceği konusunda kuşku duymamaktadır. Reiner Wiehl şöyle diyordu: "[Eğer Hitler kazansaydı] annem, kızkardeşim, ben-hepimiz ölmüştük!"(127) Robert Braun'un aklında şu soru vardı: "Altı milyon Yahudi'yi öldüren Hitler için Alman kanını saflaştırmak uğruna birkaç bin *Mischling*'i öldürmek ne fark ederdi ki?"(128) Wilhelm Dröscher 1946 yılında Almanya'nın savaşı kazanmasının "kendi sonu anlamına geleceğini" yazmıştı.(129)

Hitler Yahudi sorununa ılımlı yaklaşımı lanetleyip Yahudi kökenli insanlara sıcak yaklaşan herkesi reddediyordu. Ancak kendisi de şiddetle karşı çıktığı bazı şeyleri yapmış, kendi ideolojisine aykırı kararlar almıştı. Yine de *Mischling*'lerin durumu bir kâbusa dönüşmek üzereydi. Hitler'in siciline bakıldığında *Mischling*'leri neyin beklediği oldukça net bir şekilde ortadaydı.

Der Führer und Oberste Befehlshaber
der Wehrmacht
Der Führer und Reichskanzler

Ich genehmige, daß der

Oberleutnant a.D. Ernst P r a g e r,
Berlin-SO 36, Am Treptower Park 18,

wieder als aktiver Offizier im Heeresdienst verwendet werden kann.

Gleichzeitig verfüge ich, daß der Oberleutnant Prager deutschblütigen Personen im Sinne der Deutschen Rassengesetzgebung mit allen sich daraus ergebenden Rechten und Pflichten gleichgestellt wird.

Führerhauptquartier, den 30. Oktober 1941

Der Führer und Oberste Befehlshaber
der Wehrmacht

Der Chef des Oberkommandos
der Wehrmacht

Der Reichsminister und Chef
der Reichskanzlei

STADT KULMBACH

(Heer)
Oberinspektor

Yarı Yahudi Ernst Prager'e *Deutschblütigkeitserklärung.* "Emekli Üsteğmen Ernst Prager'ın (Berlin-So 36, Am Treptower Park 18) tekrar aktif bir subay olarak ordu hizmetine alınabileceğini onaylıyorum. Aynı zamanda, Alman ırk kanunları ve buna bağlı tüm haklar ve yükümlülükler uyarınca Üsteğmen Prager'ı Alman kanı taşıyan kişilerle eşit statüde ilan ediyorum. Führerhauptquartier, 30Ekim 1941. İmza: Führer ve Baş Komutan Adolf Hitler; Wehrmacht'ın Başkomutanı Keitel; Hükümet Sözcüsü ve Reichkanzlei Başkanı, Lammers."

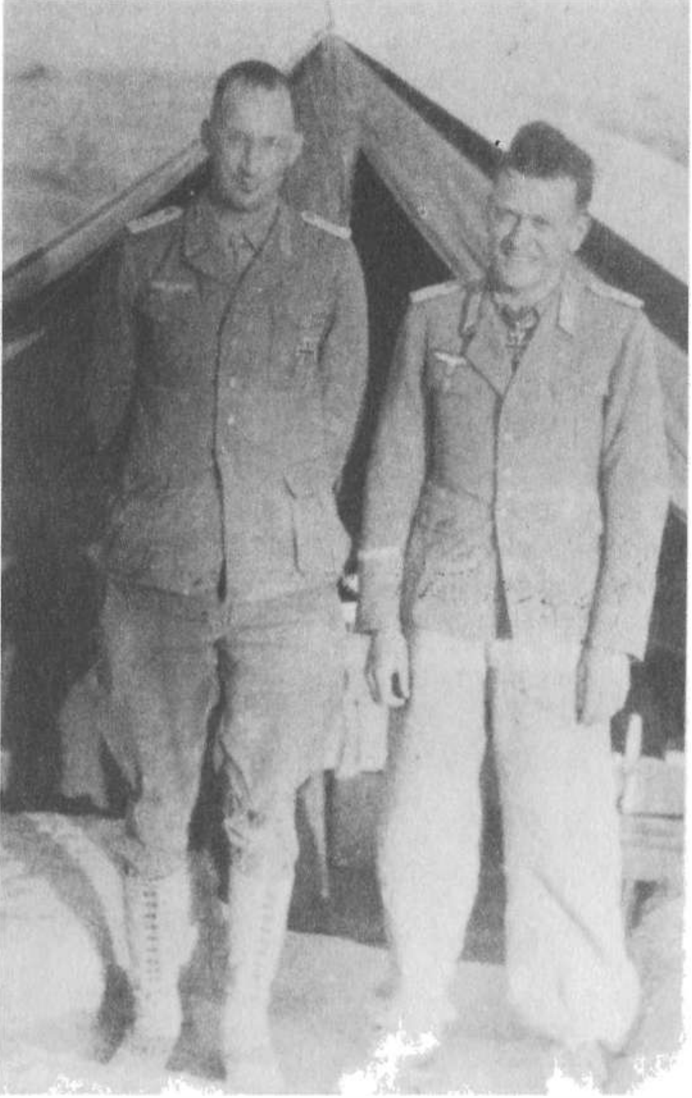
Çeyrek Yahudi Teğmen Wolfgang Beindorff'un düğünü (*karısıyla diz çökmüş, orta sırada*); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı.

Yarı Yahudi Ernst Bloch (son rütbesi albay); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. Yüzündeki korkunç yara I. Dünya Savaşı sırasında aldığı bir süngü darbesi yüzünden oldu. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Yara Nişanı, İkinci Derece Savaş Hizmeti Haçı, ve Birinci Derece Savaş Hizmeti Haçı.)

Çeyrek Yahudi Fritz Steinwasser (son rütbesi Stabgefreiter) önde, ayakta duran, Fransa 1940 (*yukarıda*) ve 1949'da Sovey Rusya'daki POW kampından döndükten sonra (*sağda*). (Askeri ödülleri: 1945'de kılıçlı Savaş Liyakat Haçı için önerildi; fakat savaş sona erdiği için resmi işlemler tamamlanamadı.)

Yarı Yahudi Robert Borchardt (*sağda*) (son rütbesi binbaşı) üstünde Ritterkruez var. Borchardt'ın solundaki kişi Binbaşı von Loeffholz. Temmuz 1942. (Askeri ödülleri: Ritterkruez Altın Alman-Haçı, EKI, EKII, Hücum Nişanı,, ve Yara Nişanı.) (Fotoğrafı çeken: Dal McGuirk)

Yarı Yahudi Eberhard Fischer (son rütbesi Unteroffizier). (Askeri ödülleri: EKII.)

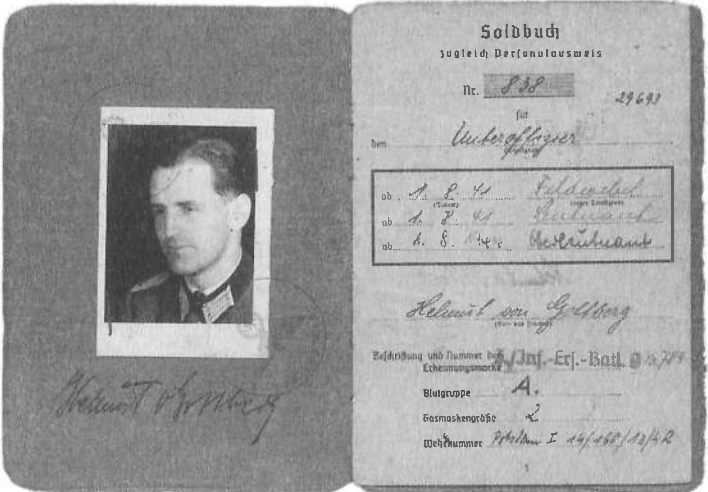
Çeyrek Yahudi Wilhelm von Gwinner (son rütbesi asteğmen); Hitler'in *Genehmigung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Rainer Gärtner (son rütbesi Unteroffizier). 1943 yazında, Girit adasında. (Askeri ödülleri: EKII.)

Çeyrek Yahudi ve Üsteğmen Helmut von Gottberg (*sağdan üçüncü*); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKII, kılıçlı İkinci Derece Savaş Hizmet Haçı; Yara Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.) Aşağıda ona ait askeri maaş cüzdanı.

Yarı Yahudi Bernt von Helmolt (son rütbesi Feldwebel). Bu fotoğraf Helmolt muharebe sırasında bacağını kaybetmeden brikaç ay önce çekilmiş. (Askeri ödülleri: EKII, Gümüş Yara Nişanı; Hücum Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Çeyrek Yahudi Hartmut Heinrici (son rütbesi yüzbaşı); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Yara Nişanı, Hücum Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Bir yarı Yahudi ile evli olan General Gotthard Heinrici'nin (en solda) Hitler'le buluşması, 1937. Hitler Heinrici'nin karısına ve çocuklarına *Deutschblütigkeitserklärung* verecekti. Meşe yapraklı ve kılıçlı Ritterkruez aldı.

General Gotthard Heinrici.

Hitler'in çalışma şekli.

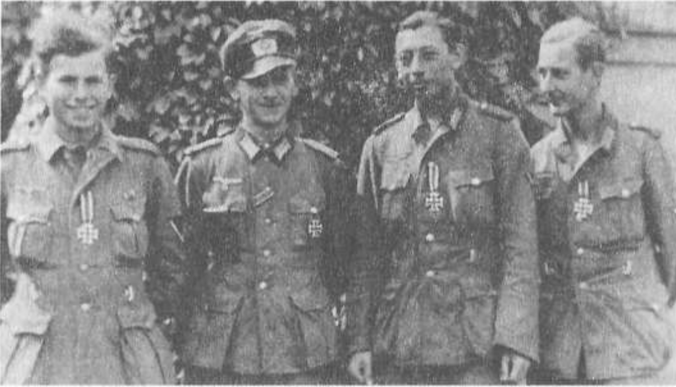
Hitler ve General Karl Litzmann, Saatsrat ve Nazi Partisi üyesi. Litzmannın Nazi kanunlarına göre çeyrek Yahudi sayılan iki torunu vardı. Hitler, General Litzmann'ın kızı Frau Litzmann'ın Parti'de kalmasına ve oğullarının Wehrmacht'a askerlik yapmasına izin vererek bu aileye muhafiyet sağlamıştır.

Der Führer und Oberste Befehlshaber
der Wehrmacht

Berlin, den 29.11.1939

Ich genehmige ausnahmsweise die Wiedereinstellung
der Leutnante a.D.
Joachim R o h r und
Heinz R o h r .

Hitler'in çeyrek Yahudi kardeşler Joachim ve Heinz Rohr'un orduya geri dönmelerini onayladığını gösteren belge. "Emekli teğmenler Joachim Rohr ve Heinz Rohr'un eski mevkilerine dönmelerini onaylıyorum. İmza: Adolf Hitler."

Yarı Yahudi Emil Lux (*en solda*) (son rütbesi Unteroffizier), birlik komutanı Üsteğmen Müller ile birlikte. Diğer iki kişinin (*sağda*) kim oldukları bilinmiyor. (Askeri ödülleri: EKII, Piyade Hücum Nişanı, Gümüş Yara Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

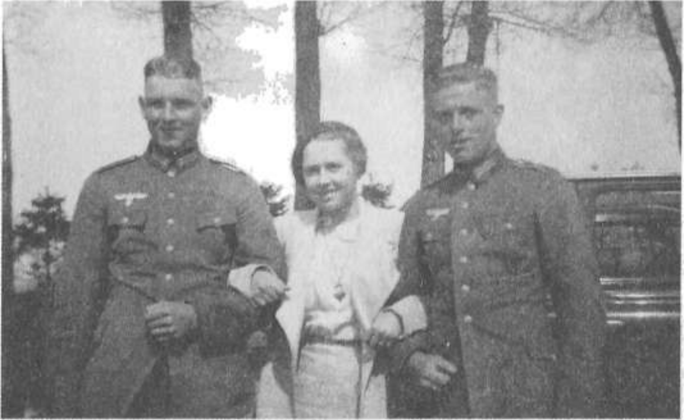
Yarı Yahudi General Werner Maltzahn; Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung*'unu aldı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, ve İkinci Derece Savaş Liyakat Haçı.)

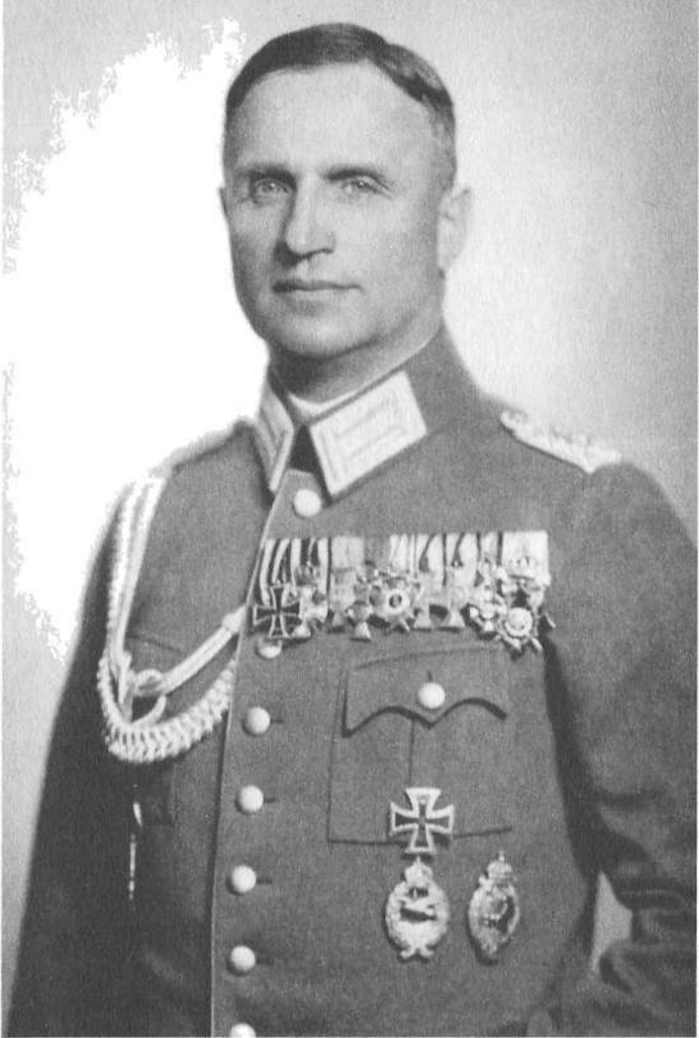
Çeyrek Yahudi Helmut Meyer-Krahmer (son rütbesi üsteğmen). Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung*'unu aldı. (Askeri ödülleri: EKII.)

Yarı Yahudi Ernst Prager (*üniformalı, ayakta duran)* ve karı Hella'nın 1941'deki düğünleri (son rütbesi yüzbaşı); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, ve Altın Yara Nişanı.)

Çeyrek Yahudi kardeşler Teğmen Heinz Rohr (*solda*) ve Margot Rohr (*ortada*) ve Teğmen Joachim Rohr (*sağda*), 1934. (Heinz Rohr'un askeri ödülleri: Altın Alman-Haçı, EKI, EKII, Gümüş Panzer Hücum Nişanı, ve Altın Yara Nişanı. Joachim Rohr'un askeri ödülleri: Altın Alman-Haçı, EKI, EKII, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Luftwaffe Generali yarı Yahudi Helmut Wilberg; 1935'te Hitler tarafından Ari ilan edildi. (Askeri ödülleri: Hohenzollern Kraliyet House Order Kılıçlı Şovalye Haçı, Mecklenburg-Schwerin Grand Düklüğü İkinci Derece Askeri Hizmet Haçı, Flier Hatıra Nişanı, EKI, EKII ve birçok başka ödül.)

Kdf başkanı Philip Bouhler (Kanzlei des Führers, Führer'in şansölyesi; Alman İşçi Cephesi'ndeki Kraft durch Freude için kullanılan kısaltma ile karıştırılmamalı). (Fotoğrafı çeken: Charles Hamilton, R. James Bender Yayıncılığının müsadesi ile)

Parteikanzlei'dan Martin Bormann (Fotoğrafı çeken: Charles Hamilton, R. James Bender Yayıncılığının müsaadesiyle)

Dr. Wilhelm Stuckart, RMI'deki hükümet sözcüsü (Reichsministerium des Innern; Reich İç İşleri Bakanlığı). (Fotoğrafı çeken: Charles Hamilton, R. James Bender Yayıncılığının müsaadesiyle)

Yarı Yahudi Friedrich Gebhard (son rütbesi binbaşı); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, kılıçlı Birinci Derece Savaş Liyakat Haçı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Çeyrek Yahudi Felix Bürkner (son rütbesi albay). Krampnitz Calvary Okulu'nun komutanıydı ve Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı.

Çeyrek Yahudi Binbaşı Heinz Rohr'un 1944'teki düğünü (karısı Stefanie); Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung*'unu aldı ve EKI ve Altın Alman Haçı ile ödüllendirildi.

Çeyrek Yahudi SA Sturmführer (Teğmen) Hans Sander, 1935. Part üyesiydi ve Altın Parti Nişanı ile ödüllendirildi; daha sonra Hitler'in *Deutschblütigkeitserklärung'unu* aldı ve askerlik yaptı /son rütbesi teğmen). (Askeri ödülleri: EKII.)

ADOLF HITLER

BERLIN, DEN 30.Juli 1935

Herrn
H. S a n d e r,
S.A.- Sturmführer,
M e i n i n g e n.

Der Chef der Kanzlei des Führers der N.S.D.A.P. hat mir über Jhren Fall Vortrag gehalten.

Joh gebe Jhrem Gesuch, soweit es sich auf Sie persönlich bezieht, mit Rücksicht auf Jhre lange Zugehörigkeit zur N.S.D.A.P. und auf die Verdienste, die Sie sich um die Bewegung erworben haben, hiermit statt.

Gegen Jhr Weiterverbleiben in der NSDAP. als deren Mitglied und in der S.A., unter Beibehaltung Jhrer Führerstellung, bestehen somit keine Bedenken.

A. Hitler

Hitler'in Çeyrek Yahudi SA Sturmführer (Teğmen) Hans Sander'in Parti'de kalmasına izin verdiğini belgeleyen döküman. Bait bir çeviri ile: " Adolf Hitler, Berlin, 30 Temmuz 1935. S.A. Sturmführer H. Sander'a, Meiningen. NSDAP'in Kdf başkanı [Kanzlei des Führers] durumunuzu bana aktardı. Parti'ye uzun süredir üye olmanız ve hareketimize verdiğiniz dikkate değer hizmete istinaden dilekçenizi onaylıyorum. Parti'de ya da SA'de kalmamamız ve liderlik konumunuzu devam ettirmemeniz için hiçbir sebep yoktur. İmza: Adolf Hitler."

Yarı Yahudi Ernst Prager Rus cephesinde savaşırken yedi defa vurulduktan birkaç gün sonra (son rütbesi yüzbaşı). Bu fotoğraf çekildikten birkaç ay sonra Yahudi akrabalarıyla ilgili görüşmek üzere Eichmann ile buluştu.

Clara Von Mettenheim, yarı Yahudi Dieter Fischer ve Unteroffizier Ebehard Fischer'in annesi.

Yarı Yahudi Werner Eisner; daha sonra Auschwitz'e gönderildi. (Askeri ödülleri: Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Martin Bier (son rütbesi Gefreiter) (*solda ve sağda*).

Çeyrek Yahudi Helmut Schmoeckel (son rütbesi U-802 kaptanı); *Deutschblütigkeitserklärung* aldı. (Askeri ödülleri: Gümüş U-Bot Nişanı, Savaş Gemisi Nişanı, EKI ve EKII.)

Der Führer hat entschieden, daß der

Hauptmann

Walter H o l l a e n d e r ,

Infanterie-Regiment 46,

geboren am 15.10.1903 zu Verden als deutschblütig im Sinne der deutschen Rassengesetzgebung und der hierzu erlassenen Gesetze mit allen daraus sich ergebenden Rechten und Pflichten zu gelten hat.

Berlin, den 31.August 1939

Der Reichsminister und Chef
der Reichskanzlei

Der Chef des Oberkommandos
der Wehrmacht

Yarı Yahudi Yüzbaşı Walter H. Hollaender için hazırlanmış. *Deutschblütigkeitserklärung.* " Führer, 15 Ekim 1903 Verden doğumlu, 46. Piyade Birliği'nden Yüzbaşı Walter Hç Holleander'in Alman ırk Kanunları ve buna bağlı tüm haklar ve yükümlülükler uyarınca Alman kanından olduğuna karar vermişti. Berlin, 31 Ağutos 1939. İmza: Hükümet Sözcüsü, Dr. Lammers. İmza: OKW Başkanı, Keitel."

YEDİNCİ BÖLÜM

Hitler Tarafından Tanınan Irk Yasası Muafiyetleri

Hitler neden muafiyet tanıdı?

Hitler siyasi kariyeri boyunca ideolojik kararlarında birkaç istisna yapmıştı. Hitler'in kararnamelerde yazdığı her bir kural, kendi takdiri ile değiştirilmeye açıktı. Binlerce *Mischling*'e de ırk yasalarının yaptırımlarından muafiyet tanınmıştı.

Kimilerine göre *Mischling*'lere tanınan bu muafiyetlerin gerisinde Hitler'in kendi "Yahudi" geçmişi yatıyordu.[1] Bu konu çalışma boyunca sıklıkla gündeme geldiğinden, burada etraflıca incelenmektedir.[2] Öyle görünüyor ki Hitler baba tarafından büyükbabasının Yahudi olmasından korkuyordu.[3] *Hitler: Yıkıcı Bir Peygamberin Teşhisi* adlı kitabın yazarı psikiyatrist Dr. Fritz Redlich şöyle diyor: "Hitler ailesinin geçmişiyle ilgili kafa karışıklığı yaşıyordu. Yahudi bir büyükbabası olduğuna dair endişeleri açıkça ortadaydı."[4] Ancak bu iddianın gerçekliğini destekleyecek ya da yalanlayacak herhangi bir belge bulunmamaktadır.

Hitler, kökenleri hakkında bir hayli ketumdu.[5] Akrabalarıyla ilgili utanç verici hikâyeleri saklamaya çalışır, ailesi ve geçmişi ile ilgili herhangi bir şeyin yayınlanmasına izin vermezdi.[6] Kökenlerini ve etnik geçmişini değiştirerek kendine yeni bir aile tarihi yaratmıştı. Geçmişiyle ilgili çok şey bilenleri öldürdüğü de olmuştu.[7] Yeğeni Patrick, Hit-

ler'in şu sözleri söylediğini aktarır: "Halk kim olduğumu bilmemeli. Nereden geldiğimi ve ailemin kim olduğunu bilmemeliler."[8] Hitler'in ailesiyle ilgili rahatsızlığının birkaç nedeni olabilir: Ailede akıl hastalıklarına rastlanmaktadır,[9] aile içinde ensest ilişkiler yaşanmıştır,[10] anne ve babası akrabadır,[11] yeğeni ve muhtemel sevgilisi Geli Raubal'ın Hitler'den gördüğü baskı nedeniyle intahar ettği iddia edilmektedir,[12] üvey kardeşi Alois Jr. geniş bir sabıka kaydına sahiptir,[13] Hitler'in bir oğlu olduğu iddia ediliyordu,[14] eski sevgililerinden biri sonradan bir Yahudi ile evlenmişti,[15] teyzesi Joanna kamburdu,[16] kendisi gayri meşru bir çocuktu,[17] babası onu, annesini ve köpeklerini döverdi,[18] rasgele ilişkiler yaşayan bir adamdı[19] ve alkolikti.[20] Hitler babasının bir yarı Yahudi olmasından korkuyordu.[21] 1920 ve 30'lu yıllarda Hitler'in "Yahudi kökenlerine"[22] ilişkin dedikodular hızla yayıldı. Ancak genelde "yabancı basının sansasyonel gazetecilik anlayışı ile üretiliyorlardı."[23] Hitler'in olası Yahudi kökenlerine değinen sadece birkaç kaynak bulunmaktadır. Bunlardan biri 1930'larda İngiltere'ye göç eden eski bir Gestapo olan Hansjürgen Koehler tarafından yazılan kitap, diğeri ise Hitler'in ünlü avukatı Hans Frank'ın 1946 yılında Nurmberg'de celladı beklerken yazdığı anılarıdır. Her iki kaynak da güvenilir belgeler olarak kabul edilmezler.[24]

Koehler'in kitabı 1940 yılında Führer'le ilgili "sahte kitap"ların yayımlandığı bir dönemde basılmıştı.[25] Koehler Hitler'in büyükannesinin Viyana'da yanlarında hizmetçi olarak çalıştığı Yahudi ailesinden biri tarafından hamile bırakıldığını kanıtlayan SS dosyalarını gördüğünü söylüyordu.[26] Koehler'in kitabının 1940 yılında yayımlanması, yine bu konuya değinen makalelerin 1930'larda yazılmış olması Hitler'le ilgili söylentilerin ne denli yayıldığını göste-

rir. Bu da iddiaların Hitler'in dikkatinden de kaçmadığı anlamına gelir.

1950'li yıllarda yayımlanan Frank'ın kitabı ise hatalarla doludur. Oğlu Niklas, babasının "her şey hakkında yalan söylediğini" ve bu yüzden anılarına şüpheyle yaklaşılması gerektiği konusunda uyarıda bulunuyordu.[27] Ian Kershaw, Fran'ın anılarının "celladı beklerken psikolojik baskı altında dikte edildiğini, çelişkilerle dolu olduğundan dikkatli bir şekilde değerlendirilmeleri gerektiğini" söylüyordu.[28] *Adolf Hitler'in Psikolojik Tanrısı* kitabının yazarı "psiko-tarihçi" Robert Waite onun öyküsüne inanmak için geçerli nedenler bulmuşu: "Anılarını Katolikliğe geçen bir mahkum olarak yazmıştı. Hitler hakkında yalan söylemek ya da bir öykü uydurmak için nedeni yoktu" diyordu.[29]

Frank'ın 1946'da yazdığı anılarında da Koehler'in iddialarına benzer ithamlarda bulunuyordu. Hitler 1930 yılında Frank'ın canını sıkan söylentiler ışığında aile geçmişini araştırmasını istemişti. Frank araştırmaları sırasında, Hitler'in büyükannesinin 42 yaşında ve bekarken, Graz kentinde Yahudi Frankenberger (ya da Frankenreiter) ailesinin yanında çalıştığı sırada hamile kaldığını buldu.[30] Bebeğin babasının Yahudi ailesinin reisi mi yoksa genç yaştaki oğlu mu olduğu net değildir. Frank delikanlının baba olduğunu varsaymıştır. Frank bulduğu mektupların Frank ailesinin çocuktan sorumlu olduğunu ispatladığını, ailenin birkaç yıl Hitler'in büyükannesine çocuk bakımı için destek parası ödediğini söyler. Adı geçen çocuk soyadını sonradan Hitler'e çeviren Alois Schicklgruber'dir. Frank bulduklarını Hitler'le paylaştığında sessiz kalması istenmişti. Frank'a göre Hitler bu bilgileri bir nokta hariç onaylamıştı. Ona göre büyükannesini hamile bırakan Yahudi çocuk değil, George Hiedler'di. Büyükanne aileden para alabilmek için çocuğu-

nun babasının Frankenberger olduğunu söylemişti. Psikoterapist George Victor'un dediği gibi, "Hitler'in versiyonu da (Frank'ın aktardığı üzere) kuşku uyandırıcı. Bu öyküye göre de Maria'nın aynı dönemde Georg ve genç Frankenberger ile cinsel ilişkiye giriyor olması gerekiyordu. Bu durumda da çocuğun babasının kimliğinin kesinlikle bilinmesi mümkün değildi. Hitler emin olduğunu söylese bile, bu imkansızdı."(31)

Eğer bu öykü gerçekse, Hitler'in 1938 yılında Avusturya'yı Almanya sınırlarına kattıktan sonraki davranışlarını açıklamaya yardımcı olabilir. Hitler aile sırlarının saklı olduğu Döllersheim'ı topçu atış sahası yapmıştı.(32) Ancak Redlich'e göre Waite, Döllersheim'daki aile belgelerinin bu "düşmanca davranışın" sonucunda yok olduğunu söylerken yanılmaktadır.(33) Daha olası bir senaryoya göre, Hitler Döllersheim bölge arşivlerinde bulunan ailesini töhmet altında bırakan belgeleri dışarı çıkartıp yok ettirmişti. Hitler'in Avusturya ordusu seferberliğinden kaçtığını kanıtlayan belgeleri bulmak için sarf ettiği "çılgınca çaba"nın sonuçsuz kaldığını biliyoruz, çünkü bu belgeler arşivden çıkarılıp saklanmıştı.(34) Ancak bu belgeleri aramış olduğu gerçeği Hitler'in kendi yarattığı kimliği zedeleyecek belgeleri yok etmek üzere bulmaya çalıştığını da kanıtlar.(35) Hitler büyük olasılıkla aradığı belgelerin çoğunu bulmayı başarmıştı. Kendi geçmişi için zamanının büyük kısmını harcıyordu; kökenlerini tekrar tekrar inceletiyordu (toplam dokuz kere) ve şüpheye yol açacak belgeleri yok ediyordu.(36)

Hitler'in Yahudi ailenin yanında çalışan büyükannesinden "faydalanıldığını" düşündüğünü varsayabiliriz. Bu inancı Yahudilere karşı olan nefretini yoğunlaştırıp, yazılarını, ifadelerini ve politikasını etkilemiş olabilir. Frank kendisine büyükannesi ile ilgili bilgi vermeden önce bile Hitler

Yahudi bir ailenin yanında çalışan Ari kadınlara "zarar verileceğini" düşünüyordu. *Mein Kamph*'da sıklıkla Ari kadınları cinsel açıdan kullanan Yahudileri nefretle anıyordu. Büyükannesinin öyküsünü duymak büyük olasılıkla korkularının haklı çıktığını düşündürmüş ve bu hassas konuya karşı duygularını daha da yoğunlaştırmıştı.[37] Yahudi evlerinde çalışan Ari hizmetçilerden söz edildiğini duyduğunda hep öfkeye kapılırdı.[38] Bu duygular, Cumhuriyetçi ve Weimar demokrasisi temsilcisi Matthias Erzberger'i,[39] bir Yahudi işverenin hizmetçi kızla ilişkisinden doğan gayri meşru oğlu olmakla itham etmesini de açıklayabilir. Hitler'in bu tür bir geçmişi son derece aşağılayıcı bir hakaret olarak görmesi babası ile ilgli hislerini çok iyi açıklamaktadır. Korktuğu bu durumun gerçekleşmesini önlemek üzere yasalar bile çıkarmıştı. 1935 yılında uygulanmaya başlayan Nuremberg yasaları 31 Aralık 1935 tarihinden sonra kırk beş yaşın altındaki Ari kadınların Yahudi evlerinde çalışmasını yasaklamıştı.[40] Redlich bu politikaları göz önüne alarak şöyle demişti: "Bu yasaların gerisinde büyük olasılıkla Hitler'in babaannesinin Yahudi evinde çalışırken bir Yahudi tarafından hamile bırakıldığına ilişkin endişeleri vardı."[41]

Hitler'in kökenleri SS tarafından da araştırılmıştı. SS'ler genelde sadece birinin soyağacındaki Yahudilere bakıyorlardı. 1944 yılında Himmler Bormann'a Hitler'in şüpheli geçmişiyle ilgili şunları yazmıştı: "Führer'in Graz-St. Peter'de yaşayan akrabaları olduğuna dair söylentiler var, bazılarının yarı-idiot bazılarının deli olduğu söyleniyor... Schicklgruber soyunda anormal üyelerin varlığını da zeka geriliği gösteren (*idiotische)* çocuklar kanıtlamaktadır."[42] Hitler büyük olasılıkla ailesindeki akıl hastalığını biliyordu; kuzenlerinden biri intihar etmişti, bir diğeri de akıl hastane-

sinde yaşıyordu, iki tanesinde de zeka geriliği vardı.[43] SS raporları Hitler'in "kanında" bulunması muhtemel Yahudi izlerinden hiç söz etmiyordu. Irk bürosunun araştırmalarının sonucunda "tahmin edilebileceği gibi" yüzde 100 Ari olduğu ortaya çıkmıştı.[44] Bu söylenti yığının içinden iki sonuç çıkarabiliriz: Birincisi, yeni belgeler ortaya çıkmadıkça Hitler'in soyunda Yahudilik olup olmadığını bilmemiz mümkün değildir. İkincisi ise, Hitler'in kendisinin de soyunda Yahudilik bulunduğundan kuşkulanmasıdır. Birinci Dünya Savaşı sırasında kendi birliğindeki Yüzbaşı Schuh'a üstü kapalı bir şekilde bu endişesinden söz etmiş, daha sonra da Üçüncü Reich döneminde soyuyla ilgili endişelerini Speer'e açmıştı.[45] Hitler'in kişisel kimlik bunalımı Nazi Irk Yasalarının uygulanması sırasında çok fazla muafiyet tanımasını açıklayabilir.

Hitler'in *Mischling*'leri bazı yasalardan muaf tutmasının nedeni, onlarla ve Yahudilerle yaşadığı kişisel deneyimler olabilir. Örneğin çeyrek Yahudi Gretl Slezak'la beraber vakit geçiriyordu, hatta büyük olasılıkla duygusal bir ilişki içindeydi.[46] Annesinin kanserle mücadelesi sırasında Avusturyalı Yahudi Dr. Eduard Bloch'la tanışmıştı. 1938 yılında *Anschluss* sonrasında Bloch'un korunmasını ve göç etmesine yardımcı olacak gerekli belgelerin hazırlanmasını sağladı. "Asil Yahudi" dediği Bloch'un Almanya'dan zarar görmeden ayrılmasına yardım etmişti.[47] Birinci Dünya Savaşı'nda Yahudilerle kurduğu ilişkiler ve pek çoğunun ne kadar cesur olabileceğini öğrenmesi de *Mischling* askerler tanıdığı muafiyetleri açıklayabilir.[48] Hitler kendi EKI nişanını, birliğinden Yahudi Hugo Gutmann'ın aday göstermesiyle almıştı.[49] Bu tür birinci el ilişkileri, bazı *Mischling*'leri yasalardan muaf tutmasını açıklamaya yardımcı olabilir.

Hitler siyasi kariyerinin başından beri ayrıcalıklar tanıma eğilimi göstermişti. 1920 ile 1933 yılları arasında muafiyetler genelde siyasi gereklilikler sonucunda tanınmıştı. Homoseksüel olmasına rağmen Ernst Röhm'ün SA'ya komutanlık yapmasına izin vermişti.[50] Homoseksüeller ilerde kara listeye alınacaklardı, ama ilk aşamada bu tür meselelerin sadece "özel alanda" kalmaları gerektiğini düşünüyordu.[51] Belki de bu imtiyazların en ünlüsü SD Reich Güvenlik Merkez Bürosunun başında bulunan ve *Endlösung*'un mimarlarından biri olan "Sarışın Canavar" Heydrich'e tanınan muafiyetti. Heydrich'in olası Yahudi geçmişi pek çok kişi tarafından tartışıldığı için durumu da Hitler gibi ayrıntılı olarak incelendi.

Heydrich'in çocukluğu Halle'de geçmişti. Burada arkadaşları ona Yahudi çağrışımları yapan Isidor isminin kısaltması olan "Isi" adıyla sesleniyorlardı.[52] Bu takma isim Heydrich'i üzüyordu.[53] Deniz kuvvetlerinde görev yapıyorken silah arkadaşlarının çoğu onun Yahudi olduğuna inanıyorlardı.[54] Bazıları ona "sarışın Musa" diyordu.[55] Halle halkı da Heydrich'in müzisyen babası Bruno Heydrich'in Yahudi olduğunu biliyordu. Bruno'dan piyano dersleri alan yarı Yahudi Alice Schaper née Rohr şöyle diyordu: "Hepimiz onun Yahudi olduğunu biliyorduk...Tipik bir Yahudi gibi görünüyordu."[56] Bruno, kasabada Isidor Suess diye anılıyordu.[57] Bu söylentiler ortada dolaşırken, SS'de general olarak görev yapan Heydrich iddia ve ithamların ağırlığı altında eziliyordu. Yeni belgeler ortaya çıkmadığı sürece Heydrich'in gerçekten Yahudi olup olmadığını öğrenmemiz mümkün değil. Hitler ve Himmler'in öyle olduğunu düşünmeleri ise olanak dahilinde. Himmler'in masörü Felix Kersten (sözüne inanılacak olursa) 1930'lu yılların başında Hitler'in Himmler'e şöyle dediğini aktarır: "Heyd-

rich çok yetenekli, ama tehlikeli bir adamdı. Yetenekleri hareketimiz tarafından değerlendirilmeliydi. Doğru ele alındığında bu tür insanların Ari olmayan kökenleri son derece faydalı olabilir. Onu uzaklaştırmayıp yanımızda tuttuğumuz için sonsuza kadar bize minnettar kalacak, her emri gözü kapalı yerine getirecektir."(58) Speer'e göre Hitler yüksek kademedeki yetkilileri kontrol etmek için eksikliklerinden faydalanırdı. Heydrich'in durumunda da bu eksiklik "Yahudi atalar" olabilirdi.(59) Heydrich kendisinin Yahudi olduğunu iddia edenleri dava ediyordu. 1940(60) yılında bile bunu yapmış ve birini toplama kampına göndermişti.(61) Abwehr başkanı Amiral Canaris'in elinde büyük olasılıkla Heydrich'in Yahudi kökenleriyle ilgili büyük bir dosya vardı. Heydrich'i SS'in Abwehr'in faaliyetlerine müdahalesi durumunda bu dosyayı açıklamakla tehdit etmişti.(62) Heydrich'in Yahudi geçmişiyle ilgili söylentilerin gölgesinden kurtulaamdığı açıkça ortadadır.

Hitler'in Röhm ve Heydrich'e karşı tavırları, siyasi amacına hizmet edebilecek kişilerin "kusurlarını" görmezden gelebildiğini kanıtlıyor. Bu açıdan bakıldığında Hitler siyasi ihtiyaçlar yüzünden ideolojik prensiplerini esnetebilecek bir yapıya sahipti denilebilir.

Hitler askeri gereklilikler yüzünden de muafiyetler tanımıştı. Mareşal Erhard Milch ve General Helmut Wilberg bu muafiyetlerin tanındığı iki örnektir. Bu iki adamın başarıları Hitler'in yeni gücü Luftwaffe'yi kurarken onlara ihtiyaç duyduğunu gösterir.

Milch, Luftwaffe'nin ve Üçüncü Reich'ın en güçlü isimlerinden biri haline geldi. 1933 yılında, hava kuvvetleri kurmak isteyen Hitler yarı Yahudi Milch'i görevlendirmek istediğinde şöyle demişti: "Şimdi bakın, sizi tanıyalı uzun bir zaman olmadı, ancak işini bilen birisiniz ve Parti'de ha-

vacılıkla ilgili sizin kadar bilgi sahibi kimse yok. Bu yüzden seçimimiz sizsiniz. Bu işi kabul etmelisiniz. Bu, düşündüğünüz gibi sadece bir Parti meselesi değil, bu Almanya'nın meselesi ve Almanya size ihtiyaç duyuyor."(63) Milch daha sonra bu konuşmanın görevi kabul etmesinde etkili olduğunu itiraf etmişti.(64) Milch, 1 Kasım 1933 tarihinde günlüğüne Göring'in Hitler, Rudolf Hess (Parti başkan vekili) ve Blomberg'le ataları hakkında tartıştığını ve "her şeyin yolunda olduğunu" yazmıştı.(65) Milch "olağanüstü bir isteğe, Alman havacılık sanayisinin üretim kapasitesi ile ilgili eksiksiz bilgiye, yöneticilerine, tasarımcılarına ilişkin ayrıntılı fikirlere ve en önemlisi siyasi liderlerle mükemmel ilişkilere sahipti."(66) James Corum'a göre Milch'in en önemli katkısı "hava kuvvetlerinde yeniden silahlanma programını organize etmesiydi." Program 1933 yılında başlatıldı.(67) 1936 yılına gelindiğinde, "Almanya hava sanayisi birinci sınıf bir organizasyon" haline gelmişti. Yeniden silahlanma programı Luftwaffe birimlerine yetişen modern hava araçları üretiyordu.(68) Hitler 1936'da şöyle diyordu: "Luftwaffe'nin doğumu iki isimle ilgilidir: "Göring ve Milch."(69) 1940 yılının Nisan ayında Norveç seferiyle ilgili kimi sorunlar yaşanıyordu, Milch'in organizasyon ve yöneticilik yetenekleri "Norveç'te hava kuvvetlerinin başarısını" sağlamıştı.(70) Hitler Norveç'te nihai başarıya Milch gibi generallerin güçlü liderlik özellikleri sayesinde kavuşmuştu. Almanlar Norveç'te kuzeybatı kanadını güvenceye almasaydı, Hitler bir ay sonra Fransa'nın işgalini başlatamayacaktı. Hitler Norveç seferindeki başarıları nedeniyle Milch'i Ritterkreuz ile ödüllendirdi.(71) Birkaç ay sonra, Fransa'da savaşın bitişinin ardından Milch, Hitler'in mareşal yaptığı üç Luftwaffe generalinden biri oldu.(72) İki yıl sonra, Stalingrad muharebesinde zor duruma düşüldüğünde, Hitler durumu düzeltmesi

için Milch'i çağırdı. Altıncı Ordu'yu kurtarmak için Milch'i "tüm hava indirme operasyonunun sorumluluğunu" verdi.(73) Ancak durum kurtarılabilecek olmanın çok ötesindeydi ve Milch, Hitler'in koyduğu hedefe ulaşamadı.(74) Her şeye rağmen, burada önemli olan kritik durumda Hitler'in Milch'i çağırmasıydı. Milch Hitler'e sıkı sıkıya bağlı ateşli ve heyecanlı bir Nazi'ydi. 22 Şubat 1944 tarihinde Milch Hitler'in astları arasında yedinci sırada geliyordu.(75)

Wilberg de Hitler tarafından "Arileştirme" hakkı kazanan zeki bir generaldi. İleride Blitzkrieg diye adlandırılacak olan Luftwaffe'nin kara operasyon konseptini geliştiren birinci derece bir komutandı.(76) Birinci Dünya Savaşı süresince Alman hava kuvvetlerinin, kara saldırısında kullanılan tüm güçlerini organize eden birinci komutanıydı. Kıdemli Luftstreitkraefte (Birinci Dünya Savaşı hava hizmeti) subaylarından biriydi. 1917 yılındaki büyük Flanders seferinde yedi yüzden fazla uçağa kumanda etmişti. Flanders seferi Alman hava kuvvetlerinin Büyük Savaş süresince eriştiği en yüksek noktaydı. Ordunun gözünde Wilberg "kara destek taktiklerinin" önde gelen ismiydi.(77) İyi bir arkadaşı olan Milch Birinci Dünya Savaşı'nda kumanda etmesi için bir filoyu ona teslim etmişti.(78) 1920 ile 1927 yılları arasında gizli Luftwaffe'nin havacılık komutanı olarak görev yapmak üzere bizzat General von Seeckt tarafından seçilmişti. Wilberg Reichswehr'in önde gelen hava teorisyenlerinden(79) biri olmuştu ve Alman pilotlarının eğitimi konusunda Versay anlaşmasının getirdiği kısıtlamaların açıklarını bulmayı başarmıştı.(80) İki Dünya Savaşı arasındaki dönemde önemli bir hava gücü düşünürü olmuş, havacılık alanında herkesin saygısını kazanmıştı. 1935 yılında Luftwaffe yapılanması sırasında İkinci Dünya Savaşı'nda "savaş doktrininin birincil ifadesi" olan operasyon el kitabı-

nı hazırladı.[81] Aynı yılın ilerleyen dönemlerinde Savaş Koleji komutanlığı yaptı.[82] 1936 yılında İspanya İç Savaşı sırasında Hitler tarafından Condor Lejyonu[83] kurmay subayı olmasına izin verildi. Bütün operasyonun sorumluluğu ondaydı.[84] Luftwaffe generali Erwin Jaenecke şöyle yazmıştı: "Yetenekleri ve kariyerine bakılacak olursa Luftwaffe liderliği yapabilecek biriydi, bu görevse parti politikaları nedeniyle Göring'e verilmişti. Wilberg, uzun boylu, yakışıklı, yetenekli ve gayretli bir subaydı, ancak yüzde 50 Yahudiydi."[85] Wilberg eski profesyonel askerlerdendi, politik biri olmadığı gibi Nazileri sevmediği açıkça ortadaydı. Ancak yine de Luftwaffe'ye sadık kaldı ve onun birinci sınıf bir askeri organizasyon olarak kalması için elinden geleni yaptı. 20 Kasım 1941 tarihinde bir uçuş kazasında ölecekti.

Milch de, onun kadar tanınmayan Wilberg de Luftwaffe'nin gelişiminde önemli rol oynamışlardı. Kişisel yetenekleri nedeniyle Milch ve Wilberg gibi askerler için ayrıcalıklar tanımak büyük olasılıkla Hitler için daha kolay olmuştur. Bu adamların askeri sicillerine bakıldığında Hitler'in *Mischling* olmalarına rağmen orduda görev yapmalarına izin verdiği için pişmanlık duymak için bir nedeni olmadığı anlaşılır.

Hitler bazı *Mischling*'lerin orduda görev yapmalarına, onlara destek olan önemli kişiler ya da akrabalar nedeniyle izin vermişti. Muafiyet için başvuran pek çok *Mischling* de kendilerini destekleyecek etkili isimler bulmaya çalışıyordu. Örneğin "yüzde 37.5 Yahudi" Gefreiter Achim von Bredow annesine başvurusuyla ilgili yazdığı mektupta şöyle diyordu: "Bu işlerde kimi tanıdığın çok önemli, özellikle de benim durumumda. Görünen o ki beni destekleyecek bir tanıdığım yok. Babamın Panzer üst düzeyinden tanıdığı kimse yok mudur?"[86] Daha sonra teğmenliği terfi edecek

olan yarı Yahudi Wilhelm von Gwinner askeri başarılarından dolayı muafiyet kazanmıştı. Amcası General von Studnitz'in de *Genehmigung* almasında faydası olduğu düşünülebilir.(87) Gwinner kendi konumundaki herkesin bir "koruyucu meleğe" ihtiyaç duyduğuna inanıyordu.(88) Yüksek düzeydeki kişileri bir *Mischling*'e yardım etme konusunda harekete geçiren en önemli etken genelde arkadaşlık ilişkileriydi. Örneğin, yarı Yahudi Kumandan Georg Langheld, 1934 Amiral Hermann Boehm'den *Arierparagraph* nedeniyle yardım istemişti. Boehm'in yanıtı şöyleydi: "Uzun yıllar boyunca silah arkadaşımdınız, öyle olmaya devam edeceksiniz."(89) Raeder ve Boehm gibiler sayesinde Langheld, başvurusu Hitler'in dikkatine sunulduktan hemen sonra *Deutschblütigkeitsklärung* belgesini aldı.(90) 4 Aralık 1939 ile 14 Mayıs 1940 tarihleri arasında Z-8 *Bruno Heinemann* destroyerinin komutanı olarak İngiliz sahil şeridinde mayınlama operasyonlarını yürüttü ve Norveç'in işgali sırasında Trondheim çıkartmasına katıldı. 1942 yılından savaşın sonuna dek birkaç küçük destroyer filosunun komutanlığını yaptı.(91)

Yüksek mevkii sahibi pek çok kişi doğrudan Hitler'e dilekçe vererek *Mischling*'lere yardım etme isteğindeydi. Göring bu durumdaki yüksek dereceli memur ve subayların örneklerinden biridir. 1937 yılında Hitler'e ünlü kimyager ve sanayici Arthur Imhausen'in yarı Yahudi olduğunu söyledi. Hitler de sentetik sabun gibi pek çok buluşa imza atmış olan bu adam "Ari ilan edeceğini" açıkladı. Ertesi gün Göring, Imhausen'e Hitler'in onu kendisinin çabaları sonucu Ari ilan ettiğini söyledi.(92) Başka bilim adamları da bu tür yardımlar görmüştü. 1941 yılında Hitler'in çok değer verdiği kanser araştırmaları yürüten Otto Warburg, Göring'in emriyle durumunu yumuşatmak amacıyla çeyrek

Yahudi sınıfına alınmıştı.[93] Göring sadece bilim adamlarına ve generallere değil sıradan insanlara da destek olmuştu. Bir Gefreiter olan yarı Yahudi Walbaum'a yardım etmiş ve davasını bizzat Hitler'e iletmişti.[94] Yahudi Teğmen H. Fränzel'in davasını da General Bruno Lörzer'in[95] tavsiyesiyle Hitler'in dikkatine sunmuştu (yetkililer onun bir *Mischling* olduğuna inanıyorlardı).[96] Böylece Teğmen Luftwaffe'de subay olarak görev yapmaya devam etti. Göring yarı Yahudi test pilotu Melitta Gräfin Schenk von Stauffenberg'i de korumuştu. O da hizmetleri karşılığında *Deutschblütigkeitserklärung* ve EKII alacaktı.[97] Göring'in ona yardım edebilmesi belki de "Hitler'e özgürce ulaşabilmesi" sayesinde mümkün olmuştu.[98]

Göring insanlara yardım eden tek yetkili değildi. Yarı Yahudi Oberfüsilier[99] Rüdiger von Briesen'in durumu, kuzeni General Kurt von Briesen[100] ve General Kurt von Tippelkirsch onun lehine mektuplar yazdıktan sonra değerlendirilip onaylanmıştı. Mektuplardan sonra Engel dosyasını Hitler'e götürdü[101] ve birkaç ay içinde Briesen *Genehmigung* aldı.

Raeder de Yahudi soyundan gelen birkaç kişiye yardım eden bir diğer güçlü isimdi. Raeder'in yardım etmeye yardım etmesinin sebebi büyük olasılıkla kendi damadının da *Mischling* olmasıydı.[102] Savaştan sonra şunları yazacaktı: "Bireysel dosyalar dikkatime sunulduğunda, Hitler'e ve Parti yetkililerine iletme hakkımı kullanıyordum."[103] Raeder'in gözünü kırpmadan reddettiği dosyalar mutlaka vardır, ama umulabilecekten çok daha fazla insana yardım etmiştir. Yahudi bir eşi olan yarı Yahudi Emekli General Karl Kühlenthal'ın ve ailesinin Almanya'da kalmak için Hitler'den izin almalarına yardım etmişti. General rütbesini ve konumunu da korumayı başarmıştı. Kendisinin ve ailesinin

hiçbir hakarete maruz bırakılmaması Hitler'in emriydi.(104) Savaştan sonra Kühlenthal Raeder'in yardımı olmasaydı ailesinin toplama kampına gönderileceğini söylemişti.(105) Yahudi emekli donanma istihkam subayı (Verpflegungamtsvorsther) Erich Katz da yaşamını Raeder'e borçluydu. Raeder 6 Ocak 1940 tarihinde ona bir mektup yazmıştı: "17 Aralık 1939'da yazdığınız mektuptan içinde bulunduğunuz zor durum anlaşılıyor... Size destek olabilmek için belirli durulmada kullanabileceğiniz bir tavsiye mektubu da ekliyorum. Size başarılar dilerim."(109) Bunun ötesinde Katz'a zarar verebilecek kişilerden bunu yapmamalarını rica etmişti.(110) Katz'ın dediğine göre, Raeder sayesinden hayatının kurtulduğu kendisine Gestapo tarafından bildirilmişti.

Herkes bu kadar şanslı değildi. Avusturyalı yarı Yahudi Emekli Lieutenant Field Marshal(111) Johann Friedländer,(112) Yahudi karısı Leona Margarethe née Abel'den boşanmak istememişti. Yasalara göre Yahudi kabul diliyordu. (*Geltungsjude*) Yardım için pek çok subaya mektup yazdı. Bazıları bu yardım talebini görmezden geldi, bazıları da yardım edebilecek kadar güçlü değillerdi. Hukukçuların yardımıyla "fahri Ari" olmaya çalıştı, ancak başaramadı. Gerçek babasının annesinin Yahudi kocası değil, bir Ari olduğunu kanıtlamaya çalıştı, ancak yine başarılı olamadı. Friedländer'in kendisine destek olacak göze çarpan kişisel özellikleri de yoktu. Karısıyla beraber Theresinestadt kampına gönderildi. Karısı bu kampta ölecekti.(113) Friedländer de artık yürüyemiyordu. Bir SS subayı silahını kafasına dayayarak onu vurdu.(114)

Hitler'e yakınlıklarından faydalanarak *Mischling*'lere yardım etmeye çalışan hükümet görevlileri de vardı. Hitler'in dışişleri bakanı Joachim von Ribbentrop bakanlığındaki bir çalışanın durumunu Hitler'e sunduğunda Führer

adamı görevde tutmasına izin vermişti.(115) Ribbentrop 1946 yılında şöyle demişti: "Führer o yıllarda biraz daha uzlaşmacı biriydi ve ben yola böyle devam edeceğini sanıyordum."(116)

Sauckel, Lammers, Bormann, Canaris, Oster, Heydrich, Engel, Schmundt, Dönitz, Kesselring, Manstein, Baldur von Schirach, Curt von Gottberg ve Kaltenbrunner gibi üst düzey subaylar ve yetkililer, *Mischling* dosyalarını Hitler'e ya da ona iletecek sorumlulara sunarak yardım etmeye çalışmışlardı.(117) Bu iş öyle bir noktaya gelmişti ki, Hitler Parti üyeleri tarafından sunulan dosyalarla ilgili şunları söylemişti: "Onlar [Parti Üyeleri] Almanya'daki toplam Yahudi sayısından daha fazla saygın Yahudi tanıyorlar sanki. Bu bir skandal!"(118) Himmler 4 Ekim 1943 tarihinde Posen'de yaptığu bir konuşmada bu durumu şöyle tarif etmişti: "[Yahudi katliamından] söz etmek çok zor. Birileri geliyor, 80 milyon Alman. Her birinin tanıdığı bir tane de saygın Yahudi var. Diyor ki diğerleri elbette haşaratlar, ama bu A sınıfı bir Yahudi. "(119) Himmler bile bir Yahudi'ye yardım etmişti. Profesör Fritz Pringsheim'ın toplama kampından çıkarak Almanya'dan kaçmasını sağlamıştı. (120) Yahudi soyundan gelen silah arkadaşlarına sahip olan yetkililer, Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya için savaşıp ölen Alman-Yahudi askerlerin insani yönlerini takdir ediyorlardı. Dahası pek çoğu Yahudilerle ve *Mischling*'lerle beraber büyümüşlerdi. Onları eski arkadaşları ve meslektaşları olarak görüyorlardı. Aralarında akrabalık ve aşk ilişkisi içinde oldukları kişiler de vardı. Bu özel ilişkilerine antisemitizme verdiklerinden daha fazla değer veriyorlardı.(121) Hitler, bir *Mischling* dosyasıyla karşılaştığında bu adamların fikirlerini dikkate alıyordu. Örneğin 1930'lu yılların başında Litzmann ailesinin durumu birkaç kişi tarafından Hitler'e iletilmişti. Hitler, Sta-

atsart ve Parti üyesi olan ünlü General Karl Litzmann'ın torunlarına vakit kaybetmeden muafiyet tanıdı.(122) Litzmann'ın iki torunu Nazi yasalarına göre çeyrek Yahudi sayılıyordu.(113) Hitler bir *Mischling* ile evi olduğu halde çocukların annesinin Parti'de kalmasına, çeyrek Yahudi çocukların da subay olarak görevlerine devam etmelerine izin vermişti.(124) Bu torunlardan Walter Lehwess-Litzmann Luftwaffe'de albay rütbesine kadar yükseldi. Norveç'te General Hans-Jürgen Stumpff'un yaverliğini yaptı. Luftlotte 5 (5.Hava Filosu) olarak, Ju-88 çift motorlu uçağıyla 160 göreve katıldı. Başarıları nedeniyle Alman Altın Haçı ve Ritterkreuz kazandı.(125)

Ancak yadım eden yetkililerin tek güdüsü akrabalık ve arkadaşlık ilişkileri değildi. Maddi kazanç peşinde olanlar da vardı. Çeyrek Yahudi Unteroffizier Friedrich Rubien'in iddiasına göre kuzenleri (er Johann-Christoph Beindorff, Unteroffizier Günther Friedrich ile Üsteğmenler Klaus ve Wolfgang Beindorff) bir Reichskanzlei yetkilisine yüz binlerce Reichsmark rüşvet vererek *Deutschblütigkeitserklärung* almışlardı.(126) Rubien'e göre, kuzenleri toplamda bir milyon Reichsmark'tan fazla para ödemişlerdi.(127) Goebbels de KdF'de rüşvetin varlığından söz ediyordu: "Af başvuruları kısmen rüşvet ile yürütülüyor, Führer bu duruma zamanında müdahale etmeyen Bouhler'i sorumlu tutmakta." (128) Başvuru yapan *Mischling*'lerin durumu dosyalarını inceleyenlerin insafına kalmıştı. Bu yüzden pek çoğu dosyalarının doğru yerlere, gerekli onayı alarak ulaştığını garanti etmek için birkaç bin Reichsmark'ı gözden çıkarmaktan kaçınmamıştı. Bazen de "Ari soyu sertifikası" almak için yerel memurlara para ödemek zorunda kalıyorlardı. Yarı Yahudi Werner Bujakowsky bu şekilde orduya girmeyi başarmıştı. 1941 yılında çatışmada öldü.(129)

Hitler'i muafiyet tanımaya sevk eden bir diğer unsur da uluslararası siyasi baskılardı. 1936 Olimpiyatları onu bir tür ikilemde bırakmıştı. Almanya'yı bir Ari ekibin temsil etmesini istiyordu. Oysa atletlerden birkaçı yarı Yahudiydi. Onların yarışmalarına engel olursa uluslararası bir skandalla yüz yüze gelecekti. 1935 yılında, yarı Yahudi Helene Mayer Almanya adına yarışmak üzere davet edildi. O sırada Kaliforniya'da yaşayan Mayer, Reich spor lideri von Tschammer und Osten'e ancak tam vatandaşlık tanınırsa Almanya adına yarışacağını bildirdi.(130) Mayer'in Almanya adına yarışabileceği Amerikan basınında yer alında, Amerikalı Yahudiler onu hain ilan ettiler. Mayer bir Alman olduğu için bu suçlamaları hak etmediğini düşünüyordu.(131) Klemperer, Mayer'in karşılaştığı hakaretlerle ilgili yaşadığı kafa karışıklığını şöyle ifade ediyordu: "[Mayer'in] Almanya'ya gelip Üçüncü Reich adına yarışmasında utanılacak ne olduğunu bilemiyorum." (132) Amerikan Olimpiyat takımı, Almanya Mayer'in yarışmasına izin vermezse Olimpiyatları boykot edebileceğini bildirdi.(133) 1935 yılının Aralık ayında hükümet Mayer'e ve iki kardeşine tam vatandaşlık hakkı verdi.(134) Mayer, Almanya adına yarışarak eskrimde gümüş madalya kazandı.(135)

Olimpiyatlarda Mayer yalnız değildi. Hokey yıldızı Yahudi Rudi Ball, Almanya'yı temsil etme hakkını almıştı.(136) Çeyrek Yahudi Yüzbaşı Wolfgang Fürstner de Olimpiyat köyünün inşası ve organizasyonunda yer almıştı.(137) Oyunların temsilcisi yarı Yahudi Theodor Lewald görevini gayrı resmi yollardan sürdürmüştü.(138) Resmi olarak Lewald'ın yerine getirilen Tschammer Alman spor yetkilileriyle yapılan bir toplantıda şunları söylemişti: "Viyana'da alınan kararlar nedeniyle şaşırmış olmalısınız. Ancak uluslararası siyasi durumu da göz önüne almalıyız." Yahudi atletlere ayrımcılık yapılmayacağını ilan etti.(139)

Hitler'in saf ırk fikirleri sadece Olimpiyatlarda değil, müttefikleriyle ilişkilerinde de sorunlara yol açtı. Hitler, İtalyan müttefiklerinin antik Roma lejyonlarının mirasçıları olduklarını ve Ari ırkın güney tipini temsil ettiklerini iddia edebiliyordu.[140] Hitler'in *Mein Kamph*'ta aşağıladığı ve "Asyalı barbarlar" sınıfına soktuğu Japonlarla kurulan ittifakı gerekçelendirmek ise biraz daha yaratıcılık istiyordu.[141] Speer, Almanya'nın Japonya ile kurduğu ittifak için, "Irkçı bakış açısıyla bakıldığında çok şüpheli bir ilişki" diyordu.[142] Katı Parti üyeleri "barbarlarla" kurulan ilişkiyi hoş karşılamıyor, Japonlar da ikinci sınıf "gayrı Ariler" diye sınıflandırılmak istemiyorlardı.[143] Komünizme karşı ortak cephe oluşturulan 1936 tarihli Anti-Comintern Pakt'ın stratejik önemi nedeniyle içerideki ve dışarıdaki gerilimin azaltılması gerekiyordu.[144] Hitler, Alman nitelikleri[145] taşıdıklarını söyleyerek Japonları "fahri Ari" ilan etti. Gerçekte, beyaz ırk için büyük bir tehlike oluşturduklarını düşünüyordu. [146] Almanya'da yaşayan Japonlar ırk yasalarına tabii değillerdi ve Arilerle evlenmelerine izin veriliyordu.[147]

Kudüs müftüsü ve Filistinli Arapların lideri Hacı Emin el Hüseyni 1941 yılında siyasi nedenlerle Almanya'ya geldi. Şaşırtıcı bir şekilde Naziler ona müttefikleri gibi davrandılar.[148] Berlin'de bir villada "Yabancılar Bürosu ve SS tarafından gelen ödeneklerle" konforlu bir yaşam sürdü.[149] Naziler, bir kez daha kendi tanımlarıyla ikinci sınıf olan birine müttefikleri gibi davranarak kendilerinden ödün veriyorlardı.[150] Araplar da "fahri Ari" ilan edilmişti. Nazizm Yahudi karşıtıydı ve Arapların Yahudi olmadıkları söyleniyordu.[151] Hitler, sarı saçlı mavi gözlü müftüden etkilenmişti ve onunla ilgilenmişti.[152] 1941 Kasım'ında onunla tanıştıktan sonra şunları söylemişti: "Bir fareyi andıran fizyonomisine rağmen, ataları arasında birden fazla Ari bulunan biri. Muhtemelen Romalı kanı taşıyor."[153]

Hıristiyan dininin en önemli isminin, İsa'nın bir Yahudi olması Hitler'i başka bir ikilemle baş başa bırakmıştı. Ya ideolojisinde bir delik daha açacak ya da kurtarıcılarını lanetlediği milyonlarca kızgın Hıristiyan'ın tepkisini çekecekti. Hitler İsa'nın Ari olduğunu söyledi. Nazi Hıristiyanlığı İsa'yı daha kuzeyli biri gibi resmetmeye başladı. Sevginin savunucusu değil, *Volk*'un tekrar doğuşu için kılıcını çeken biri gibi tasvir ediliyordu.(154) Hitler'e göre İsa, Yahudiliğe karşı mücadeleyi başlatan kişiydi ve hiçbir zaman Yahudi dinini uygulamamıştı. Barış timsali değildi. Hitler'in inancına göre İsa kapitalizme karşı vaaz verdiği için Yahudiler tarafından öldürülmüştü. İsa'nın başlattığı mücadeleyi kendisinin bitireceğini söylüyordu.(155) Dr. Walter Grundmann'ın başkanlığındaki Eisenach'ta Yaşayan Hıristiyanlar Üzerindeki Yahudi Etkisini Yok Etme Enstitüsü'nün(156) çalışmalarını onaylıyordu. Bu enstitüye göre, İsa Ari'ydi. İncil'in Yahudi etkilerinden arındırılmış bir versiyonunu yayımlamışlardı. Bu İncil'i şair Lulu von Strauss und Thorney yazmıştı. Hitler kendi *Weltanschauung*'u ile uyum sağlaması için Hıristiyanlığı "Arileştirmişti". Bunun için "İsa'nın Yahudi olmadığını" söylemişti. Böylece İsa'yı da Arileştirmişti.(157)

Hitler'in muafiyetlere izin vermesinin bir diğer nedeni de savaşan asker sayısını arttırma isteği olabilir. Polonya seferinden hemen önce daha önce ordudan atılan pek çok *Mischling*'in subay olarak görevlerine dönmelerine izin vermişti. 1940 yılından sonra savaşmalarına genelde izin vermediği halde bazı yarı Yahudileri silah altına alınacaklar listesine eklemişti. Birinci Dünya Savaşı deneyimlerine dayanarak, savaşta çok fazla kayıp yaşanabileceğini düşünüyordu. Polonya'daki olağanüstü başarıdan sonra, Blitzkrieg'in uygulamasını görünce fikrini değiştirmişti. Birkaç bin yarı Yahudi askerin savaşın sonucunu etkilemeyeceğine ka-

rar vermişti. Çoğu batı seferinde görev yaptığı halde, 1940 Mart'ında ordudan atılmalarına karar verildi. Oysa Rusya seferinde, çok sayıda askere ihtiyaç duyulacaktı. 22 Haziran 1941 tarihinde 3,6 milyon askerle Rusya işgal edildi. 1942 yılının Ocak ayına gelindiğinde 214,000 Alman askeri ölmüştü. Ölü sayısı Mart ayında kadar bir milyonu geçti. Alman ordusunun yaklaşık yüzde 30'u dokuz ay içinde savaş dışına çıkmıştı, 1942 Mart'ında toplam kayıp 250,000 kişiydi.[(158)] 1941 ve 942 yılları boyunca, sadece doğu cephesinde 809,10 Alman askeri öldü. 1942 yılında Hitler binlerce yarı Yahudiyi tekrar göreve çağırabilirdi. Onların pek çoğu da ağır kayıplar nedeniyle Wehrmacth'ın kendilerini tekrar silah altına alacağını düşünüyorlardı.[(160)] Oysa muafiyet kazanan birkaç yüz kişi dışında kimsenin göreve dönmesine izin verilmedi. 1939 yılında her askere ihtiyacı olduğunu düşünen Hitler'in bu inancı 1942'de ortadan kalkmıştı.

Hitler muafiyet için başvuranların dış görünüşlerine büyük önem veriyordu. Karar aşamasında fotoğraflar önemli rol oynuyordu.[(161)] Amiral Werner Ehrhardt, 1956 yılında Donanma yaveri Karl-Jesko von Puttkamer'e (muhtemelen 1939 yılında) beş yarı Yahudi'nin başvurularını Hitler'e sunması için baskı yaptığını yazmıştı. Hitler, başvuruları bizzat inceledi. Adamların ailelerin fotoğraflarını özenle gözden geçirdikten sonra onlara *Arisierung* verdi.[(162)] Her başvuruda, cepheden ve profilden çekilen fotoğrafların bulunması gerekiyordu. Fotoğraf bulunmayan başvurular hakkında bir karara varılmıyordu. Başvuran kişi "Yahudi gibi" görünüyorsa, başvuru baştan reddediliyordu.[(163)] Özellikle iki kişi için fotoğrafları çok önemli rol oynamıştı. Bunlar, *Bismarck* savaş gemisinin komutanı Amiral Lütjens'in emir subayı Komutan Paul Ascher ile General Gotthard Heinrici

idi. Ascher, 1930'lu yılların sonunda Hitler'den onay almak için fotoğraflarını göndermek zorunda kalmıştı. Daha sonra kendisine bu fotoğraflar sayesinde *Deutschblütigkeitserklärung* alabildiği söylenecekti.[164] Heinrici de benzer bir deneyim yaşamıştı. Komutanları yarı Yahudi karısı Gertrude née Strupp'u terk etmesini önermişlerdi. Bunu reddeden Heinrici, karısı ve çocukları için *Deutschblütigkeitserklärung* almak üzere başvurdu. Her üçünün de fotoğrafları çekildi. Bir aile üyesi şöyle diyordu: "Yahudi gibi görünmüyorlardı. Tipik Kuzeyli özellikleri taşıyorlardı"[165] Frau Heinrici ve çocukları "fahri Ari" ilan edildiler. [166] Savaşın ilerleyen yıllarında da bu fotoğraf takıntısı devam etti. 17 Temmuz 1942 tarihinde Engel Blankenburg'a bir mektup yazarak Hitler'in altı Mischling hakkında karar verebilmek için fotoğraflarına ihtiyaç duyduğunu bildirdi. Hitler "ikinci sınıf" göründükleri için üç kişinin başvurusunu reddetmişti. [167]

Bir Mischling başvurusunu nasıl hazırlaması gerektiğini ve hangi kanallardan göndereceğini öğrenerek şansını arttırabilirdi. Engel, 19 Kasım 1940 tarihinde emekli donanma kaptanı Jochen Vanselow'a bir mektup yazarak yarı Yahudi oğlunun başvurusunu nasıl hazırlaması gerektiğini tarif etmişti. Nisan 1940 kararnamesinde belirtilenlere kıyasla ayrıntılı açıklamalar yapmış, tavsiyelerde bulunmuştu: "Başvurunuzu derhal Führer'e göndermelisiniz. Savaşın geri kalanında aktif görevde bulunmayı talep etmelisiniz. Başvurunuzu kısa bir notla beraber önce bana göndermeniz akıllıca olur. Tam bir özgeçmiş, soyunuzla ilgili belgeler ile cepheden ve profilden çekilen fotoğraflar mutlaka bulunması gereken belgelerdir."[168] Engel'in bu adama yardım etmek için bu kadar çabalaması ilginçtir. Hitler Vanselow'un oğlunun başvurusunu onaylamakla kalmadı, kızına da muafiyet tanıdı.[169]

1941 yılından itibaren istenen belgelere siyasi eğilim ve faaliyetleri gösteren belgeler de eklendi. 1941 yılı boyunca askeri başarıdansa, bir Mischling'in siyasi faaliyetleri Hitler'i daha fazla etkilemeye başladı. Bu durum başvurunun Parti'de değil, Wehrmacht'ta kalmak için yapıldığı durumlarda da geçerliydi. Engel, 26 Eylül 1941 tarihinde KdF'ye Gefreiter Alfred Käferle davasıyla ilgili yazdığı mektupta, Hitler'in siyasi tavrı hakkında bilgi istediğini bildirdi. Siyasi anlamda aktif biri miydi? Ordudan uzaklaştırılınca nasıl davranmıştı? Nazilere karşı bir girişime katılmış mıydı? Deutsche Arbetisfornt(170) onun hakkında ne düşünüyordu? Baden Gauleiteri'nin raporunda Hitler'in karar vermesi için yeterli bilgiler yer almıyordu.(171) bir Mischling, Parti'ye sadakatini kanıtlarsa genelde muafiyet kazanıyordu.

Hitler ağır yaralana Mischling muhariplere ayrımcılık yapılmasını istemiyordu. 4 Mayıs 1941 tarihinde OKW bir bildirge yayımlayarak, "yapmaları gerekenin ötesinde" faaliyetleri sırasında yaralanan ağır yaralı Mischling muhariplerin (*Stufe* III) (172) *Deutschblütigkeitserklärung* için başvurmalarını istedi.(173) 1942 Şubat'ında RMI, Hitler'in ağır yaralı yarı Yahudilerin deutschblütig ilan edilmelerine karar verdiğini ilan etti. Bu kişilerin sayısı az olduğundan, karar savaştan sonra uygulamaya konulacaktı.(174) Dolayısıyla yaralı askerler böyle bir muafiyet kazanamadılar.(175) 29 Eylül 1943 tarihinde OKW'den Die*z, muhtemelen Blankenburg'a hitaben yayımladığı bir nota ile Hitler'in ağır yaralı Mischling'leri deutschblütig ilan ettiği kararını onayladı.(176) 16 Eylül 1942 tarihli OKW sirkülerinde Reich için hizmet yapan yaralı askerlerin daha fazla zorluklarla karşılaşmamaları gerektiği yazıyordu.(177) Bu bildirgede hakkın otomatik olarak tanındığı izlenimi olsa da, yaralı Mischling'lerin başvuru yapmaya devam etmeleri gerekiyor-

du.[178] Obergefreiter Heinrich Bamberger, 1941 Ağustos'unda yaptığı başvurudan sonra muafiyet hakkını ancak 17 Ağustos 1943 tarihinde kazanabilmişti. Sertifikada Hitler tarafından deutschblütig ilan edildiği yazıyordu. Ancak Parti üyesi olmasına izin verilmiyordu. Mektup geldiğinde yanında olan bir arkadaşı, Max Gsell şöyle demişti: "Şanslısın! O pisliklere katılmana gerek yok."[179] Bamberger, bu hakka Rusya'da yaralandığı için kavuşmuştu. Sol gözünde göreme kaybı vardı ve ağır bir beyin travması geçirmişti.

Ancak ağır yaralanan tüm Mischling'ler deutschblütig ilan edilmediler.[180] Bir kolunu çatışmada kaybeden yarı Yahudi Unteroffizier Emil Lux, siyasi görüşleri nedenyile *Deutschblütigkeitserklärung* alamamıştı. EKII ve Gümüş Yara nişanı sahibi olmasına rağmen, Nazi karşıtı olarak tanınıyordu ve muafiyete lau-yık görülmemişti.[181] Bu çalışmaya katılan bacağını, kolunu, ya da gözünü kaybetmiş olan Mischling'lerden sadece birkaçı deutschblütig ilan edilmişlerdi. Başvuruların değerlendirilme yöntemi, söz konusu Mischling'in hala görevde olup olmadığına bağlı olarak değişiyordu. Hala görevde olanların başvurularını OKW işleme sokuyor, Hitler'in kararı için Schmundt'a gönderiyordu. Ordudan atılmış bulunanların başvurularını ise Hitler'den önce KdF değerlendiriyordu.[182] Mareşal Keitel, ağır yaralı muharipleri KdF'ye geri gönderiyordu.[183] Hâlâ görev yapmakta olan ağır yaralı Mischling'lerin şansları daha yüksekti. Onlar, Parti'den tavsiye mektubu getirmek ya da Bouhler'in biriminin onayından geçmek zorunda değillerdi.

Hitler, "Almanya için kanlarını döken Mischlinglere vefasızlık" yapmak istemiyordu. Savaşta ölenlerin gıyaplarında *Deutschblütigkeitserklärung* almalarını emretti. Bu emrin iki çekincesi vardı. Ölen askerin eşi ya da çocuğu varsa bu şerefe layık görülmeyecekti. Dahası savaştan sonra an-

ma törenlerinde ve anıtlarda onların isimleri yer almayacaktı.(184) Bu emre göre, savaşta ölen binlerce Mischling, *Deutschblütigkeitserklärung* almalıydı.(185) 29 Eylül 1943 tarihinde yayımlanan notada, Dietz savaşta ölen Mischling askerlerin halihazırda deutschblütig ilan edildikleribi açıkladı.(186)

Savaşın sonlarına doğru muafiyet kazanma kriterleri büyük ölçüde değişikliğe uğradı. Hitler sadece doğrudan Parti için çalışan kişilere muafiyet tanımaya başladı. 1933 yılına kadar Yahudi kökenlerini bilmeyen ve *Kampfzeit*(187) sırasında Parti için çalışanlar başvuru yapabiliyorlardı. Artık muafiyet tanınma gerekçeleri daha az askeri gerekliliklerle ilgiliydi. Kişinin soyu hakkındaki bilgisizliği ve Naziliğe bağlılığı daha önemliydi.

Tanınan bazı muafiyetler ise ordu ya da Parti'den bağımsız, sadece merhamet ve "iyi niyet" gösterilerek tanınmıştı. Bu insanlar, gerçekçi koşullarda Hitler'in hiç önem vermemesi gereken kişilerdi. Engel, 13 Ağustos 1943 tarihinde Hitler'in bazı "Yahudi" askerler için üzüldüğünü yazmıştı: "İnsanlar bugünlerde ne derlerse desinler, Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan kahraman Yahudi askerler hatta subaylar vardı. Böyle insanlar için bazı istisnalar yapmalıyız. Çünkü çocuklar anne babalarının kimler olduğunu seçemezler." Engel, bu kişilerin çoğunun yaşadığı trajik durumu şöyle anlatıyordu: "Hitler'in bunları duymaktan hoşlanmadığını fark ettim, ama her davayla ayrı ayrı ilgilenmek için söz verdi."(188) Hitler gerçekten de binlerce askerin dosyasını inceledi. Belki de bazıları için tanıdığı muafiyetlerin tek nedeni merhametti.

Üçüncü Reich Sırasında Kaç Kişiye Muafiyet Tanındı?

Elimizdeki kanıtlar, af hakkı elde eden kaç Mischling olduğuna dair kesin sonuçlara ulaşmamız için yeterli değil. Bu çalışmada binlerce Mischling'in muafiyet kazandığı belgelense de, Naziler tam bir kayıt tutmadıkları için eldeki listelemelere kuşkuyla yaklaşmak gerekli. Tablo 9'dan Tablo 11'e kadar değişik ofisler tarafından değişik zamanlarda açıklanan istatistikler ve bu çalışmanın sonuçları gösterilmektedir. Bu rakamlar, bürokratlar farklı kaynaklardan yararlandıkları, konuya ilgisiz kaldıkları ve değişik birimler arasında koordinasyon eksikliği olduğu için birbirlerine uymamaktadır.

10 Ağustos 1940 tarihinde on yedi askeri bölgeden biri olan Wehrkreis VII Münih, özel statüdeki subayların bir listesini çıkardı. Bu listede, Wehrmacht'a katılmak için özel izin alan 2,269 subay yer alıyordu. Belgede bunların kaçının "çeyrek Yahudi ya da çeyrek Yahudi ile evli" olduğu belirtilmemişti. (189) OKH Personel Dairesi'nde çalışan bir subayın 1944 tarihli ifadesine göre, bu 2,269 kişinin çoğu büyük ihtimalle çeyrek Yahudiydi. Onun tahminlerine göre, on yedi askeri bölgeden gelen Mischling'lerin toplanmasıyla 11,000 ila 16,000 arasında muafiyet kazanarak savaşan Mischling olduğu söylenebilirdi.(190)

RMI'ya göre, Hitler 1935 Kasım'ı ile 27 Mayıs 1941 arasında, Nuremberg Yasalarına getirilen ek kararnamenin 7. bölümü uyarınca 9,636 dilekçeden 260'ını onaylamıştı.(191) Beate Meyer'in de dediği gibi burada belirtilen 9,636 bir hayli düşük bir rakam.(192) Onbinlerce başvuru yapılmış olması gerekiyor. Bormann, 2 Haziran 1942 tarihinde Bouhler'e verdiği raporda 1940 ile 1942 yılları arasında, 262 yarı Yahudi'nin ve 186 çeyrek Yahudi'nin *Genehmigung* kazandığını bildirmişti. 16 Haziran 1942'de Engel, Blankenburg'a

Tablo 9. İstisna (Yarı-Yahudi) Sayılarının Çelişen Raporları

		UYGULANMIŞ		GENEHMIGUNG		DEUTSCHBLÜTIGKEITSERKLARUNG		MUALLAKTA OLAN	
Kaynak	Tarih	Yarı Yahudi	Yarı Yahudilerle Evli Olanlar	Yarı Yahudiler	Yarı Yahudilerle Evli Olanlar	Yarı Yahudi	Yarı Yahudilerle Evli Olanlar	Yarı Yahudi	Yarı Yahudilerle Evli Olanlar
BA-B DZA, BL.29-32 Reichskanzlei	31 Aralık1940 30 Eylül 1943	1.563	113	130	24	14	2	81	20
BA-B DZA, Bİ.43 Blankburg'un Ofisi	28 Ocak 1943	845		126[a]		N/A		101	
BA-B DZA, BL 147-148 Blankenburg'un Ofisi	9 Haziran 1942	310	21	139	21	11	1	225	
BA-B DZA BL.136-137. Letter Bormann'da Bouhlere Mektup	1940-1942	Bilinmiyor	N/A	262	N/A	N/A		Bilinmeyen	
IfZ, N 71-73 Antrâge und positive Entsheidungen gemab S7 der Ersten Verordnung zum Reichsbürger-gesetz	1935- 22 Mayıs 1941	9.636[b]		260		N/A		Bilinmeyen	
IfZ, N 71-73, Zahl der Gnadenentscheidungen nach dem Reichsbürger-gesetz	10 Eylül 1942	Bilinmiyor		258[c]		394[c]		Bilinmeyen	
BA-MA, BMRS, Bryan Mar Rigg Kolleksiyon	N/A	Bilinmiyor		69	Bilinmiyor	74	20	Bilinmeyen	

a OKD rakamları dahil, sayı 213 olacaktı.
b Yahudi ve Çeyrek Yahudileri içerir.
c Belirtilmemiş Mischling Derecesi

Tablo 10. İstisna (Çeyrek-Yahudi) Sayılarının Çelişen Raporları

		UYGULANMIŞ		GENEHMIGUNG		DEUTSCHBLÜTIGKEITSERKLARUNG		MUALLAKTA OLAN	
Kaynak	Tarih	Çeyrek Yahudi	Çeyrek Yahudilerle Evli Olanlar	Çeyrek Yahudiler	Çeyrek Yahudilerle Evli Olanlar	Çeyrek Yahudi	Çeyrek Yahudilerle Evli Olanlar	Çeyrek Yahudi	Çeyrek Yahudilerle Evli Olanlar
BA-B DZA, BL.29-32 Reichskanzlei	31 Aralık 1940 -30 Eylül 1943	288 239	80	167 139	62	19 N/A	3	152 173	21
BA-B DZA, Bİ.43 Blankburg'un Ofisi	28 Ocak 1943								
BA-B DZA, BL 147-148 Blankenburg'un Ofisi	9 Haziran 1942	62	4	55	4		0	109	
BA-B DZA BL.136-137. Bormann'da Bouhlere Mektup	1940-1942	Bilinmiyor	N/A	186	N/A	N/A		Bilinmiyor	
BA-MA, BMRS, Bryan Mar Rigg	N/A	Bilinmiyor	Bilinmiyor	20	Bilinmiyor	137	15	Bilinmiyor	

Tablo 11. İstisna (Yahudi) Sayılarının Çelişen Raporları

		UYGULANMIŞ		GENEHMIGUNG		DEUTSCHBLÜTIGKEITSERKLARUNG		MUALLAKTA OLAN	
Kaynak	Tarih	Yahudi	Yahudilerle Evli	Yahudi	Yahudilerle Evli	Yahudi	Yahudilerle Evli	Yahudi	Yahudilerle Evli
BA-B DZA, BL.29-32 Reichskanzlei	31 Aralık 1940- 30 Eylül 1943	33	35	0	0	0	0	0	0
BA-MA, BMRS, Bryan Mar Rigg	N/A	Bilinmiyor	Bilinmiyor	4	0	2	1	0	0

Bormann'ın raporundaki gruptan 134 yarı Yahudi'nin ve 115 çeyrek Yahudi'nin Wehrmacht bünyesinde olduğunu açıkladı.(193) 9 Haziran 1942 tarihinde Blankenburg'un hazırladığı listeye göre, Hitler 139 yarı Yahudi'ye ve 55 çeyrek Yahudi'ye *Genehmigung*; 11 yarı Yahudi'ye ve 4 çeyrek Yahudi'ye *Deutschblütigkeitserklärung* vermişti. 331 yarı Yahudi ve 66 çeyrek Yahudi başvuru yapmıştı. 225 yarı Yahudi'nin ve 109 çeyrek Yahudi'nin başvuruları hala değerlendirilmekteydi.(194) 1942 yılının Eylül'ünde, hükümet 258 *Genehmigung* ve 394 *Deutschblütigkeitserklärung* verildiğini açıkladı.(195)

1943 Eylül'ünde Reichskanzlei'dan H. Politz adlı biri, Sachbearbeiter Dietz için Mischling muafiyetleri ile ilgili istatistiki verileri toparladı. Bu belgeye göre, 1940 Ocak ayından 1943 Eylül'üne kadar 1,560 başvuru arasından 130 yarı Yahudi ve 288 başvuru arasıdan 165 çeyrek Yahudi *Genehmigung* almaya hak kazanmıştı. Aynı tarihler arasında, 14 yarı Yahudi ve 19 çeyrek Yahudi deutschblütig ilan edilmişlerdi. 81 yarı Yahudi ve 152 çeyrek Yahudi için karar süreci devam ediyordu.(196)

KdF'nin 28 Ekim 1943 tarihinde hazırladığı listeye göre, 1940 yılından itibaren ellerinden geçen 859 başvurudan, 126 yarı Yahudi veya yarı Yahudi ile evli Ari *Genehmigung* almıştı. OKW tarafından onaylanarak Hitler'e gönderilen başvurular da katılırsa *Genehmigung* alanların toplam sayısının 213'e çıkacağı belirtilmişti. KdF 101 başvuru üzerinde ise çalışmaya devam etmekteydi. KdF yorumuna göre, yapılan başvuru sayısı, askerliğe elverişli 21,800 yarı Yahudi ve yarı Yahudi ile evli Ari'nin yüzde 5'inden bile azdı. 1940 yılı ile 1942 Haziran'ı arasında 239 çeyrek Yahudi ve çeyrek Yahudi ile evli Ari arasından 139'unun başvurusu onaylanmıştı. 173 başvuru değerlendirilmekteydi.(197) Bu

istatistikler büyük olasılıkla aceleye gelmişti ve tam değillerdi. Hükümet belgelerinde, Mareşal Milch ya da General Wilberg gibi 1933 ile 1935 yılları arasında Hitler tarafından tanınan muafiyetlere hiç yer verilmemişti. 1944 yılından sonra onaylanan başvurular da dahil edilmemişti.

Bu çalışmada, Hitler'den *Genehmigung* alan 4 Yahudi, 69 yarı Yahudi ve 20 çeyrek Yahudi; *Deutschblütigkeitserklärung* alan 2 Yahudi, 74 yarı Yahudi ve 137 çeyrek Yahudi belgelenmiştir. Bu muafiyetlerin çoğu 1941 yılında tanınmıştı. Toplam sayı 306 olup, çoğu subaydır.

Bu çalışmada incelenen belgelere göre RMI'nın elindeki veriler 1939 yılında yaklaşık yüz kişi eksikti. Hitler, tahmin ettiğinden daha fazla başvuruyu onaylamıştı. Özellikle de ölümlerinden sonra *Deutschblütigkeitserklärung* alan askerler hesaba katıldığında bu açık büyüyordu. Reichskanzlei'ya göre 1940 Ocak ayı ile 1943 Eylül'ü arasında sadece 33 kişi *Deutschblütigkeitserklärung* almıştı. Bu çalışmada ise aynı tarihler arasında alınan 54 belge tespit edildi. Belki de Reichskanzlei ya da OKW, Parteikanzlei'dan Bormann gibi kişilerden bazı verileri saklamaya çalışıyorlardı. Belki de sadece belgeleme konusunda eksiklikler yaşanıyordu. Lammers savaştan sonra muafiyet kazanan kişilerin sayısının binleri bulduğunu iddia etmişti.[198] Bouhler'in ofisinde, Blankenburg gözetiminde hazırlanan belgelerin çoğu, Bormann'a KdF'nin Mischling'lere karşı hoşgörülü davranmadığını ispatlama amacındaydı. Bu yüzden de ulaştıkları sonuçlara kuşkuyla yaklaşmak gerekmekte. Bormann'a bu bölümün Mischling'lere yardım etmediğini kanıtlamak için rakamlarla oynanmış olması çok büyük bir olasılık. Dahası hükümet hiçbir zaman toplam sayıyı bulmayı planlamamıştı. Albay Georg Erdmann'ın yaşadıkları (P2 Grup Ofisindeki IV. Grubun lideri olarak) bunu göstermektedir ki (bakınız 8.

Bölüm), Reichskanzlei, KdF, OKW ve Parteikanzlei kesin sonuçlara ulaşılabilecek verilere sahip değildi.

Elimizdeki veriler çok değişken olsa da, muafiyet için binlerce başvurunun yapıldığı açıkça ortadadır. Reichskanzlei dosyalarına göre, çeyrek Yahudilerin şansı her zaman yarı Yahudilerden daha fazlaydı. Çeyrek Yahudi başvurularını yüzde 60'ı onaylanırken, yarı Yahudi başvurularının sadece yüzde 10'u onaylanmıştı. Örneğin 1942 yılının Haziran ayında, hiçbir yarı Yahudi'nin başvurusu onaylanmıyorken, Hitler kendisine sunulan çeyrek Yahudi başvurularının yarısından fazlasını onaylamıştı.(199) Kaç kişinin Hitler tarafından affa layık görüldüğünü kesin olarak bilmemiz mümkün değil. Kesin olan bir şey var ki, özellikle ölümlerinden sonra *Deutschblütigkeitserklärung* alan Mischling subaylar hesaba katıldığında bu sayı binleri buluyordu.

Muafiyet kazanlar nasıl etkilendi?

Muafiyet kazanan birçok kişi, bunu hayatlarının en önemli anlarından biri olarak tarif etmişti. Bugün bile bundan söz ederken kendilerini değerli hissediyorlar. 5 Mart 1942 tarihinde Genehmigung kazanan Wilhelm von Gwinner şunları söylüyordu: "Yahudi soyundan geldiğim için Hitler'le sorunum vardı. Genehmigung ile bunu çözmüştüm. O benim kurtuluşumdu. Genehmigung ile artık bir Mischling değildim." Gwinner, hâlâ Genehmigung alarak bir tür başarı elde ettiği hissini taşıyor.(200) Walter Hamburger de, muafiyet mücadelesini başarıyla sonlandırdığında "memnun ve rahatlamış" hissetmişti. Muafiyet kazanarak orduya döndüğü için aslında kendini tehlikeye atmıştı. Ancak kendisini ve babasını korumanın tek yolunun bu olduğunu düşünüyordu. 1994 yılında böyle bir şerefe layık gö-

rülen tek kişi olduğuna inanıyordu.(201) Hemberger'in inanışı, muafiyet kazanan çoğu Mischling'te de görülüyordu. Ernst Prager, Hitler'in dosyasını yedi yıl boyunca incelediği için *Deutschblütigkeitserklärung* alan birkaç örnekten biri olduğunu düşünüyordu.(202)

Çoğu için muafiyet kazanmak, kendilerine güvenlerini tekrar kazanmaları anlamına geliyordu. 15 Ekim 1942 tarihinde, Dr. Gerhard Koken, oğlu Lutz Unteroffizier rütbesine terfi edince Engel'e bir mektup yazarak, "bunalım ve rahatsızlıklarının" çoğunun yok olduğunu söylemişti.(203) Koken ailesi Lutz'un orduda kalıp kalamayacağından emin değildi. Engel, Koken'in mektubuna verdiği yanıtta "dostça tavsiyelerde" bulunuyordu. Lutz, orduda kalıp görevine odaklanmalıydı, *Deutschblütigkeitserklärung* almak için diğerleri arasından sıyrılması gerekiyordu. Yarı Yahudilerin muafiyet başvurularının, askeri hizmetlerine bakılmaksızın uzun bir süredir onaylanmadığını, Koken ailesinin şanslı olduğunu belirtiyordu. "Hitler Lutz'un Genehmigung belgesini imzaladığı için şükretmeliyiz"(204) diyordu. Bazıları için Genehmigung belgeleri hayatlarını kurtarmıştı. Yarı Yahudi Arnim Leidoff, bu belgeyi alamasaydı toplama kampına gönderileceğini düşünüyordu.(205)

Bir kısmını muafiyet için başvurmaya akrabaları teşvik etmişti. Çeyrek Yahudi subay Georg Meyer evlenmek istediğinde, müstakbel kayınpederi General Hans Rühle von Lilienstern, kızı Margot'a çekincelerinden söz etmişti. Kendisi de, karısı Lisa da Georg'u onaylıyor ve seviyorlardı. Ancak soyu yüzünden sorunlar yaşamalarından korkuyorlardı. Margot ve Georg, 1 Nisan 1939 tarihinde Königsberg(206) şatosu yakınlarında bir şapelde evlendiler. Sarı saçları ve mavi gözleriyle "Ari gibi" görünen Georg'un "Yahudi kanı" taşıdığını öğrenmek kızın ailesini çok şaşırtmıştı.

1942 yılında damasının mesleki sorunlar yaşayabileceğini düşünen Rühle von Lilienstern, *Arisierung* almak için başvurmasını önerdi. "Hitler'in 'Kimin Yahudi olup, kimin olmadığına ben karar veririm' dediğini duymuştuk" diyordu Margot.(207) Georg'un Ari'leştirilme süreci ile ilgili fazla umudu yoktu, ama kayınpederinin dileğini yerine getirdi. Georg ve kuzeni Helmut Meyer-Krehmer, 4 Mart 1942 tarihinde fazla sorunla karşılaşmadan *Deutschblütigkeitserklärung* hakkını kazandılar. 1944 yılında komutanı, kurmay yarbay Meyer'in "ihtiraslı bir subay" ve "inanmış bir Nasyonal Sosyalist" olduğunu yazdı.(208) EKII nişanı ve İkinci Sınıf Savaş Başarı Haçı kazandı. Muafiyete layık olduğunu kanıtlamıştı. Meyer ve üç kardeşinden ikisi, Teğmen Ulrich Meyer ve Unteroffizier Rolf Meyer savaşta öldüler.(209)

Pek çok kişi muafiyetlerin kendilerini ve ailelerini koruyacağını düşünüyordu. Gerçekten de kazanılan hakların faydası oldu. Ancak bu faydalar umulan boyutlara ulaşmadı. Daha önce de belirtildiği gibi Prager nişanlısıyla evlenebildiği ve orduya geri dönebildiği halde, amcasının Theresienstadt kampına sürülmesini, Yahudi yıldızı takarak angaryaya zorlanmasını engelleyememişti.(210) Prager, 1941 yılında ailesini kurtarabileceğini düşünüyordu. İki yıl sonra boş yere umutlandığı ortaya çıkaktı. Sevdiklerinin savaşta zarar görmesinden korkan bazı Yahudi aileler, Hitler'in muafiyetlerini istemiyorlardı. Elisabeth Maria Heard née Borchardt, kendisinin ve Yahudi babası Philipp'in (1938 ylında Dachau'ya gönderildi)(211) Arilik belgesi alarak savaşmaya devam eden kardeşleri Binbaşı Robert Borchardt ve teğmen Ernst Borchardt'tan utandıklarını yazmıştı. Baba oğullarına karşı "öfke" doluydu. Tüm aile, Hitler'den muafiyet talep eden kardeşlere çok kızmıştı. Kızkardeşlerine göre savaşın tehlikeleri affın avantajlarına ağır basıyordu.

Küçük kardeşi Ernst, savaşta aldığı yaralar yüzünden sakat kalmış, yıllarca acı çektikten sonra kendini öldürmüştü. Aile, büyük kardeş Robert'in savaştan sonra bile Ritterkreuz madalyasıyla övünmesini asla anlayamamıştı. Borchardt, bu madalyayı 23 Ağustos 1941 tarihinde Uman yakınlarında stratejik bir noktayı Panzer birliği ile koruyarak yüzlerce Alman askerini kurtardığı için kazanmıştı.(212) Komutanı Albay Menton yazdığı değerlendirmede şöyle demişti: "Borchardt'ın olağanüstü kahramanlığı resmi ordu bülteninde övgüye layık görüldü." Menton onu Kurmay Okulu için önererek onurlandırmıştı.(213) 1945 yılından sonra yaptıkları bir tartışma sırasında kardeşine şunları söylemişti: "Savaşa katıldım, çünkü Hitler'in ırk saçmalıklarının yanlışlığını kanıtlamak istiyordum. Yahudi soyundan gelenlerin cesur ve kahraman askerler olduklarını kanıtlamak istiyordum."(214)

Savaş ilerledikçe, pek çok Mischling bir kağıt parçasının onları deutschblütig yapamayacağını anladı. 1941 yılında Genehmigung alan yarı Yahudi Teğmen Eike Schweitzer, 11 Ocak 194'de teyzesi Dorle'ye şunları yazmıştı:

Buna kendi kararımdı. İşleri netleştireceğime, basitleştireceğime iyice karmakarışık hale getirdim. Bildiğim sadece birkaç şey var, gerisi tam bir karmaşa...Havada asılı duruyor gibiyim, anlam vermek imkânsız. Bir asker olarak öyle bir ikilemdeyim ki hiçbir akılcı açıklama getirilemiyor. Birileriyle konuşabilsem çok iyi olurdu. Fakat kimseye karşı dürüst davranamıyorum. Yaşadıklarım çok korkunç. Bir anda söylemem gerekenden ok daha fazlasını söyleyivermekten korkuyorum. Gerçeklerden korkmuyorum asında. Bir başlasam kendini durduramayacağımı biliyorum... Yapayalnız kaldım. İyi arkadaşlarımın çoğu öldü. Keşke tüm bunlar bir an önce bitse(215)

Schweitzer eşitlik umudunun boş bir hayal olduğunu anlamıştı ve neden orduda kaldığı konusunda şüphe içindeydi. Ailesine zulmediliyordu ve babası çoktan Birleşik Devletlere göç etmişti.[216] Güvenebileceği, hissettiklerini anlamsa bile en azından şefkatle yaklaşacak birine ihtiyacı vardı. Tüm bu yalnızlığın ortasında geleceğiyle ilgili kaderci bir tutum benimsemişti. Schweitzer, 1945 yılında çatışma sırasında öldü. Hizmetleri karşılığında kendileri ve aileleri için eşit koşullar sağlayabileceklerine inananların çoğu aldatılmış hissediyordu.

Pek çoğu görevlerine devam edip rütbelerini, özsaygılarını korusalar bile terfi edememiş ve toplumsal gruplardan dışlanmıştı. General Wilberg örneğinde görüldüğü gibi, bir Mischling subayı *Deutschblütigkeitserklärung* sahibi olsa bile, yeteneklerine denk sorumluluklar üstlenemiyordu.[217]

Daha önce de belirtildiği gibi, Hitler muafiyet için başvuran Mischling'lerin değerlendirilmesinde aktif rol oynuyordu. 1941 yazında, modern tarihin en büyük muharebelerinden birinin arifesinde Hitler başvuruları incelemeye devam etmekteydi. Yapacak daha iyi bir işi yok muydu? Ona göre ırkın saflığı çok önemli bir meseleydi. Birinin Ari mi, Mischling mi olduğuna karar verebileceğine inanıyordu. Savaşın en can alıcı muharebelerinden olan Stalingrad sırasında bile dikkatini Mischling sorununa yöneltmişti. Daha önemli meselelerle ilgilenmesi gereken dönemlerde dahi ufacık ayrıntılara takılıp kalıyordu.[218] Her zaman olduğu gibi bu konuda da Hitler'in tavrına mantıklı bir açıklama getirmek mümkün değildi.

Hitler, savaşın gidişatıyla ilgileneceği yerde, 11 Ocak 1941 tarihinde dikkatini yarı Yahudi Renate Schiller'e çevirdi. Hitler onu ve kızı Christa'yı deutschblütig ilan etmişti. Uzatmalı sevgilisi Yüzbaşı Ludwig Eitel öldüğünden, on-

ları geriye dönük karı koca ilan etmişti. Çünkü Eitel hayattayken yasalar izin verseydi evlenmiş olmaları gerekiyordu. Schiller, herhangi bir istenmeyen ırk özelliği taşımadıklarını kanıtlamak için çocuğunun fotoğrafını göndermişti. Hitler kadına dul maaşı bağlanmasını da sağladı. Frey, 10 Şubat 1943 tarihinde yazdığı mektupta iyi haberleri vermişti.[219] Hitler'in Schiller davası için harcadığı vakit, birkaç dakika bile olsa, Almanya'nın en önemli savaşlardan birini kaybetmek üzere olduğu dönemde önceliklerini belirileme konusunda ne kadar başarısız olduğunu gösteriyordu. Hitler zamanını ve enerjisini at yarışları, mimari, sanat, tarih gibi meselelere yönlendiriyordu.[220] Hitler daha önemli meseleler günden geldiğinde, gerçeğe gözlerini kapamayı tercih ediyordu.

Soykırımın doruk noktasına ulaştığı ve Rusya cephesinde ağır kayıpların yaşandığı 1943 ve 1944 yılları boyunca Mischling başvuruları gelmeye devam etti. Yüzlerce Ari subay, Mischling'lere şaşırtıcı bir şefkat ve anlayışla yaklaşarak tavsiye mektupları yazarak yardımcı oldu. Mischling başvuruları, Almanya'nın savaşı kazanacağı inancının sürdüğünü gösteriyordu. Savaşın kaybedileceğini düşününeler de her ihtimale karşı kendilerini korumaya çalışıyorlardı.

Mischling'lerin neden muafiyet hakkı peşinde olduklarını anlamak zor değildir. Bu hakkı almak hayatlarını kolaylaştırıyordu. Hitler'in bu başvuruları değerlendirmeye ayırdığı haddinden fazla vakti tuhaf olduğu gibi kendi ırk doktrinine yürekten inandığının göstergesiydi. Bir askerin Ari saflarına katılmaya layık olup olmadığına karar verebilecek tek kişi ise oydu.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Muafiyet Kazanma Süreci

Irk Yasalarından Muafiyet Hakkı Tanıması Süreci

Hitler'in muafiyet tanıma süreci ve karar verirken dikkate aldığı kriterler Üçüncü Reich süresince değişmişti. *Mischling* politikası sürekli bir şekilde doğaçlama değişikliklere tabi olma halindeydi. Kesin olan tek bir şey vardı: Hitler, muafiyet tanıma sorumluluğunu çok ciddiye alıyordu. Her davayı şahsen ele alıyor, bir dava üzerinde düşünme süresi de haftaları hatta ayları buluyordu.[1] Bazen de bir gün içinde karar veriyordu. Örneğin destroyer komutanı Georg Langheld hakkındaki karar bir günde çıkmıştı. Langheld daha sonra Altın Alman Haçı kazanacaktı.[2] Oysa Yüzbaşı Ernst Prager ile ilgili karar vermesi birkaç yıl sürmüştü.[3] Bir askerin dokunulmazlık kazanmayı hak edip etmediğine karar vermek için fotoğraflarını, özgeçmişini, askeri sicilini, ordudan ve Parti'den aldığı tavsiye mektuplarını inceliyordu.

Kilit meselelerde Hitler'in "atlanması ya da görmezden gelinmesi" söz konusu değildi.[4] Hükümet onun kararlarına bağlıydı. Önüne gelen olaylarla şekillenen tarzının en belirgin özelliği bir anda yaşanan hareketli dönemleri takip eden uzun süreli hareketsizliklerdi. Vaktinin çoğunu *Mischling* başvurularının değerlendirilmesine ayırıyordu. Eğer verilecek karar Hitler'e garip geldiyse, harekete geçmekten kaçınıyordu (Prager davası ya da eski *Mischling* as-

kerlerin katli gibi).[5] General ve amiralleri *deutschblütig* ilan etmek gibi zorluğu açıkça ortada olan kararları verirken ise daha hızlı ve olumlu davranıyordu. Kesin olan tek bir şey vardı: Bir *Mischling* af için başvuru yaptığında, Hitler bundan mutlaka haberdar oluyordu.

Hitler'in iktidarının başladığı 1933 yılından önce bir kişinin aftan yararlanıp yararlanmayacağı belirlenirken, o kişinin siyasi anlamdaki önemi en önemli standardı oluşturuyordu. Hitler'in gözünde ise Röhm ve Heydrich gibi isimlerin hareketi ileri götürme yetenekleri homoseksüel olmaları ya da Yahudi kökenleri gibi olumsuz özelliklerini perdeleyebiliyordu. Eğer biri siyasi anlamda faydalı addedilebiliyorsa, diğer meseleler yok sayılabiliyordu. Bu durumda o kişi de görevini sürdürtebiliyordu.

1933 yılında Hitler iktidara geldiği anda Yahudi kökenli insanlar sorunlar yaşamaya başladılar. 1933 yılında Kamu Görevlileri için *Arierparagraph*'ın yayımlanması ve 1934 yılında aynı kararnamenin Blomberg tarafından Reichswehr'e uyarlanmasıyla beraber yaşanan sorunlar hızla tırmanmaya başladı. Muafiyet için yapılacak başvurular için yasal süreçler resmi olarak tanımlanmamıştı. Ari olmayanlar, ya Hindenburg koşullarına uygun bulunup Hitler tarafından sağlanan dokunulmazlıktan yararlanıyor ya da görevlerinden uzaklaştırılıyorlardı. Bazı tarihçilerin iddialarının aksine, Hindenburg muafiyetleri 1934 ve 1935 yıllarında yürürlükte kaldı ve Hindenburg'un 1934 yılının Ağustos ayındaki "ölümünden sonra da" tamamen ortadan kaldırılmadı.[6]

1935 yılında, daha çok insanın dahil edilmesi ve usullerin karmaşıklaşması ile muafiyet tanınması süreci resmileşmeye başladı. Hitler ve birkaç bakanı bu yeni ve dolambaçlı meseleyle nasıl başa çıkacaklarını kararlaştırmaya ça-

lıştılar. Örneğin 1935 yılının Mayıs ayında Blomberg devlet bakanı ve Reichskanzlei başkanı Lammers'e askerleri eğiten gayrı Arilerin görevde kalıp kalmayacaklarını sordu. (7) Blomberg'in yardımcısı Reichenau, 22 Mayıs günü cevabı iletti. Prensipte Ari olmayan kişilerin göreve kalmaları mümkün değilken, bir savaş çıkması durumunda Wehrmacht özel yönetmelikler kullanabilirdi. Nihai onay Hitler'e aitti. (8)

Hitler parti içinde de imtiyazlar tanımıştı. Thüringen valisi Fritz Sauckel, SA-Sturmführer (Teğmen) Hans Sander'in durumunu Hitler'in dikkatine sunduğu zaman, Hitler'in yanıtı hızla geldi ve olumluydu. 30 Temmuz 1935 tarihinde ateşli bir Nazi olan, Altın Parti Arması sahibi çeyrek Yahudi Sander'in Parti'de ve SA bünyesinde kalması onaylanmıştı.(9) Hitler, Sander gibi birkaç *Mischling*'in Partide kalmasına izin vermişti. Ancak Frick'e yazdığı mektupta belirttiği gibi, bir anda Yahudi gibi davranmaya başlayabilecekleri için "yüksek mevkilere getirilmeleri mümkün değildi."(10)

1935 yılının Kasım ayında Nuremberg yasalarına eklenen kararnamenin 7. Bölümü ile muafiyetler resmi olarak mümkün kılınıyordu.(11) Hitler, Yahudiler ve *Mischling*'ler üzerindeki kısıtlamalara istisnalar getirmesine izin verecek bu maddeyi özel olarak ekletmişti.(12) Hitler muhtemelen Gayrı Ari'lerle daha önce yaşadığı deneyimlere dayanarak, prestijini ileride gücünü kısıtlayabilecek bir yasaya bağlamak istememişti. Tarihçi Karl Schleunes yaratılan bu boşlukları "geriye dönük Hitlervari fikirler" şeklinde tanımlıyordu.(13) Hitler 1937 yılında şöyle demişti: "Önemli olan geri adım atmamı gerektirecek hiçbir şey yapmamaktır."(14) Hitler bir imzası ile herhangi birini *deutschblütig* ilan edebiliyordu. Parti hizmeti, kamusal ya da askeri önem, bir çalışma alanındaki istisnai başarılar gibi nedenlere dayanarak

yapılan muafiyet başvuruları RMI'ya gönderilebiliyordu. RMI onaylarsa, Bakanlık dosyaları nihai onay için Hitler'e gönderiyordu. İlk aşamada, bir *Mischling*'in istisna (*Ausnahme*) [15] oluşturmak için uygun olup olmadığına karar vermek için gereken ön araştırmayı Blomberg ve Frick yapıyordu.

Ek kararnameden sonra General Milch ve Helene Mayer davaları kamuoyu tarafından duyuldu. Binlerce insan başvuru göndermeye başladı.[16] Bazı *Mischling*'ler memuriyete devam etmek istiyordu. Yahudi ya da Ari hizmetkârlarını görevde tutmak isteyenler ya da Ari ve *Mischling*'lerle evlenebilmek için başvuranlar vardı.[17]

1935 yılının Kasım ayından önce Hitler söz konusu *Mischling* için özel bir muafiyet mektubu yazıyordu.Nuremberg Yasalarının kabulünden sonra, matbu bir form ortaya çıktı. Birey Hitler'den *Deutschblütigkeitserklärung* aldığı durumda, Reichskanzlei tarafından genelde Keitel ve Lammers'in de imzalarını barındıran bir mektup gönderiliyordu.[18] Bu mektup alındıktan bir ay sonra ise Reich Nesep Araştırmaları Ofisi'nin başkanı Dr. Kurt Mayer'den resmi belgelerde *deutschblütig* olarak tanımlanmayı mümkün kılan resmi yeşil "Alman kanı" sertifikası alınıyordu.[19]

Hitler'in tanıdığı muafiyetler, aksi açıkça belirtilmediği sürece belirli imtiyazlar tanınmasını sağlamıyordu. Örneğin, "Arileştirilen insanlar" Parti üyesi ya da çiftçi olamıyorlardı.[20] Özel olarak belirtilmedikçe başvuran kişinin çocuklarının ırk statüsü değişmiyordu. Bir *Mischling* başka bir *Mischling* ile evlenirde, doğacak çocukların ırk statülerinin değişmesi için çocuğun kendisinin doğrudan muafiyet kazanması gerekiyordu.[21] Wehrmacht'ta da, albaylıktan daha yüksek bir rütbeye terfi edebilmek için bunun özel olarak belirtilmesi şartı aranıyordu.[22] Örneğin Altın Alman-

Haçı ve Ritterkreuz kazanmış olan Albay Walter Hollaender general olmayı beklerken, Reichenau ile arkadaşlığına ve "inançlı bir Sosyalist" olara tanınmasına rağmen, Yahudi babası nedeniyle terfi edememişti. Hollaender'in dünyası yıkılmıştı.[23] Hitler, Ari'leştirilmemiş yaralı *Mischling*'lerin doğu arazilerine yerleşebilmek için ek bir onay almalarını istediğini açıklamıştı. Raporda, bir *Mischling* ağır yaralı bile olsa (ki bu muafiyet kazandığı anlamına da gelebilirdi) Doğu'da yaşama hakkı kazanamayacağı ifade edilmişti. [24]

1935 ve 1940 yılları arasında karmaşık muafiyet belgeleriyle Hitler'in en yakın yasal danışmanı Lammers ilgilenmişti. Hitler ise her dava ile bizzat ilgileniyor ve Lammers dışındaki insanların tavsiyelerine çok seyrek başvuruyordu.[25] 4 Ekim 1937 tarihinde her başvurunun Lammers'in elinden geçmesini emretti. Lammers, 25 Ekim 1937 tarihinde önemli sivil ve askeri dairelere Hitler'in kararını bildiren bir yazı gönderdi. Nuremberg yasalarının ırkla ilgili maddelerine ilişkin muafiyet başvurularını Hitler'e artık Lammers iletecekti. Görünen o ki, o güne başvurular farklı noktalardan belirli bir sisteme bağlı olmaksızın iletiliyordu. Lammers bu karmaşayı gidermek amacıyla, her başvuranın Almanya için önemini gözlemlemek için hassasiyetle çalışacağı garantisini verdi.[26] Nazi yönetimi bir hayli "kaygan karakterli"[27] olduğu için, başvuruların kimin tarafından işleme konduğunu ve Hitler'e nasıl ulaştırıldığını takip etmek kolay değildir. Hitler'e giden yolun başında duran Lammers'e ulaşmak için yapılacak işlemlerde belirli bir emir komuta zincirindense yanaşılması gereken sözde kuvvetler ve vekiller vardı.[28] Nazi siyasi, toplumsal ve kamu hayatının koordinasyonu anlamına gelen meşhur *Gleichschaltung* [29] sanıldığı kadar pırıltılı ve organize bir olgu değildi. Hitler sık sık "halihazırda var olan hükümet birimleriyle so-

rumluluk alanları net çizgilerle ayrılmamış yeni ofisler ve ajansalar" yaratıyordu. [30] Hükümet kanallarından Hitler'e başvuru akışı sürmeye devam etse de, özellikle 1930'lu yılların sonunda büyük çoğunluğu Führer'den önce Lammers'e iletiliyordu.

Hitler'e gönderilen devlet işleriyle ilgili mektupların çoğu kel, utangaç, tek gözlü Lammers'in [31] denetiminden geçiyordu. 1936 yılında Lammers'in ofisi günde altı yüz belgeyle ilgileniyordu. Lammers'in konumu da bu durumda "Şansölye Yardımcısı"[32] unvanına yakın bir yere gelmişti. Devlet meselelerini Hitler'e sunuyor, kendi değerlendirmelerini de ekliyordu. Bakanlıklar ve Reichskanzlei arasında gayrı resmi bir koordinatör gibi çalışıyordu. Führer ile doğrudan iletişimi olduğu için Bormann dışındaki bakanlardan daha önemli bir konumdaydı. Özellikle 1935 ve 1941 yılları arasında yüksek kademede olan biten her şeyden haberdardı. Hitler bir emrin uygulamaya konması, bu sırada kullanılacak araçların ve personelin tespiti gibi işleri genelde Lammers'e bırakıyordu.[33] Kershaw bu konuyla ilgili şöyle yazmıştı. "Bakanlar ve Hitler arasındaki tek bağ Lammers üzerinden kurulmuştu." [34] Lammers'in Hitler'in danışmanı olarak konumu ancak 1941-1942 yıllarında Bormann'ın gücünün artması ve 1941 yazında askeri meselelerin önem kazanması ile sarsıldı. 1943 yılına gelindiğinde Bormann Reichskanzlei'nin tüm gücünü kullanmaya başlamıştı. Bu çalışma için toplanan *Deutschblütigkeitserklärung* ve *Genehmigung* (çoğu 1936 ve 1941 yılları arasında alınmıştır) belgelerinin neredeyse hepsinin üzerinde Lammers'in de imzası bulunmaktadır. Lammers Nuremberg'de şöyle demişti: "Führer'in isteklerinin doğru düzgün ve uygun bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak benim görevimdi." Lammers, Hitler'in iradesinin hukuki formülasyo-

nunu sağlıyordu. Hitler'in emirler Lammers'in de ifade ettiği gibi "ikisi tarafından imzalanıyordu."(35) Speer, alaylı bir ifadeyle Lammers için Reich'ın "noteri" der. (36)

Tam Yahudilerin büyük çoğunluğu 1935 yılından sonra muafiyet sürecinin dışında tutuldu. Ancak yine de ırk yasalarında af ile kurtulan birkaç Yahudi vardı. Bilimsel ya da siyasi faydaları nedeniyle amaca hizmet ettiği düşünülen birkaç kişi Goebbels, Göring ve Hitler tarafından korunmuştu. *Schutzjuden* (korunan Yahudiler) adı verilen bu Yahudiler'den Berlin'de yaklaşık 200 kişi yaşıyordu.(37) Silahlı kuvvetlerde ise neredeyse hiçbir Yahudi koruma altına alınmamıştı.

Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan Yahudilere hiç yardım edilmedi. Çoğu kaderlerine terk edildi, emekli maaşları düşürüldü ve toplama kamplarına gönderildi. 1939 yılında Mareşal von Mackensen bazı Yahudi gazilere yardım edilmesini rica ettiğinde Hitler prensip olarak "bir Yahudi için yapılan her tür muafiyet başvurusunun reddedilmesi gerektiğini" söylemişti. (38) Hitler savaş boyunca bu konuda istisna yapmadı. 1942 yılında Schmundt Hitler'e Yahudi Yüzbaşı Erich Rose'un davasını sunmuştu. Rose Wehrmacht ile İspanyol Mavi Birimi arasında irtibat subayı olarak görev yapmıştı. Hitler Rose'un iyi bir subay olduğunu bildirip şöyle demişti: "Eğer yarı Yahudi olsaydı ona *Arisierung* verirdim... yüzde 75 Yahudi'nin reddedilmesi gerek." Hitler Mavi Birim'in Rose için doğru yer olduğunu düşünüyordu.(40)

1935 ve 1939 yılları arasında Gefreiter'den alt rütbelerdeki *Mischling*'ler fazla sorun yaşamadan görevlerini sürdürebildiler. Örneğin *V Army Corps* 6 Ekim 1937'de OKH'ye çeyrek Yahudi Yüzbaşı Alfred Simon'un görevden atıldıktan sonra Kamu Hizmetinde bir görevi hak ettiğini

yazmıştı. Nuremberg yasaları, *Arierparagraph*'ın Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan Ari olmayan askerlerin subay olarak kalabilmesine ilişkin maddesini iptal etmişti. [41] Simon 1935 yılına kadar bu madde sayesinde koruma altındaydı. Reichenau 3 Ağustos 1937 tarihinde Ordu Personel Dairesi'ne yazdığı mektupta Simon'un kökenleri hakkındaki bilgisizliği ve düzgün askeri sicili sayesinde orduda kalması ya da bir kamu görevine getirilmesi gerektiğini yazmıştı. Reichenau'ya göre kendini ispatlamış olan silah arkadaşına kötü muamele yapılmamalıydı.[42] OKH 11 Eylül 1937'de Göring'den yardım talep etti.[43] Reichenau ve çevresindekilerin çabaları onları istedikleri sonuca götürdü. 15 Haziran 1938 tarihinde Hitler, Simon'un Birinci Dünya Savaşı'nda görev yapmış olduğu için orduda kalabileceğini söyledi.[44] Ertesi yıl da onu *deutschblütig* ilan etti. Simon albaylığa kadar yükseldi ve her iki Demir Haç madalyası ile İkinci Sınıf Savaş Kıdem Haçını almaya hak kazandı. Komutanı onu iyi bir asker olarak tanımlıyor ve "Nasyonal Sosyalizme bağlı" olduğunu söylüyordu.[45]

Simon 1934 ve 1939 yılları arasında ordudan uzaklaştırılan *Mischling*'lerden daha şanslıydı. Uzaklaştırılanların çoğuna da savaş çıktığı takdirde tekrar silah altına alınacakları söylenmişti. Çeyrek Yahudi Heinz ve Joachim Rohr kardeşler 1936 yılında ordudan uzaklaştırılmışlardı. Heinz üzüntülüydü. Dresden Kriegsschule [46] komutanı Albay Joachim Lemelsen ona sarılıp şöyle demişti : "Bunu senin babana nasıl yapabilirler?" Rohr'un babası Willy Birinci Dünya Savaşı'nın ünlü subaylarındandı ve Storm Rohr Tanuru'nun komutanıydı. Lemelson Heinz ayrılmadan önce ne zaman yardıma ihtiyacı olursa kendisini arayabileceğini söylemişti.[47] Rohr kanunlara uymaktan başka çaresi olmadığını biliyordu. Üniversite çalışmalarına başlamaya karar

verdi. Ancak ayrılmadan önce amirleri muafiyet için başvurmasını söylediler. Rohr'un kendisi değil, hâlâ askeri seçkinler arasında bağlantıları olan annesi Elisabeth oğullarının muafiyet kazanması için gereken zorlu süreci başlattı.

Başvuru için gereken belgeler arasında fotoğraflar, askeri sicil, ailenin askeri sicili, atalara ilişkin bilgiler ve tavsiye mektupları yer alıyordu. Manstein'ın 1934 yılında orduda kalmasını sağlayamadığı Teğmen Klaus von Schmeling-Diringshofen, Çin'e gitmek üzere yola çıkmadan önce muafiyet için başvurmuştu. Çin'de general Seeckt'in emrinde Çin Ordusu'nun eğitiminde çalışmıştı. Klaus'un kardeşi Ursula von Knigge'nin söylediğine göre, Engel 1938 yılında evlerine gelmişti. Amacı Hitler'i ailenin *deutschblütig* ilan edilmesi konusunda ikna edecek belgeleri ve fotoğrafları toplamaktı. Engel'le iyi vakit geçirmiş olsa da Ursula fazla umutlanmamıştı. Ziyaretinden birkaç gün sonra Engel'e belgelerle dolu büyük bir çuval göndermişti. Engel de ona savaş çıkması ihtimaline karşı birkaç kişinin belgelerinin dosyalandığını söylemişti.(48)

Engel birçok *Mischling'in* almayı hayal ettiği *Genehmigung* ya da *Deutschblütigkeitserklärung* belgelerine kavuşmaları için yardım etme konusunda istekliydi. 1938 yılında yaşanan Fritsch-Blomberg krizinden sonra Hitler'in kara kuvvetlerinden sorumlu yardımcısı olmuştu. Hitler'in yanında bulunmuş, gezilerde ona eşlik etmiş ve siyasi görüşlerinin ana hatlarını belirlediği birkaç toplantıya katılmıştı.(49) Engel'in görevi Hitler ile OKH arasında iletişimi sağlamaktı.(50) O dönemde büyük bir onur olarak kabul edilen Hitler ile birlikte yürüyüşe çıkma fırsatına sahipti.(51) Bu yürüyüşler, geziler ve toplantılar sırasında Hitler, Engel'le aralarında *Mischling* sorununun da bulunduğu pek çok konuyu konuşuyordu.(52) Engel başvuru belgelerini hazırlayan

Mischling'lere yardım etmek için oldukça fazla vakit ayırıyordu.[53] Ordu mensuplarının başvuruları Bouhler ve Blankenburg'un siyasi onayından geçtikten sonra, dosyaları Hitler'e iletilmek üzere Engel'e gönderiliyordu. Engel'in konumu birkaç davayı Hitler'in dikkatine sunabilmesini sağlamıştı. Bu çalışma da Engel'in *Mischling*'lere yardım ettiği savını desteklemektedir. Engel aynı zamanda Schmundt[54] ile sürekli temas halindeydi ve onunla *Mischling* davalarını konuşuyordu. [55] Hitler hem .Engel ile hem de Schmundt ile düzenli olarak buluşuyor ve onlara *Mischling* personele nasıl davranılması gerektiğini söylüyordu.[56] Engel'in yanında Hitler'in deniz kuvvetlerinden sorumlu yaveri Karl-Jeso von Puttkamer ve Luftwaffe'den sorumlu yaveri Nicolaus von Below da yer alıyordu. Below'a göre, af (*Bitt und Gnadengeusche)* dilekçeleri önce Bouhler'in elinden geçiyordu. Hitler'in yaverleri *KdF* ile beraber çalışıyordu ve Bouhler'in "hoş ve cana yakın" personeli bu işbirliğini destekliyordu.[57] Başvuran *Mischling*'in görev yaptığı branştan sorumlu yaver davayı işleme koyuyordu.[58] Below'un anlatımına göre, kendilerinin ya da ailelerinin affı için başvuran askerlerin dilekçelerini değerlendirmek için her gün yaklaşık bir saat zaman harcanıyordu. [59] başvuranların büyük çoğunluğu en büyük birim olan kara kuvvetlerinden geldiği için Engel'in muafiyet davalarına bakmak için günde bir saatten fazla zaman harcadığı varsayılabilir.

1938 ve 1939 yıllarında Hitler görevden uzaklaştırdığı birkaç *Mischling*'i görevlerine iade edip, aktif görevde kalan *Mischling*'lerle beraber onları da *deutschblütig* ilan etmişti.[60] Rohr ve Schmeling-Diringshofen davalarının da gözler önüne serdiği gibi, Hitler Engel'in çabaları sayesinde bu adamlarla ilgili eksiksiz dosyalara sahipti. 2 Eylül 1939 tarihinde OKH Hitler'in yüzde 50 Yahudi olan ya da yüzde

50 Yahudi kadınlarla evlenen Birinci Dünya Savaşı gazilerinden bir grup subayı *deutschblütig* ilan ettiğini bildirdi. Yarı Yahudi Albay Karl Zukertort gibi Hitler'in henüz haklarında bir karar vermediği askerler de vardı. Zukertort'un durumundaki askerlere sadece Hitler başvurularını gözden geçirene kadar görevlerinde kalmaları söylenmişti.(61) Başvurusu reddedilenler ve hiç başvuruda bulunmayanlar ordudan uzaklaştırılacaktı. Yüzde 25 Yahudi olan ya da yüzde 25 Yahudi kadınlarla evlenen Birinci Dünya Savaşı muharipleri zaten *deutschblütig* ilan edilmişti.(62) Hitler 1934 ile 1939 yılları arasında Kriegsmarine tarafından uzaklaştırılan her dört subay ya da astsubay'dan üçüne *Deutschblütigkeitserklärung* vermişti.(63) Aynı dönemde hepsi Amiral rütbesinde olan birkaç *Mischling* de *deutschblütig* ilan edilmişti.(64) Hitler baktığı her davada söz konusu *Mischling* ile ilgili olarak Raeder'in değerlendirmesi ile fikir birliğine varmıştı. (65) örneğin çeyrek Yahudi Amiral Bernhard Rogge dosyası Raeder tarafından Hitler'e sunulana dek büyük güçlükler yaşamıştı. Raeder dosyayı verdikten kısa bir süre sonra, 1939 yılında *deutschblütig* ilan edildi. Bu statü değişikliği Rogge'yi büyük kederinden kurtarmıştı. 1939 yılının ilk aylarında Rogge'nin hayatı Parti yetkilileri(66) tarafından "Cehenneme" çevrilmişti, Yahudi karısı ve kayınvalidesi intihar etmişlerdi. Rogge, savaşın başlamasından kısa bir süre sonra *Deutschblütigkeitserklärung* belgesini aldı. Böylece Nazi yetkililerinin saldırılarından kurtulmuş oldu.(67) Rogge bu "imtiyazı" kabullendi ve tipik bir Prusyalı subay gibi görevine devam etti. Savaşın en başarılı yüzey baskın gemisi komutanıydı. Gemisi *Atlantis* ile 655 gün içinde yüz bin milden fazla yol yaparak yirmi iki düşman gemisini batırmış ya da ele geçirmişti.(68) Savaş sona erdiğinde Rogge, kendi anıyla anılan grubun sorumlusuydu. "Rogge" gru-

bunda eski savaş gemisi *Schleisen,* ağır kruvazör *Prinz Eugen,* hafif kruvazör *Leipzig* ve muhafız gemiler yer alıyordu. (69) Rogge'nin bayrağı *Prinz Eugen* gemisinde dalgalanıyordu. (70) Rogge, 1938 ile 1940 yılları arasında *Deutschblütigkeitserklärung* alan yüzlerce *Mischling*'den biriydi. Albay Werner Schmoeckel de çeyrek Yahudi oğlu ve yarı Yahudi karısı için başvurularını (*Gnadengesuch*) 1930'lı yılların sonunda ilgililere iletmişti. Oğlu Helmut 1936 yılında Kriegsmarine'de Fähnrich z. S (71) olarak görev yaparken *Arierparagraph* nedeniyle uzaklaştırılmıştı. Babasının çabalarının sonucunda Helmut ve annesi 2 Eylül 1939 tarihinde *deutschblütig* ilan edildiler. Helmut Schmoeckel 1943 yılında denizaltı kaptanı oldu (*U-boat 802*) ve EKI ile EKII kazandı. Kanada sahilinde ve Kuzey Atlantik'te toplam 247 gün süren dört devriye görevini başarıyla yürüttü.(72) Kendisi de bir denizaltı komutanı olan arkadaşı Thilo Bode (*U-858*) Schmoeckel hakkında şöyle diyordu: "Onun Yahudi olduğuna inanamıyordum. Gördüğüm her Ari'den daha sarışındı. Hitler'in onu Ari'leştirmesi mesele bile olmamalıydı."(73)

Çeyrek Yahudi Heinz ve Joachim Rohr kardeşler 1939 yılında *Deutschblütigkeitserklärung* alarak görevlerine geri döndüler. Heinz 1994 yılında şöyle yazmıştı: "Wehrmacht üniformasını tekrar giymeme izin verildiği için mutlu ve gururluydum."(74) Mareşal von Brauchitsch'in ailesi savaş başladığında Rohr kardeşlerin göreve dönebilmeleri için tüm güçlerini kullanma sözü vermişti. Sözlerini de tuttular. 1939 yılında Engel Reichskanzlei'da Heinz ile bizzat görüşerek *deutschblütig* ilan edildiğini şu sözlerle bildirdi: "Führer tekrar göreve başlatılmanızı onayladı... Umarım bu sizin için iyi bir haberdir?" Heinz da "Hitler'in kendisi ile ilgili verdiği karardan dolayı mutlu olduğunu" söyledi. En-

gel orduya dönmeden önce araştırmalarını tamamlamak isteyip istemediğini sorduğunda şöyle cevap verdi: "Hayır... Polonya savaşını zaten kaçırdık, böyle bir şeyin bir daha olmasını istemiyoruz."(75) Heinz Hitler'in kendilerini *Ari-'leştirme*sinin nedeninin babalarının Birinci Dünya Savaşı hizmeti olduğunu düşünüyordu.(76) Rohr ırk yasalarının aşağılayıcı olduğunu düşünüyordu ve kazandığı imtiyazı toplum içinde hak ettiği konuma getirilmesi olarak yorumladı: "Nuremberg yasalarının bütünüyle saçmalık olduğunu düşünüyordum. Kendime asla çeyrek Yahudi gözüyle bakmadım. Herkes gibi bizler de Alman'dık ve vatanımıza hizmet için hevesliden de öteydik."(77) Sağlam bir askeri geçmişe sahip olan Rohr kardeşler, orduya döndükleri için son derece mutluydular. Onlar kalben inanmış savaşçılardı. Heinz'ın kardeşi Joachim şerefi için ödeyebileceği en yüksek bedeli ödedi. 1944 yılında Rusya'da öldürüldü.(78) Her ikisi de EKII ile EKI ve Altın Alman Haçını kazanıp, binbaşı rütbesine terfi ettiler.(79) Heinz'ın amiri "iyi bir Nasyonal Sosyalist" olduğunu yazmıştı. Joachim'in amirinin raporunda ise "Nasyonal Sosyalizm fikirlerinin savunucusu" olduğu belirtilmişti.(80) Her ikisi de siyasi ve askeri önemlerini ispatlamışlardı.

1938 ile 1940 yılları arasında birkaç yüz *Mischling* subay Hitler tarafından görevlerine iade edilmişti. Klaus von Schmeling-Diringshofen 1938 yılında yüzbaşı rütbesiyle görevine dönmüş ve *Deutschblütigkeitserklärung* almıştı.(81) Arkadaşı General Beelitz'in açıklamasına göre Klaus'un *Deutschblütigkeitserklärung* alması Engel sayesinde gerçekleşmişti. Engel de Schmeling-Diringshofen'in davasını Hitler'e beraber yürüyüş yaparken sunduğunu belirtmişti. Klaus'un öyküsünü duyan Hitler, Engel'e Schmeling-Diringshofen'in orduya dönmesini istediğini söylemişti.(82) Ne

yazık ki Schmeling-Diringshofen savaşına başlamasından çok kısa bir süre sonra Polonya'da ekibinin başında can verdi.(83) Cenaze töreninden sonra kardeşi Ursula, 24 Eylül 1939'da annelerine bir mektup yazdı: "Führer'e bunun için teşekkür edebiliriz!" Schmeling –Diringshofen "kahramanca ölümü" nedeniyle radyoda övgüyle anılıyordu.(84) Gamalı Haçlı bayrağa sarılı tabutu içinde madalyaları ile birlikte Polonya'da silah arkadaşlarının yanına gömüldü. (85)

Schmoeckel, Rohr kardeşler ve Schmeling-Diringshofen gibi düşük rütbeli subayların yanında 1938 ve 1940 yılları arasında Hitler'den *Deutschblütigkeitserklärung* alan yüksek rütbeli subaylar da vardı. General Günther Blumentritt, 1939 yılında iki silah arkadaşının Arileştirilmelerine yardım etti. Bunlardan biri çeyrek Yahudi Hans-Heinrich Sixt von Armin'di.(86) 113. Piyade Bölüğü'nün komutanı olan von Armin Ritterkreuz ve Altın Alman Haçı madalyalarını kazanacaktı. Diğer subay ise yarı Yahudi, General Günther Sachs'tı. On ikinci Uçaksavar Bölüğü'nün komutanı olsan Sachs da Altın Alman Haçı ve Ritterkreuz madalyalarını alacaktı.(87)

1940 yılından itibaren *Mischling*'lerin resmi onay almaları zorlaşmaya başladı. 14 Şubat 1940 tarihindeki OKW konferansından sonra hükümet bir nota yayınlayarak prensipte yarı Yahudilerin başvurularının reddedilmesi kararının alındığını açıkladı. Başvurular artık o güne dek dosyaları değerlendirip Lammers'e iletmekle sorumlu olan Keitel'e gönderilmeyecekti. Artık yarı Yahudiler ile uğraşmak istemediği açıkça ortadaydı. *Mischling* başvuruları bundan böyle Hitler'e iletilmeden önce doğrudan Lammers'e gönderilecekti.(88) Lammers'den başka Engel, Puttkamer ve Below da başvuruları kabul ediyor, fikrini almak üzere Hitler'e iletip, işleme konulmak üzere Reichskanzlei ya da

OKW'ye aktarıyorlardı. Lammers kendi sunmadığı davalar hakkında da mutlaka bilgi ediniyordu. Bir *Mischling* başvurusu onaylandığında, belgelerini değiştirmek için alması gereken sertifikaların takibi Lammers'in sorumluluğuydu.

8 Nisan 1940 tarihinde yarı Yahudileri resmen Wehrmacht'tan atan Hitler, onlara orduda kalmak üzere muafiyet kazanmak üzere başvuruda bulunma hakkı tanıdı. 20 Nisan 1940 tarihinde, 8 Nisan OKW kararnamesini tekrar yayımlayan OKH, başvuru dilekçelerinin koşullarını belirledi. Bu kararname ile Hitler'in Şubat ayında yayımladığı yarı Yahudi başvurularının artık reddedileceğini söyleyen notada bildirilenleri adeta tersine çeviriyordu. Yeni kararnameye göre başvuruda bulunan kişi faydalı hizmetinin kanıtlarını sunmak zorundaydı. Irk statüsünü gösteren belge, özgeçmiş, Yahudi büyük ebeveynlerinin hayatta olup olmadıkları bilgisi, önden ve profilden çekilmiş fotoğraflar ve komutanından tavsiye mektubu istenen bilgiler arasındaydı. Pek çok kişi başvurularını düzenlemelerine yardımcı olacak avukatlar tutmuştu. Avukat masrafı birkaç bin Reichsmark'ı bulabiliyordu.(89)

Mischling'lerin kendi seslerini duyurmaları o dönemde hayli güç olduğundan, onların adına Ari avukatların konuşması daha etkili bir stratejiydi. Pek çok kişi başvurularını mahkemede görülecek bir davaya hazırlanır gibi ele alıyordu. Yarı Yahudi Wolfram Günther'in avukatları Dr. Alfred Holl ve Dr. Fritz Hamann, Hitler'e mektup yazarak Günther'in ırk statüsünün onu çok üzdüğünü ve af başvurusunun reddinin *Volk* için kötü olacağını söylemişlerdi. Avukatlar, Günther'in komutanının onu "kökenleri" yüzünden yedek subaylığa terfi ettirmediğini iddia ediyorlardı. Oysa Günther bölüğünde Oberkanonier rütbesine terfi edebilecek tek askerdi.(90) Avukatlar, Günther'in Almanlığı konu-

sunda ikna olduklarını ve onun Almanya'nın iyiliği için çalışacağını hissettiklerini belirtiyorlardı. Elli altıncı Piyade Bölüğü komutanı General Freiher von Maltzahn Günther'in babası hakkında bir rapor yazmıştı. *Gnadengesuch*'a devletin istediği gibi Günther ve kardeşlerinin fotoğraflarını ekleyen avukatlar bu adamların Ari olduklarının net bir şekilde görülebildiğini söylüyorlardı. [91] Günther'in tehlikeli Stırmgeschütz (hücum silahı) biriminde çalışmasının Arileştirilmesinde etkili olması mümkündü.[92] Her iki Demir Haçı aldığı halde, bazı faaliyetlerinin Ritterkreuz almasını gerektirdiğini düşünüyordu (örneğin, bir gün içinde on iki Rus tankını yok etmişti).[93] Ritterkreuz madalyasını almış olsaydı, muhtemelen af başvurusu da kabul edilecekti.

Silahlı kuvvetler personelinin başvuruları Hitler'in ofisine, Wehrmacht yaverlerinin (Engel, Below, Puttkamer ve Schmundt) eliyle iletiliyordu. Onlara da *KdF*, 1942 ve 1943 yıllarında da Parteikanzlei tarafından onaylanan başvurular gönderiliyordu. Hitler'in onayladığı *Mischling*'lere yeni belgeler Reichskanzlei ve Irk Araştırmaları Ofisi tarafından gönderiliyordu. Bu örgütlerin herhangi birinde çalışan bir bürokrat başvuran *Mischling*'in şansının olmadığını hissederse, başvuru Hitler'e ulaşmadan reddediliyordu. Muafiyet için binlerce başvuru yapılmıştı. Komutanları *Mischling* askerler için tavsiye mektubu yazmayı önermişti. Yüzbaşı Wecker 1939 ile 1941 yılları arasında yarı Yahudi Obergefreiter Martin Bier için büyük bir gayretle çalışmıştı. Bier birliğinde kalmayı "ısrarla rica etmiş" ve amirlerinden yardım istemişti. Bier liderlik vasıflarıyla ne çıkan ve tüm ekibe bir askerin nasıl davranması gerektiğine dair örnek oluşturduğu için Wecker, Bier'in görevde kalması gerektiğini düşünüp onun adına af başvurusu yapmıştı. [95] 1939-1940 kışında Wecker, Bier davasını görüşmek üzere Münih vekil Gaule-

iter'i Otto Nippold ile temasa geçmişti. Bier'in Polonya'daki başarılarını ve EKII kazanışını(96) dinleyen Nippold şöyle demişti: "Bier'in Polonya'da yaptığı gibi kendini kanıtlayan bir adam, fikirlerinde ve davranışlarında tam bir Alman olduğunu kanıtlamış demektir. Özel olarak ilgilenilmeye de hak kazanmıştır." (98) Bier'in muafiyet kazanmayı istemesinin nedeni, bu şekilde ailesini koruyabileceğine inanmasıydı. Gestapo'nun oğulları cephede savaşan bir aileye zarar vermeyeceğini düşünüyordu. (99) Bier bugün düşüncesinin saflığını kabul etse de, o dönemde orduda hizmet ediyor olmasının Yahudi akrabalarını ve kendisini kurtaracağına gönülden inanmıştı. Bier'in bir önceki alay komutanı General Hubert Lanz ve bölük komutanı General Lüdwig Köbler de, Gefreiter ve Obergefreiter rütbelerine terfisini sağlayacak olan *Genehmigung* başvurusunu desteklemişlerdi. (100) Tüm bu desteğe sahip olması ve savaşta kazandığı madalyalar Bier'i kurtaramamıştı. 1940 yılının sonbaharında Bier ordudan uzaklaştırıldı. (101)

Bier gibi pek çok yarı Yahudi asker birliklerinden benzer tavsiye mektupları yazılmasını rica ediyordu. Bu mektuplar, Bier'in durumunda olduğu gibi, çoğu zaman reddediliyordu. Muafiyet için başvuran bir yarı Yahudi'nin, işlem sonuçlanana kadar haftalarca, hatta aylarca görevinde kalmasına izin veriliyordu. Kara kuvvetleri, deniz kuvvetleri ya da Luftwaffe'nin personel dairesinin yürüttüğü ilk aşama onaylanınca başvurular Hitler'e iletiliyordu. Yüzbaşı Wecker'in tüm çabalarına rağmen, Bier'in başvurusu ilk aşamayı dahi geçememişti.

Yarı Yahudilerin Wehrmacht görevlerine devam etmelerini sağlayan üç tür muafiyet vardı. Birincisi yalnızca silahlı kuvvetlerde kalmasını sağlıyordu. İkinci muafiyet orduda kalmasına ve terfi edebilmesine izin veriyordu. İlk iki

türe *Genehmigung* adı veriliyordu. Üçüncü tür muafiyet ise bireyin kendisini resmi belgelerde *deutschblütig* şeklinde tanıtmasını sağlıyordu.

Deutschblütigkeitserklärung belgesini alan biri Parti üyeliği ve çiftlik sahibi olmak dışında bir Ari'nin sahip olduğu tüm hakları elde ediyordu. Birkaç çeyrek Yahudi de ikinci ve üçüncü tip muafiyetler için yarı Yahudiler kadar şiddetle mücadele etmek zorunda kalmıştı. *Genehmigung* (ilk iki tür) belgelerinin hemen hemen hepsinde, Hitler'in savaştan sonra ilgili kişinin üçüncü tip için yeterli olup olmadığını değerlendireceğini yazan bir madde bulunuyordu. Böyle ifadeler, *Mischling*'lerin vatandaşlık haklarını geri kazanacaklarına dair umut beslemelerine yol açıyordu.

Genehmigung kazananların çoğu, en üst seviyeye ulaşmak ve *deutschblütig* ilan edilmek için çaba sarf etmişti. Zorlu süreçte genelde amirleri onlara rehberlik yapıyordu. General Friedrich Sixt, Yedinci Ordu levazım subayı Albay Hans-Wolfgang Scoch'un, yarı Yahudi Unteroffizier Karl Cadek hakkında Engel'e destek mektubu yazmasına izin vermişti. 10 Kasım 1942'de yazılan mektuptan sonra Cadek *Genehmigung* aldığı halde, Schoch onu kendisini kanıtlayarak *deutschblütig* ilan edilmesini kolaylaştırmak üzere cepheye göndermişti. [102] Schoch şöyle yazmıştı: "Cadek kusursuz bir karaktere sahip ve tüm askeri değerleriyle tam bir Alman... Birinci dünya savaşında Yahudi ofislerinde (*jüdischer Etappenschreiber*) çalışan Yahudilerin tam zıddı (*Gegentyp*)-onurlu, görevine sadık, Alman ve tam bir militarist."[103] Schöch, Cadek'in üst seviye muafiyet kazanması için hiçbir Yahudi davranışı sergilemediğinin kanıtlanamsı gerektiğini biliyordu. Ona göre Cadek'in değeri ve askeri yaklaşımı kişiliğinde Ari kanının baskın olduğunu gösteriyordu. Cadek için gösterilen çabanın nasıl sonuçlandığını

ise bilemiyoruz. Schoch gibi pek çok subay, *Mischling* astlarına yardım etmek için yasal sınırlar içinde ellerinden geleni yapmışlardı. Dördüncü Pannzer Bölüğü komutanı General Heinrich Eberbach, obergefreiter Struznya'yı Unterofizzier rütbesine terfi ettirmek ve Hitler'den *Deutschblütigkeitserklärung* almasını sağlamak istemişti. Struznya ağır yaralı (*Strufe III*) olduğu ve EKI aldığı halde, Hitler *deutschblütig* ilan edilmesini reddetti. (104) Schoch ve Eberbach gibi birkaç yüksek rütbeli subay *Deutschblütigkeitserklärung* almaya hak ettiğine inandıkları cesur ve onurlu *Mischling*'lere yardım edebilmek için ellerinden geleni yapmışlardı.

22 Mayıs 1940 tarihinde RMI, Hitler her davayı bizzat incelemek istediği için *Mischling* başvurularının işleyiş sürecinin zorlaşmaya başladığını bildirdi. (105) Yapılan başvuru sayısı çok fazlaydı. Başvuru sahipleri umutsuzluğa kapılmışlardı ve sonucu ölüm kalım meselesi gibi bekliyorlardı (*Sein oder Nichtsein*). (106) Yarı Yahudi A.R. (107), RMI'ya şöyle yazmıştı: "Kızım ve ben, babamın bir Yahudi ile evlenmiş olduğu gerçeğini değiştiremeyiz. Bunu kefaretini sonsuza kadar ödemek zorunda mıyım?". RMI başvurusunu reddetti. A.R. ordudan uzaklaştırılma süreci tamamlanmadan savaş sırasında öldü. (108)

80 Nisan 1940 kararnamesinden sonra , *Mischling* ailelerinden binlerce insan sevdikleri için muafiyet başvuru süreçlerini başlattı. 19 Haziran 1940 tarihinde Dr. Adam Carl Maier Hitler'e şunları yazmıştı:

Führer'im!..Yeğenim Walter Hofmann, doğduktan on iki gün sonra annesini kaybetti. Annesi Hıristiyanlığı benimsemiş bir Yahudi'ydi...Yeğenimi Yahudi etkisinden uzak tutmak için karım ve ben onu evlat edinmeye karar verdik...Walter böylece Ari ailemin bir parçası oldu...Yahudi ailesiyle hiç bir araya

gelmedi...Orduda, Offiziersanwärter [109] olmak üzereyken [*Mischling* olduğu öğrenilince] vazgeçildi. Yalnızca yarı Ari olduğu öğrenildiği halde arkadaşları onu sevmeye devam ettiler. Sonuçta sizden rica ediyorum...yeğenime silah arkadaşlarıyla beraber savaşmaya devam edebilmesi ve Alman vatanına ait olabilmesi için Ari haklarını bahşediniz." [110]

Maier, Yahudiliğin kültürel bir olgu olduğuna ve Yahudiler arasında yetişmeyen yeğeninin *Arisierung* alması gerektiğine inanıyordu. Gefreiter Hofmann bir Ari gibi yetiştirildiği için amcasına göre bir Ari'nin hak ettiği haklarla muamele görmeliydi. Maier, yeğeninin yetişme şeklinin yanında fiziksel görünüşü ve askeri performansıyla da Ari nitelikleri sergilediğini söylüyordu. Maier'in ateşli başvurusuna hiç bir yanıt gelmedi. Hofmann 7 Temmuz 1940 tarihinde OKW'ye "Yahudiler" tarafından kirletilmediğini ve "silah arkadaşlarının yanına" dönmeyi tutkuyla istediğini yazdı.[111] Bu başvuru da büyük olasılıkla reddedildi.

1940 yılının baharında Hitler 1934 ile 1939 yılları arasında atılan bazı askerlere *Deutschblütigkeitserklärung* vermeye devam etti. Örneğin 27 Şubat 1940 tarihinde Braucitsch, Mareşal Hindenburg'un kızı Frau Irmgard von Brockhusen'e, başvurusunu desteklediği Wilhelm von Gottberg ile ilgili şunları yazmıştı: "Führer ve Yüksek Mahkeme'nin Oberfähnrich Wilhelm von Gottberg'in göreve dönmesine izin verdiklerini bildirmekten mutluluk duyuyorum.[212] [Kendisi] *deutschblütig* ilan edilecektir. Ancak Führer, bu *Arisierung*'un başka akrabalar için kullanılmamasını istemektedir." [113] Brauchitsch, Brockhausen'in Gottberg ailesi için elinden geleni yaptığını söylüyor. Gottberg'i destekleyenler sadece Brockhausen ve Brauchitsch değildi. Wilhelm'in amcası sözü geçen bir SS Generali olan Curt von Gottberg'di. [114] Curt von Gottberg, sadece Wil-

helm'in değil, kardeşi ve altı kuzeninin 1940 baharında *Deutschblütigkeitserklärung* almalarına yardım etmişti. Kuzeni Helmut von Gottberg, 1930'lu yılların sonunda Curt von Gottberg'den bizzat yardım istemişti. Curt de Helmut'a ilgili kişilerle konuşacağını söylemişti. (115) Ailenin itibarı ve ayrıcalıklı kişilerle bağlantıları hükümeti etkilemiş olmalı ki, Gottberg'in durumu ciddiyetle ele alınmıştı.

Muafiyet kazanan birinin kardeşleri ve kuzenleri otomatik olarak muaf tutulmuyordu. Aslında, bir ailedeki tüm kardeşlerin beraber muafiyet kazanmaları daha zordu. Heinz ve Joachim Rohr'un annesi Elisabeth Rohr, 14 Ocak 1940 tarihinde Bruchitsch'e yazdığı mektupta oğullarının *Deutschblütigkeitserklärung* aldıklarını söyleyip, kızının da *Arisierung* almasına yardım edip etmeyeceğini sormuştu. Brauchitsch'e oğullarının davalarındaki yardımı için teşekkür ediyor ve "onun sayesinde tekrar özgür ve mutlu insanlar" olduklarını söylüyordu. Aşağılık sınıfından kurtardığı oğullarından sonra endişesi kızı Margot'a yönelmişti.(116) Frau Rohr'a cevap Brauchitsch'den değil, 29 Ocak 1940 tarihinde başka bir OKH üyesinden geldi. Cevapta Brauchitsch'in yardım edemediği için üzgün olduğu bildiriliyordu. Bu tü bir *Gnadengesuch* ordunun sorumluluğunda değildi. Başvurusunu Parti üzerinden yapması gerekiyordu.(117) Bu noktada devreye Engel girerek, zorlu süreç boyunca Rohr'a yardım etti. 26 Kasım 1940 tarihinde Margot da *Deutschblütigkeitserklärung* aldı. (118) Kızın Arileştirilme süresinin uzunluğu, Hitler'in her kardeşin eşit yaratıldığına inanmadığının ve her davanın ayrı ayrı analiz edildiğinin göstergesiydi.

Kardeşlerin ırksal anlamda eşit olmadıkları meselesi 1942 yılında hükümet ve Wehrmacht tarafından tartışıldı.

Engel, 28 Nisan 1942 tarihinde Blankenburg'a yazdığı mektupta Komutan Frey ile kardeşler meselesini tartıştıktan sonra, kardeşlerin ırksal anlamda farklılık gösterebileceği ve bir kardeşin performansının diğerini etkilememesi gerektiği sonucuna ulaştığını belirtmişti. Hitler her dava hakkında bir diğerinden bağımsız karar vermeliydi.[119] Kardeşler konusunun tekrar gündeme gelmesi muhtemelen Haller ailesinin durumuyla ilgiliydi.[120] Dörtte üç Yahudi olan Haller kardeşler, *Deutschblütigkeitserklärung* için değerlendiriliyorlardı. 13 Mayıs 1942 tarihinde, Schmundt anne Martha Haller'in mektubunu yanıtladı. Kadın oğullarını aşağılık duygusundan kurtaracak Arileştirme ilanı için yıllardır uğraşmaktaydı.[121] Scmhundt'un yanıtı şaşırtıcı derecede nazikti ve ailenin durumuna anlayış gösteriyordu. Çocuklarının başvurularının Hitler'in karar vermesi için bekletildiğini söylüyordu. Oğullarından birinin görev sırasında kaybolduğunu ve muhtemelen "kahramanca" öldüğünü de mektupta bildirmişti.[122] 25 Mayıs'ta Frey, kardeşlerden birinin Hitler'in izni alınmadan nasıl subay olduğunun netleştirilmesi gerektiğini söyledi. Schmundt'a yazdığı mektupta her iki Demir Haçı da kazanan Haller'in bir subay olarak değerini ispatladığını da eklemişti. Haller kardeşler kendilerini savaşta ispatladıkları ve Hamburg valisinin de onayını aldıkları için muafiyet kazanacaklarına inanıyordu.[123] Hitler sonunda kardeşlere *Genehmigung* verdi. Schmundt, Frau Haller'e oğullarının başarıları devam ederse Hitler'in savaşta sonra onları *deutschblütig* ilan etme niyetinde olduğunu söyledi. Öldüğü ortaya çıkan kardeş de, savaşta öldüğü için *deutschblütig* ilan edilecekti. Hitler her kardeşin davasını ayrı ayrı değerlendirmişti. Haller ailesi şanslıydı. Bazen aynı aile içinden bir kardeş muafiyet kazanırken bir diğeri dış görünüşü ya da eksik askeri performansı yüzünden kazana-

mıyordu. Pek çok ailede bu sebeple karışıklık ve çekişmeler yaşanmıştı.

OKW ve Reichskanzlei'ya iletilen başvurular 1940 yılından sonra hatırı sayıları derecede arttı. Fransa savaşından sonra, hükümet ve Wehrmacht 1940 Nisan'ında ortaya konan düzenlemelerin uygulanmadığını anladı. 28 Temmuz 1940 tarihinde başvuru sayısını azaltmak amacıyla, sadece parlak askeri sicile sahip askerlerin başvurabileceği ilan edildi.(124) Demir Haç almak, tek başına başvuru için yeterli koşulu sağlamıyordu.(125) Bu madalya en sık verilen ödül olduğundan, Demir Haç sahibi çok fazla asker vardı. Bu çalışmada incelenen 967 yarı Yahudi'den 127'si(yüzde 13,1'i) EKII, 40'ı da (Yüzde 4,1'i 9 EKI madalyalarını almıştı. (126) Buna göre, çalışma kapsamında tahmin edilen 60,000 yarı Yahudi askerden en az 7,880 kişinin EKII, 2,460 kişinin de EKI'i de almış olması gerekiyor. İlk koşullara göre bu askerlerin hepsi başvuru yapabilirdi. Bir yarı Yahudi'nin terfi etmesi de kendisini savaşta ispat ettiği anlamına geliyordu. (127)

Ancak savaştaki parlak başarılarını ispatlayamayan *Mischling*'ler başvuru yapmaya devam ediyorlardı. Hiç bir askeri ödülü bulunmayan Schütze Heinrich Levin 9 Kasım 1940 tarihinde OKW'ye ordudan uzaklaştırılmasını protesto ederek şunları yazmıştı: "Görevimi doğru yolda, tam bir asker gibi sürdürdüm ve mükemmel bir sicilim var. 1940 Mart'ında gönüllü oldum ve bu bana hiçbir ekonomik kazanç sağlamadı." İyi bir işi olduğu halde, yasalara göre zorunlu olmasa da otuz üç yaşında gönüllü olduğunu açıklıyor: "Yarı Yahudi'yim, ama tam bir Alman gibi görünüyorum...Bu sebeplerden dolayı, vatanıma hizmet etmek için izin vermenizi rica ediyorum"(128) diyordu. Başvurusu OKW tarafından reddedildi. Hiç başvurmaması gerektiği

halde pek çok *Mischling* gibi Levin de kendi durumunun özel olduğuna inanıyordu. Yahudi Kanonier(129) Viktor Mendel (resmi olarak yarı Yahudi sınıfındaydı) 23 Şubat 1941 tarihinde tüm dileğinin "tekrar bir asker olmak ve vatana hizmet etmek" olduğunu yazmıştı. Özgeçmişini, askeri hizmet sicilinin bir kopyasını, bir fotoğrafını ve komutanı tarafından yazılan askeri raporlar ve Yahudi atalarının tariflerini içeren bir dosya göndermişti. Bu kadar büyük bir dosyayla başvuran Mendel'in verdiği bilgileri kontrol etmek birkaç gün aldı. Sürecin sonunda ise başvurusu reddedildi. Mendel gerekli koşulları sağlayamıyordu.(130)

8 Nisan 1940 tarihinde ilan edilen ek kararnamelere bakıldığında, Nazilerin orduda bulunan *Mischling* asker sayısını bilmedikleri sonucuna varılabilir. Hitler daha önce ordudan uzaklaştırılan çeyrek Yahudi subayların ve çeyrek Yahudi kadınlarla evlenen subayların Wehrmacht'a dönmek işin başvurabileceğini söylemişti. OKH, 12 Eylül 1940 tarihinde göreve iade edilmek üzere başvuracak kişilerin Birinci Dünya Savaşı'nda başarı göstermek ya da Parti'ye hizmet etmiş olmak gibi özelliklere sahip olmaları gerekliliğini ekledi.(131) Bu kriterler büyük olasılıkla *Mischling* başvurularının sayısını azaltmak için istenmişti. Ancak son sözü söyleyen hala Hitler'di.

Hitler'in karar vermesi bazen yılları bulduğu için, başvuru yapan *Mischling*'ler kaderleri ve statüleri hakkında belirsizlik içinde yaşıyorlardı. 1909 yılından beri aktif görevde olan Albay Karl Zukertort, 1939 yılında *Deutschblütigkeitserklärung* almak için başvuru yapmıştı. Hitler bir karara varana kadar Silah Geliştirme Dairesi'ndeki görevine devam etmesine izin verildi. 1941 yılına gelindiğinde başvurusu hakkında hala hiçbir şey duymamıştı. Bu süre içinde performans değerlendirmeleri gözle görülür şekilde düzel-

mişti. 21 Nisan 1939 tarihinde, General Erich Stud, Zukertort'un mükemmel bir subay olduğunu ve "bölümün başı olarak görevini en iyi şekilde yerine getirdiğini" yazmıştı.[132] 10 Temmuz 1939 tarihinde de, Göring'in Dört Yıllık Plan Dairesi'nden Albay Adolf von Schell, Zukertort'un "mükemmel bir iş" çıkardığını ve Silah Geliştirme Dairesi için çok nitelikli bir eleman olduğunu ifade etmişti.[133] Ne var ki 3 Temmuz 1940 tarihinde Hitler'in savaş bitene kadar bu dava hakkında bir karar vermeyeceği bildirildi.[134] 1941 Şubat'ında General Emil Leeb, Zukertort'un Paris'te işini yeteneği ve dikkati sayesinde başarıyla yürüttüğünü, ancak subay arkadaşlarıyla ortak bağ oluşturmakta zorlandığını yazmıştı. Büyük olasılıkla, Zukertort yaşadığı belirsizliğin ve yarı Yahudi olduğu için kendisine gösterilen tavrın etkisiyle gergin hatta sinirli bir yapıya sahipti. Sonunda *Deutschblütigkeitserklärung* alamamanın hayal kırıklığı ile istifa etti.[135] Bu çalışmada belgelenen tek yüksek rütbeli subay olan General Zukertort, kendini içinde bulduğu ırk kabusu yüzünden görevini terk etmişti. Mareşal Brauchitsch istifayı kabul etti. Zukertort 31 Temmuz 1941 tarihinde görevinden ayrıldı.[136] 1942 yılının Nisan ayında, Hitler Zukertort ve oğullarını *deutschblütig* ilan ettiyse de Zukertort orduya geri dönmedi.[137] Her iki oğlu da, Soldat Kurt Dagobert ve Gefreiter Karll Adolf, savaşın sonunda orduda görev yapmaktaydı. Karl Adolf 1944 yılında Polonya'da hayatını kaybetti. Emekli General Karl Zukertort savaşın son üç buçuk yılını kasabasında reçel ve marmelat satarak geçirdi.[138] Kardeşi General Johannes Zukertort ise aktif görevde kalmıştı. Hitler onu da *deutschblütig* ilan etmişti. Johannes Zukertort 1944 yılında "Batı" Komutanlığındaki en yüksek rütbeli topçu subayıydı.[139]

Bazı yarı Yahudiler muafiyet kazanabilmek için birçok kez girişimde bulunmuşlardı. İlk başvurusu geri çevrilenlerden daha sonra muafiyet kazananlar oluyordu. 2 Aralık 1940 tarihinde ordudan uzaklaştırılan Walter Hamburger'e 17 Nisan 1941 tarihinde Hitler tarafından görevine geri dönmesine izin verildiği açıklandı. Bu özel onayın adı *Gnadengesuch*'tu. Hamburger, 1938 ve 1939 yıllarında Dachau'da ölümle burun buruna gelen babasını korumanın yolunun orduda görev yapmak olduğuna inanıyordu. 1940 yılının Aralık ayında, profilden fotoğraf, özgeçmiş, subaylardan tavsiye mektupları ve babasının askeri kariyeri hakkındaki rapor gibi standart belgeleri içeren başvurusunu yaptı. Aynı ay içinde Reichskanzlei Hamburger'e başvurusunun OKW'ye gönderildiğini bildirdi. Herhangi bir üstün askeri başarısı olmamasına rağmen OKW tarafından onaylanan dilekçe Hitler'e gönderildi ve onun tarafından da onaylandı. Mayıs ayında Hamburger'in birliğine dönebileceği bilgisi iletildi. Göreve iade belgesinde, Hitler'in, savaştan sonra Hamburger'i *deutschblütig* ilan etmeyi düşüneceği belirtiliyordu.[(140)] Belki de yüksek rütbeli bir subay Hamburger'in davasının ilerlemesinde yardımcı olmuştu. General Gustav Freiherr von Perfall, 31 mayıs 1941 tarihinde Hamburger'in kızkardeşine yazdığı mektupta tebriklerini bildirmişti. Generale göre, Hamurger'in göreve iadesi ender rastlanabilecek bir durumdu.[(141)] Generalin aileye neden yardım etmiş olduğu tam olarak bilinmemekle beraber, genç kadına mektup yazması her ikisi için de sorumluluk duyduğunuj gösteriyordu.

4 Temmuz 1941 tarihinde Zossen'de yapılan toplantıda ordu yarı Yahudilere muafiyet tanınması politikası hakkında tartıştı. Wilhelm Keitel'in kardeşi olan Ordu Personel Dairesi başkanı General Bodewin Keitel, saha komutanları-

na savaşta kendilerini kanıtlayan askerlerin *Arisierung* davalarına "liberal bir tavırla" yaklaşıldığını ifade etti.(144) "Düşman" karşısında kendilerini kanıtlayan *Mischling* subayların *Arisierung* başvuruları "yüzde 100 onaylanacaktı." (145) Bu toplantıda alınan notların gösterdiği gibi B. Keitel ordudaki *Mischling*'lerin *deutschblütig* ilan edilmelerinden söz ediyordu.(146) Bu toplantının muafiyetler hakkındaki genel yaklaşımı ne derece etkilediğini kestirmek güç olsa da, saha komutanlarının bu konuyu tartışmaları meselenin ne kadar yaygınlaştığını ve tartışıldığını ve ordunun değerli *Mischling*'lerin *deutschblütig* ilan edilmeleri taraftarı olduğunu göstermektedir.

16 Temmuz 1941 tarihinde Hitler, OKH aracılığıyla Nisan 1940 emirlerini birkaç değişiklik yaparak tekrarladı. Yahudi, yarı Yahudi ve çeyrek Yahudi arasındaki farklar tanımlanıyordu. Askerler "köken bildirgesi" imzalamak zorundaydı. Yarı Yahudilerin ve yarı Yahudiler ile evlenenlerin derhal görevden uzaklaştırılmaları vurgulanıyordu. "Üstün başarı" gösteren ve bunu kanıtlayan madalyalar(147) kazanan yarı Yahudiler muafiyet için başvurabilecekti. Artık EKII başvuru göndermek için yeterli olması Temmuz 1940 kararnamesi ile çelişiyordu. Çeyrek Yahudiler için belirlenen koşullar ise 1940 yılında bildirilenlere aynıydı. Askerlerin çeyrek Yahudiler ile evlenebilmesi ancak özel koşullarda mümkündü. Nuremberg yasaları çeyrek Yahudilerin Almanlarla evlenmelerine izin veriyordu. Yeni emirlerle askerler için standartlar yükseltilmişti. Hitler, bu sefer de muafiyet başvurularını sadece kendisinin onaylayacağını ifade etmişti.(148)

Hitler'in muafiyet başvurularını değerlendirirken kullandığı kriterler 20 Nisan 1940 tarihli OKH kararnamesinden sonra ciddi değişikliklere uğradı. Önceleri bir askerin

üstün askeri başarıları yeterliyken, artık bunu kanıtlayan madalyalara sahip olması gerekiyordu. Ayrıca artık herhangi bir subayın söz konusu *Mischling*'in performansı hakkında ifadesi yerine, komutanı tarafından yazılan tavsiye mektubu isteniyordu. Yarı Yahudilerin askeri hizmet sicil defterlerini ya da katıldıkları savaşları gösteren resmi belgeleri sunmaları gerekiyordu. Hitler, OKH'nin her *Mischling*'den Parti'ye bağlılığının kanıtlarını sormasını şart koşmuştu. Hitler daha önce bu tür bir kanıt istemiyordu. Son olarak OKH *Mischling*'in Yahudi akrabalarının hayatta olup olmadıklarını, şayet hayattalarsa ne tür bir ilişki kurduklarını öğrenmek istiyordu. Daha önce istenen bilgi sadece Yahudi büyük ebeveynin adı ve adresiydi. Aranan koşulların zorlaştırılmasının amacı büyük ihtimalle yapılan başvuru sayısını sınırlamaktı.

Savaş kötüye gittikçe, Hitler'in muafiyet onaylama cömertliği de azalıyordu. 10 Mayıs 1942 tarihinde bir akşamüstü çay saatinde General Jodl'a bu kadar çok yarı Yahudi'ye muafiyet tanıdığı için pişmanlık duyduğunu söyledi. "Deneyimlerimiz gösteriyor ki" diyordu, "Yahudi dölü, dört, beş ya da altı nesil baskın çıkmaya devam edebiliyor."[149] Eğer bir *Mischling* sıradışı başarılara imza atmışsa, Hitler onun muafiyete layık olduğunu düşünüyordu. 1 Temmuz 1942 tarihinde karma evliliklerin tehlikeler hakkında konuşurken, Yahudi "kanının" ne kadar tehlikeli olduğunu kanıtlamak için değerli bir Nazi olarak kabul edilen Herr von Liebig'i örnek gösterdi. Hitler Liebig ile tanıştığında donakalmıştı, çünkü dam Yahudi gibi görünüyordu.[150] Çok kişi Hitler'e "Liebig'de bir damla bile Yahudi kanı" bulunmadığını söyledi. Ancak biraz araştırmadan sonra, Liebig'in atalarından birinin 1916 yılında bir Yahudi kadınla evlendiği ortaya çıktı. Hitler, Liebig'in görünümü-

nün kendi düşüncesini doğruladığını iddia ediyordu. Bir insanda ufacık bir damla bile Yahudi kanı varsa, birkaç nesil sonra bile doğacak çocuk ırksal anlamda tam bir Yahudi gibi ortaya çıkabilirdi. Hitler, Yahudi kanının daha güçlü olduğunu düşünüyordu.[151] Bu düşüncesi 1941 yılının Aralık ayında söyledikleriyle çelişiyordu. O konuşmasında da, Alman kanının birkaç nesil sonra istenmeyen Yahudi kısmını sileceğini söylemişti. Altı ay sonra ise Yahudi kanının daha güçlü olduğuna ve nesiller sonraya uzanacağına karar vermişti.

Hitler kimin hizmete layık olduğuna karar verilirken, Parti ve *KdF*'nin daha büyük bir rol oynamasını istiyordu. Parti hizmeti üzerine kaydırılan vurguyla başvuru havuzu küçültüldü. 1942 yılından itibaren, Hitler'e hangi başvuruların iletileceği konusunda Parti'nin rolü arttı. Oberbereichsleiter Blankenburg, 23 Mayıs 1942 tarihinde Engel'e yazdığı mektupta "zor davaların", OKW yorumlarıyla beraber *KdF* başkanı Reichsleiter Bouhler'den geçmesi gerektiğini söylemişti. Normalde, Bouhler başvuruları Hitler tarafından değerlendirilmek üzere Engel'e gönderiyordu. Ancak artık zor davalarda Engel onları inceleyip *KdF*'ye gönderecekti. Orada onaylanan dosyalar Bouhler tarafından Hitler'e şahsen sunulacaktı. Bu zor davalar arasında gayrı meşru çocuklar, Yahudi ebeveynini hiç tanımamış olanlar ve Ari üvey ebeveynler tarafından Ari kardeşlerle beraber yetiştirilip Yahudi geçmişinden tamamen habersiz olanlar yer alıyordu.[152]. Bu davaların onay şansı ortalamanın üstündeydi, çünkü Parti bu kişilerin Yahudilik etkisine maruz kalamadıklarını düşünüyordu. Engel 28 ve 30 Mayıs 1942 tarihlerinde günlüğüne, başvuruların değerlendirilmesi süreci için silahlı kuvvetlere yeni kriterler bildirildiğini yazmıştı.[153] Bu ifade büyük olasılıkla Wehrmacht'ın artık de-

ğerlendirme sırasında Parti ile beraber çalışması gerektiği anlamına geliyordu. Parti'nin rolünün atması Engel'i hiç memnun etmemişti. Engel'in günlüğünde, Bormann'ın müdahalelerinden şikayetçi olduğuna dair ifadeler yer alıyordu.Bormann'ın sürekli Hitler'in etrafında olması yüzünden Engel'in *Mischling*'lere yardım etme çabalarını güçleştiriyordu.[154] Engel hiç sevmediği Bormann ile sık sık tartışıyordu.[155] *Mischling*'lere yardım etme olanağının azalmasından korkuyordu. "Yüzlerce yüzde 25, yüzde 50 ve bazı durumlarda yüzde 75 Yahudi'nin" Wehrmacht'ta kalmasına yardım etmişti.[156] Oysa, Galeitungen [157] ve Kresileitungen'deki [158] Parti yetkilileri Engel'in yardım ettiği bazı *Mischling*'lerin hileyle muafiyet kazandığını keşfediyorlardı. Başka bir deyişle, Engel'in dosyalar Hitler'e iletilmeden önce başvuru yapan kişiler için zararlı olabilecek bilgileri yok ettiği ortaya çıkıyordu (örneğin, Engel birinin belgeleriyle oynayarak Yahudi değil *Mischling* gibi görünmesini sağlamıştı).[159] Farklı Parti birimlerinden bu tür davalarla ilgili soru geldiği zaman Engel ve Frey onayın gözden kaçma ya da hata sonucu (*Versehen*) verildiğini söylüyorlardı. Bormann gibi pek çok kişi, Engel'in ve Frey'in cömertliğini (hatalarını) bildikleri için meseleye Parti müdahalesini arttırarak *Mischling*'lerin muafiyet kazanmasını zorlaştırmak istiyorlardı.[160] Bu istekleri de gerçekleşti. Engel 30 Mayıs 1942 tarihinde artık başvuruların Parteikanzlei tarafından onaylanması gerektiğini yazmıştı.[161] Parti müdahalesi, ne Schmundt ne Engel ne de Frey'in hoşuna gitmişti.[162] *Mischling* davalarının Hitler'e ulaşması zorlaşmıştı, çünkü Bormann gibi Parti üyeleri bunu engelliyordu.[163] "Netameli külhanbeyi" (Guderian'ın tanımı) Bormann, Hitler'in çevresindeki subayları berbat ederek "onların yerine kendi yaratıklarını getirmek" için uğraşıyordu.[164] Bormann aynı

zamanda Hitler'in Wehrmacht'tan duyduğu rahatsızlığın giderek arttığını biliyordu ve Engel'in konumunu tehlikeye düşürmek için kullanıyordu.

30 Mayıs 1942 tarihinde, Engel Hitler'in *Mischling*'lerle ilgili tatsız bir hisler içinde olduğunu hissetmeye başladı. Hitler de Engel'e birkaç kişinin *Mischling* meselesiyle ilgili olarak onun arkasından iş çevirdiğini (*Mogeleiversuchen*)(165)söylemişti. Bundan birkaç gün önce de Jodl'a Wehrmacht'ın (Engel ve Frey'in) *Mischling*'lere fazla hoşgörülü davrandığını söylemişti. Engel'e bu meseleyi Bormann ve Keitel ile konuştuğunu söylediğinde ise Engel kendini çaresiz hissetmişti. *Mischling*'lere daha "cömert" yaklaşan Göring'e yaklaşmayı düşündüğünü yazıyordu.(166) Bormann ortalıktayken, Engel'in *Mischling*'ler için yapabilecekleri kısıtlanıyordu. Bu tür kişisel çatışmalar Hitler tarafından hoş karşılanıyordu. Nazi ideolojisinin uygulanması sırasında yaşanan sorunlar "kişisel düşmanlıkları ve kinleri yoğunlaştırıyordu", ki bu durum Hitler'in teşvik ettiği bir zıtlaşmaydı.(167) Borman, Engel'e karşı giriştiği mücadeleyi kazanıyordu. Bouhler'in vekili Viktor Brack'a göre, 1942 yılına gelindiğinde Engel Hitler'e yarı Yahudi davalarını sunma isteğini yitirdiğini ifade etmeye başlamıştı.(168) Bunun nedeni büyük olasılıkla Hitler'in değişen ruh hali ve Bormann'ın giderek artan müdahaleleriydi.

1941 yılının Mayıs ayında Rudolf Hess yel değirmenleri ile savaşmaya giden Don Kişot misali Rusya'ya karşı İngilizler'le ittifak kurarak barış sağlamak gibi delice bir niyetle İskoçya'ya gittiğinde yetkileri Bormann'a devredildi. Bormann, Parteikanzlei'nin başına geçti. 12 Nisan 1943 tarihinde ise Hitler'in kişisel sekreteri oldu.(169) Göbekli, uzlaşmaz, renksiz Bormann için Hitler'in "kötü yürekli dehası" deniyordu. 1946 yılında Nuremberg davalarında ise "Hit-

ler'in yanındaki kötü kalpli baş melek" diye tanımlanıyordu.[170] Bormann Hitler'in gözünde çok değerliydi. Yaverlerinden birine şöyle demişti: "Savaşı kazanmak için ona ihtiyacım var."[171] 1942 ve 1943 yıllarında Bormann Parti'nin neredeyse tüm işleyişini kontrolünde tutuyordu. Terfi edecek ve hükümette görev alacak kişiler için kurallar oluşturmak Bormann'ın sorumluluğuydu. Kershaw, Bormann hakkında şunları yazmıştı: "Onun yeteneği demagoji ve ajitasyonda değil organizasyonda gizliydi. İdeolojik fanatizmi bürokratik yetenekleri, Makyavelist kıvraklı, bitmez enerji ve çok çalışma kapasitesiyle harmanlamıştı."[172] 1942 yılının sonlarında, *deutschblütig* ilanları Hitler'den önce Bormann'ın onayından geçmeye başlamıştı. 1942 yılında Lammers'in Hitler'e erişimi ve etkisi ciddi biçimde azalmıştı. Hitler'le konuşmak istediği konuları önce Hitler'in yeni nöbetçisi konumundaki Bormann'a iletmek zorunda kalmıştı.[173] Savaş sırasında Bormann "sadece Hitler'in kabul ettiği insanları değil, Führer'e iletilen bilgileri de kontrol etmeye başlamıştı."[174] Bormann bu durumu Hz.İsa'nın sözlerini çarpıtarak "Kimse benden geçmeden Führer'e ulaşamaz!"[175] cümlesiyle açıklıyordu. Neredeyse bütün üst düzey Parti, hükümet ve ordu görevlileri Bormann'dan korkuyor ve ondan nefret ediyordu. 1946 yılında Nuremberg'de Bormann'ın yaşayıp yaşamadığı sorulduğunda Göring şöyle demişti: "Bana kalacak olsaydı, Cehennemde yanıyor olmasını dilerdim, ama gerçeği bilmiyorum."[176]

Bormann uç noktada bir antisemitti ve *Mischling*'lerden nefret ediyordu. Lösener 1941 yılının Aralık ayında ırksal nedenlerle RMI şube şefliği görevi faaliyetlerini azaltınca *Mischling*'ler en sadık müttefiklerinden birini kaybettiler. Bu kayıpla beraber en büyük düşmanlarının gücü ise giderek artıyordu. Bormann'ın Hitler'in özel sekreteri olmasıyla

tehlike daha da büyüdü, artık bu güç her bölüme ulaşabiliyordu. Bormann'ın bütün günü Hitler'le beraber geçirdiği 1942 ile 1945[177] yılları arasında *Mischling*'lere yaklaşım daha kısıtlayıcı olmaya başladı.

Hitler, 1 Temmuz 1942 tarihinde hâlâ görev yapmakta olan *Mischling*'lerin *Volk* için tehlikeli olduğunu söyledi. "Wehrmacht görevi *deutschblütig* ilan edilmenin kapılarını açtığı için, *Mischling*'lerin görev yapmasına izin verilmesinin" kötü olacağını hissediyordu.[178] Aslında onların görev yapmalarına da, muafiyet için başvurmalarına da izin veren kendisiydi. Hitler, 2 Temmuz 1942 tarihinde Bormann'a *KdF*'nin *Mischling*'lere hoşgörülü yaklaşımından duyduğu rahatsızlığı iletti. Muafiyetin ancak söz konusu kişi Yahudi atalarını hiç tanımıyorsa ya da *Kampfzeit* döneminde Parti'de görev yapmışsa hak edildiğini hissediyordu.[179] Not defterini ve kalemini yanından ayırmayan Bormann da Führer'in kendisiyle konuştuğu her noktayı not alıyordu. Onun ağzından çıkan her sözü "talimat" kabul ediyordu.[180] Bürokratların çoğu bu yeni kriterlere uyduğu halde, yeni kurallara uymayan birkaç *Mischling*'in durumunun değerlendirilmesi sürüyordu.

23 Temmuz 1942 tarihinde Hitler hükümetin *Mischling*'lerin hizmete devam etmesine izin verilerek, "Alman kanından olanlarla aynı muameleyi görme" olanağına kavuşmaları imkanına kavuşmalarının utanç kaynağı olduğunu söyledi. Muafiyetlerin kısıtlanması gerektiğini düşünüyordu. [181] 1 Temmuz 1942 tarihinde, Parteikanzlei bu amaçla Bormann imzasını taşıyan bir kararname yayımladı. Bundan böyle muafiyet başvuruları Hitler'e sunulmadan önce, her *Mischling* kendi bölgesindeki Gauleiter'den neden muafiyet kazanması gerektiğine ilişkin sebepleri içeren bir tavsiye mektubu getirmek zorundaydı. Hitler hala Ya-

hudi akrabalarıyla teması bulunmayan ve savaş sırasında Parti hizmeti yapan *Mischling*'lere olumlu yaklaşıyordu. Bormann'ın ifade ettiğine göre Hitler artık sadece vatani hizmetini yerine getiren, küçük Nazi teşkilatlarına üye olan, Nazi külliyatını okuyan, orduda gönüllü hizmet yapan kişilerin ya da Birinci Dünya Savaşı muhariplerinin oğullarının başvurularını değerlendirmek istemiyordu. Çıta yükselmişti.(182)

Temmuzun 2'sinde Bormann Bouhler'e kriterlere uymayan başvurular gönderdiği için yakınan bir mektup gönderdi. Hitler'in *Mischling* davalarını incelemekten duyduğu rahatsızlığı anlatıyordu. Sadece savaş sırasında özel ve üstün hizmet yapmış olanların değerlendirileceğini açıklıyordu. Parti üyeliği de tek başına yeterli değildi. Hitler, onu eğer dikkatli davranılmazsa *Mischling*'lerin yeni bir Yahudi ırkı yaratacağı konusunda uyarmıştı. Çok dikkatli olmaları gerekiyordu, çünkü *Mischling*'lerin içindeki Yahudiler baskın çıkıyorlardı. Bu iddiasını desteklemek için Cripps(183) ve Roosvelt(184) örneklerini kullanıyordu. Bormann, Hitler'in bürokratlardan dikkatli davranmalarını istediğini hatırlatıyordu. Bir *Mischling*'i, *Genehmigung* sahibi olduğu için Wehrmacht bünyesinde tutmak bir anlamda *deutschblütig* ilan etmek demekti.(185)

4 temmuz 1942 tarihinde de Bormann yerel Parti ofislerinin (Gauleitungen)(186) *Mischling*'ler hakkında çok hoşgörülü davrandıkları için şikayetçi olduğunu dile getiriyordu. 1933 yılından önce Parti için savaştığını iddia eden birçok kişi vardı. Bir yanda da, pek çok *Mischling* Yahudi babasını inkâr etmekteydi. Gerçek babalarının annelerinin Yahudi kocaları değil "altın sarısı saçlı Ariler " olduğunu söylüyorlardı. Oysa artık sadece Yahudi atalarıyla bağlantısı bulunmayan ya da Parti üyeliği yüzünden hapse düşen

veya yaralanan kişilerin başvuruları değerlendirmeye alınacaktı. Bormann, *Reichverfügungblatt* [187] aracılığıyla bir kez daha Führer'in "her davayı tek tek ve büyük bir dikkatle" incelediğini duyurdu.[188] Görünen o ki, Bormann kamu görevlilerini (Bouhler gibi), kararnameleri uygulamazlarsa görevlerinin tehlikede olduğu konusunda uyarmaya çalışıyordu.

Bormann, Bouhler'i sevmediği ve onun sorumluluklarını almak istediği gibi, Bouhler'in *Mischling*'ler hakkında yeterince sert davranmadığına gönülden inanıyordu. Bouhler ise yasalara uyduğunu düşünüyor, faaliyetlerinin Hitler'e yanlış aksettirildiğine inanıyordu. 10 Temmuz 1942 tarihinde Bormann'a yazdığı mektupta, savaşta yararlılık göstermiş *Mischling*'lerin *Deutschblütigkeitserklärung* almalarının tek nedeninin kendi desteği olmadığını bu konuda Hitler'in talimatlarıan uyulduğunu söylemişti.[189] Nuremberg Yasaları'nın kendi omuzlarına yüklediği *Mischling* sınıflandırması ve bununla ilgili kararnameler yüzünden, sonu gelmez bir iş yükü altında ezildiğini söylüyordu. Bu arada yaşanan çekişmelerin ve yeni kararnameleri takip etme gerekliliğinin işini daha da zorlaştırdığından yakınıyordu. Yedi yıl boyunca inanılmayacak kadar çok *Mischling,* Hitler'in onayını almak üzere Bouhler'e başvurmuştu. "Neler çektiğimi Lammers dışında kimse anlayamaz" diyordu. Bouhler (ve Blankenburg) tarafından reddedilen başvuru sayısı bir "lejyon" oluşturabilirdi. Başvuruların çoğunu Hitler'e iletmeden geri çevirmişti.[190] Bouhler, *Mischling*'lere karşı hoşgörülü davranmadığını ispatlamak için büyük bir çabayla kendini savunuyordu. Kendi ofisinin (Blankernburg'un 1940 Mart'ında yazdığı mektupla) Hitler'i 8 Nisan 1940 kararnamesini yayımlamaya teşvik ettiğini, çünkü Bormann'ın [*Mischling* sorunu ile ilgili] hiç bir şey yapma-

dığı ya da yapamadığını (Dr. Blome[191] ile 1939 yılının sonunda yapılan konuşmadan bu sonuç çıkarılabilir)] söylüyordu.[192] Bouhler *Mischling*'lerin *deutschblütig* ilan edilmek amacıyla orduya girmek için ellerinden geleni yapacaklarını bildiğinden, bütün yarı Yahudilerin Wehrmacht'tan atılmaları taraftarıydı. Bu nedenle de, 1940 yılının Mart ayında Hitler'e bir mektup yazmışlardı. Bouhler'e göre, Hitler'in tanıdığı "çok sayıda muafiyet" kendi suçu değildi. Zira, 1940 yılında Wehrmacht'ta görev yapanların çoğu Fransą seferi başlamadan önce ordudan atılmamışlardı. Yani, kendilerini savaşta kanıtlama imkanına sahip olmuşlardı.[193] Bouhler, bu durumda bile ofisini ziyaret eden Blome'un, tanınan muafiyet sayısını beklediğinden az bularak şaşkınlığa düştüğünü söylüyordu.[194] Bouhler, Bormann'ın Hitler ile konuşmadan önce bu gerçekleri bilmesi gerektiğini düşünüyordu. Bormann'a bir kez daha, *Mischling*'leri Wehrmacht'tan uzaklaştırma sürecini kendisinin başlattığını hatırlatıyordu.[195] O güne dek, kendi sorumluluğunun başvuru yapan askerin istisnai Parti hizmetindense, siyasi anlamda tutarlılığı hakkında karar vermek olduğuna inandığını belirtiyordu. Parti'nin Hitler'e gönderilecek dosyaları onaylamaya başlamasını ise hoş karşıladığını ifade ediyordu. Bouhler'in mektubu şu sözlerle sona eriyordu: "Bir *Mischling*'i savunmak aklımın ucundan bile geçmez." Eğer *Mischling*'leri savunan biri olsaydım diyordu Bouhler, Himmler'e Yahudileri yok etmek için yardım etmezdim. (*Lösung der Judenfrage*[196]). Bouhler'in burada kast ettiği şey büyük olasılıkla 1939 ile 1941 yılları arasında yürütülen ötenazi programı sırasında Himmler'e verdiği bilgilerdi.[197]

Bormann'dan mektubuna yanıt alamayan Bouhler, 13 Temmuz'da Hitler'in özel şansölyelik sekreteri (*KdF*'nin alt kollarından biri) olan kardeşi Alfred Bormann'a bir mektup

yazarak kendisi için Hitler ile bir randevu ayarlamasını rica etti.[198] Bormann'a daha önce yazdığı mektubunu da bu rica mektubuna eklemişti. Hitler'in hikâyeyi bir kez de kendi ağzından duyması gerektiğini düşünüyordu. Hitler ile yüz yüze görüşerek, *Mischling* sorunuyla nasıl baş etmesi gerektiğini bizzat Hitler'den öğrenmeyi umuyordu. Böyle bir görüşme ile kendini temize çıkarmayı istiyordu.[199] Bu görüşme büyük olasılıkla gerçekleşemedi.

10 Temmuz 1942 tarihine gelindiğinde, Hitler *Mischling* sorunundan bıkmıştı. Muafiyet tanınırken, Parti hizmetinin askeri hizmetten daha önemli olduğunu bir kez daha vurguladı. Böylece, kendi aralarında iyi anlaşamayan Bouhler ve Bormann, Engel'in omuzlarındaki sorumluluğun büyük kısmını üstlendiler.[200] Temmuz ayının başında, Engel Hitler'in *Mischling*'ler hakkında katılaşmaya başladığını hissediyordu. Hitler'in dikkatine *KdF*'den geçmiş fakat henüz OKW tarafından onaylanmamış yirmi dosya sunmuştu. Hitler, seçtiği dokuz başvuru OKW tarafından da onaylanırsa, başvuranların affedileceğini söylemişti. 2 Temmuz 1942 tarihinde Hitler'in son kararını öğrenmek üzere döndüğünde, hiçbirinin Hitler'den onay almadığını duydu. Hitler, Engel'e bu meseleyi Bormann'la konuşması gerektiğini söyledi.[201] *Mischling*'ler konusunda silahlı kuvvetlerin rolü giderek azaltılıyordu. 16 Temmuz 1942 tarihinde Blankenburg Frey'e Gauleitungen ile *Mischling* başvurularına verilecek destekle ile doğrudan temas kurmaması talimatını verdi. Bu değerlendirmenin kendisi aracılığıyla yapılmasını istiyordu.[202]

Bu dönemde, Hitler'in Bormann'ı daha çok işin içine çekmek istediği anlaşılıyordu.[203] 21 Ağustos 1942 tarihinde Bormann, RMI'ya Hitler ile "yarı Yahudileri, Yahudi sınıfında değerlendirilmeleri konusunda fikir biriliğine vardı-

ğını" söyledi.[204] Bu durumda bekleyen başvuruların anlamı kalmayacak, onaylananlar ise geçersiz sayılacaktı. Lösener, yarı Yahudilerin Yahudi ilan edileceği ya da kısırlaştırılacağı ihtimalini öğrendikten sonra, 10 Eylül 1942 tarihinde Himmler'e itirazını bildirdi. Daha önce de dile getirmiş olduğu fikirlerini yineliyordu: "Kimse iki yüz yıldır yapılmakta olan bir hatayı bir gecede düzeltemez."[205] Bu meselenin nihai karar için Hitler'e sunulması gerektiği konusunda ısrar ediyordu. Bormann, 24 Ekim 1942 tarihinde bir ay önce OKW'den çıkan bir düzenlemeyi Parti'ye iletti. Buna göre Hitler artık yarı Yahudilerin Wehrmacht'ta kalmak için başvurmalarını yasaklıyordu. Halihazırda uzaklaştırılmış olanlar ise görevlerine iade edilmeyeceklerdi. İşleme konulan başvurular geri çevrilecek, Wehrmacht bünyesinde yasadışı yollarla kalmış olan yarı Yahudiler bulunu bulunmaz ordudan atılacaktı.[206] 1942 yılında birkaç kişiye yeni kararnamelere göre artık muafiyet için değerlendirilemeyecekleri bildirildi. Bunlardan biri de Frey'in 1942 Eylül'ünde yazdığı mektuptu. Birkaç yarı Yahudi oğlu orduda bulunan bir babaya artık onlar için uğraşmaması gerektiğini söylüyordu. Yeni yasalara göre hiç bir şansları yoktu. Frey kararlı bir dille daha fazla bilgi göndermemesini söylüyordu.[207]

1943 yılının Mart ayının sonlarına doğru, *Mischling*'ler en son savunucularından birini kaybettiler. Engel, Hitler'in yaverliği görevini bırakarak cepheye gitti. Ona ayrılma emrini veren Hitler'di. Engel bu uzaklaştırmayı çok zor kabullendi ve onun yüzünden "büyük bir şaşkınlık" yaşadı.[208] *Mischling* meselesi artık bütünüyle Parti'nin kontrolündeydi. Ancak Wehrmacht'ın işbirliği hala gerekliydi. 13 Mart 1943 tarihinde Albert Bormann, Blankenburg'un 17 Şubat 1943 tarihinde af için başvuran birkaç *Mischling*'le ilgili

yazdığı mektubuna yanıt verdi. İncelenen on dava içinde, Parti hizmeti tarif edilen beş tanesi hakkında olumlu düşündüğünü söylüyordu. Üçünün verdiği hizmet "hareketin görev çağrısının çok ötesindeydi". Diğer ikisi ise Parti ve SA üyeleriydi. Albert Bormann için diğerleri, Hitler'in bizzat değerlendirmesi gereken "sınırda" dosyalardı. Bazılarının Parti hizmeti olsa da, istisnai bir başarıları yoktu. Diğerleri ise Parti'ye hizmet etmemişlerse de, iyi birer askerdiler.[209] Başvurusu kabul edilenler, sonunda ordu içinde kalacak olmasına rağmen, Albert Bormann karar verirken Parti hizmetini ön planda tutuyordu. Blankenburg *Mischling*'leri Wehrmacht'a göndermeden önce, Bormann'ın fikrini almak istiyordu. Blankenburg, bu on kişiden dokuzu için olumlu düşünüyordu.[210] Albert Bormann'a yazdığı mektup, Blankenburg'un (muhtemelen Bouhler'den onay almadan) 23 Temmuz 1942'de Martin Bormann tarafından yayımlanan kararnameyi ciddiye almadığını gösteriyordu.[211] Listedeki dokuz kişiden en az ikisinin kabulünü önerirken, Bormann'ın ortaya koyduğu katı kriterlere uymuyordu. 1942 Ekim'inde Bormann, Hitler'in artık yarı Yahudi başvuruları ile ilgilenmeyeceğini bildirmişti. Alfred Bormann ve Blankenburg'un bu *Mischling*'ler (çoğu yarı Yahudilerdi) hakkında konuşmaları, Bormann'ın OKW kaynaklı *Rundschreiben*'inin[212] dikkate alınmadığını gösteriyordu.[213]

Nazi yetkililerin yorumlarından anlaşılan odur ki, Hitler'in *Mischling*'ler konusuna yaklaşımıyla ilgili kafalar karışmıştı. 3 Temmuz 1943 tarihinde, Parteikanzlei Reich doktoru Dr. Leonardo Conti'nin vekili Dr. Kurt Blome,[214] *KdF*'ye (muhtemelen Bouhler'e) yarı Yahudi Wachtmeister[215] Ernst Liebscher'in cesareti nedeniyle 1940 yılında *deutschblütig* ilan edilmesi gerektiğine inandığını bildirmişti.

Ancak Hitler'in *Mischling*'ler için uygulanmasını istediği kriterler 1941 yılında değiştiği için Liebscher *Deutschblütigkeitserklärung* alamamıştı. Oysa amirleri ve Gauleitung tarafından destekleniyordu. Blome, Liebscher'in Hitler tarafından savaştan sonra *deutschblütig* ilan edilecek gruptan olduğunu söylüyordu. Bu yüzden de evlenmesini onaylıyordu. Liebscher'in Wehrmacht bünyesinde kalması gerektiğini de düşünüyordu. (216)

OKW ve *KdF* arasındaki ilişkilerde yaşananlar da muafiyet meselesinin nasıl ele alınacağına dair kafaların karıştığını gözler önüne seriyordu. 1943 Ağustos'unda, OKW, Blankenburg'a incelenen *Mischling*'lerin onaylanıp onaylanmadığına dair Bouhler'den daha net ifadeler beklendiğini bildirdi. Artık kimin inceleneceği konusunda da Parti söz sahibi olduğu için bu tür belirsizlikler yaşanmaktaydı.(217)

Ancak OKW, *KdF* ve Parteikanzlei'nin yaşadığı karışıklık, başvuru yapan *Mischling*'lerin ve başvuruları ileten komutanlarının yaşadıklarının sadece birer yansımasıydı. Göring, 1943 yılının Kasım ayında bir Luftwaffe kararnamesi yayımlayarak, *Deutschblütigkeitserklärung* başvurularının genelde RMI'ya gönderildiğinin OKW tarafından 1943 Ekim'inde açıklandığını bildirmişti. OKW ise başvuruların kendilerine yapılması gerektiğini söylüyordu.(218) Kasım ayı içinde, OKH de RÖI'nın ordudaki *Mischling*'lerden başvuru kabul ettiğini bildirdi. Bu birim de kendi personeline başvuruların RMI'ya değil kendilerine gelmesi gerektiğini söylüyordu.(219) *Mischling*'lerin çoğunluğu ve amirleri başvuruları nereye iletmeleri gerektiğini bilmiyorlardı.

1943 yılının sonunda, penceresiz ve klimalı bunkerlerde çalışan Hitler, tüm vazgeçme arzusuna rağmen *Mischling* başvurularını değerlendirmeye devam ediyordu. Bormann, 27 Eylül 1943 tarihinde Bouhler'e yazdığı mektupta,

Hitler'in kendisine on *Mischling* dosyası daha verdiğini söylüyordu. Başvuruların ancak Parti'nin onayı ile beraber iletilmeleri durumunda kabul edileceğini ise bir kez daha vurguluyordu. Bouhler'den bir diğer ricası da onaylanan başvuruların yanında ilgili bütün belgelerin gönderilmesiydi.(220) Bu tarihte, Bouhler'in şubesi, elindeki başvuruları Hitler'e iletme yetkisini kaybettiği halde pratikte dosya göndermeye devam ediyordu. Bormann, ezeli düşmanı Bouhler'i, Hitler'in başvuruları ancak kendi elinden ve Parteikanzlei tavsiyesi ile birlikte kabul edeceği konusunda bir kez daha uyardı.(221) Jeremy Noakes'a göre, Bormann bu hareketiyle "başvuru hakkını kardeşi Albert'ten alıyordu." Artık hep istediği "*Mischling*'leri hizaya getirme gücü" kendi elindeydi.(222)

1943 ve 1944 yıllarında muafiyet tanınırken bakılan birincil kriter Parti hizmetiydi. General Guderian, Parti'nin Wehrmacht işlerine müdahalesi ile ilgili şunları yazmıştı: "Parti, göreve getirilecek kişilerin askeri nitelikleri yerine siyasi fanatizmleri ile ilgileniyordu."(223) Oysa başvurusu değerlendirilenler arasındaki bazı *Mischling*'lerin yaşı Wehrmacht'ta katılmadan önce Parti'de çalışmış olmak için çok küçüktü. 12 Ekim 1943 tarihinde, OKW'den Dr. Kurt Vogtherr, Dietz'e bu yaşı tutmayan askerler için farklı kriterler uygulanıp uygulanamayacağını sordu. (224) Dietz, 19 Ekim 1943 tarihinde Blankenburg'a bir nota göndererek, Hitler'in kararına göre gelecekte başvuruların *KdF* tarafından değil Parteikanzlei tarafından değerlendirileceğini, çünkü siyasi kaygıların önem kazandığını bildirdi. (225) Bu, büyük olasılıkla Vogtherr'in sorusunun yanıtıydı.

1938 ile 1942 yılları arasında birkaç *Mischling*'e yardım eden Schmundt'un tavrı 1943 yılında sertleşmeye başladı. 3 Kasım 1943 tarihinde, arkadaşı Irmgard Böhrne'den

Röper ailesi adına yardım talebinde bulunan bir mektup aldı. Schmundt, Dr. Röper'in kendisiyle şahsen temasa geçerek durumunu açıklamasını istedi. Schmindt'un yanıt mektubunun sonu şöyleydi: "Ancak bu konuda yardım istemeye devam etmeniz üzücü. Yahudi sürülerinin (*Meute der Juden*) dört koldan saldırdığı şu dönemde, yardım etmek benim düşüncelerime tamamen aykırı. Durum şahıslar için zor, fakat önemli olan Devletin iyiliği. Sadece size değer verdiğim için bu dava ile ilgileneceğim."(226) Schmundt'un mektubu, hükümetin *Mischling*'lere karşı artmakta olan sabırsızlığının bir göstergesiydi. Oysa Hitler, *KdF*'den geçen *Mischling* dul ve yetimlerinin dosyalarını incelemeye devam ediyordu. (227) Bu hareket, *Volk*'u yarı Yahudilerden tamamen temizleme amacının aksi yönde bir tutumu simgeliyordu.(228)

1944 yılında, Almanya yıkıma sürüklenirken "kanın saflığı" tartışması tüm sıcaklığıyla devam ediyordu. 2 Ocak 1944 tarihinde, Hitler Schmundt'tan *Deutschblütigkeitserklärung* sahibi göreve devam eden *Mischling* ve Yahudi veya *Mischling*'le evli subayların listesini çıkarmasını istedi. Schmundt'a göre, liste istenmesinin amacı bu subayların yerlerinin tespit edilip ordudan atılmalarıydı. Personel Dairesi'nin(229) özellikle daha yaşlı subaylar için(230) görevden uzaklaştırılma emirlerini bir an önce hazırlaması gerektiğini yazdı. P1 (General Linnarz) (231) ve P2 (Yarbay Seegers) (232) Grupları (*Amstgruppen*) bir araya gelerek listeyi hazırladılar. (233) 11 Ocak 1944 tarihinde, p2'den IV. Grup (234) başkanı Albay Georg Erdmann, listeyi p5'e gönderdi (Albay Hessemann) (235). Daha önce OKH, OKW ya da Reichskanzlei benzer bir çalışma yapmadığı için listeyi hazırlarken zorlandıklarından yakınıyordu. Ona göre bu liste "eksiksiz bir liste olarak kabul edilmemeliydi." Bu yorumunda

haklıydı. Erdmann'ın listesinde yetmiş yedi subay yer alıyordu. Oniki *Mischling* general ve *Mischling* veya Yahudi eşi olan oniki general vardı. Kalanların da otuz yedisi *Mischling,* on altısı *Mischling* ya da Yahudi ile evli subaylardı. Çoğu 1940 yılının başlarında *Deutschblütigkeitserklärung* almışlardı.(236) Listelenenler arasında savaşta ölen ya da esir düşenler de vardı. Tespit edilemediği için ya da bilinçli bir çabayla liste dışı bırakılanlar da olmuştu. Yüzbaşı Klaus von Schmeling Diringshofen ve kardeşi Teğmen Joachim von Schmeling Diringshofen (237), Binbaşı Ernst Prager listede yer almayanlar arasındaydı. Erdmann, subayların kan yüzdelerini belirlerken de zorlanmıştı. Çünkü, *Deutschblütigkeitserklärung* belgelerinde Yahudilik derecesi belirtilmiyordu.(238)

Erdmann, listesini sunmadan önce yeğeni Yüzbaşı Otto Walters'e gösterdi. Yirmiden fazla generalin adını gören Walters'in yorumu şöyleydi: "Bu adamların ordudan atılması çok fazla soruna neden olur. Bu savaşta herkese ihtiyacımız var, özellikle de generallere!" Amcası aynı fikirde olduğunu söyleyerek kafasını salladı ve gitti.(239) Erdmann, yapması gerektiği gibi listeyi gönderdi. Ancak aylar sonra bile listede adı geçen subaylara bir şey olmadı. Çoğu görevini sürdürürken, aralarından birkaçı terfi bile etti.

1944 yılı boyunca başka *Mischling* ve *Mischehen* (karma evlilik) listeleri de oluşturuldu. Bormann, Hitler'in 7 Kasım 1944 tarihli emriyle yüksek düzey devlet memurlarının listesini hazırladı. Listede elli üç kişi vardı: On yarı Yahudi, yirmi bir yarı Yahudi eşi, on beş çeyrek Yahudi, yirmi çeyrek Yahudi eşi ve on yedi Yahudi eşi.(240) Luftwaffe ve Kriegsmarine listeleri ise bulunamadı. Çalışma kapsamında belgelenen bu kuvvetlerde savaşmış Ari'leştirilmiş subaylar savaşın sonunda kadar görevlerinde kal-

dıkları için, Luftwaffe ve Kriegsmarine için liste hazırlanmadığı bile düşünülebilir. İronik olansa, Hitler'in bu dönemde bile yapılan başvuruları değerlendirmeye devam etmesiydi. Bu çalışmadan belgelenen kişilerden üçü 1944 yılında muafiyet kazanmıştı.

18 Şubat 1944 tarihinde OKW, *KdF*'ye *Mischling* başvurularının değerlendirilmesi süreci için gerekli Gauleiter siyasi raporlarının çok yavaş iletilmesinden yakınan bir mektup yazdı. Bombardıman altında olmayan bölgelerden bile rapor gelmesi üç aydan fazla sürüyordu. Ordu, dört ayın sonunda *KdF*'ye mektup yazsa bile yanıt alamıyordu. Wehrmacht, Parti kendilerini beklettiği sürece, yasa gereği soruşturulan *Mischling*'in görevine devam edeceğini söylüyordu.(241) Blankenburg, 11 Mart 1944 tarihinde ofisleri bombalandığı için raporların geciktiğini bildirdi. İhtiyaç duydukları Gauleiter raporlarının en kısa sürede gönderileceğini söylüyordu.(242)

20 Şubat 1944 tarihinde, Hitler başvuruları sadece kendisinin ve Bormann'ın değerlendireceğini belirten bir kararname yayımladı.(243) *Mischling* sorununu sadece Bormann'ın çözebileceğine inanıyordu.(244) Göring'e göre, Üçüncü Reich'ın son günlerinde Hitler'in önemli meseleleri karara bağladığı oturumlara yalnızca Bormann kabul ediliyordu.(245) 1944 yılında *Mischling*'ler hakkında Lammers'in fikri neredeyse hiç sorulmaz olmuştu. 1941 yılı onun gücünün zirvesiydi. O dönemde Bormann Parteikanzlei'nin başına geçmiş ve Hitler'e sınırsız erişim kazanmıştı. Lammers, Hitler'in emirlerini Bormann aracılığıyla almaya başlamıştı.(246) Bormann'ın *Mischling* meselesi ile ilgili artan sorumluluğuna rağmen, OKW ve *KdF* gibi birimler de dosyaları değerlendirmeye devam ediyordu. Karmaşa bitmemişti. 3 Mart 1944 tarihinde OKW, *KdF*'den gelen

yirmi beş *Mischling* raporunu ve bazı başvurular için bilgilendirilme talebini geri çevirdi. *KdF*'nin kendilerinin bu davalar hakkında yeterince çalışmadıklarını ima etmesinden duyulan rahatsızlık dile getirilmişti. Führer ve adamlarından, *KdF*2nin arzuladığı hızda çalışmalarını isteyemeyeceklerini açıklıyorlardı. Gönderilen raporlar da hiçbir amaca hizmet etmiyordu. OKW, *KdF*'nin bilgilendirme isteyen mektuplar göndermeyi bırakmasını istiyordu. Onlara göre bu istekler zaman ve kâğıt israfıydı ve sadece OKW'nin iş yükünü arttırıyordu.[(247)]

1944 yılının Haziran ayında Parteikanzlei baskısı ile Wehrmacht'ın bütün çeyrek Yahudileri uzaklaştırması emredildi.[(248)] Bu uzaklaştırma kararına rağmen, bu çalışma kapsamında tespit edilen bir kişi sözü geçen emir sonucunda uzaklaştırılmıştı.[(249)]

20 Temmuz 1944 yılındaki başarısız bombalı suikast girişiminden sonra Hitler ve şürekası *Mischling*'leri günah keçisi ilan etti.[(250)] Hitler, onları vakit harcamaya ve Reich içinde yaşatmaya layık bulmuyordu. Yok edilmeleri gerekliydi. Mareşal Milch bombadan sonra Hitler'e şöyle bir telgraf göndermişti: "Sizi bu korkak cinayet girişiminden kurtararak *Volk*'a ve Wehrmacht'a bağışlayan Takdir-i İlahi sayesinde duyduğum mutluluğu tarif etmem imkânsız."[(251)]. Milch belki söylediklerine gönülden inanıyordu. Belki de babasının Yahudi olduğu Hitler tarafından bilindiği için kendini korumaya çalışıyordu. 20 Temmuz olayları, kendisi gibi, tüm *Mischling*'lerin durumunu eskisinden daha kaygan bir zemine taşımıştı.

26 Temmuz 1944 tarihinde Himmler'in ofisi *Mischling*'lerle ilgili uzun bir kararname yayımladı.[(252)] Bu belgeyle, Parti'nin birinci ve ikinci derece *Mischling* kategorilerinden başka, üçüncü, dördüncü ve daha yüksek dereceleri kullanması öneriliyordu.[(253)] Himmler, 1944 yılı boyun-

ca Wehrmacht'ı *Mischling*'lerden temizleme konusunda odaklandı. Himmler'in yanında çalışanlara göre, savaşta başarılarıyla sivrilen *Mischling*'lerin otomatik olarak *Deutschblütigkeitserklärung* almayı beklememeleri gerekiyordu.(254) Muafiyetler ancak çok özel ve benzersiz durumlarda geçerli olmalıydı.(255) Bir *Mischling*'i *deutschblütig* ilan etmek ya da *Genehmigung* vermek herkesin arasında karışıp kendisini kamufle etmesini sağlıyordu. Bu insanlar, *deutschblütig* ilan edilseler bile biyolojik anlamda hala Yahudi'ydiler. Dolayısıyla Parti "Arileştirme konusunda çok isteksiz davranmalıydı."(256) Himmler'in çalışanları *Mischling*'lerin giderek daha fazla imtiyaz talep etmeye meyilli oldukları konusunda uyarıda bulunuyorlardı. Muafiyet kazananlar, üniversiteye de girmek istiyor, subay olmaya çalışıyor, evlenme hakkı talep ediyor ve Parti'ye girmeye uğraşıyordu.(257) Bir *Mischling*'e savaşta kendini kanıtlama imkanının tanınması, savaştan sonra pazarlık gücünü arttırmasına fırsat vermek demekti.(258) Hitler savaşta ölen bir Mischlinge'n deutschblütig sayılacağını ama çocuğu yoksa kendisine merhamet edileceğini yineledi.(259) OKW'nin hâlâ *Ausnahmebehandlungen* (260) başvurularını değerlendiren tek teşkilat olduğuna değiniyorlardı. Bunun durması gerektiğinin altı ısrarla çiziliyordu. Ariler ve *Mischling*'ler arasındaki evlilikler yasaklanıyordu. Bunun tek istisnası yarı Yahudi savaş gazilerinin eşlerinin bakımı olmadan yaşayamayacak kadar ağır yaralanmış (*Strufe* IV) olmaları haliydi.(262)

29 Temmuz 1944 tarihinde Himmler, Altın Alna Haçı sahibi başarılı bölük komutanı çeyrek Yahudi General Karl Sachs'ın görevden alınarak, yerine General Hoernlein'ın getirilmesini emretti. (263). Çok sayıda madalya sahibi, ve "Almanya'yı Bolşevik gazabından korumak" (265) için kahramanca savaşan biri olmasına rağmen, Arileştirilmesinin bir değeri kalmamıştı.(264) Sachs, Erdmann'ın hazırladığı lis-

tede yer alan yetmiş yedi subaydan biriydi. Liste, Parti'nin ve SS'in eline geçtiği için, diğerlerinin de görevden uzaklaştırılmaları an meselesiydi. (266) 9 Eylül 1944 tarihinde, General Wilhelm Burgdorf Hitler'in emirlerine uyarak Sachs'ı görevden uzaklaştırdı. (267) Burgdorf, Schmundt'un yerine geçmişti. Schmundt ise Ekim ayında, 20 Temmuz 1944 patlamasında aldığı yaralar yüzünden hayatını kaybedecekti. Sachs, listedeki en değerli subaylardan biriydi. Hitler, onun atılmasına karar verdiğine göre, diğerlerinin görevde kalmayacaklarını tahmin etmek hiç de zor değildi.

Bu tasfiye esnasında, 2 Kasım 1944 tarihinde Bormann Lammers'e şunları yazdı: "20 Temmuz olayları, ataları yüzünden Nasyonal Sosyalist ideolojiye ve onun *Weltanscahung*'una yük olacak herkesin iktidardan uzaklaştırılması gerektiğini gösterdi." Bu insanların baskı dönemlerinde daha da tehlikeli hale geleceklerini düşünüyor, inanışları yüzünden *Mischling*'lere asla güvenilmeyeceğini söylüyordu. *Deutschblütig* ilan edilen *Mischling*'lerin, asla bir Ari'nin haklarına sahip olmamaları gerekiyordu.(268) Hitler, 26 Ekim'de, 31 Aralık 1944 tarihinde yarı Yahudi ve yarı Yahudilerle evli askerlerin silahlı kuvvetlerden atılmalarını emretti.(269) Savaşın son günlerinde, sadakatlerini ispatlayarak muafiyet kazanmış olan iki düzineden fazla muharip general görevlerinden uzaklaştırıldı.

Bu başarılı subayların uzaklaştırılmaları Hitler'in gerçeklikten ne denli koptuğunu gösteriyordu. Hitler, savaşın kazanılmasının imkânsızlaştığını fark ettikçe, daha da akıl dışı davranıyor, bu da hükümet idaresi üzerinde yıkıcı etkilere yol açıyordu.(270) Hitler'in elindeki her türlü deneyimli generale ihtiyaç duyduğu dönemde, iki düzine generalin atılması elbette ters tepecekti. Görevden uzaklaştırılanlar sadece Erdmann'ın listesinde adı geçenlerdi. Yedek kadro-

lardaki subaylar listelenmemişti. Onların çoğu ve *Mischling* askerler görevlerine devam ettiler.(271)

Hitler'in tanıdığı muafiyetler ile beslenen umutlar sönüyordu. Yarı Yahudi Werner Maltzahn, Hitler tarafından atılmadan bir ay önce generalliğe terfi etmişti. Görevinden uzaklaştırılınca bunalıma girdi.(272) *Mischling*'lerin çoğunun şevki kırılmış ve gururları incinmişti. Yarı Yahudi Binbaşı Friedrich Gebhard, 21 Ekim 1944 tarihinde, Hanover Genel Komutanlığı'na ufukta görünen uzaklaştırılması ile ilgili şunları yazmıştı:

Benim uzaklaştırılmam özellikle çok zor geliyor. Çünkü bildirilen nedenlerden ben sorumlu tutulamam. İki dünya savaşında Almanya için yaptığım hizmetler göz önüne alarak ve bu sıradışı sebepler yüzünden tüm iyi değerlendirmelere rağmen görevimden ayrılmam gerekeceğini düşünerek, beni Yarbaylığa terfi ettirmenizi rica ediyorum...Yüksek rütbe, umduğumdan daha erken başlamak zorunda kalacağım sivil hayatımda bana daha çok kapının açılmasını sağlayabilir.(273)

Gebhard gibi *Mischling*'ler, kökenlerinin neden görevlerine engel oluşturduğunu hâlâ anlayamıyorlardı. Öfke, karmaşa ve depresyon duygularının hepsi birden ruhlarını ele geçirmişti. Yardım için kime başvuracaklarını bilmiyorlardı.

Listede adı geçen *Mischling*'leri yakalamak üzere çıkılan avda, SS de kendi rolünü Himmler'in çalışanlarından SS-Obersturmbannführer(274) Suchanek 12 Eylül 1944 tarihinde General Burgdorf'a yazdığı mektupta, Himmler'in yarı Yahudi Albay Ernst Bloch'un görevden uzaklaştırılarak çalışma taburlarına gönderilmesini rica ettiğini bildirdi.(275) Burgdorf, 26 Eylül 1944 tarihinde Himmler'in ofisine verdiği yanıtta Bloch'un ordudan atıldığını doğrularken, 1943

yılında Bloch'un "ağır yaralarına rağmen cepheye gönderilmeyi" talep etmiş olduğunu da eklemişti.[276] Burgdorf'un bu yarımağız itirazı, Bloch'un durumunu kolaylaştırmamıştı. Bloch'un "esaslı bir Nasyonal Sosyalist" [277] sözleriyle tanımlanmasının da herhangi bir etkisi olmamıştı. Bloch, 27 Ekim 1944'te görevini bıraktı. Hitler, 15 Şubat 1945 tarihinde resmi uzaklaştırılma belgesini imzaladı. Burgdorf uzaklaştırılma haberini şu sözlerle iletti: "Führer, 31 Ocak 1945 günü aktif görevden uzaklaştırılmanıza karar verdi. Führer adına savaşta ve vatanın ve halkın barış içinde yaşaması uğruna verdiğiniz hizmet için teşekkür etmekten onur duyarım. *Heil* Hitler!" [278] Görevden uzaklaştırılan *Mischling*'lerin çoğuna aynı mektup gönderilmişti. Ancak, mektubu alan Bloch'un şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kalmıştı, çünkü Hitler'in kendisini bizzat *deutschblütig* ilan ettiğini biliyordu. [279] Bilmediği ise, uzaklaştırılmasının perde arkasındaki sebeplerdi. Gitmesi emredildiğinde, sorgulamadan emri yerine getirdi. Yakın arkadaşı Walther Brockhoff, 31 Ekim 1945'te Bloch'un karısı Sabine'ye bir mektup yazarak arkadaşının atılmasının nedenini sordu: "En tehlikeli dönemde böyle deneyimli ve cesur bir subayı kimse ordudan atmaz. Onun kalibresinde ancak bir kaç subay vardır."[280]

Görevinden uzaklaştırılan *Mischling* subayların çoğunun birbirlerinden haberleri yoktu. Her biri, Wehrmacht'tan ayrılmak zorunda bırakılan bir avuç insandan biri olduğuna inanıyordu. Büyük olasılıkla, onlara Yahudi kökenleri nedeniyle atıldıkları söylenmemişse de, bunun rol oynadığını tahmin ediyorlardı.

Bu subayların büyük bir kısmı evlerine geri dönüp iş aramaya başladılar. Bazıları OT kamplarına ya da geçici Volkssturm birimlerine gönderildiler. Burgdorf bu değerini

kanıtlamış subayların atılmalarının budalalık olduğunun farkındaydı. Atılmalarını engelleyemeyeceğini bildiği için, yetkililere uzaklaştırma emrinin bildirilmesinden sonra üç ay göreve devam etmeleri gerektiğini bildirdi. *Totaler Krieg* (Tam Savaş) halindeki Almanya için elindeki tüm kaynakları kullanmak hayati değer taşıyordu.(281) Burgdorf, böylece 1944 sonu, 1945'in de ilk dönemlerinde elinde birkaç subay tutabilmişti. Fakat diğer bir kısım anında evlerine gönderilmişti.

Yüksek rütbeli *Mischling* subayların ordudan uzaklaştırılmasıyla muafiyet tanınma süreci sona erdi. Bu çalışmada belgelenen bir kişi dışında Temmuz 1944 bombalama olayında sonra *Deutschblütigkeitserklärung* alan kimse yoktu.(282) Yüksek rütbeli *Mischling* subaylara yapılanlar, savaşın devamı ya da Almanya'nın zaferi durumunda *Mischling*'lerin başına nelerin gelebileceğinin ipucunu veriyordu. *Mischling*'ler istenmiyorlardı.

Muafiyet Hakkı Kazanma Süreci Örnekleri

Okuyucuların muafiyet için başvuranların neler yapmaları gerektiğini daha iyi kavramaları için birkaç örnek ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Örnek 1: Hans-Günther Gersdorff

Hans-Günther Gersdorff, 30 Eylül 1945 tarihinde *Arierparagraph* uyarınca ordudan atıldı.(283) Annesiyle birlikte, Ariliğini ispatlayarak orduya dönebilmek için elinden ne geliyorsa yaptı. Büyükannesi, Nazi yasalarına göre Yahudi kabul edildiği için bunu başarması çok zordu. 1935 yılının Mayıs ayında, Irk Meseleleri Ofisi orduya Ariliğin "dini bir olgu değil, ırk ve kanla ilgili" olduğu bilgisini vermişti.(284) Gersdorrf'un büyükannesi Henriette Seligmann'ın (285) Ya-

hudi inancını benimsememesi, kendi anne ve babasının da din değiştirmiş olmaları "Gersdorff'a Ari diyebilmek için gereken kriterleri sağlamıyordu."(286)

Gersdoff kabuğuna çekilip kendini inancına adamıştı. Fakat, atılgan kişilikli annesi bu utancın tüm aileyi lekelemesine izin vermemeye kararlıydı. Oğlunun, büyükannesinin ırkı yüzünden atıldığına inanamıyordu. Birinin ona zarar vermek istediğini düşünüyordu. Kocası öldükten sonra tekrar evlenmişti. Orduda yakın ilişkide olduğu birkaç akrabası vardı.

30 Ağustos 1935'te Ordu Personel Birimi başkanı General Viktor von Schwedler, Gersdorff'un annesinin 25 Ağustos 1935'te yazdığı mektuba şu yanıtı verdi: "Çok üzgünüm...Yasalar oğlunuzun orduda kalamayacağını açıkça ortaya koyuyor. Atalarının vatan için faydalı hizmetlerine rağmen *Ausnahmebehandkung* imkansız. Sevgili bayan, size daha iyi bir yanıt veremediğim için esef duyuyorum."(287) Bu kadar merhametli bir üslupla yazılan mektup, ailenin ne kadar nüfuzlu olduğunu gösteriyordu. Schwedler yasayı uygulamak zorundaydı, ama kadının itirazını yok saymayı da göze alamıyordu.

Frau von Gersdorff'un sinirleri harap olmuştu ama bir türlü vazgeçmiyordu. 2 Eylül 1935'te Schwedler'e bir mektup daha yazdı:

Aynı kan karışımının (*Blutmischungen*) farklı şekillerde ele alınması hiç adil değil...Benim oğlum Ari kabul edilmiyorken, görümcemin aynı kan karışımına sahip olan oğullarına ve kızlarına Ari deniliyor. Oğlumun tek farkı annesinin aristokrat olmayışı. Yeğenlerimin belgelerinin bir kez daha kontrol edildiğini ve onlar için her şeyin yolunda olduğunu öğrendim... Oğlumun dosyasını size sunanlar bizde nefret eden kişiler olmalı.(288)

Schwedler'den istediğini alamayınca, 5 Eylül 1935 tarihinde doğruca savaş bakanı General von Blomberg'e çıktı. Yazdığı mektupta, eğer belgeler dikkatli incelenecek olursa, Yahudi büyükannenin doğumda vaftiz edildiğinin ve annesiyle babasının da daha kendisi doğmadan Hıristiyanlığı seçtiğinin görüleceğini yazmıştı. Dolayısıyla Hans-Günther Ari kabul edilmeliydi. Bu sözlerin ardından, aile-deki subayların bir listesini sunmuştu. Mektup şöyle bitiyordu: "Tüm ruhuyla bir asker olan oğlumun hayatının ve kendi hayatımın böyle iftiralarla mahvolmasını hak ettiğimize inanmıyorum."(289)

Blomberg'in yanıtı 18 Eylül 1935 tarihinde geldi. Oğlunun ordudan atılmasından duyduğu üzüntüyü dile getiriyor, ailenin parlak askeri hizmetine rağmen istisna yapamayacağını söylüyordu: "Sizi bu zorlu kaderden kurtaramadığım için üzgünüm."(290) Blomkenborg'dan yanıt gelmesi bile dikkate değerdi.

Frau von Gersdorff, 2 Ekim'de bir mektup daha yazdı. Schwedler'e uyguladığı başarısızlıkla sonuçlanan stratejisini bu kez Blomberg üzerinde deniyordu: "Yeğenlerimin [Horst ve Wilhelm Gottberg] orduda kalmaları büyükannenin onlar için sorun oluşturmadığını gösteriyor... Ben bir Ari'yim... Bu yapılan kesinlikle Führer'in istediği değil." Bu "ölüm kalım" meselesinde, Blomberg'in yardımını talep ediyordu.(291) Blomberg'in bir faydası dokunmadı. Kadının intihar girişimi de, Scwedler ve Hitler'e yazdığı ateşli mektuplar da bir işe yaramadı. Frau von Gersdorff'un tek başarısı, her iki yeğeninin de 1936 yılının Ocak ayında ordudan atılmalarını sağlamaktı.(292)

Frau Görsdorrf'un istediği dört yıl sonra kendi çabalarının etkisi olmadan gerçekleşti. Hitler, Gottberg kardeşleri ve Hans-Günther'i *deutschblütig* ilan ederek aktif göreve

çağırdı.(293) Başkomutan Walther von Brauchitsch, Gottberg ailesinin bir dostu olan Hindenburg'ın kızı Irmgard von Brockhusen'e 29 Şubat 1940 tarihinde bu davayla ilgili şunları yazdı: "Führer'in Wilhelm von Gottberg'i aktif göreve geri çağırdığını bildirmekten memnuniyet duyuyorum... Kendisi *deutschblütig* ilan edilecek."(294) Brockhausen, Dr. Otto Meisnner'den de dostane bir mektup almıştı: "[Wilhelm von Gottberg için] özel bir muafiyet (*Ausnahmebewelligung*) tanındığı haberini bildirmekten kıvanç duyuyorum."(295) Hans-Günther'in de kuzenine benzer bir muamele görmüş olması gerekiyor.

Gersdorff, 1940 yılındaki batı seferinde 156. Topçu Alayı'nda savaşarak EKI kazandı. 1942 yılında, artık evli bir subay olan Yarbay von Gersdorrf, Rus sevgilisi Shura ve kızkardeşini birliğine sokup kontrolü altındaki askeri malzemeleri gösterdiği için bir ay ve bir hafta süreyle askeri cezaevinde yattı. Mahkeme, kötü örnek oluşturduğu ve düşman kadınları içeri alarak adamlarını tehlikeye attığı sonucuna vardı.(296) Gersdorff, serbest kaldıktan sonra savaşa döndü. Sorun çıkarmaya devam etti. 1944 yılında kendi birliklerini vurdu. Buna rağmen 1943'ten 1945'e kadar bir "Nasyonal Sosyalist" olarak tanımlandı ve savaşın sonuna kadar görevde kaldı.(297)

Örnek 2: Ernst Prager

Yarı Yahudi Ernst Prager 1934 yılında ordudan atılmıştı ve 1941 yılına kadar Hitler'den *Deutschblütigkeitserklärung* alamadı. Ateşli, açık görüşlü ve temkinli bir yapıya sahip olan Prager, başvuru sürecini 1934 yılında başlattı. Üç yıl boyunca Wehrmacht'a ve Berlin polis merkezine fotoğraflarını ve aile tarihi hakkında birkaç kuşak geriye uzanan ayrıntılı raporları göndermeyi sürdürdü.

Yahudi amcası Stephan (EKI vr EKII sahibi emekli Birinci Dünya Savaşı binbaşısı) başvurusu sırasında yardım etti. Aile, Ernst D*eutschblütigkeitserklärung* alırsa, koruma altında olacaklarına inanıyordu. Prager, 19 Temmuz 1937'de amcasına dosyasının RMI'ya gönderildiğini yazdı. Ağustos sonunda hâlâ bir haber alınmamıştı. Bu haber cesaretlerini kırsa da, aile hükümet birimlerine mektuplar yazarak, yeni belgeler toparlayarak ve mümkün olan her yerden tavsiye alarak örneğin hukukçulardan, subaylardan) çabalamaya devam etti.

Prager, kendisine destek veren yüksek düzeyden pek çok kişi bulunduğu için şanslıydı. Lammers'in yakın bir arkadaşı olan ünlü emekli Luftwaffe Generali Wilhelm Haehnelt,(301) Prager'e yardım edilmesi için Lammers ve Wehrmacht'a sürekli mektup yazıyordu.(302) Prager, 22 Aralık 1937'de amcasına Haehnelt'in davasının bürokratlar tarafından incelenmeye başladığını duyduğunu söyledi.(303) 14 Şubat 1938'de ise dosyanın rafa kaldırıldığını, hükümetin bu tür davalarla ilgilenmek için acele etmediğini bildirdi.(304) Belki de Prager'in bu kadar çok beklemesinin sebebi yetkililerin başvuru yağmuruna tutulmalarıydı. Prager'in çabaları 1938 ile 1941 yılları arasında sonuçsuz kalarak devam etti

1941 baharında Balkanlar'da savaşın patlamasıyla, Prager göreve iade talebini yineledi. 24 Mayıs 1941'de OKW'ye yazdığı mektupta ailesinin Hıristiyan değerlerini ve askeri geleneğini vurguluyor ve derhal savaşa gönderilmek istediğini söylüyordu: "En iyisi olma konusundaki kararlılığım ve inancım yüzünden askerliği seçtim."(305) Prager, nişanlısı Hella ile evlenmeyi de çok istiyordu, ki bu evliliğin gerçekleşmesi de *deutschblütig* ilan edilmesine bağlıydı. (306) Hitler'in onayı olmadan bir Ari ile yasal olarak

evlenmesi ve çocuk sahibi olması imkansızdı. Prager, amcasına yazdığı mektupta, bu meseleyi Göring'in yaverlerinden biri olan arkadaşı Jürgen Roth'a açtığını söylemişti. Roth'a göre, her şey Hella'nın Prager'le birlikte olabilmek için mücadele etmesine bağlıydı. (307) Prager, daha önce ırkı yüzünden bir nişanlısından (Ruth) ayrılmak zorunda kalmıştı. Hella'yı da kaybetmek istemiyordu.(308) Roth, Prager'in muafiyet kazanamaması durumunda, Hella ile birlikte çocuk sahibi olmak yerine "birbirleri için yaşamayı" öğrenmek zorunda kalabileceklerini düşünüyordu. Prager ise böyle bir şeyin "kadın doğasına aykırı" olduğunu söylüyordu. Hella çocukları seven bir kadındı.(309) Prager, birkaç ay sonra Lösener'in ofisinde çalışan Amstrat Hitze ile buluştu. Ofise girdiğinde Hitze şöyle demişti: "Yarbay, buraya evlilik için mi geldiniz? Kendi işinizi iyice zora sokuyorsunuz?"(310) Hitze, ancak üstün bir askeri başarı sergilerse muafiyet alabileceğini açıkladı. Prager artık görevde olmadığı için bunu gerçekleştirmesi o imkânsızdı. Prager toplantıdan sonra yaptıklarını şöyle dile getirmişti: "Endişeye gark olmuştum ve sinirlerim bozulmuştu. Beni ayakta tutan sadece tekrar göreve dönebilme umudum ve isteğimdi. Bu vaziyette bölge mahkemesine gittim."(311) Mahkemedeki memurdan şu yanıtı almıştı: "Durum umutsuz. Atalarınızın hizmeti göz önüne alınacak elbette, ancak unutmayın herkes savaşmak zorundaydı zaten. Bu hizmetin *Genehmigung* almanız için yeterli olacağını sanmıyorum. "(312) Prager yıkılmıştı. Her zaman istediği kariyere asla kavuşamayacak, çok sevdiği kadınla evlenemeyecek ve çok değer verdiği ailesini koruyamayacaktı. 26 Temmuz 1941 tarihinde başvurusu Hitler'in yaveri Engel'e iletildi. Prager, kendisiyle birlikte başka bir yarı Yahudi'nin başvurularının gönderildiğini ve onaylanmaları durumunda orduya geri kabul edilen ilk yarı Yahudiler olacaklarını duymuştu.(313)

Rusya'nın işgalinden dört ay sonra, Hitler Prager'e *Deutschblütigkeitserklärung* verdi. Haehnelt, Prager'in mükafatını duyunca şöyle demişti: "Nihayet tüm bu pisliğin içinde (*dieser beschiessenen Zeit*) iyi bir haber duyabildik."(314) Prager, Haehnelt'in mutluluktan ağladığını söylüyordu.(315) Kendisi de günlüğüne şu sözleri yazmıştı: "Sonunda bir kez daha orduya aitim."(316) Artık yasal olarak görev yapabilir, evlenebilir ve çocuk sahibi olabilirdi. Düğününden sonra Stephan'a bir mektup yazarak tüm iyi dilekleri için teşekkür etmişti: "Benim için sevindiğini ve kalbini sıkıştıran kocaman taşın ortadan kalktığını biliyorum."(317) Mektubunda, düğünündeki herkesin bu Ari'leştirme sayesinde yürekten sevindiğini söylüyordu.(319) Prager aldığı *Deutschblütigkeitserklärung*'un kendine özgü olduğunu düşünüyordu.(320) Hitler'in mükafatını alanların genel kanısı da bu şekildeydi. Hepsi kendi durumlarının özel olduğuna inanıyordu: "Başımızı tekrar gururla dik tutabiliyorduk... Bu karar, özellikle de içinde bulunduğumuz koşullarda, davanın özel olarak ele alındığını gösteriyor... Büyükbabanın ve babanın inançları ve tavırları farklı olsaydı, muafiyet kazanman imkânsızdı. Sorun yaşadığınızda babanı ve seni ayakta tutacak olan bu gerçeği bilmenizdir."(321) 26 Kasım'da en az iki *Mischling*'in daha *Deutschblütigkeitserklärung* aldığını öğrendi: "Aynı durumdaki başka bir Teğmen de onay almıştı. Irk yüzdesini bilmediğim bir üçüncüsü ise Çin'de eğitmenlik yapmış... Sonra İspanya'ya gitmiş ve şimdi Ritterkreuz alan bir yüzbaşı. İşte bu hak edilmiş bir eşitleme (*Gleichsstellung*)" (323) Prager, Arileştirilmesi ile ilgili sözlerini şöyle sürdürüyordu:

Hella şimdilerde hayal aleminde gibi. Zavallıcık çok acı çekti. Olanlara ancak Hitler'in mektubu elimize ulaştığında inanabildi. Belgelerle beraber, Irk Araştırmaları Büro-

su'nun Ariler ile denkliğimi belgeleyen bir sertifika göndereceği bilgisi geldi. Mektupta benim ve çocuklarımın *deutschblütig* olduğumuzu söylememize izin verildiği yazıyordu.[325]

Prager'in amcası hâlâ Yahudi yıldızı taşıman zorundayken, kendisi Yahudi olmadığını ilan etme hakkıyla beraber üzerinde gamalı haç bulunan üniformayı giyme hakkı kazanmıştı. Hıristiyanlığa geçen ve bir Alman vatanseveri olan Stephen, büyük olasılıkla yeğeni toplumda hak ettiği konuma gelebildiği için rahatlamıştı. Prager tekrar Wehrmacht'a girdiği için gurur duyuyordu, ama çok fazla yorulmuştu. 1941 yılının Aralık ayında sinirlerinin harap olduğunu söylemişti.[326] Muafiyet işlemlerinin bedelini ödüyordu.

Hitler'in Prager'e muafiyet vermesinin sebebi kesin olarak bilinmemektedir. Bir ihtimal Almanya'nın savaşta çok fazla subay kaybetmesi olabilir. Belki de Lammers'in tavsiyesi etkili olmuştur. Ancak, Hitler Prager'in umutlarının aksine Yahudi akrabalarından hiçbirini korumamıştı. Babası, 1941'den savaşın sonuna kadar zorla çalıştırıldı, amcası da 1942 Temmuz'unda Theresienstadt'a gönderildi. Almanya savaşmaya devam etse ya da galip gelseydi Nazi'ler yıllar boyunca oğlunun görevi sayesinde Almanya'da kalabilen Prager'in babasını sınır dışı edeceklerdi. Ernst 1942 Mart'ın da Rusya'da yedi yerinden vurulduğunda babası gelinine şöyle demişti: "Eğer o ölürse, benim de işim biter."[327] Bir kurşun başını sıyırmıştı; bir diğeri boynuna, iki tanesi de omzuna saplanmıştı. Prager, düşman bölgesinden kendi hattına kadar sürünmüştü. Prager, bu inanılmaz mücadele sırasında hep Yahudi ailesini düşünmüştü. Kendisi ölürse onların da öldürüleceğini biliyordu. Hayatta kalmak zorundaydı.

Oysa ne *Deutschblütigkeitserklärung* belgesi, ne de özverili hizmeti ailesine zulmedilmesini engelleyebildi. Babası 1941'den beri zorla çalıştırılıyordu, 1942 Temmuzu'nda da bazı akrabaları sınır dışı edildi. Haehnelt, Lammers'e bir mektup daha yazarak Prager için yardım istedi. 2 Nisan 1943 tarihli mektupta Prager'in birkaç kez yaralanmış olan, cesaretini ispatlamış ve çok sorun atlatmış "seçkin bir asker" olduğunu yazıyordu. Prager'in babası Heinrich'in, Ari eşi ölüş olmasına rağmen korunmasını rica ediyordu: "Oğlu sürekli babası yüzünden endişe içinde yaşamamalı."(328) Lammers, bu mektuba 8 Nisan'da yanıt verdi. Prager'in durumundan uzun zamandır haberdar olduğunu, olasılıklar dahilinde elinden geleni yapacağını söylüyordu.(329) Bazı subayların sadece toplum içinde bir Yahudi ile dolaşırken görüldükleri ya da Yahudi'ye doğumgünü kart yolladıkları için ordudan atıldıkları bir dönemde, Prager'in durumu çok umutsuz görünüyordu.(330) Babası ikinci sefer de sınırdışı edilmekten kurtulduğu için çok şanslıydı. Kasabası Kulmbach'ta angaryaya devam etmek zorunda kaldı. OKW'den Binbaşı Eberhard von Hanstein'ın yardımını alan Prager, 1943 yılında Wehrmacht'ın babasını koruma konusunda kendisini desteklemesini sağladı. Prager'in *Deutschblütigkeitserklärung* sahibi seçkin bir subay olması, amcasının Thereisenstadt'tan ölüm kamplarına gönderilmesini de engellemişti. Ne yazık ki, Prager'in konumundan faydalanamayan bazı akrabaları da vardı.(331) Prager, savaşın sonunda Bayreuth'da yedek teçhizat taburunun komutanlığını yapmaktaydı.(332)

Örnek 3: Rainer Gärtner

Üçüncü örnek vakamız mütevazı, genç playboy Rainer Gärtner. Onun öyküsü 5 Ocak 1942 tarihinde bir Luftwaffe

Unteroffizier toplantısı sırasında içlerinden birinin Yahudi olduğunun iddia edilmesiyle başladı. İddiayı dile getiren kişi bu Yahudi'nin ortaya çıkmasını istiyordu. Dakikalar süren sessizlikten sonra başçavuşu (Spiess) kafasını sallayarak Gärtner'in konuşmasını istedi. Toplantıdakiler çok şaşırmıştı. Çünkü Gärtner, sarı saçları ve mavi gözleriyle "gerçek bir Alman" gibi görünüyordu. Rainer, yalana başvurarak sadece "yüzde 25" Yahudi olduğunu söyledi. Bunun "yüzde 50 Yahudi" olduğunu söylemekten daha az şaşkınlık yaratacağını sanıyordu. Sonradan, komutanları gerçeği öğrendikleri takdirde başına gelebileceklerden korktu. Sıkıntılı bir hava toplantı odasına hakim oldu. Spiess, Gärtner'i bir kenara çekerek, Hitler'den muafiyet hakkı almak için başvuracaklarını söyledi.[333] Gärtner, 5 Ocak 1942 tarihinde ailesine yazdığı mektupta şöyle demişti: "Bu işe yaramak zorunda. Eğer yaramazsa, ben bittim demektir. Başka ne yapabileceğimi bilmiyorum."[334]

Çoğu *Mischling* ailesinin yaptığı gibi Gärtner ailesi de bu dava için bir araya geldi. Babası Dr. Robert Gärtner, 1942 yılı boyunca Reichskanzlei'da subaylarla görüşerek OKW'ye mektuplar yazdı. 1942 yılının Şubat ayında neler yapılması gerektiğini söyleyen "nazik, insancıl" ve "ehil" birini, OKH'den Komutan Frey'i buldu. Frey, Rainer'in ordudan uzaklaştırılmaması için bir an önce *Genehmigung* başvurusu yapmaları gerektiğini söyledi. Başvurunun Rainer'in alayı tarafından, Göring üzerinden Hitler'e gönderilmesi gerektiğini de ekledi. Hitler'e ulaşana kadar yapılacak işlemleri kendisi takip edecekti. Eğer Rainer'in madalyası yoksa, sorunlar yaşaması muhtemeldi. Bu bilgiyi alan baba şunları söylemişti: "Rainer, genel kurmay ofisinde çalıştığı için düşmanla karşılaşmadı. Bu yüzden de herhangi bir madalyası yok. Frey yine de umudumuzu yitirmememiz gerek-

tiğini söylüyor... Başvuru yapanlar lehine ya da aleyhine kara verilirken kendisinin ve ebeveyninin kişilikleri de göz önüne alınıyormuş."[335] Ailesi, Rainer'in başvurusunun fazla bekletilmeyeceğini hissediyordu. Aslında bekleme süresinin biraz uzaması işe bile yarayabilirdi (Rainer bu süre içinde madalya kazanabilirdi). [336] Rainer, iş bulabilmek ve evlenebilmek için muafiyet almalıydı. Dr. Gärtner, oğlunun annesinin küçük yaşta din değiştirmesinin ve Birinci Dünya Savaşı'nda hemşirelik yapmasının işe yarayacağını düşünüyordu. Rainer'in Stallhelm ve SA'ya katılmış olmasının da Ari'liğe bağlılığını kanıtlayacağına inanıyordu. Kendisinin de gönüllü olarak savaşan ve Birinci Dünya Savaşı madalyalarına sahip bir subay olması da işe yarayacağını düşündüğü unsurlardan biriydi.[337] Oysa Rainer daha yolun başındayken sorunlar ortaya çıkmıştı. Unterofizzier rütbesine terfi etmemiş olması gerekiyordu. Dolayısıyla birliğine üst makamlardan tepkiler gelmeye başladı. Ari olmayan birini terfi ettirildiği için endişe duyan amiri, Rainer'e tavsiye mektubu verirken zorlandı. Rainer, kendisi hakkında OKL'ye yazılanlardan korkuyordu. Ancak baba oğul bu engelin kendilerini durdurmasına izin vermeden çalışmaya devam ettiler.

Birkaç hafta sonra, Rainer'in öğretmeni ve arkadaşı Dr. Hnas-Harder Biermann-Ratjen bir tavsiye mektubu yazdı. Yıllar boyunca Rainer'in gelişmesini izlediğini, hiçbir Yahudi izine rastlamadığını söylüyordu: "Tipik bir Ari gibi görünüyor. Hem Rainer tam bir Alman olarak yetiştirildi." Rainer'in vatanını ne kadar sevdiğini anlatıp "tipik bir asker olduğu için" ordudan atılmaması gerektiğini söylüyordu: "Eğitimi ve kökenleri nedeniyle ona sonuna kadar güvenilebilir."[338] Frau Marianne Gärtner de arkadaşlarından tavsiye mektubu istiyordu. 1942 Şubat'ında Profesör Risshon'a

bir mektup yazmıştı: "Bugün, sizden bir yardım istiyorum. Oğlumuz için çok endişeleniyoruz. Kendisi 3,5 yıldır askerlik yapıyor ve son 1,5 yıldır da astsubay Fakat bir anda ırkı büyük bir sorun haline geldi." Rainer'in hiçbir zaman yalan söylemediğini açıklıyor, yarı Yahudilerin hizmetinin son bir yılda yasaklandığını söylüyordu. Bu ifadesiyle ya bilinçli olarak yalana başvuruyordu ya da oğlunun kendisine söylediklerini birebir aktarıyordu. Profesör kadının yardım çağrısına kulak verdi ve Biermann-Ratjen'in mektubuna benzeyen bir tavsiye yazdı.

Rainer annesi için endişeleniyordu ve babasından ona dikkat etmesini istemişti. Kadının huzursuz hissedeceğini biliyordu: "Lütfen uygun bir dille anneme bu konuyu belirli kimselerle konuşmamasını söyle."(339) 5 Ocak 1942'de ailesine yazdığı mektupta annesinin sertifikalarını ve babasının Birinci Dünya Savaşı madalyalarını istiyordu. (340) 7 Mart 1942 tarihli mektubunda da acil olarak kendisinin ve ailenin fotoğraflarını göndermelerini istiyordu.(341) İstenilenleri gönderen baba, tavsiye almak üzere başkalarının peşine düştü. 15 Mart 1942'de oğluna yazdığı mektupta Birinci Dünya Savaşı subaylarından biri olan sivil hayattaki patronu Emil Amca'nın da tavsiye yazacağını bildirdi. Frey'den subayların yazacağı tavsiye mektuplarının çok daha anlamlı ve işe yarar oldukları bilgisini almıştı.(342) İki gün sonra Dr. Gärtner oğlunun kendi fotoğraflarının yanında ebeveyninin de cepheden ve profilden fotoğraflarını göndermesi gerektiği için duyduğu şaşkınlığı dile getiriyordu.(343) Frey, Dr. Gärtner'e Rainer'in cephe görevi için başvurması gerektiğini söylemişti. Frau Gärtner şiddetle karşı çıksa da, babası Rainer'in "korkusuzluğunu kanıtlaması" konusunda ısrarcıydı.(344)

Aile, soy bilgileri üzerinde haftalarca çalıştı ve uygun fotoğraflar toparlandı. Rainer, yirmi sayfalık bir özgeçmiş yazdı.[345] Frey, iyi fotoğrafların önemini vurgulamıştı. 27 Mart 1942'de Dr. Gärtner oğluna şunları yazmıştı: "Sana tüm fotoğrafları gönderdim. Acemiliğinde çekilen resim, Norveç'te bir fotoğraf. Ben pek beğenmesem de annen önemli olduğunu düşündü, benim en iyisi olduğunu düşündüğüm İtalya'daki fotoğraf. Bu fotoğraf profilden ve önemli olan yeri vurguluyor, burnunu." Oğlundan, ailenin Yahudi kısmının onurlu vatandaşlar olduğunu vurgulamasını istiyordu.[346] Rainer'in eski SA subayı Scwenn Lindemann da yazdığı tavsiyede şu tarifi kullanmıştı: "Görünüşünde ve davranışlarında zerre Yahudilik yok... Esaslı bir Milliyetçi... Bu soy sop meselesi yüzünden ne kadar çok çektiğini biliyorum."[347] 1942 Ağustos'unda bunalımdaki Rainer durumunu kız arkadaşı Hannerle'ye açtı. Kız daha sonra olayı şöyle anlatacaktı: "Senin yaşadıkların benim yaşadıklarımdır...Güvenecek kimsen yoktu... Odama, bana geldin ve başını omzuma yaslayarak, 'Beni yok etmek istiyorlar' dedin... O akşam bana her şeyi söyledin."[348]

Takip eden bir buçuk sene boyunca aile veri toplamaya devam etti. Sonra durum trajikleşmeye başladı. 1944'de Gärtner ailesine Rainer'in öldüğü bildirildi. Resmi bilgi Rainer'in komutanı Yüzbaşı Giese tarafından 14 Ocak 1945 tarihinde gönderildi:

Rainer görevini yaptı. Komutanlarının övgü ve saygısını kazanmıştı. Geçtiğimiz birkaç ay boyunca korkunç hava şartlarında sert ve askerce bir ruha sahip olduğunu kanıtladı...Kendi hüsranını kimseye yansıtmadı. Bütün sorunlarını biliyordum...Ölümü vatan için kendini feda etmesidir...Görevlerimizi sonuna kadar yerine getirmemiz gerektiğini bilen biricik oğlunuz Rainer ile gurur duymalısınız.[349]

Dr. Gärtner 10 Şubat 1945'te Giese'ye teşekkür etti. Oğlunun ölümünden birkaç hafta önce OKW'nin başvuruyu reddetmesiyle yaşadığı hayal kırıklığını dile getiriyordu. Hitler artık başvuru kabul etmiyordu. Dr. Gärtner oğlunun ölümüyle ordudan atılıp çalışma kamplarına gönderilmekten kurtulduğunu düşünüyordu. Böyle bir son Rainer'i mahvederdi.(350) Rainer'in durumu binlerce ailenin yaşadığı ve hayal kırıklığı ile sonuçlanan sürecin bir örneğiydi.

Örnek 4: Mettenheim Ailesi

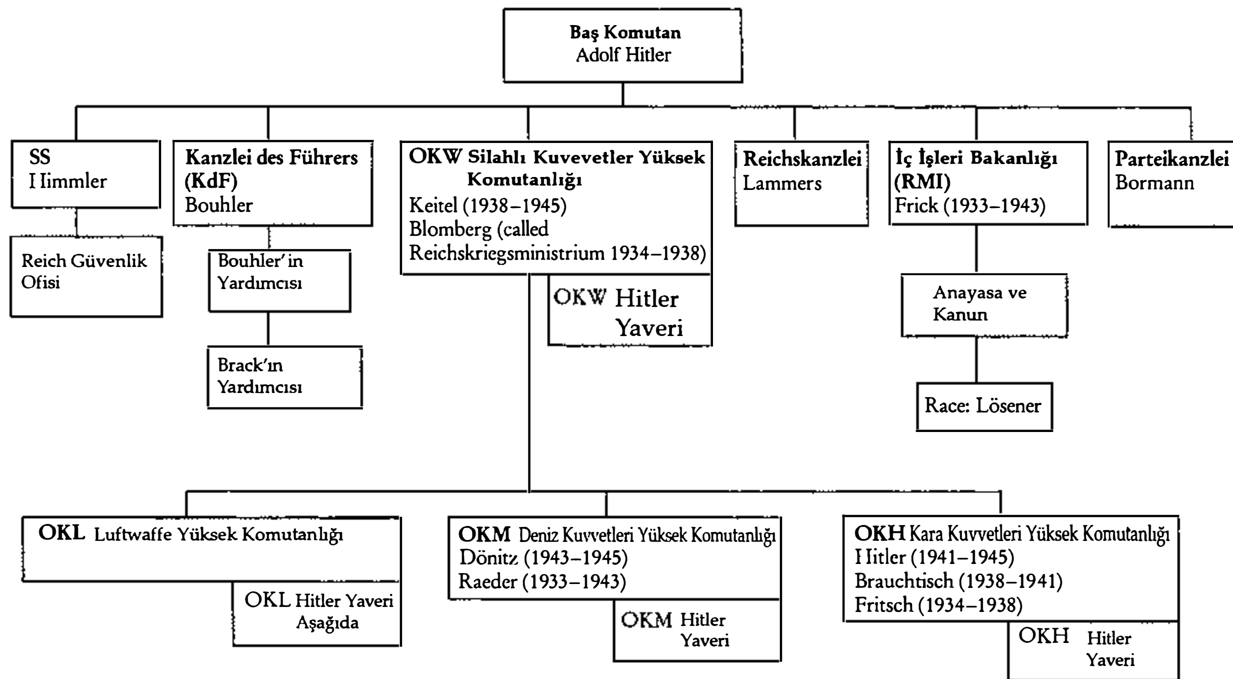
Son vakamız Mettenheim ailesinin sıkıntılarını içeriyor. Aile, Nazi rejimi süresince birden fazla sorunla mücadele etmek zorunda kaldı. 1941 yazında oğulları askerdeydi. Biri Temmuz'da Rusya'da savaşırken öldü. Güçlü bir kadın olan Clara von Mettenheim, 9 Eylül 1941'de kocasından OKW'ye oğulları adına bir mektup yazmasını istedi. Konuyu oğullarından biri ile konuşan Mettenheim şunları yazdı:

Mischling'ler aktif göreve geri çağırılıp diğer askerlerle aynı muameleyi görecekler mi? Bu tüm vatandaşlık haklarını geri alacakları anlamına mı geliyor (evlenme izni gibi)? Yoksa savaş bitene kadar beklemeleri mi gerekecek? Eski Yabancılar Lejyonu gibi onlar için de ayrı bir bölüm mü kurulacak? Oğullarımın gizli bir kararnamede söylendiği gibi kendilerini kanıtlamaya (*bewähren*) ihtiyaçları yok. Savaştaki hizmetleri sayesinde zaten madalya aldılar. Biri EKII sahibi, diğeri madalyasını ordudan atıldıktan bir hafta sonra aldı. Yahudi kökenleri yüzünden askeri değersizliği yetkililerce bilinmeyen üçüncü oğlum terfi edip Demir Haç madalyasını almıştı ve Rusya'da savaşırken öldü. Komutanı onun hakkında şunları yazmıştı: "İstekliliği ve harekete hazırlığı ile örnek bir cephe askeriydi. Azmi, özellikle zor zamanlardaki hırsı asla unutulmayacaktır."(351)

Profesör Heinrich von Mettenheim, oğullarının üstün hizmetleri karşılığında eşit haklara sahip olmaları için çalışıyordu. Wehrmacht'ın uyguladığı çifte standardı anlayamıyordu. Almanya'nın sadık askerlerine bu kadar saygısızca yaklaşmasını aklı almıyordu. 13 Eylül 1941'de Frey, oğulları kendilerini kanıtladığı için muafiyet hakkının mümkün göründüğünü söyledi. Başvurularını Hitler'e iletmek için isimlerini, rütbelerini ve birliklerini öğrenmesi gerekiyordu. Cepheden ve profilden çekilmiş fotoğraflarına da ihtiyacı vardı. "Eğer Führer oğullarınızın Wehrmacht'a geri dönmelerini onaylarsa, diğer askerlerle bir tutulacaklar... Başarıları devam ederse, Führer savaştan sonra *deutschblütig* ilan edilmelerine karar verme hakkını saklı tutuyor."(352) Frey, 21 Ekim 1941'de oğullarından birinin, Dieter'in orduya geri dönebilmek için *Genehmigung* aldığını bildirdi.(353) Hitler diğer başvuruyu reddetmişti.

Profesör von Mettenheim, 22 Mart 1943'te OKW'ye bir mektup yazdı. Karısının Yahudilerin Ari doktorlara görünmelerini ve istedikleri gibi sokağa çıkmalarını yasaklayan Gestapo kanunlarından muaf tutulmasını rica ediyordu. Savaşta ölen bir askerin ve *Genehmigung* alarak orduya dönüp yaralanan bir diğerinin annesi olan bu kadının küçük düşürücü yasalara tabi tutulmamasını talep ediyordu.(354) Mektuba yanıt gelmedi. O dönemde, akrabalar ortadan kaybolmaktaydı. Avrupa'daki toplama kamplarına gönderiliyorlardı.(355) Frau von Mettenheim, özellikle ölüm şeklini öğrendiğinden beri, en büyük oğlu Eberhardt'ın ölümünden kendini sorumlu tutuyordu. Eberdhardt, muharebe alanında yaralı bir asker görüp onu kurtarmak istemişti. Adama yardım etmeye çalışırken kendisi ölmüştü. Frau von Mettenheim şunları yazmıştı: "Orada durmak zorunda değildi... Kendi kusurunu (beni!) bir madalya ile kapatmak uğruna yaptı

bunu, belki de ölerek her şeyden kaçmak istiyordu."[356] OKW'ye yazdığı mektuba aylarca yanıt alamayan Profesör Heinrich von Mettenheim, 4 Kasım 1943'te bir mektup daha yazarak ölmüş bir askerin annesine yarım etmeyi istemediklerini anladığını söyledi. Mektuplarının iadesini istiyordu. OKW sonunda yapılabilecek bir şey olmadığı yanıtını verdi. Bu yanıt sadece ailenin acılarını perçinlemişti.[357] Profesör von Mettenheim, 29 Ocak 1944'te İngiliz Hava Saldırısı sırasında Frankfurt'ta öldü. Frau von Mettenheim da eşinden kaynaklanan imtiyazlarını yitirmiş oldu. Oğullarının yardımını alarak 10 Şubat 1944'te saklandı ve Soykırım'dan sağ çıkmayı başardı. Dört oğlundan üçü savaş sonrasında hâlâ hayattaydı.

Hitler'in altındaki güç yapıları, 1941 sonları

Yahudilerin idamı Lemberg, Rusya.

Yarı Yahudi kardeşler Werner (*solda*) ve Rudolf (*sağda*) Sachs (ikisininde son rütbesi Obergefreiter).

Brayn Mark Rigg ve Şansölye Helmut Schmidt, 1995.

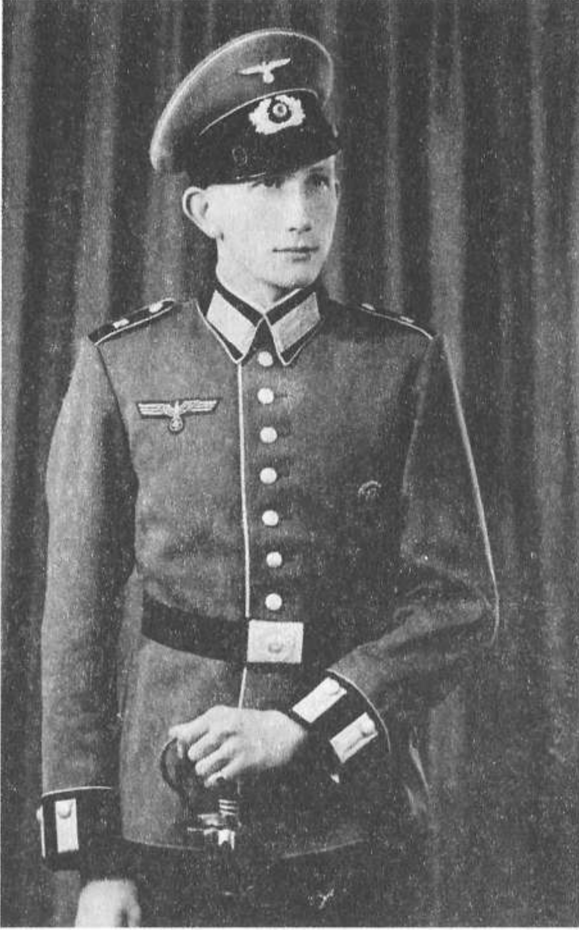
Çeyrek Yahudi Helmut Schmidt (son rütbesi Üsteğmen).

Yarı Yahudi Hans Günzel, Rusya (son rütbesi Unteroffizier). (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Piyade Hücum Nişanı, ve Doğu Seferi Madalyası 1941-1942.)

Çeyrek Yahudi Horst von Oppenfeld (son rütbesi yüzbaşı); Afrika'da Stauffenberg'in yaveriydi. (Askeri ödülleri: EKI, EKII, Gümüş Panzer Hücum Nişanı ve Yara Nişanı.)

Yarı Yahudi Rolf Schenk (son rütbesi Oberschütze), daha sonra Buchenwald'a gönderildi.

Yukarıda: Yahudi profesör ve tıp doktoru Alexander Czempin (29 Ekim 1861-1 Mart 1943), yarı Yahudi Unteroffizier Robert Czempin'in büyük babası. Kampa gönderilmeden önce intihar etti.

Yarı Yahudi Robert Czempin (son rütbesi Unteroffizier). (Askeri ödülleri: EKII, Altın Yara Nişanı, Piyade Hücum Nişanı ve Almanya-İtalya Seferi Madalyası.) Bir bacağını savaşta kaybetti.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Mischling'ler Soykırım Hakkında Neler Biliyordu?

Savaşan askerler "günlük hayatın fiziksel zorluklar, psikolojik yük, ölüm ve öldürme eyleminden doğan gerginlik gibi unsurlarla şekillenmesi" [1] yüzünden yeterince büyük travmalar yaşarlar. Yahudi ve *Mischling* askerler bu travmanın yanında, kendilerine düşman bir hükümet tarafından yönetilen ordu için savaşıyor, bir yandan da akrabalarının kaybolmalarına ve ölümlerine şahit oluyorlardı. Bu bölümde, Yahudi ve *Mischling* askerlerin soykırım deneyimini nasıl yaşadıkları incelenmektedir. Mercek altındaki soru, bu adamların Soykırımı (Yahudilerin Naziler tarafından sistematik bir şekilde öldürülmesi) bilip bilmedikleridir.

Mischling'ler kendilerine ve ailelerine eziyet edilmesine zaman içinde alışmışlardı. Örneğin 7 Ağustos 1935'te birkaç fanatik Nazi yarı Yahudi Hans Krackow'un evini basmıştı. Karısı Ursula adamlara ne yaptıklarını sorduğunda adamlardan biri, "Bunu Bir *Judenlümmel* ile yatağa girmeden önce düşünmeliydin"[2] diye yanıtlamıştı. Bir diğeri de, "Yahudiler daha mı iyi beceriyor?" diye bağırıyordu. Hepsi birden kahkahalar içinde evi darmadağın etmişlerdi. Hans ailesini bir odaya kilitleyerek bölgedeki birlikleri yöneten Birinci Dünya Savaşı'ndaki silah arkadaşlarından birini aradı. Sonunda askerler gelip Nazileri dağıttılar. Krackow ailesi Almanya'yı terk etmeye çalıştı, fakat deniz aşırı seyahat için destek bulamadılar.[3] 1944 yılı boyunca, Hanz Nazi-

ler tarafından toplama kampına gönderilmeyi bekledi. Krackow'ların yaşadığı ikilem, pek çok *Mischling* ailesinin içinde bulunduğu durumu yansıtıyordu.

Mischling'ler, kendilerini Yahudi akrabaları kadar tehlikede hissetmedikleri için Almanya'yı terk etmemişlerdi. Bazıları askerlik görevlerini tamamlamak için, bazıları da denizaşırı destek bulamadıkları için Almanya'da kalmışlardı. Çeyrek Yahudi Ludwig Reinhard, New York'a gitme imkânına sahipti, ama kendisini tehlikede hissetmediği için bunu yapmamıştı.[(4)] Peter Schloz ise ülkeden ayrılmaya çalışmış, "Gidemezsin, askerliğini yapmalısın" diyen Yahudi annesi tarafından engellenmişti. Annesinin bu sözü gerçeği yansıtıyordu.[(5)] Göç etmek isteyenlerin çoğu, özellikle Birleşik Devletlere gitmek isteyenler, bürokrasi, temel göç kısıtlamaları ve maddi yetersizlik kökenli sorunlarla karşılaşıyorlardı. Gitmeye çalıştıkları ülke yetkilileri tarafından diğer Almanlarla bir tutuldukları için engelleniyorlardı.[(6)] İngiltere'de yaşayan yarı Yahudi Hans Pollak, 1937'de İngiliz ordusuna katılarak ülkede kalmaya çalışmıştı. Başvurusu geri çevrilince Almanya'ya dönmek zorunda kaldı ve Wehrmacht tarafından silah altına alındı. Savaş boyunca Obergefreiter olarak görev yaptı ve EKII ile Altın Yara Rozetini aldı.[(7)] Bazı yarı Yahudiler, çatışma sırasında Müttefik ordularında savaşan göç etmiş akrabalarıyla karşı karşıya gelme trajedisini yaşamak zorunda kaldılar. 1930'lu yılların sonunda Gefreiter Hans-Geert Falkenberg'in babası Richard Albert İngiltere'ye göç ederek isim değiştirmişti. Falkenberg savaştan sonra, İngiltere'de Mountfalcon adını alan babasının 1940 yılındaki Fransa seferinde kendi birliğine karşı savaşmış olduğunu öğrendi.[(9)]

Mischling'ler 9-10 Kasım 1938'de gerçekleşen *Reichskrisstallnacht* sonrasında Yahudi akrabalarının toplama

kamplarına götürülmeleri ile durumun ciddiyetinin farkına vardılar. Heinz-Georg Heymann'ın babası Buchenwald'a gönderilmişti. Georg-Jacob Heymann, serbest bırakıldıktan birkaç ay sonra İngiltere'ye kaçtı. Gefreiter Heymann, Luftwaffe'de görev yaptığı süre boyunca bu gerçeğe katlanarak yaşamak zorunda kaldı.(10) Dietrich Moll ise, babası Leonard Sachsenhausen toplama kampındayken Hitler'e bağlılık yemini etmek zorunda kalmıştı. Moll, ileriki yıllarda Obergefreiter olacaktı. "Bu durum beni deli ediyor" diyordu, ama yine de Almanya'yı terk etmeyi düşünmüyordu.(11) Gestapo'nun hapse attığı babasını ziyarete giden Walter Hamburger, burada onu Dachau toplama kampına gönderdiklerini öğrendi. Bu kargaşa döneminde, Hamburger gönüllü olarak orduya katılmaya karar verdi. Askeri hizmetinin ailesine yardımcı olacağına inanıyordu.(12)

Reichkristallnacht sırasında, ebeveynleri gibi *Mischling*'ler de eziyet ve hakarete maruz kalmışlardı. Bir grup SA üyesi, Leipzig'de yanan Yahudi binalarını seyreden yarı Yahudi Dieter Bergmann'ı görüp, kendisini Yahudi olmakla itham ettiler. Bergmann, kekeleyerek, "Ben Yahudi değilim" diyebilmişti. Daha sonra o akşamı hatırladığında, "Kendimi bir Yahudi gibi hissetmiştim" diyecekti. Bergmann'ın bu yarım ağız yanıtıyla tatmin olmayan SA'lar şöyle demişti: "Tamam bok kafa. Eğer Yahudi değilsen, aşağıda bir yerlerde sevimli bir deri parçacığına sahip olmalısın. Bir görelim bakalım." Bergmann'ı pantolonunu çıkarmaya zorladılar. Sünnetsiz penisini gören adamlardan biri "bu gece şanslı" olduğunu söyleyerek bir tekme atmıştı. Bu tekmeyle savrulan Bergmann çabucak giyinip gecenin içinde kaybolmuştu.(13)

1939 yılından sonra *Mischling*'lerin ve ailelerinin durumu iyice kötüye gitti. Ancak yine de önlerindeki tehlikeyi

öngöremeyenlerin sayısı çok fazlaydı. Hans-Geert Falkenberg, 12 Şubat 1940 tarihinde Lublin'in güneyindeki Glusk gettosuna sürülen büyükannesi Ida née Löwe ile ilişkisini sürdürüyor ve ona para gönderiyordu. Büyükannesi 1943'te öldürüldüğü güne kadar gettoda yaşadı.(14) 8 Temmuz 1940'ta Falkenberg'e şunları yazmıştı:

Bu umutsuzluk beni çok üzüyor...Yakında hepimiz öleceğiz...Eğer bir Tanrı, bir Yüce Varlık varsa bu korkunç işlerin gerçekleşmesine nasıl izin veriyor?... İnsanların çoğu vicdansız. Yoksa bu vahşet yaşanmazdı... Bu mektubu sana kanayan bir kalple yazıyorum, çünkü dünya çok güzel. Çayırların manzarası, orman, gökyüzünün muazzam renkleri ve günbatımı beni endişelendiriyor. Tüm bunları, sevdiklerimi bir kez daha görmeden terk edecek olmak çok üzücü. Bir delinin hezeyanına kurban giderek acımasızca öldürüleceğim.(15)

Falkenberg, büyükannesinin durumu abarttığını düşünüyordu.(16) Büyükanne, torununun mektuplarında birine 5 Nisan 1942'de yazdığı cevapta şöyle demişti: "Burada yaşanan canavarlığı kimse bilmiyor."(17) 10 Mayıs 1942 tarihinde de, Yahudi yıldızı takmayan bir adamın vurularak öldürülmesini anlatmıştı.(18) Bundan kısa bir süre sonra mektuplar kesildi. Büyükannesinden haber alamayan Falkenberg, 1943 Eylül'ünde onu ziyaret etmeye gitti. Kasabaya vardığında, bütün Yahudilerin bilinmeyen bir yere sürüldüklerini öğrendi. Falkenberg ancak savaştan sonra büyükannesinin Naziler tarafından öldürüldüğünü ve mektuplarına "hayaller gören yaşlı bir kadın tarafından" yazılmadığını anladı. Nuremberg davaları hakkında bilgi edinince, Hitler döneminde Yahudilerin başlarına gelenleri anlamıştı. *Geltungsjudin* Rita Kuhn da Falkenberg ile benzer durumdaydı: "Buchenwlald'daki toplama kampının özgürleştiril-

mesini sinema perdesinde görüp, diğer toplama kamplarıyla ilgili bilgi edinene kadar, 1942 yılından sonra ortadan kaybolan akrabalarımı ve arkadaşlarımı bir daha göremeyeceğimin farkında değildim."[19]

Soykırımın farkına varamayan bir başkası da, Celle'nin havan topu okulu komutanı ve Rusya'daki taburların başında bulunan General Werner Maltzahn'dı. *Endlösung* sırasında Yahudi annesini, üvey kardeşini ve iki yeğenini kaybetmişti.[20] Dosyalara göre ailesinin sürülmesini ve ölümünü önlemek için hiçbir şey yapmamıştı. Adını vermek istemeyen sevgilisi, Maltzahn'ın savaş bitene kadar ailesinin başına gelenlerden haberdar olmadığını söylüyordu. Maltzahn gibi pek çok subay, tutkulu askerlerdi ve düşüncelerini askeri alanla sınırlamışlardı. Yarı Yahudi General Richard Metz 1946 Haziran'ında Alman askerlerini savaş sırasındaki kahramanlıklarıyla anmak istediğini yazmıştı. Metz'e göre bu askerler yeminlerine sadık kalıp *Volk* ve vatan için savaşmışlardı. Metz raporunu şöyle bitiriyordu: "Böyle askerlere liderlik yapmak, bütün Alman subaylarının gurur ve şükranla hatırlanan anıları arasında yer alacaktır."[21] Avrupa Yahudilerinin Hitler döneminde maruz kaldıkları kıyımdan hiç söz edilmiyordu. Nuremberg davaları devam ederken bir yarı Yahudi'nin bu gerçekten hiç söz etmemesi ilginçtir. Bunu gösteren bir kanıt bulunmasa da, Metz'in de Holocaust sırasında akrabalarını yitirmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

Almanların çoğu gibi *Mischling*'ler de sürgünlerin bilincindeydiler. Ancak bunu sistematik katliamla bir tutmuyorlardı. Çeyrek Yahudi Wolfgang Lennert'in kız arkadaşı Marie Händler Yahudi'ydi. Lennert, 17 Ocak 1942'de annesine yazdığı mektupta Marie'ye yardım etmeyi sürdüreceğini yazmıştı.[22] Marie, 13 Temmuz 1942'de, Lennert Rusya'da

savaşırken kampa gönderilmişti.[23] Lennert 28 Temmuz'da annesine Marie'nin belirsiz durumu yüzünden bunalıma girdiğini yazdı.[24]12 Ocak 1942 tarihli mektubunda da Marie'ye ne olduğunu öğrenmek istiyordu. "Tanrının ona kuvvet vereceğini" umuyordu.[25] Marie, 1942 Haziran'ında, Majdanek'e vardıktan kısa bir süre sonra vurularak öldürülmüştü. Lennert bunu hiç öğrenemedi. Kendisi de 1943'te bir çatışmada öldü.

Falkenberg, Maltzahn, Metz ve Lennert gibi adamların sevdiklerine yapılan eziyetleri bilmemeleri ya da inkâr etmeleri (veya her ikisi de) Hitler döneminde işleyen ölüm mekanizmasına inanmamaları ya da onu anlamamaları ile ilgiliydi. Akıllarından geçen ne olursa olsun, tutumları sevdiklerinin yaşadıklarını tam algılayamadıklarını gösteriyordu. Genelde, olan biteni savaştan sonra öğrendiklerini söylüyorlardı.

Akrabaların kamplara götürülüşlerine şahit olsalardı farklı davranışlar sergileyebileceklerini düşünenler olabilir. Bu çalışmada incelenen kanıtlarsa bu düşüncenin yanlışlığını belgelemektedir. Örneğin *Genehmigung* sahibi Feldwebel [27]Georg-Friedrich Müler, kampa götürüldükleri akşam akrabalarının yanındaydı. O da, insanların başlarına gelenleri ancak savaştan sonra öğrenebildiğini iddia edenler arasında yer alıyor. İzinli olduğu bir akşam, üniforması üzerindeyken Berlin'de yaşayan kuzenini ziyarete gitmişti. Kapıyı çaldığı zaman, akrabalarından biri çekinerek açmıştı. Evde sadece on kişi vardı. Müller evdeki korkuyu net bir biçimde hissedebilmişti. Odada bekleşen üç nesilden insan vardı. Bavulların yanında oynayan bebek ve sinirle mendilini büküp duran yaşlı büyükanne bir aradaydı. Hepsi üzerlerinde Yahudi yıldızını taşıyorlardı. Müller, o gece evi terk ettikten sonra hiçbirini bir daha görmedi.[28] O dönemde

öldürülecekleri hakkında hiçbir fikri yoktu. Hepsinin katledildiğini savaş bitene kadar öğrenemedi.

Dieter Bergmann, 1943 yılında gizlice büyükannesi Elly Lansberg née Mockrauer'i ziyaret etmişti. Yahudi olduğu için yıllardır görmezden geldiği büyükannesini görmeye giderken kendini tehlikeye attığını biliyordu.(9) Bergmann kadınla konuşurken SS geldi. Büyükannesi Unteroffizier torununu tanıttı. Kafası karışan SA çekip gitti. Ne yazık ki bir sonraki gün kadını alıp götürdüler. Önce Theresienstadt'a sonra da Auschwitz'e gönderildi. "Bu onu son görüşümdü" diyordu Bergmann üzülerek. Bergmann'ın da aklına büyükannesinin ölüme gönderildiği hiç gelmemişti.

Gettoda yaşayan *Mischling*'ler bile, beraber yaşadıkları Yahudileri bekleyen sondan haberdar değillerdi. Yarı Yahudi Alfred Possel, Rzesów Galiçya'daki gettoda Yahudi Helene (Halina) Göldner'e aşık olmuştu. Posselt, gettoya sızarak kızın ailesine yiyecek götüreceğini söylüyordu. Oraya gittiğinde katledilen Yahudileri gördü ve Belzec ölüm kampına gönderilenleri öğrendi. Bir gün gettoya gittiğinde Helene'yi bulamadı, getto tasfiye edilmişti. Posselt, kendi ailesi ortadan kaybolana kadar görevine devam etti.(32) Şahit olduğu gerçekleri küçümsemediği halde, göreve devam etmekten başka çaresi olmadığını düşünmüştü. Gördüğü dehşetin genel geçer bir durum değil istisna olduğuna inanmayı seçmişti.(33)

Müller, Bergmann ve Posselt gibi gönderilenleri görenlerin yanında, kamplara gitmemek için intihar eden akrabaları hakkında bilgi sahibi olanlar da vardı. Eski Obergefreiter Heinz Günther Angress'ın iki büyük teyzesi kampa gönderilecekleri gece, Veronal adlı uyku ilacından içerek kendilerini öldürmüşlerdi.(34) Obergefreiter Hans Pollack'ın babası da, Danzig yakınlarındaki Stutthof toplama kampına

gönderilmeden intihar etmişti.[35] Adını vermek istemeyen bir kişi ise, evine gittiği zaman kendisini kimsenin karşılamadığını anlatıyordu. Evin içinde Yahudi büyükannesine seslenmişti. Yanıt gelmemişti. Mutfağa girdiğinde, kadının sallanan bacaklarıyla karşılaştı. Kendini asan büyükannesinin cesedi çürümeye başlamıştı. Genç adam onu aşağı indirerek sıkıca sarıldı. Gözyaşları içinde yere oturup, "Hayır, hayır, hayır," diyordu. Sonra intihar notunu buldu. Dünyayı terk ettiği için özür diliyor ve torunu üzdüğü için duyduğu pişmanlığı ifade ediyordu. Korku içinde yaşamaktan yorulmuştu.[36]

Hermann Schudt'un Yahudi annesi Luise Née Friedenthal Theresienstadt'a gönderilmeden, 15 Ekim 1942'de intihar etti. Şunları yazmıştı: "Sevgili oğlum! Sana veda etmeden bu dünyadan ayrıldığım için bana kızma. Bu kararımın ikimiz için de en iyisi olduğuna inanıyorum. Senin zaten yeterinde derdin var. Zor zamanlarında sevgili karın yanında olacaktır... Dehşet dolu günler yaşıyoruz ve benim için hiç çıkış yolu yok... Sana sonsuzluğa uzanan bir öpücük yolluyorum. Sevgiler, Annen."[37] Frau Schucht, Nazi iktidarında zarar görmeden yaşayamayacağını anlamış, eninde sonunda öldürüleceğine inanmıştı. Nazilere kendisini öldürme şansını vermektense, hayatına kendi elleriyle son vermeyi tercih etti.

Robert Czempin'in Yahudi büyükbabası Alex Czempin de intihar edenlerdendi. Robert, bir bacağını savaşırken kaybetmiş, EKII ve Gümüş Yara Rozeti sahibi bir Unteroffizier'di. 1943 yılında büyükbabası yatağında Yahudi ölüm duasını okuyarak hayatına son vermişti. "Bu onun vedasıydı" diyordu, cesaretine hayran olan torunu. Büyükbaba kampa götürülmek istememişti ve kendini zehirlemişti. Bıraktığı notta torunlarına sesleniyordu:

Kendimi öldürmeseydim, başınızdaki belalar artacaktı ve hayal bile edemeyeceğiniz işkencelerle karşılaşacaktınız. İnanın bu hepimiz için en iyisi. Ben yaşlıyım ve bu şekilde kendi yatağımda ölme imkanına sahibim. İnsanlığından çıkan kişilerin elinden gelecek korkunç bir ölümden çok daha iyidir bu. Böylece belki de mezarımda bir haham (eğer Berlin'de hala bir tane varsa) Kadiş okuyabilecek. Tüm hayatım boyunca onurlu bir insan olmaya çalıştım... Tuhaf gelse de, bir Prusyalı'dan çok bir Yahudi'ydim. Tanrının yasalarına göre yaşayabilmek için elimden geleni yaptım... Sizi seven büyükbabanızı ara sıra aklınıza getirin. Tanrı sizi korusun! Alex(38)

Czempin'in babası kampa gönderildikten sonra başına gelecekleri biliyordu. Frau Schuht gibi o da hayatına son vermeye karar vermişti. "Hitler küçük bir zafer daha kazanmıştı işte, bir Yahudi daha gitmişti" diye yazacaktı Czempin daha sonra. Kampa sürülmenin korkunçluğunun farkında olan Czempin, Hitler'in Yahudileri sistematik bir şekilde öldürmeye karar verdiğini bilmiyordu.(39)

Çoğu kişi, sürgünlerin katliama dönüşeceğini bilmiyordu. Joachim Gaehde'nin seksen dört yaşındaki büyükbabası Carl Pick ve büyük halası Else Pick, 1942 Mart'ında intihar etmişlerdi. Gaehde şöyle diyordu: "Yasa boğulmuş ve öfke doluydum. Ancak yoldaki tehlike ile ilgi herhangi bir sonuca vardığımı hatırlamıyorum."(40) İntihar edenlerin eziyet ve aşağılanmaya maruz kalmak istemeyen yaşlı kişiler oldukları düşünülüyordu. Ölüm kampları gerçeği akla bile gelmiyordu.

Yahudilerin Madagaskar ya da Doğu'da bir koloniye gönderildiklerine dair dedikodular dolaşıyordu (ki Naziler savaştan önce bunu yapmayı planlamışlardı).(41) Gaz odaları ve silahlı katliamlar konusunda duyumlar alanlar olsa

da, kimsenin elinde kanıt yoktu. Büyükannesi Emma ve büyükbabası Wilhelm'i Theresienstadt kampında kaybeden Hans Schmechl, kardeşleri Horst ve Heinz 1944 yılında OT çalışma kampına gönderildiği zaman Luftwaffe'de uçaksavar kullanıyordu. Üç kardeşin ikisi kampta çalıştırılırken birinin Luftwaffe'de görev yapması kaderin acı bir oyunu gibiydi. Schmechel ailesi yaşanan vahşeti Auschwitz gardiyanlarından olan amca Walter'in 1943 yılında gelip gördüklerini anlatmasıyla öğrenecekti. Aile amcanın anlattıklarına inanmıştı, ama milyonlarca insanın sistematik katlinin yolda olduğu konusunda hiçbir fikirleri yoktu.(42)

Horst Reinhard'ın (43) ailesinin durumu daha da tuhaftı. Reinhard, görev yapabilmek için yetkilileri çeyrek Yahudi olduğunu gösteren sahte belgelerle aldatmıştı. Babası ise Flossenburg toplama kampındaki SS birliğinde başçavuş olarak görev yapmaya mecbur bırakılmıştı. Reinhard'ın Yahudi annesi Marie, kamptaki lojmanlarda kocasıyla beraber yaşamıştı. Kampta yaşayan ailesiyle mektuplaşan Reinhard, 1950'li yıllara kadar Soykırım hakkında hiçbir şey duymadan yaşamıştı. Sürgünleri biliyordu, ama diğer Almanlar gibi sistematik katliamdan haberdar değildi.(44) Schmechel ve Reinhard aileleri pek çok aileye göre daha fazla bilgi sahibiydi. Fakat onlar bile işaretleri anlamamışlar ya da inanmak istememişlerdi.

Çoğu Alman ve *Mischling* soykırıma dair bir şey görmediklerini iddia ediyordu. Mezalime şahit olan sadece birkaç kişi vardı. Ama onların tavrı da diğerlerinden çok farklı değildi. Nazilere karşı gelmek faydasız olduğu gibi intihar etmekle eş anlama geliyordu.

Fritz Steinwasser,Letonya'da SS'lerin bir grup Yahudi'yi öldürmelerine şahit olmuştu: "O insanların gözlerine bak-

tım. Hayatlarının son dakikalarıydı. Şoka girmiştim. Kalbim kanıyordu."(45) Letonya'nın işgali sırasında, Dünaburg (Daugavpils veya Dvinsk) şehri yakınlarındaki bir köprüde mola vermişlerdi. Seinwasser, SS'lerin bir grup çıplak Yahudiyi siperin içine sürüklediğini gördü: "Annesinden süt emmeye devam eden bebekler bile vardı" diyordu Fritz. SS hepsini birden vurarak öldürdü. Steinwasser'in midesi bulanmış, gözleri yaşla dolmuştu. Aklına kendi ailesi geldi. "O benim büyükbabam olabilirdi!"(46) Ancak gördüğünün istisnai bir durum olduğunu düşünmüştü. Oysa büyükbabası Theresienstadt'a gönderilecek, amcası ise Buchenwald'da öldürülecekti.(47)

Hem asker hem de kısmen Yahudi olan *Mischling*'ler Soykırımın önemli anlarında Yahudi mezalimine şahit oldular. Şaşkınlıklarına rağmen, olanları engelleme gücüne sahip değillerdi. Ritterkreuz sahibi yarı Yahudi Albay Walter Hollaender'e karısı Hertha-Barbara, 1970'lerde Dachau'yu görmek isteyip istemediğini sordu. Yanıt şöyleydi: "1943 yılında Varşova gettosundan geçmek zorunda kaldığımda görmem gerekeni gördüm ben zaten."(48) Frau Hollaender'e göre kocası büyük resmi görmeden görevini sürdürmüştü. Hamburg'daki bir ilaç fabrikasında çalışan eski Unterarzt yarı Yahudi Robert Braun tıp doktorasına yardım ettiği bir SS subayıyla birlikte araştırma yapmak üzere Neuengamme toplama kampına gitmişti.(49) SS subayının "kamptaki zavallı yaratıklar" arasında dizanteri olanlar üzerinde ilaçlar denemesine yardım eden Braun, kamptaki deneyimlerinden sonra bile Soykırımla ilgili bir fikir sahibi değildi.(50) Dieter Bergmann, 1943 yılı boyunca bugün Lodz adını alan Litzmannstadt kentinde bir lastik fabrikasında çalışmıştı. Eviyle fabrika arasında gidip gelirken Yahudi gettosundan geçmek zorunda kalıyordu. Bergmann o günleri

şöyle anlatıyor: "Çok fazla acı gördüm. Sonunda diğer herkes gibi başımı gazeteye gömerek bu canavarlığı görmezden gelen evrensel komplonun bir parçası haline geldim."(51) Bergmann, Lodz'da "normal" bir hayat sürdüğünü itiraf ediyor. Yahudilere yadım etmediğini kabul ederken, şimdi bu yüzden pişmanlık duyduğunu ekliyor. 1996'da söylediğine göre, Bergmann da o dönemde gördükleri yüzünden hiçbir zaman sistematik bir katliam yaşandığı soncuna varmamıştı.

Birkaç kişi ise Soykırım hakkında bilgi sahibi olduklarını söylediler. Eski Obergefreiter Klaus Folery Polonya'dan dönen askerlerden ölüm kamplarıyla ilgili söylentiler duymuştu. 1942 yılında ortadan kaybolan akraba ve arkadaşlarından sonra sistematik katliam hakkında fikir sahibi olduğunu, 1944 yılında gaz odaları hakkındaki söylentilerin epeyce yayıldığını söylüyordu.(53) Bu söylentileri neden araştırmadığı sorulduğunda yanıtı şöyleydi: "Gönderilen bazı Yahudilerin öldürüldüğünü biliyordum. Gaz odası söylentilerine inanmak zordu. Nasıl araştırabilirdim? Bir SS subayına gidip sormam mı gerekiyordu? Bu muhtemelen benim de sonum olurdu!"(54) Romanya'da, Belci bölgesindeki birlikleri eğiten Gefreiter Heinz Bleicher 1941yazında Einsatzgruppen'in Yahudilere neler yaptığını görmüştü. SS'in "hayvani" bir tavırla yüzlerce Yahudiyi öldürmesini seyretti. Yahudi annesi Helen Bleicher née Wollf'un erkek kardeşi Buchenwald'a, kız kardeşi de Riga'ya gönderildi. Her ikisi de bu kamplarda öldürüldüler.(55) Yarı Yahudi Hanns Rehfeld Nazilerin kamplara gönderilenlerin çoğunu öldürdüğünü biliyordu. 1942 yılının Noel'inde Auschwitz ve orada yaşanan vahşet hakkında çok şey duymuştu. Bazı tanıdıkları olanları "üstü kapalı" bir şekilde biliyordu, ama "her ayrıntıya hakim değillerdi." Rehfeld'in eski sınıf arka-

daşlarının cephedeki kardeşleri, hendeklerde vurularak öldürülen çıplak Yahudi fotoğraflar göndermişlerdi.[56] Savaşın son yıllarında, Rehfeld Breslau'dayken şehri savunan askerlerin Ruslar'ın kendilerine Yahudilere yapılanların aynısını yapacaklarından korktuklarını duydu. Savaşın sonunda bir manastırda kendisiyle ilgilenen rahibeler yanlarında ölen askerler ve Yahudi katliamı ile ilgili hikayeler anlatmıştı.[57] Flory, Bleicher ve Rehfeld'in söyledikleri genel *Mischling* mülakatları içinde istisnai anlatımlardı. Sistematik katliam hakkında bilgi fazla yaygın değildi. Waffen-SS askeri Günter Löwy İsviçre'ye kaçan annesi dışındaki tüm ailesini Minsk'te kaybetmişti. Löwy, Drancy ve Auschwitz toplama kamplarında insanların gaz odalarında öldürüldüğünü biliyordu. İddiasına göre, hayatta kalabilmek için görevini sürdürmüştü.[58] Ancak Waffen-SS bünyesindeki hiçbir silah arkadaşının Soykırım hakkında konuştuğunu hatırlamadığını söylüyordu.[59] Löwy, arkadaşlarının Soykırım hakkında bilgi sahibi olmadıklarına yürekten inanıyordu. Bir yandan da, arkadaşlarının Yahudi olduğunu öğrenmeleri durumunda kendisini ilk gördükleri ağaca asacaklarını bildiğini söylüyordu.[60] Soykırımın farkında olan bir Yahudi bile Waffen-SS askerlerinin yaşananların farkında olmadığını söylüyordu. Bu gerçek Yahudilerin yaşadıklarını kavramanın ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Florey'e göre, halkın yeterince derdi vardı (bombardımanlar, cephedeki eşler ve çocuklar gibi), kimsenin Yahudileri umursayacak hali yoktu.[61]

Bazı *Mischling*'lerin katliama katkıda bulunmaları istenmişti. Bu çalışma kapsamında değerlendirilenlerin hiçbiri bunu yaptığını kabul etmedi. Yarı Yahudi Alfred Catharin'in amiri Yahudileri öldürmesini istemişti. Catharin emre itaatsizliğin hapisle cezalandırılacağını biliyordu. Bu görevi

yerine getirmeye gönüllü bir silah arkadaşı olduğu için şanslıydı. Bu arkadaşı daha sonra Yahudileri bir tarlaya götürüp vurduklarını anlatmıştı.(62) Catharin de korku içindeydi. Üniformasını giydiği sürece kendisinin ve ailesinin korunacağını düşünüyordu. Diğerleri gibi o da Yahudilere yapılanların yaygınlığı konusunda fikir sahibi değildi.

Bu çalışmada incelenenler arasındaki toplama kampına gönderilen dokuz *Mischling* olan biteni bütünüyle kavrayamamıştı.(63) İfadelerine göre kampa gönderilene kadar yaşanan zulümden haberleri yoktu. Kampa gittikten sonra bile sistematik katliam hakkında bilgi sahibi olmamışlardı. Eski Funker Friedemann Lichwitz, OT çalışma kampından kaçmaya çalıştığı için 144724 mahkum numarasıyla Dachau'ya gönderilmişti. Dachau'yu tüm dehşetiyle yaşadığı halde, savaş bitene kadar sistematik katliam hakkında bilgi sahibi olmadığını söylüyordu.(64) Eski Oberschütze Rolf Schenk, Yahudi ve rejim karşıtı olduğu için 134658 mahkum numarasıyla Buchenwald'a gönderilmişti. O da kamp deneyimi yaşadığı halde Holocaust'un gerçek boyutunu savaş bitene kadar öğrenemediğini söyleyenlerden biriydi.(65) Yahudilerin sistematik katliamı ile ilgili raporlar *Geheime Reichsachen* (çok gizli belge) sınıfındaydı ve bilgi sızdırmanın cezası çok ağırdı. Dolayısıyla toplu katliamlar hakkında bilgi almak çok zordu. Lichtwitz ve Schenk'in gönderildiği kamplarda yaşananlar, Auschwitz veya Treblinka kadar korkunç da değildi.

Rütbe ve sorumlulukları yüzünden Holocaust'a katılan Yahudi kökenli insanlar da vardı. Nuremberg'de yargılanan pek çok yüksek rütbeli subay gibi yarı Yahudi Mareşal Erhard Milch de Soykırım hakkında bilgi sahibi olmadığı yeminini ederken yalan söylemişti.(66) Dachau'da korkunç deneyler yürüten ünlü doktor Sigmund Rascher'in raporla-

rını okumuştu.[67] 20 Mart 1942 tarihinde Himmler'in personel müdürü SS Generali Kurt Wolff'a bu "ilginç" deneylerle ilgili bir mektup yazmıştı.[68] 31 Ağustos 1942'de Himmler'e yazdığı mektupta da Rascher'in testlerine duyduğu ilgiyi ifade ediyordu.[69] Bu testleri bilmenin ve onaylamanın yanında, Speer ile birlikte çeyrek milyon köle gerektiren Pursuit Plans Staff başkanlığını yürütmüştü. Projesinde kullanılmak üzere Auschwitz'e gelmesi beklenen yüz bin Macar Yahudisi hakkında bilgisi vardı.[70] Milch, (muhtemelen 1942 yılında) General Carl-August von Gablenz'den köle işçilerle ilgili şöyle bir talepte bulunmuştu: "Fransız POW'ler konusunda [General Hermann] Reinecke ile temasa geçiniz. Çalışmayı reddedenlerin derhal bir duvar önüne dizilip vurulmalarını istiyorum."[71] Tarihçi Georg Meyer'in de dediği gibi Milch "Alman Yahudi savaş suçlusu" sayılabilirdi.[72] Ne yazık ki, Milch bu durumdaki tek kişi değildi.

Reichskanzlei'da Ministerialrat[73] olarak çalışan Dr. Leo Killy tam bir paradokstu. 1936 yılında af hakkını elde eden Killy'nin kendisi çeyrek Yahudi, karısı ise yarı Yahudiydi. Kendi ailesi kurtulduğu için şükredip benzer durumdakilere zarar vermekten kaçınması gerekirken, Yahudilerin katledilmesinde "önemli işlevler üstlenmişti."[75]

Dachau'daki ünlü doktor Dr. Hans Eppinger'n durumu daha da vahimdi. Çeyrek, belki de yarı Yahudi olan Eppinger kamptakiler üzerinde korkunç deneyler uygulamıştı. Milch gibi o da acımasız tıbbi deneyler hakkında bilgi sahibi olmanın ötesinde, bu uygulamaların tam içinde yer almıştı.[76] Eppinger, bazı iddialara göre yüzde 75 Yahudiydi ve sahte belgeler hazırlamayı başarmıştı.[77] 1946 yılında yargılanmayı beklerken kendini öldürdü.

Yahudi Stella Goldschlag, Gestapo'nun Berlin'deki Ya-

hudileri bulup doğuya göndermelerine yardım etmişti.[79] Sarı saçlı, mavi gözlü güzel bir kadındı. Gestapo'dan Ari ilan edilme sözü almıştı.[80] "Sarışın zehir" diye anılan Stella çok sayıda insanın ölümünden sorumluydu.[81] Kendisine sorulacak olursa tek suçu hayatta kalma mücadelesiydi.[82] Stella da yalnız değildi. Başka bir "bulucu (*Greifer*)" olan Yahudi Günther Abrahamsohn da saklanan Yahudileri arayan Gestapo'ya yadım ediyordu. Savaştan sonra bu işi hayatta kalabilmek için yaptığını söyleyecekti.[83] Berlin'de Stella ve Abraham gibi yaklaşık on beş "tutucu" vardı.[84]

Toplama kamplarını yöneten Yahudi kökenli subaylar da vardı. Yahudi Nazi Parti üyesi ve SS-Obersturmführer[85] Fritz Scherwitz (gerçek adı Eleke Sirewiz) Riga yakınlarındaki Lenta[86] toplama kampının kontrolünü elinde tutuyordu. Kamptaki Yahudileri ölüme göndermek onun sorumluluğuydu.[87] Şahitlerin ifadelerine göre 31 Ekim 1942'de iki yüz Yahudinin katlinde bizzat yer almış ve birkaç kadına tecavüz etmişti.[88] Savaştan sonra birisi kendisini tanıyana kadar Münih'te Yahudilerin malvarlıklarına kavuşmalarını sağlayan bir örgütte çalıştı. Kim olduğu tespit edildikten sonra savaş suçlusu olarak yargılandı.

Milch, Killy, Eppinger, Goldschlag, Abrahamsohn ve Scherwitz gibi örneklere çok sık rastlanmıyordu. Yahudi soyundan gelen çok az insan bu isimlerin geldiği konuma ve rütbeye gelebilmişti. Belki de bu şekilde davranmalarının nedeni Nazilere Hitler'in *Weltanschauung*'una gönülden inandıklarını kanıtlamaktı. Daha katı davrandıkça, daha çok Ari görüneceklerini düşünüyorlardı. Bu isimler arasında sadece Scherwitz'in böyle bir kaygısı olmamalıydı, çünkü Yahudiliği Naziler tarafından bilinmiyordu. O da bir hahamın iddia ettiği gibi "patolojik br katil"[89] olmalıydı. Onun neden böyle davrandığı tamamen bir muamma olsa

da yaptıkları diğerlerinden daha fazla ılgınca değildi. Yahudi ataları bu adamların bu şekilde davranmalarına engel olmamıştı.

Vahşi söylentileri duydukları halde hayatlarını tehlikeye atmamak için araştırmayan *Mischling*'lerin sayısı da çoktu. Tüm bildiklerine rağmen görevini neden sürdürdüğü sorulan Hans Pollack şu yanıtı vermişti: "Dişimi sıkmam gerekiyordu. Hayat, bir şekilde devam etmeli diye düşünmüştüm."(90) Başka bir deyişle, Pollak gerçekçi düşünerek tek yapabileceğinin bu olduğuna karar vermişti. Siviller de dikkatleri üzerlerine toplamadan hayatta kalmaya çalışmışlardı. Yarı Yahudi Peter Gaupp toplama kamplarını bildiğini, ama Soykırımdan haberdar olmadığını söylüyordu. Yahudilere yapılanları görmezden gelmenin çok kolay olduğunu iddia ediyordu. Gaupp'a göre bu tavır o şartlar altında doğal ve "insani"ydi.(91)

Yaşanan vahşeti duyanlar inanmak istemiyorlardı. Yarı Yahudi Peter Schliesser şöyle diyordu: "Yahudilerin öldürülmek üzere kamplara toplandıklarına inanmak imkânsızdı." Bu gerçeği 1944 yılında babasından duyduğu halde inanmamıştı.(92) Bazıları da yaşananları duydukları halde ilgilenmiyorlardı. Staffuenberg'in yaveri çeyrek Yahudi Yüzbaşı Horst von Oppenfeld, 1942 yılında Rusya'da Yahudilerin vurulduğunu ve cesetlerin altın dişlerinin çalındığını duymuştu.(93) "Ben de vurulanları duymuştum" diyordu, "Anlık yaşıyordum ve olan bitene dikkat etmiyordum."(94) Oppenfeld gibiler çevre koşullarına uyum sağlayıp kendilerinden bekleneni yapmışlardı.

Nazi Almanyası'nın gerçekleri hakkında bilgi sahibi olmayan kişiler, bu insanların Nazi zulmünü bildikleri halde karşı çıkmamalarını anlayamazlar. Nazi vahşetini bildiği ya da olan bitenden şüphelendiği halde sesini çıkarmayan

herkes, aksi yönde davranmaları halinde Naziler tarafından öldürülmüş olacaklarını söylüyordu. Yarı Yahudi Obergefreiter Rudolf Sachs şöyle diyordu: "Ne yapmalıydım? Gestapo'ya gidip, 'Lütfen akrabalarımı kampa göndermeyin' mi deseydim? İmkânsız... Bu sadece benim de ölümümü hızlandırırdı.(95) Yarı Yahudi Fritz Kassowitz'in sözleri de Sachs'a benziyordu: "Ne yapmam gerekiyordu ki? Bir yarı Yahudi olduğum için, yetkililere gidip Yahudi katliamına itirazımı mı dile getirmeliydim? Bu hiç fayda etmezdi. Özellikle de savaşın sım günlerinde hiç." Kassowitz savaşı Unteroffizier rütbesiyle bitirdi. EKII ve Yara Nişanı sahibiydi.(96) Sachs ve Kassowitz'in ikilemleri acımasız Üçüncü Reich diktatörlüğü sırasında insanların içinde olduklarını iddia ettikleri durumun birer örneğidir. Çaresizlik duygusu bütün *Mischling*'ler arasında hakimdi.

Askeri rütbeleri ya da nüfuzlu isimlerle bağlantılar sayesinde akrabalarına yardım etmeyi başaran *Mischling*'ler de vardı. Yarbay Ernst Prager, yaralanıp eve gönderilmesinden iki ay sonra Eichmann ile buluşmuştu. Doktorların yolculuğun tehlikeli olabileceğini söylemelerine rağmen, Nuremberg'den ayrılarak Berlin'e gitmişti. SS birimlerine ziyarete giderken, karısı Hella da ciddi yaraları nedeniyle ona eşlik ediyordu. Prager'in Hitler'den *Arisierung* almış, savaş madalyaları sahibi bir subay olduğunu öğrenen SS personeli onu saygıyla karşıladı. Sonunda Eichmann'ın ofisine yönlendirildi. Eichmann tarafından kabul eidlmesi şaşırtıcıydı. Her tarafı sargılar içinde olan Prager belli belirsiz bir aksamayla Eichmann'ın ofisine girdi. Usulünce selamlaştıktan sonra Prager, angaryaya zorlanan babasının ve Theresienstadt'a gönderilen amcası Stephen ve halası Mathilde Blanck'ın durumlarını gündeme getirdi. Prager ve karısının dediklerine göre, Eichmann Theresienstadt'ı Yahudiler için

yeni bir ev olarak çok güzel bir şekilde tarif etmişti. Orada bulunanlara çok iyi davranıldığını ve herkesin kendine yeni bir hayat oluşturma hakkına sahip olduğunu söylemişti. Prager duyduklarından çok rahatsız olarak şöyle dedi: "Neredeyse de Yahudi olmadığınız için Theresienstadt'ta tatil imkânını kaçırmaktan pişmanlık duyduğunuzu söyleyeceksiniz." Bu sözlerden sonra ciddileşen Eichmann, Prager'in babası için hiçbir şey yapamayacağını, ancak amcasının "imtiyazlı Yahudi" barakalarına taşınarak daha iyi muamele görmesinin sağlanacağını ve ölüm kampına gönderilmekten korunacağını söyledi.(97) Prager'in babası için elinden bir şey gelmemesinin sebebi, adam henüz kampa gönderilmediği için Eichmann'ın yetki alanının dışında kalmasıydı. Eichamann'ın amca ile ilgili verdiği sözler yerine getirildi.(98) Ancak halası için hiçbir şey yapılmadı. Kadın Naziler tarafından öldürüldü.(99)

Destroyer komutanı ve Altın Alman Haçı sahibi sahibi Yüzbaşı Georg Langheld, Amiral Walther Gladisch'in ailesindeki kadınları korumasına yardım ettiğini yazmıştı. Ancak biri seksen altı diğeri altmış yaşlarındaki iki kadın sonradan SS tarafından öldürülmüştü.(100) Amiral Raeder, Langheld'in Yahudi annesinin (Frau Langheld née Gerson) kampa sürülmesine müdahale ederek onu korumayı başarmıştı.(101)

Subay olmayan sadece birkaç *Mischling* akrabalarını korumaya çalışmıştı. Klemperer'in aktardığı bir örneğe göre er Horst Siegfried Yahudi annesinin serbest bırakılması için Dresden Gestapo komutanlığına gitmişti. Bir süre pazarlık yapıp subay olduğunu iddia ettikten sonra annesinin serbest bırakılmasını sağladı. Tam binadan ayrılacakları sırada bir SS onu tanıdı ve çıkıp gitmeleri engellendi. Annesi Theresienstadt'a gönderildi, kendisi de hapse atıldı. Hapisteki

hücresinde kendini asarak intihar ett.[102] Camilla Krüger'in Theresienstadt'a gönderilmesinden sonra, Wehrmacht gazisi oğulları Helmut ve Answald Krüger bir SS ofisine giderek annelerinin durumunu araştırdılar. Ofise girerken, Eichmann'ın vekili SS-Sturmbannführer[103] Rolf Günther ile karşılaştılar. Ne istediklerini soran Günther'e durumu açıklayarak annelerini kamptan çıkarıp çıkaramayacaklarını öğrenmek istediklerini söylediler. Kendilerinin de EKII sahibi eski Gefreite'ler olduklarını ifade ettiler. Şaşıran Günther onlara nefretle bakıp,"Bütün suçlular ne kadar da cesur (*Mut hat Jeder Verbrecher*)" diyerek çekip gitti. Helmut ve Answald, annelerine yardım edebilmek için tekrar Wehrmacht'a girmeye çalıştılar, fakat reddedildiler.[107] Camilla, savaşın sonuna kadar Theresienstadt'ta kaldı.

Bazen Nazilerin akrabalarına neler yaptıklarını bilerek yaşamak çok fazla acı veriyordu. İspanyol Mavi Bölüğü ile Wehrmacht arasında irtibat subayı olan Yüzbaşı Erih Rose[106], silah arkadaşı Albert Schnez'e (ilerde Bundeswehr generali olacaktı) 1942 yılında, Yahudi babasının[107] ve yarı Yahudi annesinin Theresienstadt'a gönderildiklerini söylerken başını kederle sallıyordu. Kamplara sürülen birkaç akrabası daha vardı ve hepsinin birden öldürülmelerinden korkuyordu. Ölme isteğini açıkça dile getiriyordu: "Parça parça oldum. Yaşamak için hiçbir nedenim yok. Bütün ailem öldürüldü." O sırada OKH Genel Kurmay'ında çalışan Schnez, onun için *Arisierung* almaya çalışacağını söyledi. OKW'den bir silah arkadaşları, Binbaşı Eberhard von Hanstein, Schmundt ile irtibata geçerek, Rose'un durumunu aktardı. Schmundt da Rose davasını Hitler'e sundu. Rose, Scnez'in muafiyet fikrine katılmıyordu: "Ben bir *Schwein*'ım.[108] Naziler ailemi öldürüyor ve ben onlar için savaşıyorum."[109] Hanstein ve ve Schmundt'un Rose için

muafiyet alma çabalar da sonuçsuz kaldı. Rose hayatının avuçları arasından kayıp gittiğini görüyordu. Hitler'i ve Naziliği eleştirdiği için ve Yahudi soyundan gelmesi nedeniyle birliğinde bazı sorunlar yaşamaya başladı. Bu sorunları onu depresyona sürükledi. Çatışma sırasında öne atılarak can verdi.(110)

Holocaust'ı bilen yarı Yahudilerin neden OT kampları istasyonlarına teslim oldukları önemli bir sorudur. Bu soruya verilebilecek yanıtlar karmaşıktır. Yarı Yahudilerin çoğunun istasyonlara teslim olmaları, Holocaust hakkındaki bilginin çok fazla yayılmadığını gösterir. Eğer bu bilgi genele yayılmış olsaydı, kaçmaya, saklanmaya, teslim olmak yerine intihar etmeye çalışanların sayısı artardı. Oysa kaçmaya çalışan çok az kişi tespit edilebildi. İsviçre sınırı her iki taraftan da çok sıkı korunuyordu. Baltık Denizi'ni aşarak İsveç'e kaçmak da çok zordu. Kaçmaya ya da saklanmaya çalışanların gerçekten fazla şansı yoktu. Ancak yine de yarı Yahudiler kamplarda bekleyen ölüm hakkında bilgi sahibi olsalardı, her şeyi göze alıp gitmeme ihtimalini zorlarlardı. Çoğu kaçmak için yeterli zamana sahipti. Tutuklanarak OT kampına gönderilenlerin sayısı çok azdı.(111) Sürgün emirleri Gestapo ofislerinden teslim olmaları gereken tarihten günler, hatta haftalar önce geliyordu. Çoğu ölüm endişesi taşımadığı için teslim oldu. Karl-Arnd Techel, Nazi vahşetini bildiği halde OT istasyonuna teslim olmuştu. Nereye gittiğini ve yarı Yahudilerin toplanmasının "gerçek" sebebinin ne olduğunu bilmiyordu. Auschwitz'de yaşananları ancak savaştan sonra öğrenebilmişti ve o dönemde ölüm korkusu taşımıyordu. Korkusuzluğunun nedenini bugün bile anlayamayan Teche, şöyle diyordu: "Sadece tehlike altında olmadığımı hissediyordum, meselenin özü işte bu."(112) Dieter Bergmann, OT kampına giderken kendi treninin yanında

duran vagondan gelen çığlık ve iniltilerle "gerçek Cehennemin sesini"(113) duymuştu. Kendi hayatı için hâlâ endişe etmiyordu.(114) Eğer akrabalarının büyük ihtimalle öldürüldüğünü bilselerdi, onlar da Almanya'dan kaçmaya ya da yeraltına inerek saklanmaya çalışırlardı. Bugün hemen hemen hepsi kaçmak gibi bir şansa sahip olmadıklarını söylüyorlar. Peter Schliesser şöyle diyordu: "Çok az kişi [Yahudi akrabalarının öldürüldüğünü] biliyor, hatta tahmin ediyordu."(115) Kimse OT kamplarını sistematik bir katliamın adımı olarak algılamıyordu. Dolayısıyla çoğunluk OT çağrısına uymuştu."

Başlarına gelebileceklerden haberdar olan az sayıda insan saklanma ya da İsviçre'ye kaçma riskini göze almıştı. Bilgi sahibi olan bu kişiler özel haber alma olanaklarına sahiplerdi ya da yüksek düzeydeki tanıdıklarından OT kamplarına teslim olmamaları gerektiğini öğrenmişlerdi. Yarı Yahudi Franz-Calvelli Adorno Ot kampları ile ilgili gerçeği öğrendikten sonra, doktor arkadaşı tarafından bir akıl hastanesine yerleştirilerek savaşan sağ çıkmayı başarmıştı.(116) Bier kardeşler (Georg, Gehard ve Martin) yüksek düzeydeki tanıdıklarından aldıkları bilgiler sonucunda harekete geçmeye karar vermişlerdi. Babalarının Birinci Dünya Savaşı'ndaki silah arkadaşlarından Gustav, Genel Kurmay'da görev yapıyordu. 1943 yılında Bier kardeşlere, yarı Yahudilerin "özel birimlere" gönderileceğini söyleyerek onları kaçmaya teşvik etti. Denizaltı Kaptanı Heinz Sternberg de (*U-473*) Gerhard Bier ve kardeşlerine İsviçre'ye kaçmalarını söyledi.(117) Gerhard Bier, Almanya'da kalıp OT kampına gönderilmeleri durumunda mayın tarlalarını temizlemek gibi tehlikeli işlerde çalıştırılacaklarını ve sonunda öleceklerini hissediyordu. Sistematik katliama maruz kalma ihtimalinden ve Yahudilerin başlarına gelenlerden onun da haberi

yoktu. Martin Bier, Rusya'da vurularak öldürülen Yahudileri duymuştu, ama böyle bir şeyin gerçekten yaşandığını aklı almıyordu. Sistematik bir Yahudi katliamının yolda olduğunu hiç düşünmemişti.[118] Üç kardeş, hareket halindeki bir trenden İsviçre sınırları içinde atlayarak kaçmayı başardılar ve bu tarafsız ülkede kaldılar.[119]

Almanların Yahudi Soykırımı hakkında neler bildiği son elli yıldır tarihçileri meşgul eden bir tartışma konusudur. Bu sorunun daha doğru dile getirilmiş şekli şöyle olabilir: "Almanlar savaş sırasında Yahudilerin başlarına gelenleri anlayabiliyorlar mıydı?" Bu çalışma cevabın hayır olduğunu gösteriyor. Belki *Mischling*'ler bilmek istememiş, inanamayacakları şeyleri inkâr etmeyi tercih etmişlerdi. Belgelenen yüzlerce örnekten, çoğunluğun olan biteni bilmediği ve anlamadığı açıkça görülüyordu.

Mischling'ler akrabalarının ortadan kaybolduğunun farkındaydılar. Ancak gerçekte yaşananlar onların hayal güçlerinin ötesindeydi. Yahudi akrabaların Naziler tarafından sürgüne gönderilmeleri bilgisi, bunun bir katliam anlamına geleceği sonucuna ulaştırmıyordu. Yarı Yahudi Hans Meissinger şöyle diyordu: "Ne Hannah (yarı Yahudi karısı), ne ben, (ne de arkadaşlarımız) savaş sırasında Holocaust hakkında bilgi sahibiydik. Kamplara gönderilen akrabalarımız için korkuyorduk. Auschwitz'i duymamıştık bile. Kimse yoldaki canavarlığı aklına bile getirmemişti... Zavallı cahil koyunlardık."[120] Meissinger aslında "Almanya'nın böyle bir şey yapabileceğine" inanmıyordu."[121] Soykırım sırasında kendisi dört, karısı ise iki akrabalarını kaybettiler (Bergen-Belsen ve Auschwitz'de). [122]

En kötüsünü düşünen *Mischling*'ler bile vicdanlarının söylediklerine inanmıyordu. Yahudi akrabaları kadar kendilerinin de tehlikede olduklarını gösteren işaretleri yorumla-

mak ortalama insan zekasını aşıyordu. Bu çalışmaya katılanların kişi başına ortalama sekiz akrabalarını Holocaust sırasında yitirmişlerdi. Yarı Yahudi Hans Günzel'in elli beş akrabası Holocaust sırasında ölmüştü. O ve kardeşi Unreroffizier Peter Günzel tüm savaş boyunca görev yapan madalyalı askerlerdi. Her ikisi de 1945 yılına kadar akrabalarının sistematik bir şekilde öldürüldüğünü bilmiyorlardı.(123) Mauthausen yakınlarında yaşayan ve iki amcasını toplama kamplarında kaybeden Hans Herder de sistematik katliamadan haberdar olmadığını söylüyordu.(124) Yüzde 75 Yahudi Heinz Dieckmann, talim sırasında sık sık Bergen-Belsen yakınlarından geçtiklerini söylüyordu. "Hepimiz orada bulunanların toplumdan atılması gereken asosyaller olduğunu düşünüyorduk" diyordu Dieckmann, "ancak oralarda insanların topluca öldürüldüklerini bilmiyorduk... Gerçekleri bilmiyorduk. Sorun da buydu... İdeoloji bizi insanlığımızdan çıkarmıştı." Nazilerin Yahudilere uyguladıkları ayrımcılık herkesin bilgisi dahilindeydi. Kimse mezalim üzerinde kafa yormuyordu, çünkü bu normal karşılanıyordu. Ancak Dieckmann da o dönemde sistematik bir katliam gerçekleştiğini hiç düşünmemişti.(125) Büyükbabasını 1943 yılında Gestapo hapishanesinde ve on dört akrabasını da kamplarda kaybeden Rolf von Sydow, savaş bitene kadar Almanya'nın milyonlarca Yahudiyi öldürdüğünü bilmediğini söylüyordu.(126) Toplama kampına gönderilen Yahudi Max Manheimer, kamptan önce Holocaust hakkında hiçbir fikri olmadığını kabul ediyordu: "Bunun mümkün olmadığını düşünüyordum. Çok fazla söylenti dolaşıyordu."(127) Eski Alman Şansölyesi çeyrek Yahudi Helmut Schmidt şunları yazmıştı: "[Nazilerin] korkunç suçlarını bilmiyordum...Toplama kampları hakkında bilgim vardı. Fakat kullanımlarının farklı olduğunu sanıyordum... Sorgulama al-

tındaki insanların tutulduğu hapishaneler olduklarını düşünüyordum."[128] Schmitdt de Auschwitz, nihai çözüm, gaz odaları ve sistematik ölümler gibi gerçekleri savaştan sonra öğrenmişti. Milyonların ölümünden sorumlu bir hükümet için subay olarak görev yaptığını ancak o zaman anlayabilmişti.[129] Babasını Sachsenhausen'de kaybeden Hugo Fuchs bile Nazilerin sistematik katliamını 1945'ten sonra öğrendiğini iddia ediyordu.[130]

Elimizdeki verilerden Almanların Holocaust hakkında bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılabilir. *Mischling*'lerin ise, Holocaust hakkında bilgi edinme imkanlarının çok daha fazla olduğunu varsaymak yanlış değildir. Oysa çoğu inanmayı reddetmiş ya da gördükleri ve duyduklarını doğru değerlendirmeyi başaramamıştı. Akrabalarının ölüm sertifikalarında yer alan "kampta doğal nedenlerle ölmüştür" ibaresi çok kişiye inandırıcı gelmese de, sistematik katliamdan şüphelenenlerin sayısı çok azdı. İnsanlar birlikte büyüdükleri dostlarının neden kendilerini ya da akrabalarını öldürmek istediklerini anlayamıyorlardı. Kamplara gönderilen Yahudiler çoğunlukla *Mischling* akrabalarının bu sürgünleri ciddiye almamalarına neden oldular. Harald Ettheimer'in halası kampa gönderilerken boşuna endişelenmemesini, yakında geri döneceğini söylemişti.[131]

Soykırım tarihçisi Lucy Dawidowicz'e göre, kurbanların kendileri bile gaz odasına gönderileceklerini ve öldürüleceklerini[132] hayal edemezken, sıradan Almanların daha fazlasını bilmelerini beklemek doğru değildi. Steinberg şöyle yazıyordu: "Soykırım tarihi göstermektedir ki, Yahudiler gözleri önündeki delillere rağmen genelde olan bitene inanmayı reddediyorlardı."[133] Başka bir Soykırım tarihçisi Leni Yahil de sistematik katliamın herkesin hayal gücünün çok ötesinde olduğu görüşüne katılmaktadır.[134] Marion

Kaplan da bunu şöyle ifade ediyordu: "Algılama güçlerinin önündeki en önemli engel, soykırımın aklın hayalin alamayacağı bir kavram olmasıydı. Sık sık bilgi edinenler bile duyduklarına inanamıyor ya da öğrendiklerini bilinçaltlarına atıyorlardı."(135) Yahudiler bile Holocaust sırasında yaşananlara inanamazken, bu mezalime daha dolaylı yollardan maruz kalan *Mischling*'lerin inanmaları beklenemezdi. Bu çalışma kapsamında yapılan neredeyse her mülakat bu fikri desteklemekteydi. Zulme maruz kalanlarla çok daha az irtibatı olan sıradan Almanların ise Holocaust'un boyutlarını tahmin etmeleri olasılığı çok daha azdı. Kershaw şunları yazmıştı:

Savaş yıllarında "Yahudi Sorunu" üzerindeki ilgi azalmaya devam eti. Kamp sürgünleri halkın ilgisini çekmeden devam etti. İnsanlar Yahudilerin başlarına gelenleri daha az umursar ve bunun hakkında daha az konuşur oldular. Kamuoyunu daha çok savaş, savaşla ilgili kaygılar ve kayıplar ilgilndiriyordu. Yahudiler gözlerden ve düşüncelerden uzaktaydılar. İşgal edilen bölgelerdeki toplu öldürmeler ve vahşet biliniyordu, katliam hakkında söylentiler dolanıyordu. Ancak kamplardaki sistematik gaz odası programlarının ayrıntıları fazla bilinmiyordu.(136)

Bu çalışmanın başında *Mischling*'lerin kamplarda olan bitenden haberdar oldukları sonucuna ulaşılacağı düşünülüyordu. *Mischling* ve Yahudi askerler ortalama Alman'dan daha fazla bilgiye sahiplerdi. Buna rağmen ifadelerinden ve davranışlarından anlaşılan Yahudilerin yaşadıklarını tam anlamıyla bilmedikleriydi. Benzer şekilde, OT kamplarından sonra başlarına gelebilecekler hakkında da fikirleri yoktu. Sigmund Freud'un da dediği gibi, "Temelde kimse kendi ölümüne inanmıyordu."(137)

SONUÇ

Mischling konusuna pek çok yazar ve tarihçi değinmiş ve Üçüncü Reich döneminde onların hayatlarını etkileyen politikalardan söz etmiştir. Bu kitabın temeli, Jeremy Noakes'ın 1989 yılında *Leo Baeck Enstitüsü Yıllığı*'nda yayımlanan makalesine dayanmaktadır. Bu makale *Mischling*'lerin Wehrmacht bünyesindeki tarihlerini araştıran ilk çalışmadır.

Temel insani haklarını hiçe sayan rejimler adına savaşan insanlara tarihte ilk kez bu dönemde rastlanmamıştı. Amerikan İç Savaşı boyunca binlerce özgür zenci ve köle, onların yanında melezler (yarı ve çeyrek zenciler) Amerikan Konfederasyonu adına savaşmıştı.(1) Hata melezler arasında subay olanlar bile vardı.(2) Bu Afro-Amerikalılar arasında köle sahibi olup "mülklerini korumak için savaşanlar" bulunuyordu.(3) Tarihçilerin tahminlerine göre Konfederasyon adına savaşan yaklaşık kırk bin Afro-Amerikalı vardı.(4) Bu insanlar güneydeki Afro-Amerikalıların köleliğinin devamını sağlayarak kurulu toplumsal düzeni sürdürmeyi amaçlıyorlardı. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında, Birleşik Devletlerde yurttaşlık hakları hareketi henüz yaygınlaşmamışken Amerikan ordusunda savaşan siyahlar da vardı.(5) İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon ordusu Korelileri silah altına almıştı.(6) Yine İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan ordusunda savaşan birkaç yüz Japon kökenli Amerikalı (*Nisei*) vardı. Bu Japon askerlerden bazılarının aileleri hükümet tarafından göz altında tutuluyordu. (7) 1945 yılında evlerine döndüklerinde mülklerinin satıldığını görmüşlerdi, Japon düşmanlığı tırmanıştaydı.(8) Bahsedilen

tüm bu örneklerde askerler kendilerine baskı uygulayan rejimler adına savaşmaktaydı.

Görünen benzerliklere rağmen Wehrmacht bünyesinde savaşan Yahudi ve *Mischling*'lerin durumu özünde farklıydı. Alman Yahudileri ve *Mischling*'ler Hitler'in iktidara gelmesinden önce yıllarca Almanlarla eşit haklara sahip olarak yaşamışlardı. 1933 yılında kendilerini Yahudi gibi hissetmedikleri için Hitler'in antisemit hezeyanları yüzünden tehdit altında hissetmemişlerdi. 1935 yılında kabul edilen ırk yasaları ile kendilerini Yahudi gibi görmeye başlamışlardı. Bu durumda bile, *Mischling* kesimi vatana sadık kalmış, Almanya için itaatkâr bir biçimde savaşmıştı. Hitler *Mischling*'leri toplumdan ve kendi amaçlarına hizmet edebilecekleri askeri konumlardan dışlamıştı. *Mischling*'ler hem kendi insani haklarını ellerinden alan hem de akrabalarını öldüren bir hükümet adına savaşmışlardı.

Bu kitap birkaç değişik tarihi bakış açısı önermektedir. İnsanlara Üçüncü Reich'ın siyah beyaz uçlarda değerlendirilmemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Gamalı Haçlı üniformayı giyen herkes bugün kullandığımız anlamda Nazi değildi. Yahudi soyundan gelen herkes de ölüm kampı kurbanı değildi. Her Alman subayı saf Ari olmadığı gibi, bütün Ari subaylar da antsemit değillerdi. Wehrmacht bünyesinde en az 15,000 *Mischling* subay çalışmıştı. Bunlardan birkaçı yüksek rütbeli subaylardı, generalliğe ve amiralliğe kadar yükselenler de vardı. *Mischling* deneyimi Üçüncü Reich döneminde yaşanan karmaşayı çok güzel sergiliyordu. Nazilere yaklaşım karmakarışık ve çelişkilerle dolu bir labirent gibiydi. Bu karmaşa, rejimin Yahudi soyundan gelen Almanlara nasıl davranılacağı konusundaki belirsiz tavrını yansıtıyordu.

Mischling politikasının uygulanması pek çok sebepten dolayı çok zordu. Nathan Stolzfus'un *Kalbin Direnişi* (Resistance of Heart) adı kitabında belirttiği gibi bu sebeplerden biri, Nazilerin "ırk" ideolojisinin iktidarı koruma amaçlarıyla çelişmesiydi.(9) Eğer, 1930'lu yıllarda ve 1940'ların başında *Mischling*'lere karşı sert bir tavır takınılsaydı, ekonomik, askeri ve idari alanlarda kilit konumlarda bulunan binlerce Ari'nin tepkisi çekilebilirdi. Bir başka sebep ise, 1935 yılından önce *Mischling* diye bir kategorinin bulunmamasıydı. Hükümet *Mischling*'leri belirlemek için kilise ve şehir kayıtlarına, ihbarlara ve insanların kendi itiraflara başvurmak zorundaydı. Ordudan uzaklaştırma emrinin uygulanması da tam anlamıyla mümkün olmamıştı. Çünkü Wehrmacht subayları eğitimli askerlere ırk yasalarından daha fazla değer veriyorlardı. Hitler, bu yasalardan muaf tutulma olanağını tanıma hakkını saklı tutuyordu. Bu durum, Hitler'in yasaların uygulanabilirliği ile ilgili sorunların farkında olduğu görüşünü desteklemektedir. Henry Turner'ın dediği gibi, Hitler "gerçekliğin eninde sonunda kendi iradesine uyacağı konusundaki sarsılmaz inancı" tarafından yönlendiriliyordu.(10) Kendi yeteneklerine o kadar güveniyordu ki, gerçekliği akıl dışı felsefesine uyacak şekilde değiştirebileceğinden emindi. 1933 ile 1940 yılları arasında elde ettiği diplomatik ve askeri başarılar, bir lider, bir peygamber ve ırk saflaştırıcısı olarak sarsılmaz konumuna olan inancını daha da pekiştirmişti. Hitler, Almanya'nın yasal sistemini saptırarak kendi ırk fikirlerinin yasa olarak dayatılmasını sağlamıştı.

Irk ayrımcılığından etkilenen *Mischling* Wehrmaht personelini koruyan Ari subayların varlığını akıldan çıkarmamak gerekir. Bu desteği verenler arasında Hitler'in ve fikirlerinin ateşli taraftarları da bulunuyordu. Mareşal von Reic-

henau, birkaç *Mischling*'e merhamet ederek yardımcı olmuştu. 1939 yılında Polonya'da Yahudilerin öldürülmesine itiraz bile etmişti.(11) Aynı yıl Hitler tarafından güvenilmez ilan edilmesinin arkasında belki de bu tavrı yatmaktadır.(12) Oysa Reichenau genel anlamda rejimi ve ırk politikalarını destekleyenler arasındaydı. Hitler bu gerçeğin farkında olduğunu, onu 1939 yılında Altıncı Ordu komutanı daha sonra da 1941 yılında Güney Ordu Grubu komutanı yaparak göstermişti. Unutulmamsı gereken bir gerçek de, Reichenau'nun 10 Ekim 1941 tarihinde herhangi bir saha komutanı tarafından verilen en kanlı emre imza atarak adamlarını "Yahudi Bolşevikliğini" yok etmeye yönlendirmiş olmasıdır. Bu emrinde şunu özellikle vurgulamıştı: "Bir asker aşağılık Yahudilerin, acımasızca, ama adilane bir şekilde cezalandırılması gerektiğini anlamalıdır."(13) Hitler için Reichenau'nun girişimi "kusursuzdu".(14) Bazı *Mischling*'lere yardım eden ve 1934 yılında *Arierparagraph*'a itiraz eden Mareşal von Manstein da, 20 Kasım 1941 tarihinde Onbirinci Ordu komutanı olarak benzer bir emir yayımladı. "Yahudi Bolşevik" sisteminin yok edilmesi için çağrıda bulunuyor ve şöyle diyordu: "Askerler Yahudiliğin acımasızca cezalandırılmasını anlamak zorundalar. Yahudilik Bolşevik terörünün ruhsal taşıyıcısıdır."(15) Almanların çoğu gibi bu komutanlar da *Mischling*'leri Yahudilerle bir tutmuyorlardı. Eski başkomutan General von Fritrsch'in 1938 yılında dediği gibi "Yahudilerden" kurtulmak ulaşılması gereken bir amaçtı.(16) Birer Alman ve silah arkadaşları olarak gördükleri *Mischling*'ler için istisnalar yapmak yapmışlardı. Manstein 1934 tarihi itirazına yanıt alamamıştı. Reichenau'nun da 1938 yılındaki yadım çabasından sonra bir girişimi olmamıştı. Bu çalışmada her iki generalin de daha sonra *Mischling*'lere yardım için başka adımlar atmadıkları ortaya

çıkmıştır. Aksine 1941 emirleriyle binlerce masum Yahudinin ölümüne neden olmuşlardı.[17] Böylece 1930'lu yıllarda *Mischling*'leri korumak için yaptıkları "hayırseverliğin" de kıymeti azalmıştı. Belirli *Mischling*'lerin korunmaya layık olduğuna inanmalarına rağmen, özellikle "Asya kökenli" ve Komünist *Ostjuden*'in yok edilmeleri gerektiğini düşünüyorlardı. Hitler bile Yahudilerin ortadan kaldırılmalarını emrederken bazı *Mischling*'lere yardımcı olmuştu.

Yahudilerin yok edilmeleri için bu kadar ısrarla çabalayan Hitler'in *Mischling*'lerden gelen muafiyet başvurularını değerlendirmek için vakit harcaması çok şaşırtıcıydı. Bir *Mischling* generalin görevinden alınmasının getireceği artıları ve eksileri değerlendirmek için vakit harcanması makuldü. Oysa Hitler'den muafiyet hakkı alanların çoğu er ya da astsubay rütbesindeki askerlerdi. Hitler'in muafiyetleri, yakın çevresindeki Kara Kuvvetleri Yaveri Engel, Komutan Frey gibi subaylar başta olmak üzere binlerce Ari subayın yardımları Nazi *Weltanschauung*'u ile çelişiyordu.

İnanması güç gelse de, belgelere göre Engel ve Frey *Mischling*'lere yardım edebilmek adına kendi sorumluluk sınırlarını aşmışlardı. Belki de böyle davranmalarının nedeni Yahudiler için bir şey yapamadıkları için vicdanlarını rahatlatmaya çalışmalarıydı. Her ikisi de görevleri nedeniyle Holocaust hakkında sıradan subaylara göre daha çok bilgiye sahiplerdi. *Mischling*'lere yardım için harekete geçmelerini sağlayan bu vicdan rahatlatma arzusu ve silah arkadaşları olan kahraman askerlere yardım etme güdüsüydü. Bir numaralı antisemit Hitler'in bir kişiye muafiyet tanımasına inanmak bile çok zordu. Oysa pek çoğunun altına imza atmıştı. Kershaw'ın dediği gibi "Üçüncü Reich'ta hiçbir şey göründüğü gibi değildi."[18]

Hitler'in bazı hareketleri bir damla Yahudi "kanının" bile bir insanı bozmaya yeteceğine inandığını gösteriyordu. Bazı hareketleri ise Mendel'in genetik teorisine inandığını söylüyordu. Eğer kan aktarımında Ari taraf baskın çıkmışsa bir *Mischling* yüzde 100 Ari sayılabilirdi. Hitler'in ırkla ilgili görüşleri sürekli değişiyordu. Bazı kararları Nazi retoriği ve felsefesinin en temelinde yer alan saf ırk kategorilerine uymuyordu.

Mischling meselesi ideolojinin akıl üzerindeki zaferini simgeliyordu. OKW, Hitler'in emriyle onbinlerce Yarı Yahudiyi ordudan atmıştı. Savaşı kazanmak öncelikli olsaydı, Hitler bu askerleri Rusya cephesinde aktif göreve çağırabilirdi. Almanya'nın her tür insan gücüne ihtiyaç duyduğu 1942 kışında bile Hitler, Wehrmacht'tan atılan binlerce *Mischling*'i yok saymıştı.(19) Hitler bunun yerine birkaç yüz *Mischling*'in muafiyet hak edip etmediği konusunda odaklanmıştı.

Hitler iktidarı süresince, rejimi gözlerin önünde sürünürken bile binlerce *Genehmigung* ve *Deutschblütigkeitserklärung* dağıtmıştı. Savaşı kazanmak Yahudilerin yok edilmesinden daha önemli olsaydı, Hitler Yahudilerin ve *Mischling*'lerin Wehrmacht'ta görev yapmalarına izin verebilirdi. Böylece büyük çoğunluk vatanı için kahramanca savaşırken, en kötü asker bile top doldurma gibi işlerde kullanılabilirdi. Hitler'in zaferden çok saf Ari toplumuna önem verdiği ortadaydı. Hitler 1944 yılına kadar muafiyet ve *Mischling* dosyaları içinde boğulmuştu. Muafiyet sürecini çok ciddiye alıyordu ve bir insanın gerçek ırk yapısını ayırt etme gücüne sahip olduğuna inanıyordu. Onun için ırk politikasını sürdürmek savaşı kazanmaktan daha önce geliyordu. Bir keresinde şöyle demişti: "Yahudi sorunu tüm meselelere göre öncelik taşıyor." (21)

Belki de Hitler için ırkın saflığı savaşı kazanmaktan daha önemli değildi. Yenilginin kaçınılmazlığını anladığı için hâlâ kontol altında tutabileceği meselelerle uğraşmayı tercih etmişti. 1939 yılında savaş başlarsa tüm Avrupa Yahudilerini yok etme sözünü vermişti. 1944 ve 194 yıllarında Macar Yahudilerinin Auschwitz'e gönderilmeleri ve *Mischling*'lere karşı yaklaşımın sertleştirilmesi ırkın saflaştırılması sözünün hala tutulabileceği tek sözü olduğunu gösteriyordu.

Hitler, 1944 Temmuzu'ndaki suikast girişiminden sonra daha önce tanıdığı muafiyetleri geçersiz saydı. Bu saldırı yüzünden birilerini suçlaması gerekiyordu ve *Mischling*'ler ile Ari eşleri vurulması kolay hedeflerdi. 1944 yılının sonunda bu kadar çok yüsek rütbeli subayın sırf Yahudi kanı taşıdıkları için ya da Yahudi kanı taşıyan eşleri olduğu için ordudan atılmaları stratejik olarak çok saçmaydı.

Başlangıçta Wehrmacht *Mischling* asker yüzünden rahatsız edilmiyordu. Soykırım şiddetini arttırınca ve Parti'den ırk yasalarına uyulması konusunda baskı gelmeye başlayınca tüm Wehrmacht Ari olmayan silah arkadaşlarını feda etti. Birinci Dünya Savaşı Yahudi gazilerinin kamplara ve gaz odalarına gönderilmelerine itiraz edilememişti. 1944 yılında Hitler yarı Yahudileri soykırım yoluna sürdüğünde Wehrmacht yine seyirci kalmıştı. Karl Dieter Bracher'in yazdığı gibi, "Ordu gerçeklere gözlerini kapatmıştı. Her tür stratejik ve siyasi zıtlaşmadan kaçınarak, sadece kendi işlerini en verimli şekilde yürütmeye çalışıyorlardı."(22) *Mischling*'lere yardım etmek için gayrı resmi yolardan bireysel çabalar sarf edilmişti. Ancak doğrudan gelen emirlere uymamazlık etmiyorlardı.

Mischling'lere resmi yollardan ve emir komuta zinciri usulüne aykırı hareketler yapmadan yardım eden tek kişi RMI'dan Dr. Bernhard Lösener'di. Bu şekilde davranmanın

kesinlikle avantajlı olmadığı bir ortamda *Mischling*'leri korumak için sürekli çaba sarfetti ve tüm "uzmanlığını" ortaya koydu. Parti'den insanlar Lösener'e o dönem için hayli aşağılayıcı br terim olan "Yahudi Dostu" (*Judenfreund*) adını vermişlerdi.(23) Lösener'in etkinliği, *Mischling*'lerin yardıma en çok ihtiyaç duydukları dönemde, 1941 Aralığı'nda düşüşe geçti. Lösener, yardım etmeye devam edebilseydi bile giderek zorlaşan koşulları etkileyebileceği şüpheliydi. Çünkü Bormann, 1941 yılının başında Parteikanzlei'nin başına geçerek gücünü iyice arttırmıştı.

Savaş kötüye gittikçe Yahudilere ve *Mischling*'lere yapılan eziyetler de artıyordu. 1941 ve 1943 yılları arasında tanınan muafiyet sayısı 1938 ile 1941 yılları arasında tanınanların çok altındaydı. 1944 yılında Hitler *Mischling*'lere hoşgörüyle yaklaştığı için pişmanlık duymaya başlamıştı. Bu fikir değişikliğini muafiyet kazanan askerleri ordudan atarak ve pek çok yarı Yahudiyi OT çalışma kamplarına göndererek ortaya koydu.

Mischling'ler kuralları sürekli rakibin kaprislerine göre değişen bir oyun oynuyorlardı. Onlar bu oyunun daima yenilgiye uğrayan tarafını oluşturuyorlardı. Sadakatle görev yapan ve Almanya'nın en değerli madalyalarına sahip olan bu adamlar sonunda Yahudi Birinci Dünya Savaşı gazilerinin kaderini paylaşacaklardı. Savaş devam etseydi ya da Almanya galip gelseydi, yarı Yahudilerin çoğu katledilecekti. Çeyrek Yahudilerse eziyet görmeye devam edecek ve bir kısmı öldürülecekti.

Hitler'in *Mischling* meselesi ile bizzat ilgilenmesi, Yahudiler konusunda onun bilgisi dışında bir şey yapılamayacağı kuramını desteklemektedir. Soykırımı idare eden sofistike hükümet birimleri üzerinde diktatörce bir kontrol kurmuştu. *Mischling* meselesindeki kişisel konrolüne sıkı sıkı-

ya bağlılığı, Avrupa Yahudilerinin kaderini belirlerken gücünü kimseyle paylaşmayacağı anlamına geliyordu. (25) 1937 yılında bir toplantı sırasında bölgelerin Parti liderleriyle Yahudilere karşı alınacak önlemler tartışılırken Hitler hiddetle şöyle demişti: "Kim emir verebilir ki? Sadece ben!"(26) Ömrünün son dakikalarına kadar tüm kontrol mekanizmalarını elinde tutmaya gayret etti. Rejimin tüm birimleri ve örgütleri Hitler'in liderliği altında birleşecek şekilde tasarlanmıştı. Hitler'in gücü "dayanak noktasındaki, değişik çıkarların bir araya geldiği konumundan kaynaklanıyordu." (27) Hitler'in *Mischling*'ler için harcadığı vakte bakan birinin aklına Yahudi katliamını planlarken ne kadar vakit harcamış olabileceği sorusu gelir. Hitler Soykırım emrini vermiş ve uygulanmasını denetlemişti. Ancak bugüne kadar Yahudilerin yok edilmelerini emreden Hitler imzalı herhangi bir belge bulunamamıştır.(28) Engel, Schmundt, Lammers ve Bormann'a, *Mischling*'lere nasıl davranılacağına ilişkin sözlü emirler verdiği gibi; (genelde baş başa görüştüğü) Himmler, Heydrich ve diğerlerine de Yahudilerin nasıl yok edileceğine dair sözlü emirler vermişti.(29) Yaşanan her şeyden haberdardı, çünkü onları kendisi emretmişti. 1942 yılında dediği gibi, "Savaş ne kadar sürerse sürsün, Yahudiler yok edilecektir." (30)

NOTLAR

KAYNAKÇA ÜZERİNE NOT

Sözlü kanıtlar her ne kadar yanılabilir insan hafızasına dayansa da, bu kitap için toplanılan çeşitli kaynakları açıklama konusunda paha biçilmez bir değere sahipler. Tarihçilerin daha önce hiç görmediği belgeler insanların çekmecelerinde, kütüphanlerinde, çatı katlarında bulundu ve çok çarpıcı bir tarih ortaya koydu, özellikle de belgelerin sahipleri onların tarihlerini belirttiğinde. Bu kaynaklar son yarım yüzyıldır pek anlaşılmayan *Mischlinge'in* eşsiz ve mükemmel tarihinin yeniden ortaya konmasına yardım etti. Bu çalışmadaki binlerce sayfalık belgeler ve sözlü kanıtlar (8 mm video ve VHS video) Bryan Mark Rigg Koleksiyonu olarak Almanya'nın Freiburg eyaletindeki Bundesarchiv-Askeri Arşivi'nde daimi koleksiyonun parçası durumundalar. Biraz şüpheyle yaklaşılması gerekse de röportajlar, sözlü tarihin tarihi belgelerin önemini azaltmak yerine onları zenginleştiridğini sıklıkla kanıtlıyor. Genellikle tarih insan unsuru hesaba katılmadan, yani onların ne düşündüğü, hissettiği ya da inandığı hesaba katılmadan yazılır. Sözlü tarih bu insanların günlükleri, mektupları, röportajları ve fotoğrafları aracılığıyla onların düşüncelerinin, duygularının ve inançlarının yeniden inşasına yardım eder. Bu şekilde içinden çıkılması zor belgelerin, birincil ve ikincil kaynakların ve şahitliğin sağlıklı kombinasyonu tarih bilincimizi genişletir. Herhangi biri insanlar ve kadınlar hakkında bir şeyler okur, ama onların insan bağlantısını hissetmez. Röportajlar bu boşluğu gidermeye çalışmak ve okuyuculara erkeklerle kadınların duygu ve düşücelerini daha iyi anlamaları ve onların tarih bilgisini derinleştirmelerine vesile olacak araçlar sağlamak için yapıldı.

GİRİŞ

1. *Mischlinge*'in bazı gevşek çevirileri "melez," "karışık *(Zwischen-rasse)," ya da* "kısmi Yahudi" olarak yapıldı.
2. Wehrmacht 1935'den 1945'e kadar Alman silahlı kuvvetleri için kullanılan Almanca kelimeydi
3. Alman-Yahudi asimilasyonu için 3. bölüme bakınız.
4. Avusturya Hitler'in yönetiminde Almanya'yla birleştiği için buradaki Alman-Yahudi asimilasyonu tartışması Avusturya-Yahudi asimilasyonunu da içeriyor.
5. Bakınız 9. bölüm, "M*ischlinge* Holocaust Hakkında Ne Biliyordu?" "Holocaust" ifadesi Nazilerin Yahudi poltikasının tam saha ve etkisi netleştiğinde 1960'larda genel kullanıma girdi. "Holocaust" bu bölümde Nazi soykırım politkasını kastetmek için kullanılıyor.
6. Bu kitapta kullanılan kaynakları okumak için bakınız, Kaynakça Üzerine Not.

1. BÖLÜM: YAHUDİ KİMDİR?

1. Asher Maoz, "Who Is a Convert?" *International Association of Jewish Lawyers and Jurists,* 15 (Aralık 1997): 11.
2. "Bilinen çağdan önce" MÖ'ün geçmişte kullanıldığı yerde kullanıldı."Bilinen çağ" MS için kullanıldı. Karen Armstrong, *A History of God: A Fourthousand-Year Quest of Judaism, Christianity, and Islam* (New York, 1993), s. 12.
3. *Ivrim ya da Yahudiler* eski Filistin'de yaşamış Sami halkına ait grubun üyeleriydiler ve İbrahim, Isaac ve Yakup gibi mukaddes adamların nesillerine dayandıklarını iddia ediyorlar. *İbrani* kelimesinin gerçek anlamı *"karşıya geçmiş"* ya da *"nehrin diğer tarafından"* anlamına gelir. Max I. Dimont, *Jews, God, and History* (New York, 1994), sayfa 30-31; Uri Kaploun, ed., *Likkutei Dibburim: An Anthology of Talks by Rabbi Yosef Yitzchak Schneersohn of Lubavitch, cilt.* 3 (New York, 1990), sayfa 46-47.
4. Leo Tresayfa, *The Complete Book of Jewish Observance* (New York, 1980), s.2.
5. Dimont, s. 33; Armstrong, s. 72. İlginç bir şekilde *Ivri, ya da İbrani, avardan* gelir ve ortak kültürlerin kabul ettiği adap hudutlarını aşan kişi anlamına gelir. İbrahim çok Tanrılı bir dünyada yaşadı. Tek Tanrıya inandığını iddia ederek sınırı aştı. Bir putkıran oldu. Ne var ki bazıları İbrahim'in sadece saf inanca döndüğüne inanıyor. Maimonides monoteizmi keşfeden değil, başlatanın İbrahim olduğunu ileri sürüyor. Bakınız Baruch Frydman-Kohl, "Covenant, Conversion, and Chosenness: Maimonides and Halvei On 'Who Is a Jew'?" *Judaism* 41, no. 1 (kış 1992): *69.*
6. Dimont, sayfa 43-47; Matthew Black and H. H. Rowley, eds., *Peake's Commentary on the Bible* (New York, 1963), s. 74. *Torah* ("kanun" karşılığı) kelime anlamı olarak "yön" ya da "öğreti" anlamına geliyor. Torah, Musa'nın beş kitabıdır.
7. Dimont, s. 39; BA-MA, BMRS, File Dovid Gottlieb, Gottlieb to Rigg, 05.07.2001; Rabbi Cordoza tarafından *Yeshiva Ohr Somayach'da,* 27 Aralık 1993'te verilen ders; Bilgi Aralık 1997'de yazar Henry Soussan (Heidelberg Yahudi toplumu) ve Haham Avraham Laber tarafından verildi. Truva Orthodoks Sinegogu, New York, Ocak 2001; Herman Wouk, *This Is My God: The Jewish Way of Life* (New York, 1959), s. 35. Akademik gruplarda, Sinai'de tarihi vahiy onayı yoktur.
8. Tresayfa, s. 1.
9. Dan soyundan, İsrail'in on iki uyruğundan biri.
10. Leviticus 24:10-12 New International Version (NIV); Yisrael Isser Zvi Herczeg, ed., *The Torah: With Rashi's Commentary* (Brooklyn, 1994), sayfa 309-11; Black and Rowley, *Peake's Commentary,* sayfa 251-52. Bir başka yorum Danite'in Mısırlı bir babası olduğu için değil Tanrıyı reddettiği için Kabul görmediğini söylüyor. Hâlâ bir başka yorum sadece toprakları miras almak için belirli bir gruba ait olmak istediğini söylüyor. Bu yüzden, gruplar onu kendilerine katılmak için gösterdikleri motivasyondan dolayı reddetti.
11. Genesis 41:45 NIV; Nosson Scherman and Meir Zlotowitz, eds., *The Artscroll Series Torah with Rashi's Commentary: Genesis* (Brooklyn, 1997), sayfa. 459-60;

Enger's Dictionary, s. 606; Jack Miles, *God: A Biography* (New York, 1995), s. 83. On, kuzey Irak'ta eski bir şehirdir, ayrıca Heliopolis olarak da bilinir.

12. Sayılar 12:1 NIV; *The Artscroll Series with Rashi's Commentary,* sayfa isc-36; Black and Rowley, *Peake's Commentary,* s. 259; Dimont, sayfa 38,42; Miles s. 101. İlginç bir şekilde Musa'nın erkek kardeşi Aaron ve kız kardeşi Miriam Musa'nın evliliğini bu Etiyopyalıya bağladı. Sayılar 12:1-2 NIV; Miles, s. 101; Tresayfa s. 260.
13. BA-MA, BMRS, Dosya Haham Dovid Gottlieb, Gottliebo Rigg, 05.07.2001.
14. Hıristiyanlara gore Tanach Eski Ahit'tir.
15. Talmud sözlü geleneğin İbrani dili kodifikasyonudur. MÖ 500 civarı bir sisteme bağlandı.
16. Halakah, Yahudi kanunudur. Jacob Immanuel Schochet, *Who Is a Jew? Thirty Questions and Answers about This Controversial and Divisive Issue* (Brooklyn, 1987), s. 32. genellikle *Din Torah* terimi Halakah'la aynı olarak kullanılır. Bakınız Maoz, "Who Is a Convert?" s. 12.
17. HayimHalevy Donin, *To Beajew*(New York, I999),s. 8;HowardM.Sachar, *A History of Israel, cilt.* 2, *From the Aftermath of the Y'om Kisayfaur War* (Oxford, 1987), s. 139; Lawrence H. Schiffman, *Who Was a Jew? Rabbinic and Halakhic Perspectives on the Jewish-Christian Schism* (New Jersey, 1985), sayfa 9-11; Tresayfa, sayfa 247-54, 299; Dimont, s. 272; Schochet, *Who Is a Jew?* sayfa 18, 28; Norman Lamm, "Who Is a Jew? The Supreme Court and The Supreme Judge," in *Who Is a Jew?* sayfa. 83-84; Nissim Rejwan, "Who's a Jew? Two Famous Non-Questions Answered," in *Who Is a Jew?* s. 95; Asher Cohen and Bernard Susser, *Israel and the Politics of Jewish Identity: The Secular-Religious Impasse* (Londra, 2000), s. 33; Federal Research Division, ed., *Israel: A Country Study* (Washington, D.C., 1990), s. 107.
18. Schochet, s. 18.
19. BA-MA, BMRS, File Rabbi Dovid Gottlieb, Gottlieb to Rigg, 05.07.2001.
20. Alfred Kolatch, *The Jewish Book of Why* (New York, 1981), sayfa 13-14.
21. *Israel: A Country Study,* s. 107; Rejwan, "Who's a Jew?" in *Who Is a Jew?* s. *97;* Donin, s. 9.
22. Nissim Rejwan, "Who's a Jew?" in *Who Is a Jew?* s. *9.*
23. Rabbi Gottlieb tarafından *Yeshiva Ohr Somayach'da* 24 Aralık 1993'de verilen ders.
24. Bakınız Wouk, s. 35.
25. BA-MA, Bryan Mark Rigg Sammlung (BMRS), röportaj Shlomo Perel, 10.09.1994, T-16; Sally Perel, *Ich war Hitlerjunge Salomon* (Berlin, 1992), s. 82.
26. Saul Friedlander, *Nazi Germany and the Jews, cilt.* 1, *The Years of Persecution, 1933-1939* (New York, 1997), s. 172.
27. Nicholas De Lange, *Judaism* (New York, 1986), s. 4.
28. Rabbis N. Scherman and M. Zlotowitz, eds., *The Complete Artscroll Siddur* (Brooklyn, 1984), s. 90-91. Shema, Yahudi inanç soyudur. Armstrong, s. 52.

29. De Lange, s. 20.
30. H. G. Adler, *The Jews in Germany* (Londra, 1969), s. 100.
31. İnsan ırkı dışında gerçekten başka ırk yoktur. Farklı etnisiteler vardır, ama ırkı bilimsel olarak tanımlamak imkânsızdır. Bakınız Schochet, s. 15.
32. Bu, Etiyopyalı Yahudilerin hitap edilmeyi sevmedikleri küçültücü bir terim. *Falasbas'ın* gerçek anlamı "dışarıdakilerdir"ve Etiyopyalıların Yahudi azınlıklara nasıl davrandıklarını gösterir. Sachar, s. 108.
33. Sachar, s. 108; David Kessler, *The Falashas: A Short History of the Ethiopian Jews* (Londra, 1996), s. 154.
34. İbranice *giyur* terimi Yahudiliğe dönme için kullanılır. İbrani *Lechumra* iki bakış açısı olduğu, birinin sert diğerinin yumuşak olduğu ve sert olanın izlenmesi gerektiği anlamına gelir. Rejwan, "Who's a Jew?" in *Who Is a Jew?* s. 93.
35. Maoz, "Who Is a Convert?" s. 12.
36. Sachar, s. 108. Bakınız ayrıca Kessler, sayfa 154-57.
37. Sachar, sayfa 109-10, 139.
38. Cohen and Susser, 34-36; Schochet, s. 32; Sachar, sayfa 137-39. Birçok dindar Yahudi bu laik tanımı "Halaki olarak Museviliğe dönüş" şeklinde değiştirerek okumak ister. Anlamı Ortodoks dönmeye geçmektir. Philip S. Alexander, *Textual Sources for the Study of Judaism* (Manchester, 1984), sayfa *166-67;* David Bleich, "The Proposal for a 'Neutral' Beis Din," in *Who Is a Jew?* s. 101; *Israel: A Country Study,* sayfa 109, 389.
39. BA-MA, BMRS, röportaj Binbaşı Yoav Delarea, 05.07.1998. Bakınız ayrıca Sachar, sayfa 109, 139.
40. Tüm bu hareketler içinde, farklı mezhepler vardır. Mesela Ortodoks hareket içinde, Modern, Mizrachi, Sefarad, Shas, Geleneksel ve Hasidic Orthodoks var.
41. Bazen bu tanımı uygulamak çok zor olabilir. Mesela Holocaust'tan kurtulan ve Hıristiyanlığa dönen Oswald Rufeisen (Kardeş Daniel olarak da bilinir) İsrail devleti tarafından resmi evraklarda Yahudi olarak tanımlanmak istediğinde bu isteği reddedildi. Annesi Yahudi olduğu halde, İsrail mahkemesi onu Yahudi olarak tanımlamadı, çünkü dinini değiştirmişti. İsrail birini sadece ama sadece Yahudi olduğunda tanır. Başka bir dine geçtikten sonra Yahudi olamaz. Bakınız Maoz, "Who Is a Convert?" s. 13; Alexander, sayfa 168-71; *Israel: A Country Study,* s. 108.
42. *Israel: A Country Study,* s. 110
43. Bakınız Maoz, "Who Is a Convert?" sayfa 11-19; Schochet, sayfa 31, 73-75; Lamm, "Who is a Jew? The Supreme Court and the Supreme Judge," in *Who Is a Jew?* s. 87; Israel Religious Action Center, "Assaults against Reform Continue" (www.irac.org) 10 Eylül 1997.
44. Sachar, sayfa 139-40.
45. BA-MA, BMRS, File Rabbi Dovid Gottlieb, Gottlieb to Rigg, 05.07.2001. Bakınız ayrıca Frydman-Kohl, s. 64.
46. Maoz, "Who Is a Convert?" s. 17.

47. Schochet, s. 14.
48. Ibid.
49. Raul Hilberg belirttiği gibi, "Aryan" kelimesi bir ırk tasarımı bile değildir. Olsa olsa dilsel etnik grubu terimidir. Raul Hilberg, *Destruction of the European Jews* (New York, 1961), s. 45, n. 6. Naziler terimi Alman, sarışın ve mavi gözlü olduklarına inandıkları halkı tarif etmek için kullandılar.
50. Yerel bir Nazi Partisi lideri.
51. *Die Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* (NSDAP) Nazi Partisinin adıdır.
52. BA-MA, BMRS, röportaj Helmut Kriiger, 27, 31.08.1994, T-13; Helmut Kriiger, *Der Halbe Stern. Leben als deutsch-jiidischer Mischling im Dritten Reich* (Berlin, 1992), s. 88.
53. *Jeckes* "ceket" anlamına gelen aykırı İbranice ile karışık bir Alman lehçesidir ve genellikle güzel takımlar giyen Alman Yahudilerini tarif etmek için kullanılır. Bu yüzden "ceket" terimi kullanılır. Bu terim genellikle Filistin'de yaşayan Alman Yahudileri için kullanıldı, ama günümüzde birçok İsrail ve Amerikan Yahudileri arasında popüler oldu.
54. Steven E. Aschheim, *Brothers and Strangers: The East European Jew in German and German Jewish Consciousness, 1800-1923* (Wisconsin, 1982), s. 3; BA-MA, BMRS, File Peter Noa, Bl. 9.
55. Aschheim, sayfa 3-5, 13-14.
56. Ibid., s. 152.
57. Wouk, s. 240.
58. Erwin A. Schmidl, *Juden in der K.(u.) K. Armee, 1/88-1918, Studia Judaica Austriaca, Band XI* (Eisenstadt, 1989), s. 145.
59. Friedlander, sayfa 27, 39; Yehuda Bauer, *A History of the Holocaust* (New York, 1982), s. 101; Hilberg, s. 19.
60. Ian Kershaw, *Hitler, 1936-1945: Nemesis* (New York, 2000), s. 136; Wolfgang Benz, *The Holocaust: A German Historian Examines the Genocide* (New York, 1999), s. 28; Ian Kershaw, *The Nazi Dictatorship* (New York, 1985), s. 93; Marion A. Kaplan, *Between Dignity and Despair: Jewish Life in Nazi Germany* (New York, 1998), s. 121; Norbert Frei, "Die Juden im NS-Staat," in *Das Dritte Reich im Uberblick,* ed. Martin Broszat and Norbert Frei (Munich, 1989), s. 125. Bakınız ayrıca Nathan Stoltzfus, *Resistance of the Heart: Intermarriage and the Rosenstrasse Protest in Nazi Germany* (New York, 1996), s. 62; BA-MA, röportaj Werner Goldberg, 17.10.1994, T-42.
61. Wolf Zuelzer, "Keine Zukunft als 'Nicht-Arier' im Dritten Reich," in *Der Judenpogrom 1938: Von der Reichskristallnacht zum Volkermord,* Walter H. Pehle (Frankfurt am Main, 1988), sayfa 147-48.
62. Ruth Gay, *The Jews of Germany* (New Haven, 1992), s. 234.
63. Aschheim, sayfa 31, 221-24.
64. Leni Yahil, *The Holocaust* (Tel Aviv, 1987), s. *79.*

65. *Weltanschauung* "dünya bakışı" anlamına geliyor. Naumann'ın grubu 1935'de Gestapo tarafından dağıtıldı. 1939'da kanserden öldü.

66. David Vital, *A People Apart: The Jews in Europe, 1789-1939* (Oxford, 1999), s. 814; Karl A. Schleunes, *The Twisted Road to Auschwitz: Nazi Policy toward German-Jews, 1933-1939* (Illinois, 1970), sayfa 188-89.

67. Vital, s. 815. Schoeps İskandinavya için Almanya'dan ayrılacaktı. Savaştan sağ çıkacaktı.

68. *Adler, Jews in Germany*, sayfa 107-8.

69. Schleunes, s. 101.

70. Bakınız Sarah Gordon, *Hitler, Germans, and the "Jewish Question"* (Princeton, 1984), s. 8; Aschheim, s. 231; Peter Wyden, *Stella: One Woman's True Tale of Evil, Betrayal, and Survival in Hitler's Germany* (New York, 1993), s. 22; Yahil, s. 23.

71. Aschheim, s. 15.

72. BA-MA, BMRS, röportaj Robert Braun, 10-14.08.1994, T-10; BA-MA, BMRS, röportaj Robert Braun, 07.01.1996, T-190.

73. Manfred Messerschmidt, "Juden im preufiisch-deutschen Heer," in *Deutsche Jiidische Soldaten, 1914-194;,* ed. Militargeschichtliches Forschungsamt (Bonn, 1984), s. 127; Messerschmidt, s. 42.

74. Aryan Paragraph.

75. Aryan Paragraph'da daha fazla bilgi için, bakınız bölüm 4-6. Okuyucular Naziler için Aryanların bir ırk olduğunu unutmamaları gerekir.

76. *Blut und Boden* (kan ve toprak) Nazilerin tarım romantizmini göstermek için kullandıkaları ifadeyle karıştırılmaması gerekir(Walter Darre, "the *Blut und Boden* guru" [Kershaw, *Hitler, 19J 6-194 7,* P- 374])- Benary bu deyimi Nazilerden önce kendisi ve ailesinin ne kadar Alman olduğunu göstermek için kullandı.

77. BA-MA, RW 6/ v.73, Oberstlt. a.D. Benary an Reichsleitung der NSDAP, 25.09.1933.

78. Maccabees MÖ birinci ve ikinci yüzyıllarda Judea'yı yöneten Yahudi ailesinin adıdır. Kitaplar Maccabees 1 ve Maccabees 2, Maccabeelerin tarihini anlatır ve Apocrypha'nın bölümüdür. Ayrıca MÖ 168'deYunanlılara görünüşte umutsuz, ama başarılı bir mücadele veren Yahudilerin adıdır. (Kaplan, s. 56).

79. BA-MA, RW 6/ v.73, Oberstlt. a.D. Benary an Reichsleitung der NSDAP, 16.10.1933.

80. Reichswehr Mart 1935'e kadar Alman silahlı kuvvetlerinin adıdır. Daha sonra, yeni kanun tasarısı girişiyle, *Gesetzfiir den Aufbau der Wehrmacht,* 16 Mart 1935'den sonra, Reichswehr'ın yerine adı Alman silahlı kuvvetlerini ifade etmek için Wehrmacht'le değiştirildi. Reichswehr 100.000 asker, 4.000 subay, 15.000 deniz subayı ve 3.040 sivil görevliden oluşan küçük bir silahlı kuvvetlerdir. James S. Corum, *The Luftwaffe: Creating the Operational Air War, 1918-1940* (Kansas, 1997), s. 85-

81. BA-MA, RW 6/V.73, Schreiben v. 20.11.1933.

82. Sebastian Haffner, *The Meaning of Hitler* (Cambridge, 1997), s. 9. İronik olarak "anti-Semitik" kelimesini icat eden ve 1879'da Anti-Semitler Birliğini kuran Wilhelm Marr'ın babası bir Yahudiydi ve Hamburglu ünlü ressam Heinrich Marr'dı. Yahil, s. 36; Marvin Lowenthal, *The Jews of Germany: A History of Sixteen Centuries* (Philadelphia, 1936), sayfa 295-96; Dimont, s. 321.
83. Werner Maser, *Adolf Hitler. Legende Mythos Wirklichkeit* (Miinchen, 1971), sayfa. 95, 268; Fritz Redlich, *Hitler: Diagnosis of a Destructive Prophet* (Oxford, 1998), s. 259; George Victor, *Hitler: The Pathology of Evil* (Dulles, 1998), sayfa 124-25.
84. Brigitte Hamann, *Hitlers Wien. Lehrjahre eines Diktators* (Miinchen, 1996).
85. Victor, sayfa 124-25, 187. See also Henry Picker, *Hitlers Tischgesprdche im Fiihrerhauptquartier, 1941-1942,* ed. Percy Ernst Schramm (Stuttgart, 1976), s. 340; *The Speeches of Adolf Hitler,* cilt. 1, sayfa. 733-35; John Keegan, *The Mask of Command* (New York, 1987), s. 255.
86. Adolf Hitler, *Mein Kampf* (Boston, 1971), s. 556.
87. Ian Kershaw, *Hitler, 1889-1936: Hubris* (New York, 1999), sayfa 109, 112-13; Gordon A. Craig, *The Politics of the Prussian Army, 1640-194}* (New York,
195 5). P- 344-
88. Enzo Traverso, *The Jews and Germany* (Nebraska, 1995), s. 30.
89. Richard M. Watt, *The Kinds Depart. The Tragedy of Germany: Versailles and the German Revolution* (New York, 1968), sayfa 325-28. Arco-Valley'in Eisner'ı öldürme motivasyonu Thule Örgütü diye bilinen ırkçı bir grup olduğu kanıtlandı. Thule'ye annesinin Yahudi olmasından dolayı üyeliği kabul edilmedi ve onlardan "daha cesurdu." Watt, sayfa 292-93; Bernt Engelmann, *Deutschland ohne Juden* (Koln, 1988), s. 352.
90. Hitler, *Mein Kampf,* s. 207.
91. 1944'deki resmi bir Parteikanzlei belgesi "5/8-Yahudilerinin" yarı-Yahudi olduklarının varsayıldıklarını, çünkü büyük anne ve babalarının tam Yahudi olduklarını belirtiyordu. Bakınız *Akten-NSDAP,* 107-00389, Reichsfiihrer-SS/Personlicher Stab an SS-Wirtschafts-Verwaltungshauptamt, Hauptsturmfuhrer Dr. Volk, 26.07.1944. Bu çalışma yarı-Yahudi olarak muamele edilen gerçek "beş-sekiz" Yahudiyi buldu. Ne var ki birçoğu tam Yahudi olarak sınıflandırıldı. Nazi sivil hizmetçilerinin bu kısmi küçük Yahudi grubuyla yapılacaklara şeylere çok şaşırmıştı.
92. Hitler, *Mein Kampf* s. 300. *Mein Kampf* 'in bu kitap için kullanılan çevir1925'de çıkan ilk versiyonu takip ediyor.
93. Jonathan Steinberg, "Croatians, Serbs, and Jews, 1941-5," in *The Final Solution: Origins and Implementation,* ed. David Cesarani (New York, 1994), s. 190. Bakınız ayrıca Lucy S. Dawidowicz, *The War against the Jews, 1933-1945* (New York, 1988), s. 21.
94. Hamann, *Hitlers Wien,* s. 239.
95. Hamann, s. 95; Redlich, sayfa 27, 259; Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* sayfa 23,

616 n. no; Maser, s. 268; Werner Jochmann, ed., *Adolf Hitler Monologe im Fiihrerhauptquartier, 1941-1944* (Hamburg, 1980), s. 294. Mahler, Wiener Hofoper'e başkan olduğu aynı yıl Katolisizme döndü. Dönmeden önce bu görevi asla elde edemedi.

96. Robert Payne, *The Life and Death of Adolf Hitler* (New York, 1973),P- 7i-

97. Dawidowicz, s. 21. Hitler'in anti-Semitik gelişimibe derin bir bakış için bakınız Kershaw, *Hitler, 1889-1936.*

98. Hitler, *Mein Kampf,* s. 325. Hitler, Aryan kadınların ırzına geçmede büyük ihtimalle Theodor Fritsch'in Yahudiler hakkındaki inançlarındna etkilendi. Bakınız Kershaw, *Hitler 1889-1936.*

99. Yahil, s. 43. Bakınız ayrıca Redlich, s. 324.

100. Dawidowicz, *War against Jews,* s. 18; Hitler, *Mein Kampf,* s. 232.

101. Jeremy Noakes, "The Development of Nazi Policy towards the German-Jewish *'Mischlinge,'* 1933-1945," *Leo Baeck Yearbook* 34 (1989): 298.

102. G. Warburg, *Six Years of Hitler: The Jews under the Nazi Regime* (Londra, !939). P- 4i-

103. BA-B, R 40, Bl. 280, SS-Standartenfuhrer Prof. Dr. B. K. Schultz, Chef des Rassenamtes /Rasse-u.Siedlungs-Hauptamt-SS, Gutachten zur Frage weit zuriickreichenden fremden (jiidischen) Rasseneinschlags, 12.11.1943.

104. BA-B, R 15.06/ 64-65, Bl. 8-9, Oberstes Parteigericht der NSDAP an Reichsstelle fur Sisayfaenforschung, 24.11.1936.

105. SA Sturmabteilung (fırtına çıkarması) anlamına geliyor, bir Nazi Partisi paramiliter formasyonu. 1933-1934 arası SA üyesi 1.5 milyondu ve bu Alman ordusundan on beş kez dah abüyüktür. Craig, *Prussian Army, 1640-*
1945 P- 474-

106. BA-MA, BMRS, röportaj Rudolf Sachs, 20.11.1995, T-168.

107. Gestapo, Third Reich'in tüm siyasi rakip ve düşmanlarının icabına baktı. Benz, s. 53.

108. Friedlander, *Nazi Germany,* s. 138. Bakınız ayrıca Kaplan, s. 34.

109. *DeutscheJuristen-Zeitung,* Heft 1, Jahrgang 39,01.01.1934, Dr. Wilhelm Frick, "Die Rassenfrage in der deutschen Gesetzgebung," s. 3.

110. 1871'den sonra, Almanlar tüm Almanya ve kayıt ofislerinde (Standesamt) kendilerini kayıt ettiriyorlardı (doğum, evlilik ve ölüm). Bu kayıtlar esnasında insanların dinleri de kaydedildi. Bu çalışma için toplanan yüzlerce belge eğer bir kişinin din hanesinin olduğu yere *mosaisch, hebrdisch* ya da *israelitisch* yazılırsa o kişinin Yahudi olduğunu gösteriyor.

111. Hitler Yahudiliğin bir din değil ırk olduğunu iddia ederdi. Maser, s. 176; Adolf Hitler, *Hitler's Secret Book,* giriş Telford Taylor (New York, 1961), s. 212. Ne var ki tüm ırk politikaları bir kişinin ırkını tanımlamak için dini belgeleri baz alıyordu.

112. Hilberg, s. 19; George L. Mosse, *The Crisis of German Ideology: Intellectual Origins of the Third Reich* (New York, 1964), s. 308.

113. Hilberg, s. 5 2; Stoltzfus, s. 273. Bu çalışma Yahudiliğe dönmüş birkaç kişinin dosyasını değil, tam Yahudi olarak muamele görmemişleri içeriyor. Yarı-Yahudi Peter Schliesser zorla götürülen işçi kamplarında yarı-Yahudi olarak davranılan Museviliğe dönmüş iki Aryan olduğunu söylüyordu. BA-MA, BMRS, File Peter Schliesser.

114. Bir *Geltungsjude Mischling* Yahudi olarak yetiştirilmiş ya da Yahudiliğe geçmiş ya da bir Yahudiyle evlenmiş yarı-Yahudiler için kullanılan bir Nazi terimiydi. Bakınız *Akten-NSDAP,* 107-00393; Stoltzfus, s. 102; Kaplan, s. 75.

115. Naziler *Volk* kelimesini halk ya da halklar anlamına gelecek şekilde kullanıyordu. Nazi felsefesinde bu terim tüm Alman ırkını ve Alman halkını içeriyordu. Peter Adam, *Art of the Third Reich* (New York, 1992), s. 9.

116. *Akten der Parteikanzlei der NSDAP: Rekonstruktion eines verlorengegangenen Bestandes,* Bundesarchiv (Akten-NSDAP), Microfiches, hrsg. v. Institut fur Zeitgeschichte (Munih, 1983), 101-28808, Der Reichsminister der Justiz, Fuhrerinformation 1942 NR. 59. Bakınız ayrıca Friedlander, s. 152. Ne var ki bazen Naziler Yahudiliğe bağlı, ama Semitik olmayan ataları olduğunu iddia edenleri görmezden geliyorlardı. General Ernst Kostring ve Feld Mareşal Ewald von Kleist Tats denilen Kafkaslardaki Yahudi dağcıların yokedilmesini önleyebilmişlerd, çünkü yetkililer Tatsların sadece Yahudi dininden olduklarını, ama Yahudi kanı taşımadıklarına ikna olmuşlardı. SD, Tatsları kurtarmaya zorlanmıştı. SS, Yahudiliğin gereklerini yerine getiren, ama ırk olarak Yahudi olmayan Kırım Yahudilerine dokunmamıştı. Bu iki grup Yahudiliğin gereklerini yerine getirdikleri halde Yahudilikten gelmedikleri için dokunulmmış iki gruptur. Bakınız. Alexander Dallin, *German Rule in Russia, 1941-1945* (New York, 1957), s. 247; BA-MA, BMRS, File Jackobschwilli, Bl. 10. Bakınız ayrıca Hans von Herwarth, *Zwischen Hitler und Stalin. Erlebte Zeitgeschichte, 1931-1945* (Frankfurt, 1982); BA-MA, BMRS, röportaj Hans von Herwarth, 12.09.1994, T-17; Karl Dietrich Bracher, *The German Dictatorship* (New York, 1970), s. 424.

117. Reichsleiter, Hitler'in altındaki Nazi Partisi'nin en yüksek rütbesiydi. Parteichef (Parti başkanı).

118. BA-B, NS 6/342, Bl. 64, Rundschreiben Nr. 124/43 von Bormann v. 02.09.1943. Hitler'in İslam'la olan daha fazla ilgisini öğrenmek için bakınız Albert Speer's *Inside the Third Reich* (New York, 1970), sayfa 114—15. Ayrıca Hitler askeri birimlerde Müslümanların örgütlenmesini umursamaz görünüyordu. Bakınız *Germany and the Second World War,* cilt. *4, The Attack on the Soviet Union,* ed. Militar-geschichtliches Forschungsamt (Oxford, 1998); Jiirgen Forster, "Securing 'Living-space,'" s. 1,223; Dallin, sayfa 244-46, 267-70, 600-601; Joachim Hoffmann, *Kaukasien 1942/43. Das deutsche Heer und die Orientvolker der Sowjetunion* (=Einzelschriften zur Militargeschichte, 35; hersg. V. Militar-geschichtlichen Forschungsamt) (Freiburg, 1991); George Lepre, *Himmler's Bosnian Division: The Waffen-SS Handschar Division, 1943-1945* (New York, 2000).

119. Geoffrey Hartman, ed., *Holocaust Remembrance: The Shapes of Memory* (New York, 1994); David Tracy, "Christian Witness and the Shoah," in *Holocaust Remembrance,* s. 83; Martin Gilbert, *The Second World War* (New York,

1989), s. 351; Engelmann, s. 197; Aleksandar-Sasa Vuletid, *Christen Judischer Herkunft im Dritten Reich. Verfolgung und Organisierte Selbsthilfe, 1933-1939* (Mainz, 1999), s. 6. 1934'de Edith Stein Köln'deki Karmel manastırına girdi ve Teresa Benedicta of the Cross adını aldı. 9 Ağustos 1942'de, o ve kız kardeşi Auschwitz'de öldü. 1 Mayıs 1987'de, Papa II. John Paul onu azizlik mertebesine çıkardı.

120. Gilbert, *Second World War*, s. 351.

121. Bu çalışmadan toplanan uygun bir örnek belgelenen 459 yarı-Yahudi'den 267'inin annesinin, 192'nin babasının Yahudi olduğunu ortaya koyuyor. Belgelenen 160 çeyrek Yahudi'den sadece 51'i Halak Yahudi'siydi.

İKİNCİ BÖLÜM: *MISCHLING* KİMDİR?

1. Bu olayla ilgili 29 Şubat 1998 tarihinde kaydedilen bilgi için Christa Brunner'e özellikle teşekkür ederim.
2. *Harper Collins German Dictionary* (New York, 1990), s. 201; *Pocket Oxford German Dictionary* (Oxford, 1975), s. 229.
3. Joachim C. Fest, *The Face of the Third Reich* (Vermont, 1970), s. 98.
4. Walter Laqueur, ed., *The Holocaust Encyclopedia* (New Haven, 2001), s. 420; Wolfgang Eckart, "Biopolitical Seizure of Power and Medical Science in Germany, 1933-1945. Law for the Prevention of Genetically Diseased Offspring of July 14, 1933" (University of Heidelberg, 2000). "Rehoboth Piçleri" ilk başlarda "renkli" veya "piçler" olarak anılıyorlardı. İsimlerini, birçoğunun yaşamakta olduğu Afrika'daki Namibya'nın Rehoboth kentinde bulunan sıcak su kaynağından almışlardı.
5. 1927 tarihli bir çalışmaya göre, Fransa'nın Rhineland'da sahip olduğu "silâhaltındaki renkli asker" sayısı üç yüz bindi. Hermann Stegemann, *The Struggle for the Rhine* (Londra, 1927), s. 425.
6. Hitler, *Davam* s. 624; Maser, s. 226. Ayrıca bakınız Hitler, *Hitler's Secret Book*, s. 163.
7. Victor, sayfa 134, 140, 175; Reiner Pommerin, *Sterilisierung der Rheinland-bastarde. Das Schicksal einer farhigen deutschen Minderheit, 1918–1937* (Dusseldorf, 1979); Friedlander, sayfa 207–8; Robert Gellately, *The Gestapo and German Society: Enforcing Racial Policy* (Oxford, 1990), s. 215.
8. BA-MA, BMRS, Helmut Wilberg Dosyası, Heft Ü, Tagebuch, 26.09.1933.
9. BA-MA, BMRS, Hermann Lange Dosyası, "Jüdische Mischlinge: Als die Na-tionalsozialisten eine neue Rasse erfanden," Bl. 2.
10. Bruno Blau, çalışmasındaki yarı Yahudilerin %80i ile dörtte bir Yahudilerin %90ının Hıristiyan olduğunu yazıyor. Bruno Blau, "Die Christen jüdischer und gemischter Abkunft in Deutschland und Osterreich im Jahr 1939," *Judaica, Yearbook* (1949), s. 276.
11. Hans Globke ve Wilhelm Stuckart, *Kommentare zur Deutschen Rassen-gesetzgebung* (Munchen, 1936), s. 18.

12. Örneğin bakınız, *Akten-NSDAP,* 107–00398, 107–00407–408; Stoltzfus, s. 54; Vuletic, s. 21.
13. Hilberg, s. 49; Stoltzfus, s. 54; Vuletic, s. 21; BA-MA, BMRS, H. Lange. Örneğin üç adam, 1/256 oranında Yahudi oldukları için SS'ten ayrılmak zorunda kalmıştı. Bakınız, BA-B, NS 19/453; BA-B, NS 19/3857; BA-B, NS 19/1194.
14. BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg Dosyası, Veranstaltung zum 08.05.1945 im Bergischen Kolleg, Wuppertal, 10.05.1995, Bl. 55. Ayrıca bakınız Friedlander, s. 167.
15. Hitler, *Davam,* sayfa 248–49.
16. Ibid. Sayfa 400–402.
17. Hilberg, bunların çoğu kez ele geçirilmesi oldukça zor kayıtlar olduğunu ileri sürüyor. Bakınız Hilberg, s. 49. Stoltzfus, kiliselerin "kayıtlarını açıktan açığa ulaşılabilir" hale getirdiklerini söyleyerek bunun aksini iddia ediyor. Bakınız Stoltzfus, s. 10.
18. Hitler, *Davam,* s. 120.
19. Joseph Walk editörlüğündeki., *Das Sonderrecht für die Juden im NS-Staat. Eine Sammlung der gesetzlichen Maflnahmen und Richtlinien. Inhalt und Bedeutung* (Heidelberg, 1981), Gesetz v. 04.10.1936.
20. SS Yarbayı.
21. Hannah Arendt, *Eichmann in Jerusalem* (New York,,1984), s. 159; Robert Wistrich, *Who's Who in Nazi Germany* (New York, 1982), s. 62.
22. İşin ilginç yanı, birkaç yüzyıl öncesinde Goring'in soyunda Yahudiler varmış. Bakınız Wolfgang Paul, *Wer war Hermann Goring* (Esslingen, 1983), s. 33; W. R. Staehelin editörlüğündeki, *Wappenbuch der Stadt Basel, 1 Teil. i Folge* (Basel, 1934), Familie Eberler gennant Grunenzweig.
23. Karl-Heinz Janfien, *jojanuar. Der Tag der die Welt verdnderte* (Hamburg, 1983), s. 24; Karl Demeter, *The German Officer Corps, 160–194* (New York, 1965), s. 228; *Der Judenpogrom 1938,* Beitrag von Zuelzer, s. 147; Bracher, s. 254; Hamann, sayfa 416–17. İfadenin orijinali, 1897 ile 1910 yılları arasında Viyana belediye başkanlığı yapmış olan Dr. Karl Lueger'e aittir. Ayrıca bakınız Willi Frischauer, *The Rise and Fall of Hermann Goering* (Boston, 1951), s. 151.
24. BA-MA, BMRS, Alman ordusunun Yahudi soyundan geldikleri belgelenmiş askerleriyle ilgili veri tabanından; "% 50 Yahudi" Mareşal Erhard Milch, "% 50 Yahudi" General Günther Sachs ve "% 50 Yahudi" General Helmut Wilberg.
25. Jobst Frhr. von Cornbefg ve John M. Steiner," Willkur in der Willkür. Hitler und die Befreiungen von den antisemitischen Nürnberger Gesetzen," *Viertel-jahreshefte für Zeitgeschichte,* Heft 46 (1998), s. 161.
26. Das Reichsbürgergesetz vom 15.09.1935, RGB1. 1935, Teil I, Nr. 100, s. 1146; Gesetz zum Schutz des deutschen Blutes und der deutschen Ehre vom 15.09.1935, RGB1. 1935, Teil I, Nr. 100, s. 1146; Erste Verordnung zum Reichsbürgergesetz 14.11.1935, RGBl., Teil I, 1935, Nr. 125, sayfa 1,333–34. Ayrıca bakınız *Akten-NSDAP,* 107–00387–388.

27. 1935 tarihli Nürnberg Yasalarının ardından *Rassenschande* (bir Alman erkeğinin Yahudi bir kadınla evlenmesi) suç ilan edilmişti. Gellately, *Gestapo and German Society,* s. 160.
28. BA-MA, BMRS, Eduard Hesse ile röportaj, 30.10.1998, T–430; BA-MA, BMRS, Susi Byk ile röportaj, 23.11.1995, T–176.
29. Martin Gilbert, *The Holocaust: A History of the Jews of Europe During the Second World War* (New York, 1985), s. 50.
30. BA-MA, BMRS, Dieter Bergmann ile röportaj, 19.09.1996, T–218.
31. BA-MA, BMRS, Margot Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–191; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–190; Bracher, s. 253. örneğin, yetkililerin bir SS adamının Yahudi bir kadına âşık olup onun ilişkiye girmiş olduğunun farkına varmalarının ardından bu kişilerin ikisi de derhal idam edilmişti. Gilbert, *Holocaust,* s. 681. *Rassenschande'yle* ilgili daha aşırı bir muamele ise, Hint Avrupalı Irene Seiler'i öptüğü için ölüm cezasına çarptırılan Nürnberg Yahudi topluluğu başkanı Lehmann Katzen-Berger'in başına gelmişti. Hilberg, s. 111. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, File Dieter Fischer, Bl. 72.
32. BA-MA, BMRS, Rudolf and Traute Sachs ile röportaj, 20.11.1995, T–168. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Otto Luderitz ile röportaj, 28.03.1997, T–334.
33. Astsubaylar.
34. *Unteroffizier,* onbaşıdır. Çoğu kez *Obergefreiter* ve *Unteroffizier* onbaşı olarak tercüme edilir; fakat *Unteroffizier* daha yüksek bir rütbeydi ve Obergefreiter'den (yardımcı onbaşı) daha fazla sorumluluğa sahipti
35. BA-MA, BMRS, File Gerhard Fecht, Fecht an Professor Dr. Lev Kopelev, 31.01.1986 Bl. 3.
36. "Gesetz-und Verordnungsblatt der Evangelischen Landeskirche, 1942," s. 4 Zit[iert]. nach Amelis von Mettenheim, *Die zwolf langen Jahre, 1933–1994;* BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Bl. 29. Ayrıca bakınız Kaplan, sayfa 160, 225.
37. Institut fur Zeitgeschichte (IfZ), München, N 71–73, Vermerk an Herrn Minister, Anwendung der Arierbestimmung auf Abkommlinge aus Mischehen, 30.10.1933; Bernhard Losener, "Als Rassereferent im Reichsministerium des Innern" (in: Das Reichsministerium des Innern und die Judengesetzgebung, *Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte,* Heft 9 [1961]), s. 269; Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa 304–5.
38. BA-MA, RW 6/v. 73, "Dennoch treudeutsch"—Ansprache des Vorsitzenden der Bezirksgruppe Stuttgart im Reichsverband der christlicher Nichtarier [Erwin Goldmann] am 19.11.1934 (s. 6).
39. IfZ, N 71–73, Reichs- und Preufüsches Ministerium des Innern, Abt. I Referent: Ministerialrat Dr. Losener, 11.10.1935; Losener, *Vierteljahrshefte,* s. 280.
40. IfZ, N 71–73, 11.10.1935.
41. IfZ, N 71–73, 11.10.1935; Losener, s. 280.

42. Yarı Yahudi Hans Leipelt, White Rose direniş grubunun üyesiydi. Dörtte bir Yahudi olan Hans von Dohnanyi, Helmut von Gottberg ve General Fritz Lindemann, Hitler'i öldürmeye yönelik 20 Temmuz 1944 tarihli komplonun içinde yer almışlardı.
43. BA-MA, BMRS, File Erik Blumenfeld. Blumenfeld daha sonra Buchenwald toplama kampına gönderilecektir; savaştan sonra - olağanüstü biçimde - hayatta kalmıştı. Savaştan sonra, Alman siyasi partisi Hıristiyan Demokrat Birlik Partisi'nde (CDU) aktif rol oynamış ve Alman-İsrail Cemiyeti'nin(Deutsch-Israelische Gesellschaft) başkanlığını yapmıştı.
44. IfZ, N 71–73, 11.10.1935; BA-B, R 18/5514, Bl. 30–31.
45. BA-MA, BMRS, Hans Pollak ile röportaj, 07.12.1994, T–72.
46. BA-MA, BMRS, Hofrat Hans Herder ile röportaj 05.01.1996, T–186. *Mensch* Almanca'da veya Alman İbranicesi'nde "insanoğlu" anlamına gelir.
47. Unterarzt (sağlık subayı öğrencisinin dengi)
48. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994. Bu olay, farklı ırkların evliliklerinden doğan çocuklardan oluşan diğer gruplar arasında da yaşanmıştır. Örneğin 18. ve 19. yüzyıllarda Haiti'de zenci ve beyaz melezleri, "Zencileri" son derece küçümsemeye başlamışlardı. O dönemin tarihçisi C. L. R. James'in ifade ettiği gibi; "Tüm bunlar, bir kâbus ile kötü bir rüya arasındaki ince bir yol gibi görünüyor"[C. L. R. James, *The Black Jacobins* (New York, 1989), sayfa 38–43.
49. BA-MA, BMRS, Joachim Gaehde Dosyası, Bl. 18.
50. BA-MA, BMRS, röportaj Bergmann; Dieter Bergmann, *Between Two Benches* (California, 1995), s. *99*.
51. BA-MA, BMRS, Felix Bruck ile röportaj, 18.04.1998, T–422.
52. *Marine-Oberbaurat,* Alman Donanmasında bir komutana (Fırkateyn Kaptanı) denk istihkâm rütbesiydi.
53. BA-MA, BMRS, röportaj Barz-Mendelssohn, 17.03.1995, T–120.
54. Rolf von Sydow, *Angst zu atmen* (Berlin, 1983), s. 63.
55. Hauptgefreiteri, idari onbaşı rütbesiydi.
56. *Genehmigung'un* birebir tercümesi "onay" veya "izindir." *Genehmigung,* kişinin Alman ordusunda hizmet etmeye devam etmesine imkân sağlayan bir tür özel izindi. *Genehmigung* ödül mektuplarının çoğu, Genehmigung'u alan kişinin kendisini savaşta, *Alman kanı* ilan edilmeyi hak edecek kadar kanıtlamış olup olmadığına savaştan sonra Hitler'in karar vereceğini belirtiyordu.
57. Kriegsmarine, Üçüncü İmparatorluk döneminde Alman donanmasının resmi adıydı.
58. The Kanzlei des Führers (İmparator'un sekretaryası), parti üyeleriyle Hitler arasındaki mektuplaşmaları yürütmek üzere 1934 yılında kurulmuştu. Hitler'in, "halkının meseleleriyle" yakından ilgilenmesini sağlayacak şekilde tasarlanmıştı. Bu mektuplar, şikâyetler, sıkıntılar ve kişisel çekişmelerle ilgiliydi. 1930ların sonu itibariyle sekreteryaya Hitler için yaklaşık iki yüz elli bin mektup gelmişti. Kershaw, *Hitler 1936–1945,* s. 257. Bouhler yönetimindeki İmparator'un sekre-

teryası, aynı zamanda özel af taleplerinden ve 1939'dan 1941'e kadar da ötenazi programından sorumluydu.

59. BA-MA, BMRS, Herbert Lefevre Dosyası, Bl. 15, 61, 80.
60. Nazi hükümetindeki birçok kişi, Rust'ın gerizekâlı olduğunu düşünüyordu. Lochner'e göre Rust, gençliğinde bir akıl hastanesinde kalmıştı. *The Goebbels Diaries, 1942–1943,* editör ve çev. Louis P. Lochner (New York, 1948), s. 378 (Goebbels'in günlükleri ciddi biçimde okunmalıdır çünkü o bunları, gelecekte "resmi bir Nazi belgesi" olarak yayınlama umuduyla yazmıştı.). Potsdam/Freiburg'daki *Militdrgeschichtliches Forschungsamt'dan* (Askeri Araştırma Merkezi) Dr. George Meyer, Rust'ın eşinin Yahudi olduğunu iddia etmektedir.
61. BA-B, R 21/10875, Heinz Gerlach an Rust, u.05,1941, Bl. 45–46.
62. Yahudi karşıtı bu film, 24 Eylül 1940 tarihinde Almanya ve işgal altındaki Avrupa'daki sinemalarda gösterilmişti. Goebbels, filmin yapım süreciyle çok yakından ilgilenmişti. Film, Yahudileri son derece tehlikeli kişiler olarak gösteriyordu. Gilbert, *Second World War,* s. 128.
63. Sydow, *Angst zu atmen,* s. 74.
64. BA-MA, BMRS, File Hans Mühlbacher, Teil V, Tagebuch, 30.07.40, Bl. 50.
65. Victor Klemperer, *Ich will Zeugnis ablegen bis zum letzten, 1933–1945* (Aufbau Verlag, 1996), Buch I, 10.01.1939, sayfa 457.
66. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.
6y. BA-MA, BMRS, H.A. ile röportaj, 18.11.1997.
68. BA-MA, BMRS, Dr. Dieter Bergmann Dosyası, Tagebuch, 14.08.1940, Heft Ü, Bl. 25.
69. Ibid., 31.05.1941, Heft Ü.
70. Klemperer, Buch Ü, 30.05.1942, s. 105.
71. Moses Mendelssohn, *Jerusalem: Or on Religious Power and Judaism* (Londra, 1983), sayfa 44.
72. Bu noktada ilginç bir ayrıntı, bu çalışmanın Alman ordusunda görev yapmış olan bir Yahudi, on bir yarı Yahudi, altı %37,5 Yahudi, on beş dörtte bir Yahudi ve altı %12,5 Yahudi'nin hepsinin Moses Mendelssohn'un soyundan geldiğini belgelemiş olduğudur.
73. Sachverstandiger fur Rassenforschung im Reichsinnenministerium. 5 Mart 1935'den sonra bu daire, Reichsstelle fur Sippenforschung adını almıştı. Rudolf Absolon, *Die* Wehrmacht *im Dritten Reich. Band HI, 3. August 1934 bis 4. Februar 1938, "(Schriften des Bundesarchivs 16/ÜT)* (Boppard, 1975), s. 104, n. 452.
74. BA-B, R 15.09/52, Bl. 45, s. 5, "Die Losung der Judenfrage" (Grundsatzliches zur Mischlingsfrage) von Dr. Achim Gercke. Ayrıca bakınız BA-B, R 15.09/58, Bl. 27–28; Alison Owings, *Frauen: German Women Recall the Third Reich* (New Brunswick, 1995), sayfa 111–12.
75. SS yüzbaşı.
76. *Akten-NSDAP,* 107–00404. Ayrıca bakınız Hilberg, sayfa 49–50; BA-MA, BMRS, röportaj Herbert Frank, 27.06.1995, T–152; BA-MA, BMRS, File Heinrich

Bamberger, Bl. 25; Stoltzfus, sayfa 122. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, File August Oestreicher, Bl. 2.

77. Alfred, Richard ve Oskar, Anton Milchin kuzenlerinin isimleriydi. Anton Milch, Efhard Milch'in Yahudi babasıydı. Bu isimler, Sigmund ve Fanny Wehlau Milch'in (Anton Milch'in kız kardeşi) oğullarından Wehlau ailesinden geliyordu.

78. BA-MA, BMRS, Erhard Milch Dosyası, Heft ÜI, Heinz Fahrenberg (Alman Hava Kuvvetleri Komutanlığı'ndan emekli Binbaşı) Bryan Rigg, 18.04.1997 ve 22.06.1997 ve Walter Frank'den Rigg'e, 18.04.1997 ve Walter Frank'in Mareşal Milch'in bürosundaki görevleriyle ilgili kanıt, 24.07.1945 ve Dr. Ludwig Spangenthal (Milch'in uzak akrabası) Rigg, 04.07.1997; BA-MA, Erhard Milch Dosyası, Heft Ü, Prof. Klaus Herrmann'dan Rigg'e, 14.10.1994 ve 30.03.1995; BA-MA, N 1 *j%* Bl. 46, Milch's Tagebuch. 1933.Ayrıca bakınız John Wheeler-Bennett, *The Nemesis of Power* (New York, 1980), s. 342; Manfred Messerschmidt, *Die Wehrmacht im NS-Staat* (Hamburg, 1969), s. 46; Klemperer, Buch 1,18.10.1936, s. 317; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; BA-MA, Pers 6/11, Bl. 4, "Milchs Vater Anton Milch, Marine-Oberstabsapotheker"; BA-MA, Pers 8–385; Ronald Smelser ve Enrico Syring editörlüğündeki, *Die Militdrelite des Dritten Reiches* (Berlin, 1995), Horst Boog, "Erhard Milch"; Gerhard L Weinberg, *Germany, Hitler, and World War Ü* (New York, 1996), s. *66; Hitlers Tischgesprdche im Führer-hauptquartier,* Notiz von Picker, s. 277; Friedlander, s. 153.

79. Leiter der Reichsstelle fur Sippenforschung.

80. BA-B, R 15.09/90, Bl. 2, Goring an Meyer, 07.08.1935.

81. 22 Temmuz 2001 tarihinde saygıdeğer John E. Dolibois ile yapılan sohbet. BA-MA, BMRS, John E. Dolibois Dosyası, Dolibois'den Rigg'e, 23.07.2001. Dolibois, Ashcan programının bir üyesiydi (Ashcan, CCPWE32'nin askeri koduydu). CCPWE32, Goring ve diğer birçok Nazi yetkilisinin 1945 Mayıs'ından Ağustos'una kadar mahkûm olarak kaldıkları Savaş Kapsamındaki J2 Orta Avrupalı Mahkûmlar Hapishanesi için kullanılıyordu. Dolibois, Yargıç Robert H. Jackson başkanlığındaki Nazi Savaş Suçları Komisyonu'nda çalışıyordu.

82. Konrad Heiden, *Der Fuehrer: Hitler's Rise to Power* (Londra, 1967), s. 500.

83. Wistrich, s. 210. Profesör Wistrich, yazara gönderdiği bir mektupta, Milch ile ilgili araştırmasını yirmi yıl önce Londra'daki Wiener Kütüphanesi'nde yaptığından bahsediyordu. Wistrich'den Rigg'e, 18.06.2001. Yazarın kişisel koleksiyonundan. Louis L. Snyder de Milch'in annesinin Yahudi olduğunu iddia etmiş, ancak o da Wistrich gibi, bu iddiayı kanıtlayacak bir delil sunamamıştır. Louis L. Snyder, *Encyclopedia of the Third Reich* (New York, 1989), sayfa 229, 378.

84. BA-MA, BMRS, Erhard Milch Dosyası, Dr. James Corum an Michael Briggs, Mart 2001.

85. Matthew Cooper, *The German Air-Force, 1933–194;* (New York, 1981), s. 13.

86. BA-MA, BMRS, Erhard Milch Dosyası, Prof. Klaus Herrmann an David Irving, 26.10.1997; BA-MA, ZA 3/648, Personal-Nachweis über Erhard Alfred Richard Oskar Milch; BA-MA, RL 3/3271, Personal-Nachweis über Erhard Milch; Gilbert,

Second World War, sayfa 11–12, 20, 32.70.105; Michael Burleigh, *The Third Reich: A New History* (New York, 2000), s. 383.

87. BA-MA, BMRS, Klaus Menge Dosyası, Bl. 3–7, Martin Bier, "Klaus Hugo Menge. Zum Gedenken anunseren Klassen-Kameraden," 26.09.1995 ve Bl. 8, Vortisch an Rigg, 09.04.1997 ve Bl. 10–12. Vortisch an Ursula, 04.12.1995 ve Bl. 13–14; DDS, Bescheinigung über Klaus Menge, 07.08.1996 ve Bl. 15–16, Vortisch an Jorge Volberg, 10.10.1996.

88. *Rassenbiologisches Institut der Hansischen Universitdt Hamburg.* BA-MA, BMRS, File Wolfgang Spier.

89. BA-MA, BMRS, Wolfgang Spier ile röportaj, 06.12.1994, T–70.

90. Örnekler için bakınız BA-MA, BMRS, Wilhelm Hollaender Dosyası, Bl. 8, 19; BA-MA, BMRS, Alfred Marian Dosyası, Bl. 4–5; BA-MA, BMRS, Horst Geiger Dosyası, Bl. 4; BA-MA, BMRS, J. L. ile röportaj, 09.11.1994; Hilberg, s. 50; Jobst Frhr von Cornberg ve John M. Steiner, "Willkür in der Willkür," sayfa 163–66.

91. Gerçek adı değil – görüşme yapılan kişi, isminin gizli kalmasını istemiştir.

92. Silahlı SS çavuşu.

93. BA-MA, BMRS, J. L ile röportaj.

94. Beate Meyer, *Jüdische Mischlinge. Rassenpolitik und Verfolgungserfahrung, 1933 – 1945* (Hamburg, 1999), sayfa 114–15-

95. Meyer, s. 114. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Anton Paul Rengers Dosyası, Bl. 2–3.

96. Meyer, sayfa 3–17. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Spier Dosyası; BA-MA, BMRS Helmuth Jacobsen Dosyası, Bl. 3–5.

97. Gerçek adı değil – görüşme yapılan kişi, isminin gizli kalmasını istemiştir.

98. BA-MA, BMRS, J. G ile röportaj, 01.1995. Grin, daha sonra OT zorunlu çalışma kampına gönderilecekti. Savaştan sağ kurtulacaktı.

99. AWA (I)= Allgemeines Wehrmachtsamt (Inland).

100. BA-B, DZA (Potsdam) 62 Ka. 1 83, Bl. 96.

101. Ibid., Bl. *9G–9&0.*

102. BA-MA, BMRS, Bernhard Rogge Dosyası, Heft ÜI, Bl. 123, "Die Antwort der Geschichte."

103. Hitler, 1935 Nürnberg Yasalarından bir süre sonra bu kişilere resmi Alman kanı hakkı vererek melez Alman kanını ilan etmeye başlamıştı. Bu tür özel af, Hitler'in "Alman kanından" olarak gördüğü ve davrandığı kişilere verilmişti. Bu tür bir bildiri, bir melezi birçok ırk kanunundan kurtarmış ve kimlik kâğıtlarında kendisini Alman kanı olarak tanımlamasına imkân sağlamıştı.

104. Bunu muhtemelen dini nedenlerle değil, bu kişilerin ebeveynlerinin, çocuklarının kendi babalarından farklı olmalarını istemedikleri için yapmışlardı. Bakınız BA-MA,

BMRS, Rolf Gottschalk ile röportaj, 01.12.1994, T–67; Ayrıca bakınız Stoltzfus, s. 104.

105. BA-MA, BMRS, Wolfgang Behrendt ile röportaj, 21.11.1994, T–58.

106. BA-MA, BMRS, Reiner Wiehl ile röportaj, 17.05.1996, T–205; BA-MA, BMRS, Gunther Voelsen ile röportaj, 20.02.1997, T–308; BA-MA, BMRS, Peter Droscher ile röportaj, 27.10.1997, T–405; BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası; BA-MA, BMRS, Heinz Puppe Dosyası; BA-MA, BMRS, Spier ile röportaj; BA-MA, BMRS, Karl-Arnd Techel ile röportaj, 29.05.1997, T–355; Bergmann, sayfa 225–26; BA-MA, BMRS, Gerhart von Gierke Dosyası; Bergmann, sayfa 225–26; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; BA-MA, BMRS, Goldberg ile röportaj; Stoltzfus, s. 62; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj; Kaplan, s. 83.

107. BA-MA, BMRS, Wilhelm Droscher Dosyası, Tagebuch, 7.05.1938.

108. BA-MA, BMRS, Droscher ile röportaj.

109. BA-MA, BMRS, Hamburger ile röportaj; BA-MA, BMRS, Hellmut Arndt ile röportaj, 25.05.1997, T-3 51; BA-MA, BMRS, Walter Brück ile röportaj, 12.07.1997, T-371; BA-MA, BMRS, Arno Spitz ile röportaj, 17.06.1996, T-211.

110. Ayrıcalıklı melezlik, evli Yahudilere, Hint Avrupalılarla evli olmayan Yahudilere verilmeyen özel haklar vermekteydi. Bu çiftler, çocuklarını Yahudi olarak yetiştirmemiş olduklarında veya evlilikleri Nürnberg Yasalarının önünde gerçekleştiğinde korunurlardı. Örneğin altı köşeli yıldızı takmak zorunda değillerdi ve sınır dışı edilmezlerdi. Fakat Nürnberg Yasaları karma evlilikleri yasakladığı için, 1935 yılından sonra Hint Avrupa asıllı birisinin bir Yahudi ile evlendiğinde bunu genellikle Almanya'nın dışında yaptığı unutulmamalıdır. Meyer, sayfa 20–21,92; Gellately, *Gestapo and German Society,* sayfa 190–91; H. G. Adler, *Der Verwaltete Mensch. Studien zur Deportation der Juden aus Deutschland* (Tubingen, 1974), sayfa 280–81; Vuletic, s. 8; Kaplan, sayfa 148–49.

111. Bakınız Stoltzfus, sayfa 26, 85, 92–93.

112. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994, T–10. Ayrıca bakınız Stoltzfus, sayfa 106–7; Kaplan, sayfa 190, 231.

113. Ursula Büttner, "The Persecution of Christian-Jewish Families in the Third Reich," *Leo Baeck Yearbook* 34 (1989): 279; Stoltzfus, s. 12.

114. Kaplan, sayfa 90–91, 182.

115. Örneğin Julius Scholz, eski karısını mahkemeye verip yetkililere, bir Yahudi'ye nafaka ödemek zorunda olmadığını açıklamıştı. Mahkeme, Julius'un nafaka ödemeye devam etmesine karar vermiş, ama tutarı aylık 1,500 Mark'tan O Mark'a düşürmüştü.

116. BA-MA, BMRS, Peter Scholz ile röportaj, 07.01.1995, T–85.

117. BA-MA, BMRS, Karl Heinz Scheffler ile röportaj, 09.03.1995, T–113; BA-MA, BMRS, Karl Heinz Scheffler ile röportaj, 19.05.1996, T–208; BA-MA, BMRS, Gunther Scheffler ile röportaj, 10.03.1995, T–115; BA-MA, BMRS, Gunther Scheffler ile röportaj, 14.12.1996, T–273; BA-MA, BMRS, Karl Heinz Scheffler Dosyası; BA-MA, BMRS, Gunther Scheffler Dosyası.

118. İkinci ve Birinci Sınıf Demir Haç madalyaları, ABD silahlı kuvvetlerindeki Bronz ve Gümüş Yıldızlara eşittir.

119. BA-MA, BMRS, G. Scheffler ile röportaj, 10.03.1995; BA-MA, BMRS, G. Scheffler ile röportaj, 14.12.1996; BA-MA, BMRS, G. Scheffler Dosyası. İlginç bir şekilde, savaştan sonra Max Scheffler, Yahudi bir eşe sahip olmanın faydasını görmüştü. Helena onu geri götürmüş ve savaştan sonra yeniden evlenmişlerdi. Oğulları Karl Heinz Scheffler, "Ne saçmalık ama!," demişti. BA-MA, BMRS, K. H. Scheffler ile röportaj, 09.03.1995; BA-MA, BMRS, K. H. Scheffler ile röportaj, 19.05.1996.

120. Kaplan, s. 87.

121. *Goy,* Alman İbranicesinde Yahudi olmayan kimse anlamına gelir.

122. Bris, Yahudilere özgü dinî bir sünnettir. Bütün Yahudilerin Tanrı ile yaptıkları anlaşmanın işaretidir. Bu işaret, onu taşıyan Yahudi'nin diğer bütün Yahudilere bağlı olduğunu ve Tanrı'ya en başından beri bağlı olduğunu gösterir. Trepp, s. 2.

123. BA-MA, BMRS, Helmuth Kopp ile röportaj, 27.09.1994, T–20.

124. Forschungsstelle fur die Geschichte des Nationalsozialismus in Hamburg, Auszug aus 040 G, Alfred Bütow. Bryan Mark Rigg koleksiyonu (BMRS) için bu dosyaların elde edilmesinde yardımlarından dolayı Beate Meyer'e teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, File Hans Hiefner, Bl. 16; BA-MA, BMRS, Doppes ile röportaj.

125. Friedlander, s. 167; Primo Levi, *Moments of Reprieve: A Memoir of Auschwitz* (New York, 1986), s. 91; BA-MA, BMRS, görüşme yapılan kişilerden elde edilen genel izlenimler.

126. *Sbiksa* (bazen *scbikse* veya *sbikse* olarak telaffuz edilir), Alman İbranicesinde Yahudi olmayan genç bir bayanı belirtmek için kullanılan aşağılayıcı bir kelimedir.

127. BA-MA, BMRS, Hanns Rehfeld Dosyası, Rehfeld an Rigg, 07.12.1996, Bl. 2-3.

128. Breslau bugün, Polonya'daki Wroclav kentidir.

129. Breslau'daki Gestapo büroları, Breslau hapishanesine bitişiktir.

130. BA-MA, BMRS, Hanns Rehfeld Dosyası, Rehfeld an Rigg, 07.12.1996, Bl. 2. Ayrıca bakınız Hans J. Auman, *Mein Leben ah Mischmosch* (Munchen, 1977), s. 23.

131. IfZ, N 71–73, 11.10.1935. Ayrıca bakınız Kaplan, sayfa 112–113.

132. BA-MA, BMRS, Hanns Rehfeld ile röportaj, 16.11.1996, T–239.

133. IfZ, N 71–73, 11.10.1935.

134. BA-MA, BMRS, Hans Mühlbacher Dosyası, "1941–1945. Im Zeitalter der Gestapo," Erinnerungen von Olga Mühlbacher, Teil Ü, Bl. 16.

135. Bakınız Kerstin Meiring, *Die Cbristlich-Jüdische Mischehe in Deutschland, 1840-1933* (Hamburg, 1998), sayfa 120–25, bu konuyla ilgili bir tartışma için bakınız BA-MA, BMRS, bu çalışmadan elde edilen genel bilgiler.

136. *Reichskristallnacht,* Nazilerin 9 – 10 Kasım 1938 tarihlerinde yaptıkları plânlı Yahudi katliamına verilen addı. Sözcüğün birebir anlamı, "İmparatorun Kristal Gecesi" veya daha sonra İngilizce olarak adlandırıldığı gibi "Kırık Cam Gecesidir". Benz, s. 31. Yaklaşık yüz Yahudi öldürülmüş, yüzlerce sinagog yakılmış ve

yaklaşık otuz bin erkek Yahudi toplama kamplarına gönderilmişti. Ian Kershaw, Profiles *in Power: Hitler* (Londra, 1991), s. 149.

137. BA-MA, BMRS, Hannah Leopold ile röportaj, 11.11.1996, T–232. Eugen Klewansky, Birinci Dünya Savaşı'nda Stabsarzt olarak görev yapmıştı. Aşırı güç suistimaliyle ilgili bir başka örnek için, bakınız Kaplan, s. 20.

138. Bergmann, sayfa 179–80.

139. BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg Dosyası, Bl. 59.

140. Beate Meyer, *Mischlinge,* s. 18.

141. BA-MA, BMRS, Achim von Bredow Dosyası, Heft ÜI, Bl. 37.

142. Dr. Hans Globke, RMI'nın uluslar arası hukuk kısmını yöneten Bakanlık müşaviriydi. Globke, dışişleri bakanı Dr. Wilhelm Stuckart ile birlikte 1936 tarihinde ırk yasalarıyla ilgili bir yorum yazmıştı. Savaştan sonra, Adenauer'in yardımcısı olarak Başbakanlık'ta çalışmıştı. 143. BA-MA, BMRS, Heinz Puppe'den Rigg'e, Bl. 1.

144. Ursula Büttner ayrıca, 1988 tarihli Leo Baeck Yearbook'taki makalesinde bu ikilemi ele almıştı. Bakınız Büttner, "Persecution," sayfa 274–75.

145. BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg Dosyası, Veranstaltung zum 08.05.1945 im Bergischen Kolleg, Wuppertal, 10.05.1995, Heft I, Bl. 55. Falkenberg, bu alıntının başına, "En iyi olma arzumu bugüne kadar asla kaybetmedim"cümlesini koyuyor. Yazar, bu cümlenin bölümün sonunda daha iyi durduğunu düşünmektedir. Bu değişiklik Falkenberg'e bildirilmiştir.

146. Sydow, s. *66.*

147. Ibid., sayfa 77–78; BA-MA, BMRS, Rolf von Sydow ile röportaj, 17.12.1994, T–82.

148. Helmut Krüger, *Der Halbe Stern. Leben ah deutsch- jüdischer Mischlinge im Dritten Reich* (Berlin, 1992), s. 67.

149. Jürgen Krackow, *Die Genehmigung* (Münih, 1991), s. 213.

150. BA-MA, BMRS, Jürgen Krackow ile röportaj, 14.11.1994, T–50; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj 18.11.1994, T–56; Krackow, s. 145.

151. BA-MA, BMRS, Jürgen Krackow Dosyası, Bl. 1, Photo 1, ve Genehmigung Hitlers an Jurgen Krackow, 28.01.1943, ve Teğmen Jurgen Krackow yönetimindeki Ü./ 23. Panzer Alayı: Beurteilung, 20.02.1945. Altın Gazi Nişanı, en az beş kez yaralanmış askerlere veriliyordu. Krackow, dokuz kez yaralanmıştı, böylece onun Gazi Nişanı, ABD silahlı kuvvetlerinde dokuz adet Purple Heart Madalyası kazanmaya eşitti. Kafasında hâlâ metal bir parça vardır ve %100 sakat olarak sınıflandırılmıştır. Demir Haç nişanlarına, on altı tane düşman tankını imha etmesi ve birkaç tanesini de etkisiz hale getirmesi gibi faaliyetleri nedeniyle layık görülmüştü. BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj.

152. BA-MA, BMRS, Reinhard Krackow ile röportaj.

153. BA-MA, BMRS, Wilhelm Droscher Dosyası, Tagebuch, 16.11.1940. Altın Alman Haç ile ABD Donanması'nın ve ABD Deniz Piyade Birlikleri'nin Donanma Haç'ı birbirlerine eşit sayılabilir.

154. BA-MA, BMRS, koleksiyonun veritabanından elde edilen bilgiler. 1944 yılının başlarına kadar, yarım milyonun üzerinde Birinci Sınıf Demir Haç ve üç milyon İkinci Sınıf Demir Haç verilmişti. BA-K, R 22/4003.

155. Savaş boyunca bu madalya, dokuz yüz kişiye verilmişti. "%50 Yahudi": Gen.-Arzt Dr. Helmuth Richter.

156. Üçüncü İmparatorluk döneminde yaklaşık 16,876 kişi bu madalyaya layık görülmüştü. Horst Scheibert editörlüğündeki *Die Trdger des Deutschen Kreuzes in Gold* (Friedberg/ H.), 1981, s. 15. "Jew": (1) Teğmen Heinz Dieckmann; "%50 Yahudi": (1) Teğmen Harder, (2) Albay Robert Colli, (3) Albay Walter Hollaender, (4) General Wilhelm Behrens, (5) Tümgeneral Günther Sachs, (6) Binbaşı Robert Borchardt, (7) Yüzbaşı Georg Langheld; "%25 Yahudi": (1) Obit. Wilhelm Droscher, (2) Korv.Kapt. Walter Jacobson, (3) Yüzbaşı Heinz Rohr, (4) Yüzbaşı Joachim Rohr, (5) Yarbay Alfred von Rosenberg-Lipinsky, (6) Silahlı SS-Obersturmbann-führer (SS Yarbay) Peter Sommer, (7) Albay Hans Viebig, (8) Yüzbaşı z. Bakınız Edward Wegener, (9) Gen. d. Pi. Karl Sachs, (10) Yüzbaşı Wilhelm von Gottberg.

157. Savaş boyunca yaklaşık 7,300 kişi Şövalye Haç'ına layık görülmüştü; Angolia, *For Führer and Fatherland: Military Awards of the Third Reich* (New York, J97)SAYFA- 3 51—57. Bu madalya, ABD silahlı kuvvetlerindeki Onur Madalyası ile karşılaştırılabilir. "%25 Yahudi": (1) Uffz. Arthur Becker, (2) Binbaşı Wilhelm Goriany, (3) Oberstlt. Walter Lehwefi-Litzmann, (4) Koramiral Bernhard Rogge, (5) General Hans-Heinrich Sixt von Armin, (6) Yarbay Hans Viebig; "%50 Yahudi": (1) Obit. Gerhard Simon, (2) Binbaşı Robert Borchardt, (3) Albay Robert Colli, (4) Albay Gustav Hertz, (5) Albay Walter Hollaender,
(6) Oberstlt. Hans von Schlebrügge, (7) Korgeneral Wilhelm Behrens, (8) Tümgeneral Günther Sachs, (9) Mareşal Erhard Milch.

158. Röportajları, 26 – 28 Ocak 1984 tarihleri arasında Colin Heaton, General Johannes Steinhoff ile yapmıştı.

159. Walter Hollaender, 1930 tarihli *The Blue Angel* filminde Marlene Dietrich'in ölümsüzleştirmiş olduğu *Falling in Love Again* adlı şarkının ünlü bestecisi Frederick Hollaender'in yeğeniydi.

160. BA-A, Pers 63210 Walter Hollaender, Fernschreiben von Model, 14.07.1943; BA-A, Pers 63210 Walter Hollaender, Beurteilung zum 01.03.1944.

161. Savaş boyunca bu ödülü altı yüz kişi almıştı. Angolia, sayfa 351–57. "%25 Yahudi": (1) Koramiral Bernhard Rogge.

162. Ulrich Mohr ve A. V. Sellwood, *Ship 16: The Story of the Secret German Raider Atlantis* (New York, 1956), sayfa 152–58; Wolfgang Frank ve Bernhard Rogge, *The German Raider Atlantis* (New York, 1956), s. 117.

163. Karl August Muggenthaler, *German Raiders of World War Ü* (Londra, 1977), s. 55; BA-MA, BMRS, Bernhard Rogge Dosyası; Mohr and Sellwood, s. 158.

164. BA-B, R 21/10875, Gerlach an Rust, 11.05.1941, Bl. 47.

165. BA-MA, BMRS, BMR koleksiyonunun veritabanından elde edilen bilgiler. Parti

üyeleri: "%25 Yahudi": (1) Herr Bergbohn, (2) Marine-Oberbaurat Franz Mendelssohn, (3) Yüzbaşı Hans Joachim Nischelsky, (4) Teğmen Hans Sander, (5) Obit. Karl Weigel, (6) Eberhard Rogge, (7) Dr. Leo Killy; "%50 Yahudi": (1) Teğmen Kurt Erdmann, (2) Matr. Herbert Lefevre, (3) Yüzbaşı Iva Lissner, (4) GFM Erhard Milch, (5) Dr. Heinz Neumann, (6) Obgfr. Werner Pollak, (7) Gefr. Karl Reinschmidt, (8) von Ribbentrop's Adjutant, (9) Obgfr. Herbert Schlogl, (10) Gefr. Günther Treptow, (11) Martin Wronsky, (12) Bayan Reichshandwerksmeister Schmidt, (13) Süvari Yüzbaşı D. Wickel. Bu çalışma, son iki kişinin isimlerini tespit edememiştir. "Yahudiler": (1) Matr. Werner Kohn, (2) SS Üsteğmen Fritz Scherwitz, (3) SS-YarbayVivian Stranders, (4) Foppel'in büyükbabası. Ayrıca bakınız Beate Meyer, *Mischlinge,* sayfa 252–59.

166. BA-MA, BMRS, Alfred Catharin ile röportaj, 04.01.1996, T–185; BA-MA, BMRS, Horst. G. (Reinhard) ile röportaj.

167. BA-MA, BMRS, Shlomo Perel tarafından Yale Üniversitesi'nde verilen konferans, 22.04.1994, T–2.

168. Bergmann, sayfa 16-17; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.

169. Dieckmann, savaşın sonuna kadar kendi soyu hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

170. BA-MA, BMRS, Heinz-Dieckmann ile röportaj, 19.09.1994, T–24.

171. BA-MA, BMRS, Peter Schliesser Dosyası.

172. OT kampları, zorunlu çalışma kamplarıydı. Organization Todt (OT) adını, Hitler'in savaş teçhizatı ve mühimmat bakanı olan Dr.-Ing. Fritz Todt'dan (1891–1942) almıştı. OT, Alman kamu inşaat dairesiydi.

173. BA-MA, BMRS, Peter Schliesser ile röportaj, 28.04.1996, T–200. Savaştan sonra Peter Schliesser Çekoslovakya'ya döndüğünde, bir Çek çalışma kampına gönderilmekten kıl payı kurtulmuştu. Ne yazık ki babası yakalanıp bir Çek toplama kampına konulmuştu. "Suçları" Alman olmalarıydı. BA-MA, BMRS, Schliesser Dosyası. Schliesser'in durumu da eşsiz değildi. Savaştan sonra Çek yetkilileri, Yarı Yahudi ve eski asker Franz Margold'un annesine sıkıntılar yaşatmışlardı çünkü kadının Alman ordusunda iki oğlu vardı. BA-MA, BMRS, Franz Margold ile röportaj, 18.05.1996, T–206.

174. BA-MA, BMRS, Hans Mühlbacher Dosyası, Muhlbacher'den Rigg'e, 03.03.2001.

175. BA-MA, BMRS, Hans Muhlbacher Dosyası, Teil V, Tagebuch, 30.07.40, Bl. 50; BA-MA, BMRS, Hans Muhlbacher Dosyası, Muhlbacher'den Rigg'e, 03.03.2001.

176. BA-MA, BMRS, Hans Meissinger Dosyası, Meissinger an Rigg, 08.11.1996, Bl. 10.

177. BA-MA, BMRS, Ernst Ludwig Dosyası, Ludwig an Rigg, 05.02.1997, Bl. 22.

178. BA-MA, BMRS, Lüderitz ile röportaj.

179. Ibid.

180. Bergmann, s. 113.

181. BA-MA, BMRS, Hugo Freund ileröportaj, 30.11.1994,66. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj; Krüger s. 72.

182. BA-MA, BMRS, Heinz-Günther Lowy Dosyası, Bl. 7.

183. BA-MA, BMRS, Fritz Binder Dosyası, Bl. 80, Binder an Rigg, 01.10.1994; BA-MA, BMRS, Fritz Binder ile röportaj, 02.10.1994, T–34.

184. BA-MA, BMRS, Hans-Joachim Korner Dosyası, Brief Frau Use Korner-Volker, 29.03.1997, Bl. 1.

185. BA-MA, BMRS, Richard Riess ile röportaj, 15.10.1994, T–39. Riess'ın babası Ernst, Viyana'daki zorunlu çalışma kampında üç yıl çalışmak zorunda kalmıştı.

186. Bakınız BA-MA, BMRS, Lüderitz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj.

187. BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, Meissinger an Rigg, 08.11.1996, Bl. 10.

188. BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj.

189. *Kindheit und Jugend unter Hitler.* Mit Beitragen von Helmut Schmidt u.a., Berlin, 1992, hier: Helmut Schmidt, *Politischer Ruckblick aufeine unpolitiscke Jugend,* s. 188 ff; BA-MA, BMRS, Helmut Schmidt ile röportaj, 22.n.1995, T-174; BA-MA, BMRS, Helmut Schmidt ile röportaj, 15.10.1996, T-225.

190. BA-MA, BMRS, Hans Koref ile röportaj, 06.01.1996, T–189.

191. BA-MA, BMRS, Reinhard ile röportaj; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj; BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj.

192. BA-MA, BMRS, Karl-Heinz Scheffler ile röportaj, 09.03.1995, T–113; BA-MA, BMRS, Heinz-Karl Scheffler ile röportaj, 19.05.1996, T–208; BA-MA, BMRS, Sachs ile röportaj.

193. BA-MA, BMRS, Dieckmann ile röportaj. İşin ilginç yanı Dieckmann'ın, Parti üyesi olan ve kendisini evlat edinmiş olan üvey babası, Üçüncü İmparatorluk dönemi boyunca Dieckmann'ı korumuştu.

194. POWlar, savaş tutsaklarıdır.

195. BA-MA, BMRS, Gaehde Dosyası, Bl. 13.

196. BA-MA, BMRS, Egon Bossart ile röportaj, 05.12.1994, T–69.

197. Forschungsstelle fur die Geschichte des Nationalsozialismus in Hamburg, Auszug aus 040 G, Alfred Bütow. Bryan Mark Rigg koleksiyonu için bu dosyaların elde edilmesinde yardımlarından dolayı Beate Meyer'e teşekkürlerimi sunuyorum; BA-MA, BMRS, Bütow Dosyası, Bl. 4.

198. BA-MA, BMRS, Hermann Lange ile röportaj, 01.10.1994, T–33.

199. BA-MA, BMRS, Du Bois-Reymond Dosyası, Bl. 5.

200. BA-MA, BMRS, Günther Kallauch ile röportaj, 06.08.1994, T–9; BA-MA, BMRS, Günther Kallauch ile röportaj, T–35.

201. *Selbstfahrlafette,* paletli bir şasi üzerine yerleştirilmiş olan özitmeli top parçasıydı. *Sturmgeschutz'un* (taarruz topu) geliştirilmiş bir biçimiydi. Kopp ve arkadaşları, ellerindeki *Selbstfahrlafette* ile yirminin üzerinde Sovyet tankını imha etmişlerdi.

202. BA-MA, BMRS, Kopp ile röportaj.

203. Bu tür görüşler, birkaç yıl önce Almanya'yı gezen "Askerin Yaptıkları" adlı sergide dile getirilmişti. "Askerin Yaptıkları" sergisi hakkındaki bilgiler, Hannes He-

er ve J. P. Reemtsma'nın editörülüğündeki *Vernichtungskrieg: Verbrechen der Wehrmacht*'da (Hamburg, 1995) belgelendirilmiştir. Ayrıca bakınız Ben Hecht, *Perfidy* (New York, 1961), s. 94.

204. BA-MA, BMRS, Bütow Dosyası, Bl. 5.

205. BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj.

206. *Bayerisches Landesamt fur Wiedergutmachung.*

207. Bu kişiler, ırkları, dinleri veya siyasi görüşleri nedeniyle kendilerine eziyet yapıldığı yönünde sertifika verilecekti. *(Amtlicher Ausweis für rassiscb, religios und politisch Verfolgte).*

208. Bakınız BA-MA, BMRS, Dietmar Brikher Dosyası; BA-MA, BMRS, Eugen Frank Dosyası; BA-MA, BMRS, Alfred Catharin Dosyası; BA-MA, BMRS, Heinz Eder Dosyası; BA-MA, BMRS, Dieter Effenberg Dosyası.

209. BA-MA, BMRS, Heinz Puppe'den Rigg'e, Bl. 1.

210. Menorah, Yahudilerin Hanukah bayramında kullandıkları dokuz kollu şamdanın adıdır. 211. Örnekler için bakınız BA-MA, BMRS, Emil Lux ile röportaj, 30.05.1997, T–3 56; BA-MA, BMRS, Gerhard Fecht ile röportaj, 18.n.1997, T–410; BA-MA, BMRS, Hansotto Goebel ile röportaj, 07.12.1996, T–254.

212. BA-MA, BMRS, Brack ile röportaj; BA-MA, BMRS, Binder ile röportaj; BA-MA, BMRS, Karl Partsch ile röportaj, 14.12.1994, T–81; BA-MA, BMRS; Walter Schonewald ile röportaj, 06.01.1996, T–188; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.

213. BA-MA, BMRS, Scholz ile röportaj.

214. Landgericht München I, Akten Werner Eisner, Heft IV, 3 Haziran 1965 tarihinde Dr. Jose Maria Alvarado tarafından verilen rapor.(La Paz, Bolivia, Bl. 455.)

215. Ibid., Protokoll aufgenommen in offentlicher Sitzung des Einzelrichters des 17. Zivilsenats des Oberlandesgerichts München, Bericht von Zeuge Walter Julius Eisner, 3 July 1968, Heft IV, Bl. 649 ve Zeuge Frau Emma Hummel, Heft IV, 11 Kasım 1968, Bl. 684.

216. BA-MA, BMRS, Richard Ohm ile röportaj, 11.02.1999, T–91; BA-MA, BMRS, Brack ile röportaj; BA-MA, BMRS, Ettheimer ile röportaj.

217. BA-MA, BMRS, veri listesi: Schlomo Perel, Karl-Heinz Maier, Bob Winter, Siegfried Behrendt, Ephraim Glaser, Nachemia Wurman ve Gxinter Kallauch.

218. BA-MA, BMRS, Helmuth Kopp ile röportaj, 3–4.09.1994, T-15, ve 29.09.1994, T- 31; BA-MA, BMRS, Helmuth Kopp ile röportaj, 06.02.1997, T–299. Benzer bir durum için bakınız, BA-MA, BMRS, Sachs ile röportaj.

219. Sturmmann, Silahlı-SS askeridir. Lowy, Salzburg'daki Altıncı Dağ Tümeni'nde görev yapıyordu.

220. Lowy, İkinci Dünya Savaşı'ndaki deneyimleri sonucunda dindar olmuştu. Öldüğü zaman bir Yahudi mezarlığına gömülmeyi ve kendisi için Kaddiş duası (Yahudilerin ölüleri için okudukları dua)okunmasını plânlıyor.

221. BA-MA, BMRS, Karl-Heinz Lowy ile röportaj, 12.01.1996, T–195.

222. BA-MA, BMRS, Partsch ile röportaj.

223. BA-MA, BMRS, Michael Hauck ile röportaj, 24.11.1994, T–61.

224. BA-MA, BMRS, Adolf Blum ile röportaj, 22.04.1995, T–147; BA-MA, BMRS, Lenni Blum ile röportaj, 22.04.1995, T–148.

225. BA-MA, BMRS, Schonewald ile röportaj. Bakınız V. D. Segre, *Israel: A Society in Transition* (New York, 1971), s. 196; De Lange, s. 144.

226. BA-MA, BMRS, Binder ile röportaj.

227. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj. Bu deyiş, geleneksel ayinden gelmektedir: "Sen *Hashem,* Tanrımız ve evrenin Kralı, beni Yahudi olmamaktan kurtardığınız için kutsanmışsınız." *The Complete Artscroll Siddur,* s. 19. Bu, bir Yahudi erkeğinin Tanrı'dan Yahudi bir kadın, Yahudi olmayan biri veya bir köleden daha fazla emir aldığını (ayrıcalıklı bir konum) gösteren üç kutsamadan biridir.

228. Christoph Fischer ve Renate Schein editörlüğündeki O *ewich is so lanck. Die Historiscben Friedhb'fe in Berlin-Kreuzberg. Ein Werkstattbericht* (Berlin, 1987).

229. Yarbay Count Claus von Stauffenberg, 20 Temmuz 1944 tarihindeki bombalı suikast ile sonuçlanan Hitler'i öldürme komplosunun önde gelen isimlerinden biriydi.

230. BA-MA, BMRS, Horst von Oppenfeld ile röportaj, 05.01.1995, T–84.

231. *Webfehler,* tam olarak "defo" anlamına gelir. Bir kişinin olağandışı bir soya sahip olduğu anlamına gelir.

232. *Falscber Makel,* kelime anlamı olarak kişinin lekelenmiş veya kirlenmiş olduğu anlamına gelir. Üçüncü İmparator dönemi boyunca bu sözler, Melezlerin "ırk sorununu" tarif etmek için kullanılmıştı.

233. *Mampe,* yarı tatlı ve yarı acı olan iyi bilinen bir konyak markasının adıydı.

234. BA-MA, BMRS, Hans Günzel Dosyası, Bl. 3.

235. BA-MA, BMRS, Reinhard Krackow ile röportaj, 20.05.1996, T–209.

236. BA-MA, BMRS, R. Zelter; BA-MA, BMRS, Joachim Zelter ile röportaj, 27.10.1997, T–166. Joachim Zelter'in büyük büyükbabası, seçkin bir edebiyat adamı ve Goethe'nin arkadaşı olan Karl-Frederick Zelter'di.

237. Gerçek adı değildir.

238. Bu çalışmada adı geçen birçok melez, arkadaşlarıyla hâla görüşmektedirler veya eski arkadaşlarıyla temas kurmaktadırlar. Birkaç örnek için bakınız BA-MA, BMRS, File Peter Gaupp; BA-MA, BMRS, röportaj A. Spitz; BA-MA, File Werner Maltzahn; BA-MA, BMRS, File Helmut Schmoeckel. Yahudi Shlomo Perel bile, 1987 yılında kendi tümeninden çok sayıda gazinin katıldığı toplantıda yer almıştı. Bakınız Perel, s. 63.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ASİMİLASYON VE ALMAN ORDUSUND YAHUDİLER

Bu bölümün istatistiksel ve matematiksel olarak güvenilir olduğundan emin olunması için Southwest Texas State University CIS ve QMST Bölümü'nden iş istatistiği profesörü Dr. Stan Stephenson; New York'daki Hunter College'dan istatistik doçenti Dr. Monnie McGee; Louisiana State University'den (LSU) matematik asistanı Sybille Clayton ve LSU'da fizik doktorasını yapmış olan (ABD Deniz Piyade Birliği) Teğmen Edmund Clayton, bu bölümü gözden geçirmiştir.

1. Avusturya, Hitler yönetiminde Almanya ile birleştiği için bu çalışma, Avusturya'nın asimilasyonu hakkında veriler içermektedir.
2. Gay, *Jews of Germany,* sayfa 165, 182–84; Haffner, *Meaning of Hitler,* sayfa 92, 103. Ayrıca bakınız Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* sayfa 32, 78.
3. Gellately, *Gestapo and German Society,* s. 108.
4. Arthur Ruppin, *The Jews in the Modern World* (Londra, 1934), s. 329; Gay, s. 139; Michael A. Meyer, editörlüğündeki *Deutsch-Jüdische Geschichte in der Neuzeit. 1871–1918: Band Ül* (Münih, 1997), s. 20.
5. Gay, s. 165.
6. *Adler, Jews in Germany,* s. 98.
7. Haffner, s. 93.
8. Ibid., s. 9.
9. Meyer, *Deutsch-Jüdische Geschichte: Band Ül,* sayfa 20–21; Ruppin, *Modern World,* s. 330; Stephan Behr, *Der Bevolkerungsrückgang der deutschen Juden* (Frankfurt, 1932), s. 105; Gay, s. 202.
10. Aynı zamanda "Yahudi sosyolojisinin babası" olarak anılan Arthur Ruppin, zamanının en tanınmış istatistik ve nüfus bilimcisiydi. Ruppin bir Siyonist'ti ve 1920lerde yeni kurulmuş olan Kudüs İbrani Üniversitesi'nin ilk profesörüydü. Alex Bein, "Arthur Ruppin: The Man and His Work," *Leo Baeck Yearbook* 17 (1972): 117.
11. Ruppin, *Modern World,* s. 332.
12. Avraham Barkai, "Population Decline and Economic Stagnation," in *German-Jewish History in Modern Times,* 4. cilt, editör Michael A. Meyer (New York, 1998), sayfa 32–33; Meyer, *Deutsch-Jüdische Geschichte: Band HI,* sayfa 21–22; Behr, *Der Bevolkerungsrückgang,* sayfa 100–107; Jonathan Frankel ve Steven J. Zipperstein editörlüğündeki *Assimilation and Community: The Jews in Nineteenth-Century Europe'da* Marsha L. Rozenblit, "Jewish Assimilation in Habsburg Vienna," (Cambridge, 1992), s. 237.
13. Gay, s. 198; Meyer, *Deutsch-Jüdische Geschichte: Band Ül,* s. 20; Felix A. Theilhaber, *Der Untergang der deutschen Juden* (Münih, 1911), sayfa 95–96; BA-MA, BMRS, Peter Noah Dosyası, Bl. 12; Stoltzfus, *Resistance,* sayfa 30–31, 57–58, 71; BA-MA, BMRS, Goldberg ile röportaj.
14. Muhalifler kelimesi bu çalışmada, din değiştirmeksizin Yahudi topluluğundan ayrılmış olan Yahudileri tanımlamak için kullanılmıştır. Bu kişiler yalnızca, dinsiz kişiler olmuşlardı.
15. Meyer, *Deutsch-Jüdische Geschichte: Band Ül,* s. 21.
16. Theilhaber, *Der Untergang,* s. 93. Ayrıca bakınız Lowenthal, s. 270; Engelmann, s. 54; Kaplan, s. 12.
17. Theilhaber, *Der Untergang,* sayfa 94, 160.
18. Haffner, s. 91. Ayrıca bakınız Edward Crankshaw, *Bismarck* (New York, 1981), s. 380; Bracher, sayfa 25, 36; Marsha Rozenblit, *The Jews of. Vienna, 1867–1914* (New York, 1983), s. 127; Heinrich Walle, "Deutsche jüdische Sol-

daten, 1914–1945. Ein Rundgang durch die Ausstellung," *Deutsche Jüdische Soldaten'de, 1914–1943,* ed. Militargeschichtliches Forschungsamt (Bonn, 1984), s. 19. BA-MA, BMRS, Rolf Zelter ile röportaj, 14.05.1996, T–201.

19. Behr, s. 102.
20. Vuletic, s. 15; Gay, s. 141; Lowenthal, s. 234. Elbette daha önce adı geçen Edith Stein gibi, Hıristiyanlığın mesajına içtenlikle inanan bazı Yahudiler vardı, ama bunlar azınlıktaydı.
21. BA-MA, BMRS, Hauck ile röportaj.
22. Dietz Bering, *Stigma of Names* (Michigan, 1992), s. 14. Ayrıca bakınız Friedlander, s. 80.
23. Theilhaber, *Der Untergang,* sayfa 116–17,
24. Ibid., s. 153.
25. Robert E. Dickinson, *Germany* (New York, 1953), s. 100. 1815 ile 1925 yılları arasında Almanya'nın nüfusu 28 milyondan 80 milyona çıkmıştı. Dickinson, s. 104.
26. Adler, *Jews in Germany,* s. 107. Ayrıca bakınız Ritchie Robertson, *The "Jewish Question" in German Literature, 1749–1939: Emancipation and Its Discontents* (Oxford, 1999), s. 286; Lowenthal, s. 270. 1933 itibariyle, evli Alman Yahudilerinin %44ünden fazlası, Yahudi olmayan kişilerle evliydi. Blau, "Die Mischehe im *Nzzireich," Judaica: Beitrdge zum Verstdndnis des jüdischen Schicksals in Vergangenheit und Gegenwart,* Bd. 4 (1948), s. 46; Stoltzfus, *Resistance,* s. xxvi; Gordon, s. 17.
27. Meiring, s. 91; Louis A. Berman, *Jews and Intermarriage: A Study in Personality and Culture* (New York, 1968), s. 123; F. R. Bienenfeld, *The Germans and the Jews* (Londra, 1939), s. *99;* Blau, "Die Mischehe im Nazireich," sayfa 46–57; Ernst Kahri, "Die Mischehen bei den deutschen Juden," *Derjude, Eine Monatsschrift, Erster Jahrgang, Berlin (1916–1917),* sayfa 855–56; Behr, s. 112. Ayrıca bakınız Fritz Lenz, *Menschliche Auslese und Rassenhygiene (Eugenik)* (Münih, 1932), sayfa 228–29; BA-B, 15.09/36, C. V. Zeitung, 16.05.1935, Bl. 28; Theilhaber, *Der Untergang,* s. 104; Uriah Zevi Engelman, "Intermarriage," *Jewish Social Studies 2* (1940): 157–67; Werner Cohn, "Bearers of a Common Fate? The 'Non-Aryan' Christian 'Fate-Comrades' of the Paulus-Bund, 1933–1939," in *Leo Baeck Yearbook* 33 (1988): 327–68; Arthur Ruppin, *The Jews of Today* (New York, 1913).
28. O tarihlerde Avusturya'nın 220,000 Yahudi'sinin 201,513ü Viyana'da yaşıyordu. Chajim Bloch ve Lobel Taubes editörlüğündeki, *Jüdisches Jahrbuch fur Osterreich* (Wien, 1932), s. 8.
29. Avusturya'nın diğer bölgeleri, Viyana'daki yaklaşık on yedi bin karma evliliğe birkaç bin tane daha ekleyebilirlerdi.
30. Avraham Barkai, "Population Decline and Economic Stagnation," in *German-Jewish History in Modern Times,* 4. cilt, sayfa 32-33; Robertson, *"Jewish Question,"* s. 386. Avusturya, Yahudiler ile Hıristiyanların birbirleriyle evlenmelerini

yasaklamıştı. Bir Yahudi ile Hıristiyan evlenmek istedikleri takdirde, her ikisinin de aynı dinden olması için eşlerden birinin din değiştirmesi gerekiyordu. Bir kişi, dinsiz olmayı seçmesi durumunda, çiftlerin dinlerine bakılmaksızın1875 yılından beri sivil bir tören yapabildikleri Almanya'nın aksine, Avusturya yasalarına göre bir Yahudi veya Hıristiyan ile evlenebilirdi. (Israel Cohen, *Jewish Life in Modern Times* [New York, 1914], s. 305). Barkai, bu on yedi bin muhalifin muhtemelen evlenmek için bu yolu seçtiklerini düşünse de bu karma evlilikler sayısı düşüktür çünkü yalnızca dinleri olmayan kişilerle evlenen Yahudiler kaydedilmişti. Marsha Rozenblit, "Yahudi olmayan kişilerle evlenmeden önce Hıristiyanlığa geçmiş veya dinsiz olmuş bütün Yahudilerin istatistiklerin saptanmasını zorlaştırmaları" nedeniyle kesin sayıların kaydedilemediğini yazmıştır. (Rozenblit, *The Jews of Vienna, 1867–1914,* s. 129). Ayrıca bakınız Ruppin, *Jews of Today,* sayfa *166–67;* Bloch and Taubes, s. 10.

31. 1921 ile 1924 yılları arasında Viyana'da gerçekleşen muhtemel ortalama karma evlilik sayısı hakkında Ruppin'in kaynaklarından elde edilen rakam, yıllık 979dur. (Ruppin'in kayıtları, muhaliflerin çok sayıda olduğunu göstermektedir çünkü "Yahudi olmayanlarla yapılan evlilikler, bu sayıya büyük katkıda bulunmuştur". [Ruppin, *Modern World,* s. 332]). Behr'in 1912 ile 1923 arasında listelediği Viyana'daki muhaliflerin (10,429) büyük çoğunluğunun Yahudi olmayanlarla evlenmek için bu yola başvurdukları düşünülecek olursa bu, Viyana'da yıllık ortalama 869 karma evlilik olduğunu gösterecektir (Behr, s. 98). Bu çalışmada belirtilen sayı (895), Ruppin ile Behr'in ortalamalarının arasındadır.

32. Barkai, *German-Jewish History in Modern Times'daki,* "Population Decline and Economic Stagnation," sayfa 32–33; Ruppin, *Modern World,* sayfa 331–32. Ruppin, Viyana'daki muhaliflerin sayısını 1901 – 1905 arasında 2900, 1921 – 1924 arasında 3,914 ve 1927 – 1929 arasında 2, 692 olarak vermektedir. 1901 – 1905 arasındaki ortalama (580) 1906 – 1920 arasındaki ortalama ile karşılaştırılacak olursa bu dönem boyunca Viyana'da 8,700 kişi Yahudiliği bırakmış olabilir.1921–1924 arasındaki ortalama (979), 1925–1926 dönemi ile karşılaştırılacak olursa bu dönem boyunca 1,958 kişi Yahudiliği bırakmış olabilir. Bu hesaplamalara göre, 1901'den 1929'a kadar yaklaşık 16, 644 Yahudi, Yahudilikten ayrılmıştı (Ruppin'in deyimiyle). Ruppin'e göre bunların çoğu Yahudi olmayanlarla evlenmek amacıyla bunu yaptıkları için, bu dönem boyunca Viyana'da en az 16,000 karma evliliğin gerçekleşmiş olduğu düşünülebilir. Fakat Yahudi soyundan gelen Hıristiyanlar evlendikleri zaman kaydedilmedikleri için karma evliliklerin sayısı, tahmin edilen 16,000'den çok daha fazla olmalıydı.

33. Her bir ailedeki çocuk sayısıyla ilgili istatistikler; Ruppin, Behr, Theilhaber, Lenz, 1944 yılında Almanya hakkında yapılan bir ABD Donanması İstihbarat çalışması ve bu çalışma için görüşme yapılan yüzlerce kişinin ortalama kardeş sayılarından elde edilmiştir. Ruppin, Behr ve Theilhaber'in kanıtlayacakları siyasi gündemler vardı. Yahudilerin, Yahudi olmayan kişilerle kaynaşmalarının Yahudi halkı için sağlıklı olmadığına inanıyorlardı. Bunun bir sonucu olarak, bu kişilerin

bulgularına dikkatlice bakılması şarttır çünkü karma evliliklerde Yahudi veya Yahudi olmayan evliliklerde olduğu kadar çocuk olmadığını göstermek bu kişilerin ilgi alanı içerisindeydi. Üstelik öyle görünüyor ki, bunların verileri Yahudi eşin Hıristiyanlığa geçtiği evliliklere değil de yalnızca Yahudi eşin dinine bağlı kaldığı evliliklere odaklanmaktadır. Ulusal ortalamaya göre, eşlerden birinin Yahudi dinine bağlı kaldığı evliliklerde daha az çocuk olmaktadır. Lenz'in yazdıkları da dikkatle okunmalıdır çünkü bir Nazi olarak, doğal olarak verileri Yahudi asimilasyonunun Alman toplumu için tehlikesini gösterecek bir şekilde sunmak istemişti. Bunun sonucu olarak, veriler çoğunlukla Donanma İstihbarat Tümeni editörlüğündeki *Germany,* 3. cilt, *Economic Geography'ye* (Washington, D.C., 1944), sayfa 67–78 ve yeni nesildeki melezleri belgeleyen bu çalışmaya dayanıyordu. Bu çalışmada belgelenen melezlerin ebeveynlerinin çoğu Yahudi olarak kalmadığı için Theilhaber ve Ruppin tarafından verilen istatistiklere değil, Protestan veya Katolik olan çiftlerin doğum oranlarına dâhil edilmişlerdi. Katolik aile başına ortalama çocuk sayısının 4.33 ve Protestan aile başına ise 3.06 (Meiring, s. 91) olduğunu göz önüne alacak olursak, bu çalışmadaki sayılar karma evliliklerden olan çocuklar için daha doğrudur. Ayrıca bakınız *Statistical Year-Book of the League of Nations 1936/37,* ed. League of Nations Economic Intelligence Service (Geneva, 1937), sayfa 35, 41.

34. Askerlik yaşı, on sekiz ile kırk beş yaş arasında değişmektedir. IfZ, N 71–73, Pfundtner an Hofibach, 03.04.1935.

35. Meyer, Avraham Barkai, "Jewish Life under Persecution," in *German-Jewish History, in Modern Times,* s. 252; Behr, s. 112; Berman, s. 123; Bienenfeld, s. 99. Pek çok kaynak, 1900'den 1930'a kadar olan karma evliliklerin sayısını 30,000'den biraz fazla göstermektedir. Barkai, 1870 ile 1930 yılları arasında 50,000 karma evliliğin gerçekleşmiş olduğunu hesaplamaktadır. Bu rakamdan, 1900 ile 1930 arasındaki kabaca 30,000 evlilik çıkarıldığında 1870 ile 1900 yılları arasında yaklaşık 20,000 evliliğin olduğu ortaya çıkmaktadır.

36. Behr, s. 112 (Behr, 1876 ile 1900 yılları arasında 8,316 karma evliliğin gerçekleştiğini yazıyor); Meiring, s. 91 (Meiring, 1874 ile 1900 yılları arasında 8,091 karma evliliğin gerçekleştiğini yazıyor). 8,000 sayısı, 1870 ile 1875 arasındaki ve Saksonya, Baden, Wurttemberg, Hessen ve diğer Alman eyaletlerindeki karma evlilikleri hesaba katmamaktadır. 37. Ruppin, *Jews of Today,* s. 166. Ruppin, 1881 – 1906 yılları arasında Avusturya'da 2, 488 karma evliliğin (yıllık ortalama 99.52 karma evlilik) gerçeklemiş olduğunu belirtmektedir. Bu ortalamayı ele alıp onu 1870 – 1900 yıllarına uygulayacak olursak toplam 2,985.6 karma evlilik sayısına ulaşırız. Yalnızca bir Yahudi'nin dinsiz biriyle evlendiği karma evlilikler kaydedildiği için Ruppin'in verdiği rakamlar oldukça düşüktür. Fakat bu dönem boyunca kaç tane karma evliliğin gerçekleştiğini gösteren eldeki tek kaynak budur. Avusturya'daki karma evliliklerle ilgili daha faz'a veri için bakınız Max Grunwald, *History of Jews in Vienna* (Philadelphia, 1936), s. 527; Bloch and Taubes, s. 10; Cohen, s. 304.

38. Bu rakamlar, evlilik dışı çocukları hesaba katmamaktadır. Burada verilen sayıla-

ra eklenebilirlerdi.

39. Bu sayı, basit bir matematiksel modele göre çıkartılmıştır. Bu yarı Yahudilerin bir kısmı diğer melezlerle ve Yahudilerle evlenmemiş veya evlenmiş olsalar da Donanma İstihbarat rakamları, 1880 ile 1929 arasındaki yıllarda (birkaç aralık dışında) net doğum oranı sonucu 92,000 çocuğun doğduğunu göstermektedir. Bakınız *Germany,* 3. cilt, *Economic Geography,* s. 73.

40. Michael R. Marrus ve Robert O. Paxton, *Vichy France and the Jews* (New York: Basic Books, 1981), s. 42.

41. Schleunes, sayfa 4–5; Hitler, *Hitler's Secret Book,* sayfa 100, 212–14.

42. Hitler, *Davam,* s. 562.

43. Ruppin, *Modern World,* s. 4. Ruppinn ayrıca, Üçüncü İmparator döneminde Almanya'ya gidip Nazi ırkı kuramcısı Dr. Hans Günther (Friedlander, s. 64) ile görüşmüştü; yukarıda adı geçen kitabını yazarken faydalandığı verilerin bir kısmını burada toplamıştı.

44. BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, S. Prager to Rigg, 05.07.2001. Ayrıca bakınız Kaplan, s. 78.

45. Yahil, s. 80; Schleunes, sayfa 193–94.

46. Prusya, 1812 yılında Napolyon'nun elinden özerkliğini yeniden aldığında Hardenberg ve Stein'ın önderliğinde Yahudileri serbest bırakmıştı. Fakat bu, Yahudilerin eşit haklara sahip oldukları anlamına gelmiyordu. Geçmişe göre daha fazla hak kazanmış olsalar da hâlâ bazı meslekleri yapamıyorlar ve silahlı kuvvetlerde subay olmakta zorluklar yaşıyorlardı. 1812 tarihinde verilen kısmi özgürlük, 1815 Viyana Kongresi'nin ardından yürürlükten kaldırılmıştı. Din değiştirmemiş olan Yahudiler, isteğe bağlı memuriyet yapamıyorlar ve 1812 yasasına göre memur olamıyorlardı. Bakınız Vital, s. 62.

47. 1871 yılında Bismarck, Hardenberg ve Stein'ın yolundan giderek yeni birleşmiş olan Alman İmparatorluğu'nun her yerindeki Yahudileri serbest bırakmıştı (Gay s. 161). Fakat bu özgürlük hakkının kendisi bile eksikti (örneğin vaftiz edilmiş Yahudiler yargıç olamıyordu). Ancak Weimar Cumhuriyeti ile birlikte Yahudilere tạm sivil ve siyasi haklar verilecekti. Bakınız Kaplan, s. *6j.*

48. Bu altı yüz bin kişinin çoğu "kendilerini Yahudi ilan ediyor ve dini bir azınlık olarak görüyordu". Benz, s. 14. Yahudi soyundan olup da kendilerini Hıristiyan olarak ilan eden insanlar da dâhil edilmiş olsaydı, bu sayı çok daha büyük olurdu.

49. Hilberg, s. 115.

50. IfZ, N 71–73, Die Juden und jüdischen Mischlinge im Deutschen Reich, Vorlaufiges Ergebnis der Volkzahlung vom 17.05.1939.

51. Martin van Creveld, *Fighting Power* (New York, 1982), s. 65. 1942 itibariyle Büyük Almanya'nın nüfusu, 112 milyon olacaktı. Donanma İstihbarat Bölümü *Germany,* 3. cilt, s. 341; *Hitlers Tischgesprdche im Führer-hauptquartier,* Einführung v. Picker, s. 9.

52. *Anschluji* "ilhak" anlamına gelmektedir.

53. Federal Araştırma Bölümü, ed. *Austria: A Country Study* (Washington, D.C., 1994), s. 46; Karl Renner, *Osterreich von der Ersten zur Zweiten Repuhlik, Ü. Band* (Wien, 1953), sayfa 94-95; IfZ, N 71-73, Westdeutscher Beobachter, No. 159, 29.05.1940; Militargeschichliches Forschungsamt, ed., *Das Deutsche. Reich und der zweite Weltkrieg. Kriegsverwaltung, Wirtschaft und Personelle Ressourcen, 1939–1941,* cilt 5/1, (Stuttgart, 1988), Rolf-Dieter Müller, "Die Mobilisierung der Deutschen Wirtschaft fur Hitlers Kriegfuhrung," s. 283; Bloch ve Taubes, s. 5.

54. E. H. Buschbeck, elindeki rakamlara göre 1938 yılında Avusturya'da Yahudi inançlarına bağlı 190,000 kişiye ek olarak Yahudi soyundan 300,000 kişinin olduğunu hesaplamıştı. E. H. Buschbeck, *Austria* (Londra, 1949), sayfa 16,149. Barkai, Avusturya'da melezlerin sayısını 24,400 olarak gösteriyor; doğum oranları hakkındaki verilere bakılacak olursa bu sayı çok azdır *(German-Jewish History in Modern Times,* 4. cilt, Barkai, s. 252). (Ayrıca bakınız tablo 2). Blau, 1939 yılında Avusturya'daki melez sayısını 16,938 yarı Yahudi ve 7,391 dörtte bir Yahudi olarak belirtiyor (Blau, "Die Christen jüdischer," s. 273). Bu çalışmada adı geçen Avusturyalı melezlerin birçoğu, ancak 1940 yılında Alman ordusundan çıkarıldıkları zaman melez olarak kayda geçirilmişlerdi.

55. George F. Kennan, *From Prague after Munich: Diplomatic Papers, 1938–1940* (Princeton, 1968), sayfa 42–43; *Das Deutsche Reich und der zweite Weltkrieg,* vol. 5/1, Rolf-Dieter Müller, s. 284.

56. Himaye altında bulunan yerler, Çek toprakları olan Bohemya ve Moravya idi.

57. Hilberg, s. 268, n. 43. Ayrıca bakınız Picker, ed., *Hitlers Tischgesprache im,* s. 70, n. 16; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 281.

58. Gdansk bugün Polonya'dadır.

59. Almanya'da Alsas Loren olarak bilinir. Bu eyaletlerin, farklı hükümdarlar ve ülkelerin idaresi altında geçirdikleri çok eski tarihleri vardı.

60. Kaiserliches Statistisches Amt, ed., *Statistisches Jahrbuch fur das Deutsche Reich* (Berlin, 1903), s. 7; Robert Gellately, *Backing Hitler: Consent and Coercion in Nazi Germany* (Oxford, 2001), s. 31.

61. Örneğin bu çalışma, Alman ordusunda görev yapmış on bir Çekoslovak, altı Danzig ve altı Alsas Lorenli melezi belgelendirmiştir.

62. Christopher R. Browning, *Nazi Policy, Jewish Workers, German Killers* (Cambridge, 2000), sayfa 10–12.

63. BA-B, 15.09/52, "Die Losung der Judenfrage," von Dr. Achim Gercke, Sachverstandiger fur Rassenforschung beim Reichsministerium des Innern, Bl. 48.

64. Napolyon, 1806 yılında Alman topraklarının yönetimini ele aldığında orada yaşayan Yahudilere eşit haklar vermiş ve bu insanlara kendilerine soyadları belirlemelerini emretmişti. Bakınız Gay, sayfa, 125–27.

65. BA-MA, 15.09/52, Bl. 47, sayfa, 9–10.

66. Yahil, s. 73.

67. Veit Valentin, *Geschichte der Deutschen* (Berlin, 1947), s. 691; George E. So-

kolsky, *We Jews* (Londra, 1935), sayfa 35, 118; Victor, s. 181.

68. Losener, s. 269.

69. BA-B, R 18/5514, Bl. 3, 29; IfZ, N 71–73, 11.10.1935; Edward Peterson, *The Limits of Hitler's Power* (Princeton, 1969), s. 140.

70. BA-B, 15.09/43, Bl. 53–55; BA-B, 25.09/39, Bl. 13; IfZ, N 71–73, Pfundtner an Hofibach, 03.04.1935. Bruno Blau, bunun abartılı olduğunu söyleyerek 750,000 melez sayısına itiraz etmektedir. Blau, "Die Christen judischer," s. 272.

71. Cohn, *Jewish Life,* sayfa 327, 330.

72. BA-B, DZA *61* Ka. i 83, Bl. 83–84.

73. *Centralverein deutscher Staatsbürger jüdischen Glaubens.* 1893 yılında bazı Alman Yahudileri, "Yahudi karşıtı saldırılar karşısında" haklarını savunmak için bir araya gelmişti. Kaplan, s. 13.

74. BA-B, R 15.09/36, Bl. 28; BA-B, R 18/ 520; Losener, s. 300. Ursula Büttner, bu sorunun farkında ve bazı dörtte bir Yahudilerin soylarını gizlemeyi başardıkları için Nazilerin 1939 nüfus sayımlarında verdikleri dörtte bir Yahudi sayısının daha fazla olması gerektiğine inanmaktadır. Büttner, "Persecution," s. 271.

75. Bazı insanlar, birçok melezin göç etmiş olabileceğini öne sürmüştür. Bu çalışma, 1930larda az sayıda kişinin gerçekten de göç etmiş olduğunu belgelemiş olsa da melezlerin çoğu Almanya'da kalmıştı (bakınız BA-MA, BMRS, Hans Schmitt Dosyası).

76. Blau, "Die Christen jüdischer," s. 273.

77. Losener, s. 282; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 281. Theilhaber, Alman-Yahudi asimilasyonu hakkında istatistikleri kaydederken bugün Nazilerin yaşadıkları sorunlarla karşı karşıya kalmıştı. İnsanların taşınmış olmaları, yeni dinlerini bildirmemeleri veya resmiyette dinlerini hiç değiştirmemiş olmaları nedeniyle, derlediği sayıların gerçek sayıdan daha az olduğunu itiraf etmişti. Theilhaber, *Der Unter-gang,* sayfa, 95–96.

78. Bu çalışmanın topladığı verilere göre, bu emirin bir yıl sonrasında yarı Yahudilerin yarısı hâlâ Alman ordusunda görev yapmaktaydı.

79. Mareşal, ABD'de Orgeneral rütbesinin bir üst rütbesidir (Mareşal).

80. Bu çalışma, her bir askerin gerçek rütbesini ve Nazi "ırk yüzdesini" kaydetmek için elinden gelenin en iyisini yapmıştır, ama bazı verilerin belirsizliği nedeniyle, bir kişinin "%50" veya "%25 Yahudi" olduğu konusunda birkaç farklılık olabilir.

81. Aslında Dr. Monnie McGee'ye göre, her yüz bebeğin ortalama 49u kızdı. Sonuç olarak, olası melez Alman ordusu personeli sayısı biraz daha fazla olacaktı. Ancak, kolaylık olması amacıyla sayılar eşit olarak bölünmüştür.

82. Bu çalışma, Alman ordusunda görev yapmış olan birkaç bayan melezi belgelemiştir, ama bunların sayıları belirsizliğini korumaktadır. Örneğin dörtte bir Yahudi Bettina Fehr, Dippach bei Berka'da bir mühimmat fabrikasında çalışmıştı. Fehr, silahlı kuvvetler tarafından işe alınmış ve bir yüzbaşının emrinde çalışmıştı. Çalıştığı yer, 12 Hülsenkart adresindeydi. D.I.F.H.18. (BA-MA, BMRS, File Bettina Fehr, Bl. 3–5). Bayan Alman ordusu personelinin toplam sayısı muhtemelen

yüz civarındaydı, ama bu çalışma, tarihin bu yanıyla ilgili net bir resim sunabilecek herhangi bir belge bulamamıştır.

83. Alman Kara Kuvvetleri Başkomutanlığı.

84. BA-MA, BMRS, Wolters ile röportaj. Ayrıca bakınız Krüger, s. 75, n. 30.

85. Rolf-Dieter Müller ve Hans-Erich Volkmann editörlüğündeki *Die Wehrmacht. Mythos und Realitdt* (Stuttgart, 1999). Wilhelm Deist, "Einführende Bemerkungen," *Die Wehrmacht. Mythos und Realitdt,* s. 39; Jürgen Forster, "Wehrmacht, Krieg und Holocaust," *Die Wehrmacht. Mythos und Realitdt,* s. 948; Friedrich Hofibach, *Zwischen Wehrmacht und Hitler, 1934-1938* (Gottingen, 1965), s. 125; Angolia, *For Führer and Fatherland,* s. 366; Berlin'deki Alman Personel Dairesi'nden alınan veriler; Potsdam/Freiburg'daki Askeri Araştırmalar Merkezi'nden Dr.. Georg Meyer'den alınan bilgiler, Mart 1998; Engelmann, s. 202; Creveld, s. 65.

86. Avusturya Hitler yönetimin altında Almanya ile birleştiği için Avusturya ordularındaki Yahudilerin tarihi de dâhil edilmiştir. Ayrıca, Bismarck bütün Alman eyaletlerini 1871 yılında Alman İmparatorluğu olarak birleştirmeden önce ortada ayrı eyaletler (örneğin Prusya, Bavyera) vardı. Sonuç olarak bu devletler kendi isimleriyle anılacaktır, ama okuyucular, Hitler yönetimi altında da tüm bu eyaletlerin Almanya adı altında birleştirildiklerini akıllarında tutmalıdırlar.

87. Bauer, s. 39.

88. Charles Edward White, *The Enlightened Soldier: Scharnhorst and the Militdr-ische Gesellschaft in Berlin, 1801–1802}* (New York, 1989), s. 133.

89. Walle, sayfa 75, 86, n. 85a, *Deutsche Jüdische Soldaten, 1914–1944.*

90. Schmidl, s. 97.

91. *Schutzjuden,* 18. ve 19. yüzyıllarda "korunmuş Yahudiler" idi. Belirli bir kasabada veya şehirde yaşamak ve ticaret yapmak için yıllık vergi ödüyorlardı. Bazıları saray Yahudileri olmuştu, ama çoğunluğu *Schutzjuden* olarak kalmıştı.

92. Gay, s. *96.*

93. Eda Sagarra, *A Social History of Germany, 1648–1914* (New York, 1977), s. 161.

94. Gay, sayfa 99–102; Sander L. Gilman, *Jewish Self-Hatred* (Londra, 1986), s. 87; *The Encyclopedia Americana,* 18. cilt (Danbury, 1984), s. 690.

95. Jonathan Steinberg, *All or Nothing* (New York, 1991), s. 230.

96. Manfred Messerschmidt, "Juden im preufüsch-deutschen Heer," in *Deutsche Jüdische Soldaten,* s. 109; Rolf Vogel, *Ein Stuck von uns* (Bonn, 1973), sayfa 28–30; Bering, s. 9.

97. White, sayfa 133, 148. Craig, *Prussian Army,* s. 48. Scharnhorst, sadık Prusyalı tebaalarından oluşan bir ordunun yanı sıra, muhtemelen yabancılardan oluşan bir orduya da sahip olmak istemişti. 1804 yılı itibariyle ordunun insan gücünün %50sini paralı askerler oluşturuyordu. Craig, *Prussian Army,* sayfa, 22–23.

98. O tarihte Prusya'daki Yahudi nüfusu 123,938'di.

99. Messerschmidt, in *Deutsche Jüdische Soldaten,* s. no; Vogel, sayfa 27–28, 31;

Bering, s. 85.

100. Vogel, s. 29.

101. Wachtmeister, ABD'de karargâh çavuşudur.

102. Vogel, s. 51.

103. Vogel, s. 52; Nachum T. Gidal, *Die Juden in Deutschland von der Romerzeit his zur Weimarer Republik* (Gütersloh, 1997), s. 146.

104. Pour le Merite, ABD Onur Madalyası'na eşittir. 1740 yılında Büyük Frederick tarafından ortaya çıkarılmıştı. Birinci Dünya Savaşı boyunca usta Alman savaş uçağı pilotlarına verilmişti. İngilizler, bu madalyaya popüler "Blue Max" adını vermişlerdi. Bu isim, madalyanın renginden ve bu ödülü alan ilk Alman savaş uçağı pilotu Max Immelmann'dan alınmıştı. 1918 yılı itibariyle bir askerin bu madalyayı almaya hak kazanmak için sekiz uçak düşürmesi gerekiyordu. 1918 yılına kadar Alman silahlı kuvvetlerinde verilen en yüksek cesaret madalyası bu olmuştu.

105. Vogel, sayfa 31, 52; Gidal, s. 146.

106. Resmin adı şudur: *The Return of the Jewish Volunteer from the Wars of Liberation to His Family Still Living in Accord with Old Customs.* 1833 ile 1834 yıllarında yapılmıştı.

107. Kartine Lauer, *Schicksale: Leben des Nathan Mendelssohn,* s. 1; *Studien: Beitrdge zur neueren deutschen Kultur- und Wirtschaftsgescbichte, Band 8* (Berlin, 1993), sayfa 59–84, Use Rabien, "Nathan Mendelssohn als preufüscher Offizier im Befreiungskrieg 1813," in Lauer, *Schicksale,* sayfa, 59–84.

108. Vogel, sayfa 31,52; Gidal, s. 146; Sidney Osborne, *Germany and Her Jews* (Londra, 1939), sayfa 71-72; Militargeschichtliches Forschungsamt, ed., *Handbuch zur deutschen Militdrgeschichte, 1648-1939 Bd. IV, 2: Militdrgeschichte im 19. Jahrhundert, 1814–1890* (Münih, 1976), sayfa, 202–4; Werner T. Angress, "Prussia's Army and the Jewish Reserve Officer Controversy before World War I," *Leo Baeck Yearbook 17* (1972): 20–21.

109. Messerschmidt, *Deutsche Judische Soldaten'de,* sayfa, 109–10; Gidal, s. 146; Joachim Schoeps, *Bereit fur Deutschland* (Berlin, 1970), sayfa, 213–15; Vogel, sayfa, 32–33; Engelmann, s. 207.

110. Vogel, s. 32.

111. Messerschmidt, *Deutsche Judische Soldaten'de,* sayfa, 112–13; Horst Fischer, *Judentum, Staat und Heer in Preufien im frühen 19. Jahrhundert* (Tubingen, 1968), sayfa, 135–40.

112. Walle, *Deutsche Judische Soldaten'de, 1914-194},* s. 20.

113. Toprak sahibi Prusyalı aristokrat.

114. *Weimarer historisch-genealogisches Taschenbuch des gesamten Adels jehuddischen Ursprunges* (Münih, 1912); *Semigothaisches Genealogisches Taschenbuch aristokratisch-judischer Heiraten* (Münih, 1914). (Bu kitapların her ikisi de Yahudi karşıtı Kyffhauser Yayınevi tarafından çıkarılmıştı. Bu kitaplarda bazı ailelerin soyağaçlarıyla ilgili yer alan bilgilerin çoğu doğru olsa da bunların dikkat-

le kullanılması gerekmektedir.) BA-B, 15.09/ 52, Bl. 46; BA-MA, BMRS, Hornstein ile röportaj; BA-MA, BMRS, Schmidt Pauli; Kitchen ile röportaj, s. 47; Günther Martin, *Die bügerlichen Excellenzen* (Dusseldorf, 1976), sayfa 58–59; Engelmann, sayfa 136–38; Lamar Cecil, *Albert Ballin: Business and Politics in Imperial Germany, 1888–1918* (Princeton, 1967), s. 102; Holgar H. Herwig, *The German Naval Officer Corps* (Oxford, 1973), sayfa 80–81. Herwig'e göre, genç, bekâr Yahudi bayanlar, bazı gazetelere reklâm vermişlerdi. Ayrıca bakınız William Godsey, "The Nobility, Jewish Assimilation, and the Austro-Hungarian Foreign Service on the Eve of the First World War," *Austrian History Yearbook,* 27. cilt (1996): 155–80.

115. Schmidl, *Juden,* s. 134.

116. Hitler, *Hitler's Secret Book,* s. 26. Ayrıca bakınız *Speeches of Adolf Hitler,* 1. cilt, s. 27.

117. Emil Ludwig, *Bismarck* (Boston, 1927), s. 320; Vital, s. 177. İşin ilginç yanı, Bismarck'ın oğlu Herbert, yarı Yahudi Marguerite Grafin Hoyos ile evliydi. Engelmann, s. 171.

118. Martin, s. 59.

119. James J. Sheehan, *German History, ijjo–1866* (Oxford, 1989), s. 51; Schmidl, s. 98.

120. Grunwald, sayfa 177–81; George E. Berkley, *Vienna and its Jews* (Maryland, 1988), sayfa 30–31.

121. Grunwald, s. 178; Berkley, s. 32; Schmidl, s. 112. Macaristan'daki Yahudiler de dâhil edildiği takdirde, toplam sayı 36,200'dü.

122. Grunwald, s. 179.

123. Osborne, s. 72. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS Klaus Florey Dosyası. Florey'in 1863 yılında Theresienstadt'da doğan büyükbabası Franz Pick, özel bir süvari alayında yedek subay olarak görev yapmıştı. 1894'de Hıristiyanlığa geçtiğinde subaydı.

124. Schmidl, s. 184.

125. Jakob Wilhelm Mossner, 16 Nisan 1836 tarihinde vaftiz edilmişti.

126. Karl Demeter, *The German Officer Corps, 1650–1945* (New York, 1965), s. 398, n. 1; Engelmann, s. 208; Günther Martin, *Die burgerlichen Excellenzen,* sayfa 12–13.

127. Vogel, s. 34; Messerschmidt, in *Deutsche Jüdische Soldaten,* s. 116.

128. Istvan Deak, *Beyond Nationalism: A Social and Political History of the Habsburg Officer Corps, 1848–1918* (New York, 1990), s. 174.

129. İngilizce konuşulan yerlerde bu savaş Fransız-Prusya Savaşı olarak anılmaktadır, ama Almanya'da Alman-Fransız Savaşı denir. Savaşı Prusya hükümeti ve ordusu yürütmüş olsa da Hannover ve Kurhessen dışındaki bütün Alman eyaletleri savaşa katılmıştı.

130. Messerschmidt, in *Deutsche Jüdische Soldaten,* s. 116; Vogel, sayfa 35–37; Mili-targeschichtliches Forschungasmt, *Handbuch IV, 2,* s. 210; Gidal, s. 230; Gay, s. 161; Bering, s. 85. Angress, s. 21, n. 13; Osborne, "en az 411 [Yahu-

di'nin] üstün cesaret madalyası aldığını" yazmıştır. Osborne, s. 71.

131. Osborne, s. 71; Messerschmidt, *Deutsche Jüdische Soldaten'de,* s. 116.

132. Yom Kippur, "Kefaret Günü" diye anılan Yahudi bayramıdır. Bu günde insanlar bütün gün oruç tutup, önceki yıl işledikleri günahlann bağışlanmasını dilerler.

133. Gidal, s. 231.

134. Walter Goerlitz, *The German General Staff, 1657–1940]* (New York, 1971), s. *96.*

135. Vogel, s. 25.

136. Herwig, s. 43.

137. Martin Kitchen, *German Officer Corps, 1890–1914* (Oxford, 1968), s. 44.

138. Demeter, sayfa 224–25; Vogel, s. 43. Ayrıca bakınız Kitchen, *German Officer Corps,* sayfa 40–44.

139. Deak, sayfa 174–75. Ayrıca bakınız Angress, sayfa 32–33; Messerschmidt, in *Deutsche Jüdische Soldaten,* s. *116;* Volker Rolf Berghahn, *Germany and the Approach of War in 1914* (New York, 1993), s. 18.

140. Messerschmidt, *Deutsche Jüdische Soldaten'de,* s. 116; Vogel, s. 38; Bering, s. 28; Angress, s. 33, n. 57.

141. Berkley, s. 38.

142. John Keegan, *The Second World War* (New York, 1989), s. 20.

143. Yahudiler, muvazzaf subay olarak az sayıdaydılar, ama yedek subay olarak sayıları oldukça fazlaydı. Yahudiler, 1900 yılında yedek subay sınıfının %18,3'ünü oluşturuyordu. Deak, s. 133. Bu dönem boyunca Avusturya-Macar ordusunda rütbe atlayıp muvazzaf subay olmak Yahudiler için hâlâ çok zordu. Bakınız Schmidl, sayfa 183–89.

144. Berkley, s. 38.

145. Vogel, sayfa 22–23. Bu dönemde melez birinin silahlı kuvvetlerde yer alması kesinlikle sorun değildi. Örneğin 1916 yılında Gelibolu'da İtilaf devletlerinin yenilgiye uğratılmalarını zekice plânlamış olan Türkiye'deki askeri görevin başkomutanı General Otto Liman von Sanders (1855 – 1929) yarı Yahudi'ydi. Birinci Dünya Savaşı sırasında bu durumda olan tek kişi Sanders değildi. 1914 yılında, Yarı Yahudi Amiral Felix von Bendemann, Kuzey Denizi'ndeki donanma karargâhının komutanıydı, dörtte bir Yahudi General Johannes von Hahn ise 35. Piyade Tümeni'ne komuta etmişti. Engelmann, sayfa 208–9; Martin, s. 59.

146. Herwig, s. 95.

147. Kitchen, s. 43; Max J. Loewenthal, *Das jüdische Bekenntnis ah Hinderungs-grund bei der Beforderung zum preussischen Reserveoffizier* (Berlin, 1911), s. 31.

148. Jonathan Steinberg, "The Kaiser's Navy," *Past and Present* 28 (24 July 1964): 106; Engelmann, sayfa 231–32; Adler, *Jews in Germany,* s. 113; Cecil, *Ballin:* Engelmann, sayfa 44, 231. Becerileri, ilk transatlantik konferansı düzenlemesini sağlamıştı. İmparator Ballin 1918 yılında intihar etmişti.

149. Vogel, s. 40; Angress, s. 34.

150. Vogel, s. 61; Angress, sayfa 24.

151. Vogel, s. 70.

152. Adler, *Jews in Germany,* s. 117.

153. İlginç bir şekilde, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman ordusu için savaşırken ölen Yahudilerin sayısı – on iki bin – İsrail'in 1948, 1956, 1967, 1973 ve 1982 savaşlarında ölen Yahudilerin toplam sayısından fazladır. Vogel, s. 139; istatistikler, İsrail ordusundaki *Marva* eğitimi sırasında derlenmiştir.

154. Osborne, sayfa 71–72; Adler, *Jews in Germany,* sayfa 114–15; Bauer, s. 54; Demeter, s. 227; Gilbert, *Holocaust,* s. 21; Walle, *Deutsche Jüdische Soldaten,* sayfa 23, 38–39, 65; Messerschmidt, *Deutsche Jüdische Soldaten,* sayfa 119–20; Gidal, s. 312; BA-MA, RW 6/v. 73, BA-B, R 43 11/1273; Julius H. Schoeps, "Mufke die Emanzipation mifilingen?" in *Juden in Deutschland,* editörler Ludger Heid ve Julius H. Schoeps (Münih, 1994), s. 15; Engelmann, sayfa 206–8. Ian Kershaw'a göre 1916'dan sonra Prusya ordusu, Yahudilerin subay rütbesine yükselmelerini durdurmuştu. Kershaw, *Hitler 1889–1936,* s. 100.

155. Vogel, sayfa 169, 345.

156. Walle, in *Deutsche Jüdische Soldaten, 1914–1945,* s. 49.

157. Adler, *Jews in Germany,* s. 114.

158. Ibid., s. 114.

159. Vogel, s. 75.

160. Ibid.

161. Ibid, s. *6.*

162. Beckhardt, bu işareti muhtemelen bir Alman vatanseveri olduğu için göstermişti ve gamalı haça Yahudi karşıtı eğilimleri olduğu için değil, Almanya'ya bağlılığını göstermek için inanıyordu. Ancak ne zaman ki Naziler 1933 yılında Almanya'da yönetimi ele geçirdiler, bu işaret dünyanın her yerinde Yahudi karşıtlığıyla eş sayıldı. Fakat 1933 çok önceleri birçok Yahudi karşıtı dernek, gamalı haçı Alman üstünlüğüne duydukları inancı göstermek için kullanmıştı.

163. Felix A. Theilhaber, *Juedische Flieger im Weltkrieg* (Berlin, 1924), s. 49.

164. Vogel, s. 9.

165. Amonyak sentezini (sentetik amonyak gazı üretme yöntemi) geliştirmişti. Bu da gübre ve güçlü patlayıcı maddelerin yapımında Almanya'yı dış kaynaklara bağımlı olmaktan kurtarmıştı. Bazılarının iddialarına göre, onun icatları olmasaydı savaş o kadar uzun sürmezdi.

166. Walle, *Deutsche Jüdische Soldaten, 1914–1945,* s. 30; Jacob R. Marcus, *The Rise and Destiny of the German Jew* (Cincinnati, 1934), s. 82; Goerlitz, sayfa 169–70; Fritz Klein, *Verlorene Grofie* (Münih, 1996), sayfa 216, 241; Vital, s. 649. Fritz Haber, Birinci Dünya Savaşı başladığında yedek astsubaydı. Ayrıca, kendilerini ve otomobillerini ordunun hizmetine sunmuş olan zengin bireylerden kurulu Gönüllü Otomobil Hizmeti'nin üyesiydi. Savaşın başlamasından birkaç hafta sonra kendisine aktif yüzbaşı yardımcısı görevi verilmişti. Bu çok büyük bir onurdu. Bismarck, Alman İmparatorluğu'nun kurulmasındaki rolü nedeniyle binbaşı rütbesine yükseltilmişti. Naziler iktidara geldiğinde Haber, İsviç-

re'ye kaçmıştı. Orada mülteci olarak ölecekti.

167. Friedlander, s. 74; Bauer, s. 78; Christhard Hoffmann, "Between Integration and Rejection: The Jewish Community in Germany, 1914–1918," in *State, Society, and Mobilization in Europe during the First World War,* ed. John Horne (Cambridge, 1997), s. 95; Marcus, s. 82; Goerlitz, s. 169.

168. Adler./ews *in Germany,* sayfa 113–14; Speer, *Third Reich,* s. 249; Engelmann, s. 231; Jehuda L. Wallach, *The Dogma of the Battle of Annihilation: The Theories of Clausewitz and Schlieffen and Their Impact on the German Conduct of Two World Wars* (Londra, 1986), s. 193. Ludendorff, 1916 yılından sonra kara kuvvetleri harekât komutanlığına getirilmişti. Ian Kershaw'a göre, Ludendorff "savaşın son iki yılında Almanya'nın gerçek diktatörüydü". Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 186.

169. Martin Senekowitsch, "Ich hatt' einen Kameraden," *Der Soldat* 12 July 1995, s. 6; Nathaniel Katzburg, *Hungary and the Jews: Policy and Legislation, 1920–1943* (Bar-Ilan Univ.), 1981, s. 203; Martin Senekowitsch, *Gleichberechtigte in einer grossen Armee: Zur Geschichte des Bundes Jüdischer Frontsoldaten Osterreichs, 1932–1938* (Wien, 1994), s. 1; Schmidl, sayfa 5, 144; 1910 yılında Avusturya-Macar İmparatorluğu'nun Yahudi nüfusu 2.258.013'tü. Deak, s. 13.

170. Deak, s. 196. Ayrıca bakınız Marsha L. Rozenblit, *Reconstructing a National Identity: The Jews of Habsburg Austria during World War I* (Oxford, 2001).

171. Osborne, s. 71.

172. Schmidl, sayfa 140–41.

173. Deak, s. 196. Yahudi generallerin bazıları Yahudi kalmış, diğerleri ise Hıristiyanlığa geçmişti.

174. Avusturya-Macar İmparatorluğu, 1918 yılına kadar, savaş zamanlarında astsubaylara cesaretleri için Altın Madalya veriyordu. 1917 yılında bu ödül, subaylara da verilmişti.

175. Deak, s. 196. 1918 yılına kadar Avusturya-Macar İmparatorluğu, savaş ve barış zamanlarında, subaylara ve hükümet bakanlarına Orders of the Iron Crown Third Class nişanını veriyordu.

176. Schmidl, s. 128.

177. İstatistik kâğıtlarından alınan veriler, Viyana'daki Merkez Yahudi Mezarlığı Oder Shalom'un müdürü Walter Pagler tarafından derlenmiştir.

178. Schmidl, s. 130.

179. BA-B, R 21 (76)/874, Bl. 284–85.

180. BA-B, R 21 (76)7874, Bl. 139; Freikorps hakkında bilgi için, bakınız Keegan, *The Second World War,* sayfa 27–30; Albert Seaton, *The German Army, 1933–45* (New York, 1982), s. 2.

181. *Adler, Jews in Germany,* s. 114.

182. Gay, s. 221.

183. Birinci Dünya Savaşı sırasında Bavyera, Wurttemberg ve Saksonya ordularında görev yapan Almanlar, krallarına bağlılık yemini ediyorlardı. Baden eyaletinden

gelen askerler, Baden'in Büyük Dük'üne bağlılık yemini ediyorlardı. Prusyalı askerler ise aynı zamanda Alman İmparatoru olan Kral İkinci Wilhelm'e bağlılık yemini ediyorlardıdı. Ancak donanmada ve sömürge birliklerinde olanlar, Bavyera, Baden veya diğer eyaletlerden gelmiş olsalar da, yalnızca imparatora bağlılık yemini ediyorlardı. Ayrıca bakınız Cecil, *Ballin,* s. 100; Michael Balfour, *The Kaiser and His Times* (Cambridge, 1964), s. 386; Lamar Cecil, *Wilhelm Ü: Prince and Emperor, 1859–1900* (Chapel Hill, 1989), sayfa 141–42, 226; John C. G. Rohl, *The Kaiser and His Court: Wilhelm and the Government of Germany* (New York, 1994), sayfa 190–212.

184. Vogel. s. 46.

185. Prusya Savaş Bakanı Adolf Wild von Hohenborn, 11 Ekim 1916 tarihinde bütün askeri komutanlıklara, silahlı kuvvetlerde aktif görevde olan, henüz askere alınmamış ve geçici ya da sürekli olarak aktif hizmete elverişsiz olan Yahudilerin sayımını yapmaları emrini vermişti. Emrin arkasındaki niyet, savaşa katılımlarının toplumdaki sayılarıyla orantılı olup olmadığını ortaya çıkarmaktı. Bu emir, Prusya ordusu içindeki, özellikle subaylar arasındaki, eskiye dayanan Yahudi karşıtlığı geleneğinin hâlâ gerçekliğini koruduğunu gösteriyordu. Hoffmann in *State, Society, and Mobilization,* s. 98.

186. Friedlander, sayfa 73–74; Jurgen Forster, "Wehrmacht, Krieg und Holocaust," *Die Wehrmacht. Mythos und Realitdt,* s. 949; Bauer, s. 54.

187. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 100.

188. David Welch, *Germany, Propaganda and Total War, 1914–1918: The Sins of Omission* (New Brunswick, 2000), s. 200.

189. Hoffmann in *State, Society and Mobilization,* sayfa 99–101; Ruth Pierson, *German Jewish Identity in the Weimar Republic* (New Haven, 1970), sayfa 248–50.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: IRK POLİTİKASI VE NÜRNBERG KANUNLARI

1. BA-MA, BMRS, Hugo Fuchs ile röportaj, 08.07.1995, T–159.
2. Bauer, sayfa 114–15; Dieter Rebentisch, *Führerstaat und Verwaltung im Zweiten Weltkrieg. Verfassungsentwicklung und Verwaltungspolitik, 1939–1945* (Stuttgart, 1989), s. 434.
3. Gellately, *Gestapo and German Society,* s. 102.
4. Kaplan, s. 21.
5. BA-MA, N 656/27, Hindenburg an Hitler, 04.04.1933, Bl. 10–17; Schleunes, s. 95. Hindenburg'un aldığı mektupların bir örneği için, bakınız Fried-lander, s. 16.
6. BA-MA, N 656/27, Hitler an Hindenburg, 05.04.1933, Bl. 10–17; Schleunes, s. 96. Hitler'in, Hindenburg'u tatmin etmek üzere hazırlanmakta olan yasa hakkında Hindenburg'a yalan söylemiş olduğu, yazarın kendi görüşüdür.
7. Gordon A. Craig, *Germany, 1866–1945* (New York, 1978), s. 578; Henry Ashby Turner, *Hitler's Thirty Days to Power: January 1933* (Londra, 1996), s. 164; Bracher, sayfa 48–49; Victor, s. 78; Ian Kershaw, *Profiles in Power: Hitler* (Londra, 1991), sayfa 68–69, 71—72; Friedlander, s. 17; Heinz Guderian, *Panzer Leader* (California, 1988), s. 30. Hitler'in Hindenburg ile ilişkisi hakkında daha fazla ay-

rıntı için, bakınız Speer, sayfa 64–65; Haffner, s. 17.

8. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 500.
9. Friedlander, s. 35.
10. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* sayfa 362, 371–75, 391, 437; Redlich, sayfa 88–89, 262, 307.
11. Hans Umbreit in *Das Deutsche Reich und der zweite Weltkrieg.* vol. 5/1, s. 283. Umbreit wrote, "Nach den im Reich ab 1933 angewandten Kriterien war jeder ein Jude, der mindestens einen Eltern- oder Grofielternteil jüdischen Glaubens besafi."; Friedlander, s. 27. Saul Friedlander şöyle yazmıştı, "Bunların ilki [Nisan 1933 Yasaları] – Yahudi'yi tanımlaması nedeniyle en önemlisidir – 7 Nisan tarihli Profesyonel Sivil Hizmetin Yeniden Düzenlenmesi Yasasıdır." Bu çalışma, Kershaw'un Hint-Avrupalılarla ilgili paragrafında yazdığı şu cümleyle uyuşmaktadır; "herhangi bir Yahudi tanımı yoktu." Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 474.
12. BA-MA, W 01–5/173, Erste und Dritte Verordnung zur Durchfuhrung des Gesetzes zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums, Erste Verordnung v. 11.04.1933; Friedlander, s. 36.
13. Ibid., Erste Verordnung zur Durchfuhrung des Gesetzes zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums, 11.04.1933; Hilde Kammer and Elisabet Bartsch editörlüğündeki *Nationalsozialismus: Begriffe aus der Zeit der Gewaltherrschaft, 1933-194}* (Hamburg, 1992), s. 18; *Reichsgesetzblatt* (RGBL), I, 11 April- 6 Mai 1933, sayfa 135, 175, 195.
14. Ascher'in torunu Peter Gaupp'a göre, Sammy Ascher Birinci Dünya Savaşı'nda binbaşıydı.
15. *Arierparagraph* yasal olarak yalnızca devlet memurlarına yönelik olsa da bazı Yahudiler, mesleklerine bakılmaksızın, emekliye ayrılmaya veya işlerini bırakmaya zorlanmıştı. Bu durum özellikle hastanelerde çalışan doktorlar için geçerliydi.
16. BA-MA, BMRS, Peter Gaupp ile röportaj, 17.01.1995, X–87. Dr. Ascher, Almanya'ya öyle büyük bir vatanseverlikle bağlıydı ki savaşın en hararetli olduğu 1938 yılında ailesine, ülkesinin kendisini çağırması durumunda bir kez daha ülkesine hizmet edeceğini söylemişti. Ailesi ona gülmüştü, fakat Ascher ciddiydi. BA-MA, BMRS, Ursula Gaupp ile röportaj, 08.07.1995, T–15 8. Ascher, Almanya'ya bir kez daha hizmet etme arzusunda yalnız değildi. Yarı Yahudi Gert Beschütz's babası Max, 1938 yılında orduya başvurmuş, ancak geri çevrilmişti ve birkaç hafta sonra Sachsenhausen toplama kampına gönderilmişti. BA-MA, BMRS, Beschütz Dosyası, Bl.3.
17. Bracher, s. 253; Kaplan, s. 24.
18. Viktor Klemperer, *Ich will Zeugnis ablegen bis zum letzten, 1933–1945* (Aufbau Verlag, 1996), Buch I, s. 25.
19. BA-B, R 41/581, Partisch an Goring, 07.08.1933, Bl. 199–200.
20. Friedlander, s. 70.
21. BA-B, R 43 11/ 418a. Noakes'ın kitabında tercüme edildiği şekilde, s. 298. Ayrı-

ca bakınız Friedlander, s. 119.

22. Heeres-Verordnungsblatt (HVBl.), Nr. 73, 1933, s. 73; Rudolf Absolon, Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band I-Ü, 30.1.1933 bis 02.08.1934 (Boppard, 1983); Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vorschriften. Heft I (1963)-Heft 22 (1984). Bearbeitet v. Rudolf Absolon, Bundesarchiv-Zentralnach-weiss-telle, Aachen-Kornelimünster, 1985, Heft 9, s. 4; Vogel, s. 200.
23. Militargeschichtliches Forschungsamt, ed., *Handbuch zur deutschen Militdr-geschichte, 1648-1939 VÜ, Webrmacht und Nationalsozialismus, 1933-1939* (Munchen, 1978), s. 57.
24. Craig, *Prussian Army,* sayfa 373–466; Wallach, sayfa 236, 303.
25. Corum, *Luftwaffe,* s. 145; Frei, *National Socialist Rule,* sayfa 50, 74; Seaton, *German Army,* s. 104. Almanya, korku veren bir hızla yeniden silahlanıyor olsa da önünde hâlâ uzun bir yol vardı. Hitler, ilk başta savaşı 1943 yılında veya ondan sonra başlatmayı düşünmüştü, fakat 1939 yılında savaşı başlattığı zaman Donanma İngiliz donanmasına kıyasla zayıftı, Hava Kuvvetleri henüz büyüyor ve uzun menzilli bombalar geliştiriyordu ve kara kuvvetleri de, Panzer tümenlerinin yanı sıra, çoğunlukla atlara ve panje atlarının çektiği vagonlara bağımlı "ağır ilerleyen piyadelerden" ibaretti.
26. BA-MA, BMRS, Paul Hirschfeld ile röportaj, 15–16.08.1994, T–12.
27. Creveld, s. 18; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* sayfa 436, 446; Bracher, s. 72; David Thomson, *Europe Since Napoleon* (Cambridge, 1962), s. 684.
28. BA-MA, BMRS, File Ernst Prager, Bl. 29.
29. BA-MA, N 656/27, Hitler an Hindenburg, 05.04.1933, Bl. 15. Hitler, ikinci kitabında alaylı bir şekilde, bir subayın rütbesi satın alınabildiği takdirde bu tür bir mesleğin Yahudiler için "uygun" olacağını yazmıştı. *Hitler's Secret Book,* s. 26.
30. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. *96;* Fritz Stern, *The Politics of Cultural Despair* (Londra, 1974), sayfa 161–62.
31. *Heeresadjutant bei Hitler, 1938–1943. Aufzeichnungen des Majors Gerhard Engel.* Hrsg. u.kommentiert v. Hildegard von Kotze. (Schriftenreihe der Vierteljahr-esheftefürZeitgeschichte Nr. 29) (Stuttgart, 1974),sayfa 31–32. Engel, savaştan sonra günlüğünü değiştirmişti. Jeremy Noakes'ın yazdığı gibi, "Bu aslında bir günlükten ziyade bir biyografiydi." (Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 333, n. 133). Her ne kadar Engel savaştan sonra günlüğüne eklemelerde bulunmuş olsa da, günlükte melezlerin başlarına gelen olaylarla ilgili anlatılanlara hiçbir şüphe yoktur. Arşivlerdeki ve bu çalışmadaki belgeler, Engel'in melezlerle ilgili faaliyetlerini doğrulamaktadır.
32. BA-MA, RW 6/73 a, Antwortentwurf v. 12. 10. 1933 an "Fridericus—Die deutsche Wochenschrift" von Friedrich C. Holtz.
33. Ibid., Pressestelle des Reichsbundes der Hoheren Beamten an Reichswehr-ministerium, 17.01.1934.
34. *Handbuch VÜ,* sayfa 57–59; BA-MA, N 656/27; Manfred Messerschmidt, *Die Wehrmacht im NS-Staat* (Hamburg, 1969), s. 47.
35. Messerschmidt, s. 46; BA-MA, N 328/45, Admiral a.D. Ehrhardt an Admiral

a.D. Forste, 14.11.1956.

36. Matthew Cooper, *German Army 1933–1945: Its Political and Military Failure,* (New York, 1978), s. 28; Seaton, *German Army,* s. 44.
37. Wilhelm Deist, "The Rearmament of the Wehrmacht," in *Germany and the Second World War,* vol. 1, *The Build-up of German Aggression,* ed. Militar-geschichtliches Forschungsamt (Oxford, 1998), s. 522.
38. *Hoheitsabzeichen.*
39. Robert J. O'Neill, *The German Army and the Nazi Party, 1933–1939* (Londra, 1966), s. 38; Wheeler-Bennett, *Nemesis of Power,* s. 678; Creveld, s. 84; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 504; Seaton, *German Army,* s. 44; Craig, *Prussian Army,* s. 476.
40. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 504. Ayrıca bakınız O'Neill, s. 38; Craig, *Politics of the Prussian Army,* s. 476.
41. Norman H. Baynes editörlüğündeki *The Speeches of Adolf Hitler,* 2. cilt (Oxford, 1942), s. 1,349.
42. *Handbuch VÜ,* s. 57; Berliner Morgenpost, 22.04.1934; Rudolf Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst, 1935–1945. Das Personalwesen in der Wehrmacht* (Boppard, i960), s. 117; Messerschmidt, sayfa 45–46; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 504; O'Neill, s. 39; Jurgen Forster, "Wehrmacht, Krieg und Holocaust," in *Die Wehrmacht,* editörler Müller ve Volkmann, s. 950.
43. O'Neill, sayfa 38–39.76.
44. BA-MA, BMRS, bu çalışma için toplanan bilgilerden elde edilen genel izlenim.; Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst,* s. 117, n. 20.
45. Messerschmidt, sayfa 45–46. Ayrıca bakınız Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst,* s. 117, n. 20.
46. *Handbuch VÜ,* s. 57.
47. Komutan, Yüzbaşı von Schrader'di. Lebram'a, *Arierparagraph'ın* Ulusal Savunma için gerekli olduğunu açıklamıştı. BA-MA, N 656/2, Bl. 24.
48. BA-MA, N 656/2, Bl. 9.
49. BA-MA, BMRS, Friedrich-Christian Stahl ile röportaj, 12.11.1997, T–406.
50. BA-MA, N 656/2, Bl. 12.
51. BA-MA, N 656/2, Raeder an Lebram, 19.04.1934, Bl. 8.
52. BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste; Ludovic Kennedy, *Pursuit: Battleship Bismarck* (Londra, 1993), s. 35; BA-MA, N 379/1098, 12.09.1956; BA-MA, Pers 6/2236, Personalbogen, Frau: Margarete Backenkohler geb. 09.05.1903, Bl. 2; BA-MA, 656/2, Bl. 13; 12.11.1997 tarihinde Alman askeri arşivinde Backenkohler'in Yahudi geçmişi hakkında Dr. G. Granier ile yapılan görüşme. İlginç bir şekilde, Bismarck ölüm yatağındayken, Lutjens Hitler'e, imparatoru ve savaşı öven bir radyogram göndermişti. Lutjens bunu muhtemelen Hitler'e canı gönülden inandığı veya melez eşi ve çocukları için endişelendiği ve sadakatini göstererek onların güvenliğini sağlamak istediği için yapmıştı. Muhtemelen, neden bunların her ikisiydi. Burkard Frhr. von Mullenheim-Rechberg, *Schlachtschiff Bismarck, 1940-1941* (Berlin, 1980), sayfa 168-69; Jorg Duppler editörlüğündeki *Germania*

auf dem Meere (Hamburg, 1998), s. 127.

53. BA-MA, N 656/2, Bl. 12; BA-MA, BMRS, Amiral Conrad Patzig Dosyası, Bl. 62.
54. BA-MA, N 656/2, Bl. 12–13.
55. Ibid., Dok., Kommando der Marinestation der Ostsee an Oberleutnant z. S. Lebram, 08.05.1934.
56. BA-MA, BMRS, Dietrich Beelitz ile röportaj 16.11.1997, T–401; BA-MA, N 656. Lebram, erkek kardeşinin intihar etmiş olduğu gerçeğini kabul etmemektedir. Fakat görgü tanıklarının ifadelerine ve söylediklerine göre Lebram'ın kardeşi Walter intihar etmişti. Hava kuvvetlerinde pilot olan Walter Lebram, uçağını bilerek yere çakmıştı.
57. Charles S. Thomas, *The German Navy in the Nazi Era* (Londra, 1990), sayfa 86–87, 236; BA-MA, BMRS, Hans-Georg von Friedeburg Dosyası; BA-MA, BMRS, Ludwig von Friedeburg ile röportaj, 01.12.1997, T–415. Muhtemelen Reader, Oramiral Hans Georg von Friedeburg'a yardım etmişti ya da Friedeburg'un arasının iyi olduğu kişi Himmler'di. Friedeburg, bütün savaş boyunca herhangi bir sorun yaşamadan karargâhında kalmıştı. O ve General Jodl, 1945 Mayıs'ında General Dwight D. Eisenhower'ın karargâhında resmi teslim kâğıtlarını imzalamışlardı. Friedeburg'un büyükannesi, yarı Yahudi – muhtemelen tamamen Yahudi - Adelheid Kuh'tu. Bilgiler, Almanya'nın Bensheim kentindeki *Mitteilung des Instituts für Personengeschichtliche Forschung* ve Alman aristokrasisinin soyağaçlarıyla ilgili Charlottesville, Virginia'daki kişisel arşivinde Baron Niklas Schrenck von Notzing ile yapılan görüşmede elde edilmiştir. Bensheim'deki bu enstitünün kurucusu, Üçüncü İmparator döneminde "Melez uzmanı" olan Wilfried Euler'di. İmparatorluk Yeni Almanya Tarihi Enstitüsü'nde çalışmıştı. Achim Gercke ile sıkı bir işbirliği içerisinde çalışmıştı. Elindeki kaynakların dikkatlice kullanılmalıdır. Bu bilgi için Dr. Patricia von Papen-Bodek'e teşekkür ederim.
58. Thomas, s. 94; BA-MA, BMRS, von Friedeburg ile röportaj.
59. Daha önce birçok kişi, Friedeburg'un dörtte bir Yahudi olduğunu düşünmüştü. Görünüşe bakılacak olursa bu iddiayı yalnızca (anne ve babasının soyları yerine) büyükannesinin soyadına dayandırmışlardır. Ayrıca, bazı memurların ve tarihçilerin cehaletleri ve dikkatsizlikleri, Friedeburg'un soyu hakkında çok fazla karışıklık yaratmışlardır. Büyükannesinin yarı Yahudi olduğu kanıtlanmış olsa da, Nazi ırk yasalarına göre ebeveynlerinin her ikisinin de Yahudi olduğu ne kanıtlanmış ne de çürütülmüştür.
60. Hans Breithaupt, *Zwischen Front und Widerstand. Ein Beitrag zur Diskussion um den Feldmarschall Erich von Manstein* (Münih, 1994), s. 123; BA-MA, BMRS, Ursula Freifrau von Knigge ile röportaj, 26.07.1997, T–392.
61. BA-MA, BMRS, Klaus von Schmeling-Diringshofen Dosyası, Bl. 5–6.
62. Manstein'ın olası Yahudi soyuyla ilgili birçok söylenti dolanmıştır. Von Lewinski olarak doğup, von Mansteins tarafından evlat edinilmiş olması gerçeği, bazılarının onun Yahudi soyundan geldiğine inanmalarına neden olmuştur. Lewinski'nin, Lehçe bir aile son ekiyle Levy adının değiştirilmiş bir biçimi olduğunu be-

lirtmiştirler. Fakat bu çalışma esnasında ortaya, Manstein'ın Yahudi soyundan geldiğine inanılmasına neden olacak yalnızca bir kaynak çıkmıştır. Aralık 1994'te kendisi de Yahudi soyundan gelen yardımcısı Alexander Stahlberg ile yapılan bir röportajda bu kişi, Manstein'ın Lewinskilerin Yahudi olduklarını iddia ettiğini ifade etmişti. Buna rağmen Stahlberg, bu sohbetin yaşanmış olduğunu veya Manstein'ın gerçekten de Yahudi ataları olduğunu kanıtlayacak herhangi bir belge sunamamıştı. Manstein'ın oğlu Rüdiger, ailesinin geçmişinde Yahudiler olabileceğini, ama bunu ispatlayacak herhangi bir delil olmadığını iddia etmişti. SS, görevden çıkarılmasının ardından Nisan 1944'de Manstein'ın (aslında ona Lewinski diyorlardı) soyunu araştırdı. Fakat dosya eksiktir ve SS'nin neler bulduğu bilinmemektedir. Alexander Stahlberg, *Die verdammte Pflicbt* (Berlin, 1987); BA-MA, BMRS, Alexander Stahlberg ile röportaj, 3-4.12.1994, T–68; BA-MA, BMRS, Rüdiger von Manstein ile röportaj, 17.11.1994, T–54; BA-B, NS 19/2177.

63. Askeri bölge.
64. BA-MA, BMRS, Knigge ile röportaj.
65. Breithaupt, s. 123.
66. BA-MA, BMRS, Schmeling-Diringshofen Dosyası, Bl. 5–6; BA-MA, BMRS, Knigge ile röportaj.
67. Emekli (1926) Korgeneral Hans von Seeckt (1866–1936), 1920 ile 1926 yılları arasında İmparatorluk Ordusu'nun kara kuvvetleri komutanlığı görevini yürütmüştü. Daha sonra 1934 ile 1935 yıllarında Chiang Kai-shek'in önemli bir askeri danışmanıydı ve bazıları, Hint Avrupalı olmayan askerlerin Çin'e tayin edilmelerine yardım ettiğine inanmaktadır. İşin ilginç tarafı, Seeckt'ineşi Bayan Dorothee von Seeckt Fabian, Yahudiler tarafından evlat edinilmişti. Her ne kadar çoğu kişi onun kendinsin de Yahudi olduğunu düşünse de bu belli değildir. Bakınız Martin, s. 60; Snyder, s. 319.
68. O'Neill, s. 76; Cooper, *German Army, s.* 46; Friedlander, sayfa 117–18; Wistrich, s. 14; BA-MA, BMRS, Knigge ile röportaj.
69. Borchardt'ın Çin'e gitmesine General Hans Oster ve Albay von Mellentin de yardım etmişti. BA-MA, BMRS, Robert Borchardt Dosyası, Bl. 22–31; BA-MA, BMRS, Elisabeth Borchardt ile röportaj, 18.02.1995, T–101; Vogel, sayfa 305–6. Borchardt daha sonra, Afrika'da Rummel'in komutası altındaki 288. Özel Birim'e gönderilmişti. Beşinci Panzerjager Bölüğüne komuta etmişti. Weimar Cumhuriyeti döneminde mekanize birimlerle birlikte eğitim almış olan beş Alman subayından biri olmuştu. Daha sonra İngilizler tarafından esir alınmış, savaşı İngiltere ve Kanada'daki savaş boyunca savaş tutsakları kamplarında kalmıştı.
70. Dal McGuirk, *Rommel's Army in Africa* (Osceola, 1993), s. 45; BA-MA, BMRS, File Robert Borchardt, Bl. 22–31; BA-MA, BMRS, Elisabeth Borchardt ile röportaj, 18.02.1995.
71. Bu ifade, Nazilerin onu kır romantizmini betimlemek için kullandıkları biçimle karıştırılmamalıdır (ardından Walter Darre, "the *Blut und Boden* guru" [Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 374]). Arkadaşları, doğaya ve avlanmaya duyduğu sevgi nedeniyle, Naziler iktidara gelmeden önce Schmeling-Diringshofen'e bu ismi

takmışlardı.

72. BA-MA, BMRS, Beelitz ile röportaj.

73. 1938 yılında Almanya Japonya ile ittifakını güçlendirirken, Hitler Çin ile "bütün bağların koparılmasına" karar vermişti. Bakınız Wilhelm Keitel, *The Memoirs of Field-Marshal Keitel,* ed. Walter Gorlitz (Londra, 1961), s. 41. Çin'deki melez askerlerin çoğu Almanya'ya muhtemelen bu sırada dönmüştü. Dönüşlerinin ardından Hitler onların çoğunu affetmişti. BA-MA, BMRS, Robert Borchardt Dosyası, "Vorlesung von Robert Borchardt."

74. Lowenstein, Birinci Dünya Savaşı esnasında, "daha doğru ve etkili topçu atışına imkân sağlayan ses ölçümü tekniğini mükemmelleştirmişti" Marcus, s. 82. 2 Şubat 1942'den 1 Nisan 1943'e kadar Naziler onu zorla çalıştırmışlardı. 1 Temmuz 1943'de Naziler, onu ve karısını Theresienstadt'a sürmüşlerdi. İkisi de soykırımdan sağ kurtulacaktı. 1956 yılında İsrail'de tatil yaparken ölmüş ve bu ülkede gömülmüştü. Walle, *Deutsche Jüdische Soldaten'de, 1914–1945,* s. 32.

75. Reichsbund jüdischer Frontsoldaten (RjF). Bu örgütün otuz bin üyesi vardı. Walle, *Deutsche Jüdische Soldaten'de, 1914–1945,* s. 32.

76. BA-MA, RW 6/73, Lowenstein (Reichsbund Jüdischer Frontsoldaten) an Hindenburg, 23.03.1934.

77. Ibid., Lowenstein an Abteilungsleiter im Reichswehrministerium, 24.03.1934.

78. Bundeswehr, 1955 yılında kurulmuş olan Federal Alman Cumhuriyeti silahlı kuvvetleridir.

79. BA-MA, BMRS, Bemhard Rogge Dosyası, Heft I, Generaladmiral a.D. Boehm an Frankfurter Allgemeine Zeitung, 05.04.1961, Bl. 2.

80. Cooper, *German Army,* s. 29; Breithaupt, sayfa 123–27.

81. Breithaupt, sayfa 123–24, 126; BA-MA, BMRS, von Knigge ile röportaj.

82. Breithaupt, s. 124.

83. Ibid., s. 124.

84. Klaus-Jürgen Müller, *Das Heer und Hitler* (Stuttgart, 1969), s. 594; Breithaupt, s. 125.

85. Müller, *Das Heer,* s. 594.

86. Breithaupt, s. 125.

87. Klaus-Jurgen Muller, "Witzleben, Stülpnagel and Speidel," Correlli Barnett editörlüğündeki *Hitler's Generals* (Londra, 1989), s. 46.

88. O'Neill, s. 39.

89. Wilhelm Deist, in *Die Wehrmacht,* s. 43; Hans-Ulrich Thamer, "Die Erosion einer Saule. Wehrmacht und NSDAP," in *Die Wehrmacht,* s. 426; Jurgen Forster, "Hitler's Decision in Favor of War against the Soviet Union," *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 36–3 7; Messerschmidt, *Deutsche Jüdische Soldaten'de,* sayfa 124–25.

90. O'Neill, s. 28; William L. Shirer, *The Nightmare Years* (New York, 1984), sayfa 189, 214; Craig, *Prussian Army,* s. 491; Geoffrey P. Megargee, *Inside Hitler's High Command* (Kansas, 2000), s. 22; Cooper, *German Army,* s. 24.

91. BA-MA, BMRS, R. von Manstein Dosyası, Manstein to Rigg, 21.07.2001; BA-MA, BMRS, R. von Manstein ile röportaj. Erkek yeğenler, kuzeni Bayan von Preuschen Lewinski'nin çocuklarıydı.

92. Emmy Goring, *An derSeite meines Mannes* (Gottingen, 1967). Emmy Goring, dikkatle kullanılmalıdır. Bu kitabı, kocasına karşı bir özür olarak yazmıştı ve birçok olay yanlış anlatılmıştır. Bakınız Richard Overy, *Goering* (Londra, 1984), s. 18. General Goring'in tutumu, çocukken Yahudilerle kurduğu ilişkilerden etkilenmiş olabilirdi. Goring'in vaftiz babası, adaşı ve annesinin sevgilisi Ritter Hermann von Eppenstein Yahudi'ydi ve muhtemelen, en küçük kardeşi Albert'in babasıydı. Heinrich Fraenkel, *Goring* (New York, 1972), sayfa 9–15; Ewan Butler ve Gordon Young, *Marshal without Glory* (Londra, 1951), sayfa 20–30; Paul, s. 33; Asher Lee, *Goering: Air Leader* (New York, 1972), sayfa 12–13.

93. Bakınız Overy, sayfa 15–17.

94. Speer, s. 291.

95. Yahil, sayfa 59–60; Carl Hans Hermann, *Deutsche Militdrgeschichte* (Frankfurt, 1966), sayfa 452–53, 456; Kershaw, ProFiles *in Power,* sayfa 72–73; Georg Franz-Willing, *Die Reichskanzlei, 1933–1945* (Tubingen, 1984), s. 54. SA, bir örgüt olarak varlığını sürdürmüş olsa da Üçüncü İmparator döneminde asla gerçek güç kullanmamıştı.

96. Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 72–74. Ayrıca bakınız O'Neill, s. 50. *9J.* O'Neill, s. 54; Craig, *Prussian Army,* s. 479; Megargee, s. 29.

98. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 437. Ayrıca bakınız Redlich, s. 100.

99. Kershaw, Reichenau'nun "tam anlamıyla Nazi olmuş generallerden biri olduğunu" yazmaktadır. " Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 70.

100. Nicolaus von Below, *Als Hitlers Adjutant, 193/-194J* (Mainz, 1980), sayfa 72–73; Megargee, s. 27.

101. O'Neill, s. 54; Cooper, *German Army,* s. 30; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* sayfa 524–25; Wistrich, s. 19; Messerschmidt, s. 51; Megargee, s. 29.

102. Cooper, *German Army,* s. 30; Franz-Willing, s. 61; Messerschmidt, s. 51.

103. Craig, *Prussian Army,* sayfa 363; Messerschmidt, s. 32; Goerlitz, s. 55.

104. Christoph von L'Estocq, *Soldat in drei Epochen* (Berlin, 1993), sayfa 112–13.

105. Goerlitz, s. 290; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 525; O'Neill, s. 55; Seaton, *German Army,* s. 53; Messerschmidt, s. 52; Megargee, s. 29.

106. BA-MA, BMRS, Walter Schloss Dosyası, Bl. 4. Schloss, daha sonra onbaşı rütbesine terfi edilecekti.

107. Bakınız BA-MA, BMRS, Spitz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Hans Mühlbacher ile röportaj, 18.09.1994, T–22; BA-MA, BMRS, Gerhard Bier Dosyası, Bier an Rigg, 26.03.2001.

108. Fest, *Face,* s. 144.

109. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 436.
110. Hoflbach, sayfa 10–12; O'Neill, s. 58; Seaton, *German Army,* s. 52.
111. Hermann, s. 455; Messerschmidt, s. 52. Ayrıca bakınız Craig, *Germany, 1866–1945,* sayfa 585–86; Kitchen, *Military History,* s. 293; Megargee, s. 29.
112. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 74.
113. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* sayfa 497, 521.
114. Yahil, s. 60; Haffner, sayfa 27–31; Guderian, sayfa 59–60.
115. RGBL, I, 1935, Nr. 28, s. 375 (Gesetz fur den Aufbau der Wehrmacht) bzw. Nr. 52, s. 602 ff. v. 22.05.1935 (Wehrgesetz v. 21.05.1935).
116. Frei, Manfred Funke, "Grofimachtpolitik und Weltmachtstreben," in *Das Dritte Reich,* eds. Broszat and Frei, s. 140; Cooper, *German Army,* s. 130; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 551; Kershaw, *Profiles in Power,* s. 121; Friedlander, s. 115; Kitchen, *Military History,* s. 295; Wallach, s. 219; Megargee, s. 32.
117. Friedlander, s.115. Kara kuvvetleri, 1939 yılı itibariyle elli iki aktif tümen gücünde olacaktı. Craig, *Prussian Army,* s. 482.
118. BA-MA, BMRS, bu çalışma esnasında toplanan veriler; Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst,* sayfa 117–18.
119. BA-B, R 43 Ü/1273; Walk, *Sonderrecht für den Juden,* sayfa 114–16; RGBI. I, 1935, s. 1,047.
120. BA-MA, BMRS, Wolfgang Lauinger Dosyası, Bl. 23; BA-MA, BMRS, Lüderitz ile röportaj.
121. Askeri hizmete uygun toplam melez sayısı hakkında bir tartışma için asimilasyonla ilgili Üçüncü Bölüme bakınız.
122. Friedlander, s. 144.
123. BA-B, R 43 Ü/1273, Akten betreffend Wehrgesetz, Bl. 112, Lowenstein an Lammers, 23.03.1935.
124. Ibid., Akten betreffend Wehrgesetz, Bl. 116–18, Lowenstein an Hitler, 05.10.1935.
125. BA-B. R 43 Ü/1273, Verband Nationaldeutscher Juden E. V. Geschaftsstelle Berlin, Verbandsfuhrer Dr. Naumann an Hitler, 20.03.1935, Bl. 110–12.
126. Vital, sayfa 814–15. Bakınız Schoeps, *Deutschland,* s. 25.
127. Schleunes, s. 117.
128. Oberkornmando der Wehrmacht, silahlı kuvvetler yüksek komutanlığı.
129. *Sonderrecht für den Juden im NS-Staat,* s. 318, Gesetz von 04.03.1940. 1940 ile 1942 yılları arasında otuzun üzerinde Yahudi, Alman ordusuna katılmak için özel izin almaya çalışmıştı. Hepsi geri çevrilmişti. BA-B, DZA, Bl. 29. Ayrıca bakınız Klemperer, Buch Ü, 05.07.1942, s. 157.
130. BA-MA, Pers *61* 7363, Bl. 9, Bericht über Major der L[andes] P[olizei] Karl Helwig.
131. O'Neill, s. *76.*
132. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 564.
133. O'Neill, s. *77;* Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 564; Messerschmidt, s. *76;* Vo-

gel, s. 239.

134. Vogel, sayfa 233–34.

135. Vogel, s. 230; BA-MA, BMRS, bu çalışmadan elde edilen genel bilgi. Hiç kimse, soy sertifikasını göstermeden subay olamaz, evlenemez ve bu tür şeyler yapamazdı. Bu sertifikaya bazen Hint Avrupalılık sertifikası denirdi. Buna ek olarak herkeste, üzerinde soy sertifikası ve ayrıntılı soyağacının olduğu küçük bir kitapçık olan soy pasaportu vardı. Önceden konulan bu belge, doğum, vaftiz ve evlilik sertifikalarını gerektiriyordu. Nürnberg Yasalarından sonra her Alman, Hint Avrupalı olduğunu göstermek zorundaydı. Tam vatandaşlık haklarına sahip olmak için bu belgenin tamamen eksiksiz olması gerekiyordu. Nedir, Hitler büyükbabasının kim olduğunu kanıtlayamadığı için Almanya'da yürürlüğe koyduğu bu yasanın şartlarını kendisi yerine getirememişti. Muafiyetlerle ilgili Yedinci ve Sekizinci Bölümlere bakınız. 136. BA-MA, BMRS, Richard Cohn Dosyası, Bl. 7, Arische Erklarung, 09.02.1939.

137. BA-MA, BMRS, Hans-Joachim Korner Dosyası, Beglaubigte Abschrift, 26.11.1954, Bl. 2-3, 4-6, Korner an Generalstaatsanwalt bei dem Kammergericht. Korner, toplama kamplarında on beş akrabasını kaybetmişti. Öyle görünüyor ki 1942 yılı boyunca *Gau-* ve *Kreisleitungen* birçok melez asker bulmuş ve bunları ilgili makamlara rapor etmişti. *Heeresadjutant bei Hitler,* s. 122.

138. BA-MA, W 01–6/359, Kroner an Wehrmeldamt, 13.06.1941.

139. BA-MA, BMRS, Edgar Jacoby Dosyası; BA-MA, BMRS, Frau Jacoby ile röportaj, 11.01.1994, T-45; BA-MA, BMRS, Frau Edgar Jacoby ile röportaj, 19.11.1996, T-243; BA-MA, BMRS, Barbara Jacoby ile röportaj, 17.11.1994, T-52; BA-MA, W 01-6/359. Jacoby, olağanüstü bir biçimde, daha sonra serbest bırakılmış ve cesur Hint Avrupalı karısı (Marianne Gunther) onu boşamayı reddettiği için savaşı evinde sağ salim atlatmıştı. Kathe Himmelheber daha sonra Theresienstadt'a gönderilmişti. Savaştan sağ kurtulacaktı.

140. BA-MA, BMRS, Rolf von Sydow ile röportaj; BA-MA, BMRS, Rolf von Sydow Dosyası.

141. BA-MA, BMRS, Rolf von Sydow Dosyası, Bl. 44, Sydow an seine Eltern, 15.01.1944.

142. Ibid., Sydow an seine Eltern, 22.03.1944, Bl. 35–36.

143. Obergefreiter, vekil onbaşıydı.

144. Öyle görünüyordu ki, Kara Kuvvetleri Personel Dairesi P2'deki(Üst Rütbeli Subaylarla ilgili Personel İşleri, Eğitim ve Refah Dairesi) Albay Seegers, sorunlarını yetkililere iletmelerinde birkaç meleze yardımcı olmuştu. Muhtemelen bu konularda Binbaşı Klug (P2 Gruppe I: Deutschblütigkeit, Heirat) ve Binbaşı Werneyer (P2 Gruppe I-Ic: Deutschblütigkeit) ile yakın işbirliği içerisinde çalışmıştı. Wolf Keilig, *Das Deutsche Heer, 1939–1945: Gliederung, Einsatz, Stellen-besetzung* (Bad Nauheim, 1956), s. 7. Ayrıca Seegers'in bir meleze nasıl yardım ettiğini okumak için, bakınız BA-MA, Pers 6/10046 veya BA-A, Pers 14492 Ayrıca bakınız *Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militdrge-*

richtshof, Nürnberg 14. Kasım 1945–1. Ekim 1946, Nürnberg, 1948, s. 421.

145. BA-MA, Pers 6/11122, Bl. 3, General-Kommando XVÜ. Armeekorps (Wehrkreis-Kommando XVÜ) an OKH-H.P.A, 19.08.1939, Bl. 9,11, Deutschblütigkeitserklarung fur Robert Colli, 24.06.1941; *Die Ritterkreuz Trdger; Die Trdger des Deutschen Kreuzes in Gold,* 68; *Die Trdger des Eisernen Kreuzes, 1939–1945,* s. 154; Archiv der Republik Osterreich, Wien, Pers. Akt. Robert Colli.

146. DDS, Pers Marine-Oberbaurat Franz Mendelssohn; BA-MA, BMRS, Franz Mendelssohn Dosyası, Abschrift des Stammbaums von Moses Mendelssohn von Professor Dr. Peter Witt, *Moses Mendelssohn und Fromet Guggenheim und ihre Nachkommen,* s. 43, A.) Ü. Franz Viktor Mendelssohn; BA-MA, BMRS, Frau Mendelssohn-Eder ile röportaj, 26.02.1995, T–108; BA-MA, BMRS, Frau Mendelssohn- Barz ile röportaj, 17.03.1995, T–120.

147. *Nachr. Tr. U. Pion.* Fricke, 15.11.1942 tarihinden 01.10.1944 tarihine kadar bu bölümün başındaydı. Keilig, s. 6.

148. Amtsgruppen.

149. Subaylar ve Çocuklarıyla ilgili Personel İşleri Dairesi (Genelkurmay subayları hariç) Keilig, s. 1.

150. BA-MA, BMRS, Karl-Heinrich Fricke Dosyası, *Erinneru-ngen aus 70 Lebensjahren von 1914–1984* (Koln, 1984), s. 182.

151. Kendisini Tanrı'ya inanan, fakat belirli bir dini olmayan biri olarak kaydettirmişti.

152. BA-MA, BMRS, Hirschfeld ile röportaj, 15–16.08.1994, T–12; BA-MA, BMRS, Hirschfeld ile röportaj, 22.11.1996, T–247.

153. BA-MA, BMRS, Hirschfeld Dosyası, Hirschfeld an Rigg 18.09.1994, Bl. 17–18: BA-MA, BMRS, Hirschfeld ile röportaj, 15–16.08.1994, T–12; BA-MA, BMRS, Hirschfeld ile röportaj, 22.11.1996, T–247.

154. BA-MA, BMRS, Hirschfeld Dosyası, Hirschfeld an Rigg, 18.09.1994, Bl. 17. Hirschfeld, Alman ordusunda görev yapmış üç kişinin daha adını vermişti.

155. BA-MA, BMRS, Hirschfeld ile röportaj, 15–16.08.1994, T–12.

156. BA-MA, BMRS, Haham Chaskel Besser ile röportaj, 15.01.1995, T–86.

157. Deborah Hertz, "The Genealogy Bureaucracy in the Third Reich," *Jewish History,* Haifa (fall 1997): 28.

158. Hertz, s. 28. Dindar Yahudiler, Yahudi olmayanların kendi mezarlıklarına gömülmelerine izin vermezler.

159. *Oi judenbengel'in* tam çevirisi "alçak " veya "haydut Yahudi'dir."

160. Krackow, sayfa 309–10.

161. Krackow, s. 98; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj, 14.11.1994, T–50; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj, 18.11.1994, T–56; BA-MA, BMRS, R. Krackow ile röportaj.

162. Bakınız Bracher, s. 197.

163. BA-MA, RH 53–7/468, Bl. 8, Wehrmachtamt/Keitel an V.A. (Vi), 09.01.1936;

BA-MA, RW 6/73.

164. BA-MA, RH 53–7/468, Bl. 9, Generalkommando VÜ. Armeekorps an Chef des Heerespersonalamts.

165. *Der deutsche Verwaltungsbeamte,* 17.10.1937; Ayrıca bakınız Friedlander, s. 32; Gellately, *Gestapo and German Society,* sayfa 132–58.

166. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 530; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 233–34; Friedlander, s. 161; Victor, s. 164.

167. Vogel, sayfa 234–38; Das Reichsbürgergesetz vom 15.09.1935 (RGB1. 1935, Teil I, Nr. 100, s. 1,146); Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehrevom 15.09.1935 (RGBl. 1935, Teil I, s. 1,146); Erste Verordnung zum Reichsbürgergesetz vom 14.11.1935 (RGBl., Teil I, 1935, Nr. 125, sayfa 1,333–36).

168. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 567.

169. Losener, s. 273; Bracher, s. 253.

170. BA-B, *Bestdnde aus der Zeit von i86y bis 1945: Zivile Behbrden und Einrichtungen des Deutschen Reiches,* s. 56; BA-K, Dosya 8/ RP 39, Kurt Meyer an Gustav Scholten, 03.10.1942; Hertz, s. 44.

171. Yahil, s. 43.

172. Kershaw, *Hitler Myth,* s. 236; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 570; Baynes, *Speeches of Adolf Hitler,* vol 1, s. 732.

173. Kershaw, *Hitler, 1889—1936,* s. 570.

174. Benz, s. *62.*

175. Kershaw, *Hitler Myth,* s. 236; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 570; Bauer, s. no.

176. Hitler, *Davam,* s. 150.

177. Losener, s. 281.

178. BA-B, R 18/5514, Bl. 28, Schreiben Reichs- und Preufüsches Ministerium des Innern. Abteilung I. Gegenüberstellung der Fassung Dr. Wagner, betrifft: Ausfuhrungsverordnungen zum Reichsbürgergesetz und zum Blutschutz-gesetz, 02.11.193 5, Bl. 28; Losener, sayfa 274–76; Schleunes, s. 127; Redlich, s. 155; Friedlander, s. 148; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 571; Kershaw, *Hitler, 193 6–1945,* s. 256.

179. BA-B, R 18/5514, Bl. 28, Schreiben Reichs- und Preufüsches Ministerium des Innern, Abteilung I, I. Gegenüberstellung der Fassung Dr. Wagner, betrifft: Ausfuhrungsverordnungen zum Reichsbürgergesetz und zum Blutschutz-gesetz, 02.11.1935, Bl. 29; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 341.

180. BA-B, 15.09/52, Bl. 46–48. Naziler, Mendel'in adını, karma soylar arasındaki genetik bağı tanımlamak için kullanmışlardı. Johann Gregor Mendel (1822–1884), Avusturyalı bir keşişti ve kalıtımın ilkelerini formüle eden ilk bilim adamıydı. *Encyclopedia Americana,* vol. 18 (Danbury, 1984), s. 686.

181. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 101.

182. IfZ, N–71–73, Diktat Stuckart im Verbindungsstab am 06.11.1935.

183. Losener, sayfa 277–78;Kershaw, *Hitler, 1889–1936,31.* 564; Victor, s. 139;Burleigh, s. 291. Akılsız Streicher muhtemelen bu fikri Arthur Dinter'in kurgu kitabı *The Sin Against the Blood*'dan almıştı. Ayrıca bakınız Stoltzfus, *Resistance,* s. xxvüi.

184. Losener, s. 278.

185. IfZ, N 71–73, Reichs- und Preufüsches Ministerium des Innern, Abt. I Referent: Losener, 11.10.1935.

186. IfZ, N 71–73, 11.10.1935; BA-B, R 18/5514, Bl. 30–31.

187. BA-B, R 18/5514, Bl. 29, Schreiben Reichs- und Preufüsches Ministerium des Innern Abteilung I, I. Gegenüberstellung der Fassung Dr. Wagner, 02.11.193 5; Hilberg, s. 47.

188. Losener, sayfa 278-79; " Authentische Aufierungen zu den Nürnberger Gesetzen," CV Ztg., 05.12.1935, Supplement 2; Yahil, s. 78.

189. Losener, sayfa 268, 273. Noakes tarafından tercüme edildiği gibi. Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 353.

190. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 572; Jeremy Noakes and Geoffrey Pridham, eds., *Nazism 1919-194%* vol. 4 (Exeter, 1983), s. 1; Hilberg, s. 47.

191. Stoltzfus, *Resistance,* s. 65.

192. VerordnungzumReichsbürgergesetz 14.11.1935 (RGBL,Teil1,1935,Nr. 135), sayfa 1,333–36; Hilberg, s. 48; *The Holocaust: 1,* s. 31.

193. Hilberg, s. 48; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 280; Yahudi bir kadın, gayrimeşru bir çocuk doğurduğunda ve çocuğun babasının kimliği tespit edilemediğinde Naziler, çocuğu yüzde yüz Yahudi olarak sınıflandırıyorlardı. Bakınız *Akten-NSDAP,* 107–00404.

194. *Heeresadjutant bei Hitler,* s. 32.

195. Eğer bir kişi "sekizde üç oranında Yahudi" ise bu kişi çoğunlukla dörtte bir Yahudi olarak sınıflandırılıyordu. Bu çalışmada belgelenen çok sayıda erkek ve kadın aslında %37,5 oranında Yahudi'ydi ve bunların çoğu Naziler tarafından dörtte bir Yahudi olarak sınıflandırılmıştı. Bakınız *Akten-NSDAP,* 107–00389–390. Bir kişi, %37,5'in üzerinde, ancak en fazla %50 Yahudi ise, genellikle yarı Yahudi olarak sınıflandırılırdı. Benzer şekilde, bir kişi %12,5'den fazla, örneğin %18,5 oranında Yahudi ise bu kişi genellikle dörtte bir Yahudi olarak sınıflandırılırdı.

196. *Nationalsozialismus. Begriffe aus der 2.eit der Gewaltherrscbaft, 1933–1945,* sayfa 39–40; Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 572; Norman Rich, *Hitler's War Aims* (New York, 1974), sayfa 1–2.

197. BA-MA, RH 53–7/627, Bl. 12, Auszug aus RGBl. 1935 Teil I, Seite 1334, § 5 (Erste Verordnung zum Reichsbürgergesetz).

198. Stoltzfus, *Resistance,* s. 25; Kaplan, s. 191.

199. Öyle görünüyor ki bu yeni ırk yasalarında "Hint-Avrupalı olmayan" tanımının kullanılmasının bir nedeni de, Nazi Almanya'sının "Hint-Avrupalı olmayanlar" olarak adlandırılmalarına gücenen Japonya gibi müttefiklerini yatıştırmaktı. Pom-

merin, sayfa 53–56, *67–69,* 102–4; Yahil, s. 71.

200. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 31–32.

201. BA-MA, BMRS, Peter Gaupp ile röportaj, 17.01.1995, T–87.

202. BA-MA, BMRS, Peter Gaupp ile röportaj, 27.04.1996, T–198.

203. Redlich, sayfa 116, 320; Bauer, sayfa 104, 121, 133.

204. Ian Kershaw, "Popular Opinion in the Third Reich," in *Government, Party, and People in Nazi Germany,* ed. Jeremy Noakes (Exeter, 1980), s. 70.

205. Ibid.

206. Avraham Barkai, *"Volksgemeinschaft,* Hint-Avrupalılaştırma ve Soykırım," *Final Solution'da,* s. 37; BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenimler.

207. BA-MA, BMRS, Hans Koref ile röportaj, 06.01.1996, T–189.

208. *Kommentare zur Deutschen Rassengesetzgebung,* s. 15. Bu, İncil'in Dokuzuncu bölümünde adı geçen, karma evliliklerin sona erdirilmesini ve karma soydan gelen tüm yabancı kadınların ve çocukların sürgün edilmelerini emreden Ezra Peygamber'i ima etmektedir. Stuckart gibi bazı kişiler, Ezra'nın ırkçı bir zihniyetle, Yahudi olmayanları İsrail devletinden kovmayı düşündüğüne inanıyordu. Ancak Ezra daha çok, Yahudi dinini saf tutmaya yönelik bir arzuyla harekete geçmiş gibi görünüyordu. Bu dini korumayı istiyordu. Ruth ve Rahab gibi Yahudi olmayanların Yahudi topluluğunun parçası olabildikleri, bu kişiler Yahudi dinini kabul ettiklerinde Yahudilerin onları kabullendiklerini kanıtlıyordu. (Ezra 8–10, NIV). Bunlara rağmen, Ezra'nın politikası muhtemelen ırk ayrımına dayanıyordu.

209. BA-MA, BMRS, Hans Ranke ile röportaj, 09.12.1994, T–75.

210. Yahil, s. 71; *The Holocaust,* vol. 1, *Legalizing the Holocaust—The Early Phase, 1933–1939,* John Mendelsohn'un önsözüyle (New York, 1982), sayfa 23–25.

211. *Akten der Parteikanzlei der NSDAP: Rekonstruktion eines verlorengegangenen Bestandes: Bundesarchiv, Microfiches,* ed. Institut fur Zeitgeschichte, Münih, 1983, 101–28519, Bl. 90.

212. Tarihçiler Nürnberg Yasaları'ndan söz ederken genellikle hem Eylül Yasalarını hem de Kasım 1935 tarihli ek emiri kastederler. Bu çalışma, bu geleneği sürdürmektedir. Bakınız Bauer, s. 102.

213. BA-MA, Pers 6/2304 Amiral Conrad Patzig, Bl. 19. Bakınız O'Neill, beşinci bölüm.

214. BA-MA, RW 6/56, Bl.

215. Vogel, sayfa 241–42.97

216. *Handbuch VÜI,* s. 58, "In einer Durchfuhrungsverordnung zum Reichs-bürgergesetz vom 14.11.1935"; Messerschmidt, s. 140.

217. BA-MA, RW 6/73, v. Mackensen an Hitler, 03.12.1935.

218. Ibid., v. Mackensen an Blomberg, 11.01.1936.

219. Wheeler-Bennett, s. 342; Dr. James Corum, Wheeler-Bennett ile aynı görüşe sahiptir. 28 Şubat 2001 tarihinde yazar ile yapılan görüşme.

220. BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenimler; O'Neill,

SAYFA- 75–77-

221. DDS, Pers Franz Mendelssohn.
222. BA-A, Pers 53059 Albay Peter Sommer, Bl. 22, Generalkommando X. Armeekorps (Wehrkreiskom-man-do X) an OKH, 10.08.1936.
223. BA-MA, RL 14/49.
224. Victor, s. 9.
225. Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa 323, 328.
226. BA-B, R 43 Ü/1275, Blomberg an Frick, 03.04.1936, Bl. 27, Blomberg an den Reichs- und Preufüschen Minister des Innern, 03.04.1936; *Akten-NSDAP,* 101–22302, Blomberg an Lammers, 27.03.1936; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 329.
227. BA-B, R 43 Ü/1275, Blomberg an Lammers, 19.05.1936, Bl. 39, Blomberg an Lammers, 19.05.1936; *Akten-NSDAP* 101–22313, Blomberg an Lammers (onay için Keitel tarafından imzalanmıştır); BA-B, R 43 Ü/1275, Bl. 39; Vogel, s. 254.
228. BA-MA, RH 53–7/ 627, Bl. 25; O'Neill, s. 77. O'Neill'da tercüme edildiği gibi.
229. BA-MA, RH 53–7/ 627, Bl. 25; Messerschmidt, s. 75.
230. Jürgen Forster, "Operation Barbarossa as a War of Conquest and Annihilation," in *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 513–14; Deist in *Germany and the Second World War,* 1. cilt (Oxford, 1998), s. 522; O'Neill, sayfa 44–45, 64–66, 70–71; Martin Kitchen, *Military History,* s. 285.
231. *Akten NSDAP,* 101–22299, Bl. 13; *Wehrgesetz* 05.03.1936; *Akten-NSDAP,* 101–22304, Bl. 44, Frick an Lammers 30.03.1936; BA-B, R 43 11/ 1275, Bl. 39, Keitel an Lammers, 18.05.1936, Bl. 37; Walk, sayfa 115–16; Vogel, sayfa 254–55.
232. BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenim; Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst,* s. 118; Vogel, s. 255.
233. Hertz, sayfa 48–49.
234. Hertz, s. 24. O tarihteki resmi döviz kuruna göre seksen milyon Alman Markı, yirmi milyon dolara eşitti. Hilberg, s. 24, n. 22.
235. Asimilasyonla ilgili Üçüncü Bölüme bakınız.
236. Kreisleiter, NSDAP'nın bölge liderlerine verilen addı.
237. Gauleiter, NSDAP'nın bölgesel liderlerine verilen addı. Gauleiter, Partideki en yüksek ikinci mevkiydi. En yüksek mevki, Reichsleiter'dı. Benz, s. 90.
238. BA-MA, RH 5 3–7/514, Gauleitung Baden, Kreisleitung Mannheim an Wagner, 08.01.1936.
239. Ibid., Kommandierender General und Befehlshaber im Wehrkreis VÜ an Gauleiter der NSDAP, Gauleitung Baden, 20.03.1936.
240. Ibid., Stellv. Gauleiter, Gauleitung Baden an Reichenau, 13.07.1936.
241. BA-A, Pers 48220, Oberst Hans von Schlebrügge, Bl. 2, Dienstlaufbahn, and Bl. 68, Deutscher Verbindungsstab zum Kgl. Ung. AOK i, Beurteilung über Oberst Hans v. Schlebrügge, 24.06.1944; Walther-Peer Fellgiebel, ed., *Die Trdger des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes, 1939-194J* (Friedberg, 1986).

242. BA-A, Pers 48220, Bl. 14.
243. German Abwehr, askeri istihbarat servisiydi.
244. BA-MA, RW 6/56, Bl. 122–23.
245. Messerschmidt, sayfa 75–76; O'Neill, s. 77.
246. BA-MA, BMRS, Heinz-Jürgen Kühl Dosyası, Bl. 1, Hans-Henning Zabel an Rigg, 25.06.1997; *Neue Deutsche Biographie,* ed. Historische Kommission der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Band 18, Familie Morgenstern, s. 110; Karl Friedrich Hildebrand, ed., *Die Generale der deutschen Luftwaffe, 1935 - 1944* (Osnabrück, 1992), s. 265.
247. DDS, Pers Kapitan Arnold Techel; BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj. Ayrıca bakınız Stoltzfus, *Resistance,* sayfa 48–49.
248. BA-MA, RH 53–7/627, Bl. 2, Der Oberbefehlshaber des Heeres, vom 15.01.1936; O'Neill, sayfa 76–77.
249. Walk, s. 173.
250. BA-MA, BMRS, Felix Bruck ile röportaj, 18.04.1998, T–422.
251. Oberschütze, er anlamına geliyordu. Uygulamada, bir melezin genellikle onbaşı rütbesine terfi edilmesine izin verilirdi.
252. Vogel, sayfa 254–55.
253. Onbaşı, birinci sınıf erdi.
254. Klemperer, Buch I, 08.01.1939, s. 456.
255. BA-MA, RH 53–7/627.
256. BA-MA, RW 19/550; Walk, s. 233.
257. BA-MA, RH 53–7/627, Bl. 16, Generalkommando VÜ. Armeekorps (Wehr-kreiskommando VÜ) an Kriegschule München, 24.01.1938. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Hans Sander Dosyası.
258. BA-MA, BMRS, Karl Henle Dosyası, Harald Henle'den Rigg'e, 17.07.2001; BA-MA, BMRS, August Sohn ile röportaj, 17.05.1996, T–204; BA-MA, BMRS, Franz Henle Dosyası, Bl. n, Sohn an Rigg, 05.04.1995, Bl. 30, Sohn an Rigg, 05.11.1995, Bl. 20, Sohn an Rigg, 30.06.1996. Henle, askerlerle dolu bir aileden geliyordu. Babası Franz, Bavyera ordusunda Yüzbaşı olarak görev yapmış ve Birinci Dünya Savaşı'ndaki cesareti nedeniyle EKÜ'ye layık görülmüştü. Amcası Ernst de Bavyera ordusunda Yüzbaşı olarak görev yapmış, Birinci Dünya Savaşı'ndaki cesareti nedeniyle EKÜ ve EKI'e layık görülmüştü. Büyükbabası Carl Henle, Bavyera ordusunda muvazzaf subay olarak görev yapmıştı. Koniglich Bayrischen Infantrie Leibregiment'te üsteğmen olarak görev yapmıştı. Henle'nin babası Franz, başına en kötü şeyin gelmesinden korkarak, 1944 yılında intihar etmişti.
259. Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 52. Öyle görünüyor ki Blomberg'in eşinin ismi hakkında bazı karışıklıklar vardır. Cooper'ın Alman ordusuyla ilgili kitabında eşinin adı Erna Grühn (iki nokta yanlıştır) olarak geçmektedir. Daha önce bahsedilen *Handbuch zur deutschen Militdrgeschichte'deki* listede adı Eva olarak geçmektedir; ki bu da yanlıştır. 1939 tarihli *Gothaisches Genealo-gisches Tasc-*

henbttch der Adligen Hduser'de ondan Elsbeth Grunow olarak söz edilmektedir. 1985 tarihli *Genealogisches Handbuch des Adels Bd. XVI*'da Margarethe (Elsbeth) Gruhn olarak yazılmıştır. Bu bölümde, Kershaw'un yorumu kullanılmıştır. Hitler'in Hava Kuvvetleri yardımcısı Nicolaus von Below da Bayan Gruhn'un adı hakkındaki sorundan bahsetmektedir. Below, s. 62.

260. Hitler de bu durumdan rahatsız olmuştu çünkü Blomberg'in nikâhında şahitlik yapmıştı. Hitler, yardımcısı Fritz Wiedemann'a şöyle demişti: "Eğer bir Alman Mareşal bir fahişeyle evleniyorsa, bu dünyada her şey mümkündür." Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 52–53. Ayrıca bakınız Megargee, sayfa 39–40.

261. Goerlitz, s. 319; Speer, s. 128; Keegan, *Second World War,* s. 38; Craig, *Germany, 1866–1945,* s. 700; Bracher, s. 308; Guderian, sayfa 48–49, 436; O'Neill, s. 136; Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 129, 133.

262. Alan Clark, *Barbarossa: The Russian-German Conflict, 1941–1945* (New York, 1965), s. 14; Craig, *Prussian Army, 1640–1945,* s. 495; RGBL, Ü, 04.02.1938.

263. Wilhelm Deist, in *Germany and the Second World War,* vol. 1 (Oxford, 1998), s. 521.

264. Ibid. Ayrıca bakınız O'Neill, s. 72.

265. Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 57.

266. Ibid., s. 188.

267. BA-MA, RW 6/56, Bl. 397–415, Vortrag von Admiral Canaris bei der Ic-Besprechung im OKW am 03.03.1938, Bl. 400–402. Bazıları Canaris'in bunu, Nazi muhbirlerinin onun Hitler'i desteklemediğini hissettiklerinde kendisinin faaliyetlerini rapor edeceklerini bildiği için söylemiş olabileceğini öne sürmektedir. Canaris'in burada söylediklerine gerçekten inanmadığını düşünen kişiler, onun Hitler'e karşı daha sonraki eylemlerini göstermektedirler. Canaris'in Hitler ve Üçüncü İmparatorluk hakkında aslında ne düşündüğünü kimse bilmemektedir. 268. Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 78–86; Stoltzfus, *Resistance,* sayfa 89–93.

269. BA-MA, RH 15/419, Bl. 21, OKW (Keitel) an OKH, OKM, OKL, 03.11.1938; BA-MA, RH 53–7/627, Bl. 14.

270. Tarihçi Ian Kershaw'a göre Viyana, "Avrupa'daki en ateşli Yahudi karşıtı şehirlerden biriydi." Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 65. Ayrıca bakınız Friedlander, s. 241; Bauer, sayfa 105–6; Evan Burr Bukey, *Hitler's Austria: Popular Sentiment in the Nazi Era* (North Carolina, 2000).

271. BA-MA, BMRS, Dokumente Heft 8, Erwin Mairamhof- an Martin Senekowitsch, 14.09.1995, Matzling, Ruhestandsversetzungen am 15.Marz 1938; Schmidl, s. 149; Deak, s. 210.

272. Ibid., Oberstlt. Georg Bartl: KZ Dachau, KZ Mauthausen, Freitod; Oberstlt. Ferdinand Celar: Haft; Oberstlt. Mathias Gruber: tutuklu; Oberstlt. Franz Heckenast: KZ Buchenwald, gest. 1939; Yüzbaşı Franz Kaiser: tutuklu; Tümgeneral Karl Kotik: tutukluyken ölen; Binbaşı Marioncovich: in Haft gestorben; und Gen. der. Inf. Wilhelm Zehner: 1938 angeblich ermordet

273. Schmidl, s. 149.
274. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft Ü, Amelis von Mettenheim, *Die Zwolf Langen Jahre 1933–1945,* Bl. 9.
275. Gilbert, *Holocaust,* s. 60; Kaplan, s. 180.
276. BA-MA, BMRS, Yosef Getreuer Dosyası, Bl. i,Yosef Getreuerto Rigg, 18.03.1997.
277. Bu noktadan itibaren Alman, Alman ve Avusturyalı anlamına gelecektir.
278. Deniz Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı.
279. Hava Kuvvetleri Yüksek Komutanlığı.
280. BA-MA, RH 15/421, Bl. 21–22, OKW-Keitel an OKH, OKM, OKL, 03.11.1938.
281. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994, T–10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–190.
282. BA-MA, RH 15/421, Bl. 22, OKW (Keitel), "Vorstehender Erlafi wird bekanntgegeben" 23.n.1938.
283. BA-MA, Wi VÜl/ 45, 18.10.1938.
284. BA-MA, RH 53–7/8, Bl. 88; IfZ, N 71–73; BA-MA, RH 39/222, Beauftragter fur den Vierjahresplan—Schnellbrief an Reichsminister des Innern, Reichs-wirtschaftsminister, die übrigen Reichsminister, 28.12.1938. Aslında bu çalışma, her iki tür ırklar arası evliliğin Üçüncü İmparatorluk döneminde, özelikle de bir oğulları Alman ordusunda olduğunda, bazı ayrıcalıklara sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.
285. Redlich, s. 116; Kaplan, s. 80.
286. BA-MA, RH 53–7/627, Bl. 11–12, Hitler an OKH, OKM, OKL, 20.01.1939; BA-MA, RM 92/5173, Bl. 141.
287. Besondere Marine-Bestimmungen (B.M.B.), 5-Jahrg., Blatt 12 v. 20.09.1939, 138. "Judische Mischlinge in der Wehrwirtschaft" Ziff.2.), s. 159 f.
288. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *Nazi Conspiracy and Aggression,* 2. cilt (Washington, D.C., 1946), s. 869; Messerschmidt, s. 78. İnsanların halk içinde konuştuklarının çoğu kez özelde yaptıklarından farklı olduğu doğru olsa da Raeder'in konuşması, onun yaptığı gibi Yahudiler'den bahsetmek zorunda değildi. Yalnızca Birinci Dünya Savaşı'nda ölen ve yaralalan Almanlar'dan bahsedebilirdi.
289. Gilbert, *Holocaust,* s. 76.
290. Lucy Dawidowicz editörlüğündeki, *A Holocaust Reader* (New Jersey, 1976), sayfa 57, 72–74
291. Aschheim, sayfa 143–45, 150 – 151 Jurgen Matthaus, *"German Judenpolitik* in Lithuania during the First World War," in *Leo Baeck Yearbook* 43 (1998): 162–64; Trude Maurer, *Ostjuden in Deutschland, 1918–1933* (Hamburg, 1986), sayfa 26–28.
292. BA-MA, BMRS, Heinz Günter Angrefi ile röportaj, 10.12.1994, T–78.
293. Ahasverus, Gezgin Yahudi, ortaçağda yaratılmış bir efsaneydi. Anlatılanlara

göre bu hikâye, Yahudi Ahasverus'un Hz. İsa çarmıha gerilmeye götürülürken onunla alay ettiği için lanetlenmesini anlatmaktadır. Sonuçta, efsaneye göre, Tanrı bu adamı, ta ki "Mahşer Gününde ölüm onu kurtarana kadar" ebediyen diyardan diyara dolanmayla ve mutsuz bir hayatla cezalandırmıştı. Paul Lawrence Rose, *German Question/Jewish Question: Revolutionary Anti-Semitism from Kant to Wagner* (Princeton, 1990), sayfa 23–24; Friedlander, sayfa 196–97. Naziler Wanderin Jew efsanesini, Yahudi halkının ırk olarak aşağılık olduğunu göstermek amacıyla Yahudi karşıtı propaganda filmlerinde ve yazınlarında kullanıyorlardı. Ahasverus, İncil'deki Pers ve Media kralları ile karıştırılmamalıdır. Trepp, sayfa 158–60; Miles, sayfa 357, 359–62.

294. BA-MA, BMRS, Hans Mvihlbacher Dosyası, Bl. 52, Tagebuch, Teil V, 14.05.1941.

295. Landser, İkinci Dünya Savaşı'nda Alman piyade eriydi.

296. BA-MA, BMRS, Friedrich Schlesinger ile röportaj, 10.12.1994, T–77.

297. Bakınız BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994, T–10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–190; BA-MA, BMRS, Michael Gunther ile röportaj, 19.02.1997, T–308; BA-MA, BMRS, Hans B. (Bernheim) ile röportaj, 29.10.1998, T–428. BA-MA, BMRS, Hermann Aub ile röportaj, 14.12. 1996, T–275. Ayrıca bakınız Gilbert, *Holocaust,* s. 90.

298. Gerçek adı değildir.

299. BA-MA, BMRS, Bernheim ile röportaj.

300. Krüger, s. *66;* BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj.

301. BA-MA, BMRS, Joachim Leidloff Dosyası, Teil Ü, Bl. 7a, Tagebucheintragung v. 17.09.1940 und 04.10.1940; BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenimler.

302. Er (topçu).

303. BA-MA, BMRS, Brücher Dosyası, Tagebuch, Bl. 17–18.

304. BA-MA, BMRS, Brücher Dosyası, Tagebuch, Bl. 18. Florey bir gece batarya habercisi olarak motorsikletiyle ilerlerken iki Leh askeri onun yolunu kesmişti. Şoka uğrayan Florey, birden fırlamıştı. O anda askerlerden biri süngüsünü Florey'e saplamıştı. Şans eseri Florey, hafif bir yarayla kaçmayı başarmıştı. Florey, Gazi Nişanı almıştı. BA-MA, BMRS, Klaus Florey Dosyası, Florey'den Rigg'e, 15.07.2001.

305. BA-MA, BMRS, Brücher Dosyası, Schlike'den Brücher'e, 21.11.1939.

306. Stabsgefreiter (idari birinci sınıf er), ABD Kara Kuvvetleri'nde E–4 rütbesine eşittir. Aslında bu bir teselli ödülüydü.

307. BA-MA, BMRS, Fritz Steinwasser Dosyası, *Autobiographie,* s. 71; BA-MA, BMRS, Fritz Steinwasser ile röportaj, 13.12.1994, T–79; BA-MA, BMRS, Fritz Steinwasser ile röportaj, 07.02.1997, T–302.

308. Gunther ailesi örneğinde ise, Michael'ın büyükannesi Gertrud Hensel Hahn %100 Yahudi'ydi. Kocası Kurt Hensel'in büyük ebevynlerinin üçü Yahudi'ydi, ama büyükbabası Wilhelm Hensel (ünlü bir ressam) Yahudi değildi. Bu Hint-Av-

rupalı büyükbabası nedeniyle bazı devlet memurları Michael ve kardeşlerini dörtte bir Yahudi olarak sınıflandırmıştı. Ancak bu çalışma için toplanan verilere göre onların yarı Yahudi olarak sınıflandırılmaları gerekiyordu. Gerçek durum budur çünkü büyük ebeveynlerinin ikisi Yahudi soyundandı.

309. BA-MA, BMRS, Konrad Schenck Dosyası, Heft I, Bl. 6.

310. Günther, subay olmak için şart olan lise diplomasını almıştı.

311. BA-MA, BMRS, Achim von Bredow Dosyası, Heft I, Bl. 34, Achim an Ada, 25.08.1942.

312. Ibid., Heft I, Bl. 34.

313. Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 131; Bauer, s. 107; Benz, s. 26; Bering, s. 145.

314. BA-MA, BMRS, röportajlardan alınan genel izlenimler.

315. Clara von Mettenheim, 1903 yılından 1918 yılına kadar Yarbay Erwin Fischer ile evli kalmıştı. Fischer, Birinci Dünya Savaşı sırasında General Strantz'ın komutası altındaki Kara Kuvvetleri Kolordusunun kurmay başkanlığını yapmıştı.

316. Veliahtın çok sayıda Yahudi arkadaşı vardı – bu da Goebbels'i sinirlendiriyordu. Bakınız *Goebbels Diaries, 1942–1943,* sayfa 47–48.

317. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 42.

318. Nazi yasasının emrettiği üzere kimlik kâğıtlarına büyük kırmızı damgayı vurdurmak ve ismine Sara'yı eklemek için Gestapo'nun genel merkezine gitmesi gerekiyordu.

319. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 42.

320. BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 41, OKH an Clara v. Mettenheim, 16.12.1939.

321. Ibid., Heft I, BL 39-41, Keitel an Prof. v. Mettenheim, 24.12.1939.

322. General Wehrmacht Office, Alman Silahlı Kuvvetler Bakanlığı'ydı. (AWA).

323. BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 41, Reinecke an Clara v. Mettenheim, 16.01.1940.

324. HVBL, Nr. 131, 1940, s. 42. Görünüşe göre bu emir birimlerin çoğuna verilmişti. Bakınız BA-MA, BMRS, Heinz Georg Heymann Dosyası, "Meldung des Flak-Ersatz-Depots," Ende Februar 1940.

325. BA-B, DZA, 62 Ka. I, 83, Bl. 200, Aktennotiz, 14.02.1940.

326. Rudolf Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band V1. September 1939 bis 18. Dezember 1941, (Scbriften des Bundesarchivs 16/V)* (Boppard, 1988), s. 148.

327. Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band V,* s. 148; Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst,* s. 118, n. 26; Messerschmidt, s. 358.

328. Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 142–43.

329. BA-MA, BMRS, Wolfram Günther Dosyası, Bl. 22–23.

330. Willy Rohr hakkında daha fazla bilgi için, bakınız Bruce I. Gudmundsson, *Stormtroop Tactics: Innovation in the German Army, 1914–1918* (Londra, 1995); Timothy T. Lupfer, *The Dynamics of Doctrine: The Changes in German Tactical*

Doctrine during the First World War (Fort Leavenworth, 1981), sayfa 27–28.

331. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 200, Aktennotiz, Vorsprache beim OKW, 14.02.1940; Heinz Rohr, *Geschichte einer Lübecker Familie* (Hamburg, 1994), s. 86; IfZ, N 71–73, 27.05.1941, Antrage und positive Entscheidungen gemafi S7 der Ersten Verordnung zum Reichsburgergesetz.

332. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 2oo-2oob.

BEŞİNCİ BÖLÜM: MISCHLINGE'LERE KARŞI UYGULANA POLİTİKA GİDEREK SERTLEŞİYOR, 1940–1943

1. BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası, Bl. 37. Grüber, çok sayıda din değiştirmiş veya değiştirmemiş Yahudi'ye yardım etmiş, faaliyetleri nedeniyle sonunda bir toplama kampına gönderilmişti. Savaştan sağ kurtulmuştu. Bauer, s. 135.
2. Viktor Brack, KdF'de ötenazi programı ile ilgilenen kötü şöhrete sahip T–4 dairesinde çalışmıştı. Hitler, 1 Eylül 1939 tarihinde, KdF'deki Bouhler ve Brandt'e, yaşamaya layık görülmeyen kişileri öldürme izni veren belgeyi imzalamıştı. Brack, Bouhler'in yardımcısıydı.
3. BA-B, DZA *62* Ka. 1 83, Bl. 198, "Aktennotiz fur Reichsamtsleiter Brack."
4. Klemperer, Buch I, 11.08.1940, s. 546.
5. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 125–26, Blankenburg an Engel, 28.03.1940.
6. Ibid., Bl. 126, Blankenburg an Engel, 28.03.1940.
7. Ibid., Bl. 116, "Aktennotiz" von Brack, 10.07.1942.
8. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 192, OKW Az. 12 i 10–20 J (Jc) Nr. 524/40; BA-MA, RH 7/v. 23; Walk, s. 319; BA-MA, RW 19/853, Bl. 1–2. Rolf Vogel'e göre, Cizvit papazlar ve Almanya'nın eski hanedanlıklarının üyeleri de gönderilmişti. Vogel, s. 256.
9. Vogel, s. 256.
10. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 155–56, Blankenburg an Engel, 23.05.1942 ve Bl. *67*, "Aktennotiz, IIb/Schr. Jüdische Mischlingeim Wehrdienst", 28.10.1943.
11. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 26; BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 192, OKW Az. 12 i 10–20 J (Jc) Nr. 524/40; BA-MA, RH 7/ v. 23. Ayrıca bakınız Losener, s. 310.
12. BA-MA, BMRS, Du Bois-Reymond Dosyası, Bl. 5, Lona Du Bois-Reymond'dan Rigg'e, 07.04.1997 ve benzer bir durum için, bakınız BA-MA, BMRS, File Helmuth Baum.
13. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 67, "Jüdische Mischlinge im Wehrdienst," Vf.: Blankenburg; BA-B, DZA *61* Ka. 1 83, Bl. 89, Aktennotiz v. Parteikanzlei Ü B 4, 20.10.1942.
14. BA-MA, RH 7/v. 23, OKH, Nr. 2761/40 g PA 2 (Ic), 20.04.1940; Walk, s. 320; BA-MA, BMRS, yarı Yahudiler hakkında toplanan genel veriler.
15. Aslında bu, Bamberger'in başına gelecekti. 6 Haziran 1940 gecesi Bamberger, bir Fransız saldırısının uykudaki bölüğünü yok etmesini engellemişti. Komutanı Teğmen Schmidt onu övmüş ve eğer melez olmasaydı kendisini alaya bildirip, cesareti için ona madalya vereceğini söylemişti. BA-MA, BMRS, Bamberger Dos-

yası, Bl. 30; BA-MA, BMRS, Heinrich Bamberger ile röportaj, 08.11.1994, T–49.

16. BA-MA, BMRS, Heinrich Bamberger Dosyası, Bl. 22; BA-MA, BMRS, Bamberger ile röportaj.

17. BA-MA, BMRS, Horst Geitner Dosyası, Bl. 3–4, 14–15; BA-MA, BMRS, Horst Geitner ile röportaj, 38.03.1997, T–337. Trajik bir biçimde, Geitner ön cephelerde görev yaparken kızkardeşi, amcası ve halası Auschwitz'e gönderilmişti. Savaştan sağ kurtulamamışlardı. Savaştan sonra Geitner Alman ordusuna girmişti. Üsteğmen olarak görev yapmış ve bu rütbeye layık olduğunu insanlara ve kendisine kanıtlamayı istemişti. Diğerleri de aynı şeyi yapmıştı. Bakınız BA-MA, BMRS, Rolf Vogel Dosyası; BA-MA, BMRS, Frau Rolf Vogel ile röportaj, 18.03.1995, T–124.

18. BA-MA, BMRS, röportajlardan elde edilen genel izlenim

19. BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 84, Pfarrer Grüber an Clara von Mettenheim, 29.05.1940; BA-MA, BMRS, Dieter Fischer ile röportaj, 12.12.1996, T–270.

20. Bu gerçek, ordu istihbaratının, Alman subaylarının hepsinin Nazi rejimini ve Hiler'i destekledikleri yönünde öne sürdğü kuramla büyük ölçüde çelişmektedir. Bakınız Heer ve Reemtsma, *Vernichtungskrieg.*

21. BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj.

22. BA-MA, BMRS, Lüderitz ile röportaj.

23. BA-MA, BMRS, Gerd zu Klampen Dosyası, Bl. 1; BA-MA, BMRS, Gerd zu Klampen ile röportaj, 28.10.1998, T–427. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, Bl. 3.

24. BA-MA, BMRS, Hans Günzel Dosyası, Bl. 4, Marion Freuh an Rigg, 05.04.1997; BA-MA, BMRS, Hans Günzel ile röportaj, 23–24.07.1997, T–387.

25. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994, T–10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–190.

26. BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj.

27. Schütze, rütbesiz erdi.

28. BA-MA, BMRS, Joachim Le Coutre ile röportaj, 25.01.1997, T–389; BA-MA, BMRS, Joachim Le Coutre Dosyası, Joachim Le Coutre an Rigg, 09.04.1997. Benzer bir durum için, bakınız BA-MA, BMRS; Heinz Günther Angref Dosyası.

29. BA-MA, BMRS, Wolfgang Behrendt ile röportaj, 21.11.1994, T–58; BA-MA, BMRS, Goldberg ile röportaj; BA-MA; BMRS, File Meissinger, Bl. 3; BA-MA, BMRS, Meissinger ile röportaj.

30. BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj; BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, Bl. 3.

31. BA-MA, BMRS, Wolfgang Spier ile röportaj, 06.12.1994, T–70.

32. Bir gün Gaupp bir arkadaşıyla tartışırken, bu arkadaşı çok sayıda asker arkadaşlarının önünde Gaupp'a *"Saujud* (Yahudi domuz)"demiş. Gaupp, bu olayı teğmenine o da bölük komutanı Yüzbaşı'ya rapor etmişti. Daha sonra Yüzbaşı, Gaupp ile bir araya gelmiş ve bu adamın ondan gizli mi yoksa herkesin önünde mi özür dilemesini istediğini sormuş. Gaupp, bunun gizli yapılmasını istemiş. Yüz-

başı o adamın Gaupp'a söz verdiği şekilde özür dilemesini sağlamış. İşin tuhaf yanı bu kişi, Gaupp'un en iyi arkadaşlarından biri olacaktı. Gaupp'un dediği gibi, "Hayat bilmecelerle doludur." BA-MA, BMRS, Gaupp ile röportaj, 17.01.1995, T–87; BA-MA, BMRS, Gaupp ile röportaj, 27.04.1996, T–198.

33. BA-MA, BMRS, Gaupp ile röportaj, 17.01.1995, T–87; BA-MA, BMRS, Gaupp ile röportaj, 27.04.1996, T–198. Gaupp'a göre, red mektubunu Keitel imzalamıştı.
34. BA-MA, BMRS, Christoph-Michael Salinger ile röportaj, 08.10.1998, T–424. Salinger, İncil'in sonundaki İsa'nın şu cümlesini aktarmaktadır, "Tanrım, onları bağışla çünkü onlar ne yaptıklarının farkında değiller." İsa bu sözü, kendisini çarmıha gerenler için söylemişti. Luke 23.34 NIV.
35. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994, T–10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 11.03.1995, T–118; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–190. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, Bl. 3.
36. BA-MA, BMRS, Gerd Grimm ile röportaj, 24.09.1994, C–26; BA-MA, BMRS, Gerd Grimm ile röportaj, 09.01.1996, T–194.
37. BA-MA, BMRS, Schlesinger ile röportaj.
38. ABD'de olduğunun aksine, bir kişi belirli bir görevi tamamladığında örgütlerin tavsiye mektubu yazmaları Almanya'da oldukça yaygın bir olaydır. Almanların sertifika takıntıları vardır.
39. BA-B, R 21 (76)7878, Bl. 141, "Bescheinigung von Oberleutnant und Kompaniechef Mertes", 17.07.1941.
40. BA-MA, BMRS, Hildegard von Gierke ile röportaj, 29.11.1997, T-413.
41. BA-MA, BMRS, Riess ile röportaj. *Mazel tov,* İbranice "iyi şanş" anlamına gelir. Riess, 4 - 8 Haziran 1940 tarihlerinde Senegal asıllı Fransız askerlerin Some Nehri'nde idam edilmelerine tanık olmuştu.
42. BA-MA, BMRS, Karl-Heinz Scheffler ile röportaj, 09.03.1995, T–113.
43. BA-MA, BMRS, Wilhelmina Benasuli ile röportaj, 19.01.1997, T–284.
44. BA-MA, BMRS, Heinz Bleicher Dosyası, "Wie ich den 8. Mai 1945 erlebte: Ein personlicher Bericht eines Betroffenen." Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Egon Bahr ile röportaj, 13.02.1995, T–95.
45. Funker, rütbesiz erdir (muhabere).
46. BA-MA, BMRS, Friedemann Lichtwitz Dosyası, Heft I, Teil Ü, Bl. 11. Ayrıca bakınız Creveld, s. 163, n. 2.
47. BA-MA, BMRS, Bergmann Dosyası, Heft Ü, 06.09.1940.
48. Muafiyetlerle ilgili Yedinci ve Sekizinci bölümlere bakınız.
49. Bu çalışmada adı geçen yarı Yahudilerin %60ından fazlası, 1941 yılından sonra ölmüştü.
50. BA-MA, BMRS, Bahr ile röportaj. Alman Yahudilerine verilen istihkaklar, Hint-Avrupalılara verilenlere göre "oldukça azdı." Benz, s. 41. Ayrıca bu istihkak kartlarının üzerine Yahudi kelimesi damgalanıyor, bu da onların bazı dükkânlardan alışveriş yapmalarını zorlaştırıyordu. Kaplan, s. 151.
51. Kaplan, sayfa 150–52. Yahudilerin gün içinde gıda alışverişi yapmak için genel-

likle yalnızca bir saat süreleri olurdu.

52. Partinin Bölge Bürosu.

53. BA-MA, BMRS, Walter Hamburger Dosyası, B. Hamburger an Rigg, 15.12.2000; BA-MA, BMRS, Hamburger Dosyası, Hamburger an Rigg, 25.11.2000. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Werner Brück Dosyası, Bl. 134; BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj.

54. Krüger, s. *69.*

55. BA-MA, BMRS, Brücher Dosyası, Tagebuch, 01.09.1939, Bl. 2.

56. BA-MA, BMRS, Hans Christian Lankes Dosyası, Tagebuch, 1939, Bl. 41.

57. BA-MA, BMRS, Bergmann Dosyası, Heft ÜI, 09.06.1940.

58. Ibid., Heft Ü, Bl. *6–7,* 02.08.1940.

59. Ibid., Bl. 77, 22.08.1940.

60. Kaplan, s. 160.

61. BA-MA, BMRS, Lux ile röportaj.

62. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.

63. BA-MA, BMRS, Karl-Arnd Techel Dosyası, Tagebuch, 23–30.04.1941; BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Hans Sander Dosyası, Teil Ü,

Tagebuch, 1939, Bl. 16. Bakınız Schmidt, *Politischer Rückblick dufeine unpolitische Jugend, in: Kindheit undjugend unter Hitler* (Berlin, 1994), s. 221.

64. BA-MA, BMRS, Christian Rosenthal Dosyası, Bl. 3; BA-MA, BMRS, Partsch ile röportaj.

65. BA-MA, BMRS, Gert Ascher ile röportaj, 17.11.1997, T–408; BA-MA, BMRS, Ursula Ascher ile röportaj, 17.11.1997, T–409; Kennedy, s. 30; Dudley Pope, *The Battle of the River Plate* (Maryland, 1987), sayfa 9, 97, 185.

66. BA-MA, BMRS, Bergmann Dosyası, Heft ÜI, Bl. 9, 02.08.1940.

67. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.

68. BA-MA, BMRS, Hans Meissinger ile röportaj, 17.09.1996, T–216; BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, Meissinger'den Rigg'e, 29.10.2000.

69. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. *6j,* 116, "Aktennotiz in Blankenburgs Büro, nach Besprechung mit Engel," 10.07.1940.

70. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 123, 190–91, Oberst Schmundt an Reichsleiter Bouhler, 02.10.1940.

71. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 184, Blankenburg an Losener, 18.12.1940; BA-B, R 21/448, Bl. 18.

72. BA-B, R 21/448, Bl. 18. Ayrıca bakınız Noakes, "Development of Nazi Policy," P- 349-

73. BA-MA, BMRS, Beelitz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Otto Wolters ile röportaj, 18.03.1995, T–123; BA-MA, BMRS, Otto Wolters ile röportaj, 06.12.1996, T–252; BA-B, NS 18/482.

74. BA-MA, BMRS, Otto Wolters ile röportaj. Ayrıca bakınız Krüger, sayfa 94, 107.

75. Bernhard Kroener, "Die Personellen Ressourcen des Dritten Reiches im Span-

nungsfeld zwischen Wehrmacht, Bürokratie und Kriegswirtschaft, 1939–1942," in *Das Deutsche Reich und derzweite Weltkrieg. Kriegsverwakung, Wirtschaft und personelle Ressourcen, 1939–1941,* cilt 5/1 (Stuttgart, 1988), Teil ÜI. s. 834.

76. Bernhard Kroener, in *Das Deutsche Reich und der zweite Weltkrieg. Kriegs-verwaltung, Wirtschaft und Personelle Ressourcen, 1939–1941,* cilt 5/1, sayfa 833–36; Seaton, *German Army,* sayfa 145, 158; Kershaw, *Profiles in Power,* s. 153; Weinberg, *Germany, Hitler,* sayfa 158–59; Megargee, s. 130; Keegan, *Mask of Command,* s. 261.
77. Weinberg, *Germany, Hitler,* s. 161.
78. Clark, s. 20. Ayrıca bakınız O'Neill, s. 135.
79. Jurgen Forster, "Hitler's Decision in Favor of War against the Soviet Union," in *Germany and the Second World War,* 4. cilt (Oxford, 1998), s. 13. Ayrıca bakınız Redlich, s. 158; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 311.
80. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 12—German Generals* (Nuremberg, 1949), s. 10,120.
81. Luftgaukommando VI, Hava Kuvvetleri 6. Bölge Dairesiydi
82. BA-MA, RL 14/49, Luftgaukommando VI, Betr.: Nachweis derdeutschblutigen Abstammung und Beforderungen, 08.01.1941.
83. IfZ, N 71–73; Losener.
84. IfZ, Eichmann Prosecution Document, Police d'Israel Quartier General 6-eme Bureau No. 1355, Bl. 1–2, Betrifft: Verbot der Eheschliefiung mit Juden— Der Generalkommissar fur das Sicherheitswesen an den Reichskommissar v. 18.08.1941, 19.09.1941.
85. *Endlb'sung* (Nihai Çözüm), Avrupalı Yahudilerin Nazi denetimi altında sistemati olarak ortadan kaldırılmalarının kod adıydı. Bakınız Gideon Hausner, *Justice in Jerusalem* (New York, 1966), s. 95.
86. IfZ, Eichmann Prosecution Document, Police d'Israel Quartier General 6-eme Bureau No. 1355, Bl. 1–2.
87. BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 85–86, "Deutsches Arzteblatt," Nr. 14/71, 05.04.1941, Hekim Binbaşı Prof. Dr. Anton Waldmann, "Wege zur Losung der Judenfrage," sayfa 155–57.
88. Walter Grofi, *Die rassenpolitischen Voraussetzungen zur Losung der Juden-frage* (Münih, 1943), sayfa 28–32; Uwe Adam, *Judenpolitik im Dritten Reich* (Dusseldorf, 1972), sayfa 319–20; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 282.
89. İsrail Adalet Bakanlığı editörlüğündeki, *The Trial of Adolf Eichmann: Record of Proceedings in the District Court of Jerusalem,* vol. 5 (Jerusalem, 1992), Session 118–119, s. 2,170. Ayrıca bakınız Hausner, sayfa 102–3.
90. IfZ, N 71–73, Aufzeichnung Dr. Ldsener, 04.12.1941.
91. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 180 Lammers an Reichsminister des Innern, 04.03.1941; Walk, s. 336.
92. BA-MA, BMRS, Maria-Anna van Menxel ile röportaj, 22.04.1995, T–150.
93. BA-MA, BMRS, File Hans Muhlbacher, *1941–1945. Im Zeitalter der Gestapo,*

Erinnerungen von Olga Muhlbacher, Teil Ü, Bl. 6.

94. Büttner, s. 287.

95. *Arisierung*'un tercümesi, "Hint-Avrupalılaştırma"dır. Görünüşe göre muafiyetle ilgili bu terim en sık 1935 ile 1938 yılları arasında kullanılmıştı. BA-MA, BMRS, File Ludwig Ganghofer. Bu muafiyet terimi, Nazilerin yürüttükleri ve Yahudi iş sahiplerini mülklerini Hint-Avrupalılara satmaya veya Hint-Avrupalı işyerlerini Yahudi çalışanlarını çıkarmaya zorlamış olan Hint-Avrupalılaştırmasıyla karıştırılmamalıdır. Bakınız Hilberg, sayfa 60–90.

96. BA-MA, BMRS, Hans Muhlbacher Dosyası, *1941–1945. Im Zeitalter der Gestapo,* Erinnerungen von Olga Muhlbacher, Teil Ü, Bl. 16.

97. Yahil, s. 250; Dallin, s. 30, n. 2.

98. Seaton, *German Army,* sayfa 129, 161, 200.

99. Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band V,* s. 150.

100. Bölük Başçavuşuna Kompaniefeldwebel deniyordu; askerlerin arasında "Spiefi" – "başçavuş" kelimesi için kullanılan argo bir kelime - olarak anılıyordu.

101. BA-MA, BMRS, Wolfgang Voigt ile röportaj, 09.04.199 5, T–13 7; BA-MA, BMRS, Wolfgang Voigt Dosyası.

102. BA-MA, BMRS, Felix Brack ile röportaj, 18.04.1998, T–422.

103. BA-MA, N 656/27, Bl.2, Hans Dieter Henning an Lebram, 30.06.1977; BA-MA, N 379/87, Koramiral Ruge'un konuşmasından, 11.11.60; BA-MA, Bernhard Rogge Dosyası, Heft Üİ, Bl. *69;* Raeder, p. m.

104. BA-MA, BMRS, Horst von Oppenfeld ile röportaj, 05.01.1995, T–84; Klemperer, Buch Ü, s. 212; BA-MA, BMRS, Heinz Schlieper Dosyası, Bl. 9; BA-MA, BMRS, Ruth Rilk ile röportaj, 05.02.1997, T–298; BA-MA, BMRS, Borchardt Dosyası; BA-MA, BMRS, Otto Buchinger Dosyası; BA-MA, BRMS, Robert Czempin ile röportaj, 09.02.1995, T–89; Klemperer, Buch Ü, 18.08. 1942.

105. BA-MA, BMRS, Horst von Oppenfeld ile röportaj, 05.01.1995, T–84. Oppenfeld'e göre, kendi soyu ile yalnızca 1938 yılında, birisi – muhtemelen Parti içinden – onu ihbar ettiğinde ilgilenmişti. Soyunu incelemek için Stettin'de bir Sicil Dairesi memuruna gitmesi gerekmişti. Birinci Dünya Savaşı gazisi olan memur, Oppenfeld'in babası ile üç amcasının Birinci Dünya Savaşı gazileri olduğunu, ikisinin muharebede öldüğünü gördüğünde "saçmalık" benzeri bir kelime kullanıp, dosyayı kapatmış ve onu göndermiş. Oppenfeld, soyu hakkında bir daha asla bir şey duymamış. Muhtemelen *Arierparagraph'ın* Hindenburg muafiyetlerine girmeyi sürdürdüğü veya birinin onu koruduğu için subaylık görevine devam etmişti. Manstein'ın yardımcısı Alexander Stahlberg'e göre, Oppenfeld'e yardım eden kişi Stauffenberg'di. Ayrıca Oppenfeld'in babası Süvari Yüzbaşı Moritz von Oppenfeld, Birinci Dünya Savaşı esnasında, Hindenburg ve Ludendorff'un kurmay karargâhlarına bağlı tarım ve gıda güvenliği danışmanlığı yapmıştı. Oppenfeld, babasının Hindenburg yönetimi altındaki hizmetinin kendisine son derece yardımcı olduğunu düşünmektedir.

106. Meyer, s. 236.

107. Wallach, s. 282.

108. BA-MA, BMRS, Oppenfeld Dosyası, Oppenfeld an Rigg, 16.12.2000. Ayrıca bakınız Seaton, *German Army,* s. 197.

109. Samuel W. Mitcham Jr., *Rommel's Greatest Victory: The Desert Fox and the Fall ofTobruk, Spring 0/1942* (Novato, 1998), sayfa 114-15. Ayrıca bakınız Paul Carell, *The Foxes of the Desert* (New York, 1961), s. 181.

110. BA-MA, BMRS, Riess ile röportaj.

111. BA-MA, BMRS, Hans Mühlbacher Dosyası; BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası; BA-MA, BMRS, Mühlbacher ile röportaj; BA-MA, BMRS, Meissinger ile röportaj. Meissinger, savaştan sonra NASA için çalışmıştı.

112. BA-MA, BMRS, Mühlbacher Dosyası; BA-MA, BMRS, Mühlbacher ile röportaj.

113. Alman Havacılık Araştırma Enstitüsü

114. BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, 19.07.2001.

115. BA-MA, BMRS, Kurt Hohenemser ile röportaj, 28.11.1994, T–62. BA-MA, BMRS, Kurt Heinrich Hohenemser Dosyası.

116. Krüger, sayfa 81–83.

117. BA-MA, BMRS, Dietmar Brücher ile röportaj, 17.02.1995,T–99; Dietmar Brücher'in kişisel arşivi, fotoğraf albümü; BA-MA, BMRS, Bergmann Dosyası, Heft I, Tage-buch, 28–29.09.1941.

118. *Ersatzreserve Ü* or *Landwehr Ü.* Bakınız BA-B, DZA *61* Ka. 1 83, Bl. 15 5, Blanken-burg an Engel, 23.05.1942; BA-MA, RH 7/23.

119. BA-MA, BMRS, yarı Yahudiler hakkında toplanan verilerden. Bakınız Absolon, *Wehrgesetz und wehrdienst,* sayfa 118–19; *Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vor-schriften,* Heft 20/21, s. 174; *Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vor-schriften,* Heft 4, s. 73; Vogel, s. 257.

120. İzinsiz olarak ayrılmış olan.

121. Lang, "Writing Holocaust," in *Holocaust Remembrance.* Ayrıca bakınız Vuletic, P- 33-

122. *The Holocaust: 2. Legalizing the Holocaust—The Later Phase, 1939–1943,* John Mendelsohn'un önsözüyle (New York, 1982), Bl. 249, Pfundtner an Stellvertreter des Führers, 07.05.1941. Anlaşılan yarı Yahudiler ile Hint-Avrupalılar arasında cinsel ilişkiyi yasaklayan 1935 Nürnberg Yasalarına uyulmuyordu.

123. Hilberg, s. 262; Peterson, s. 30.

124. SD (Sicherheitsdienst), SS'in güvenlik ve istihbarat servisiydi.

125. Yahil, s. 249; Seaton, *German Army,* s. 169; Jürgen Forster, "Operation Barbarossa as a War of Conquest and Annihilation," in *Germany and the Second World War,* 4. cilt, s. 491.

126. Jürgen Forster, "Operation Barbarossa as a War of Conquest and Annihilation," in *Germany and the Second World War,* vol. 4, s. 514. Ayrıca bakınız Jürgen Forster, "Securing 'Living-space,'" in *Germany and the Second World War,* vol. 4, sayfa 1,193, 1, 210–11; Dawidowicz, *War against Jews,* s. 124; Omer Bartov, "Operation Barbarossa and the Final Solution," in *The Final Solution,* s. 120.

127. Jürgen Forster, "Securing 'Living-space,'" in *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 1,227–29, 1,233; Jürgen Forster, "Operation Barbarossa in Historical Perspective," *Germany and the Second World War,* 4. cilt, s. 1,249.

128. Jürgen Forster, "Securing 'Living-space,'" in *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 1,225; Jürgen Forster, in *Die Wehrmacht,* s. 953; Dallin, sayfa 30–34; Omer Bartov, *Hitler's Army* (New York, 1991), sayfa 84–88; Dawidowicz, War against Jews, sayfa 123–24; Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 154–55; Weinberg, *Germany Hitler,* sayfa 162–63; Messerschmidt, sayfa 398–407; Wilhelm Deist, *Militdr, Staat und Gesellschaft. Studien zur preujlisch-deutschen Militdrgeschichte* (Münih, 1991), sayfa 380–84. Bu emre kimse itiraz etmemiş olsa da, Almanya ile Sovyetler Birliği arasında savaşın başlamasının hemen ardından bu emri uygulamamış subayların olduklarını belgeleyen durumlar vardır. Bakınız Burleigh, s. 520.

129. *Barbarossa* ("Kızıl Sakal"), Almanya'nın 22 Haziran 1941 tarihinde Sovyetler Birliği'ne yönelik yaptığı saldırının kod adıydı. Bu savaş plânı adını, kutsal Romalı imparator ve Alman kralı 1. Frederick *(von Staufen),* diğer adıyla Frederick Barbarossa'dan (1123–1190) almıştı.

130. Craig, *Germany, 1866–1945* SAYFA- 729 – 30.

131. Jürgen Forster, "Operation Barbarossa as a War of Conquest and Annihilation," *Germany and the Second World War,* 4.cilt, s. 483.

132. Wilhelm Deist, in *Die Wehrmacht,* s. 45; Burleigh, s. 520.

133. Wallach, s. 266; Megargee, sayfa 73, 80.

134. Percy Ernst Schramm, *Hitler: The Man and the Military Leader* (Chicago, 1971), sayfa 98.

135. Gerhard L. Weinberg, *A World at Arms* (New York, 1994), s. 170.

136. B A-MA, N 39/62, Bl. 47–49, v. Mackensen," Wie ich zu Adolf Hitler gekommen bin," v. 16.12.1939, abgeschlossen am 01.02.1942.

137. Bu Sipo ve SD birimleri, Yahudiler ile komiserlerin yerlerini tespit edip bunları öldürmek için kullanılan özel ölüm mangalarıydı.

138. Paul Gordon Lauren, *Power and Prejudice* (Londra, 1988), sayfa 129–30.

139. Gilbert, *Second World War,* s. 207. Almanlar, ilk beş hafta içerisinde, otuz binin üzerinde Yahudi'yi öldürmüştü.

140. BA-MA, BMRS, Franz ve Thomas Haller Dosyası, Bl. 19–22. Schmundt muhtemelen, tıpkı Hitler gibi, Sovyet yönetiminin o dönemde ve geçmişte Yahudilerin (örneğin Troçki) ellerinde olduğuna inanıyordu.

141. Gilbert, *Holocaust,* s. 175.

142. Dawidowicz, *War against Jews,* s. 145.

143. *Monologe im Fuhrerhauptquartier, 1941–1944,* s. 90.

144. Messerschmidt, s. 358.

145. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, OKW an Kanzlei des Führers, Bl. 73.

146. Messerschmidt, s. 358; Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band V,* s. 150.

147. Lifton, s. 24.

148. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 487; Redlich, s. in; Friedlander, s. 40; Frei, s. 122; Victor, s. 175; Georg Denzler and Volker Fabricius, *Die Kirchen im Dritten Reich* (Frankfurt, 1984), s. 113.

149. *The Holocaust: 2. Legalizing the Holocaust,* s. 285,13.10.1941. Ayrıca bakınız Hilberg, sayfa 268–69.

150. Bunun tam tercümesi "ön cephe deneme bölüğü" idi. Muhtemelen bu bölük, deneme taburuna bağlıydı. Deneme taburları Alman ordusunun, kişiye eski görev ve haklarını alma olanağı – amansız bir olasılık - tanıyan ceza taburlarıydı.

151. BA-MA, BMRS, Alfred Posselt ile röportaj, 04.01.1996, T–18 5; Martin Seneko-witsch, *Feldmarschalleutnant Johann Friedlander, 1882–1945: Ein vergessener Offizier des Bundesheeres* (Wien, 1995).

152. Bewahrungsbataillon, deneme taburudur. Bu taburlardan birinin nasıl işlediğini görmek için bakınız, Fritz Molden, *Fepolinski und Waschlapski* (Münih, 1991).

153. BA-MA, BMRS, Heinz Schindler ile röportaj, 26.10.1997, T–404.

154. Meyer, s. 235.

155. BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası, Fischer an Rigg, 01.12.2000; BA-MA, BMRS, Fischer ile röportaj.

156. BA-B, Sammlung Schumacher, Aktenvermerk fur ÜI A, ÜI V, Ü, 19.12.1943; Keitel, sayfa 13, 189.

157. Eichmann Prosecution Document, Police d'Israel Quartier General 6-eme Bureau No. 1355, Bl. 2, Generalkommissar fur das Sicherheitswesen an den Reichskommissar, 18.08.1941, 19.09.1941.

158. Dawidowicz, *War against Jews,* s. 124; Gilbert, *Holocaust,* s. 195.

159. Jürgen Forster, "Hitler's Decision in Favor of War against the Soviet Union," *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 25–27, 34; Jürgen Forster, "Operation Barbarossa as a War of Conquest and Annihilation," in *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 481–84, 492; Jürgen Forster, "Operation Barbarossa in Historical Perspective," in *Germany and the Second World War,* 4. cilt, sayfa 1, 245–46.

160. HVBL, Nr. 848, 05.09.1941, sayfa 579–80.

161. Christopher R. Browning, *Ordinary Men: Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland* (New York, 1992), s. 177.

162. BA-MA, BMRS, Lankes ile röportaj.

163. BA-MA, BMRS, Johannes Heckert Dosyası, Bl. 1.

164. Jonathan Steinberg, "Types of Genocide: Croatians, Serbs and Jews, 1941–5," *The Final Solution* s. 190.

165. BA-MA, BMRS, Konrad Schenck Dosyası, Wolfram Günther an Schenck, 22.01.1943, Bl- 20.

166. BA-MA, BMRS, Friedrich Schlesinger Dosyası, Berurteilung, 13.07.1943.

167. *The Trial of Adolf Eichmann,* 5. cilt, oturum 115–118, s. 2,297.

168. IfZ, N 71–73, Aufzeichnung von Dr. Losener betr. die Frage der Halbjuden und der privilegierten Mischehen, 04.12.1941; BA-MA, BMRS, Stephan Prager ile röportaj.
169. 26–28 Ocak 1984 tarihlerinde Colin Heaton'un General Johannes Steinhoff ile yaptığı röportajlar.
170. BA-MA, BMRS, Lux ile röportaj.
171. BA-MA, BMRS, Bernt von Helmolt Dosyası, Bl. 2, Bemt von Helmolt an Bryan Rigg, 11.07.1997; BA-MA, BMRS, Bernt von Helmolt ile röportaj, 22.07.1997, T–385.
172. Ibid. Helmolt, EKÜ ve Gümüş Gazi Nişanı ile ödüllendirilmişti (bir bacağını kaybetmişti). Erkek kardeşi Eiche, teğmenliğe terfi ettirilmiş ve 1944 yılında muharebede ölmüştü.
173. Krackow, sayfa 221–28.
174. Ibid., sayfa 333-34.
175. Ailenin isteği üzerine, Teğmen Ruge'un Hıristiyan ismi silinmiştir.
176. BA-MA, BMRS, Jürgen Ruge ile röportaj, 15.04.1995, T–143.
177. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.
178. Gerçek adı değildir.
179. J. W. v. Oechelhaeuser, *Adelheit es ist soweit. Soldatisches Erleben* (Münih, 1981), sayfa 67–71.
180. Stoltzfus, *Resistance,* sayfa 115–16; BA-MA, BMRS, Goldberg ile röportaj.
181. BA-MA, BMRS, Heinrich Schlepegrell Dosyası, Bl. 3, Topçu Yüzbaşı Ehrlich. Rgt. 33, Kommandeur, Bestatigungfur Ogfr. Schlepegrell, 29.12.1943.
182. BA-MA, BMRS, Schlepegrell Dosyası, Bl. i, Heinrich Schlepegrell an Rigg, 06.04.1997.
183. BA-MA, BMRS, Ludwig Reinhard ile röportaj, 13.01.1996, T-i96.
184. IfZ, N 71–73, Aufzeichnung von Dr. Losener, 04.12.1941.
185. *The Trial of Adolf Eichmann,* 5. cilt, kısım 115–118, s. 2,297.
186. Adam, s. 320; Hilberg, sayfa 268–69.
187. *The Trial ofAdolf Eichmann,* 5. cilt, kısım 115–118, s. 2,298; Ayrıca bakınız Rich, s. 2.
188. Hilberg, sayfa 268–69.
189. BA-MA, BMRS, birkaç dörtte bir Yahudi olayının belgelenmesi sürecinde elde edilen genel izlenim; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 318.
190. Friedlander, s. 291.
191. Bakınız BA-MA, BMRS, Eva Heinrichs ile röportaj, 09.02.1997, T–305; BA-MA, BMRS, Kurt Heinrichs ile röportaj, 09.02.1997, T–306.
192. BA-MA, BMRS, Karl Taraba Dosyası; BA-MA, BMRS, Rosa Taraba ile röportaj, 08.01.1996, T–193. Üçüncü İmparator döneminde evlenen çiftlerin çoğuna *Davam* kitabı verilmişti. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 242; Redlich, s. 69.
193. *Hitlers Tischgesprdcbe im Fuhrerhauptquartier,* s. 79; *Monologe im Fuhrerhauptquartier, 1941–1944,* s. 148.

194. *Hitlers Tischgesprache im Fuhrerhauptquartier,* s. 79; *Monologe im Fuhrerhauptquartier, 1941–1944,* s. 148. Mendel'in genetik kuramı hakkında Hitler'in düşünceleri için bakınız Hitler, *Hitler's Secret Book,* s. 101
195. *Hitlers Tischgesprache im Fuhrerhauptquartier,* s. 78.
196. Bu çalışmada adı geçen dörtte bir Yahudilerden birkaçının ebeveynlerinin her ikisi de dörtte bir Yahudi idi.
197. IfZ, N71–73, Aufzeichnung von Dr. Losener betr. die Frage der Halbjuden und der privilegierten Mischehen, 04.12.1941.
198. Ibid.
199. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 11* (Nuremberg, 1949,) sayfa 28,526-27; Losener, sayfa 311-12; Peterson, s. 147. Ayrıca bakınız Rebentisch, s. 113, n. 268; Klaus Oldenhage, Hermann Schreyer, ve Wolfram Werner editörlüğündeki, Wilhelm Lenz, "Die Handakten von Bernhard Losener, 'Rassereferent' im Reichsministerium des Innern," in *Archiv und Geschichte. Festschrift für Friedrich P. Kahlenberg (Schriften des Bundesarchivs; $j)* (Düsseldorf, 2000), sayfa 686, 691–93, *696.* Losener, 20 Temmuz 1944 tarihinde Hitler'e yönelik bombalı suikaste isimleri karışan iki kişiye yataklık ettiği gerekçesiyle 11 Kasım 1944'de Gestapo tarafından tutuklanmıştı. Naziler onu, savaş boyunca kalacağı Berlin'deki bir hapishaneye göndermişlerdi.
200. Losener, s. 311.
201. Jochen von Lang, *The Secretary: Martin Bormann* (New York, 1979), sayfa 235–38.
202. Wheeler-Bennett, s. 525; Cooper, *German Army,* s. 344; Creveld, s. 43; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 451–52.
203. Fest, *Face,* s. 246; Keegan, *Mask of Command,* s. 272.
204. Hermann, s. 495.
205. Gordon A. Craig, "The Political Leader as Strategist," *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age,* ed. Peter Paret (Princeton, 1986),
P- 497-
206. Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 459, 472–73; Gilbert, *Holocaust,* s. 285. Hitler'in burada söylediği şey, kendisinin ünlü 30 Ocak 1939 "kehanetine" bir göndermeydi. Benz, s. 61; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 152–53.
207. BA-MA, BMRS, Wolfgang Ebert ile röportaj, 13.07.1997, T–373; Wolfgang Ebert, *Das Porzellan war so nervos. Memoiren eines verwohnten Kindes* (Münih, 1975), sayfa 231–32.
208. *Die Wehrmacht. Mythos und Realitat,* Wilhelm Deist, s. 39; *Die Wehrmacht. Mythos und Realitat,* Jürgen Forster, s. 948; *Deutsche Dienststelle (WASt) [Wehrmacht-Auskunft-Stelle] fur die Benachrichtigung der ndchsten Ange-horigen von Gefallenen der ebemaligen deutschen Wehrmacht: Arbeitsbericht 1994–1996,* Berlin, 1996.
209. BA-B, DZA 62 Ka. i 83, Bl. 170.

210. SA-Gruppenführer, SA'da Tümgeneral rütbesidir.

211. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 171, Blankenburg an Girgensohn, 12.02.1942.

212. BA-MA, BMRS, Walter Scheinberger ile röportaj, 02.07.1995, T–157.

213. BA-MA, BMRS, Werner Seldis Dosyası, Bl. 14, Dr. Werner Seldis an Rigg, Sept. 1996. Ayrıca bakınız Klemperer, Buch Ü, 21.09.1943, sayfa 440, 443.

214. BA-B, Sammlung Schumacher, Aktenvermerk, 19.12.1943.

215. BA-MA, BMRS, Edgar Francken Dosyası, s. 97, John Francken to Rigg, 08.03.1997.

216. Savaş başladığı zaman Hermann, Berlin'deki bir Sippen-Gericht'e, annesi Julie Francken Spier'in kendisine ölüm yatağında söylediklerini anlatmıştı; kadın, oğlu Hermann Francken'in babasının kocası Max Francken değil de Hint-Avrupalı bir adam olduğunu söylemişti. Naziler, Hermann'ın ifadesini kabul etmişlerdi. Artık sarı yıldızı takmak zorunda değildi ve arabasını sürebilirdi.

217. BA-MA, BMRS, John Francken'den Rigg'e, 08.03.1997, s. *9J.*

218. *Akten-NSDAP,* 101–15518/13, Lammers an Bormann, 16.01.1942.

219. Benz, sayfa 8–9, 12, 81–82; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 482.

220. Browning, *Ordinary Men,* sayfa 14, 25, 58–70; Lifton, s. 159. Paul Fussell editörlüğündeki *The Norton Book of Modern War*'daki Rudolf Hoss, "Commandant of Auschwitz" (New York, 1991), s. 508.

221. Bauer, sayfa 200–201; Weinberg, *Germany, Hitler,* sayfa 204, 224.

222. *The Holocaust,* 11. cilt, *The Wannsee Protocol and a 1944 Report on Auschwitz by the Office of Strategic Services,* Robert Wolfe'un önsözüyle (New York, 1982), s. 87; Bauer, sayfa 200–206; BA-MA, N 642/12. Köşkün adresi, Am Grofien Wannsee 57'diydi.

223. Yehuda Bauer, "Conclusion: The Significance of the Final Solution," in *The Final Solution,* s. 302.

224. Hilberg, sayfa 257–62; *The Final Solution,* David Cesarani'nin önsözüyle, s. 5; Jürgen Forster, "Securing 'Living-space,'" *Germany and the Second World War,* 4. cilt, s. 1,237; *Nationalsozialismus,* s. 58.

225. Gilbert, *Second World War,* s. 292.

226. *Holocaust,* 11.cilt, sayfa 10–12; *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 11,* s. 28,306; IfZ, N 71–73; Benz, s. 11.

227. *Holocaust,* 11. cilt sayfa 10–12; Adam, sayfa 320–21; Benz, s. 11.

228. *Trials of German Major War Criminals,* 14. cilt, *Nuremberg, 14–24 May 1946,* sayfa 234–35; Adam, s. 321; Benz, s. 10.

229. Klemperer, Buch Ü, 18.08.1942; BA-MA, BMRS, Henle Dosyası; BA-MA, BMRS, Prager Dosyası; BA-MA, BMRS, D. Fischer Dosyası; BA-MA, BMRS, Hamburger Dosyası; BA-MA, BMRS, Günther Mirauer Dosyası; BA-MA, BMRS, Fritz Rosenhaupt Dosyası.

230. BA-B, DZA 62 Ka. i 83, Bl. 73, OKW an Kanzlei des Fuhrers, Betr. Deutschblutigkeitserklarung judischer *Mischlinge,* 16.09.1943. Bakınız BA-MA, BMRS, Georg-Friedrich Müller Dosyası, Bl. 52; BA-MA, BMRS, Haller Dosyası.

231. *U.S.A. Tribunals: Case No. 11,* s. 28,308; Adam, sayfa 322–23; IfZ, N 71–73, Eichmanns Büro, Ergebnis der Besprechung im Hauptamt Sicherheitspolizei über die Losung der europaischen Judenfrage, Notizen von Besprechungen von August und September 1941.

232. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 11.2* (Nürnberg, 1949).48,473.

233. *Holocaust,* 11. cilt, sayfa 129–31.

234. *Holocaust,* 11. cilt, sayfa 88–89, 99- 103; *U.S.A. Tribunals: Case No. 11,* sayfa 28,307, 28,315.

235. *Goebbels Diaries 1942–1943,* s. 116.

236. *Holocaust,* 11. cilt, s. 217; Adam, s. 324; Meyer, s. *99.*

237. *Holocaust,* 11.cilt, sayfa 215–17; Losener, sayfa 299–300; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 288.

238. *Holocaust,* 11. cilt, s. 219.

239. Yehuda Bauer, "Conclusion: The Significance of the Final Solution," in *The Final Solution,* s. 302.

240. Krüger, s. 11; BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj; BA-MA; BMRS, Krüger Dosyası, Bl. 29. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Florey Dosyası, Bl. 1; BA-MA, BMRS, Gaehde Dosyası, Bl. 17; BA-MA, BMRS, Bergmann Dosyası, Tagebuch, 06.05.1942.

241. Bakınız BA-MA, BMRS, Johannes Reich Dosyası, Bl. 6, Dr. J. Reich'den Rigg'e, 11.12.199 5; BA-MA, BMRS, Johannes Reich ile röportaj, 28.12.1995, T–181; BA-MA, BMRS, Kopp ile röportaj; BA-MA, BMRS, Scholz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; BA-MA, BMRS, Margold ile röportaj.

242. Paul Sauer editörlüğündeki, *Dokumente über die Verfolgung der jüdischen Burger in Baden-Wurttemberg durch das nationalsozialistiscbe Regime, 1933-1945* (Stuttgart, 1966), Bd. Ü, s. 378; Laze, Teil Ü, Bl. 12.

243. Bakınız, örneğin, BA-MA, BMRS, Sachs ile röportaj; BA-MA, BMRS, Lüderitz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Angrefi ile röportaj; BA-MA, BMRS, Heinz Günther Angrefi Dosyası, Bl. 3.

244. HVBL, Nr. 202, 1942C, s. 165, Behandlung judischer Mischlinge in der Wehrmacht.

245. HVBL, Nr. 384, 1942C, sayfa 315–16.

246. HVBl., Nr. 202, 1942C, sayfa 315–16; BA-A, H 20/490.

247. *Trials of German Major War Criminals,* 14. cilt, *Nuremberg, 14–24 May 1946,* s. 235.

248. Adam, s. 327; Broszat and Frei, sayfa 156–57; Losener, sayfa 298–301; Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa 345--46.

249. Karışıklıkla ilgili bir örnek için, bakınız *Akten-NSDAP,* 107–00387, 107–00390.

250. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 113, Bouhler an Bormann, 10.07.1942.

251. Lang, sayfa 204–7; Rebentisch, sayfa 452–53.

252. *The Trial of Adolf Eichmann,* kısım 113, s. 2,039; *U.S.A. Tribunals: Case No. 11,* s. 28,528; Lang, s. 236; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 344. Ayrıca bakınız *The Trial of Adolf Eichmann,* kısım 115–118, s. 2,170; Hilberg, s. 606; Gilbert, *Second World War,* s. 340; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 288.

253. Adam, s. 329.

254. *U.S.A. Tribunals: Case No. 11,* sayfa 28,308, 28,314; Losener, s. 300; *Trials of German Major War Criminals,* vol. 14, *Nuremberg, 14–24 May 1946,* sayfa 235–36.

255. Charles Burdick editörlüğündeki, *The Haider War Diary 1939-1942* (Londra, 1950).678.

256. HVB1, Nr. 926, 25.09.1942, sayfa 131, 501; Adam, s. 327; *Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vorschriften,* Heft 20/21, s. 175.

257. BA-MA, BMRS, Eduard Hesse ile röportaj, 30.10.1998, T–430; Landgericht Munchen I, Akten Werner Eisner, Protokoll auf genommen in off entlicher Sitzung des Einzelrichters des 17. Zivilsenats des Oberlandesgerichts Munchen, Bericht von Zeuge Walter Julius Eisner, 3 Juli 1968, Heft IV, Bl. 648, Eduard Hesses Bericht über Werner Eisner, 20 Januar 1969, Heft IV, Bl. 693, Aktenzeichen 17EU 529/ *66,* Heft I, Aktenzeichen: 7 EK 2316/60, Bl. 2–3, *16* May 1961 tarihinde Dr. H. March'ın Esiner hakkında yazdığı rapor, Bl. 2–3, Dr. Jose Alvarado'nun 3 Haziran 1965 tarihli raporu, La Paz, Bolivia, Bl. 455; BA-MA, BMRS, Byk ile röportaj.

258. Sonraki üç olay da (Schinek, Kohn, and Mayer) Profesör Steven Welch'in 1999 tarihli Leo Baeck adlı esereinde anlatılmıştı. Steven R. Welch, "Mischling Deserters from the Wehrmacht," *Leo Baeck Yearbook* 44 (1999): 273–324.

259. Bahriye eri.

260. BA-A, RW 55/15043, Bl. *69,* Lt.. Berlling, 1. Batterie Marineflakabt. 814 an Kommando M. Flak. A. 814, 14.10.1942, Einsatzort. Bu belgenin bulunmasındaki yardımlarından dolayı Profesör Steven Welch'e özel teşekkürlerimi sunuyorum.

261. Ibid., Bl. *66,* Thea Liebe an Gericht des Marinebefehlshabers Danemark, 08.10.1942.

262. Ibid., Bl. 74, Gericht des Marinebefehlshabers Danemark, Verfügung v. 29.10.1942. Üçüncü İmparator dönemi boyunca askeri mahkemeler, elli bin ölüm cezası vermişti. Manfred Messerschmidt ve Fritz Wüllner, *Die Wehrmachtjustiz im Dienste des Nationalsozialismus. Zerstorung einer Legende* (Baden-Baden, 1987); Redlich, s. 107.

263. Anlaşılan Yahudi babası Otto Kohn'u tanımıyordu.

264. BA-A, RW 55/1589, Bl. 25, Gericht der Wehrmachtkommandantur Berlin, 09.06.1942.

265. Ibid., Bl. 25, 70–80.

266. BA-A, RM 123/335944, Gericht der Wehrmachtkommandantur Wien, Urteil gegen Anton Mayer, 13.03.1944.

267. Ibid., Anton Mayer an Grofiadmiral Donitz, 23.07.1944.
268. Allgemeines Marineamt, Donanma Yüksek Komutanlığı'nın bir koluydu.
269. BA-A, RM 123/33 5944, OKM an Gericht der Kriegsmarine Berlin, Betrifft: Straf-sache gegen den M.A. Gefr. Anton Mayer, 23.04.1944; DDS, Pers Anton Mayer, Gericht der KLriegsmarine Berlin, 25.08.1944. Üçüncü İmparator dönemi boyunca Alman ordusu tarafından elli binin üzerinde ölüm cezası verilmişti. Messerschmidt ve Wüllner; Weinberg, *Germany, Hitler,* s. 309, n. *6.* Ayrıca bakınız Manfred Messerschmidt, "German Military Law in the Second World War," in *The German Military in the Age of Total War,* ed. Wilhelm Deist (Dover, 1985), sayfa 323–35.
270. DDS, Pers Adm. Martin Baltzer, Bl. 3; BA-MA, BMRS,, Conrad Patzig Dosyası, Dr. Günter Patzig über C. Patzig, s. 14.
271. Messerschmidt, s. 355.
272. *U.S.A. Tribunals: Case No. 11,* sayfa 28,315; Hilberg, s. 273.
273. Adam, sayfa 328–29.
274. *AWA (I), Alman Silahlı Kuvvetler Bakanlığı (Ülke İçi).*
275. *Akten-NSDAP,* 103–22530, Engel an Frey, 02.11.1942.
276. BA-B, Sammlung Schumacher, Rundschreiben der NSDAP, SS Abschnitt, 01.12.1942, Hamburg; BA-B. Reichskanzlei 4123, Bl. 74, Vermerk Lammers', RM Nr. 2566/43/A. Hitler, kişinin ne kadar Yahudi olduğuna göre, evliliklere otuz tane kısıtlama getirmişti. Victor, s. 18.
277. Hertz, s. 35.

ALTINCI BÖLÜM: DÖNÜM NOKTASI VE ANGAYRANIN BAŞLAMASI, 1943-1944

1. *Akten-NSDAP,* 107–00392–393.
2. Yazar, sayı çok düşük olduğu için, bunun muhtemelen yalnızca Berlin'de kaydedilmiş yarı Yahudilerin sayısı olduğunu düşünmektedir.
3. BA-B, NS 18/482, Gussmann an Hauptverbindungsamt, Pg. Spangenberg, 10.02.1943.
4. Ibid., Der Chef der Sicherheitspolizei und des SD Kaltenbrunner an OKW, Goebbels, Speer und Reichsminister fur Bewaffnungund Munition, 03.03.1943.
5. Bu çalışma için kullanılan ve üzerinde Dietz'in imzasının olduğu belgelerde onun ilk adı geçmese de bu kişi muhtemelen, 1901'den beri Prusya ordusunun yasal hizmetinin üyesi olan Heinrich Dietz'den bir başkası değildi. 1933 yılında, askeri avukatlar için yayınlanan *Zeitschrift für Wehrrecht* adlı derginin editörü ve "ardından da savaş bakanlığında kıdemli bir devlet memuru olmuştu." Manfred Messerschmidt, "German Military Law in the Second World War," in *The German Military in the Age of Total War,* sayfa 325–26. Savaş Bakanlığı 1938 yılında OKW olarak yeniden teşkil edilmişti.
6. BA-B, DZA *61* Ka. i 83, Bl. 84, Aktennotiz, Anruf über FeldwebelDr. Vogtherr, 03.06.1943.
7. BA-B, NS 18/482, Aktennotiz, Betrifft: Heranziehung der jüdischen Mischlinge

und judisch Versippten zur Dienstleistung im Kriege, 17.07.1943.

8. *Akten-NSDAP,* 103–22534, Aktennotiz Bormann für Dr. Klopfer [Stellvertreter Bormanns als Leiter der Parteikanzlei], 14.10.1943.

9. Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 351.

10. Dieter Maier, *Arbeitseinsatz und Deportation. Die Mitwirkung der Arbeitsverwaltung bei der nationalsozialistischen Judenverfolgung in den Jahren, 1938—1945* (Berlin, 1994), s. 217.

11. BA-MA, RH53–7/ 271, Bl. 51–53, Komutanın konuşması, 18.10.1943.

12. BA-MA, BMRS, Gerhard Wundermacher ile röportaj, 20.11.1995, T–167.

13. Meyer, s. 239.

14. BA-B, R 3/1583, Bl. 108, Speer an Himmler, 16.10.1944; Walk, s. 405; Adam, s. 381.

15. BA-B, Sammlung Schumacher, Aktenvermerk, i9.i2.i943;Keitel, s. 189. Keitel, yalnızca arkadaşı Bürkner'i değil, aynı zamanda OT kamplarına gönderilen teyzesi Ottilie (Tilly) Cahn Schulze, onun Yahudi eşi Max Ludwig ve onların yarı Yahudi çocuklarını da terk etmişti. BA-MA, BMRS, Peter Cahn Dosyası, Bl. 6; BA-MA, BMRS, Peter Cahn ile röportaj, 10.12.1996, T–269.

16. Deutscher Volkssturm (Alman milis kuvveti veya kelimesi kelimesine "halk milisi "), savaşın son aylarında yaşları on altı ile altmış arasında değişen genç ve yaşlı erkeklerden oluşuyordu. Deutscher Volkssturm, İmparator'un 25 Eylül 1944 tarihli emri ile kurulmuştu. Örgütün teşkil edilmesi ve siyasi eğitiminden Bormann sorumluydu. Himmler, birimlerin silahlandırılmasından sorumluydu. Deutscher Volkssturm adına savaşanların çoğu kötü eğitim almış ve İtilaf devletleri saldırılarını durdurmaya çalışmak üzere doğu ve batı Almanya cephelerine gönderilmişti. Yaklaşık 175,000 Alman, Volkssturm'da savaşırken ölmüştü. Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* s. 715.

17. Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* s. 714.

18. *Akten-NSDAP,* 101–12427, Deutscher Volkssturm, Anordnung 443/44, 09.12.1944; BA-B, NS 6/764, BL 133–34, Klopfer an Bormann, 30.10.1944; Speer, sayfa 329, 391.

19. BA-MA, BMRS, Hermann Nast-Kolb ile röportaj, 22.11.1994, T–59.

20. Bloch, Canaris'in emirleri üzerine 1939 – 1940 döneminde Haham Rebbe Schneersohn'u kurtarmıştı. Schneersohn, daha sonra Baltık devletleri, İsveç ve Atlantik üzerinden ABD'ye ulaşabilmişti.

21. BA-MA, BMRS, Ernst Bloch Dosyası.

22. Bruno Blau, 1944 Nisan'ında işi olmayan veya silahlı kuvvetlerde görev yapmayan yarı Yahudilerin OT kamplarına gönderilmiş olduklarını yazıyor. Blau, "Die Mischehe im Nazireich," s. 54. İşin ilginç yanı, bu çalışmada belgelenen olaylara göre, OT'ye gönderilen Hint-Avrupalı erkeklerin Yahudi eşlerinin çoğu savaştan sağ kurtulmuştu. Bu kişiler yalnızca evlerinde kalıp, savaşın bitmesini beklemişlerdi.

23. Aktion Hasse'de, yarı Yahudiler üniforma giyiyor ve çoğunlukla inşaat işlerini

yapıyorlardı. Bazı yarı Yahudiler, bunun *Aktion Mitte* kadar kötü olmadığını ifade etmektedir. BA-MA, BMRS, Gerhard Schiller ile röportaj, 11.02.1995, T–92.

24. *Aktion Mitte'de,* yarı Yahudiler angarya işleri yapıyor ve üniforma giymiyorlardı. BA-MA, BMRS, Schiller ile röportaj.
25. *Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vorschriften,* Heft 2, s. 27; BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenim. "B-adamları", *Bewdhrungsmdnner'i ifade etmektedir.* Bazı yarı Yahudiler OT kamplarına 1943 yılında gönderilmiş olabilirler, ama bunların çoğu bu tür kamplara 1944 yılında gönderilmişti.
26. *Akten-NSDAP,* 107–00394; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 351.
27. BA-MA, BMRS, Herbert Beyer Dosyası, Bl. 3, 6, 50, *Lebensbeschreibung.*
28. Maier, s. 219; Noakes, s. 351.
29. BA-MA, BMRS, Angrefi ile röportaj.
30. BA-MA, BMRS, Friederich Schlesinger ile röportaj, 10.12.1994, T–77.
31. BA-MA, BMRS, Salinger ile röportaj.
32. Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 351; BA-MA, BMRS, röportajlardan elde edilen genel izlenim.
33. Maier, s. 219.
34. Ibid., s. 228.
35. OT hakkında bir Gestapo tebliği örneği için bakınız, BA-MA, BMRS, Bleicher Dosyası, Gestapo Stuttgart an Bleicher, 13.10.1944; BA-MA, BMRS, Carl Neubronner Dosyası, Arbeitsamt Frankfurt an Neubronner, 01.03.1945. Diğerleri ise tutuklanıp gönderilmişti, ama bunlar yalnızca bir azınlıktı.
36. BA-MA, BMRS, Brucher Dosyası, "Amtliche Anzeigen," des Leiter des Arbeitsamts Stuttgart; BA-MA, BMRS, Brucher ile röportaj.
37. BA-MA, BMRS, Rehfeld Dosyası. Helmut Rehfeld, Liegnitz ile Breslau arasındaki demiryollarında mühendis olarak çalışmıştı. Çalışması boyunca Auscwitz ve diğer ölüm kamplarına nakledilen insanlarla dolu kargolara tanık olmuştu. Bir gün, bütün rejimden tamamen iğrenerek, onun bakışları altında çalışamayacağını söyleyerek İmparator'un, çalışma odasının duvarındaki resmini indirmişti. Patronu onu Gestapo'ya ihbar etmişti ve Breslau hapishanesinde birkaç hafta geçirdikten sonra Naziler onu Buchenwald'a göndermişti. 38. BA-MA, BMRS, Gerhard Guttstadt Dosyası, Bl. 1, Elisabeth Guttstadt an Rigg, 11.08.1997. Ayrıca bakınız Werner Schmidt, *Leben an Grenzen* (Zurich, 1989), sayfa 159–60.
39. BA-MA, BMRS, H. Beyer Dosyası, Bl. 49, *Lebensbeschreibung.*
40. Schmidt, s. 173.
41. *Sippenhafthung,* 1 Ağustos 1944'de, 20 Temmuz bombalı suikastının bir sonucu olarak yürürlüğe konmuştu. Bakınız Seaton, *German Army,* sayfa 232–33.
42. BA-MA, BMRS, Hermann Steinthal Dosyası, Hermann Steinthal an Rigg, Bl. 3, Steinthal an Rigg, 14.11.1996.
43. BA-MA, BMRS, Behrendt ile röportaj; Schmidt, sayfa 170–73; BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenim.

44. Krüger, sayfa 100–101; Klaus Budzinski, *DerRiss durchs Ganze. Kolportage einer gestorten Deutschwerdung* (Berlin, 1993), sayfa 226.
45. Adam, s. 332.
46. *Akten-NSDAP,* 101–07575-Bl. 3, Bormann an Lammers, Betrifft: "Beamte, die judische Mischlinge oder mit Juden oder jüdischen Mischlingen verheiratet sind."; BA-B, R 43 Ü/599a, Bl. 71.
47. Neue Zuricher Zeitung, Montag, 15.01.1945, Bl. 6.
48. BA-MA, BMRS, H. Beyer Dosyası, Bl. 51, *Lebensbeschreibung;* BA-MA, BMRS, H. Beyer ile röportaj.
49. BA-MA, BMRS, Hanna Wollenberg ile röportaj, 19.06.1996, T–213.
50. BA-MA, BMRS, H. Beyer Dosyası, Bl. 52, *Lebensbeschreibung;* BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg ile röportaj, 02.02.1997, T–289; BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj; BA-MA, BMRS, Schliesser ile röportaj.
51. BA-MA, BMRS, H. Beyer Dosyası, Bl. 49, 52, *Lebensbeschreibung.*
52. Meyer, s. 241; BA-MA, BMRS, toplanan verilerden elde edilen genel izlenim.
53. Nazi kamplarının sayısı hakkında çalışma yapan ABD Soykırım Müzesi araştırmacısı Dr. Geoffrey Megargee, Nazilerin muhtemelen on binin üzerinde kamp inşa etmiş olduklarını iddia etmektedir; *Nationalsozialismus,* s. 17.
54. *Trials of German Major War Criminals, Part ij, Nuremberg 20 June–1 July 1946,* s. 52.
55. Ibid.
56. BA-MA, BMRS, Hans Radvanyi ile röportaj, 07.01.1996, T–192; BA-MA, BMRS, Reiner Wiehl ile röportaj, 17.05.1996, T–205.
57. BA-MA, BMRS, Kurt Einstein Dosyası, Bl. 2, Kurt Einstein an Rigg, 10.12.1996.
58. BA-MA, BMRS, Brucher ile röportaj.
59. BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj; BA-MA, BMRS, Behrendt ile röportaj; BA-MA, BMRS, röportaj Werner Gramsch, 16.11.1996, T–238; BA-MA, BMRS, Kurt Zeunert ile röportaj, 06.02.1997, T–300.
60. BA-MA, BMRS, Ernst Ludwig Dosyası, Bl.12, Ernst Ludwig, Anlage zu meiner Erklarung, meine Verfolgung in den Jahren 1941–45 betreffend, 11.06.1949; BA-MA, BMRS, Ernst Ludwig ile röportaj, 22.01.1997, T–286. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Rudolf Lowenfeld Dosyası, Bl. 2.
61. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.
62. BA-MA, BMRS, Heinz Neumaier ile röportaj, 21.04.1995, T–145; BA-MA, BMRS, Klaus Budzinski ile röportaj, 15.11.1994, T–51.
63. BA-MA, BMRS, Rath ile röportaj.
64. BA-MA, BMRS, Schliesser ile röportaj.
65. BA-MA, BMRS, Wiehl ile röportaj.
66. BA-MA, BMRS, Zeunert ile röportaj.
67. BA-MA, BMRS, Radvanyi ile röportaj; BA-MA, BMRS, Wiehl ile röportaj. Beate Meyer de aynı sonuca varmıştır. Bakınız Meyer, s. 247.
68. BA-MA, BMRS, Salinger ile röportaj. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Schliesser

ile röportaj.

69. BA-MA, BMRS, Wiehl ile röportaj; BA-MA, BMRS, Peter Cahn ile röportaj, 17.03.1995, T–121; BA-MA, BMRS, Peter Cahn ile röportaj, 11.12.1996, T–268; BA-MA, BMRS, Hans Cahn ile röportaj n. 12,1996, T–269; BA-MA, BMRS, Walter Scheinberger ile röportaj, 18.03.1995, T-I2ia; BA-MA, BMRS, Karl Neubronner ile röportaj, 09.04.1995, T–136; BA-MA, BMRS, Hans Homberger ile röportaj, 08.04.1995, T–132.

70. BA-MA, BMRS, Lichtwitz ile röportaj.

71. BA-MA, BMRS, Falkenberg ile röportaj. İronik bir biçimde, İtilaf devletleri Falkenberg'i savaştan sonra hapse attılar çünkü onun aslında OT subayı olduğunu düşünüyorlardı.

72. BA-MA, BMRS, Harald Ettheimer ile röportaj, 02.09.1995, T–164.

73. Vogel, s. 262.

74. OT'deki Frontfuhrer veya Baufuhrer, teğmen rütbesiydi.

75. BA-MA, BMRS, Horst Schmechel ile röportaj, 29.11.1994, T–65. Schmechel, birkaç OT kampında bulunmuştu. Bunlar, Hazebrouk, Watten, Vizernes ve Fransa'daki Boulogne Sur-Mer kamplarıydı.

76. BA-MA, BMRS, Budzinski ile röportaj.

77. Niedersachsischer Verband Deutscher Sinti, ed., *"Es war unmenschenmoglkh." Sinti aus Niedersachsen erzdhlen—Verfolgung und Vernichtung im National-sozialismus und Diskriminierung his heute* (Hannover, 1995), sayfa 50, 87. Bu birim adını, sadist ve cesetlerle cinsel ilişkiye girmez arzusu olan bir kişiliğe sahip SS Tuğgeneral Oskar Dirlewanger'den almıştı. Clark, s. 391, n.3; Keegan, *Second World War,* s. 482; Guderian, s. 356.

78. BA-MA, H 6/172,SchreibenChef desHeeres-PersonalamtsBurgdorf, 03.01.1945; BA-MA, Pers 7786.

79. B. H. Liddell Hart, *The German Generals Talk*(New York, 1979), s. 178. Heinrici'nin eşi yarı Yahudi'ydi.

80. Adam, sayfa 332–33.

81. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 165; Redlich, sayfa 232–34, 275; Maser, sayfa 376, 394, 402; Keegan, *Mask of Command,* s. 309.

82. Schleunes, sayfa 3–4; Eberhard Jackel, *Hitler's Weltanschauung* (Stuttgart, 1981), s. 78; Kershaw, *Profiles in Power,* s. 30.

83. Büttner, "Persecution," s. 288.

84. *Holocaust, 1. cilt, Legalizing the Holocaust,* s. 31.

85. Globke ve Stuckart, s. 17.

86. A.Ruter-Ehlermann ve C. F. Rüter editörlüğündeki., *Sammlung deutscher Strafurteile wegen nationalsozialistischer Totungsverbrechen* (Amsterdam 1968-1981), Bd. VI, s. 406.

87. Schleunes, s. 130.

88. *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 11,2,* s. 125.

89. SS Albay.

90. BA-B, NS 19/1047, Bl. 2–3, Hildebrandt an Himmler, 17.03.1943. Ayrıca bakı-

nız Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa 339–40.

91. BA-MA, NS 19/1047, Bl. 10; Adam, s. 328.

92. Stoltzfus, *Resistance*, s. 57.

93. *Akten-NSDAP*, 107–00409–410.

94. Eichmann Prosecution Document, Police d'Israel Quartier General 6-eme Bureau No. 1102, Der Reichsminister fur die besetzten Ostgebiete (Schmitz), 30.01.1942; IfZ Hefte N–71–73, Dr. Feldscher, betr. "Verscha'rfung des Judenbegriffs," 13.08.1941; BA-B, NS 19/1772, Bl. 2; *Holocaust, 2. cilt, Legalizing the Holocaust*, Bl. 103; Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa 344–45.

95. Ibid.

96. Hilberg, s. 309.

97. Ibid., s. 152

98.Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 338; Kurt Patzold, ed., *Verfolgung, Vertreibung, Vernichtung. Dokumente des faschistischen Antisemitismus 1933 bis 1942* (Leipzig, 1984), sayfa 249, 264–65.

99. Rüter-Ehlermann and Rüter, s. 15.

100. Klemperer, Buch Ü, 12.05.1943, s. 377, 23.01.1944, s. 475.

101. Arendt, s. 174. Danimarka'dan kaçan yarı Yahudilerden biri de ünlü bilim adamı Niels Bohr'du. Bohr daha sonra ABD'ye gitmiş ve atom bombası projesi üzerinde çalışmıştı.

102. *Trial of Adolf Eichmann*, 7. cilt, 42. oturum, s. 752, Witness Charlotte Salzburger Wreschner ve Losener, sayfa 299–302; Eichmann Prosecution Document, Police d'Israel Quartier General 6-eme Bureau No. 1102, Reichsminister fur die besetzten Ostgebiete (Schmitz), 30.01.1942, Aufzeichnung, sayfa 2–3; BA-B, NS 19/1772, Bl. 2, Reichsminister fur die besetzten Ostgebiete, 02.05.1942; Bauer, s. 229; IfZ, N 71–73, Der Judenbegriff in den besetzten Gebieten; Hausner, s. 256; Meyer, s. 9; Adler, *Der Verwaltete Mensch*, sayfa 283–84.

103. Bakınız Stoltzfus, *Resistance;* Kaplan, sayfa 149, 193.

104. Maier, s. 203; Rebentisch, s. 439.

105. Lifton, s. 56.

106. Kershaw, *Hitler, 1936–1945*, s. 486; Arendt, s. 96.

107. Hilberg, s. 296, n. 164. Müller, 1939 yılında Himmler tarafından Gestapo'nun başına getirilmişti. Gellately, *Gestapo and German Society*, s. 55.

108. David Roskies editörlüğündeki, *The Literature of Destruction: Jewish Responses to Catastrophe* (New York, 1989); Chaim A. Kaplan, "Scribes of the Warsaw Ghetto: Scroll of Agony," s. 446.

109. Bu bir SS Yüzbaşı'sıydı.

110. Stoltzfus, *Resistance*, sayfa 184–86.

111. Ernst Klee, *Euthanasie im NS-Staat: Die Vernichtung lebensunwerten Lebens* (Frankfurt, 1985), s. 419; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 348; Victor, s. 172; Weinberg, *Germany, Hitler*, s. 240; Adler, *Der Verwaltete*

112. *Mensch*, s. 16. U2. *Der Sturmer*, 09.n.1944.

113. Bauer, sayfa 190–91, 206; Büttner, "Persecution," s. 289.

114. *Trial of Adolf' Eichmann,* 2. cilt, kısım 42, s. 755; BA-MA, BMRS, Hanns-Heinz Bauer Dosyası. BA-MA, Hanns-Heinz Bauer ile röportaj, 29.03.1998, T–421.

115. BA-MA, BMRS, Hans Kirchholtes Dosyası, Bl. 4.

116. Wolf Zuelzer, "Keine Zukunft als 'Nicht-Arier' im Dritten Reich," in *Der Judenpogrom,* s. 154.

117. BA-MA, BMRS, Hans Doppes ile röportaj, 19.05.1996, T–207; BA-MA, BMRS, Bauer ile röportaj; BA-MA, BMRS, Friedemann Lichtwitz ile röportaj, 18.07.1997; BA-MA, BMRS, R. Schenk ile röportaj, 23.05.1997, T–349; BA-MA, BMRS, Herbert Simon Dosyası, Bl. 11; BA-MA, BMRS, Erik Blumenfeld Dosyası; BA-MA, BMRS, Helmuth Rosenbaum Dosyası, Bl. 9; BA-MA, BMRS, Werner Eisner Dosyası. Ayrıca bakınız Meyer, sayfa 236, 251, 469; Hans A. Schmitt, *Quakers and Nazis: Inner Light in Outer Darkness* (Missouri, 1997), sayfa 174–75; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 320; Owings, s. 48.

118. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 487; Redlich, s. in; Frei, s. 122; Lifton, s. 27; Denzler ve Fabricus, sayfa 112–13.

119. BA-MA, BMRS, Hans-Oskar Lowenstein de Witt ile röportaj, 06.12.1994, T–71. Ayrıca bakınız Alfred Posselt, *Soldat des Feindes* (Wien, 1993), sayfa 18–19.

120. BA-MA, BMRS, G. Bier Dosyası, Bier an Rigg, 26.03.2001.

121. Bauer, s. 206.

122. BA-MA, BMRS, Steinwasser ile röportaj.

123. Kershaw, *Hitler Myth,* sayfa 238–40, 250–51; Gilbert, *Holocaust,* sayfa 73–75; William Sheridan Allen, "Die deutsche Offentlichkeit und die 'Reichskristallnacht'— Konflikte zwischen Werthierarchie und Propaganda im Dritten Reich," in *Die Reihen jest geschlossen. Beitrdge zur Geschichte des Alltags unterm National-sozialismus* (Wuppertal, 1981), sayfa 397–411; Hilberg, s. 29; Kaplan, s. 148.

124. Redlich, s. 156; Lang, *Bormann,* s. 221; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 354; *Nazism 1919–1945,* 3. cilt, sayfa 1031–43; Denzler and Fabri-cius, sayfa 98,116–32; Rebentisch, s. 431; Victor, sayfa 93,172. Bu program nedeniyle yetmiş binin üzerinde zihinsel hasta ve rahatsız kişi öldürülmüştü. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 141; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa 261, 427–30; Redlich, s. 154; Stoltzfus, *Resistance,* sayfa 15, 145; Gellately, *Consent and Coercion,* s. 103. Gellately, ötenazi merkezlerindeki personelin uzmanlığına Doğu'da devam eden imhalarda ihtiyaç duyulduğu için Hitler'in, ötenazi programının durdurulması için bunun uygun zaman olduğunu düşünmüş olabileceğini belirtmektedir.

125. 1943 Şubat'ında Goebbels, Hint-Avrupalı eşleriyle yaşayan yaklaşık iki bin Yahudi erkeğin tutuklanmasını emretmişti. Hükümet, bu Yahudileri sınır dışı etmeyi plânlıyordu. Fakat bu kişilerin eşleri, çocukları, aileleri ve arkadaşları, gece gündüz demeden Berlin'de bir hafta boyunca protesto gösterileri yapmışlardı. Pro-

testocuların sayısı bazen altı bini buluyordu. Şaşırtıcı biçimde, böyle bir baskının altında Nazi rejimi, yumuşamış ve Mart ayında Yahudileri serbest bırakmıştı. *Geschichte und Gesellschaft. Zeitschrift fur Historische Sozialwissenschaft 21. Jahrgangf Heft 2 April-Juni 199}, Protest und Widerstand* (Gottingen, 1995), Nathan Stoltzfus, "Widerstand des Herzens," sayfa 218–47; Stoltzfus, sayfa xvi-xxii; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 354; Weinberg, *Germany, Hitler,* s. 231; BA-MA, BMRS, Goldberg ile röportaj; BA-MA, BMRS, Elisabeth Behrend ile röportaj, 03.03.1997, T–321; Meyer, s. 57; Schmitt, s. 175; Richard J. Evans, *Lying About Hitler: History, Holocaust, and the David Irving Trial* (New York, 2001), s. 84; Owings, s. 462; *Goebbels Diaries, 1942–1943,* sayfa 276, 288, 294.

126. Arendt, s. 159; Ayrıca bakınız Schmitt, s. 174.
127. BA-MA, BMRS, Wiehl ile röportaj.
128. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10–14.08.1994, T–10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T–190.
129. BA-MA, BMRS, Wilhelm Droscher Dosyası.

YEDİNCİ BÖLÜM: HİTLER TARAFINDAN TANINAN IRK YASASI MUAFİYETLERİ

1. Görüşme yapılan birçok kişi, öğrenci arkadaşları ve akademisyenler bu görüşü ifade etmişlerdir.
2. Ibid.
3. Hamann, sayfa 71-77; Kershaw, *Profiles in Power,* s.19; Redlich, sayfa n-13; Victor, sayfa 9, 13, 16, 123.
4. Dr. Fritz Redlich ile 23 Eylül 2000 tarihinde Connecticut'taki evinde yapılan görüşme. Ayrıca bakınız *Monologe im Ftihrerhauptquartier, 1941-1944,* s. 357.
5. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 25.
6. Hamann, sayfa 8, 73-76; Redlich, sayfa 6-8, 11, 223-224, 255; Robert G. L. "Waite, *The Psychopathic God Adolf Hitler* (New York, 1977), s. 131.
7. Victor, s. 8; Redlich, sayfa 34, 43, 46, 82, 99; Lang, *Bormann,* s. 119.
8. Hamann, s. *j6;* Maser, s. 21; Lang, *Bormann,* sayfa 129-30. Patrick Hitler hakkında daha fazla bilgi için, bakınız Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* sayfa 8-9, 604 n. 28.
9. Redlich, sayfa 11, 224, 255.
10. Maser, sayfa 15, 36-38; Redlich, s. 6.
11. Redlich, sayfa 7-8; Maser, s. 17; Victor, s. 20; Heiden, s. 43.
12. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* sayfa 351-53; Redlich, sayfa 79-80, 285-86; Victor, s. 154.
13. Redlich, sayfa 9, 257; Maser, s. 61; Heiden, s. 43.
14. Maser, sayfa 315, 598-622. Maser, Hitler'in Birinci Dünya Savaşı esnasında Jean Marie Loret adında gayrimeşru bir oğlu olduğuna inanmaktadır.
15. Waite, sayfa 33, 127-37.
16. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 11; Redlich, sayfa 10, 255-56; Victor, s. 22.

17. Maser, sayfa 36-37.
18. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 13; Hamann, s. 16; Redlich, s. 258; Maser, s. 329; Victor, sayfa 19-20, 23, 29.
19. Victor, sayfa 20, 22.
20. Redlich, sayfa 7-8, 223, 256, 281; Victor, s. 20.
21. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 19; Redlich, sayfa 6, 11-13, 256; Ralph Giordano, *Wenn Hitler den Krieg gewonnen hdtte* (Hamburg, 1989), s. 103; Victor, sayfa 20; Waite, sayfa 33, 127–37.
22. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 7; Hamann, s. 268; Maser, s. 14.
23. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 7.
24. Victor, s. 17; Hansjürgen Koehler, *Inside Information* (Londra, 1940); Hans Frank, *Im Angesicht des Galgens* (Schliersee, 1955).
25. Victor, sayfa 17, 155.
26. Koehler, sayfa 145–49. Koehler, Heydrich adına çalışırken, her ikisi de Hitler'in siyasi düşmanları olan Avusturya Cumhuriyeti şansölyeleri Engelbert Dollfufi and Kurt von Schuschnigg tarafından hazırlanmış, Hitler'in büyükannesinin Rothschilds'ın Viyana'daki malikânesinde çalıştığını ve burada hamile kaldığını iddia eden bir dosya bulduğunu ifade etmektedir.
27. BA-MA, BMRS, Niklas Frank ile röportaj, 16.10.1996, T–227. Ayrıca bakınız Maser, sayfa 46-47, 269. Frank ayrıca, savaştan sonra, kısmen Yahudi olduğunu iddia etmişti. Joseph E. Persico, *Nuremberg: Infamy on Trial* (New York, 1994), s. 22. Frank'in oğlu Niklas, ailesinin Yahudi soyundan geldiğini kanıtlayacak hiçbir belge bulunamadığını belirtiyor. BA-MA, BMRS, N. Frank ile röportaj.
28. Kershaw, *Hitler, 1889–1936,* s. 9.
29. Waite, s. 127.
30. Görünüşe bakılırsa, bu tarihte Graz'da Frankenberger adında bir Yahudi ailesinin olduğunu teyit edecek veya yalanlayacak hiçbir kayıt yoktur. Kershaw'a göre, 1830larda Graz'da Frankenberger adında bir tek Yahudi bile yoktu. Üstelik Styria'nın (Steirmark) hiçbir yerinde Yahudiler yoktu çünkü 1860lara kadar Avusturya'nın o bölgesinde yaşamalarına izin verilmiyordu. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 8. Ayrıca bakınız Redlich, s. 12; Maser, s. 27.
31. Victor, s. 17.
32. Hamann, sayfa 72-74; Redlich, sayfa 11, 257; Waite, sayfa 130-31; Speer, s. 117; Bracher, sayfa 58, 64. Kentin savaştan sonra Ruslar tarafından yok edildiğine dair birçok söylenti dolanmaktadır. Bu konuyla ilgili kaynaklar net değildir. Hem Rusların hem de Hitler'in, kendi gerekçeleriyle kenti yok etmiş olmaları muhtemeldir. Daha önce belirtildiği üzere, Hitler'in Dollersheim'den belgeleri çıkarttırıp, imha ettirmiş olduğu daha olasıdır. Hitler, Dollersheim semt papazının " 'gayri meşru' ifadesini 'meşru' ile değiştirerek ve o tarihe kadar boş olan baba ismi kutusuna 'Georg Hitler' yazarak babasının doğum kaydını değiştirmiş olduğüunu biliyor olmalıydı. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 5; Redlich, sayfa 7-8. Ayrıca bakınız Maser, sayfa 23-24.

33. Redlich, s. 11.
34. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 86. Hitler'in Avusturya taslağından kaçması, onun korkak olduğu anlamına gelmez. Üç kez yaralandığı ve hem EKÜ hem de EKI ile ödüllendirildiği (bir onbaşı için olağan bir durum değildi) Birinci Dünya Savaşı'nda Alman ordusundaki kuryelik sicili, onun aslında cesur bir asker olduğunun kanıtıydı. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* sayfa 91-97; Redlich, sayfa 40, 259; O'Neill, s. 5; Keegan, *Mask of Command,* s. 236.
35. Lang, *Bormann,* s. 119.
36. Victor, sayfa 13-14, 17, 147.
37. Redlich, s. 320. Ayrıca bakınız *Monologe im Fuhrerhauptquartier, 1941-1944,* s. 310.
38. Waite, s. 129. Ayrıca bakınız *Monologe im Fuhrerhauptquartier, 1941-1944,* s. 293.
39. Maliye Bakanı (Reichsfinanzminister) Matthias Erzberger, Katolik Zentrum partisinin lideriydi ve Almanya'da Orta'nın Sağ tarafından en nefret edilen üyelerinden biriydi. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda barışın savunuculuğunu yapmış ve savaş boyunca Alman Parlamentosu'nda askeri idareyi sert biçimde eleştirmişti. 1921 yılı Ağustos ayında bir suikast sonucu öldürülmüştü.. Bauer, s. 78. Craig, *Prussian Army,* sayfa 325, 368.
40. Persico, sayfa 327-29; Redlich, sayfa 13, 320; Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 569; Friedlander, s. 150; Victor, sayfa 18, 125.
41. Redlich, sayfa 320, 116, n. 72.
42. BA-B, NS *61* 487, Bl. 4. Ayrıca bakınız Maser, s. 388.
43. Redlich, sayfa 3, 223-24.
44. Ibid., s. 11.
45. Redlich, sayfa 11-12, 72; Giordano, s. 103.
46. Maser, s. 323; Redlich, sayfa 78, 284.
47. Hamann, sayfa 53-57; Redlich, sayfa 22, 115, 323; Victor, s. 41.
48. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 31-32.
49. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. *96;* Bauer, s. 81; Stern, sayfa 161-62; Maser, s. 144; Joachim C. Fest, *Hitler* (Frankfurt, 1987), s. 103.
50. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 348; Cooper, *German Army,* s. 20; Frei, s. 14; Victor, s. 78. Hitler, yalnızca SA'nın komutanı Ernst Rohm'un eşcinsel olduğunu değil, aynı zamanda Rohm'un teğemnelerinden birkaçının da (örneğin SA lideri Edmund Heines) "adı çıkmış" eşcinseller olduklarını biliyordu. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 514; Redlich, sayfa 98-99, 273; Friedlander, s. 208.
51. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 348; Lang, *Bormann,* s. 65.
52. Yahudi ismi Itzig'den türemiş olan Izzy veya Isi ismi, "pis Yahudi" anlamındaki yaygın kullanımını Gustav Freytag'ın 1855 yılında yayınlanan *Debit and Credit (Soil und Haben)* adlı kitabı benzeri kitaplarla kazanmıştır. Freytag'ın geniş kitlelerce okunmuş olan kitabı, Yahudi tüccar Veital Itzig'i, bir Yahudi'nin bir Nazi için ifade ettiği her şey olarak betimliyordu: pis, sahtekâr ve kötü. 1994 bahar döneminde Yale Üniversitesi'nde Alman edebiyatı üzerine Profesör Liselotte Da-

vis'den alınan ders.

53. Günther Deschner, *Reinhard Heydrich* (Berlin, 1987), s. *6y;* Victor, s. 146. Heydrich hakkında, Heydrich'in iddia edilen Yahudi soyunu kapsamlı biçimde ele alan bir diğer biyografi ise Shlomo Aronson tarafından yazılmıştır: *Reinhard Heydrich und die Frühgeschichte von Gestapo und SD* (Stuttgart, 1971). Bu kitaba çoğunlukla, Heydrich'in Yahudi olabileceği yönündeki iddiaları çürütmek için başvurulur. Bakınız Aronson, sayfa 12-17. Oxford Üniversitesi'nde görev yapan tarihçi ve Profesör Hugh Trevor-Roper, Heydrich'in gerçekten de Yahudi soyundan geldiğine inanıyordu. Bakınız G. S. Graber, *The Life and Times of Reinhard Heydrich* (New York, 1980), s. 81. Ayrıca bakınız Cornberg ve Steiner, s. 161. 54. BA-MA, N 656/9, Bl. 9, s. 3. 55. Callum MacDonald, *The Killing ofSS Obergrusayfaenführer Reinhard Heydrich*

(New York, 1989), s. 11.

56. BA-MA, BMRS, Joachim Schaper ile röportaj, 25.05.1997, T-351. Öyle görünüyordu ki bu, Halle'deki genel inançtı. Bakınız Edouard Calic, *Reinhard Heydrich: The Chilling Story of the Man Who Masterminded the Nazi Death Camps* (New York), 1985, s. 2i.

57. Calic, s. 22. Halle'nin Nazi valisi Rudolf Jordan, Heydrich'in babasının Yahudi olduğunan inanıyordu. Kanıt olarak ise 1916 tarihli *Riemanns Musik Lexikon*'u gösteriyordu. Bruno Heydrich'in adının yanında, onun soyadının aslında "Suss" olması gerektiğini belirten bir ifade olduğunu belirtiyordu. BA-B, NS 22/1051.

58. Felix Kersten, *The Kersten Memoirs, 1940-194}* (New York, 1957), sayfa 96-97. Joachim Fest, Kersten'in anılarının "şimdiye kadar bütün kontrollerden sağlam çıktıklarına inanmaktadır. Fest, bunların Himmler'in Heydrich'in Yahudi olduğuna kesinlikle inandığını kanıtladıklarını düşünmektedir. Fest, *Face,* sayfa 335-37, n. 11. Cambridge Üniversitesi'nden Profesör Richard Evans, Kersten'in anılarının yanlışlarla dolu olduğunu ve dikkatle ele alınması gerektiğine inanmaktadır. Calic aslında, Kersten'in Yahudilerin toplu ölümlerinden Heydrich'in sorumlu olduğu ve onun Yahudileri öldürmeye yönelik öldürücü arzusunun temelinin Heydrich'in kısmen Yahudi olduğunu bilmesinden "kaynaklanan bir aşağılık kompleksi" olduğunu "iddia ederek SS'i aklamaya çalıştığına" inanmaktadır. (Calic, s. 52). Bu çalışma, anıların Heydrich'in etrafında, aralarında Hitler ve Himmer'in de olduğu, onun Yahudi olduğuna inanmış olabilecek birçok kişinin olduğu ve bu durumun da Heydrich üzerinde birkaç olumsuz etki yaratmış olacağını görüşündedir.

59. Speer, s. 146.

60. Fest, *Face,* s. 101.

61. Helmut Maurer, *Von Mensch zu Mensch. In Canaris' Abwehr* (Berlin, 1975), s. 125; Snyder, s. 145.

62. Maurer, sayfa 124-26; Charles Wighton, *Heydrich: Hitler's Most Evil Henchman* (Londra, 1962), s. 25; Fest, *Face,* s. 105 n. 26; BA-MA, BMRS, Alexander Stahlberg ile röportaj, 3-4.12.1994, T-68; BA-MA, BMRS, Theodor Oberlander

ile röportaj, 19.09.1994, T-23; Engelmann, sayfa 210-n; Walter Schellenberg, *The Schellenberg Memoirs* (Londra, 1956), s. 207. Schellenberg'in anıları dikkatle okunmalıdır çünkü bunları yazarken hayatı için mücadele ediyor ve geçmişini gizlemek için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Heydrich'in olası Yahudi mazisinden bahseden bir diğer kuşkulu eser ise SS subayı Wilhelm Hoettl'a aittir. Bakınız Wilhelm Hoettl, *The Secret Front: The Story of Nazi Political Espionage* (New York, 1954), sayfa 20-30. Bakınız Hilberg, s. 677, Hoettl'la ilgili bölüm.

63. BA-MA, N 179, Milchs Tagebücher, Notiz vom 31.01.193 3.
64. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 1-2, Nuremberg Trials* (Nuremberg, 1949), s. 1776.
65. BA-MA, N 179, Milchs Tagebucher, Notiz vom 01.n. 1933, Bl. 46; BA-B, R 15.09/90, Bl. 2, Goring an den Leiter der Reichsstelle fur Sippenforschung, 07.08.1935; BA-MA, BMRS, File Erhard Milch, Heft ÜI; BA-MA, Pers 8-385 Horst Boog über Erhard Milch, *Die Militdrelite,* s. 351; Wistrich, s. 210; Heiden, s. 500.
66. Williamson Murray, *Luftwaffe* (Baltimore, 1985), sayfa *6-j. 6j.* Corum, *Luftwaffe,* sayfa 161–62. Ayrıca bakınız Murray, s. 9.
68. Corum, *Luftwaffe,* s. 181.
69. Cooper, *German Air-Force,* s. 13.
70. Adam R. A. Claasen, *Hitler's Northern War: The Luftwaffe's Ill-Fated Campaign, 1940–1945* (Kansas, 2001), sayfa 99-100.
71. Ibid., sayfa 121, 140.
72. Ibid., s. 140.
73. Joel S. A. Hayward, *Stopped at Stalingrad: The Luftwaffe and Hitler's Defeat in the East, 1942–1943* (Kansas, 1998), s. 286.
74. Hayward, sayfa 286–310; Murray, s. 148.
75. Heiden, s. 352.
76. Hajo Herrmann, *Eagle's Wings* (England, 1991), sayfa 38–43; James S. Corum, *The Roots of Blitzkrieg* (Kansas, 1992), sayfa 144–68; Corum, *Luftwaffe,* sayfa 30, 34, 52, 59–61, 125-27, 142-46, 180; James S. Corum, "The Old Eagle as Phoenix: The Luftstreitkrafte Creates an Operational Air War Doctrine, 1919-1920," *Air Power History,* (1992): 13-21; Cooper, *German Air-Force,* sayfa 39, 379–89; Dr. A. Baeumker, *Ein Beitrag zur Geschichte der Führung der deutschen Luftfahrttechnik im ersten halben Jahrhundert 1900–1945,* Heft XXXXIV der Schriftenreihe "Langfristiges Planen der Forschung und Entwicklung"(Juli 1971); Helmut Wilberg, *Abschliefienderflieger Erfahrungsbericht über die Schlacht in flandern* (Gedruckt in der Buch- und Steindruckerei der Artillerie-fliegerschule Ost I); Hildebrand, sayfa 513–14.
77. Corum, *Roots of Blitzkrieg,* s. 152.
78. Ibid., s. 153.
79. Ibid., s. 151.
80. Ibid., s. 162. Wilberg, Alman pilotlarının Lipetsk'deki Rus hava üssünde eğitilmelerine izin verilmesi konusunda Sovyetlerle anlaşmalar yapılmasına aracı ol-

muştu.

81. Ibid., s. 167. Talimatname, *Luftwaffe Regulation 16, The Conduct of Air Operations (Luftkriegsführung)* adındaydı.

82. Ibid., s. 168.

83. "Dört adet avcı bombardıman uçağı, dört adet savaş uçağı, bir keşif ve iki adet deniz uçağı bölüklerinden oluşan" Condor Alayı, Hava Kuvvetlerinden ayrılmıştı. Craig, *Prussian Army,* s. 487.

84. BA-MA, N 761/7, Bl. 2, Bericht General Erwin Jaenecke; Herbert Molly Mason Jr., *The Rise of the Luftwaffe* (New York, 1973), sayfa 168–71, 218–21; Corum, *Luftwaffe,* sayfa 147, 183–84, 219–21. Condor Alayı adına harekâtları yürüten Berlin'deki devlet dairesinin adı Sonderstab W (Özel Daire W; *W,* Wilberg'i ifade etmektedir) idi.

85. BA-MA, N 761/7, Bl.1-3, Bericht General Erwin Jaenecke.

86. BA-MA, BMRS, Achim von Bredow Dosyası, Heft Ü, Bl.55, Bredow an seine Mutter, 24.10.1941.

87. General Studnitz, 1941 yılında Mareşal Ritter von Leeb'in Kara Kuvvetleri Kuzey Grubu ile birlikte Rusya'yı işgal etmiş olan 87. Piyade Tümeni'nin komutanlığını yapmıştı.

88. BA-MA, BMRS, Wilhelm von Gwinner ile röportaj, 17.11.1994, T-53; BA-MA, BMRS, Wilhelm von Gwinner ile röportaj, 16.12.1996, T-280.

89. BA-MA, N 379/ 260, Lebram an Ruge, 10.04.1976.

90. BA-MA, N 379/ 260, Lebram an Ruge, 10.04.1976; BA-MA, N 328/32, Forste an Ehrhardt, 12.12.56.

91. Cajus Bekker, *Hitler's Naval War* (New York, 1977), s. 70; M. J. Whitley, *Destroyer! German Destroyers in World War Ü* (Maryland, 1983), sayfa 118,130; BA-MA, BMRS, Georg Langheld Dosyası. Örneğin Langheld, 10 Ekim 1942'den 9 Nisan 1943 tarihine kadar 4. Destroyer Filotillası'nın filo komutanlığını yapmıştı. Ocak 1944'ten Nisan 1944'e kadar 8. Destroyer Filotillası'nın ve 20 Nisan 1944'ten 10 Mayıs 1945'e kadar da 5. Destroyer Filotillası'nın filo komutanlıklarını yapmıştı.

92. Kurt Pritzkoleit, *Die Neuen Herren* (Munchen, 1955), sayfa 96-97; Meyer, s. 152; Cornberg and Steiner, s. 156.

93. Friedlander, sayfa 52-53,153; Stoltzfus, *Resistance,* s. vüi; Cornberg ve Steiner, s. 159.

94. BA-B, R 21/874-878, Bl. 103.

95. Lorzer ve Goring, Birinci Dünya Savaşı'nda pilot olarak görev yapmışlardı ve iyi arkadaştılar.

96. BA-MA, BMRS, Teğmen Franzel Dosyası, Bl. 2.

97. Meyer, s. 152; Gerhard Bracke, *Melitta Gra'fin Stauffenberg. Das Leben einer Fliegerin* (Münih, 1990); BA-MA, BMRS, H. Lange Dosyası. Stuka pike bombardıman uçakları *Ju 87* ve *88* ile yirmi beş binin üzerinde pike yapmıştı. Goring onu ayrıca, elmaslar ve yakutlarla bezenmiş Ordu Altın Uçuş Madalyası ile

ödüllendirmişti. 1945 yılında bir Amerikan savaş uçağı tarafından düşürülmüştü.

98. *Nazism, 1919–1945,* 4. cilt, s. 31.

99. Oberfüsilier, rütbesiz erdir.

100. General von Briesen ve Keitel, iyi arkadaşlardı; bu, Rüdiger von Briesen'in *Genehmigung* almasına yardım edilmesinde bir rol oynamış olmalıdır. Özellikle olay bu şekilde gerçekleşmiş olabilir çünkü Hitler, General von Briesen hakkında son derece olumlu düşüncelere sahipti. Bakınız Keitel, s. 95.

101. BA-A, Sammlung Judische Soldaten, Oberst v. Briesen, Kommandant von Prag, an einen ungenannten Regimentskommandeur, 07.11.1940; BA-MA, BMRS, Briesen'e karşı dosya.

102. Thomas, s. 103, n. 39. Yine de, Raeder'in damadı, Üçüncü İmparator dönemi boyunca yurtdışında yaşamayı mantıklı bulmuştu.

103. Erich Raeder, *Mein Leben. Von 1935 bis Spandau 1955* (Tubingen, 1957), s. 112.

104. BA-B, NS 6/78, Bl. 13–14, Der Stellvertreter des Fuhrers an Gauleiter des Gaues Schleswig-Holstein derNSDAP, Pg. Hinrich Lohse, 03.09.1938, Abschrift von Schreiben Hitlers über Konteradmiral a.D. Karl Kühlenthal, 06.07.1938.

105. BA-MA, N 328/20, Kühlenthal an Forste, 28.10.1950.

106. BA-MA, BMRS, Gerhart von Gierke ile röportaj, 05.04.1997, T-344; BA-MA, BMRS, Rolf von Gierke ile röportaj, 29.11.1997, T-414.

107. 1998'in Mart ayında Potsdam/Freiburg'daki Askeri Araştırma Merkezi'nden Dr. Georg Meyer'den alınan bilgiler. "Gluckliche Mischung aus preufüschem Charme und jüdischer Bescheidenheit."

108. Bernd Gericke editörlüğündeki, *Die Inhaber des Deutschen Kreuzes in Gold, des Deutschen Kreuzes in Silber der Kriegsmarine* (Osnabruck, 1993), s. 201.

109. BA-MA, N 328/32, Raeder an Katz, 06.01.1940.

110. Ibid., Bestatigung fur Katz, 06.01.1940.

111. Vekil Mareşal, bir general rütbesidir. İngiltere'deki korgeneral rütbesine eşittir ve 1918 yılına kadar Habsburg monarşisinde kullanılmıştı. 1918'den 1920 yılına kadar Avusturya'nın Volkswehr (Halk Bekçileri) örgütünde kullanılmıştı. Daha sonra bu rütbe, 1920ler ve 1930'ların başları boyunca kullanılmamıştı. 1933 yılında Avusturya Ordusu (Osterreichisches Bundesheer), 1938 yılı Mart ayında Alman ordusu ile birleştirilmesine kadar geçerli olmak üzere, bu rütbeyi yeniden kullanmıştı. Bakınız *1918-1968 Die Streitkrdfte der Republik Osterreich. Katalog· zur Sonderausstellung im Heeresgeschichtlichen Museum Wien 1968* (hrsg.), Heeresgeschichtlichen Museum/Militarwissenschaftlichen Institut Wien (Viyana, 1968), sayfa 149–57.

112. Johann Friedlander, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonra Genelkurmay'da göze çarpmayı başarmıştı. 1928'den sonra "savunma bakanlığının eğitim, teçhizat ve öğretim bölümünü yönetmişti." 1936'da genel müfettişlik görevine gönderildi. 1937 yılında ise emekli oldu. Schmidl, s. 148.

113. Ruslar, ölüm kamplarının birçoğunun bulunduğu Polonya'yı işgal ettiklerinde

Naziler bu kampları boşaltmış ve buradaki kişileri Batı'daki toplama kamplarına giden uzun mesafeleri yürümeye zorlamışlardı. "Ölüm yürüyüşleri" adındaki bu zorunlu yürüyüşler esnasında birçok mahkûm yorgunluk ve hastalıktan ölmüştü. Birçoğu da yol kenarında idam edilmişti.

114. Senekowitsch, *Feldmarschalleutnant Johann Friedlander,* sayfa 20–28; BA-MA, BMRS, Posselt ile röportaj.

115. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *Nazi Conspiracy and Aggression, Supplement B* (Washington, D.C.), 1946, s. 1,246. Bu adam muhtemelen Ribbentrop'un kişisel doktoru Dr. Oscar Bosch'du. Aile dostlarına göre, Bosch'un Ribbentrop ile ilişkisi, Bosch'un annesinin hayatını kurtarmıştı. BA-MA, BMRS, Oscar Bosch Dosyası, Bl. 4–5. Eğer bu kişi Bosch değil idiyse, o zaman SS subayı Yüzbaşı Thorner olabilirdi. Thorner, Ribbentrop'un Londra'daki sekreteriydi ve "%12.5 oranında Yahudi idi." Ribbentrop, Thorner'ın sorununu Hitler'e bizzat ileterek ona yardımcı olmuştu. John Weitz, *Hitler's Diplomat: The Life and Times of Joachim von Ribbentrop* (New York, 1992), s. 132.

116. *Nazi Conspiracy and Aggression: Supplement B,* s. 1,246.

117. Kesselring: BA-MA, N 431/1154, Beglaubigte Abschrift von Irmgard Horn, 18.03.1947; Sauckel: BA-MA, BMRS, Hans Sander Dosyası; Lammers: BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası ve BA-B, Reichskanzlei 7.01 4112, Bl. 363–65; Canaris: BA-MA, BMRS, Robert Borchardt Dosyası , BA-MA, BMRS, Ernst Bloch Dosyası; Bormann/Heydrich: BA-MA, WF–01/10230; Donitz: Messerschmidt, s. 356, BA-MA, BMRS, di Simoni Dosyası; Ribbentrop: BA-MA, BMRS, Joachim von Ribbentrop Dosyası, BA-MA, BMRS, Bosch Dosyası; Manstein'a karşı, Schmundt, Gottberg ve Raeder'a karşı: bu kitap boyunca belgelenmiştir; Schirach'a karşı: Krackow, s. 98; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportajlar; BA-MA, BMRS, R. Krackow ile röportaj; Kaltenbrunner: BA-MA, BMRS, Koref ile röportaj.

118. Meyer, s. 152; Cornberg ve Steiner, s. 148.

119. Gilbert, *Holocaust,* s. 615; Craig, *Germany, 1866–1945,* sayfa 750

120. Clark, sayfa 339–40. Pringsheim, Freiburg ve Gottingen'de, daha sonra da 1936 ile 1946 yılları arasında Oxford'da Roma ve Alman vatandaşlık hakları konusunda ünlü bir profesördü.

121. Adolf Eichmann bile, Viyana'daki yarı Yahudi bir kuzeni ile Yahudi bir çiftin kurtulmasına yardım etmişti; ayrıca onun Yahudi bir üvey annesi vardı. 1930ların sonlarında Viyana'da çalışırken Eichmann'ın, gençliğinde sevgilisi olan, Yahudi bir metresi vardı. Arendt, sayfa 30, 88,137. Nazi seçkinlerinin içerisinde başka bir ırkla ilişkisi olan tek kişi Eichmann değildi. Ünlü Stuka pilotu ve fanatik Nazi Havacı Albay Hans-Ulrich Rudel'in savaş esnasında Bayan Erika Leykam adında yarı Yahudi bir sevgilisi vardı. *ZeitZettgenVideo* film projesinin yönetmeni Günter Czernetzky tarafından Leykam ile Münih'te yapılan özel röportaj. BA-MA, BMRS, Erika Leykam Dosyası. Nazi ırk kuramcısı ve İmparator'un doğu bölgelerden sorumlu bakanı Alfred Rosenberg'in de Yahudi bir metresi vardı. Wighton, s. 126.

122. Hitler, Lodz Litzmannstadt'ı General Litzmann'ın şerefine yeniden adlandır-

mıştı. Benz, s. 49. General Litzmann, Birinci Dünya Savaşı esnasında 1914 yılında Lodz yakınlarındaki Rus cephesini yarıp geçmesiyle ün yapmıştı. Brest-Litovsk kalesini fethetmişti.

123. Bunlar esasen "18.75" oranında Yahudilerdi ve böylece Nazi ırk politikası uygulamasına göre dörtte bir Yahudi olarak kabul ediliyorlardı.

124. BA-MA, BMRS, Walter Lehwefi-Litzmann Dosyası, Bl. 7, Stammbaum Lehwefi-Litzmann, Bl. 11, ve Bl. 37, Der Kommandierende General des VÜI. Fliegerkorps an Frau Dr. med. Lehwefi-Litzmann, 01.11.1941; BA-MA, BMRS, Jorn Lehweft-Litzmann ile röportaj, 27.05.1997, T-354.

125. *Die Tra'ger des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes, 1939-1945. Die Inhaber der hochsten Auszeichnung des Zweiten Weltkrieges aller Wehrmachtteile* (Osnabrück, 1993), s. 166. Walter Lehwefi-Litzmann, Genelkurmay subayı ve bölük komutanı olmuştu.

126. BA-MA, BMRS, Friedrich Rubien ile röportaj, 27.07.1997, T-394.

127. BA-MA, BMRS, Rubien ile röportaj. Rubien'e göre, bu tutarı aile üyesi Senator Fritz Beindorff ödemişti.

128. *Goebbels Diaries, 1942–1943,* s. 285.

129. BA-MA, BMRS, Werner Bujakowsky Dosyası, Bl. 16.

130. BA-MA, BMRS, Ludwig Mayer Dosyası, Bl. 23, M. Steinhardt'dam Mayer'e telgraf 27.09. 1935, Bl. 25, H. Mayer an ihre Mutter, 06.10.1935 ve Bl.30, H. Mayer to v. Tschammer, October 1935.

131. BA-MA, BMRS, Ludwig Mayer Dosyası, Bl. 31, H. Mayer'den Amerika Olimpiyat Komitesi'nin Başkanı Bay Avery Brundage'ye, 26.10.1935, Bl. 35, H. Mayer'den Dr. Aurelia Henry Reinhardt'a, 10.12.1935.

132. Klemperer, Buch I, 12.08.1936, sayfa 292–93.

133. BA-MA, BMRS, Mayer Dosyası, Bl. 31; BA-MA, BMRS, Erika Mayer; Shirer ile röportaj, *Nightmare Years,* sayfa 230–33. Ayrıca bakınız Friedlander, s. 181.

134. BA-MA, BMRS, Mayer Dosyası, Bl. 35; Yahil, s. 71.

135. Görünüşe göre bayanların eskrim müsabakaları sona erdikten sonra Hitler, Yahudi soyundan oldukları gerekçesiyle Mayer; altın madalya sahibi Macar lona Elek ve bronz madalya sahibi Avusturyalı Ellen Preis'ı kutlamayı reddetmişti. Engelmann, s. 353.

136. Friedlander, s. 181. Bazı raporlar, Ball'un yarı Yahudi olduğunu belirtmektedir (Cornberg ve Steiner, s. 160). Friedlander Alman Yahudileri konusunda bilirkişi olduğu için onun verileri Ball'un davasında kullanılmıştır.

137. BA-MA, BMRS, Wolfgang Fürstner Dosyası; *Richard D. Mandell, The Nazi Olympics* (New York, 1971), sayfa 88, 93. Yarı Yahudi olarak çektiği eziyetler nedeniyle 1936 yılında intihar etmişti.

138. Lutz Graf Schwerin von Krosigk, *Personliche Erinnerungen: Ü. Teil, 2} Jahre Berlin, 1930–1945* (Essen, 1973), s. 173; Cornberg ve Steiner, sayfa 159-60; Vuletic, s. 22, n. 3 7. Lewald, meşalenin Yunanistan'ın Olympia kentinden ev sahi-

bi şehre taşınması geleneğini başlatan kişiydi.

139. Mandell, sayfa 71–77. Yahudi soyundan olan Alman atlet Gretel Bergmann, Mayer veya Ball kadar şanslı değildi. Olimpiyat oyunlarından iki hafta önce Almanlar kendisine, Yahudi olması nedeniyle oyunlara katılamayacağını bildirmişlerdi. Yarışmasına izin verilmiş olsaydı yüksek atlamada altın madalyayı kazanması bekleniyordu. Ayrıca bakınız Friedlander, s. 181.

140. Keegan, *Second World War,* s. 486; Keegan, *Mask of Command,* s. 281.

141. Hitler, *Davam,* sayfa 290-91. Ayrıca bakınız *Hitlers Tischgesprdche im FUhrer-hauptquartier,* s. 310.

142. Speer, s. 145. Ayrıca bakınız *Goebbels Diaries, 1942-1943,* sayfa 51, 60; John W. Dower, *War Without Mercy: Race and Power in the Pacific War* (New York, 1986), s. 207.

143. Hilberg, s. 45; Lauren, s. 124, Stoltzfus, *Resistance,* s. 42; Dower, sayfa 207, 269; Yahil, s. 71.

144. Snyder, s. 170; Craig, *Germany, 1866-194},* P- ^9^-

145. Snyder, s. 170; Ayrıca bakınız H. R. Trevor-Roper, *The Last Days of Hitler* (New York, 1947), sayfa 21-22; Otto Klineberg, "Racialism in Nazi Germany," in *The Third Reich,* ed. Maurice Baumont, John H. E. Fried and Edmond Vermeil (New York, 1955), s. 859; Dower, s. 269; *Goebbels Diaries, 1942-194},* sayfa 77, 79, 86,91. Hitler, Japonlara "Doğu'nun Prusyalıları" diyordu. *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* s. 398, n. 388.

146. *Goebbels Diaries, 1942-1943,* s. 138; Redlich, s. 149; Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* P- 504-

147. Otto Klineberg, "Racialism in Nazi Germany," in *The Third Reich,* s. 859.

148. Müftü 1939'da Beyrut'u terk edip Bağdat'a yerleşti ve burada, 1941 yılında "anlaşma yanlısı bir darbeyle" sonuçlanan anaşma yanlısı siyasi bir girişimin içinde yer aldı. Müftü, o dönemde Irak'ı işgal altında tutan İngilizlere karşı cihad (mukaddes savaş) ilan etti. Almanlar yardım sözü vermiş olsalar da bu yardım zamanında gelmedi, müftü ve güçleri yenilgiye uğradı. Yenilgiden sonra müftü, 1941 Eylül'ünde Berlin'e hareket etti. Müftü, savaşın sonuna kadar Almanya'da kaldı. Conor Cruise O'Brien, *The Siege: The Saga of Israel and Zionism* (New York, 1986), sayfa 250–52.

149. Lepre, s. 31.

150. Hitler, Hacı Emin-el Hüseyin'e Alman kuvvetleri Filisten'de yönetimi ele geçirir geçirmez o bölgedeki Yahudi topluluğunu katledeceği sözünü vermişti. Weinberg, *Germany, Hitler,* s. 220; Browning, *Nazi Policy, Jewish Workers,* sayfa 49-50.

151. Bauer, s. 44.

152. O'Brien, sayfa 251–52. Hitler, sarı saçlı ve mavi gözlü Arap erkeklerinin, Kuzey Afrika'yı istila etmiş olan Vandalların soyundan geldiklerini düşünüyordu. *Monologe im Führerhauptquartier 1941–1944,* s. 124.

153. *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* s. 403. O'Brien'da tercüme

edildiği gibi, sayfa 251–52. Hitler ayrıca, Türkiye'nin önderi Atatürk'ün de, mavi gözleri olduğu için, Türklerin soyundan gelmiş olamayacağını iddia etmişti. *Monologe im Führerhauptquartier, 1941–1944,* s. 217.

154. Hilberg, s. 7; BA-B, NS 19/3134, Bl. 1-2; Maser, s. 278; *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* Einführung von Picker, s. 45; Lang, *Bormann,* s. 156; Dimont, sayfa 331-32.

155. Horst von McGraw, *The Evolution of Hitler's Germany* (New York, 1973), s. 56; *Monologe im Führerhauptquartier, 1941-1944,* sayfa *96-99,* 412-13; Redlich, s. 309; Friedlander, sayfa 102, 177; *The Speeches of Adolf Hitler,* vol 1, s. 19.

156. *Institut zur Erforschung und Beseitigung des jüdischen Einflusses auf das deutsche kirchliche Leben.* Bakınız Friedlander, sayfa 326-27.

157. Bauer, s. 133; Redlich, s. 302; Burleigh, sayfa 13-14, 259-60.

158. Omer Bartov, *Hitler's Army* (New York, 1991), sayfa 14, 39; Ayrıca bakınız Megargee, s. 174.

159. Rüdiger Overmans, *Deutsche militdrische Verluste im Zweiten Weltkrieg* (München, 1999), sayfa 266, 278.

160. BA-MA, BMRS, Gert Beschütz Dosyası, Bl. 3.

161. BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste, 14.11.1956; *Heeresadjutant bei Hitler,* s. 32; Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa 316, 333.

162. BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste, 14.11.1956.

163. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 121-22, n. 375; BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 140, Engel an Blankenburg, 17.06.1942.

164. BA-MA, BMRS, Gert Ascher ile röportaj, 17.n. 1997, T-408; BA-MA, BMRS, Ursula Ascher ile röportaj, 17.11.1997, T-409.

165. BA-MA, BMRS, Heinrici Dosyası, Heft I, Bl. 21, Dr. Heinrici an Rigg, 05.12.1995; BA-MA, BMRS, Dr. Heinrici ile röportaj, 16.05.1996, T-203.

166. Ibid.

167. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 140, Engel an Blankenburg, 17.06.1942.

168. BA-MA, WF01/10230, Bl. 1-2, Engel an Kapitan z.S. a.D. Vanselow, 19.11.1940.

169. BA-MA, N 118/4.

170. Deutsche Arbeitsfront (DAF) (Alman İşçi Cephesi).

171. BA-B, DZA 62 Ka. i 83, Bl. 93, Engel an die Kanzlei des Führers der NSDAP, 26.09.1941.

172. *Stufe,*"düzey" anlamına gelir. Örneğin *Stufe* III yaralı askerler, bir kollarını, bir bacaklarını veya her iki ayaklarını da kaybetmişlerdi – bunlar, bir askeri bu sınıflandırmaya koyan yaralardan birkaçıdır. Bu askerler ayrıca aylık elli Mark maaş alıyorlardı. BA-MA, RH 12-23/ 834, s. 93.

173. Absolon, *Wehrgesetz und Wehrdienst,* s. 120; Ayrıca bakınız BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 91-92, Parteikanzlei, Beforderung von Schwerstbeschadigten, 11.10.1941.

174. Bu sayı muhtemelen düşüktü çünkü yalnızca başvuruda bulunanlar muafiyet

hakkı kazanıyordu. Bir diğer deyişle, bir melez, yaralandığı takdirde fiilen muafiyet hakkı elde etmiyordu. Bu kişi, muafiyet elde etmeye çalışan diğer bütün melezler gibi, başvuruda bulunmak zorundaydı.

175. BA-B, R 21/448, Bl. 34, Der Reichsminister des Innern (Schonfeldt) an Rust, 20.02.1942.

176. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 72.

177. Ibid., Bl. 73, OKW an Kanzlei des Führers, 16.09.1943.

178. Ibid., Bl. 67b, "Jvidische Mischlinge im Wehrdienst," von Blankenburg.

179. BA-MA, BMRS, Bamberger Dosyası, Bl. 2, Lammers und Keitel an Bamberger, 17.08.1943 and Bl. 35-36, *Autobiographic*

180. Bakınız BA-B, R 21-448, Bl. 35, von Schonfeldt an Rust, 20.2.1942.

181. BA-MA, BMRS, Emil Lux Dosyası, Heft IV, Bl. 8. Knoll/Hochschule fur Welthandel an Regierungsdirektor Dr. Kock, 20.07.1944, and Bl. 12, OKW an Rust, 08.10.1943; BA-MA, BMRS, Lux ile röportaj. Lux Rusya'da görev yaparken annesi Jenny Schultz'a evinde işkence yapılmış ve kadın, Yahudi yıldızı takmaya zorlanmıştı. Lux cepheden ve hastanedeki tedavisinden döndüğünde annesinin gitmiş olduğunu görmüştü. Gestapo kadını zorla, Berlin'de Iranische Strafie'deki Yahudi hastanesine sokmuştu.

182. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 67b-68.

183. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 82.

184. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 73, OKW an Kanzlei des Fuhrers, 16.09.1943; BA-MA, BMRS, G. F. Muller Dosyası, Bl. 52; BA-MA, BMRS, Haller Dosyası.

185. Bu çalışmadaki iki erkek, Hitler'in bildirilerini bu şekilde almıştı. Ne var ki, ailelerinin veya askeri dosyalarının bulunmasındaki zorluklar nedeniyle bu ödülü almış kişileri belgelemek zordur.

186. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 72.

187. *Kampfzeit* (mücadele süresi), Nazilerin iktidara gelmek için mücadele verdikleri 1920 ile 1933 arasındaki süredir.

188. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 31-32.

189. BA-MA, RH 53-7/ 1120.

190. BA-MA, BMRS, Wolter ile röportaj; *Das Deutsche Reich und der zweite Weltkrieg.* vol. 5/1, Kroener, sayfa 709-12.

191. IfZ,N 71-73, Antrage und positive Entscheidungen gemafi §7 der Ersten Verordnung zum Reichsbürger-gesetz, 22.05.1941; Losener, sayfa 284-85.

192. Meyer, s. 157.

193. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 136–39.

194. Ibid., Bl. 147–48.

195. IfZ, N 71–73, Bl. 106, Zahl der Gnadenentscheidungen nach dem Reichs-bürgergesetz, 10.09.1942; Losener, s. 310.

196. BA-B, DZA 62 Ka. i 83, Bl. 29–45.

197. Ibid., Bl. 43.

198. Rebentisch, s. 43 5, n. 200. H. G. Adler, muafiyetlerin muhtemelen binlere

ulaştığını da söylüyordu. Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 302.

199. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 117, "Aktennotiz" von Brack, 10.07.1942.

200. BA-MA, BMRS, W. v. Gwinner ile röportaj.

201. BA-MA, BMRS, Hamburger ile röportaj; BA-MA, BMRS, Hamburger Dosyası, Hamburger an Rigg, 25.11.2000.

202. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası.

203. BA-MA, WF01–20740, Koken an Engel, 15.10.1942.

204. Ibid., Engel an Koken, 19.10.1942.

205. BA-MA, BMRS, Arnim Leidoff ile röportaj, 02.12.1995, T-93.

206. Konigsberg, bugün Rusya sınırlarındaki Kaliningrad'dır.

207. Aslında bu ifadeyi Goring kullanmıştır. Hitler'in asla yukarıdakine benzer bir şey söylediği kaydedilmemişti.

208. BA-A, Pers 36790 Georg Meyer, Beurteilung vom 01.03.1944. Margot Meyer von Rühle, bu askeri raporun bu şekilde yazıldığını çünkü terfi için bu raporun bir şart olduğunu belirtiyor. Diğer bir deyişle, bu bir formaliteydi. BA-MA, BMRS, Georg Meyer Dosyası, Meyer von Rühle an Rigg, 11.01.2001.

209. BA-MA, BMRS, Margot Meyer von Rühle ile 02.09.1995 tarihinde yapılan röportaj, T-163; BA-MA, BMRS, Helmut Meyer-Krahmer ile röportaj, 27.07.1997, T-393; BA-A, Pers 36848 Helmut Meyer-Krahmer. Margot Meyer von Rühle'ye göre, Georg yalnızca "%12.5 veya 18.75 oranında" Yahudi'ydi. Ne var ki Georg Meyer'in kuzeni Helmut Meyer-Krahmer, bunun doğru olmadığını söylüyor. O ve onun dört kuzenin hepsi dörtte bir Yahudi idi. Meyer-Krahmer'e göre, Georg büyükannelerinin tam değil de yarı Yahudi olduğunu kanıtlamak için sahte belgeler edinmiş olmalıdır. Bunu elbette durumunu rahatlatmak için yapmıştı. Meyer-Krahmer onun ailesinin özel tarihini çoğu kişiden daha iyi bildiği için, onun söyledikleri kullanılmıştır.

210. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası.

211. Vogel, s. 313. Philipp Borchardt daha sonra serbest bırakılmış ve kızıyla birlikte, savaşın son bölümünü geçirdikleri İngiltere'ye hareket etmişlerdi.

212. BA-MA, BMRS, E. Borchardt ile röportaj; McGuirk, s. 45.

213. BA-A, Pers 4393, Beurteilung, 13.05.1942.

214. BA-MA, BMRS, Borchardt Dosyası, Bl. 46, E.M. Heard to Rigg, 02.12.1996. Borchardt, Almanya için savaştığını ve ailesinin askeri hizmetler ve kültürel başarılarla dolu eski bir tarihinin olduğunu iddia ederek savaştan sonra kendisini savunmuştu. Büyük büyükbabasının iki erkek kardeşi 1813 – 1815 yıllarında Bağımsızlık Savaşı'nda savaşmışlardı. Biri Leipzig'de ölmüştü. Fransa-Prusya Savaşı esnasında büyükbabasının iki erkek kardeşi Prusya ordusunda görev yapmıştı. Biri, Sedan Muharebesi'nde ağır yaralanmıştı. Babasının erkek kardeşlerinden Rudolf, şair ve çevirmendi ve Hugo von Hofmannsthal ve Rudolf Alexander Schroder ile arkadaştı. Birinci Dünya Savaşı'nda Rudolf Borchardt, Alman ordusunda dört yıl görev yapmıştı. Bir diğer amcası Ernst Borchardt, teğmen olarak görev yapmış, savaş yaraları nedeniyle savaştan kısa süre sonra ölmüştü. Diğer

amcası Robert Borchardt, astsubay olarak görev yapmış ve 1916 yılında savaşta ölmüştü. Borchardt'ın babası sakat bir sol bacakla doğmamış olsaydı o da orduda görev yapacaktı. Robert Borchardt, onun yaptığı gibi Almanya'ya hizmet etmenin ondan önceki Yahudi atalarının yaptıklarından hiçbir farkı olmadığını iddia etmişti.

215. BA-MA, BMRS, Eike Schweitzer dosyası, Bl. 24, Eike Schweitzer an Xante Dorle, n. 01.1942.

216. BA-MA, BMRS, Schweitzer Dosyası, Bl. 13.

217. Wilberg, Condor Alayı'nın harekâtlarından, subay okulundan ve Hava Kuvvetleri hava doktrininin geliştirilmesinden sorumlu olsa da, muhtemelen soyu nedeniyle, kurmay başkanı olamamıştı.

218. Bakınız Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* sayfa 105-6, 289, 386, 417; *Nazism 1919-1945,* vol. 4, sayfa 8-13; Keitel, s. 105; Megargee, s. 65.

219. BA-MA, BMRS, Gerd Schneider Dosyası, Bl. 77, Frey an Schiller, 10.02.1943 and Bl. 82, Wehrmachtfursorge, Bescheid—Rente, 26.03.1943.

220. *Germany and the Second World War,* vol. 4, M. Messerschmidt, s. 8; Seaton, *German Army,* s. 80; Speer, s. 157; Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* Sayfa- *57~77-* Ayrıca bakınız Wallach, sayfa 306-7; Keegan, *Mask of Command,* sayfa 295-98.

SEKİZİNCİ BÖLÜM: MUAFİYET KAZANMA SÜRECİ

1. BA-MA, BMRS, bu çalışmadan elde edilen genel izlenim; Losener, s. 310; Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 318; BA-MA, N 328/32, Forste an Ehrhardt, 12.12.56.
2. BA-MA, N 328/32, Forste an Ehrhardt, 12.12.1956; Gericke, s. 128.
3. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası.
4. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 328; Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* sayfa 93-94.
5. Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* s. 344.
6. Bauer, s. 100; Yahil, s. *66.*
7. BA-B, R 43 Ü/1273, Bl. 70-84.
8. Vogel, sayfa 233-34.
9. BA-MA, BMRS, Sander Dosyası, Bl. 3, Hitler an Sander, 30.07.1935 ve Bl. 62-64, Binbaşı a.D. Sander an Hans Sander, 27.02.1935; BA-MA, BMRS, Stefan Sander ile röportaj, 10.07.1997, T-366.
10. BA-MA, RH 39/154, Schreiben von Frick, 19.08.1937. Parti içerisindeki bir istisna, kişinin otomatik olarak subay olmasına izin vermiyordu. Ocak 1938'de Alman ordusu, bir melezin Parti'de kalmak ve Alman ordusuna katılmak için Hitler'in onayını almış olmasına rağmen ek bir onay olmadan bu kişinin subay olamayacağını ilan etmişti. BA-MA, RH 5 3-7/627, Bl. 8, General-Kommando VII. Armee-Korps an Kriegsschule München, 24.01.1938. Örneğin Hitler, 1940 yılında Sander'i Alman kanı ilan etmişti ve Sander ancak o tarihten sonra subay olabilmişti. BA-MA, BMRS, Sander Dosyası, Bl. 2, Lammers an Sander, 29.08.1940.
11. *Deutschblutigkeit-serkldrung(Alman kanı)* ve *Genehmigung (izin)* özel af formla-

rı muhtemelen bu dönemde oluşturulmuştu.

12. *Holocaust, 1.cilt, Legalizing the Holocaust,* s. 31; Erste Verordnung zum Reichsbürgergesetz vom 14.11.1935 (RGBL, Teil I, 1935, Nr. 125, sayfa 1,333— 36); Vogel, s. 238.
13. Schleunes, s. 257.
14. Friedlander, s. 188.
15. Absolon, *Die Wehrmacbt im Dritten Reich. Band Ül,* s. 353.
16. Losener, s. 284; BA-MA, BMRS, bu çalışmadan elde edilen genel izlenim.
17. Losener, sayfa 270-85.
18. Politikaların uygulanmasında Keitel ve Lammers'in rolleri hakkında daha fazla bilgi için, bakınız Speer, sayfa 300-301.
19. BA-MA, BMRS, toplanan genel veriler; BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste, 18.12.1956. Noakes, makalesinde, sertifikaların parlak mavi olduğunu iddia ediyor (Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 319; Ayrıca bakınız Stoltzfus, *Resistance,* s. 117; Cornberg and Steiner, s. 154). Mayer tarafından imzalanmış olan bu çalışma esnasında ele geçirilen birkaç sertifika, onların mavi değil de yeşil olduklarını göstermektedir.
20. 1800 yılından sonra, Yahudi bir atası olan hiç kimse çiftçi (Bauer) olamazdı. Cohn, "Bearers of a Common Fate."s. 330. Büttner'e göre, Hint-Avrupalı olmayanlar tarımda çalışabiliyor, ama varislerinin miras alabilecekleri bir çiftliğe sahip olamıyorlardı. Büttner, "Persecution," s. 272. Ayrıca bakınız *Akten-NSDAP,* 107-00390-391; RGBI. 1933, Teil I, Nr. 108, s. 686.
21. *Akten-NSDAP,* 107—00392, s. 7. Ayrıca bakınız BA-B, NS 19/1614, Bl. 3, Lammers an Himmler, 31.08.1942.
22. BA-B, NS 19/1614, Bl. 3, Lammers an Himmler, 31.08.1942; BA-MA, BMRS, Walter Hollaender Dosyası, Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Karl Helwig Dosyası; BA-MA, BMRS, Erich Mufignug Dosyası.
23. BA-MA, BMRS, Otto Wolters ile röportaj; BA-MA, BMRS, Frau Hertha-Barbara Hollaender ile röportaj, 21.11.1995, T-171; BA-MA, BMRS, Frau Hertha-Barbara Hollaender ile röportaj, 12.11.1996, T-234; Dze *Trdger desDeutschen Kreuzes in Gold,* s. 162; BA-MA, BMRS, Walter Hollaender Dosyası, Bl. 113, Ritterkreuz-Urkunde, 18.07.1943; BA-A, Pers Walter Hollaender, Beurteilung vom 11.01.1943; BA-MA, BMRS, Jochen Hollaender ile röportaj, 14.12.1996, T-276; BA-MA, BMRS, Wilhelm Hollaender Dosyası.
24. BA-B, Sammlung Schumacher, Reichskommissar fur die Festigung des deutschen Volkstums/ Stabshauptamt: Mitteilung Nr. 3, 29.09.1942.
25. Losener, s. 310; *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 120-22; *Dictionary of Nazi Terms,* David Bankier *Mischlinge,* BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Förste, 14.11.1956.
26. BA-MA, RW 19/550, Lammers an Reichsminister, Preufüschen Minister-prasidenten und Finanzminister, Staatssekretar und Chef der Prasidialkanzlei, Chef der Kanzlei, und Adj .des Führers, 25.10.1937; BA-MA, Wi/ VIII4 5; Noakes,

"Development of Nazi Policy," s. 319: Craig, *Germany, 1866-1945,* s. 592; Lammers hakkında daha fazla bilgi için, bakınız Georg Franz-Willing'in kitabı, *Die Reichskanzlei, 1933-1945.*

27. Robert Koehl, "Feudal Aspects of National Socialism," *American Political Science Review* 54 (i960). Ayrıca bakınız Redlich, s. 104.

28. Bu dönemde Lammers, bir başvurunun Hitler'in zamanını harcamasına değip değmeyeceğine karar verme yetkisine sahipti. Lammers'in ilk gözden geçimesine göre muafiyet için yeterli olmayan başvurular, Hitler tarafından bakılmaksızın geri çevriliyordu. Ayrıca bakınız Rebentisch, s. 434; *Akten-NSDAP,* 107-00392.

29. *Gleichschaltung* "eşgüdüm" anlamına gelmektedir.

30. *Nazism, 1919-1945,* vol. 4, s. 1.

31. Lammers, Birinci Dünya Savaşı'nda bir gözünü kaybetmişti ve kendisine şaşı görünümü veren bir camgöz takıyordu. Rebentisch, s. 49.

32. Rebentisch, sayfa 425-26.

33. BA-B, R 43 Ü/1036, 15.12.1936; Kershaw, *Profiles in Power,* s. 113; Kershaw, *Hitler, 1889-1936,* sayfa 485, 533; Hilberg, s. 264; Lang, *Bormann,* s. 180.

34. Kershaw, *Hitler, 1936-1945,* s. 313.

35. *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 11.2,* Heinrich Lammers, s. 161. *Monologe im Führerhauptquartier, 1941-1944,* s. 141.

36. Friedemann Bedürftig ve Christian Zentner editörlüğündeki, *The Encyclopedia, of the Third Reich,* 1. cilt (New York, 1991), s. 524.

37. Stoltzfus, *Resistance,* sayfa 73, 120, 246-47. Çoğu *Schutzjuden,* sınırdışı edilmekten kurtulmuştu. Bakınız Stoltzfus, s. 120 n. 14. Ayrıca bakınız Cornberg ve Steiner, sayfa 149-51.

38. BA-MA, N 39/62, Lammers an v. Mackensen, 03.02.1939. Ayrıca bakınız Friedlander, sayfa 270-71.

39. İspanyol Mavi Tümeni (250. Piyade Tümeni, "Azul Tümeni"), General Esteban Infantes komutasındaki İspanyol gönüllülerden oluşuyordu ve kara kuvvetleriyle birlikte Rusya'ya karşı savaşması için Franco tarafından doğu cephesine gönderilmişti. Bu tümende kırk yedi binin üzerinde adam savaşmış, bunların dört yüz elli tanesi savaşta ölmüştü. Alman ordusu, bu İspanyolların Sovyet tarafında kırk dokuz binin üzerinde zayiata yol açtıklarını tahmin ediyordu. Corum, *Luftwaffe,* s. 219.

40. BA-MA, BMRS, Erich Rose Dosyası, Schnez an Rigg, 30.01.2001.

41. BA-MA, Pers *61* 10046, Alfred Simon, Bl. 49, Generalkommando V. Armeekorps an OKH-P[ersonal] A[mt], 06.09.1937.

42. Ibid., Bl. 45, v. Reichenau an Chef des Heerespersonalamts, 03.08.1937.

43. Ibid., Bl. 50, OKH an Reichs- und Preufüschen Minister des Innern, 11.09.1937.

44. Ibid., Bl. 96 Keitel an Generalkommando VÜ. Armeekorps, 17.06.1938.

45. BA-MA, Pers 6/ 10046, Pionier-Kommandeur 1, Berurteilung uber Alfred Simon, 01.03.1944.

46. Kriegsschule, askeri bir akademidir.
47. Rohr, sayfa 42-46, 84-85.
48. BA-MA, BMRS, Knigge ile röportaj.
49. *Heeresadjutant hei Hitler,* sayfa 10-11, 33, 94, 103
50. Ibid., s. 10.
51. *Heeresadjutant hei Hitler,* sayfa 53, 80; BA-MA, BMRS, Beelitz ile röportaj. Hitler'in Hava Kuvvetleri yardımcısı Nicolaus von Below, askeri yardımcıların sık sık Hitler'le yürüyüşe çıktıklarını yazıyordu. Below, s. 29.
52. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 20, 30-32, 76, 78, 94, 141-42.
53. BA-MA, N 118; BA-MA, BMRS, von Knigge ile röportaj; BA-MA, BMRS, Beelitz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Helmolt ile röportaj.
54. Schmundt, 1938'deki Blomberg-Fritsch krizinden sonra Hofibach'ın görevini üstlenmişti. Diğer askeri yardımcıların üzerindeydi ("Chefadjutant der Wehrmacht"). Hava Kuvvetleri yardımcısı Nicolaus von Below, ona "eşler arasında birinci" lakabını takmıştı. Below, s. 90.
55. BA-B, DZA 62 Ka. i 83, Bl. 67b, "Jüdische Mischlinge im Wehrdienst," von Blankenburg; BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 167, Engel an Blankenburg, 28.04.1942; *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 32-33, 126-29, T3^> X43-
56. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa 70, 75, 79-80, 127; BA-MA, BMRS, interview Beelitz.
57. Below, s. 27.
58. Below, s. 32; BA-MA, BMRS, Engel ve Puttkamer hakkındaki dosyalardan elde edilen genel izlenim.
59. Below, s. 35.
60. BA-MA, N 328/58, Puttkamer an Forste, 15.04.1957; BA-MA, N 328/58, Ehrhardt an Forste, 14.n.56; Ayrıca bakınız Meyer, s. 231; BA-MA, BMRS, File BernhardRogge; BA-MA, BMRS, Helmut Schmoeckel ile röportaj, 25.11.1994, T-63; BA-MA, BMRS, Helmut Schmoeckel Dosyası; BA-MA, BMRS, melez askerler hakkında toplanan genel veriler.
61. BA-MA, Pers 6/2094, OKH Betr.: Deutschblütigkeitserklarung von Offi-zieren, 02.09.1939.
62. Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band V,* s. 148. Their number is unknown.
63. BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste, 14.11.1956; BA-MA, BMRS, Schmoeckel Dosyası. Öyle görünüyor ki göreve geri alınmayan tek donanma subayı Lebram'dı; bu da genç adamı öfkelendirmişti. Lebram, dört kez donanmaya yeniden girmeye çalışmıştı (1934, 1935, 1939, and 1941). BA-MA, N 656/27, Lebram an Ruge, 08.04.1976; BA-MA, N 656/2. Sonunda Canaris, Lebram'ın Siemens'de Donanma Mühendisi olarak işe girmesine yardım etmişti. BA-MA, N 656/2, Bl. 43.
64. BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste, 14.u.1956.
65. BA-MA, N 328/32, Forste an Ehrhardt, 12.12.1956.

66. Rogge, kendisine saldıran Parti görevlisinin Eutinli Kreisleiter olduğunu belirtiyor, ama belgeden anlaşıldığına göre Rogge, o ismin nasıl yazıldığından emin değildi.

67. BA-MA, BMRS, Rogge Dosyası, Vertraulich, Betr. Absetzung Landrat Bernhard Rogge, Schleswig, Personliche Ausfuhrungen zur Sache, 06.11.1945, Heft I. Rogge'un dosyasına ulaşma konusundaki yardımlarından dolayı Hamburg'daki Denizcilik ve Donanma Tarihi Enstitüsü'nün müdürü Peter Tamm'a teşekkür ederim. Potsdam/Freiburg'daki Askeri Araştırma Merkezi'nden Dr. Georg Meyer'in Mart 1998 tarihinde kendisiyle yapılan görüşmede bu konuyla ilgili verdiği bilgiler için kendisine teşekkür ederim.; Karl-Friedrich Merten, *Nach Kompass* (Cloppenburg, 1994), s. 274.

68. Muggenthaler, s. 136; BA-MA, BMRS, Friedrich-Karl Rogge Dosyası, *Lebenserin-nerungen* (Amorbach, 1993), s. 36; Gilbert, *Second World War,* sayfa 35, 51; Edward P. von der Porten, *The German Navy in World War II* (New York, 1969), s. 134.

69. Charles W. Koburger Jr., *Steel Ships, Iron Crosses, and Refugees: The German Navy in the Baltic, 1939-1945* New York, 1989), sayfa 45, 49. Rogge'un askeri kariyeri hakkında ilginç bir dip not. Savaşın sonunda, firar nedeniyle birkaç adamı idam ettirmişti. Savaştan sonra suçlanmış, ama suçsuz bulunmuştu. Rogge, Yahudi geçmişi nedeniyle diğer kişilerden çok büyük yardım almıştı, ama Nazi Almanya'sı için daha fazla savaşmak istemeyenlere pek merhamet göstermemişti. Rogge hakkında toplanan bilgiler, onun yalnızca emirleri yerine getirmiş olduğunu iddia ettiğini göstermektedir. Georg Meyer'ın bu olayla ilgili Rogge hakkında söylediği gibi, "O, çelik kadar sertti."

70. Muggenthaler, s. 140. Rogge'un Baltık'ta orduya verdiği destek olmasaydı Kurland grubu, 1944 yılında binlerce Rus askerinin elini kolunu bağladığı direnişine asla devam edemezdi. He also allowed twenty-nine divisions and much of their equipment to escape Russian encirclement in 1944 by keeping a thirty-mile choke point open at Riga. He also used his ships to cover the millions of refugees leaving Prussia under the savage advance of the Soviet army in 1944 and 1945. Koburger, sayfa. 47-48.

71. Fahnrich, subay adayıdır.

72. BA-MA, BMRS, Helmut Schmoeckel ile röportaj, 25.11.1994, T-63; BA-MA, BMRS, Helmut Schmoeckel Dosyası. Schmoeckel, denizaltı kaptanı olmadan önce, Amiral Hipper ağır kruvazörünün başyardımcısıydı. Denizaltı kaptanı olarak görev yaparken 1,621 ton ağırlığındaki bir gemiyi batırmıştı.

73. BA-MA, BMRS, Thilo Bode ile röportaj, 24.02.1995, T-104.

74. Rohr, s. 108.

75. Rohr, sayfa. 91, 103; BA-A, Pers 45573, Joachim Rohr an OKH, 03.12.1939.

76. BA-A, Pers 45570, Heinz Rohr an Panzerabwehrabteilung 30, 07.03.1940; BA-MA, BMRS, Rohr ile röportaj.

77. BA-MA, BMRS, Heinz Rohr Dosyası, Heft II, Teil III, Bl. 25, Rohr an Rigg,

09.02.1997.

78. BA-MA, BMRS, Joachim Rohr Dosyası, Bl. 44, Sterbeurkunde.

79. *Die Trdger des Deutschen Kreuzes in Gold,* s. 304; BA-A, Pers 45573, Grenadier Regiment 6: Beurteilung zum 1. April 1943 über Hptm. Joachim Rohr; BA-MA, BMRS, File H. Rohr, Wehrpafi, sayfa. 22-23, Beforderungen und Ernennungen; BA-A, Pers 45570, Major Heinz Rohr, Panzerregiment 11, Beurteilung iiber Heinz Rohr, 08.02.1941.

80. BA-A, Pers 45570, Beurteilungvom 11.04.1944; BA-A, Pers 45573, Beurteilung vom 01.03.1943.

81. BA-MAj BMRS, Knigge ile röportaj; BA-MA, N 118/4. Yüzbaşı von Schmeling-Diringshofen, Celle'deki 73. Piyade Alayı'nın Birinci Bölüğü'nün yönetimini üstlenmişti.

82. BA-MA, BMRS, Beelitz ile röportaj.

83. BA-MA, BMRS, Beelitz ile röportaj; BA-MA, BMRS, Ulrich de Maiziere ile röportaj, 24.03.1997, T–323; Ulrich de Maiziere, *In der Pflicht* (Bonn, 1989), s. 31; *Gedenkschrift. Der Jabrgang jo. 10. Offizier Ergdnzungsjahrgang des Reichsheeres 1930–1. April 1980,* s. 85.

84. Ursula von Knigge, *Meine liebste Mamming. Briefe an Clara Freifrau Knigge, geschriebenvonSohnundSchwiegertochterindenJahren,1928-1945* (Grünwald,1981), [Privatdruck], s. 170.

85. BA-MA, BMRS, Beelit ile röportaj*.

86. General Hans-Heinrich Sixt von Armin, ünlü Birinci Dünya Savaşı Dördüncü Ordu Komutanı Friedrich Sixt von Armin'in oğluydu. General Hans-Heinrich Sixt von Armin, Stalingrad savaşı boyunca 113. Piyade Tümeni'ne komuta etmişti ve Mareşal von Paulus teslim olduğunda Armin de teslim olmuştu. Ruslara esir düşmüştü ve Nisan 1952'de savaş tutsağı olarak Sovyetler Birliği'nde ölecekti.

87. BA-MA, N 431/ 803, Günther Blumentritts Eidesstattliche Erklarung, 10.06.1946; BA-MA, BMRS, Sixt von Armin Dosyası; *Die Trdger des Ritterkreuzes,* sayfa. 399–402; *Die Trdger des Deutschen Kreuzes in Gold,* s. 353; BA-MA, Pers 6/1808, Günter Sachs, Luftflottenkommando 6 Gen. Kdo. II. Flakkorps an OKL, 10.09.1944; ed. Karl Friedrich Hildebrand, ed., *Die Generale derdeutschen Luftwaffe, 1935-1945: Band 3* (Osnabruck 1992), sayfa. 158–59; BA-MA, Pers 6/871, Hans-Heinrich Sixt von Armin, Personal-Nachweis; Goerlitz, s. 454.

88. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 200, "Aktennotiz, Vorsprache beim OKW, 14.02.1940; Rohr, s. 86; IfZ, N 71-73, 27.05.1941; *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 11.2,* Heinrich Lammers, s. 161.

89. BA-MA, BMRS, W. Günther ile röportaj; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; ayrıca bakınız BA-A, RW 55/3843, Bl. 58.

90. Oberkanonier, rütbesiz erdi (topçu).

91. BA-MA, BMRS, W. Günther Dosyası, Bl. 24–31, Gnadengensuch durch Recht-san-walte Dr. Alfred Holl and Dr. Fritz Hamann fur Wolfram Günther an Hitler,

17.05.1939.

92. BA-MA, BMRS, Wolfram Günther ile röportaj.
93. BA-MA, BMRS, W. Günther ile röportaj.
94. Reichsstelle fur Sippenforschung.
95. BA-MA, BMRS, Martin Bier Dosyası, Bl. 56; BA-MA, BMRS, Martin Bier ile röportaj, 25.09.1994, T-28.
96. Bier, Polonya güçlerinin yoğun saldırısı altındayken, bir savunma mevkisini cesaretle savunmuştu. Arkadaşı başından vurulup ölmüş olsa da Bier mevkiyi bırakmamış, onu düşmana karşı savunmuştu. Bier, 100. Dağ Alayı'nın 13. Bölüğü'nde görev yapmıştı.
97. BA-MA, BMRS, Martin Bier Dosyası, Bl. 56; BA-MA, BMRS, Martin Bier ile röportaj, 25.09.1994, T-28.
98. Ibid.
99. BA-MA, BMRS, M. Bier Dosyası, Bl. 4.
100. Ibid., Bl. 57.
101. Ibid., Bl. 56.
102. BA-MA, WF01/20740, Schoch an Engel, 10.11.1942.
103. Ibid., Beurteilung des Uffz. Cadek durch Oberst Schoch, 10.11.1942.
104. BA-MA, BMRS, Georg Struzyna Dosyası, Bl. 1-2. Bu dosya için Dr. Georg Meyer'e çok teşekkür ederim.
105. IfZ, N71–73, "Herrn Minister auf dem Dienstwege," Zu I e Ei 1 IV/40-5017a 22.05.1940; Losener, s. 285.
106. Ibid.
107. İsmi gizli tutulmuştur.
108. BA-MA, BMRS, Hermann Lange Dosyası, Teil II, Bl. 7.
109. Offiziersanwarter, subay adayıydı.
110. BA-MA, BMRS, Walther Hofmann Dosyası, Bl. 22–24, Maier an Hitler, 19.06.1940.
111. Ibid., Bl. 20–21, Hofmann an OKW, 07.06.1940.
112. Subay adayı; karargâh çavuşu ile başçavuş arasında bir rütbeydi. Üstsubay adayıydı.
113. BA-MA, BMRS, Wilhelm von Gottberg Dosyası, Heft I, Teil I, Bl. 41.
114. SS Generali von Gottberg, Beyaz Rusya'daki anti-partizan birimleri yönetmişti. Burada bulunduğu süre içerisinde, 1942 ve 1943 yıllarında adamlarının binlerce Yahudi'yi idam ettiklerini bildirmişti. Hilberg, sayfa. 251-52; Burleigh, s. 562.
115. BA-MA, BMRS, Wilhelm von Gottberg Dosyası, Heft I, Teil II, Band C: "Geschichte der Familie von Gottberg im Zwanzigsten Jahrhundert" (1984), Bl. 25–27; BA-MA, BMRS, interview Helmut von Gottberg, 09–10.11.1996, T–229-230.
116. BA-A, Pers 45573, Bl. 14–15, Elisabeth Rohr an Brauchitsch, 14.01.1940.
117. Ibid., Bl. 19, Chef P[ersonal] A[mt] an Elisabeth Rohr, 29.01.1940.
118. BA-MA, N 118/3, Engel an Elisabeth Rohr, 26.11.1940. Anlaşılan erkek kardeşi Joachim'in Genelkurmay'da üst rütbeli bir subayla ilişkisi vardı ve bu kişi Joac-

him'in kızkardeşinin dosyasını Hitler'in görmesini sağlamıştı. *Alman kanı* kabul edilmesinin sonucu olarak 1943 yılında evlenebilmişti. BA-MA, BMRS, File Heinz Rohr, Rohr an Rigg, 22.11.2000.

119. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 167, Engel an Blankenburg, 28.04.1942. Ayrıca bakınız BA-B. DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 110-11, Bouhler an Bormann, 10.06.1942.

120. Bakınız BA-MA, BMRS, Fischer Dosyası; BA-MA, BMRS, Fischer ile röportaj; BA-MA, BMRS, A. von Mettenheim ile röportaj; BA-MA, BMRS, Krackow Dosyası; BA-MA, BMRS, R. Krackow ile röportaj; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj; BA-MA, BMRS, Gwinner ile röportaj.

121. BA-MA, BMRS, Haller Dosyası, Bl. 4.

122. BA-MA, BMRS, Haller Dosyası, Schmundt an Haller, 13.05.1942, Bl. 2.

123. BA-MA, BMRS, Haller Dosyası, Frey an Schmundt, 25.05.1942, Bl. 2-3.

124. Daha doğrusu rapor, OKH'nin söz konusu melezin düşman ile yapılan bir çatışmada önemli bir rol oynadığını gösteren bir kanıt istediğini belirtiyordu.

125. Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich.* Band V, s. 149; *Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vorschriften,* Heft 4, s. 73; *Sammlung wehrrecht-licher Gutachten und Vorschriften,* Heft 20/21, s. 175.

126. Bu çalışma, belgelenen yarı Yahudilerin bazılarının EKII ve EKI alıp almadıklarını belgeleyememiştir. Burada gösterilen sayılar, gerçekte olduğundan düşüktür.

127. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 122.

128. BA-MA, BMRS, Heinrich Levin Dosyası, Bl. 11.

129. Kanonier, rütbesiz topçu sınıfı eriydi.

130. BA-MA, BMRS, Viktor Mendel Dosyası.

131. Absolon, *Die Wehrmacht im Dritten Reich.* Band V, sayfa 149–50.

132. BA-MA, Pers 6/2094, Berurteilung über K. Zukertort, 21.04.1939.

133. Ibid., Schell to Heeres-personal-Amt, 10.07.1939.

134. Ibid., Berurteilung v. 03.07.1941.

135. Ibid., Der Chef des Heereswaffenamtes to Zukertort, 30.07.1941.

136. BA-MA, Pers 6/2094, Brauchitsch to PA 2, 14.08.1941; BA-MA, BMRS, Karl Zukertort Dosyası.

137. BA-MA, Karl Zukertort Dosyası, Bl. 1.

138. 24.07.2001 tarihinde Kurt-Dagobert Zukertort ile yapılan özel bir görüşme sonucu elde edilen bilgiler.

139. BA-MA, BMRS, Johannes Zukertort Dosyası.

140. BA-MA, BMRS, Walter Hamburger ile röportaj, 5-6.11.1994, T-47; BA-MA, BMRS, Walter Hamburger Dosyası, B. Hamburger an Rigg, 15.12.2000; BA-MA, BMRS, Hamburger Dosyası, Hamburger an Rigg, 25.11.2000.

141. BA-MA, BMRS, Hamburger Dosyası, Perfall zum Abschied an Fraulein Hamburger, 31.05.1941.

142. Zossen, OKH'nin de bulunduğu Berlin'in güney bölümündedir.

143. General Bodewin Keitel, 26 Ağustos 1939 ile 2 Ekim 1942 tarihleri arasında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı görevini yapmıştı. Keilig, s. 4.

144. BA-MA, RH 20–18/71, Kriegstagebuch [Nr.] 3 b der Abt. la des AOK 18, Bl 97. Ayrıca bakınız Steven R. Welch, "Mischling *Deserters from the Wehrmacht,*" *Leo Baeck Yearbook* 44 (1999): 281.

145. BA-MA, RH 21–3/v. 46 (Panzergrupp 3/I a; Anlagen zum Kriegstagebuch, Bd. IV, 25,5.-22.7.41, Bl. 34.

146. BA-MA, RH 20–18/71, Kriegstagebuch [Nr.] 3 b der Abt. la des AOK 18, Bl. *97·*

147. Demir Haç ve Gazi Nişanı benzeri.

148. BA-MA, RH 7/23, OKH Nr. 6840/41 g. Personal] A[mt] 2 (Ic), 16.07.1941; BA-MA, RH 7/11, Bl. 7; Vogel, s. 256.

149. Picker, *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* s. 277. Bu, bilim adamı Gregor Mendel'in adına dayanan bir kelime oyunudur. Birçok kişi tarafından genetik bilimin babası olarak bilinen 19. yüzyıl genetik bilimcisiydi.

150. Hitler'in bir kişinin değerini ölçmekte kullandığı ölçütlerden biri de sözkonusu kişinin Yahudi görünüp görünmediğiydi. Örneğin Hitler, savaş uçağı pilotu Adolf Galland Yahudi'ye benzediği için, ona Şövalye Haçı nişanını "isteksizce" vermişti. (Keegan, *Second World War,* s. *96).* Hitler'in, tıpkı Liebig olayında olduğu gibi, bürokratlarına Galland'ın soyunu araştırtmış olduğuna şüphe yoktur.

151. Picker, *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* sayfa. 277, 398-99; Noakes, "Development of Nazi Policy," sayfa. 333–34.

152. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 155–59, Blankenburg an Engel, 23.05.1942; Wistrich, s. 26; Fred Mielke and Alexander Mitscherlich, *Doctors of Infamy* (New York, 1949), sayfa. 94, 135.

153. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa. 121–22.

154. Ibid., sayfa. 31-32, 42, 70, *79,* 103, 105, 108, 120-22.

155. Ibid., sayfa. 52, 79, 109.

156. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa. 121–22. Birçok belge ve birkaç belge, Yahudi soyundan olan askerlerin "gizlenmesi" olayının sıklıkla gerçekleşmiş olduğunu öne sürmüştür. Bakınız O'Neill, sayfa. 77-78; BA-MA, BMRS, Karl-Heinrich Fricke Dosyası, *Erinnerungen aus jo Lebensjahren von 1914-1984* (Koln, 1984).

157. Partinin bölge büroları.

158. Partinin eyalet büroları.

159. Söylenildiğine göre RMI'da görevli Losener, insanların soylarını tahrif etmelerine yardımcı olmuştu. Bakınız Losener, s. 309.

160. *Heeresadjutant hei Hitler,* sayfa. 31-32.

161. Ibid., s. 122.

162. Bakınız Speer, s. 328; *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa. 121-22.

163. *Heeresadjutant bei Hitler,* sayfa. 121-22.

164. Guderian, s. 449. Guderian'ın savaş sonrası hikâyesi ciddiyetle ele alınmalıdır. Değerli bilgiler içermesine rağmen, Guderian bunu esasen Alman ordusunun gelişimindeki rolünü yüceltmek için yazmıştı ve anlatım, Hitler 1940larda harekâtları onun yürütmesine izin vermiş olsaydı Guderian'ın savaşı Almanya'ya kazan-

dırabileceği izlenimini vermektedir. Guderian bunu ayrıca, kendisini Nazi karşıtı biri olarak göstermek amacıyla yazmıştı. Megargee'nin *Inside Hitler's High Command* adlı kitabında kanıtladığı gibi, Guderian kesinlikle Nazi karşıtı değildi. Bakınız Megargee, s. 213; Kershaw, *Hitler, 1936–1945* s. 414.

165. *Mogeleiversuchen,* tam olarak "aldatma girişimleri" anlamına gelmektedir.

166. *Heeresadjutant bei Hitler,* s. 122. Ayrıca bakınız Picker, *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* Notiz von Picker, s. 399.

167. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 114–15.

168. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 117, "Aktennotiz" von Brack, 10.07.1942.

169. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 137; Speer, s. 302; Lang, *Bormann,* sayfa. 187, *267–69.*

170. Lang, *Bormann,* s. 7.

171. Ibid., s. 208.

172. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 137. Ayrıca bakınız Speer, sayfa. 300–301; Engelmann, s. 212; Bracher, s. 346.

173. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 136.

174. Ibid., s. 138.

175. *The Encyclopedia of the Third Reich,* 1. cilt, s. 102. Bu, Hz. İsa'nın havarilerine söyledikleri (John 14:6, NIV) üzerinde yapılan bir kelime oyunudur.

176. *Nazi Conspiracy and Aggression: Supplement B,* s. 1093; Ayrıca, Bormann'ın Hitler ile olan ilişkisi hakkında daha fazla bilgi için bakınız Speer, sayfa 104–5.

177. Rebentisch, s. 400. Ayrıca bakınız Below, s. 31.

178. Picker, *Hitlers Tischgespra'che,* s. 399; Messerschmidt, s. 358.

179. BA-B, DZA *61* Ka. i 83, Bl. 136, Bormann an Bouhler, 02.06.1942; Rebentisch, P'435-

180. Kershaw, *Profiles in Power,* s. 138; Rebentisch, s. 411; Kershaw, *Hitler, 1936-1945* SAYFA- 378, 421-

181. Picker, *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* sayfa. 399–400.

182. BA-B, DZA *61* Ka. 1 83, Bl. 26, Reichsverfugungsblatt Anordnung A 34/42, 23.06.1942; BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 131–32.

183. Sir Stafford Cripp (1889–1952), 1931 ile 1939 tarihleri arasında İşçi Partisi'nin başkanlığını yapmış, daha sonra da 1940 ile 1942 tarihleri arasında İngiltere'nin SSCB büyükelçiliği görevinde bulunmuştu.

184. Hitler, Şubat 1939'da Almanya'nın Washington askeri ataşesi ile bir araya geldiğinde, onunla yalnızca Roosevelt'in iddia edilen Yahudi soyu hakkında konuşmayı istemişti. Roosevelt'in Yahudi soyundan geldiği inancını, üst rütbeli birçok Nazi yetkilisi paylaşıyordu. Weinberg, *A World at Arms,* s. 87; Keegan, *Second World War,* s. 537; Lang, *Bormann,* s. 235; Picker, *Hitlers Tischgesprdche im Führerhauptquartier,* s. 399; Victor, s. 18. Hitler çoğunlukla, kendisine muhalefet olan ülkelerin liderlerinin Yahudi olduklarına inanıyordu. Örneğin Sovyet ve Amerikan liderlerinin çoğunun Yahudi olduklarına inanmaktaydı. Kershaw, *Hitler Myth,* sayfa. 237-38; Friedla'nder, sayfa. 103, 185; Below, s. 39; Victor, s.

18. Ayrıca bakınız Hitler, *Hitler's Secret Book,* s. 22.
185. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 131-32, Bormann an Bouhler, 02.07.1942.
186. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 115, Bouhler an Bormann, 10.07.1942, BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 128, Reichsverfugungsblatt, Ausgabe A Folge 27/42, 04.07.1942.
187. İmparator'un emir bülteni (Parti'nin Yüksek Mahkemesi'nin resmi gazetesi).
188. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 128, Reichsverfugungsblatt, Ausgabe A Folge 27/ 42, 04.07.1942; BA-B, R 58/276; BA-B, R 21/488, Bl. 41; Adams, s. 326; BA-B, Sammlung Schumacher.
189. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. in.
190. Ibid., Bl. 112, Bouhler an Bormann, 10.07.1942.
191. Reichsamtsleiter Dr. Kurt Blome in the Parteikanzlei.
192. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 112–13, Bouhler an Bormann, 10.07.1942.
193. Ibid., Bl. 113, Bouhler an Bormann, 10.07.1942.
194. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 114, Bouhler an Bormann, 10.07.1942; BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 147, "Aktennotiz" von Blankenburg, 09.07.1942.
195. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 114, Bouhler an Bormann, 10.07.1942.
196. *Judenfrage,* Yahudilerin kovulmalarını haklı çıkarmak için kullanılan bir Nazi sloganıydı.
197. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 115, Bouhler an Bormann, 10.07.1942. Bouhler, Bormann'a "*Judenfrage parolasını*" söylemiş olsa da, bununla o dönemde gerçekleşmekte olan Yahudilerin yok edilmeleri sürecini kastetmiş olduğu ortadaydı. Bakınız Hilberg, s. 562; Peter Padfield, *Himmler: Reichsführer-SS* (New York, 1990), s. 303.
198. Hitler'in özel şansölyesi, çoğunlukla Hitler'e hitaben yazılan sayısız mektupla ilgileniyordu. İşin ilginç yanı, Albert ve Martin Bormann birbirlerine yakın çalışmış ve kardeş olmalarına rağmen, zamanla birbirlerinden nefret etmeye başlamışlardı. Lang, *Bormann,* sayfa. 60,140; Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* s. 32. Hitler'in Hava Kuvvetleri yardımcısı Nicolaus von Below'a göre, bu iki kardeşin toplantılar ve diğer çalışmalar esnasında çoğu kez aynı odada olmalarına rağmen birbirleriyle hemen hiç konuşmuyorlardı. Below'a göre, bu nefret Albert'in evlendiği kişi konusundaki anlaşmazlık nedeniyle başlamıştı. Below, s. 30.
199. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 103, Bouhler an A. Bormann, 13.07.1942.
200. Ibid., Bl. 117, "Aktennotiz" von Brack, 10.07.1942.
201. Ibid., Bl. 116a, "Aktennotiz" von Brack, 10.07.1942.
202. Ibid., Bl. 100.
203. Ibid., Bl. 116, "Aktennotiz" aus der Kanzlei des Führers, 10.07.1942.
204. Adam, s. 319.
205. Hilberg, sayfa. 272–73.
206. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 28, Rundschreiben 164/42, 24.10.1942; BA-B, Sammlung Schumacher, SS-Abschnitt XV Abt. I Ao AZ. 1 qu W/Wo.
207. BA-MA, BMRS, Rolf Schenk Dosyası, Frey an R. Schenk, 09.09.1942.

208. Below, s. 348. Below, Engel'in işten çıkarılma tarihi olarak Eylül 1943'ü göstermektedir. Ne var ki, Hildegard von Kotze'nin Engel'in günlüğüyle ilgili yorumuna göre Engel, Hitler'in yardımcılığı görevinden Mart 1943'de ayrılmıştı. Bakınız *Heeresadjutant beiHitler,* s. 145, Notiz von Hildegard von Kotze.
209. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 46–48, A. Bormann an Blankenburg, 13.03.1943.
210. Ibid., Bl. 48, Blankenburg an A. Bormann, 17.02.1943.
211. Ibid., Bl. 129–129
212. *Rundschreiben,* sirkülerdir.
213. BA-B, DZA 62 Ka. i 83, Bl. 28, 46–48.
214. Lifton, s. 452; Hilberg, s. 601.
215. Wachtmeister, karargâh çavuşudur.
216. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 87–88.
217. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. *77,* OKW an Blankenburg, 03.08.1943.
218. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 48b.
219. Rudolf Absolon, *Die Webrmacht im Dritten Reich. Band VI,* s. 315.
220. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 25-25a, Bormann an Bouhler, 27.09.1943.
221. Ibid.
222. Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 335.
223. Guderian, s. 362.
224. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 70, Aktennotiz, IIbDi/Schr., Betrifft: Politische Beurteilung von jüdischen Mischlingen, 12.10.1943.
225. Ibid., Bl. 71, "Aktennotiz fur Herrn Blankenburg," Betrifft: Bearbeitung der Mischlingssachen, 19.10.1943.
226. BA-MA, BMRS, Haller Dosyası, Bl. 37–38, Schmundt an Irmgard Bohrne, 03.11.1943.
227. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 67-68, IIa/Schr., Jüdische Mischlinge im Wehr-dienst, 28.10.1943. Ayrıca bakınız BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 84b.
228. Ibid., Bl. 68.
229. Schmundt, Hitler'in savunma yardımcısı görevinin yanı sıra, 2 Ekim 1942 ile 20 Temmuz 1944 tarihleri arasında Kara Kuvvetleri Personel Başkanlığı görevini yapmıştı. Keilig, s. 4.
230. D.Bradley ve R.Schulze-Kossens editörlüğündeki, *Tdtigkeitsbericht des Chefs des Heerespersonalamtes General der Infanterie Rudolf Schmundt: 1.10.1942-29.10.1944. Fortgef. v. Wilhelm Burgdorf(Osnnbriick,* 1984), s. 128 (bu noktadan itibaren *Schmundt, Tdtigkeitsbericht* olarak anılacaktır).
231. Subaylar ve Çocuklarıyla ilgili Personel İşleri Dairesi (Genelkurmay subayları hariç). Keilig, s. 5.
232. Üst Rütbeli Subaylarla ilgili Personel İşleri, Eğitim ve Refah Dairesi. Keilig, s. 7.
233. *Schmundt, Tdtigkeitsbericht,* s. 128.
234. P2'deki Dördüncü Grup *(Gruppe IV),* subaylar, subay adayları ve uzman subaylardan sorumluydu. Keilig, s. 8.
235. Ödüller Dairesi. Keilig, s. 12.

236. BA-B, NS 19/87, Bl. 2, Brandt an Klopfer, betr. Liste der Berufsoffiziere, die teils vor Kriegsbeginn, teils auch erst im Kriege Deutschbliitigen gleichgestellt wurden, 05.09.1944; BA-A, Sammlung Judische Mischlinge.
237. Joachim von Schmeling-Diringshofen, 1939 yılında Çin'den aktif göreve çağrılmıştı. 1942 yazında savaşta ölmüştü.
238. BA-A, Mischlinge in der Wehrmacht, Schreiben Amtsgrusayfae P2/ 3 Abt. an Pj, 11.01.1944.
239. BA-MA, BMRS, Otto Wolters ile röportaj, 18.03.1995, T–123; BA-MA, BMRS, Otto Wolters ile röportaj, 06.12.1996, T–252.
240. *Akten-NSDAP,* 101–07569–07588; BA-B, R 43 II/599.
241. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 53, OKW an Kanzlei des Führers der NSDAP, 18.02.1944.
242. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 52, Blankenburg an OKW, 11.03.1944.
243. *Akten-NSDAP,* 107–00401.402.4. Die Rihrerverfiigung 48/44; BA-B, Sammlung Schumacher; BA-B, NS 6/347, Bl. 162; Martin Moll editörlüğündeki, *Führererlasse, 1939–1945* (Stuttgart, 1997), sayfa 395–96.
244. Lang, *Bormann,* sayfa 236–37.
245. Ibid., s. 262.
246. Ibid., s. 266.
247. BA-B, DZA 62 Ka. 1 83, Bl. 54, OKW an Kanzlei des Führers, betr. Ausnahmebehandlung jüdischer Mischlinge, 03.03.1944.
248. Adam, s. 331.
249. Unterarzt Erich Rauchfüfi. BA-MA, BMRS, interview Erich Rauchfüfi, 02.04.1995, T–127.
250. Adam, sayfa. 331–32; Meyer, sayfa. 100, 108, 153.
251. BA-MA, N 179, Telegramm Milchs an Hitler, 21.07.1944.
252. *Akten-NSDAP,* 107–00386, I. Derzeitiger Stand des Mischlingsproblems.
253. Ibid., 107-00399, 2. Ausnahmen vom Gesetz der Blutreinheit, a) Jüdische-Mischlinge.
254. Ibid., 107-00392.
255. Ibid., 107-00405, 4. Die Rangfolge bei der Ausnahmebehandlung von Mischlingen.
256. Ibid., 107-00406-407, 6. Die Tarnung der jüdischen Mischlinge durch die Gleichstellung mit Deutschbliitigen.
257. Ibid., 107-00406-414.
258. Ibid., 107-00415, III. Richtlinien fur die künftige Sachbearbeitung.
259. Ibid., 107-00417-00418, 3. Die Stellungnahme der NSDAP zu Ausnah-meantragen im Bereich des Staates und der Wehrmacht.
260. Ibid.
261. Askerleri bu sınıflandırmaya koyacak birkaç yarayı söylememiz gerekirse, *Stufe* IV kategorisine giren yaralı askerler, örneğin iki elini veya iki bacağını veya gözlerini kaybetmiş askerlerdi. Bu tür askerler ayrıca seksen Mark aylık alıyorlardı.

BA-MA, RH 12-23/834, s. 93.

262. *Akten-NSDAP,* 107–00417–00418, 3. Die Stellungnahme der NSDAP zu Ausnahmeantragen im Bereich des Staates und der Wehrmacht.

263. *Schmundt, Tdtigkeitsbericht,* s. 186. Sachs'ın Rusya'daki 257. Piyade Tümeni hakkındaki raporlar için, bakınız BA-MA, RH 26/257. Örneğin Haziran 1941 ile Nisan 1942 tarihleri arasında Sach'ın tümeni 12,500 Rus'u öldürmüş, otuz tankı imha etmiş, altı uçağı düşürmüş ve 2,626 kişiyi esir almıştı.

264. *Schmundt, Tdtigkeitsbericht,* s. 186.

265. BA-MA, RH 26/257, Schreiben Sachs an 257. Div., 19.08.1941.

266. BA-B, NS 19/87, Bl. i,Vermerk fur Dr. Brandt, 30.08.1944, and Bl. 2, Dr. Brandt an Klopfer, 05.09.1944.

267. *Schmundt, Td:igkeitsbericht,* s. 247.

268. BA-B, R 43 II/599, Bormann an Lammers, 02.11.1944; BA-B, R 4311/603(3.

269. Absolon, *Wehrgesetz und Webrdienst,* s. 119.

270. Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 163–64.

271. Bu çalışma, listede olmayan ve muhtemelen bu emir nedeniyle terhis edilmiş iki askeri belgelemiştir: This study has documented two soldiers not on the list who were possibly-discharged because of this order—Onbaşı Dieter Fischer ve Tabip Subay Erich Rauchfufi. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft II, Amelis von Mettenheim, *Die Zwolf Langen Jahre, 1933-194;,* Bl. 38; BA-MA, BMRS, Erich Rauchfüfi ile röportaj, 02.04.1995, T-127.

272. BA-MA, BMRS, Werner Maltzahn Dosyası.

273. BA-MA, Pers 6/7363, Binbaşı Friedrich Gebhard, Gebhard an General-kommando XL A.K., Hannover, 21.10.1944.

274. Silahlı SS/SS Yarbay.

275. BA-MA, Pers 6/9887, Bl. 41, Suchanek an Burgdorf, 15.09.1944.

276. Ibid., Bl. 41, Burgdorf an Suchanek, 26.09.1944.

277. Ibid., Bl. 25, Beurteilung vom 27.11.1943.

278. Ibid., Burgdorf an Bloch, 15.02.1945.

279. BA-MA, BMRS, Bloch Dosyası, Walther Brockhoff an Sabine Bloch, 31.10.1945; BA-MA, BMRS, M. Bloch ile röportaj.

280. BA-MA, BMRS, File Bloch, Brockhoff an Sabine Bloch, 31.10.1945.

281. BA-MA, 6/7363, Friedrich Gebhard, Ag 1/1. (Zentral-) Abt. (lie) an Stellv. Generalkommando XL A.K. Hannover, 30.09.1944; BA-MA, Pers. Karl Helwig, Ag 1/1. (Zentral-) Abt. (lie) an Stellv. Generalkommando VII.A.K. Munchen, 30.09.1944.

282. BA-MA, BMRS, Binder Dosyası, Bl. 68, 81; BA-MA, BMRS, Binder ile röportaj. 1945 Şubat'ında Binder'e, Hitler'in onu *Ehrenarier* (şerefli Hint-Avrupalı) ilan ettiğini ve üsteğmen rütbesine terfi ettiği bildirildi.

283. BA-A, Pers 14492, Hans-Günther von Gersdorff, Dienstlaufbahn, Bl. 4.

284. Ibid., Bl. 5-6, 4. Artillerieregiment Aktz. 223/341! vom 08.05.1934 ("Einschreiben"). Hint-Avrupalı soyla ilgili bu tanım, büyük olaslıkla Bakan Frick'in

tanımına dayanmaktadır. Bakınız BA-B, R 43 11/ 418a.

285. Anlaşılan bu kadın, gençliğinde oldukça ünlü bir biniciydi.
286. BA-A, Pers 14492, Bl. 5–6.
287. Ibid., Bl. 23, v. Schwedler an Frau Marie Fritsch (frühere v. Gersdorff), 30.08.1935.
288. Ibid., Bl. 25, Fritsch an v. Schwedler, 02.09.1935.
289. Ibid., Bl. 28–31, Fritsch an v. Blomberg, 05.09.1935.
290. Ibid., v. Blomberg an Fritsch, 18.09.1935.
291. Ibid., Bl. 34–37, Fritsch an v. Blomberg, 02.10.1935.
292. Ibid., Bl. 46–50, Fritsch an v. Schwedler, 28.10.1935,Bl. 58–61, Fritsch an Adolf Hitler 17.12.1935, Bl. *66–67,* Fritsch an v. Schwedler, 07.01.1936 ve Bl. 68, v. Schwedler an Fritsch, 17.01.1936.
293. BA-A, Pers 14492, Bl. 82, Engel an OKW, 05.04.1940; MA-A, Pers 15499, Wilhelm von Gottberg, Bl. 2, Dienstlaufbahn, 27.08.1939; BA-MA, BMRS, H. von Gottberg ile röportaj.
294. BA-MA, BMRS, Wilhelm von Gottberg Dosyası, Bl. 41, Brauchitsch an Brockhusen, 29.02.1940.
295. Ibid., Bl. 42, Meissner an Irmgard von Brockhusen, 29.02.1940.
296. BA-A, Pers 14492, Bl. 100–105, 109 Gericht der Division Nr. 154, Dresden, Feldurteil unterzeichnet von Dr. Schirmer, 16.02.1942.
297. BA-A, Pers 14492, Bl. 75–82.
298. BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, Heft III, Bl. i, Polizeiprasident in Berlin, Abt. II, Justrowski an Prager, 01.04.1937; Ibid., Bl. 60–61, Prager an Stephan Prager, 07.04.1937.
299. Ibid., Bl. 8, Prager an Stephan Prager, 19.07.1937.
300. Ibid., Bl. 9, Prager an Stephan Prager, 27.08.1937.
301. Haehnelt, Birinci Dünya Savaşı boyunca İkinci Ordu'nun Hava Grubu'nun komutanlığını yapmış, başından beri hava savunmasının güçlü bir destekçisi olmuştu. Corum, *Luftwaffe,* s. 78.
302. BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, Heft III, Bl. 9, Prager an Stephan Prager, 27.08.1937, & Bl. 132, Bestatigung von Heinrich Prager, Vater Ernst Pragers, 20.11.1945.
303. Ibid., Bl. 11, Prager an Stephan Prager, 22.12.1937.
304. Ibid., Bl. 14, Prager an Stephan Prager, 14.02.1938.
305. BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, Heft II, Bl. 27–30, Prager an OKW, Betrifft: Anlage 1 zum Gesuch um Wiederverwendung, 24.05.1941.
306. BA-MA, BMRS, Stephan Prager ile röportaj, 11.10.1997, T–402.
307. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft III, Bl. 50, Prager an Stephan Prager, 15.06.1941.
308. BA-MA, BMRS, S. Prager ile röporatj.
309. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft III, Bl. 50, Prager an Stephan Prager, 15.06.1941.

310. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft III, Bl. 57–58, Prager an Stephan Prager, 06.07.1941. Losener, savaştan sonra en fazla bir düzine karma evliliğin onaylandığını bildiriyordu; aldıkları çok sayıda başvuruyla kıyaslandığında bu çok düşük bir sayıydı. Losener, sayfa. 284–85.

311. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft III, Bl. 57–58, Prager an Stephan Prager, 06.07.1941.

312. Ibid., Bl. 57–58, Prager an Stephan Prager, 06.07.1941.

313. Ibid., Bl. 54–55, Prager an Stephan Prager, 26.06.1941.

314. Ibid., Bl. 133, Heinrich Prager an Gericht in Kulmbach, 20.11.1941.

315. Ibid., Bl. 17, Prager an Stephan Prager, 17.11.1941.

316. Ibid., S. Prager'den Rigg'e, 05.07.2001.

317. Ibid., Bl. 16.

318. Yahudilerin, 10 Ekim 1941 tarihi itibariyle, özel izin olmadan seyahat etmeleri yasaktı. Maser, s. 266.

319. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft III, Bl. 17.

320. Ibid., Bl. 16. Prager an Stephan Prager, 17.11.1941.

321. Ibid.

322. Prager, yarı Yahudi Robert Borchardt'ı tarif etmişti.

323. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft III, Bl. 21, Prager an Stephan Prager, 26.11.1941.

324. *Amt fur Rassenforschung.*

325. BA-MA, BMRS, File Prager, Heft III, Bl. 17, Prager an Stephan Prager, 17.11.1941.

326. BA-MA, BMRS, File Prager, Heft II, Bl. 53, Prager an Fraulein Kiirschner, 21.12.1941.

327. Ibid., BL 65-73,168, Abschiedsansprache fur Hella Prager von Stephan Prager, 10.06.1996.

328. BA-B, R 7.01 Reichskanzlei 4112, Bl. 292, Haehnelt an Lammers, 02.04.1943.

329. Ibid., Bl. 294, Lammers an Haehnelt, 08.04.1943.

330. Messerschmidt, s. 355.

331. Prager'in halası ve amcası Mathilde ve Stefan Blanck'ın ikisi de Theresienstadt'da ölmüştü. Diğer halası Elisabeth Schmitt Prager ise 1942'de Bergen-Belsen'de ölmüştü. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, Heft II, Bl. 167.

332. Prager'in olayıyla ilgili ilginç bir dip not, Bayreuth'un dört Hava Kuvvetleri firarisini idam ettirmesi üzerine ABD Ordusu'nun onu yakalamasından birkaç gün önce gerçekleşti. Bayreuth savaştan sonra, daha önce kaçmayı denemiş ve muhafızlarını öldürmeyi plânlamış olan bu adamları idam etmediğini; kendisinin de öldürülebileceğini, böylece komuta etmekte olduğu 1,000 askerin disiplininin dağılabileceğini iddia etmişti. Prager'in gerekçeleri ne olursa olsun, bu hareketi 1945 yılından sonra onun başına bazı sorunlar açacaktı. Onun ve ailesinin Nazilerin kurbanları olduklarının bilinmesine rağmen, Beyrauth Nazi sempatizanı ol-

makla suçlanmıştı. Bunun sonucu olarak, Nazizmin etkisinden çıkarılma sürecinden geçmesi gerekiyordu. Küçük düşürücü görüşmelere rağmen Prager, Nazi olduğu yönündeki bütün suçlamalardan aklanmıştı. BA-MA, BMRS, Prager Dosyası, Heft II, Bl. 133–140; BA-MA, BMRS, Prager ile röportaj. Prager'in hikâyesindeki bir diğer ilginç olay ise, savaştan birkaç yıl sonra Alman hükümetinin onu Albay rütbesine yükseltmesi olmuştu. Bu olay, Prager'in, ırk yasaları olmadığı takdirde bu rütbeye erişebileceğini iddia ederek davasını mahkemeye taşıdıktan sonra gerçekleşmişti. Kendi deyimiyle "orduda hakkı olan yeri" almaktan gurur duyuyordu. BA-MA, BMRS, Prager ile röportaj.

333. BA-MA, BMRS, Rainer Gartner Dosyası, Heft IV, Bl. 8-9; Ibid., Bl. 11–14, Gartner an seine Eltern, 02.02.1942.
334. Ibid., Bl. 9, Gartner an seine Eltern, 05.01.1942, Gartner an seine Mutter, 02.02.1942.
335. BA-MA, BMRS, Gartner Dosyası, Heft III, Bl. 63–65, Dr. Robert Gartner an Emil Gartner, 20.03.1942.
336. Ibid., Bl. 65.
337. Ibid.
338. Ibid., Bl. 64, Dr. Biermann an Dr. Robert Gartner, (o.D.).
339. Ibid., Bl. 42–44, Gartner an seinen Vater, 12.02.1942.
340. Ibid, Heft IV, Bl. 9, Gartner an seine Eltern, 05.01.1942; Ibid., Heft IV, Bl. 9, Gartner an seinen Vater, 05.01.1942.
341. Ibid., Heft IV, Bl. 1, Gartner an seinen Vater, 07.03.1942.
342. Ibid., Heft III, Bl. 40, Dr. Robert Gartner an Rainer Gartner, 15.03.1942.
343. Ibid., Bl. 3 8, Notiz auf Schreiben Dr. Biermann-Ratjen an Dr. Robert Gartner, 17.03.1942.
344. Ibid., Bl. 63, Dr. Robert Gartner an Emil Gartner, 26.03.1942.
345. Ibid., Bl. 45–55.
346. Ibid., Heft III, Bl. 55, Dr. Robert Gartner an Rainer Gartner, 27.03.1942.
347. Ibid., Bl. 42, Bestatigung von Schwenn Lindemann, 30.03.1942.
348. Ibid., Heft II, Bl. 7–8, Hannerle an Rainer Gartner, 20.08.1942.
349. Ibid., Bl. 42, Yüzbaşı Giese an Eltern Gartner, 14.01.1945.
350. Ibid., Heft IV, Bl. 115, Gartner an Giese, 10.02.1945.
351. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 80–81, Mettenheim an OKW, 09.09.1941.
352. Ibid., Frey an Mettenheim, 13.09.1941.
353. Ibid., BL 77, Frey an Mettenheim, 21.10.1941.
354. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 64, Mettenheim an OKW, 04.11.1943.
355. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft II, *Die Zwolf Langen Jahre 1933–1945,* von Amelis von Mettenheim, Bl. 18–23.
356. Ibid., Bl. 19.
357. BA-MA, BMRS, Dieter Fischer Dosyası, Heft I, Bl. 63, OKW an v. Mettenheim,

22.11.1943.

DOKUZUNCU BÖLÜM:

MISCHLINGE'LER SOYKIRIMI HAKKINDA NELER BİLİYORDU?

1. Stephen G. Fritz, *Frontsoldaten: The German Soldier in World War II* (Lexington, 1995), s. 3.
2. *Judenlümmel*'in kelimesi kelimesine tercümesi, "hödük " veya "aptal Yahudi"dir.
3. Krackow, sayfa. 69–79; BA-MA, BMRS, J. Krackow ile röportaj.
4. BA-MA, BMRS, Reinhard ile röporatj.
5. BA-MA, BMRS, Scholz ile röportaj.
6. Noakes, "Development of Nazi Policy," s. 305.
7. BA-MA, BMRS, Hans Pollak ile röportaj, 07.12.1995, T-72. Pollak, savaş boyunca beş kez yaralanmıştı.
8. BA-MA, BMRS, Hans Günzel Dosyası, Bl. 43; BA-MA, BMRS, Rose-marie Mirauer ile röportaj, 24.02.1997, T–315; BA-MA, BMRS, Günther Mirauer Dosyası, Bl. 56; BA-MA, BMRS, Czempin ile röporatj; BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg Dosyası, Heft I, Bl. 34–42; BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg ile röportaj, 02.02.1997, T–289; BA-MA, BMRS, Hans Günzel, Bl. 43.
9. BMRS, File Hans-Geert Falkenberg, Heft I, Bl. 34–42, 56; BA-MA, BMRS, interview Hans-Geert Falkenberg, 02.02.1997, T–289. Richard Albert Falkenberg (Mountfalcon), Ocak 1940 tarihinde 1943 yılına kadar er olarak görev yapmıştı. 1943 yılında çavuş rtübesine terfi edilmiş ve 1945'deki şerefli terhisine kadar bu rütbede kalmıştı.
10. BA-MA, BMRS, Heinz-Georg Heymann ile röportaj, 09.04.1995, T–138.
11. BA-MA, BMRS, Dietrich Moll ile röportaj, 04.03.1995, T-m.
12. BA-MA, BMRS, Hamburger ile röportaj.
13. BM-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; Bergmann, sayfa. *6–7*.
14. BA-MA, BMRS, Hans-Geert Falkenberg Dosyası, Bl. 56–57.
15. Ibid., Hans-Geert Falkenberg Dosyası, Bl. *60–61*, Klein anFalkenberg, 08.07.1940.
16. Ibid., Bl. 60–61.
17. Ibid., Bl. 57, Klein an Falkenberg, 05.04.1942.
18. Ibid., Bl. 58, Klein an Falkenberg, 10.05.1942.
19. Owings, s. 460.
20. BA-MA, BMRS, Werner Maltzahn Dosyası, Bl. 2–4.
21. BA-MA, Msg 1/1364, Bl. 59–60.
22. BA-MA, BMRS, Wolfgang Lennert Dosyası, Bl. 18, Lennert an seine Mutter, 17.01.1941; BA-MA, BMRS, Wolfgang Lennert Dosyası, Bl. 17, Lennert an seine Mutter, 13.01.1941.
23. Ibid, Bl. 1.
24. BA-MA, BMRS, Bl. 20, Lennert an seine Mutter, 28.07.1942; Freie Universitat Berlin: Zentralinstitut fur Sozialwissenschaftliche Forschung, ed, *Gedenkbuch Berlins der jüdischen Opfer des Nationalsozialismus* (Berlin, 1995).
25. BA-MA, BMRS, Wolfgang Lennert Dosyası, Lennert an seine Mutter,

12.10.1942.

26. *Gedenkbuch der jüdischen Opfer.*
27. Feldwebel, karargâh çavuşudur.
28. BA-MA, BMRS, Georg-Friedrich Muller Dosyası, Bl. 48; BA-MA, BMRS, Georg-Friedrich Muller ile röportaj, 04.02.1997, T-293.
29. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj; BA-MA, BMRS, Peter Cahn ile röportaj, 17.03.1995, T-121 and 11.12.1996, T-268. Ayrıca bakınız Bergmann, sayfa. 136, 147.
30. Bergmann, sayfa. 208-9; BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.
31. Posselt, s. 42.
32. BA-MA, BMRS, Posselt ile röportaj; Posselt, sayfa. 42-44.
33. BA-MA, BMRS, Posselt ile röportaj.
34. BA-MA, BMRS, Angrefi Dosyası, Bl. 3, 16; BA-MA, BMRS, Angrefi ile röportaj.
35. BA-MA, BMRS, H. Pollak ile röportaj.
36. BA-MA, BMRS, H. S ile röportaj, 16.11.1995, C-52.
37. BA-MA, BMRS, Hermann Schucht Dosyası, Bl. 3, Abschiedsbrief seiner Mutter an Hermann Schucht, 15.10.1942.
38. BA-MA, BMRS, Robert Czempin Dosyası, Bl. 62.
39. BA-MA, BMRS, Czempin ile röportaj. Czempin'in Yahudi babası, sınırdışı edilmemek için intihar etmişti.
40. BA-MA, BMRS, Joachim Gaehde Dosyası, Bl. 38.
41. Kershaw, *Hitler, 1936–1945,* sayfa. 134–35, 320, 321–24, 349-52, 383, 470, 521; Hilberg, sayfa. 3, 128, 138, 141, 258, 260–61; Losener, s. 296; Burleigh, s. 592; Gordon, s. 97; BA-MA, BMRS, File H. Rehfeld.
42. BA-MA, BMRS, Horst Schmechel ile röportaj; BA-MA, BMRS, Hans Schmechel ile röportaj.
43. Gerçek adı değildir.
44. BA-MA, BMRS, Horst G. (Reinhard) ile röportaj, 20.11.1994, T-57.
45. BA-MA, BMRS, Steinwasser ile röportaj.
46. BA-MA, BMRS, Steinwasser ile röportaj; BA-MA, BMRS, Fritz Steinwasser Dosyası, Bl. 102.
47. BA-MA, BMRS, Steinwasser ile röportaj; BA-MA, BMRS, Steinwasser Dosyası, Bl. 102.
48. BA-MA, BMRS, Frau Hertha-Barbara Hollaender ile röportaj, 21.11.1995, T-171; BA-MA, BMRS, Frau Hertha-Barbara Hollaender ile röportaj, 12.11.1996, T-234.
49. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10-14.08.1994, T-10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T-190.
50. BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 10-14.08.1994, T-10; BA-MA, BMRS, Braun ile röportaj, 07.01.1996, T-190; BA-MA, BMRS, Braun Dosyası, Braun an Rigg, 22.12.2000.
51. Bergmann, s. 238.

52. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.
53. BA-MA, BMRS, Klaus Florey Dosyası.
54. Ibid., Florey'den Rigg'e, 05.07.2001.
55. BA-MA, BMRS, Bleicher Dosyası, "Wie ich den 8. Mai 1945 erlebte: Ein personlicher Bericht eines Betroffenen": BA-MA, BMRS, Heinz Bleicher ile röportaj, 10.02.1995, T-90.
56. Ayrıca bakınız Kaplan, s. 195.
57. BA-MA, BMRS, Hanns Rehfeld Dosyası.
58. BA-MA, BMRS, Lowy ile röportaj.
59. Silahlı SS personelinin bazıları – en bilinen örneklerinden biri Dr. Josef Mengele'ydi – toplama kamplarında görev yapmış olsa da, Silahlı SS'lerin çoğu bu kamplarda çalışmamıştı. Lifton, s. 340.
60. BA-MA, BMRS, Heinz-Günther Lowy Dosyası, Bl. 2, Lowy an Rigg, 16.03.1996; BA-MA, BMRS, Lowy ile röportaj.
61. BA-MA, BMRS, Florey Dosyası.
62. BA-MA, BMRS, Catharin ile röportaj; BA-MA, BMRS, Catharin Dosyası, Bl. 7, Catharin an Rigg.
63. BA-MA, BMRS, Hans Doppes ile röportaj, 19.05.1996, T–207; BA-MA, BMRS, Hanns Bauer ile röportaj, 29.03.1998, T-421; BA-MA, Friedemann Lichtwitz ile röportaj, 18.07.1997; BA-MA, BMRS, Friedemann Lichtwitz Dosyası; BA-MA, BMRS, Rolf Schenk ile röportaj, 23.05.1997, T-349; BA-MA, BMRS, Rolf Schenk Dosyası; BA-MA, BMRS, Herbert Simon Dosyası, Bl. 11; BA-MA, BMRS, Erik Blumenfeld Dosyası; BA-MA, BMRS, Eisner Dosyası; BA-MA, BMRS, Helmuth Rosenbaum Dosyası, Bl. 9.
64. BA-MA, BMRS, Lichtwitz ile röportaj.
65. BA-MA, BMRS, R. Schenk Dosyası; BA-MA, BMRS, Schenk ile röportaj.
66. *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 1-2, Nuremberg Trials,* s. 2,524. *6y.* Lifton, s. 286; Persico, s. 370.
68. ABD Irk Suçları Kovuşturma Baş Müşavirliği editörlüğündeki, *Nazi Conspiracy and Aggression,* vol. 2 (Washington, D.C., 1946), s. 445. *6<).* Ibid., s. 446.
70. Hilberg, s. 599.
71. *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 12,* s. 10,261.
72. 28 Ekim 1998 tarihinde yazarla yapılan görüşme.
73. Kıdemli devlet memuru. Killy, Başbakanlık'taki maliye, bütçe, çalışma, denetleme ve devlet hizmeti işlerinden sorumluydu. Hilberg, s. 44.
74. Rebentisch, sayfa. 59–60; Hilberg, s. 53; Meyer, s. 153; Cornberg ve Steiner, sayfa 155–56. 7 5. Hilberg, s. 5 3. Rebentisch, Hilberg'in Killy hakkındaki iddiasını kabul etmemektedir. Bakınız Rebentisch,s. 437, n. 207.
75. Killy, Başbakanlık'ta üst düzey bir memur olduğu için, Yahudi soykırımında aktif veya pasif olarak yer almaktan kaçınamazdı. Ne var ki Losener, Killy'nin kendisinin iyi bir arkadaşı olduğunu ve melezler konusunda kendisine yardım ettiğini yazmaktadır. Losener, s. 272.

76. BA-MA, BMRS, Hans Eppinger Dosyası. Hepatoloji alanında birçok önemli kavramı formüle eden kişi o olmuştu. Bugün virüs yoluyla bulaşan hepatit olarak adlandırılan şeyi karaciğer hücrelerindeki bir hastalık olarak tanımlamış, ayrıca sarılığın sınıflandırılmasını geliştirmişti.
77. Ibid.
78. Ibid., Bl. 1. Eppinger, sadece yaklaşmakta olan duruşması için endişelenmiyor, aynı zamanda Rus cephesinde ölen oğlunun yasını tutuyordu.
79. Stella Goldschlag hakkında yazılmış eksiksiz bir biyografi için, bakınız Peter Wyden, *Stella: One Woman's True Tale of Evil, Betrayal, and Survival in Hitler's Germany;* ayrıca bakınız Stoltzfus, *Resistance,* s. 222; Beate Meyer ve Hermann Simon, *Juden in Berlin, 1938–1945* (Berlin, 2000), sayfa. 237–52.
80. Wyden, sayfa. 300–301.
81. Ibid., s. 17.
82. Ibid., s. 231.
83. Stoltzfus, *Resistance,* sayfa. 166, 184, 279–81. Stella ve Abrahamsohn ile birlikte çalışan birkaç "yakalayıcı" daha vardı— bunlardan birkaçının ismini vermek gerekirse; Bruno Goldstein, Ruth Danziger, Ralf Isaaksohn ve Friedlander adında bir adam. Bakınız Wyden, sayfa 139–42. 240, 274-76.
84. Kaplan, s. 210.
85. SS Üsteğmen.
86. Bu kamp, 18 Ağustos 1943 ile 29 Temmuz 1944 tarihleri arasında faaliyet göstermişti. Buradaki tutsaklar, Lenta Fabrikası'nda (S.D. Werkstatten) çalışıyordu. *Internationaler Suchdienst,* Verzeichnis der Haftstatten unter dem Reichsfuhrer-SS, Cenevre Uluslararası Kızıl Haç Örgütü, 1979, s. 251.
87. BA-MA, BMRS, Fritz Scherwitz Dosyası, Bl. 13.
88. BA-MA, BMRS, Fritz Scherwitz Dosyası, Bl. 22. Diğerleri, onun kamptaki insanlara yardım ettiğini iddia etmişlerdir (bakınız BA-MA, BMRS, Scherwitz Dosyası, Bl. 25-31). Ancak Anita Kugler, önümüzdeki günlerde çıkaracağı Scherwitz'in *Der jüdische SS-Offizier* adlı biyografisinde, esasen İsrail'deki Simon Wiesenthal Merkezi'nden gelen bu kaynakların doğruluğuna karşı çıkmaktadır. (21 Mart 2002 tarihinde Kugler'le yapılan özel görüşmeden alınan bilgi).
89. Bunu söyleyen haham, isminin gizli kalmasını istiyor.
90. BA-MA, BMRS, H. Pollak ile röportaj.
91. BA-MA, BMRS, Gaupp ile röporatj, 27.04.1996, T-198.
92. BA-MA, BMRS, Schliesser Dosyası.
93. 11 aydır sürekli savaş halinde bulundukları Moskova'nın batısındaki savaş alanından henüz çıkarılmışlardı. BA-MA, BMRS, Horst von Oppenfeld Dosyası, Oppenfeld'den Rigg'e, 12.02.2001.
94. BA-MA, BMRS, Oppenfeld ile röportaj.
95. BA-MA, BMRS, Rudolf Sachs ile röportaj, 20.11.1995, T-168.
96. BA-MA, BMRS, Fritz Kassowitz ile röportaj, 04.01.1996, T–183; BA-MA, BMRS, Fritz Kassowitz Dosyası.

97. BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, Heft I, Bl. 144; BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, S. Prager'den Rigg'e, 05.07.2001.

98. Ibid.; BA-MA, BMRS, S. Prager ile röportaj.

99. BA-MA, BMRS, Ernst Prager Dosyası, Heft III, Bl. 121.

100. BA-MA, N 379/v. 226, Bl. 39, Langheld an Ruge, 12.05.1956.

101. BA-MA, N 328/45, Ehrhardt an Forste, 14.11.1956. Bu müdahale, 1940 ile 1941 arasındaki bir tarihte gerçekleşmiş olmalıdır çünkü Hefi'nin onun güvenliğini emniyete aldığı belirtilmişti. Bormann 1941 Mayıs'ında Hefi'nin görevlerini devraldıktan sonra Bayan Langheld Gerson'un başına ne geldiği bilinmemektedir. Ne var ki Langheld, savaştan sonra yazdığı mektuplarda annesinin değil, yalnızca teyzelerinin öldüğünden bahsediyordu; böylece annesinin savaştan sağ kurtulmuş olduğu sonucuna varılabilir.

102. Klemperer, Buch II, s. 477, 32.01.1944.

103. SS Binbaşı.

104. BA-MA, BMRS, Krüger ile röportaj; Krüger, sayfa. 92-94.

105. Krüger, s. 94.

106. Rose, İspanya İç Savaşı'nda Franco'nun güçleriyle birlikte savaşmıştı.

107. Rose'un babası Siegbert Emil Rose, Birinci Dünya Savaşı'nda orduda tabip subay olarak görev yapmıştı.

108. *Schwein* kelimesinin birebir tercümesi "domuz"dur, ama burada "aptal"anlamında kullanılmıştır.

109. BA-MA, BMRS, Rose Dosyası, Schnez an Rigg, 30.01.2001. Rose'un anne ve babası, Auscwitz'e götürülmelerinden kısa bir süre sonra öldürülmüşlerdi.

110. de Maiziere, s. 31; BA-MA, BMRS, Albert Schnez ile röportaj, 24.03.1997, T-323.

111. BA-MA, BMRS, Schliesser Dosyası; BA-MA, BMRS, Effenberg, Bl. 9 sayfa. 1–6.

112. BA-MA, BMRS, Techel ile röportaj.

113. Bergmann, s. 257.

114. BA-MA, BMRS, Bergmann ile röportaj.

115. BA-MA, BMRS, Schliesser Dosyası.

116. BA-MA, BMRS, Hans Schmitt Dosyası, Schmitt'ten Rigg'e, 30.03.2001.

117. Yüzbaşı Sternberg, daha sonra denizaltısıyla birlikte batacaktı.

118. BA-MA, BMRS, Martin Bier Dosyası, Bl. 33.

119. BA-MA, BMRS, M. Bier Dosyası, Bl. 17; BA-MA, BMRS, Gerhard Bier Dosyası, Bl. 13; BA-MA, BMRS, M. Bier ile röportaj; BA-MA, BMRS, Gerhard Bier ile röportaj, 25.09.1995, T-27; BA-MA, BMRS, Schlesinger ile röportaj.

120. BA-MA, BMRS, Meissinger Dosyası, Meissinger to Rigg, 21.07.2001.

121. Ibid.

122. Ibid., Meissinger'den Rigg'e, 27.01.2001.

123. BA-MA, BMRS, Günzel ile röportaj; BA-MA, BMRS, Günzel ile röportaj, Bl. 3. Hans Günzel, Gazi Nişanı ve EKII ile ödüllendirilmişti. Peter Günzel, EKII ve EKI ile ödüllendirilmişti.

124. BA-MA, BMRS, Herder ile röportaj.
125. BA-MA, BMRS, Dieckmann ile röportaj.
126. BA-MA, BMRS, Sydow ile röportaj, 17.12.1994.
127. BA-MA, BMRS, Max Mannheimer ile röportaj, 18.11.1994, T-55.
128. Johannes Steinhoff, Peter Pechel ve Dennis Showalter editörlüğündeki, *Deutsche im Zweiten Weltkrieg: Zeitzeugen Sprechen* (Münih, 1989), sayfa. 218, 452.
129. Schmidt, "Politischer Riickblick auf eine unpolitische Jugend," in *Kindheit unter Hitler,* s. 236.
130. BA-MA, BMRS, Fuchs ile röportaj.
131. BA-MA, BMRS, Harald Etheimer ile röportaj, 02.09.1995, T-164. Ayrıca bakınız BA-MA, BMRS, Bleicher ile röportaj.
132. Dawidowicz, *War against Jews,* sayfa. 349-50. Ayrıca bakınız Bauer, s. 247.
133. Steinberg, *All or Nothing,* sayfa. 50-51. Ayrıca bakınız Kaplan, sayfa. 184, 227.
134. Yahil, s. 99. Ayrıca bakınız Langer, *Holocaust Testimonies,* s. 138; Kaplan, s. 172.
135. Kaplan, s. 194.
136. Ian Kershaw, "Popular Opinion in the Third Reich," in *Government, Party, and People in Nazi Germany,* s. 71.
137. Dawidowicz, *War against Jews,* s. 306.

SONUÇ

1. Charles Kelly Barrow, R. B. Rosenburg ve J. H. Segars editörlüğündeki, *Forgotten Confederates: An Anthology about Black Southerners* (Atlanta, 1995); Richard Rollins, *Black Southerners in Gray: Essays on Afro-Americans in Confederate Armies* (Kaliforniya, 1994); Patricia W. Romero ve Charles H. Wesley, *International Library of Negro Life and History* (New York, 1969), sayfa. 27, 56–58, 112–14, 143–44; James I. Robertson, *Soldiers Blue and Gray* (Güney Carolina, 1998), sayfa. 30–35; Richard Beringer, Herman Hattaway, Archer Jones ve William Stil, *The Elements of Confederate Defeat: Nationalism, War Aims, and Religion* (Londra, 1988), s. 177.
2. Ervin L. Jordan Jr., "Different Drummers," in *Black Southerners in Gray,* s. 67.
3. Romero ve Wesley, s. 39. Ayrıca bakınız Richard Rollins, "Black Southerners in Gray," in *Black Southerners in Gray,* sayfa. 7-8, 17; Arthur W. Bergeron Jr., "Louisiana's Free Men of Color," in *Black Southerners in Gray,* sayfa. 37–38.
4. Rudolph Young, "Black Confederates in Lincoln County, North Carolina," in *Black Southerners in Gray;* s. 121; James H. Brewer, *The Confederate Negro* (Durham, 1969), s. 3. Brewer, İttifak ordusunda görev yapan Afrika kökenli Amerikalıların sayısını elli bin ile altmış bin arasında göstermektedir.
5. Samuel Eliot Morison ve Henry Steele Commager, *The Growth of the American Republic,* vol. 2, (Oxford, 1958), sayfa 785–87; Charles B. MacDonald, *The*

Mighty Endeavor: American Armed Forces in the European Theater in World War II (Oxford, 1969), sayfa. 248, 263, 498–500; Lauren, sayfa 72–75, 188; Allen Millett and Peter Maslowski, *For the Common Defense* (New York, 1984), s. 349; Omar N. Bradley and Clay Blair, *A General's Life: An Autobiography by General of the Army Omar N. Bradley* (New York, 1981), sayfa. 484–86, 543.

6. Robert B. Edgerton, *Warriors of the Rising Sun* (New York, 1997), s. 226; William Manchester, *Goodbye Darkness* (New York, 1979), sayfa. 166, 183; Robert T. Oliver, *A History of the Korean People in Modern Times: 1800 to the Present* (Newark, 1993), sayfa. 110–24. Birçok Koreli, Japon silahlı kuvvetleri tarafından askere alınıp, savaşmaları için Mançurya ve Pasifik Adaları'na gönderilmişti. Kamikaze pilotlarının birkaçı aslında beyinleri yıkanmış Koreli lise öğrencileriydi. Her ne kadar orduda Korelilere karşı ciddi bir ayrımcılık yapılıyor olsa da, içlerinden birkaçı üst rütbelere yükselebilmişti. Örneğin *meşhur* Manila savaş tutsakları kampının komutanı Korgeneral Saick Hong, Koreli'ydi ve daha sonra Amerikalılar tarafından savaş suçlusu olarak idam edilmişti (Japonya savaşın sonuna doğru onu kasten bu göreve göndermişti). Kore'nin eski devlet başkanı Chung-hee Park, Japon Askeri Akademisi'nden mezun olmuş, Japonya adına Mançurya'da subay olarak görev yapmıştı. Bu bilgilerin Kap-jae Cho'nun "Spit on my Grave— The Life of Park Chung-hee," (Chosun Ilbo, Seoul, Korea, makale no. 104–116, 1998) adlı eserinden tercüme edilmesindeki yardımından dolayı Dr. Kwan-sa You'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.
7. Öyle görünüyor ki yalnızca Kaliforniya, Oregon ve Washington'un sahil kesimlerindeki Japonlar gözaltı kamplarına gitmek zorunda kalmışlardı. Örneğin Hawai'de yaşayan Japonlar kamplara götürülmemişti.
8. Morison ve Commager, s. 788; Lauren, sayfa. 132–33. Japon asıllı yirmi iki Amerikalı, İkinci Dünya Savaşı'ndaki faaliyetlerinden ötürü ancak 21 Haziran 2000 tarihinde Onur Madalyası ile ödüllendirilmişlerdi. Soyları nedeniyle bu madalyalardan yıllarca mahrum edilmişlerdi. Bu Japon asıllı Amerikalılar, savaşın en başarılı alayı olan 442. Kara Kuvvetleri Alayı'nda görev yapmışlardı. Bazı kişiler bunun Bill Clinton'un seçim yılında Asyalı Amerikalıların oylarını Al Gore'a vermelerini güvene almak için yaptığı siyasi bir hamle olduğunu öne sürmektedir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı'nda Kara Kuvvetlerinin her bir alayına ortalama bir Onur Madalyası verilmişti, ama bir alaydan yirmi iki kişinin bu madalyayı almış olması gerçeği oldukça dikkat çekicidir. Tarihçi ve Albay James Corum'un dediği gibi, "Siyaset kokuyor."
9. Bakınız Stoltzfus, *Resistance,* sayfa. 85, 248.
10. Turner, s. 36.
11. Walter Gorlitz, "Reichenau," in *Hitler's Generals, s.* 215.
12. *Heeresadjutant bet Hitler,* s. 70. Ayrıca bakınız Guderian, s. 86.
13. Bartov, sayfa 129–30; Jürgen Forster, in *The Final Solution,* s. 97 Jürgen Forster, "Securing 'Living-Space,'" in *Germany and the Second World War, cilt.* 4, sayfa 1,209–14.
14. Jürgen Forster, "Securing 'Living-Space,'" in *Germany and the Second World*

War, cilt. 4, s. 1,213.

15. Bartov, s. 130; Breithaupt, sayfa 135–37; Jürgen Forster, *The Final Solution, s.* 97; Jürgen Forster, *Germany and the Second World War, cilt.* 4, sayfa 1213–16.
16. Jürgen Forster, "Hitler's Decision in Favor of War against the Soviet Union," in *Germany and the Second World War,* vol. 4, sayfa 36–37.
17. Bakınız Yahil, sayfa 257–58, 272–74; Gilbert, *Holocaust, s.* 210.
18. Kershaw, *Hitler, 1936—194},* sayfa. 406, 709.
19. Hitler, ideolojik inançlarının askeri zorunlulukları engellemelerine sıkça izin veriyordu. Örneğin Rusya ile yapılan savaş esnasında beş milyon kadının fabrikalarda çalışmasını sağlayabilir, böylece üç milyona yakın erkeği askerlik hizmeti için boşa çıkarabilirdi. Ne var ki rejim, çalıştıkları takdirde "Alman kadınlarının görecekleri hem fiziksel hem de manevi zarar ve ruhsal, duygusal yaşamlarının ve muhtemelen annelik potansiyellerinin alacağı hasar" nedeniyle bu kadınları kullanmaıştı. Craig, *Germany, 1866–1945,* sayfa. 735–36, 745-46. Ayrıca bakınız Rebentisch, s. 403 n. 93; Stephan Salter, "Class Harmony or Class Conflict? The Industrial Working Class and the National Socialist Regime," in *Government, Party, and People in Nazi Germany,* sayfa, 89–91; Kershaw, *Hitler, 1936-1945* sayfa. 563, 567–68.
20. BA-MA, BMRS, bu çalışmadan elde edilen genel izlenim; Rebentisch, s. 43 5, n. 200; Adler, *Der Verwaltete Mensch,* s. 302.
21. Victor, s. 197.
22. Bracher, s. 404.
23. Losener, sayfa 281, 311. *Judenfreund,* Robert Gellately tarafından " ırk politikalarının bazı yanları hakkında hafif bir anlaşmazlığı dile getirmiş veya Nazi Yahudi karşıtlığının karakterini ya da ruhunu kabul etmedikleri yönünde şüphelere sebebiyet vermiş olan kişilere yöneltilen bir sövgü ve ağır biçimde suçlama terimi" olarak tanımlanmıştır. Gellately, *Gestapo and German Society,* s. 160.
24. Losener, s. 311; ayrıca bakınız, "Development of Nazi Policy," sayfa. 313, 353–54
25. Hitler'in Yahudi soykırımına doğrudan dahil olduğunun kanıtı için bakınız Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 82, 115, 157, 178; Kershaw, *Nazi Dictatorship,* sayfa 80-107; Kershaw, *Hitler, 1936-194},* sayfa 147, 152, 461-64, 468-69, 487, 520-21, 583-84, 636; Richard Breitman "Himmler, The Architect of Genocide," in *Final Solution, s.* 73; Christopher R. Browning, "Hitler and the Euphoria of Victory: The Path to the Final Solution," in *Final Solution,* sayfa 137, 143-45; *Goebbels Diaries, 1942-1943,* sayfa. 86, 92, 148, 244, 300; Redlich, sayfa 54–55, 104-5, 170-76, 264, 316; *Monologe im Fuhrerhauptquartier, 1941-1944,* sayfa. 90, *99,* 130, 195, 229; Weinberg, *Germany, Hitler, s.* 223; Friedlander, s. 3; Maser, sayfa 256, 384; Browning, *Nazi Policy, Jewish Workers,* sayfa. 1-3; Browning, *Ordinary Men,* s. 49; Evans, sayfa 85, 213-15, 220.
26. Helmut Krausnick ve Hildegard von Kotze editörlüğündeki, Es *spricht derFührer: Sieben exemplarische Hitler-Reden* (Gütersloh, 1966), s. 147. Friedlander'in

çevirdiği gibi s. 187.

27. Kershaw, *Profiles in Power, s*. no. Bakınız ayrıca Kershaw, *Hitler, 1889–1936, s*. 532; Kershaw, *Hitler, 1936–1945* sayfa 93, 421.

28. Kershaw, *Profiles in Power, s*. 157; Redlich, sayfa 170, 321; Evans, sayfa n, 78, 82, 89–90.

29. Kershaw, *Profiles in Power,* sayfa 157, 178; Kershaw, *Hitler, 1889–1936, s*. 345; Kershaw, *Hitler, 1936–1945* sayfa 244, 248, 349, 352–58, 461–69, 479, 488, 492, 520–22, 589; Kershaw, *Nazi Dictatorship,* s. 105; *Die Wehrmacht,* Jiirgen Forster, sayfa 953,960; Bauer, sayfa. 155,194–95; Martin Broszat, *German National Socialism, 1919-194}* (California, 1966), s. 52; Weinberg, *Germany, Hitler, ss*. 226; Rebentisch, s. 429; Benz, s. 1; Redlich, sayfa 154, 173–75, *177,* 321-322, 327–28; Browning, *Nazi Policy, Jewish Workers,* sayfa. 3, 14–15, 33, 39; Browning, *Ordinary Men,* s. 10; Evans, sayfa. 57, 81.

30. Redlich, s. 170.

BİBLİYOGRAFYA

BİRİNCİL YAZILI KAYNAKLAR (ARŞİVLER)

Bundesarchiv Aachen (BA-A), Germany BA-A

H 20/490
Sammlung Judische
Soldaten
Pers 4393
Pers 14492
Pers 15380
Pers 15499
Pers 19147
Pers 36790
Pers 36848
Pers 45570
Pers 45573
Pers 48220
Pers 49110
Pers 53022
Pers 53059
Pers 63210
RM 45/3375
RM 123/15043
RM 123/335944
RW 55/1589 RW
55/2163
RW 55/3843
RW 55/7211
RW 55/7224
RW 55/15043
RW 160/55

Archiv der Republik Osterreich-Vienna, Austria
Archiv der Republik Osterreich (ARO) Wien, Pers. Akt. Robert Colli
Bundesarchiv-Berlin (BA-B), Germany
BA-B

15.09/36N
15.09/39
15.09/43
15.09/52
15.09/58
15.09/90
NS 6/78
NS 6/98
NS 6/200
NS 6/221
NS 6/285
NS 6/338
NS 6/339
NS 6/341
NS 6/342
NS 6/346
NS 6/347
NS 6/349
NS 6/487
NS 6/764
NS 15/39
NS 15/40
NS 15/41
NS 15/42
NS 18/482
NS 19/87
NS 19/199
NS 19/415
NS 19/453
NS 19/1194
NS 19/1614
NS 19/1772
NS 19/2177
NS 19/3134
NS 19/3857
NS 22/1051
R 3/1583
R 7.01 Reichskanzlei 4112
R 18/520 R
18/5514 R 21/448
R 21 (76)/874
R 21 (76)/875
R 21 (76)/876
R 21 (76)/877
R 21 (76)/878
R 41/581
R 43 II/4i8a
R 43 II/599
R 43 11/ 1036
R 43 II/1273
R 58/276

Sammlung Schumacher
II 240

DZA (Potsdam) 62 Ka.
183

Bundesarchiv-Militararchiv-Freiburg (BA-MA), Almanya

BA-MA

H 6/172
Msg 1/531
Msg 1/793
Msg 1/1363
N59/4
N 107/1
N 113/2
N 113/3
N 113/4
N118
N 179
N 328/20
N 328/32
N 328/45
N 328/58
N 379/109a
N 379/223
N 379/224
N 379/225
N 379/226
N 379/260
N 431/803
N 431/1154
N 607/4
N642
N 656/2
N 656/3
N 656/4
Msg 1/1364
Msg 1/1365
Msg 1/1570
Msg 1/3414
N 656/5
N 656/6
N 656/9
N 656/27
N 761/7

Pers 6/11
Pers 6/541
Pers 6/871
Pers 6/1808
Pers 6/2094
Pers 6/2236
Pers 6/2304
Pers 6/7363
Pers 6/9887
Pers 6/10046
Pers 6/10595
Pers 6/11122
Pers 6/11545
Pers 8-385

RH7/11
RH 7/23
RH 12-23/834
RH 15/419
Msg 1/3417
Msg 2/5078
Msg 44/101
N 39/62
RH 15/421
RH 20-18/71
RH 21-3/v. 46
RH 26/257
RH 39/154
RH 39/222
RH 53-7/8
RH 53-7/468
RH 53-7/514
RH 53-7/627

RL 14/49

RM 92/5173

RW 6/56
RW 6/73
RW 19/550
RW 19/853

Woi-5/173
W 01-6/359
WF-01/10230
WFo 1/20740
Wi VIII/45

Deutsche Dienststelle-Berlin (DDS), Germany

DDS

Pers Paul Ascher
Pers Erich Astheimer
Pers Martin Baltzer
Pers Franz Mendelssohn
Pers Anton Mayer
Pers Conrad Patzig
Pers Arnold Techel
Deutsche Dienststelle-Berlin Library

Allgemeine Heeresmitteilungen (AHM), Ziff. Nr. 1041, 18.08.1941

Heeres-Verordnungsblatt (HVBL.), Nr. /j, 1933

HVBL, Nr. 131, 1940
HVBl., Nr. 202, 1942
HVB1. Nr. 926, 25.09.1942
HVBl., Nr. 848, 05.09.1941

Deutsche Dienststelle (WAST) fiir die Benachrichtigung der ndchsten Angehorigen von Gefallenen der Ehemaligen deutschen Wehrmacht, Arbeitsbericht 1994-1996. Berlin, 1996.

Institut fiir Zeitgeschichte-Munich (IFZ), Germany

Akten der Parteikanzlei der NSDAP: Rekonstruktion eines verlorengegangenen Bestandes:

Bundesarchiv, Microfiches, hrsg. v. Institut fur Zeitgeschichte. Munchen, 1983.

IfZ, N 71-73

Eichmann Prosecution Document, Police d'Israel Quartier General 6-eme Bureau

No. 878,994, 1102, 1205, 1355

MA 103/1 MA 125/8 380458

Munich's Legal Records—Munich, Germany

Landgericht Miinchen I, Akten Werner Eisner, Protokoll aufgenommen in offentlicher Sitzung des Einzelrichters des 17. Zivilsenats des Oberlandesgerichts Miinchen

Stadtarchiv Bonn, Germany D 2797, P 18/130

Bryan Mark Rigg-Sammlung (Collection), Bundesarchiv-Militdrarchiv-Freiburg (BA-MA, BMRS), Germany BA-MA, BMRS,

File Heinz Gunther Angrefi
File Heinrich Bamberger
File Fritz Baruch
File Hanns-Heinz Bauer
File Helmuth Baum
File Dieter Bergmann
File Gert Beschiitz
File Herbert Beyer
File Gerhard Bier
File Martin Bier
File Heinz Bleicher
File Ernst Bloch
File Erik Blumenfeld
File Robert Borchardt
File Oscar Bosch
File Achim von Bredow
File Dietmar Briicher
File Otto Buchinger
File Werner Bujakowsky File
Walter Biirck File
Peter Cahn
File Alfred Catharin
File Richard Cohn
File Robert Czempin
File di Simoni
File Wilhelm Droscher
File Du Bois-Reymond
File Heinz Eder
File Dieter Effenberg
File Kurt Einstein
File Werner Eisner
File Hans Eppinger
File Hans-Geert Falkenberg
File Bettina Fehr
File Dieter Fischer
File Klaus Florey
File Eugen Frank
File Lt. Franzel
File Karl-Heinrich Fricke
File Hans-Georg von Friedeburg
File Ludwig Ganghofer
File Rainer Gartner
File Horst Geiger
File Horst Geitner
File Yosef Getreuer
File Gerhart von Gierke
File Helmut von Gottberg
File Wilhelm von Gottberg
File Wolfram Gunther
File Hans Giinzel
File Gerhard Guttstadt
File Franz and Thomas Haller
File Walter Hamburger
File Johannes Heckert
File Gotthard Heinrici
File Hartmut Heinrici
File Bernt von Helmolt
File-Franz Henle
File Karl Henle
File Heinz Georg Heymann

File Hans Hiefner
File Paul-Ludwig Hirschfeld
File Walther Hofmann
File Kurt Heinrich Hohenemser
File Walter Hollaender
File Wilhelm Hollaender
File Helmuth Jacobsen
File Edgar Jacoby
File Georg-Wilhelm Jager
File Hans Kirchholtes
File Gerd zu Klampen
File Otto Kohn
File Hans-Joachim Korner
File Heinz-Jurgen Kiihl
File Hermann Lange
File Georg Langheld
File Hans Christian Lankes
File Wolfgang Lauinger
File Joachim Le Coutre
File Herbert Lefevre
File Walter LehweB-Litzmann
File Joachim Leidloff
File Wolfgang Lennert
File Heinrich Levin
File Erika Leykam
File Friedemann Lichtwitz
File Rudolf Lowenfeld
File Heinz-Giinther Lowy
File Ernst Ludwig
File Emil Lux
File Werner Maltzahn
File Alfred Marian
File Ludwig Mayer
File Hans Meissinger
File Viktor Mendel
File Franz Mendelssohn
File Georg Meyer
File Gunther Mirauer
File Georg-Friedrich Miiller
File Hans Miihlbacher
File Heino Nave
File Carl Neubronner
File Helmut Niemann
File Peter Noah
File Horst von Oppenfeld
File August Oestreicher
File Conrad Patzig
File Ernst Prager
File Hanns Rehfeld
File Johannes Reich
File Anton Paul Rengers
File Joachim von Ribbentrop
File Heinz Rohr
File Joachim Rohr
File Bernhard Rogge
File Friedrich-Karl Rogge
File Helmuth Rosenbaum
File Fritz Rosenhaupt
File Christian Rosenthal
File Hans Sander
File Giinther Scheffler
File Karl Heinz Scheffler
File Konrad Schenck
File Rolf Schenk
File Fritz Scherwitz
File Heinrich Schlepegrell.
File Friedrich Schlesinger
File Heinz Schlieper
File Peter Schliesser
File Walter Schloss
File Klaus von Schmeling-Diringshofen
File Hans Schmitt
File Helmut Schmoeckel
File Gerd Schneider
File Hermann Schucht
File Eike Schweitzer
File Werner Seldis
File Herbert Simon
File Wolfgang Spier
File Hermann Steinthal
File Fritz Steinwasser
File Georg Struzyna
File Rolf von Sydow
File Karl Taraba
File Karl-Arnd Techel
File Rolf Vogel
File Wolfgang Voigt
File Helmut Wilberg
File Johann Zukertort
File Karl Zukertort

Lecture given at Yale by Shlomo Perel, 22 April 1994
Liste von aktiven Offizieren

RÖPORTAJLAR

BA-MA, BMRS, interview
H. A., 18.11.1997
Heinz Giinter Angrefi, 10.12.1994
Gert Ascher, 17.11.1997
Ursula Ascher, 17.11.1997
Hermann Aub, 14.12.1996
Egon Bahr, 13.02.1995
Heinrich Bamberger, 08.11.1994
Fritz Baruch, 31.07.1997
Hanns-Heinz Bauer, 29.03.1998
Dietrich Beelitz 16.11.1997
Elisabeth Behrend, 03.03.1997
Wolfgang Behrendt, 21.n.1994
Wilhelmina Benasuli, 19.01.1997
Hans B. (Bernheim), 29.10.1998
Rabbi Chaskel Besser, 15.01.1995
Gerhard Bier, 25.09.1994
Martin Bier, 25.09.1994
Heinz Bleicher, 10.02.1995
Martin Bloch, 13.to.1996
Martin Bloch, 04.12.1996
Adolf Blum, 22.04.1995
Lenni Blum, 22.04.1995
Thilo Bode, 24.02.1995
Elisabeth Borchardt, 18.02.1995
Margot Braun, 07.01.1996
Robert Braun, 10—14.08.1994
Robert Braun, 11.03.1995
Robert Braun, 07.01.1996
Felix Bruck, 18.04.1997
Walter Bruck, 12.07.1997
Dietmar Briicher, 17.02.1995
Klaus Budzinski, 15.11.1994
Susi Byk, 23.11.1995
Hans Cahn, n.12.1996
Peter Cahn, 17.03.1995
Peter Cahn, 11.12.1996
Alfred Catharin, 04.01.1996
Richard Czempin, 09.02.1995
Ulrich de Maiziere, 24.03.1997
Hans-Oskar Lowenstein de Witt, 06.12.1994
Yoav Delarea, 05.07.1998
Hans Doppes, 19.05.1996
Wolfgang Ebert, 13.07.1997
Harald Etheimer, 02.09.1995
Hans-Geert Falkenberg, 02.02.1997
Gerhard Fecht, 18.11.1997
Dieter Fischer, 12.12.1996
Herbert Frank, 27.06.1995
Niklas Frank, 16.10.1996
Hugo Freund., 30.11.1994
Ludwig von Friedeburg, 01.12.1997
Hugo Fuchs, 08.07.1995
Peter Gaupp, 17.01.1995
Peter Gaupp, 27.04.1996
Ursula Gaupp, 08.07.1995
Ursula Gaupp, 27.04.1996
Horst Geitner, 38.03.1997
Gerhart von Gierke, 05.04.1997
Hildegard von Gierke, 29.11.1997
Rolf von Gierke, 29.11.1997
Hansotto Goebel, 07.12.1996
Werner Goldberg, 17.10.1994
Horst G. (Reinhard), 20.11.1994
J. G., 05.01.1995
Harald von Gottberg, 09.07.1997
Helmut von Gottberg, 09-10.11.1996
Rolf Gottschalk, 01.12.1994
Werner Gramsch, 16.11.1996
Michael Giinther, 19.02.1997
Wolfram Gunther, 12.08.1996
Hans Giinzel, 23-24.07.1997
Wilhelm von Gwinner, 17.11.1994
Wilhelm von Gwinner, 16.12.1996
Walter Hamburger, 5-6.11.1994
Michael Hauck, 24.11.1994
Bernt von Helmolt, 22.07.1997
Eva Heinrichs, 09.02.1997
Kurt Heinrichs, 09.02.1997
Dr. Heinrici, 16.05.1996
Eduard Hesse, 30.10.1998
Hans von Herwarth, 12.09.1994

Heinz-Georg Heymann, 09.04.1995
Paul Hirschfeld, 15-16.08.1994
Paul Hirschfeld, 22.11.1996
Kurt Hohenmser, 28.11.1994
Jochen Hollaender, 14.12.1996
Hertha-Barbara Hollaender, 21.11.1995
Hertha- Barbara Hollaender, 12.11.1996
Hans Homberger, 08.04.1995
Frhr. von Hornstein, 16.06.1996
Barbara Jacoby, 17.11.1994
Frau Edgar Jacoby, 01.11.1994
Frau Edgar Jacoby, 19.11.1996
Fritz Kassowitz, 04.01.1996
Gerd zu Klampen, 28.10.1998
Ursula Freifrau von Knigge, 26.07.1997
Hans Koref, 06.01.1996
Jiirgen Krackow, 14.11.1994
Jurgen Krackow, 18.11.1994
Reinhard Krackow, 20.05.1996
Helmut Kruger, 27, 31.08.1994
J. L., 09.11.1994
Joachim Le Coutre, 25.01.1997
Arnim Leidoff, 02.12.1995
Hannah Leopold, 11.11.1996
Friedemann Lichtwitz, 18.07.1997
Jorn Lehwefi-Litzmann, 27.05.1997
Heinz-Giinther Lowy, 12.01.1996
Otto Luderitz, 28.03.1997
Ernst Ludwig, 22.01.1997
Emil Lux, 30.05.1997
Max Mannheimer, 18.11.1994
Riidiger von Manstein, 17.11.1994
Franz Margold, 18.05.1996
Hans Meissinger, 17.09.1996
Frau Mendelssohn-Barz, 17.03.1995
Frau Mendelssohn-Eder, 26.02.1995
Margot Meyer von Ruhle 02.09.1995
Helmut Meyer-Krahmer, 27.07.1997
Rosemarie Mirauer, 24.02.1997
Dietrich Moll, 04.03.1995
Hans Miihlbacher, 18.09.1994
Hermann Nast-Kolb, 22.11.1994
Karl Neubronner, 09.04.1995
Heinz Neumaier, 21.04.1995
Theodor Oberlander, 19.09.1994
Richard Ohm, 11.02.1995
Horst von Oppenfeld, 05.01.1995
Karl Partsch, 14.12.1994
Shlomo Perel, 10.09.1994
Ingrid Pflettner, 15.04.1995
Hans Pollak, 07.12.1995
Alfred Posselt, 04.01.1996
Stephan Prager, n.i0.1997
Hans Radvanyi, 07.01.1996
Hans Ranke, 09.12.1994
Hermann Rath, 08.04.1995
Erich Rauchfiifi, 02.04.1995
Hanns Rehfeld, 16.11.1996
Johannes Reich, 28.12.1995
Ludwig Reinhard, 13.01.1996
Richard Riess, 15.10.1994
Ruth Rilk, 05.02.1997
Friedrich Rubien, 27.07.1997
Jurgen Ruge, 15.04.1995
H. S., 16.11.1995
Rudolf Sachs, 20.11.199 5
Christoph-Michael Salinger, 08.10.1998
Stefan Sander, 10.07.1997
Joachim Schaper, 25.05.1997
Gunther Scheffler, 10.03.1995
Gunther Scheffler, 14.12.1996
Karl-Heinz Scheffler, 09.03.1995
Karl-Heinz Scheffler, 19.05.1996
Walter Scheinberger, 18.03.1995
Rolf Schenk, 23.05.1997.
Gerhard Schiller, 11.02.1995
Heinz Schindler, 26.10.1997
Friedrich Schlesinger, 10.12.1994
Peter Schliesser, 28.04.1996
Horst Schmechel, 29.11.1994
Helmut Schmidt, 22.11.1996
Helmut Schmidt, 15.10.1996

Egbert von Schmidt-Pauli, 13.09.1994
Hans Schmoeckel , 08.12.1994
Helmut Schmoeckel, 25.11.1994
Walter Schneinberger, 02.07.1995
Albert Schnez, 24.03.1997
Walter Schonewald, 06.01.1996
August Sohn, 17.05.1996
Wolfgang Spier, 06.12.1994
Arno Spitz, 17.06.1996
Friedrich-Christian Stahl, 12.11.1997
Alexander Stahlberg, 3-4.12.1994
Fritz Steinwasser, 13.12.1994
Fritz Steinwasser, 07.02.1997
Rolf von Sydow, 17.12.1994
Rosa Taraba, 08.01.1996
Karl-Arnd Techel, 29.05.1997
Maria-Anna van Menxel, 22.04.1995
Frau Rolf Vogel, 18.03.1995
Wolfgang Voigt, 09.04.1995
Reiner Wiehl, 17.05.1996
Joachim Wilberg, 05.04.1995
Frau Joachim Wilberg, 05.04.1995
Otto Wolters, 18.03.1995
Otto Wolters, 16.12.1996
Gerhard Wundermacher, 20.n. 1995
Joachim Zelter, 27.10.1997
Rolf Zelter, 14.05.1996
Kurt Zeunert, 06.02.1997

İKİNCİL KAYNAKLAR

1918-1968 Die Streitkrdfte der Repuhlik Osterreich. Katalog zur Sonderausstellung im Heeresgeschichtlichen Museum Wien 1968 (hrsg.). Heeresgeschichtlichen Museum/Militarwissenschaftlichen Institut Wien. Wien, 1968.

Abrams, Alan, *Special Treatment*. New Jersey, 1985.

Abshagen, Karl Heinz. *Canaris*. Londra, 1956.

Absolon, Rudolf. *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band III, 3. August 1934 bis 4. Şubat 1938 (=Schriften des Bundesarchivs 16/III)*. Boppard, 1975.

-. *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band V, 1. Eylül 1939 bis 18. Aralık 1941 (=Schriften des Bundesarchivs 16/V)*. Boppard, 1988.

-. *Die Wehrmacht im Dritten Reich. Band VI, 19. Dezemher 1941 bis 9. Mai 1945 (=Schriften des Bundesarchivs 16/VI)*. Boppard, 1995.

-. *Wehrgesetz und Wehrdienst 1935-1945. Das Personalwesen in der Wehrmacht*. Boppard, i960. Adam, Peter. *Art of the Third Reich*. New York, 1992. Adam, Uwe. *Judenpolitik im Dritten Reich*. Diisseldorf, 1972. Adler, H. G., *Der Verwaltete Mensch. Studien zur Deportation der Juden aus Deutschland*. Tubingen, 1974.

-. *The Jews in Germany*. Londra, 1969.

Adolf Hitler Monologe im Fiihrerhauptquartier, 1941-1944. Hrsg. u. kommentiertv. Werner Jochmann. Hamburg, 1980.

Alexander, Philip S. *Textual Sources for the Study of Judaism*. Manchester, 1984. Allen, William Sheridan. "Die deutsche Offentlichkeit und die 'Reichskristallnacht'— Konflikte zwischen Werthierarchie und Propaganda im Dritten Reich." In *DieReihen fest geschlossen. Beitrdge zur Geschichte des Alltags unterm National-sozialismus*. Wuppertal, 1981, S. 397-411.

-. *The Nazi Seizure of Power*. New York, 1984.

Angolia, John R. *For Fiihrer and Fatherland: Military Awards of the Third Reich.* New York, 1976.

Angress, Werner T. "Prussia's Army and the Jewish Reserve Officer Controversy before World War I." *Leo Baeck Yearbook* 17 (1972): 17-54.

Arendt, Hannah. *Eichmann in Jerusalem.* New York, 1984.

Armstrong, Karen, *A History of God: A 4,000-Year Quest of Judaism, Christianity and Islam.* New York, 1993.

Aronson, Shlomo. *Reinhard Heydrich und die Friihgeschichte von Gestapo und SD.*Stuttgart, 1971.

Aschheim, Steven E. *Brothers and Strangers: The East European Jew in German and German Jewish Consciousness, 1800-1923.* Wisconsin, 1982.

Auerbach, Leopold. *Das Judentum und seine Bekenner in Preuflen.* Berlin, 1890.

Auman, Hans J. *Mein Leben als Mischmosch.* Miinchen, 1977. Baeumker, A. "Ein Beitrag zur Geschichte der Fiihrung der deutschen Luftfahrt-technik im ersten halben Jahrhundert 1900-1945." Heft 44 der Schriftenreihe"Langfristiges Planen der Forschung und Entwicklung" (Juli 1971).

Balfour, Michael. *The Kaiser and His Times.* Cambridge, 1964. Bamberger, Bernhard J. *The Story of Judaism.* New York, 1957.

Barnett, Correlli, ed. *Hitler's Generals.* Londra, 1989.

Barrow, Charles Kelly, J. H. Segars, and R.B. Rosenburg. *Forgotten Confederates: An Anthology about Black Southerners.* Atlanta, 1995.

Bartov, Omer. *Hitler's Army.* New York, 1991.

Bar-Zohar, Michel. *Hitler's Jewish Spy.* Londra, 1985.

Bauer, Yehuda. *A History of the Holocaust.* New York, 1982. Bauer, Yehuda and Nathan Rotenstreich, eds. *The Holocaust as Historical Experience.* New York, 1981.

Baumont, Maurice, John H. E. Fried, and Edmond Vermeil, eds. *The Third Reich.* New York, 1955.

Baynes, Norman H., ed. *The Speeches of Adolf Hitler. Cilt. 1 ve 2,Nisan 1922-August 1939.* Oxford, 1942.

Bedvirftig, Friedemann, and Christian Zentner, eds. *The Encyclopedia of the Third Reich. Cilt.* 1. New York, 1991.

Beer, Edith Hahn, and Susan Dworkin. *The Nazi Officer's Wife.* New York, 1999.

Behr, Stephan. *Der Bevolkerungsriickgang der deutschen Juden.* Frankfurt, 1932.

Bein, Alex. "Arthur Ruppin: The Man and his Work." *Leo Baeck Yearbook* 17, (1972): 117-41.

Bekker, Cajus. *Hitler's Naval War.* New York, 1977.

Below, Nicolaus von. *Als Hitlers Adjutant, 193J-194}.* Mainz, 1980.

Benz, Wolfgang. *The Holocaust: A German Historian Examines the Genocide.* New York, 1999. Berghahn, Volker Rolf. *Germany and the Approach of War in 1914.* New York, 1993.

Bergmann, Dieter. *Between Two Benches.* California, 1995.

Bering, Dietz, *Stigma of Names.* Michigan, 1992.

Beringer, Richard, Herman Hattaway, Archer Jones, and William Still. *The Elements of Confederate Defeat: Nationalism, War Aims, and Religion.* Londra, 1988.

Berkley, George E. *Vienna and Its Jews.* Maryland, 1988. Berman, Louis *K.Jews and Intermarriage: A Study in Personality and Culture.* New York, 1968.

Best, Geoffrey. *Humanity in Warfare.* New York, 1980. Beyerchen, Alan D. *Scientists under Hitler.* New Haven, 1977.

Bienenfeld, F. R. *The Germans and the Jews.* Londra, 1939.

-. *The Religion of the Non-Religious Jews.* Londra, 1944.

Black, Matthew and H. H. Rowley, eds. *Peake's Commentary on the Bible.* New York, 1963. Blau, Bruno. *Das Ausnahmerecht fiir diejuden in Deutschland, 1933-1945.* Diissel-

dorf, 1954.-. "Die Christen jiidischer und gemischter Abkunft in Deutschland und Osterreich im Jahr 1939." *Judaica: Beitrdge zum Verstdndnis des jiidischen Schicksals in Vergangenheit und Gegenwart.* Bd. 5 (1949): S. 272-88.

-. "Die Juden in Deutschland von 1935-1945." *Judaica: Beitrdge zum Verstdndnis des jiidischen Schicksals in Vergangenheit und Gegenwart.* Bd. 7 (1951): S. 270-84. -. "Die Mischehe im Nazireich."/W#icw; *Beitrdge zum Verstdndnis des jiidischen Schicksals in Vergangenheit und Gegenwart.* Bd. 4 (1948): S. 46-57.

Bloch, Chajim, and Lobel Taubes, eds. *Jiidisches Jahrbuch fiir Osterreich.* Wien,

Botz, Gerhard, Ivar Oxaal, and Michael Pollak, eds. *Jews, Antisemitism, and Culture in Vienna.* New York, 1987.

Bracher, Karl Dietrich. *The German Dictatorship.* New York, 1970.

Bracke, Gerhard. *Melitta Grdfin Stauffenberg. Das Leben einer Fliegerin.* Miinchen, 1990.

Bradley, D., and R. Schulze-Kossens, eds. *Tdtigkeitsbericht des Chefs des Heeresper-sonalamtes General der Infanterie Rudolf Schmundt: 1.10.1942-29.10.1944. Fortgef. v. Wilhelm Burgdorf.* Osnabriick, 1984.

Bradley, Omar N., and Clay Blair. *A General's Life: An Autobiography by General of the Army OmarN. Bradley.* New York, 1981.

Breithaupt, Hans. *Zwischen Front und Widerstand. Ein Beitrag zur Diskussion um den Feldmarschall Erich von Manstein.* Munchen, 1994.

Brewer, James H. *The Confederate Negro.* Durham, 1969.

Brissaud, Andre. *Canaris.* Londra, 1986.

Broszat, Martin. *Das Dritte Reich.* Munchen, 1989.

-. *German National Socialism, 1919-194].* California, 1966.

Broszat, Martin and Norbert Frei, eds. *Das Dritte Reich im Uberblick. Chronik, Ereig-nisse, Zusammenhange.* Munchen, 1989.

Browning, Christopher R. *The Final Solution and the German Foreign Office.* Londra, 1978.

-. *Nazi Policy, Jewish Workers, German Killers.* Cambridge, 2000.

-. *Ordinary Men: Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland.* New York, 1992.

Budzinski, Klaus. *Der Riss durchs Ganze. Kolportage einer gestorten Deutsch-werdung.* Berlin, 1993.

Bukey, Evan Burr. *Hitler's Austria: Popular Sentiment in the Nazi Era.* North Carolina, 2000.

Bullock, Alan. *Hitler: A Study in Tyranny.* New York, 1962.

Burdick, Charles, ed. *The Haider War Diary, 1939-1942.* Londra, 1950.

Burleigh, Michael. *The Third Reich: A New History.* New York, 2000.

Burrin, Philippe. *Hitler and the Jews: The Genesis of the Holocaust.* Londra, 1989.

Buschbeck, E. H. *Austria.* Londra, 1949.

Butler, Ewan and Gordon Young. *Marshal without Glory.* Londra, 1951.

Büittner, Ursula. *Die Not derjuden teilen.* Hamburg, 1988.

-. "The Persecution of Christian-Jewish Families in the Third Reich." *LeoBaeck Yearbook* 34 (1989): 267-90.

Calic, Edouard. *Reinhard Heydrich: The Chilling Story of the Man Who Masterminded the Nazi Death Camps.* New York, 1985.

Carell, Paul. *The Foxes of the Desert.* New York, 1961.

-. *Unternehmen Barharossa.* Stuttgart, 1963.

Carr, William. *A History of Germany, 1815-1945.* Londra, 1969.

Cecil, Lamar. *Albert Ballin: Business and Politics in Imperial Germany, 1888-1918.* Princeton, 1967.

-. *Wilhelm II: Prince and Emperor, 1859-1900.* Chapel Hill, 1989.

Cesarani, David, ed. *The Final Solution: Origins and Implementation.* New York, 1994.

Cho, Kap-jae. "Spit on my Grave—The Life of Park Chung-hee." Chosun Ilbo, Seoul, Korea. Article no. 104-116 1998.

Claasen, Adam R. A. *Hitler's Northern War: The Luftwaffe's Ill-Fated Campaign, 1940-1945.* Kansas, 2001.

Clark, Alan. *Barbarossa: The Russian-German Conflict, 1941-1945.* New York, 1965.

Cohen, Asher and Bernard Susser. *Israel and the Politics of Jewish Identity: The Secular-Religious Impasse.* Londra, 2000.

Cohen, Israel. *Jewish Life in Modern Times.* New York, 1914.

Cohn, Werner. "Bearers of a Common Fate? The 'Non-Aryan' Christian 'Fate-Comrades' of the Paulus-Bund, 1933-1939." *Leo Baeck Yearbook* 33 (1988): 327-68.

Cooper, Matthew. *German Army 1933-1945: Its Political and Military Failure.* New York, 1978.

-. *The German Air-Force, 1933-1945.* New York, 1981.

Cornberg, Jobst Frhr. von, and John M. Steiner. "Willkur in der Willkiir. Hitler und die Befreiungen von den antisemitischen Niirnberger Gesetzen." *Viertel-jahreshefte fur Zeitgeschichte,* Heft 2 (1998): S. 143-87.

Corum, James S. *The Luftwaffe: Creating the Operational Air War, 1918-1940.* Kansas, 1997.

-. "The Old Eagle as Phoenix: The Luftstreitkrafte Creates an Operational Air War Doctrine, 1919-1920." *Air Power History* (1992). -. *The Roots of Blitzkrieg.* Kansas, 1992.

Craig, Gordon A. *Germany, 1866-1945.* New York, 1978.

-. *The Politics of the Prussian Army, 1640-1945.* New York, 1964.

Crankshaw, Edward. *Bismarck.* New York, 1981.

Creveld, Martin van. *Fighting Power.* New York, 1982.

Dallin, Alexander. *German Rule in Russia, 1941-1945.* New York, 1957.

Dawidowicz, Lucy, ed. *A Holocaust Reader.* New Jersey, 1976.

Dawidowicz, Lucy. *The War against the Jews, 1933-1945.* New York, 1975.

De Lange, Nicholas. *Judaism.* New York, 1986.

Deak, Istvan. *Beyond Nationalism: A Social and Political History of the Habsburg Officer Corps, 1848-1918.* New York, 1990.

Deist, Wilhelm, ed. *The German Military in the Age of Total War.* Dover, 1985. Deist, Wilhelm, Militar, Staat und Gesellschaft. Studien zur preufiisch-deutschen Militargeschichte. Miinchen, 1991.

-. *The Wehrmacht and German Rearmament.* Londra, 1981.

Demeter, Karl. *The German Officer Corps, 1650-1945.* New York, 1965.

Denzler, Georg and Volker Fabricius. *Die Kirchen im Dritten Reich.* Frankfurt, 1984. *Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher von dem Internationalen Militd-gerichtshof,* Niirnberg 14. Kasım 1945—1. Ekim 1946. Niirnberg, 1948.

Deschner, Gunther. *Reinhard Heydrich.* Berlin, 1987.

Dickinson, Robert E. *Germany.* New York, 1953. *Die Tra'ger des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 193 9-1945. Die Inhaber der hochsten Auszeichnung des Zweiten Weltkrieges aller Wehrmachtteile.* Osna-briick, 1993.

Dieckmann, Heinz. *Narren-Schaukel.* Munchen, 1984.

Dimont, Max *I. Jews, God, and History.* New York, 1994.

Donin, Hayim Halevy. *To Be a Jew.* New York, 1991. Donitz, Karl. *Memoirs.* Londra, 1961.

Dower, John W. *War without Mercy: Race and Power in the Pacific War.* New York, 1986.

Duppler, Jorg, ed. *Germania auf dem Meere.* Hamburg, 1998. Dwork, Deborah. *Children with a Star.* Londra, 1991.

Ebert, Wolfgang. *Das Porzellan war so nervos. Memoiren eines verwohnten Kindes.* Munchen, 1975.

Eckart, Wolfgang. "Biopolitical Seizure of Power and Medical Science in Germany, 1933-1945. Law for the Prevention of Genetically Diseased Offspring of July 14, 1933." University of Heidelberg, 2000.

Edgerton, Robert B. *Warriors of the Rising Sun.* New York, 1997. Engelman, Uriah Zevi. "Intermarriage." *Jewish Social Studies* 2 (1940). Engelmann, Bernt. *Deutschland ohne Juden.* Koln, 1988. Epstein, Isidore. *Judaism: A Historical Presentation.* Londra, 1959. Evans, Richard J. *Lying about Hitler: History, Holocaust, and the David Irving*

Trial. New York, 2001.

Federal Research Division, ed. *Austria: A Country Study.* Washington, D.C., 1994.

-.*Israel: A Country Study.* Washington, D.C., 1990.

Fellgiebel, Walther-Peer, ed. *Die Trdger des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes,1939-1945.* Friedberg/H., 1986. Fest, Joachim C. *The Face of Third Reich.* Vermont, 1970.

-.*Hitler. Eine Biographie.* Frankfurt am Main, 1987.

Fischer, Christoph, and Renate Schein, eds. O *ewich is so lanck. Die Historischen Friedhofe in Berlin-Kreuzberg. Ein Werkstattbericht.* Berlin, 1987.

Fischer, Horst. *Judentum, Staat und Heer in Preufien im friihen 19. Jahrhundert.*Tubingen, 1968.

Flachowsky, Karin. "Neue Quellen zur Abstammung Reinhard Heydrichs," *Vierteljahreshefte fur Zeitgeschichte,* Heft 48 (2000): S. 319-27.

Fraenkel, Heinrich. *Goring.* New York, 1972.

Frank, Hans. *Im Angesicht des Galgens.* Schliersee, 1955.

Frank, Wolfgang, and Bernhard Rogge. *The German Raider Atlantis.* New York, 1956.

Frankel, Jonathan, and Steven J. Zipperstein, eds. *Assimilation and Community: The Jews in Nineteenth-Century Europe.* Cambridge, 1992.

Frankl, Viktor. *Man's Search for Meaning.* New York, 1990.

Franz-Willing, Georg. *Die Reichskanzlei, 1933-1945.* Tubingen, 1984.

Fraser, David. *Knight's Cross.* New York, 1993.

Frei, Norbert. *National Socialist Rule in Germany.* Cambridge, 1993.

Freie Universitat Berlin: Zentralinstitut fur Sozialwissenschaftliche Forschung, ed.*Gedenkbuch Berlins der jiidischer Opfer des Nationalsozialismus.* Berlin, 1995.

Frick, Wilhelm. "Die Rassenfrage in der deutschen Gesetzgebung." In *Deutsche Juristen-Zeitung, Heft 1. Ocak* 39, 1 Ocak 1934. Fricke, Karl-Heinrich. *Erinnerungen aus 70 Lebensjahren von 1914-1984.* Koln,1984.

Friedlander, Saul. *Nazi Germany and the Jews. Cilt 1: The Years of Persecution,1933-1939.* New York, 1997.

Friedman, Chaim Shlomo. *Dare to Survive.* New York, 1991. Frischauer, Willi. *The Rise and Fall of Hermann Goering.* Boston, 1951.

Fritz, Stephen G. *Frontsoldaten: The German Soldier in World War II.* Lexington, 1995.

Frydman-Kohl, Baruch. "Covenant, Conversion and Chosenness: Maimonides and Halvei on 'Who Is a Jew?" *Judaism* 41, no. 1 (winter 1992): 64-79.

Fussell, Paul, ed. *The Norton Book of Modern War.* New York, 1991.

Gay, Ruth. *The Jews of Germany.* New Haven, 1992. *Gedenkschrift. Der Jahrgang 30-10. Offizier-Ergdnzungsjahrgang des Reichsheeres*

1930-1. April-1980.

Gellately, Robert. *Backing Hitler: Consent and Coercion in Nazi Germany.* Oxford, 2001.

-. *The Gestapo and German Society: Enforcing Racial Policy.* Oxford, 1990.

Genoud, Francois, ed. *The Testament of Adolf Hitler.* Londra, 1959.

Gericke, Bernd, ed. *Die Inhaber des Deutschen Kreuzes in Gold, des Deutschen Kreuzes in Silber der Kriegsmarine.* Osnabriick, 1993. *Geschichte und Çesellschaft. Zeitschrift fur Historische Sozialwissenschaft 21. Jahrgang/Heft 2 April-Juni 199$, Protest und Widerstand.* Gottingen, 1995.

Gidal, Nachum T. *Die Juden in Deutschland von der Rbmerzeit bis zur Weimarer Republik.* Giitersloh, 1997-Gilbert, Martin. *The Holocaust: A History of the Jews of Europe during the Second World War.* New York, 1985.

-.*The Second World War.* New York, 1989.

Gilman, Sander L. *Jewish Self-Hatred.* Londra, 1986.

Giordano, Ralph. *Wenn Hitler den Krieg gewonnen ha'tte.* Hamburg, 1989.

Glaser, Ephraim. *The Necessity of Returning.* Kibbutz Dallia, Israel, 1997.

Globke, Hans, and Wilhelm Stuckart. *Kommentare zur Deutschen Rassengesetz-gebung.* Miinchen, 1936.

Godsey, William. "The Nobility, Jewish Assimilation, and the Austro-Hungarian Foreign Service on the Eve of the First World War." *Austrian History Yearbook 27(1996):* 155-80.

Goebbels, Jöseph. *The Goebbels Diaries, 1942-1943.* Edisyon ve çeviri Louis P. Lochner. New York, 1948.

Goerlitz, Walter. *The German General Staff, 165J-1945.* New York, 1971.

Goldhagen, Daniel Jonah. *Hitler's Willing Executioners: Ordinary Germans and the Holocaust.* New York, 1996.

Gorden, Albert. *Intermarriage: Interfaith, Interracial, Interethnic.* Boston, 1964.

Gordon, Sarah. *Hitler, Germans, and the "Jewish Question."* Princeton, 1984.

Göring, Emmy. *An der Sette meines Mannes.* Göttingen, 1967. Graber, G. S. *The Life and Times ofReinhard Heydrich.* New York, 1980.

Grofi, Walter. *Die rassenpolitischen Voraussetzungen zur Lösung der Judenfrage.* Münih, 1943.

Grossman, David. *On Killing.* New York, 1997.

Grunwald, Max. *History ofjems in Vienna.* Philadelphia, 1936. Guderian, Heinz. *Panzer Leader.* California, 1988. Gudmundsson, Bruce I. *Stormtroop Tactics: Innovation in the German Army, 1914-1918.* Londra, 1995.

Haffner, Sebastian. *The Meaning of Hitler.* Cambridge, 1997. Halder, Franz. *Kriegs-tagebuch. Tdgliche Aufzeichnungen des Chefs des General-stabes des Heeres, 1939-1942.* Ed. Hans-Adolf Jacobsen. Stuttgart, 1962.

Hamann, Brigitte. *Hitlers Wien. Lehrjahre eines Diktators.* München, 1996.

Hamilton, Charles. *Leaders and Personalities of the Third Reich.* San Jose, 1985.

Hart, B. H. Liddell. *The German Generals Talk.* New York, 1979. Hartman, Geoffrey, ed. *Holocaust Remembrance: The Shapes of Memory.* NewYork, 1994.

Hauck, Michael. *Kompost. Veröffentlichungen und Vortrdge a us vier Jahrzehnten.* Frankfurt, 1997.

Hausner, Gideon. *Justice in Jemsalem.* New York, 1966.

Hayward, Joel S. A. *Stopped at Stalingrad: The Luftımaffe and Hitler's Defeat inthe East, 1942-1943.* Kansas, 1998.

Heaton, Colin D. *German Anti-Partisan Warfare in Europe: 1939-194}.* New York, 2001

Hecht, Ben. *Perfidy.* New York, 1961. Hecht, Ingeborg. *Als unsichtbare Mauern uıuchsen. Eine deutsche Familie unter den*

Nürnberger Rassengesetzen. Hamburg, 1987.

Heer, Hannes, and J. P. Reemtsma, eds. *Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht.* Hamburg, 1995.

Heeresadjutant bei Hitler 193 8-1943. Aufzeichnungen des Majors Gerhard Engel. Hrsg. u. kommentiert v. Hildegard von Kotze. (=Schriftenreihe der Viertel-jahreshefte für Zeitgeschichte Nr. 29). Stuttgart, 1974.

Heid, Ludger, and Julius H. Schoeps, eds. *Juden in Deutschland.* München, 1994.

Heiden, Konrad. *Der Fuehrer: Hitler's Rise to Power.* Londra, 1967.

Herczeg, Yisrael Isser Zvi, ed. *The Torah: With Rashi's Commentary.* Brooklyn, 1994.

Hermann, Cari Hans. *Deutsche Militârgeschichte.* Frankfurt, 1966.

Herrmann, Hajo. *Eagle's Wings.* England, 1991.

Hertz, Deborah. "The Genealogy Bureaucracy in the Third Reich." *Jewish History,* Haifa (fail 1997). Herwarth, Hans von. *Zwischen Hitler und Stalin. Erlebte Zeitgeschichte, 1931-1945.*

Frankfurt, 1982.

Hervig, Holgar H. *The German Naval Officer Corps: A Sodal and Political History, 1890-1918.* Oxford, 1973.

Hilberg, Raul. *Destruction of the European Jews.* New York, 1961. Hildebrand, Kari Friedrich, ed. *Die Generale der deutschen Luftıvaffe, 193 5-1945.* Bd. I—III. Osnabrück, 1992. *(=Deutschlands Generale undAdmirale, Teilı,* hrsg.

v. D. Bradley in Verbindung m. M. Rövekamp).

Hitler, Adolf. *Hitler's Secret Book.* Telford Taylor'in Giriş yazısıyla. New York, 1961. -. *Hitler's Secret Conversations, 1941-1944. Tanıtım makalesi* H. R. Trevor-Roper. New York, 1953. -. *Mein Kampf.* New York, 1971.

Hoettl, Wilhelm. *The Secret Front: The Story of Nazi Political Espionage.* New York, 1954. Hoffmann, Joachim. *Kaukasien 1942/43. Das deutsche Heer und die Orientvö'lker der Sowjetunion* (=Einzelschriften zur Militârgeschichte, 35; hersg. V. Militâr-geschichtlichen Forschungsamt). Freiburg, 1991.

Höhne, Heinz. *Canaris und die Ahwehr zwischen Anpassung und Opposition.* München, 1985.

The Holocaust. Cilt. 1, Legalizing the Holocaust—The Early Phase, 1933-1939. Introduction by John Mendelsohn. New York, 1982.

The Holocaust. Cilt. 2, Legalizing the Holocaust—The Later Phase, 1939-1943. Introduction by John Mendelsohn. New York, 1982. *The Holocaust. Cilt. 11, The Wannsee Protocol and a 1944 Repon on Auschnıitz bythe Office ofStrategic Services.* Giriş yazısı Robert Wolfe. New York, 1982.

Horne, John, ed. *State, Society, and Mobilization in Europe during the First World War.* Cambridge, 1997.

Hofibach, Friedrich. *Zzvischen Wehrmacht und Hitler, 1934-1938.* Göttingen, 1965.

Hoss, Rudolf. "Commandant of Auschwitz." in *The Norton Book of Modern War,*ed. Paul Fussell.

Hupka, Herbert. *Unruhiges Geıvissen. Ein deutscher Lebenslauf.* München, 1994. *in 't Veld N.K. C.A., De SS in Nederland. Documenten vit SS archieven, 1935-1944.*

Den Haag, 1976.

Internationaler Suchdienst. Verzeichnis der Haftstâtten unter dem Reichsführer-SS. Comite International Geneve (Red Cross), 1979. Irving, David. *Die Tragödie der Deutschen Luftwaffe. Aus den Akten und Erinnerungen von Feldmarschall Erhard Milch.* Berlin, 1990.

Israel Religious Action Center, "Assaults against Reform Continue." (www.irac.org) 10 Eylül 1997.

Jâckel, Eberhard. *Hitlers Weltanschauung.* Stuttgart, 1981.

James, C. L. R. *The Black Jacobins.* New York, 1989.

Janfien, Karl-Heinz. *jojanuar. Der Tag, der die Welt veranderte.* Hamburg, 1983.

Johnson, Paul. *History ofthejews.* New York, 1987.

Jonas, Hans. *Der Gottesbegrijf nach Auschwitz.* Baden-Baden, 1984.

Kahn, David. *Hitler's Spies: German Military Intelligence in World War II.* New York, 1978.

Kahn, Ernst. "Die Mischehen bei den deutschen Juden." Der Jude, Eine Monatsschrift, Erster Jahrgang. Berlin (1916-1917): S. 855-56.

Kaiserliches Statistisches Amt, ed. *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich.* Berlin, 1903.

Kammer, Hilde, and Elisabet Bartsch, eds. *Nationalsozialismus. Begriffe aus der Zeit der Gewaltherrschaft, 1933-1945.* Hamburg, 1992.

Kaplan, Marion A. *Betıaeen Dignity and Despair: Jewish Life in Nazi Germany.* New York, 1998.

Kaploun, Uri, ed. *Likkutei Dibburim: An Anthology of Talks by Rabbi Yosef Yitzchak Schneersohn of Lubavitcb.* Vol. 3. New York, 1990.

Katzburg, Nathaniel. *Hungary and thejeıvs: Policy and Legislation, 1920-1943.* Barllan Univ., 1981.

Kee, Robert. *A Crouıd Is Not Company.* Londra, 2000. Keegan, John. *The Mask of Command.* New York, 1987.

-. *The Second World War.* New York, 1989.

-. *Wajfen-SS, the Asphalt Soldiers.* New York, 1970.

Keilig, Wolf. *Das Deutsche Heer, 1939-1945: Gliederung, Einsatz, Stellenbesetzung.* Bad Nauheim, 1956.

Keitel, Wilhelm. *The Memoirs of Field-Marshal Keitel.* Ed. Walter Görlitz. Londra, 1961.

Kennan, George F. *From Prague after Munich: Diplomatic Papers, 1938-1940.* Princeton, 1968.

Kennedy, Ludovic. *Pursuit: Battleship Bismarck.* Londra, 1993. Kershaw, lan. *Hitler, 1889-193 6: Hubris.* New York, 1999.

-. *Hitler, 1936-1945: Nemesis.* New York, 2000.

-. *The Hitler Myth.* Oxford, 1987.

-. *The Nazi Dictatorship.* New York, 1985.

-. *Profiles in Power: Hitler.* Londra, 1991.

Kersten, Felix. *The Kersten Memoirs, 1940-1945.* New York, 1957.

Kessler, David. *The Falashas: A Short History of the Ethiopian Jews.* Londra, 1996.

Kindheit undjugend unter Hitler. Mit Beitrâgen von Helmut Schmidt u.a. von Wolf Jobst Siedler. Berlin, 1992.

Kitchen, Martin. *German Officer Corps, 1890-1914.* Oxford, 1968.

-. *A Military History of Germany.* Londra, 1975.

Klee, Ernst. *Euthanasie im NS-Staat: Die Vernichtung lebensunwerten Lebens.* Frankfurt, 1985.

Klein, Fritz. *Verlorene Grö'Jle.* München, 1996.

Klemperer, Victor. *leh will Zeugnis ablegen bis zum letzten. Tagebiicher, 1933-1945.* Darmstadt, 1996.

Klepper, Jochen. *Unter dem Schatten Deiner Flügel.* Stuttgart, 1962.

Knigge, Ursula von. *Meine liebste Mamming. Briefe an Clara Freifrau Knigge,geschrieben von Sohn und Schıviegertochter in den Jahren, 1928-194}.* Grünwald, 1981 [Privatdruck].

Koburger, Charles W. *Steel Ships, Iron Crosses, and Refugees: The German Navy in the Baltic, 1939-194}.* New York, 1989.

Koehl, Robert. "Feudal Aspects of National Socialism," *American Political Science Review* 54 (1960).

Koehler, Hansjürgen. *inside Information.* Londra, 1940.

Kolatch, Alfred. *The Jewish Book ofWhy.* New York, 1981. Krackow, Jürgen. *Die Genehmigung.* München, 1991.

Krausnick, Helmut, ve Hildegard von Kotze, eds. *Es spricht der Fiihrer. Sieben exemplarische Hitler-Reden.* Gütersloh, 1966. Krüger, Helmut. *Der Halbe Stern. Leben als deutsch-jüdischer Mischlinge im Dritten Reich.* Berlin, 1992.

Kubizek, August. *Young Hitler: The Story of O ur Friendship.* Londra, 1954.

Kuehn, Heinz. *Mixed Blessings: An Almost Ordinary Life in Hitler's Germany.* Londra, 1988.

Ladenburg, Maria. *Auf dem Weg zıt Euch.* München, 1996.

Lang, Berel, ed. *Writing and the Holocaust.* New York, 1988. Lang, Jochen von. *The Secretary: Martin Bormann.* New York, 1979.

Langer, Lawrence. *Holocaust Testimonies.* New Haven, 1991. Langer, Walter C. *The Mind of Adolf Hitler.* Londra, 1978. Laqueur, Walter, ed. *The Holocaust Encyclopedia.* New Haven, 2001.

Lauer, Kartine. "Schicksale: Leben des Nathan Mendelssohn"; Studien: Beitrâge zur neueren deutschen Kultur—und Wirtschaftsgeschichte, Band 8, Berlin, 1993.

Lauren, Paul Gordon. *Power and Prejudice.* Londra, 1988. League of Nations Economic Intelligence Service, ed. *Statistical Year-Book of the League of Nations, 1936/37.* Geneva, 1937.

Lee, Asher. *Goering: Air Leader.* New York, 1972.

Lehrer, Steven. *Wannsee House and the Holocaust.* Londra, 2000. Lekebusch, Sigrid. *Not und Verfolgung der Christen jüdischer Herkunft im Rhein- land.* Köln, 1995.

Lenz, Fritz. *Menschliche Auslese und Rassenhygiene (Eugenik).* München, 1932.

Lenz, Wilhelm. "Die Handakten von Bernhard Lösener, 'Rassereferent' im Reichsministerium des Inner." in Archiv und Geschichte. Festschrift für Friedrich P.

Kahlenberg (=Schriften des bundesarchives;57). Hrsg. von K. Oldenhage et al. Düsseldorf, 2000.

Lepre, George. *Himmler's Bosnian Division: The Wajfen-SS Handschar Division, 1943-1945.* New York, 2000.

L'Estocq, Christoph von. *Soldat in drei Epochen.* Berlin, 1993. Levi, Primo. *Moments of Reprieve: A Memoir of Auschwitz.* New York, 1986.

-. *Survival in Auschvoitz.* New York, 1960.

Lifton, Robert Jay. *The Nazi Doctors.* New York, 1986.

Loewenthal, Max J. *Das jüdische Bekenntnis als Hinderungsgrund bei der Beförderung zum preussischen Reserveoffizier.* Berlin, 1911.

Lösener, Bernhard. "Als Rassereferent im Reichsministerium des Innern." in Das Reichsministerium des Innern und die Judengesetzgebung, *Vierteljahresbefte für Zeitgeschichte,* Heft 9 (1961): S. 261-313.

Lowenstein, Steven M. *The Berlin Jewish Community: Enligbtenment, Family, and Crisis, ijjo-1830.* New York, 1994. Lowenthal, Marvin. *The Jews of Germany: A History of Sixteen Centuries.* Philadelphia, 1936.

Ludwig, Emil. *Bisrnarck.* Boston, 1927.

Lupfer, Timothy T. *The Dynamics of Doctrine: The Changes in German Tactical Doctrine during the First World War.* Fort Leavenworth, 1981.

MacDonald, Callum. *The Killing of SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich.* New York, 1989.

MacDonald, Charles B. *The Mighty Endeavor: American Armed Forces in the European Theater in World War II.* Oxford, 1969. Maier, Dieter. *Arbeitseinsatz und Deportation. Die Mitwirkung der Arbeitsverwaltung bei der nationalsozialistischen Judenverfolgung in den Jahren, 193 8-194 j.* Berlin, 1994.

Maier, Joseph B., and Chaim I. Waxman. *Ethnicity, Identity, and History.* Londra, 1983-

Maier, Karl-Heinz. *Und höret niemals auf zu kdmpfen.* Berlin, 1994.

Maiziere, Ulrich de. *in der Pflicht.* Bonn, 1989.

Manchester, William. *Goodbye Darkness.* New York, 1979.

Mandell, Richard D. *The Nazi Olympics.* New York, 1971.

Manoschek, Walter, ed. *"Es gibt nur eines für das Judentum: Vernichtung." Das Judenbild in deutschen Soldatenbriefen, 1939-1944.* Hamburg, 1995.

Manstein, Erich von. *Lose Victories.* New York, 1982.

Maoz, Asher. "Who Is a Convert?" *International Association of Jewish Lawyers and-jurists* 15 (December 1997): 11-19.

-. "Who Is a Jew?" *Midstream* 35 no. 5 (1989): 11-15.

Marcus, Jacob R. *The Rise and Destiny of the German Jew.* Cincinnati, 1934.

Marrus, Michael R., and Robert O. Paxton. *Vichy France and thejews.* New York, 1981. Martin, Günther. *Die bürgerlichen Excellenzen. Zur Sozialgeschichte derpreufiischen Generalitdt, 1812-1918.* Düsseldorf, 1976.

Maser, Werner. *Adolf Hitler. Leğende Mythos Wirklichkeit.* München, 1971.

Mason, David. *U-Boat: The Secret Menace.* Londra, 1968. Mason, Herbert Molly, Jr. *The Rise of the Lufvmaffe.* New York, 1973. Matthâus, Jürgen. " *German Judenpolitik* in Lkhuania during the First World War." *Leo Baeck Yearbook* 43 (1998): 155-74.

Maurer, Helmut. *Von Mensch zu Mensch. in Canaris' Abwehr.* Berlin, 1975. Maurer, Trude. *Ostjuden in Deutschland, 1918-1933.* Hamburg, 1986.

McGraw, Horst von. *The Evolution of Hitler's Germany.* New York, 1973.

McGuirk, Dal. *Rommel's Army in Africa.* Osceola, 1993. Megargee, Geoffrey P. *inside Hitler's High Command.* Kansas, 2000. Meiring, Kerstin. *Die Christlich-Jüdische Mischehe in Deutschland, 1840-1933.*

Hamburg, 1998.

Mendelssohn, *M.oses. Jerusalem: Or on Religious Power and Judaism.* Londra, 1983.

Merten, Karl-Friedrich. *Nach Kompass.* Cloppenburg, 1994. Messerschmidt, Manfred. *Die Wehrmacht im NS-Staat.* Hamburg, 1969.

Messerschmidt, Manfred, and Fritz Wüllner. *Die Wehrmachtjustiz im Dienste des Nationalsozialismus. Zerstörung einer Leğende.* Baden-Baden, 1987.

Meyer, *Beate.Jüdische Mischlinge. Rassenpolitik und Verfolgungserfahrung, 1933-1994).* Hamburg, 1999.

Meyer, Beate, and Hernıann Simon. *Juden in Berlin, 193 8-1945.* Berlin, 2000. Meyer, Michael A., ed. *Deutsch-Jüdische Geschichte in derNeuzeit. 18/1-1918.* Band

III. München, 1997.

-. *Deutsch-Jüdische Geschichte in derNeuzeit: 1918-1945.* Band IV. München, 1997-

-. *German-Jeıoish History in Modern Times.* Vol. 4. New York, 1998.

Meyer, Winfried. *Unternehmen Sieben. Eine Rettungsaktion für vom Holocaust Bedrohte im Amt Ausland/Abıvehr im Oberkommando der Wehrmacht.* Frankfurt, 1993.

Mielke, Fred, and Alexander Mitscherlich. *Doctors of Infamy.* New York, 1949.

Miles, Jack. *God: A Biography.* New York, 1995.

Militârgeschichtliches Forschungsamt, ed. *Das Deutsche Reich und der zzveite Weltkrieg. Kriegsvervvaltung, Wirtschaft und personelle Ressourcen, 1939-1941.* Vol. 5/1. Stuttgart, 1988.

. *Deutsche Jüdische Soldaten, 1914-1945.* Bonn, 1984.

. *Germany and the Second World War.* Vol. 1, *The Build-up of German Aggression.* Oxford, 1998.

-. *Germany and the Second World War.* Vol. 2, *Germany's Initial Conquests in Europe.* Oxford, 1999.

-. *Germany and the Second World War.* Vol. 4, *The Attack on the Soviet Union.* Oxford, 1998.

-. *Handhuch zur deutschen Militargeschichte, 1648-1939 Bd. IV, 2: Militargeschichte im 19 Jahrhundert, 1814-1890.* München, 1976.

-. *Handbuch zur deutschen Militargeschichte, 1648-1939 Bd. VII. Wehrmacht und Nationalsozialismus, 1933-1939.* München, 1978.

Millett, Ailen, and Peter Maslowski. *For the Common Defense.* New York, 1984.

Mitcham, Samuel W. *Rommel's Greatest Victory: The Desert Fox and the Fail of Tobruk, Spring of 1942.* Novato, 1998.

Mitscherlich, Alexander, and Fred Mielke. *Doctors of Infamy: The Story of the Nazi Medical Crime.* New York, 1949. Mohr, Ulrich, and A. V. Selhvood. *Ship 16: The Story of the Secret German Raider*

Atlantis. New York, 1956.

Molden, Fritz. *Fepolinski und Waschlapski.* München, 1991.

Moll, Martin, ed. *Führererlasse, 1939-1945.* Stuttgart, 1997. Morison, Samuel Eliot, and Henry Steele Commager. *The Growth of the American Republic.* Vol. 2, Oxford, 1958.

Mosberg, Helmuth. *Schlemihls Schatten. Geschichte einer ostpreufiischen Familie.* München, 1993.

Mosley, Leonard. *The Reich Marshal.* Londra, 1974.

Mosse, George L. *The Crisis of German Ideology: Intellectual Origins ofthe Third Reich.* New York, 1964.

Muggenthaler, Kari August. *German Raiders ofWorld War II.* Londra, 1977.

Müllenheim-Rechberg, Burkard Frhr. Von. *Schlacbtschiff Bismarck, 1940-1941.* Berlin, 1980.

Müller, Klaus-Jürgen. *Das Heer und Hitler.* Stuttgart, 1969.

Müller, Rolf-Dieter, and Hans-Erich Volkmann, eds. *Die Wehrmacht. Mythos und Realitdt.* Stuttgart, 1999.

Murray, Williamson. *Luftwaffe.* Baltimore, 1985.

Naval Intelligence Division, ed. *Germany.* Vol. 3, *Economic Geography.* Washington, D.C., 1944.

Niedersâchsischer Verband Deutscher Sinti, ed. *"Es war unmenschenmöglich." Sinti aus Niedersachsen erzdhlen—Verfolgung und Vernichtung im Nationalsozialismus und Diskriminierung his heute.* Hannover, 1995.

Nipperdey, Thomas. *Deutsche Geschichte. Bd. 1: Arbeitszvelt und Bürgergeist.* München, 1993.

Noakes, Jeremy. "The Development of Nazi Policy towards the German-Jewish *'Mischlinge'* 1933-1945." *Leo Baeck Yearbook* 34, (1989): 291-354.

Noakes, Jeremy, ed. *Government, Party, andPeople in Nazi Germany.* Exeter, 1980.

Noakes, Jeremy and Geoffrey Pridham, eds. *Nazism, 1919-194J. cilt.* 1-4. Exeter, 1983-

Nolting-Hauff, Wilhelm. *"Imis." Chronik einer Verbannung.* Bremen, 1946.

Oberlânder, Erwin. *Hitler-Stalin Pakt 1939.* Frankfurt, 1990. Oberlander, Franklin A. *Wir aber sind nicht Fisch und nicht Fleisch.* Opladen, 1996.

O'Brien, ConorCruise. *The Siege: The Sağa of Tsraeland Zionism.* New York, 1986.

Oechelhaeuser, J. W. v., *Adelheit es ist soweit. Soldatisches Erleben.* München, 1981.

Office of the United States Chief Counsel for Prosecution of Axis Criminality, ed. *Nazi Conspiracy and Aggression: Supplement B.* Washington, D.C., 1948.

-. *Nazi Conspiracy and Aggression.* Vol. 2. Washington, D.C., 1946.

-. *Trials of German Majör WarCriminals. Vol. 14, Nuremberg, 14-24 May 1946.* Washington, D.C., 1946.

-. *U.S.A. Military Tribunals: Case No. 1-2, 11, 11.2, 12.* Nuremberg, 1949.

Oldenhage, Klaus, Hermann Schreyer, and Wolfram Werner, eds. *Archiv und Geschichte. Festschrift fiir Friedrich P. Kahlenberg (Schriften des Bundesarchivs; ĩj).* Düsseldorf, 2000.

Oliver, Robert T. *A History of the Korean People in Modern Times: 1800 to the Present.* Newark, 1993.

O'Neill, Robert J. *The German Army and the Nazi Party, 1933-1939.* Londra, 1966.

Osborne, Sidney. *Germany and Her Jews.* Londra, 1939.

Overmans, Rüdiger. *Deutsche militdrische Verluste im Zweiten Weltkrieg.* München, 1999.

Overy, Richard. *Goering.* Londra, 1984.

Owings, Alison. *Frauen: German Women Recall the Third Reich.* New Brunswick,1995.

Padfield, Peter. *Himmler: Reichsführer-SS.* New York, 1990.

Paret, Peter, ed. *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age.* Princeton, 1986.

Pâtzold, Kurt, ed. *Verfolgung, Vertreibung, Vernichtung. Dokumente des faschistischen Antisemitismus 1933 his 1942.* Leipzig, 1984.

Paul, Wolfgang. *Wer war Hermann Göring}* Esslingen, 1983.

Payer, Andreas G. *Armati Hungarorum.* München, 1985.

Payne, Robert. *The Life and Deatb ofAdolfHitler.* New York, 1973.

Pehle, Walter H., ed. *Der Judenpogrom 1938: Von der 'Reichskristallnacht' zum Völkermord.* Frankfurt am Main, 1988. Perel, Sally. *leh war Hitlerjunge Salomon.* Berlin, 1992.

Persico, Joseph E. *Nuremherg: Infamy on Trial.* New York, 1994. Peterson, Edward. *The Limits of Hitler's Power.* New Jersey, 1969. Picker, Henry. *Hitlers Tiscbgesprdcbe im Führerhauptquartier, 1941-1942.* Ed. Percy Ernst Schramm. Stuttgart, 1976.

Pierson, Ruth. *German Jetvish Identity in the Weimar Republic.* New Haven, 1970.

Pommerin, Reiner. *Sterilisierung der Rheinlandbastarde. Das Schicksal einer farbigen deutschen Minderheit, 1918-193/.* Düsseldorf, 1979. Pope, Dudley. *The Battle of the River Plate.* Maryland, 1987. Porten, Edward P. von der. *The German Navy in World War II.* New York, 1969.

Posselt, Alfred. *Soldat des Feindes.* Wien, 1993. Prager, Dennis, and Joseph Telushkin. *TheNine Questions People Ask about Juda-*

ism. New York, 1975.

Pritzkoleit, Kurt. *Die Neuen Herren,* München, 1955.

Raeder, Erich. *Mein Leben. Von 193} his Spandau 1955.* Tübingen, 1957.

Rebentisch, Dieter. *Fübrerstaat und Verwaltung im Zweiten Weltkrieg. Verfassungsentwicklung und Verwaltungspolitik, 1939-194$-* Stuttgart, 1989.

Redlich, Fritz. *Hitler: Diagnosis of a Destructive Prophet.* Oxford, 1998. Reich, Reinhard. *Chronik des Maschinengewehr-Bataillons 9 (mot) in seinen Garnisonen Königsberg (Pr.) und Heiligenbeil.* Burgdorf/Hannover, 1978 [Masch. Vervielf âltigung].

Remarque, Erich Maria. *A Time to Love and a Time to Die.* New York, 1954.

Renner, Kari. *Österreich von der Ersten zur Zıveiten Republik II. Band.* Wien, 1953.

Rich, Norman. *Hitler's War Aims.* New York, 1974.

Richter, Hans Peter. *Die Zeit der jungen Soldaten.* Stuttgart, 1980. Ringelblum, Emanuel. *Notes from the Warsaw Ghetto.* New York, 1958.

Robertson, James I. *Soldiers Blue and Gray.* South Carolina, 1998. Robertson, Ritchie. *The "Jewish Question" in German Literatüre, 1/49-1939: Emancipation and Its Discontents.* Oxford, 1999.

Röhl, John C. G. *The Kaiser and His Court: Wilhelm II and the Government of Germany.* New York, 1994.

Rohr, Heinz. *Geschichte einer Lübecker Familie.* Hamburg, 1994. Rollins, Richard, ed. *Black Southerners in Grey: Essays on Afro-Americans in Confederate Armies.* California, 1994.

Romero, Patricia W., and Charles H. Wesley. *International Library ofNegro Life and History.* New York, 1969.

Rose, Paul Lawrence. *German Question/Jewish Question: Revolutionary Anti-Semitism from Kant to Wagner.* Princeton, 1990.

Roskies, David, ed. *The Literatüre of Destruction: Jeıvish Responses to Catastrophe.* New York, 1989.

Roth, Cecil. *A Short History of the Jeıvish People.* Londra, 1936.

Rozenblit, Marsha L. *Reconstructing a National Identity: The Jews of Habsburg Austria during World War I.* Oxford, 2001.

-. *The Jews of Vienna, 1867-1914.* New York, 1983.

Ruppin, Arthur. *The Jews in the Modern World.* Londra, 1934.

-. *The Jews of Today.* New York, 1913.

Rüter-Ehlermann, A., and C. F. Rüter, eds. *Sammlung deutscher Strafurteile wegen nationalsozialistischer Tötungsverbrechen.* Amsterdam, 1968-1981.

Sachar, Howard M. *A History of Israel. cilt. 2, From the Aftermath of the Yom Kippur War.* Oxford, 1987.

Sagarra, Eda. *A Social History of Germany, 1648-1914.* New York, 1977.

Sammlung wehrrechtlicher Gutachten und Vorschriften. Heft I (i96j)-Heft 22 (1984). Bearbeitet v. Rudolf Absolon, Bundesarchiv-Zentralnachweisstelle, Aachen-Komelimünster.

Sauer, Paul, ed. *Dokumente über die Verfolgung der jüdischen Bürger in BadenWürttemberg durch das nationalsozialistische Regime, 1933-1945.* Stuttgart, 1966.

Scheibert, Horst, ed. *Die Trâger des Deutschen Kreuzes in Gold.* Friedberg/H., 1981.

Schellenberg, Walter. *The Schellenberg Memoirs.* Londra, 1956. Scherman, Nosson, and Meir Zlotowitz, eds. *The Complete Artscroll Siddur.* Brooklyn, 1984.

Schiffman, Lawrence H. *Who Was a Jew? Rabbinic and Halakhic Perspectives on the Jeıvish-Christian Schism.* New Jersey, 1985. Schleunes, Kari A. *The Tıvisted Road to Auschwitz: Nazi Policy toward German-Jews, 1933-1939-* Illinois, 1970.

Schmidl, Erwin *K.Juden in derK.(u.) K. Armee, 1788-1918. Studia Judaica Austriaca, Band XI.* Eisenstadt, 1989.

Schmidt, Werner. *Leben an Grenzen.* Zürich, 1989.

Schmitt, Hans A. *Quakers and Nazis: Inner Light in Outer Darkness.* Missouri, 1997.

Schochet, Jacob Immanuel. *Who Is ajew? 30 Questions and Ansıziers about This Controversial and Divisive Issue.* Brooklyn, 1987.

Schoeps, Joachim. *Bereit fiir Deutschland.* Berlin, 1970.

Schramm, Percy Ernst. *Hitler: The Man and the Military Leader.* Chicago, 1971.

Schwerin von Krosigk, Lutz Graf. *Persönliche Erinnerungen: II. Teil, 25 Jahre Berlin, 1930-1945.* Essen, 1973.

Seaton, Albert. *The German Army, 1933-45.* New York, 1982.

-. *The Russo-German War, 1941-1945.* Londra, 1971.

Segre, V. D. *Israel: A Society in Transition.* New York, 1971.

Seidler, Franz M. *Die* Organization *Todt, BauenfürStaat und Wehrmacht.* Koblenz, 1987.

Semigothaisches Genealogisches Taschenbuch aristocratisch-jüdischer Heiraten. Münih, 1914.

Senekowitsch, Martin. *Feldmarschalleutnant Johann Friedlânder, 1882—1945: Ein vergessener Offizier des Bundesheeres.* Wien, 1995.

-. *Gleichberechtigte in einer grossen Armee: Zur Geschichte des Bundes Jiidischer Frontsoldaten Österreichs, 1932—1938.* Wien, 1994.

-. "leh hatt' einen Kameraden." *Der Soldat,* 12 July 1995.'

Senger, Valentin. *Kaiserhofstrafie 12.* München, 1995.

Sheehan, James J. *German History, 1770-1866.* Oxford, 1989. Shirer, William L. *The Nightmare Years.* New York, 1984.

-. *The Rise and Fail ofthe Third Reich.* New York, 1960.

Smelser, Ronald, and Enrico Syring, eds. *Die Militdrelite des Dritten Reiches.* Berlin, 1995.

Snyder, Louis L. *Encyclopedia of The Third Reich.* New York, 1989. Sokolsky, George E. *We Jews.* Londra, 1935.

Speer, Albert. *inside the Third Reich.* New York, 1970.

Staehelin, W. R., ed. Wappenbuch der Stadt Basel. 1 Teil. 1 Folge. Basel, 1934.

Stahlberg, Alexander. *Die verdammte Pflicht.* Berlin, 1987.

State of Israel Ministry of Justice, ed. *The Trial of Adolf Eichmann: Record ofProceedings in the District Court of Jerusalem.* Cilt. 1-4, Jerusalem, 1992.

Stegemann, Hermann. *The Struggle for the Rhine.* Londra, 1927. Steinberg, Jonathan. *Ali or Nothing.* New York, 1991.

-. "The Kaiser's Navy." *Past and Present* 28 (24 July 1964).

Steinhoff, Johannes, Peter Pechel, and Dennis Showalter, eds. *Deutsche im Zweiten Weltkreig: Zeitzeugen Sprechen.* München, 1989.

Stern, Fritz. *The Politics of Cultural Despair.* Londra, 1974. Stoltzfus, Nathan. *Resistance ofthe Heart: Intermarriage and the Rosenstrasse Protest in Nazi Germany.* New York, 1996.

-. "Widerstand des Herzens." *Geschichte und Gesellschaft. Zeitschrift für Historische Sozialıvissenschaft 21. Jahrgang/Heft 2 April-Juni 1995, Protest und Widerstand.* Göttingen, 1995.

Sydow, Rolf von. *Angst zu atmen.* Berlin, 1983.

Telushkin, Joseph. *Jeıvish Literacy: The Most Important Things to Know ahout the Jewish Religion, Its People, and Its History.* New York, 1991.

Theilhaber, Felix A. *Der Untergang der deutschen Juden.* München, 1911.

-. *Jüdische Flieger im Weltkrieg.* Berlin, 1924.

Thomas, Charles S. *The German Navy in the Nazi Era.* Londra, 1990.

Thomson, David. *Europe Since Napoleon.* Cambridge, 1962. Toland, John. *Adolf Hitler.* New York, 1976.

-. *In Mortal Combat.* New York, 1991.

Traverso, Enzo. *TheJews and Germany.* Nebraska, 1995.

Trepp, Leo. *The Complete Book ofJewish Ohservance.* New York, 1980.

Trevor-Roper, H. R. *The Last Days of Hitler.* New York, 1947.

Turner, Henry Ashby. *Hitler's Thirty Days to Poıver: January 193J.* Londra, 1996.

Unger, Merrill F., ed. *Unger's Bible Dictionary.* Chicago, 1978.

United States War Department Technical Manual, ed. *Handbook on German Military Forces.* Washington, D.C., 1945.

Valentin, Veit. *Geschichte der Deutschen.* Berlin, 1947.

Victor, George. *Hitler: The Pathology of Evil.* Dulles, 1998.

Vital, David. *A People Apart: The Jews in Europe, 1789-1939.* Oxford, 1999. Vogel, Rolf. *Ein Stück von uns. Deutsche Juden in deutschen Armeen, 1813-1976. Eine Dokumentation.* Bonn, 1973.

Vuletic, Aleksandar-Sasa. *Christen Jüdischer Herkunft im Dritîen Reich. Verfolgung und Organisierte Selbsthilfe, 1933-1939.* Mainz, 1999.

Waite, Robert G. L. *The Psychopathic God Adolf Hitler.* New York, 1977.

Walk, Joseph, ed. *Sonderrecht fiir den Juden im NS-Staat. Eine Sammlung der gesetzlichen Mafinahmen und Richtlinien. Inhalt und Bedeutung.* Heidelberg, 1981.

Wallach, Jehuda L. *The Dogma of the Battle of Annihilation: The Theories of Clausewitz and Schlieffen and Their Impact on the German Conduct of Two World Wars.* Londra, 1986.

Warburg, G. *Six Years of Hitler: The Jews under the Nazi Regime.* Londra, 1939. Watt, Richard M. *The Kinds Depart. The Tragedy of Germany: Versailles and the German*

Revolution, New York, 1968. *Weimarer historisch-genealogisches Taschenbuch des gesamten Adels jehudâischen Ursprunges.* München, 1912. Weinberg, Gerhard L. *Germany, Hitler, and World War II.* New York, 1996.

-. *A World at Arms.* New York, 1994.

Weitz, John. *Hitler's Diplomat: The Life and Times of Joachim von Ribbentrop.* New York, 1992.

Welch, David. *Germany, Propaganda and Total War, 1914-1918: The Sins of Omission.* New Brunswick, 2000.

Welch, Steven R. "*Mischling* Deserters from the Wehrmacht." *Leo Baeck Yearbook* 44 (1999): 273-324-

-. "The Case of Anton Meyer." *Journal of the University of Melbourne Library* 2, no. 1 (spring/summer 1996): 8-15.

Werth, Alexander. *Russia at War, 1941-1945.* Londra, 1964. Wheeler-Bennett, John. *The Nemesis of Power.* New York, 1980. White, Charles Edward. *The Enlightened Soldier: Scharnhorst and the Militârische Gesellschaft in Berlin, 1801-1803.* New York, 1989.

Whitley, M. J. *Destroyer! German Destroyers in World War II.* Maryland, 1983.

Wighton, Charles. *Heydrich: Hitler's Most Evil Henchman.* Londra, 1962.

Wilberg, Helmut. *Abschliefiender Flieger=Erfahrungsbericht über die Schlacht in Flandern,* Gedruckt in der Buch- und Steindruckerei der Artillerie-Fliegerschule Ost I, 1923.

Wistrich, Robert. *Who's Who in Nazi Germany.* New York, 1982. Wouk, Herman. *This Is My God: The Jewish Way of Life.* New York, 1959.

Wyden, Peter. *Stella: One Woman's True Tale of Evil, Betrayal, and Survival in Hitler's Germany.* New York, 1993.

Wyman, David. *The Abandonment ofthejews.* New York, 1989. Yahil, Leni. *The Holocaust.* Tel Aviv, 1987.

İNDEKS

"Ari ırk"a giden kanlı yolda Hitler hiç beklemedigi olaylarla karşılaşmıştı. Yüzyıllar boyu süren Alman toplumundaki Yahudi asimilasyonu ve karşılıklı evlilikler sonrası Hitler, Yahudileri ortadan kaldırmanın tahmin ettiğinden daha zor olduğunu anladı. Bryan Rigg bu sıradışı eserinden gösterdigi gibi dünya üzerindeki hiçbir ordu belki de II. Dünya Savaşı'ndaki Alman Ordusu kadar karmaşık ve çetrefilli değildi.

Rigg'in verdiği rakamlara göre Hitler'in üst rütbeli subaylar, generaller ve amiraller dahil 150 bin Yahudi kökenli askeri vardı. Hatta bu askerlerin büyük çoğunluğu kendilerini Yahudi olarak bile düşünmüyor, sadece Alman ulusuna hizmet etmekle yükümlü sayıyorlardı.

Geniş çaplı araştırma ve arşiv taraması, dört yüzden fazla röportaja dayanan "Hitler'in Yahudi Askerleri" bütün tabuları yıkıyor ve Hitler yönetimindeki Alman ordusuna yeniden bakmanızı sağlıyor.

HİTLER'İN Yahudi ASKERLERİ
Bryan Mark Rigg

"Uzun süren röportajlar, tarihçilerin pek yapmadığı bir şekilde belgelerin tek tek taranması ve kendine misyon yüklenmiş bir araştırmacı. Sonuç, şimdiye dek Holocaust'la ilgili yazılmış en iyi kitap. Bu araştırma herkesi çok şaşırtacak."

New York Times

"Rigg'in geniş bilgisi ve sıradışı kitabı beni çok etkiledi. İkinci Dünya Savaşı ve 20. yüzyıl tarihi hakkında yeniden düşünmemizi sağlayacak derinlemesine bir eser."

Helmut Schmidt, Eski Almanya Başbakanı

ISBN 975-996-032-X
9 789759 960322

25,00.- YTL